

**ISSN : 2651-2009(Online) วารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

**ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
ROI ET CAMPUS**

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)
Vol. 11 No. 1 (JANUARY-JUNE 2022)

**M
B
U
R
E
C**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทรศัพท์ 0-4351-8364, 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ROI ET CAMPUS

ISSN : 2651-2009 (ONLINE)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

Vol. 11 No. 1 (January–June 2022)

ปรัชญาวารสาร : การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งความพอเพียงที่ยั่งยืน

(Research for Sustainable Development of a Sufficiency Society)

- **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และความเจริญก้าวหน้า ในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

- **The main objectives of the journal**

1. To promote and publicize the academic and research works on Buddhism, Philosophy, Education, Political Science, Public Administration and interdisciplinary studies of the Humanities.
2. To be the forum for exchanging knowledge and views concerning the research methodology and the research infrastructure in the field of Buddhist studies and social sciences in order to cope with the educational quality assurance.
3. To promote innovation and develop the quality of the research on the fields that are helpful to national development.

- **เจ้าของ**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน

อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

45000

โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076

โทรสาร 0-4351-4618

www.rec.mbu.ac.th

E-mail : Journalmburec@gmail.com

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

- **Owner**

Mahamakut Buddhist University

Roi Et Campus

By-Pass Rd., Donglan Sub-District,

Muang District, Roi Et Province

45000, Thailand.

Tel. +66-43-518364 +66-43-516076

Fax. +66-43-514618

www.rec.mbu.ac.th

E-mail : Journalmburec@gmail.com

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

- **ที่ปรึกษา**

พระพรหมวชิรโสภณ

ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชพัชรญาณมุนี

ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

ที่ปรึกษารองอธิการบดี

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญากรณ์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

- **Advisers**

Ven. Phra Brahmavajirasobhon

The Founder of MBU Roi Et Campus

Ven. Phra Rajabajrayanmuni

Patronage Advisor of MBU Roi Et Campus

Ven. Phra Rajapariyattivimol, Dr.

Assistant Vice Rector

Ven. Phra Thepvajramedhi, Asst. Prof. Dr.

MBU Rector

Ven. Phrakhruvijitpanyaporn, Asst. Prof. Dr.

Vice Rector, MBU Roi Et Campus

- **บรรณาธิการ**

ดร.บรรจง ลาวัณย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- **Editor**

Dr. Banjong Lawalee

Mahamakut Buddhist University

- **กองบรรณาธิการ**

พระศิวะศักดิ์ สุขเมธ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศ.ดร. ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- **Editorial Staffs**

Ven. Phrasilasak Sumetho, Dr.

Mahamakut Buddhist University

Prof. Dr. Prayong Saenburan

Mahamakut Buddhist University

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อุทัย ภิรมย์รัตน์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.บดีนทร์ รัชมีเทศ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ศรัศกดิ์ สุนทรไชย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เอนก ศิลปนิลมาลย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มະลิซ้อน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.ไพรัช พันธ์มภู
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Ven. Phrakhruvijitpanyaporn, Asst. Prof. Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Uthai Piromruen
Ramkhamhaeng University
Assoc. Prof. Dr. Bodin Rasmithes
Kasetsart University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphoom
Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Sarisak Sunthornjai
Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Dr. Yuphaphorn Yubhas
Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Thavaj Homthuanlom
Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan
Mahamakut Buddhist University
Asst. Prof. Dr. Anek Silpanilaman
Mahamakut Buddhist University
Asst. Prof. Dr. Chareonchai Chonpairote
Rajabhat Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Homhual Buarapha
KhonKaen University
Asst. Prof. Dr. Somkiat Kiatchareon
Rajabhat Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Natthapong Malison
Phranakhon Rajabhat University
Dr. Pairat Phuenchomphoo
Mahamakut Buddhist University

- ฝ่ายคอมพิวเตอร์และการพิมพ์
ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
นางสุภารัตน์ มณีนิล

- Computer & Print
Dr.Theeraphat Thinsaendee
Mrs.Sudarot Maneenil

● สมาชิกสัมพันธ์ นางสาวสารีทิพย์ วงสุเพ็ง	● Subscriber Relations Ms.Sareetip Wongsupheng
● ฝ่ายจัดทำ พระมหาสาภส สุภรเมธี, ดร. ดร.ประพิศ โบราณมูล ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี	● Producing Section Ven. Phramaha Sakol Subharamedhi, Dr. Dr.Prapit Boranmoon Dr.Vimolporn Suwansaenthawee
● ออกแบบปก นายกฤษณ์ รัตแสนศรี นายฉัตรชัย ชมชาลี	● Cover designed Mr.Kritsanai Ratsaensee Mr.Chatchai Chomcharee
● กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)	● Period of issue Two volumes per year (January-June and July-December)

*ผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นบทความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

*การนำผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถ Download ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> พร้อมระบุว่าได้รับความเอื้อเฟื้อจากวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*The onus of the research and academic articles published in this journal is on the contributor. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus is unnecessary to agree with.

*To quote a passage of the research and academic articles in the journal of dissemination, please be specified that ‘With the compliments of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus’.

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนางานองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ISSN : 2651-2009 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI)โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ทั้งนี้ตั้งแต่ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ(Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ดร.บรรจง ลาวัณย์

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย(Research Articles)	
การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด (ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR SUBLIME STATES OF MIND OF ADMINISTRATORS IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION PROMOTION OFFICE) ไพฑูรย์ กมลเลิศ, อธิภัทร์ ถิ่นแสนดี, สุเทพ เมยไธสง.....	1
กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น (STRATEGIES THAT AFFECT THE SUCCESS OF PLASTIC FILAMENT BASKETRY KUD KHON KAEN SUBDISTRICT, PHU WIANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE) รวิวัฒน์ มั่นตรา, อรุณา รำไพ, วีระยุทธ รัชตเวชกุล, วรรัฐภรณ์ เพลียรักษ์.....	15
การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 (DEVELOPING THE PROGRAM OF TEACHERS DEVELOPMENT ON PROBLEM-BASED LEARNING INSTRUCTION FOR SCHOOLS UNDER NONGBUA LUM PHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) อลงกรณ์ ต้นกันยา, ประสงค์ สายหงษ์.....	25
การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY) อมร เอื้อกิจ, จิราภรณ์ พันสว่าง, สุรสิทธิ์ ไกรสิน.....	34
การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR STUDENT-CENTERED LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER BUENG KAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA) สุพิชญา พันธุ์เดช, ประเสริฐ เรือนนระการ.....	49

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
“คบบัณฑิตพาไปหาผล” มงคลชีวิตในนวนิยาย เรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ (“YOU ARE WHO YOU ASSOCIATE WITH.” AUSPICIOUS LIFE FROM KULARB RAI NAM OF SRIFAH LADAWAN)	
ประภาพร ธนภิตติเกษม.....	59
การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (THE DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS INDICATORS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE SERVICE OF THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION)	
อรรพรรณ พลายนะหาร, จำเนียร พลหาญ, อรุสา พรหมทา.....	70
การรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพบริการของคลินิก ทันตกรรมเอกชน แห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด (THE CUSTOMERS’ PERCEPTIONS AND EXPECTATIONS OF SERVICE QUALITY AT A PRIVATE DENTAL CLINIC IN ROI ET PROVINCE)	
อาทิตย์ ผดุงกิจ, พาณิ ลีตกะลิน.....	85
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬากระบี่ดีทีมชาติไทย (FACTORS AFFECTING ACHIEVEMENT OF THE THAILAND KABADDI NATIONALITY TEAM)	
วรวิทย์ ช่วยเกิด, รยาศิต เต็งกุลสุลัยมาน, ก้องเกียรติ เขยชม.....	98
ศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต จังหวัดมหาสารคาม (A STUDY OF EDUCATION MANAGEMENT POTENTIAL OF SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN MAHASARAKHAM PROVINCE)	
สุชารัตน์ พรหมเกตุ, อลงกรณ์ อรรคแสง.....	108
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการ เรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MODEL FOR IMPROVING READING COMPREHENSION OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS, SUBJECT AREA OF THAI LANGUAGE)	
เบญจวรรณ จินา.....	120

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธภายในวัดเวฬุวนาราม อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง (MODEL ADMINISTRATION MANAGEMENT WELFARE FOR STRAY DOGS ACCORDING TO BUDDHIST WAY, WITHIN THE WELUWANARAM TEMPLE MAETHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE) พระสุพิน สุภโณ (พงษ์วิเศษ), ดิลก บุญอ้อม.....	135
รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวใน ลักษณะ เกษตรผสมผสานแนวพุทธของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง (MODEL OF PROBLEM SOLVING DEBT AND LIVING COST BY PLANTING PLANT VEGETABLES KITCHEN GARDENS IN A MANNER INTEGRATED AGRICULTURE ACCORDING BUDDHIST WAY OF BAN PA KHRAI TAI COMMUNITY, NONG LOM SUBDISTRICT, HANG-CHAT DISTRICT, LAMPANG PROVINCE) พระณัฐนันท์ ฉันทชาโต (จันทร์ตา), ดิลก บุญอ้อม.....	148
การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 (DEVELOPING THE GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF UDONTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS 4) นุชเรศ คำดีบุญ, ประเสริฐ เรือนนระการ.....	163
การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิด แก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 (DEVELOPING A MODEL OF LEARNING MANAGEMENT FOR IMPROVING THE ABILITIES IN PROBLEM-SOLVING THINKING AND GAINING KNOWLEDGE OF 3 rd YEAR EARLYCHILDHOOD STUDENTS) สุกัญญา บุญเปี่ยม.....	176

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาล หนองหญ้ามา(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) (THE MODEL OF TEACHERS' COMPETENCY DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT FOR PRIMARY SCHOOLS IN NONGYAMA MUNICIPAL SCHOOL (MUNICIPAL SPORTS SCHOOL, ROI-ET))	
สมบูรณ์ พันธุ์.....	191
การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไทย กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน เขตจังหวัดขอนแก่น (THE NEXUS OF THAI LOCAL GOVERNMENTS' STRATEGIC PLANS AND THE 20 YEAR NATIONAL STRATEGY : A CASE STUDY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN KHONKAEN PROVINCE)	
วิษณุ กานต์ ผลานิสงค์, พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์.....	204
การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 (THE DEVELOPING OF PROGRAM INTERNAL SUPERVISION BY COACHING OF SCHOOLS IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 30)	
วิฑูรย์ นามำรุ่ง, ฐิติวรดา พลเยี่ยม.....	217
ผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) (THE RESULTS OF MOTIVATION DEVELOPMENT IN HISTORY CLASSES BY USING CARD GAMES FOR MATTHAYOMSUKSA 3 : A CASE STUDY-BASED ON PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC), MAHASARAKHAM UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY))	
ดวงทิพย์ ฝโลปกรณ์.....	230

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ผ้าทอพื้นบ้านชาติพันธุ์ปู้ยี่ จังหวัดกุยโจ ประเทศจีน : การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายต่อสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า (BOUYEI TEXTILE OF GUIZHUO, CHINA : THE FUNCTION AND MEANING CHANGE TO ETHNIC SOCIO CULTURE IN THE PROCESS OF COMMODITIZATION)	
Kong Ruoyue, ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์.....	245
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำนงู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF KAENCHAI LAMPHU EDUCATIONAL MANAGEMENT NETWORK CENTER UNDER THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION)	
เจนจิรา โกจารย์ศรี, นียดา เปี่ยมพิชชนะ.....	258
การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและ การเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION USING SEMANTIC MAPPING AND COOPERATIVE LEARNING FOR ELEVENTH GRADE STUDENTS)	
สร้อยดา สิ้นสงวน.....	273
การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา (THE CURRICULUM DEVELOPMENT AND THE PRODUCTION OF LEARNING AND TEACHING MEDIA FOR DHAMMA SCHOLAR HOUSEHOLDERS)	
พระมหาสมศักดิ์ ธนปญโญ, พระมหาผมนรินทร์ ปุริสุตโตโม, พระจักรพรรค์ จกภทโท, พระครูสุวัฒนพรหมคุณ(ภัทร เสวนกุล), พระครูปลัดประพันธ์ สุรกรโร (สังการ), นุชรี บุญศรีงาม.....	284
การศึกษาภูมิปัญญาฝ่ายกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย (LOCAL WISDOM AND DRIVING OF GROUNDED ECONOMY OF BAN NONG BUA PHU HOR SUB-DISTRICT, PHU LUANG DISTRICT, LOEI PROVINCE)	
พรกมล ระหาญนอก.....	298

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 (THE COMPETENCY OF THE 21st CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER KHONKAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1) ไพโรจน์ ยิ่งยืน, จิรวัดน์ วรณโรจน์.....	311
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 (THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM TO ENHANCE ENGLISH SPEAKING SKILL USING B-SLIM MODEL FOR PRIMARY 5 STUDENTS UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) แพรวารทอง อุดมกัณ, พรเทพ เสถียรนพแก้ว.....	322
การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (DEVELOPMENT OF CREATIVE LEADERSHIP ENHANCEMENT PROGRAM FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 6) สปีพงษ์ ทัพหลวง, ธัชชัย จิตรนันท์.....	336
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 (RELATIONSHIP BETWEEN THE MANAGEMENT OF THE EXECUTIVE AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION NORTHEASTERN REGION 3) สุรวดี เอ็มรัตน์, พระครูชัยรัตน์นาคร.....	348
การจัดการเชิงนวัตกรรม กรณีศึกษา มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม (INNOVATION MANAGEMENT: A CASE STUDY OF MITR PHOL MODERN FARM) อังคณา หิรัญพุกษ์, ฉัตรวรรณ องค์กร.....	362

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด (THE PERFORMING ARTS OF THE PROCESSION OF THE SOMMA NAM KHUEN PHENG SENG PRATIP FESTIVAL IN ROI-ET PROVINCE) ปารเมศ มุลพิมพ์, อรรณมย์ จันทมาลา.....	374
แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (GUIDELINE ON DEVELOPING FACILITIES FOR SENIOR TOURISTS: A CASE STUDY OF WAT PHRA PATHOM CHEDI NAKHON PATHOM PROVINCE) ชนิษฐา ใจเป็ง, สงกรานต์ กลมสุข, ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, โชติมา ดีพลพันธ์.....	384
การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 (DEVELOPING GUIDELINES OF ADMINISTRATION TO THE BASIC EDUCATION STANDARDS OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 20) รัชนก เสี่ยงบุญ, สาคร อัมจักร.....	397
การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN CHIANG KWAN DISTRICT OF ROI ET PROVINCE) เกตุศราภรณ์ คุณวิบูลย์, จีระศักดิ์ โพภาวิน.....	412
ผลการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ การสอน ทักษะปฏิบัติของเดวิส (THE EFFECT OF PHYSICAL EDUCATION LEARNING APPLYING DAVIES' INSTRUCTION MODELOF PSYCHOMOTOR DOMAINFOR PHATHOMSUKSA 5 STUDENTS) โกศล เกตุกัน, ระพีพัฒน์ เตือนเพ็ญศรี, สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์.....	423

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 (DEVELOPING THE STEM LEARNING MANAGEMENT GUIDELINES FOR SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 27) วิลาวัลย์ วันทอง, สุรเชต น้อยฤทธิ์.....	436
การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง (THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR SCHOOL MANAGEMENT ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF MUKDAHAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA) พัทธนันท์ เมตตา, มานิตย์ อาชานอก.....	449
การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (THE DEVELOPMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE GUIDELINES FOR SCHOOLS UNDER MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2) ณัฐพล จันทร์พล, ธัชชัย จิตรนันท์.....	464
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม (ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AT MAHASARAKHAM TOWN MUNICIPALITY SCHOOLS) เบญจวรรณ ทองกอง, อรุษา พรหมทา, กฤษณก ดวงชาทม.....	479
การพัฒนาแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 (DEVELOPING THE STUDENT COUNCIL'S ACTIVITIES ADMINISTRATION GUIDELINES FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3) บุษรา บุญรักษ์, มานิตย์ อาชานอก.....	494

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 (DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY ENHANCING PROGRAM ON LEARNING ORGANIZATION IN ACTIVE LEARNING FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 23)	
วิทยา สมพมิตร, ธรินธร นามวรรณ.....	509
การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคทีจีทีร่วมกับ กิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่ (THE DEVELOPMENT OF AN ENRICHMENT CURRICULUM ON CONSONANT CLUSTERS WRITING USING TGT TECHNIQUES WITH BRAIN BASED LEARNING FOR GRADE II STUDENTS)	
จุไรรัตน์ ชิตะวงศ์, ปริญญภาส สีสอง.....	521
การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ (THE POLITICS OF APPOINTING HONORIFIC)	
มนตรี รอดแก้ว, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, วินัย ผลเจริญ.....	534
ความเหลื่อมล้ำในการได้รับบริการตามระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (INEQUALITY IN RECEIVING HEALTH CARE SERVICES OF PEOPLE IN THE NORTHEAST REGION)	
กลุ่มศรี สิทธิศักดิ์, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, ธนพฤษ ขามะรัตน์.....	548
การวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมตรา สารทุนในประเทศไทย (PERSISTENCE ANALYSIS OF RETURN ON INVESTMENT IN EQUITY MUTUAL FUND IN THAILAND)	
แพรววิ มั่นนทีรัย, ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์กุล, ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์กุล, สุรางค์ เห็นสว่าง, นิคม เขียวจินดา.....	563

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (THE DEVELOPMENT OF COACHING FOR SCHOOLS UNDER THE LOWER NORTHEASTERN MUNICIPALITY) พวงอ้อย ไชยดี, กาญจน์ เรืองมนตรี.....	578
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY STRENGTHENING PROGRAM OF STEM EDUCATION LEARNING MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 21) ชนาธิป โสภภาพ, ธรินธร นามวรรณ.....	591
แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 (GUIDELINES FOR DEVELOPING EARLY CHILDHOOD STUDENTS' POTENTIAL OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 IN THE 21 ST CENTURY) มีชัย ศรีคุณ.....	601
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ (TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND WORK EFFICIENCY OF THE NEW ERA MAYOR) พรเทพ โฆษิตวราวุฒิ.....	614
การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัด ขอนแก่น (PARTICIPATION IN PROMOTING LEGAL KNOWLEDGE TO PEOPLE OF KHONKAEN PROVINCE) ไกรสร เดชสิมมา.....	629

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อย แก่น-สารสินธุ์ (QUALITY OF WORK LIFE OF PERSONNEL LOCAL GOVERNMENT OFFICES IN THE ROI KAEN-SARASIN AREA) หทัยวรรณ ธัญญาพาณิชย์, วิรัช พิมพา.....	640
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม (THE GUIDELINES TO DEVELOP THE DIGITAL LEADERSHIP FOR TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAHASARAKHAM) พิชญ์พิมล สุนทวงค์, ธรินทร์ นามวรรณ.....	651
การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 (DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR IMPLEMENTATION OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEMS USING DIGITAL TECHNOLOGY IN SCHOOLS UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) แพรวพลอย พัฒนะแสง, ธรินทร์ นามวรรณ.....	664
ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (LEADERSHIP OF THE VILLAGE HEADMAN OF PASUNG VILLAGE, PASUNG SUB-DISTRICT, CHATURAPHAK PHIMAN DISTRICT, ROI ET PROVINCE) วชิราวุธ ถวัลย์เศรษฐ์, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์.....	679
รูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด (THE PATTERNS OF THE FUNERAL OF BUDDHISTS IN PHUKHAO THONG SUB-DISTRICT, NONGPHOK DISTRICT, ROI ET PROVINCE) พระอธิการพรมมา จนุทธมโม, ไพฑูรย์ สอนมะไฟ, พระครูปลัดสมหมาย อุดมสิริโช...	692

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุ (THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR STRENGTHENING THE ELDERLY'S ATTRIBUTES AT THE SCHOOL FOR THE ELDERLY PEOPLE SCHOOL BASED ON CONTEMPLATIVE EDUCATION) นิคม สุวพงษ์, สุเทพ เมย์ไธสง, สกล ความบุศย์, อวรรณ เชาวชาญ..... 701 THE COMPLIANCE OF THE TAX PLAN ON RELATIONSHIP WITH THE SUCCESSFUL RESULTS OF SMES ENTREPRENEURS IN THE AREA OF NONGBUALAMPHU PROVINCE Vanida Na Lamphun..... 716	
บทความวิชาการ (Academic Article)	
การรถไฟแห่งประเทศไทย ภาพลักษณ์ ความตั้งใจ และความคาดหวัง (STATE RAILWAY OF THAILAND, IMAGE, INTENTION AND EXPECTATION) วฤณดา วงศ์โรจน์, ขมิชาติ ราชแสง..... 726 ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านมุมมองทางการบริหารจัดการ (MODEL OF PUBLIC POLICY FORMULATION THROUGH THE ADMINISTRATION) พิกุล มีมานะ, ทองหมุน น้อยนนท์, วิภาพรรณ อุปนิสากร..... 738 กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ประเทศไทย 4.0 (THE DEVELOPMENT STRATEGY OF THE INNOVATION OF COMPETIVEADVENTAGE IN BUSINESS OF THAILAND 4.0) บุญเพ็ง ลิทธิวงษา, กนกอร บุญมี, อภิวิชัย ศรีแสง, ทรงพล โชติกเวชกุล, วิฑูรย์ วีรศิลป์..... 749 วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา (ANALYTICAL STUDY OF VEGETARIANISM BASED ON KAMMA PRINCIPLE IN BUDDHIST PHILOSOPHY) พรทิพย์ พงษ์กิตติวงศ์, พระมหาสมณวินทร์ อามาตมนตรี..... 763	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	778

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด*
ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR SUBLIME STATES OF MIND OF
ADMINISTRATORS IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND NON-FORMAL
EDUCATION PROMOTION OFFICE

ไพฑูรย์ กมลเลิศ¹, ชีรภัทร ถิ่นแสนดี², สุเทพ เมยไธสง³
Phaitoon Kamonlert¹, Theeraphat Thinsandee², Suthep Maythaisong³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2,3}
Email : kamonlertphaitoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าครูผู้สอนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกัน

การศึกษาตามอริยาศยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติม การสัมมนาวิชาการการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน ผลักดันให้มีการบรรจุบุคลากรให้เป็นข้าราชการ เพื่อทำให้เกิดมั่นคงก้าวหน้า ควรมีการจัดสวัสดิการให้บุคลากรอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป มุ่งเน้นให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมทั้งการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : 1. การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 2. หลักพรหมวิหาร 4 3. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the teachers' opinions toward the administration based on the Four Sublime States of Mind of the administrators in the schools under the Roi Et Informal and Non-Formal Education Office, 2) to compare the teachers' opinions in mention classified by gender, age, education and working experiences and 3) to compile the related recommendations as suggested by the teachers in the said schools. The samples consisted of 190 teachers. The tool used in questionnaire. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-way ANOVA.

The research results were found as follows: 1. The administration based on the Four Sublime States of Mind of the school administrators under the Roi Et Informal and Non-Formal Education Office according to the teachers' opinions was, in an overall aspect, found to stand at the highest level. 2. The comparison of the teachers' opinions relevant to the so-said administration of the school administrators as mentioned classified by sex, age, education, and working experience, was found to show no statistically significant difference. 3. The recommendations as suggested by the respondents comprised the following: Continuous development of personnel,

promotion of further education among the staff members, regular organization of seminars, observation trips and exchange of working experience, taking it as top priority to recruit provisional employments, arrangement of welfare programs, enhancement of the communities and network partners to play a role in promoting and supporting the operation of informal and non-formal education, cooperation with network partners to drive community learning activities in order to strengthen relationships and increase efficiency in working together in various forms.

Keywords : 1. Administration of School Administrators 2. The Four Sublime States of Mind 3. Informal and Non-Formal Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียวแต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)(2540) กล่าวไว้ว่า พรหมวิหาร 4 “เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ต้องมีไว้เพื่อเป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติจึงได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบพรหมวิหารนี้บางทีแปลว่าธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหมธรรมประจำใจที่ให้เป็นพรหมหรือเสมอด้วยพรหมหรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่บางทีเรียกว่า อปัมมัญญา 4 เพราะแผ่เสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณไม่ขอบเขตเนื่องจากพรหมวิหารมีในผู้ใดย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่นผู้ดำรงในพรหมวิหารย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณาและยอรักษารักรวมไว้ด้วยอุเบกขาแม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยเพื่อมิให้เสียธรรมพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยเมตตากรุณามุทิตาและอุเบกขา

ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมดังกล่าว เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ บางครั้งผู้บริหารอาจไม่ให้ความสำคัญต่อการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ ส่งผลให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจหรืออาจเพราะผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างเพียงพอ ก็ส่งผลให้นำหลักธรรมไปปฏิบัติไม่ได้ผลเท่าที่ควรผู้บริหารจึงต้องสร้างภาพพจน์ให้เป็นที่ศรัทธาและความเชื่อถือเป็นแนวทางในการ

บริหารจัดการซึ่งสิ่งที่จะต้องยึดถือปฏิบัติคือการมีความรักมีความสงสารมีความชื่นชมยินดีและมีใจเป็นกลางไม่ลำเอียงทั้งรายบุคคลและคณะบุคคลผู้บริหารที่ดีควรใช้พระคุณมากกว่าพระเดช

ภาวะผู้นำที่ทำให้การบริหารจัดการศึกษานอกระบบมีคุณภาพ (ชฎารัตน์ สุขศีล, 2551) คือ ภาวะผู้นำที่ทำให้ผู้รับบริการมีความพอใจ ผู้ร่วมงานพึงพอใจ โดยผู้นำมีความอดทน มีการตัดสินใจรวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ไปในทิศทางที่ดี มีเหตุผล มีความยุติธรรม มีคุณภาพ มีการตัดสินใจเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้ และที่สำคัญคือผู้นำต้องไม่โทษเพื่อนร่วมงาน ไม่ตำหนิลูกน้อง ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมงานไม่เกี่ยงงาน ให้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีความสามัคคี และผู้นำต้อง สามารถชี้แจงให้ลูกน้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้องานได้ถูกต้องตรงกัน มีใจเป็นผู้นำไม่ขี้ขลาด ไม่พองนาย สร้างสามัคคี และทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่า “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ “การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัด ทั้งหมด 20 อำเภอ มีนโยบายจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ เพื่อยกระดับการศึกษา สร้างเสริมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมือง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดจึงต้องเป็นผู้ที่นำวิสัยทัศน์มีความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะการนำความคิดใหม่ๆ และความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์มาสู่สถานศึกษาให้มีคุณภาพมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหาร คือ หลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะการนำมาใช้เพื่อดูแลและปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานศึกษา ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความพึงพอใจจากการ

บริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด, 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำข้อมูลไปประกอบการวางแผน พัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิผล ของการบริหารจัดการศึกษาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.3 ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.4 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2562 รวม 20 อำเภอ ซึ่งมีจำนวน 379 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซ์และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนและผู้วิจัยได้สุ่มอย่างง่ายจนได้ครบจำนวนที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (บุญชมศรี สะอาด, 2545) มีค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที(t-test แบบ Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One-way ANOVA)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. กลุ่มอำนวยการ	4.53	0.37	มากที่สุด	1
2. กลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและ จัดการศึกษาตามอัธยาศัย	4.49	0.40	มาก	3
3. กลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ	4.51	0.43	มากที่สุด	2
รวม	4.51	0.40	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มอำนวยการกลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ และกลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ดเรียงลำดับความถี่สูงไปหาลำดับต่ำ ได้แก่ ผู้บริหารมีการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างถูกต้องและชัดเจนตามระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณ ผู้บริหารส่งเสริมงานกิจกรรมลูกเสือและยุวกาชาดร่วมกับภาคีเครือข่าย และผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดโครงการศึกษาดูงานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 3 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและกลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ ผู้วิจัยเห็นผลการวิจัยที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำกระบวนการบริหารที่ตรงกับหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในกระบวนการของผู้บริหารที่พึงประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษาร่วมใช้ทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์ พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถให้บุคลากรมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อการทำงาน ซึ่งมีการบริหารที่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ทุกคนในสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงาน ยึดมั่นในระเบียบ หลักเกณฑ์การบังคับใช้ของงานอย่างเคร่งครัด ตรงตามมาตรฐานของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ผู้บริหารได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความเป็นธรรม เป็นที่พึ่งด้านจิตใจ มีการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการบริหารงานธุรการ งานบุคลากร การเบิกจ่ายพัสดุเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ มีการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน กำหนดการใช้จ่ายเงินที่ประหยัด รัดกุม ไม่ผิดพลาดและโปร่งใส มีผู้รับผิดชอบ สามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการบริหารโดยใช้วิธีการจัดการที่หลากหลายขึ้นอยู่ด้วยความพร้อมและศักยภาพของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ งานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพ มีการสำรวจความต้องการของประชาชนในเรื่องการประกอบอาชีพ และส่งเสริมอาชีพให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่มีการประสานงาน ประชุมหารือร่วมกันกับเครือข่ายเพื่อจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกัน มุ่งเน้นการเข้าชุมชนให้มาก และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญถม อินทรธา (2559) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกลุ่มโรงเรียนหนองบัวจังหวังนครสวรรค์ พบว่าผลการวิจัยในปฏิบัติอยู่ระดับมาก

กลุ่มงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มอำนวยการ ที่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการปฏิบัติงานงาน

ตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถทำงานแทนกันได้ มีระบบบริหารการใช้จ่ายเงินงบประมาณใน แผนงานและโครงการให้ประหยัดรัดกุมโปร่งใสไม่ผิดพลาด สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด มีวัฒนธรรมการทำงานที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบ่งงานกันทำตามความ ถนัด ร่วมมือกันทุกขั้นตอนให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการแข่งขันการ ทำงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องมี ความพร้อมเพรียงในการทำงาน ร่วมมือช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อต่อกัน เห็นใจกัน อยู่กันแบบพี่น้องและ การอยู่ร่วมกันในองค์กรก็ให้เคารพนับถือซึ่งและกัน ผู้บริหารมีการปรับปรุงพัฒนาและดูแลอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเอื้อต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ(ปิตตาระโพธิ์) (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่องการบริหารสถานศึกษาตาม หลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมาก

กลุ่มงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยที่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด บริหารตามแนวทาง ของหลักพรหมวิหาร 4 โดยการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนจัดตามบริบทของ สถานศึกษาแต่ละพื้นที่ การมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ชัดเจนตรงตามความต้องการของผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงาน ทำอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดโครงการศึกษาดูงานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ให้กับประชาชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและทักษะการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อปลูกฝังนิสัยรัก การอ่าน ผู้บริหารเป็นผู้ที่กล้าตัดสินใจ วางตนเป็นผู้มีน้ำใจ เป็นกลาง มีความเที่ยงตรงในการทำงาน สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในสังกัด มีสวัสดิการที่เพียงพอเพื่อที่จะได้เกิดกำลังใจในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอดิศักดิ์ สารโท (เดือนสนธิยะ) (2556) ได้ทำการวิจัย เรื่องการบริหารงาน บุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่าด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

7.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลัก พรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

7.2.1 ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ครูผู้สอนไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ต่างมีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ไปในทางเดียวกันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งมีความอดทน ตัดสินใจรวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ไปในทิศทางที่ดี มีเหตุผลมีความยุติธรรม มีคุณภาพ มีการตัดสินใจเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ไม่ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสามารถสร้างทีมงานไม่เกี่ยงงาน ให้มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความสามัคคี และทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พัศ คลังแสง (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ผลการเปรียบเทียบพนักงานครูเทศบาลที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน

7.2.2 ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า อายุเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกให้ทราบว่าใครเกิดก่อนและใครเกิดหลังเท่านั้น ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่มีอายุมากหรืออายุน้อย แต่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยประเด็นนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล กองช้าง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.5

7.2.3 ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการทำงานของครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารได้มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถและมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมมีการให้บริการที่มีความเหมาะสมตามบริบทของชุมชน มุ่งเน้นการเข้าหาชุมชน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท การบริหารงานเชิงประจักษ์จนเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยการ บริหารงานจะมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีการเตรียมความพร้อม การวางแผนเพื่อให้บรรลุตาม เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีการนิเทศ ติดตาม และประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและลดปัญหา ภายในสถานศึกษา รวมทั้งเน้นให้ครูผู้สอนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองจนเกิดทักษะ และ เข้าใจงานในหน้าที่เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยประเด็นนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภัทรพงษ์ จิตญาโณ (จิตตาระโพธิ์) (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.5

7.2.4 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการการบริหารงาน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ประสบการณ์ในการทำงานเป็นเพียงให้รู้ว่าใครมีประสบการณ์มาก หรือน้อยเท่านั้น ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก หรือน้อย แต่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์งานในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการการบริหารงานตาม หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยประเด็นนี้ ไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ทิพย์พัศ คลังแสง (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานครู เทศบาลที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการ สถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.5

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 กลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ดและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ และยกระดับการบริหารกระบวนการที่ทำให้การบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านกลุ่มการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติม การสัมมนาวิชาการการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน ผลักดันให้มีการบรรจุบุคลากรให้เป็นข้าราชการ เพื่อทำให้เกิดมั่นคงก้าวหน้ามีการจัดสวัสดิการให้บุคลากรอย่างเหมาะสม มากยิ่งขึ้นต่อไป

8.1.2 กลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และยกระดับการบริหารกระบวนการที่ทำให้การบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมุ่งเน้นให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรนำผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2.2 ควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนให้สอดคล้องรับกับแนวคิดการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรมหมวดอื่นๆ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพละ 4 หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นต้น

มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

8.3.2 ควรศึกษาการประยุกต์แนวทางการบริหารงานในองค์การตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21

9. เอกสารอ้างอิง

- ชฎารัตน์ สุขศีล. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการจัดการความรู้กับผลการดำเนินงานของธุรกิจผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในเขตจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. คณะการบัญชีและการจัดการ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงกมล กองช้าง. (2559). การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิพย์พัศ คลังแสง. (2556). การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- บุญถม อินทรธา. (2559). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกลุ่มโรงเรียนหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมกรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ (ปิดตาระโพธิ์). (2560). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอดิศักดิ์ สารโท (เดือนสั้นเทียะ). (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). **พระราชบัญญัติส่งเสริม**

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. (2562).

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. ร้อยเอ็ด : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมย์ไธสง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณมาเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการวิจัย จนทำให้การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้บริหารในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด และคณาจารย์ทุกท่านในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความรู้ทางวิชาการ ตำรา เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ และให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้ ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือสนับสนุน คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนให้มีสติปัญญาและคุณธรรมเป็นเครื่องขึ้นความสำเร็จในชีวิต

กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น
อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น*

STRATEGIES THAT AFFECT THE SUCCESS OF PLASTIC FILAMENT BASKETRY KUD
KHON KAEN SUBDISTRICT, PHU WIANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

รวัดน์ มันทรา¹, อรญา รำไพ², วีระยุทธ รัชตเวชกุล³, วรธรรณ เพ็ญรักษ์⁴

Rawat Mantra¹, Araya Rampai², Weerayut Ratchatawetchakul³, Waratthaphorn Pliarak⁴

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย^{1,2,3}

Loei Rajabhat University, Thailand.^{1,2,3}

ศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดขอนแก่น⁴

Loei Rajabhat University Education Center Khon Kaen Province, Thailand.⁴

Email : Jeerawat2516@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 68 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากโดย มีระดับความคิดเห็นลำดับแรกคือ ด้านองค์กร ด้านการตลาด ด้านการผลิต และระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการเงินและบัญชี 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ ในภาพรวม และทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ด้านการด้านองค์กร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. ความสำเร็จ 3. ผลิตภัณฑ์

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study strategies that affect the success of plastic filament basketry Kud Khon Kaen Subdistrict, Phu Wiang District, Khon Kaen Province and 2) comparison of factors affecting the success of plastic filament basketry Kud Khon Kaen Subdistrict, Phu Wiang District, Khon Kaen Province. The samples in this study were 68 groups. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and (F-test) by One-Way Analysis.

The result of the study found that: 1. The results of the study of strategies that affect the success of plastic filament basketry Kud Khon Kaen Subdistrict, Phu Wiang District, Khon Kaen Province, the overview was at a high level and when considering in each aspect, it was found that the first level of opinion was organization, marketing, production and the lowest level of opinion was finance and accounting. 2. The results of an analysis of the opinion of members of plastic filament basketry Kud Khon Kaen Subdistrict, Phu Wiang District, Khon Kaen Province, classified by personal. The study was test the hypotheses of the proposed research, which were classified by gender, age, overview of status and all aspects found that there were no significant difference. classified by status found that the organization was significantly different at the statistical level of 0.05.

Keywords : 1. Strategy 2. Success 3. Products

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมในหลายๆ มิติ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนถูกจับตามอง เพราะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้อยู่ต่อการอยู่อาศัย และสามารถเชื่อมโยงองค์กรชุมชนให้เป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางอันหนึ่งเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขาย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นภายใต้กระแสของพัฒนาที่ต้องการความยั่งยืน เศรษฐกิจไทย

ควรที่มีการปรับโครงสร้างไปสู่ระดับสูงขึ้น คือ การเน้นระบบเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ช่วยขับเคลื่อนและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสในการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงานสร้าง รายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

ประชากรในชนบทส่วนใหญ่ของประเทศยึดอาชีพหลักคือการเกษตร ซึ่งมักทำแบบยังชีพที่มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนไทย โดยอาศัยความรู้ความสามารถ ตลอดจนภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนปัจจุบันการพัฒนาการเกษตรจากเดิมแบบยังชีพ พึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชนเป็นเกษตรอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายทำให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ ที่ได้จนเกิดภาระหนี้สินและปัญหาอื่นอีกมากมาย ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชนจนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขัน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ (ทรายทอง เลิศเปียง, 2557)

การส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนชนบทได้ปรับเปลี่ยน การพึ่งพิงปัจจัยต่างๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชน โดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชนที่มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องมีการบริหารจัดการให้ไปในทางสายกลางก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีความพอประมาณมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เมื่อวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง แก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน ซึ่งผลสุดท้ายทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนที่กำลังจัดตั้งขึ้นและที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วส่วนใหญ่มุ่งเน้น การตอบสนองด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก หลงลืมรากเหง้า ยังไม่สามารถประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างบูรณาการเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถสนองตอบต่อชุมชนได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาหาวิธีการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนของชุมชน (วิสาหกิจชุมชน, 2557) เพื่อการวางแผนกลยุทธ์และการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และตลาดโลกในการการเพิ่มช่องทางในการจำหน่าย

ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นตำบลที่ได้เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเองทำเองในการพัฒนาท้องถิ่นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ และสามารถเป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ (วิสาหกิจชุมชน, 2562)

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมาชิกที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่างกัน ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

3.2 สมาชิกที่มีสถานภาพต่างกัน ระดับความคิดเห็นต่างกัน ส่งผลต่อความสำเร็จผลิตภัณฑ์กลุ่มจักสานจากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบถึงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

4.2 ได้ทราบถึงการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ใน

การวิจัย คือ สมาชิกในกลุ่มจักสานเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 137 คน สถานที่ที่ทำการสำรวจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach Alpha-Coefficient)) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยมีค่า $\alpha = 0.85$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ (Jump, 1978) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่า(t-test) และค่า(F-test) ด้วยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One-Way Analysis of Variance) ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน

ระดับความคิดเห็นของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านองค์กร	4.14	0.49	มาก
2. ด้านการผลิต	4.12	0.54	มาก
3. ด้านการตลาด	4.12	0.41	มาก
4. ด้านการเงินและบัญชี	3.96	0.41	มาก
รวม	4.09	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.31) พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านองค์กร ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการตลาด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.54) และระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการเงินและบัญชี ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

6.1.1 ด้านองค์กร ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านองค์กรโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

พบว่า มีการประชุมกับสมาชิกเพื่อร่วมกันวางแผนสม่ำเสมอ รองลงมา คือ มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกแต่ละคนให้มีหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่มอย่างชัดเจน

6.1.2 ด้านการผลิต ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการจัดทำสต็อกวัตถุดิบสำหรับการผลิต เพื่อคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้วัตถุดิบ รองลงมาคือ มีกระบวนการผลิตเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยทุกครั้งต้องเน้นคุณภาพของสินค้า

6.1.3 ด้านการตลาด ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการขยายช่องทางการตลาดโดยการนำสินค้าไปขาย เช่น ร้านค้าชุมชนหรือห้างสรรพสินค้า เพื่อให้ความเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า รองลงมา คือ มีการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

6.1.4 ด้านการเงินและบัญชี ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านการเงินและบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการระดมเงินทุนจากการออมทรัพย์ของสมาชิก เพื่อนำมาจัดการกลุ่ม รองลงคือ มีการกำหนดวิธีการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก

6.2 ผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า จำแนกตามเพศในภาพรวมและทุกด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ด้านองค์กร มีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบรายคู่ (Multiple Comparison) ด้วยวิธีการของ Scheffe's Method เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็น ด้านองค์กร จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ความคิดเห็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพ พบว่า สถานภาพโสด มีระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มากกว่า สถานภาพสมรส และสถานภาพโสดมีระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มากกว่า สถานหย่าร้าง/หม้าย

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

7.1 ด้านองค์กร พบว่า มีการประชุมกับสมาชิกเพื่อร่วมกันวางแผนสม่ำเสมอ และมีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกแต่ละคนให้มีหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่มอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ จุฑารัตน์ พูลเกษม (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จ : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานประชาสัมพันธ์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพศิลปหัตถกรรม โดยสถานที่ทำการและจำหน่ายสินค้าเป็นบ้านของประธานกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียนเนื่องจากไม่ได้ขอรับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ส่วนลักษณะการประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จนั้นมี 5 ด้าน คือ กลุ่มมีผลกำไรกลุ่มสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า กลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก กลุ่มมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้า และสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นมีอาชีพที่มั่นคงปัจจัยภายในที่ทำให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จ คือ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์การจัดตั้ง และการดำเนินงานกลุ่มอยู่ในระดับสูง หัวหน้ากลุ่มมีลักษณะเป็นผู้นำกลุ่มในระดับมาก การบริหารกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง มีการประชุมกับสมาชิก สมาชิกมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม ด้วยการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจการรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลางและปัจจัยภายนอก พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนอยู่ในระดับปานกลาง และการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนอยู่ในระดับน้อย

7.2 ด้านการผลิต พบว่า มีการจัดทำสต็อกวัตถุดิบสำหรับใช้ในการผลิต เพื่อคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้วัตถุดิบ และกระบวนการผลิตเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยทุกครั้งต้องเน้นคุณภาพของ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มมีการบริหารสินค้าคงคลังอย่างเป็นระบบ ทำให้มีวัตถุดิบหรือสินค้าที่เพียงพอต่อการใช้งาน กลุ่มก็จะสามารถผลิตสินค้าหรือขายสินค้าได้ทันเวลา เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับฉันทนันท์ นิติวัดนะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาด ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านผลผลิต เน้นเรื่องการใช้ทรัพยากร ทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลิตสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าต้องมีความซื่อสัตย์ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิตอย่างซื่อสัตย์สุจริต

7.3 ด้านการตลาด พบว่า มีการขยายช่องทางการตลาดโดยการนำสินค้าฝากขาย เช่น ร้านค้าชุมชน หรือห้างสรรพสินค้า เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า และมีการ

ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและห้างร้านต่างๆ ทำให้สินค้าของเราเป็นที่รู้จัก และสามารถเป็นช่องทางการเพิ่มยอดขายของกลุ่มได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ฌัณมานันท์ นิติวัฒน์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาด ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีเครือข่าย สื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้จัดจำหน่าย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้าในระยะยาว และด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นโฆษณาสินค้าไม่เกินความจริง แนะนำสินค้าแบบปากต่อปาก มีการจัดแสดงสินค้า มีส่วนลดและแถมสินค้า จัดกิจกรรมเพื่อกลับคืนสู่ชุมชน รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันในสังคม

7.4 ด้านการเงินและบัญชี พบว่า มีการระดมเงินทุนจากการออมทรัพย์ของสมาชิกเพื่อนำมาจัดการกลุ่ม และมีการกำหนดวิธีการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีระบบสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดการออมของสมาชิกเพื่อนำเงินมาหมุนเวียนในกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก เป็นการช่วยลดรายจ่าย ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานอริยญา อุดลย์เดช (2556) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค รุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การเงินและบัญชี สมาชิกมีการจัดทำบัญชีของตนเอง ส่วนบัญชีรายได้ของกลุ่มมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปริยาพร เสรีรัตน์ (2557) พบว่า ด้านสถานภาพในภาพรวมและรายด้าน ด้านการตลาดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากจำแนกอาชีพในภาพรวมและรายด้าน ด้านผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากสมาชิกแต่ละอาชีพ เช่น ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน และรับจ้าง/เกษตรกร

7.5 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก สถานภาพโสดมีอาชีพหลักและมีรายได้ที่มั่นคงจากอาชีพอื่น จึงไม่เห็นถึงความสำคัญของกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราวรรณ วงศ์อนุตนโรจน์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานด้านวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองพะยอม อำเภอนาดูน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านสถานภาพ ในภาพรวมและรายด้าน ด้านการตลาด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก สมาชิกกลุ่มที่มีสถานภาพโสด สมรส หย่า/หม้าย มีความคิดเห็นทางด้านการตลาด ที่แตกต่างกัน อาจมีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และด้านอาชีพ ในภาพรวมและรายด้าน ด้านผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจากสมาชิกแต่ละอาชีพ เช่น อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน และรับจ้าง/เกษตรกร สามารถ มีความคิดเห็นทางด้านผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจนในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

8.1.2 ควรกำหนดสร้างค่านิยมร่วมกันของกลุ่มได้รับรู้ถึงแนวทางในการปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นปฏิบัติเดียวกัน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านองค์กร พบว่า กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ควรเพิ่มการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

8.2.2 ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ควรกำหนดจำนวนการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด เพื่อไม่ให้ขาดตลาด

8.2.3 ด้านการตลาด พบว่า กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ควรมีการวางรูปแบบการส่งเสริมการขายสินค้าของกลุ่ม เช่น ลดราคา แจก แคม เพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย และเพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายเพิ่มมากขึ้น

8.2.4 ด้านการเงินและบัญชี พบว่า กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ควรมีการติดต่อประสานงานหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอรับเงินทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่นมาดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินของกลุ่ม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.2.1 ควรศึกษาและวิจัยกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านอื่นๆ

8.2.2 การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

8.2.3 ควรมีการกำหนด SWOT จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการแข่งขันทางด้านธุรกิจ และให้สามารถชนะคู่แข่งได้

9. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). **คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2562.

จาก <http://www.doac.go.th>

กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). **วิสาหกิจชุมชนทางพึ่งพา**

ตนเองอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2561. จาก <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>

- จุฑารัตน์ พูลเกษม. (2555). **ปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จ**. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฏฐนันท์ นิติวัดนะ. (2558). **แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาด ภายใต้ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น**. คณะ
บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ทรายทอง เลิศเปียง. (2557). **วิถีเกษตร**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ปรียาพร วงศ์อนุตตรโรจน์. (2557). **การประเมินผลการดำเนินงานด้านวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา
กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองผะยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร**.
วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2555. **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2554**. สืบค้นเมื่อ
6 ธันวาคม 2563. จาก [http://www.oae.go.th/download/download_journal/
yearbook4.pdf](http://www.oae.go.th/download/download_journal/yearbook4.pdf)
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). **วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ**. สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563. จาก
http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=177&filename=index
- อริญญา อุดลย์เดช. (2556). **การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มไม้กวาดทางมะพร้าว
ตำบลดงบัง อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ**. ชัยภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- Jump, N. (1978). **Psychometric theory**. 2nd ed. New York : McGraw Hill.

10. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย จึงขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาในคณะ
วิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยทุกท่านที่ให้คำปรึกษาและให้ความรู้คำแนะนำจนการค้นคว้า
และลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ขอขอบคุณอย่างยิ่ง
ขอกราบขอบพระคุณกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอภูเวียง
จังหวัดขอนแก่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลทำให้รายงานการวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี และ
ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและกำลังใจ
เสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ หากการงานวิจัยฉบับนี้มีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาดประการใดผู้ศึกษา
ขออภัยเป็นอย่างสูงในข้อบกพร่องและความผิดพลาดนั้นและผู้ศึกษาหวังว่าการค้นคว้านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2*

DEVELOPING THE PROGRAM OF TEACHERS DEVELOPMENT ON PROBLEM-BASED
LEARNING INSTRUCTION FOR SCHOOLS UNDER NONGBUA LUM PHU PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อลงกรณ์ ตันกันยา¹, ประสงค์ สายหงษ์²

Alongkorn Tonkanya¹, Prasong Saihong²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Maharakham University, Thailand.^{1,2}

Email : Along.Tonk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 300 คน จาก 25 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 4 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1.การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5)การประเมิน ผลโปรแกรม และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมพัฒนาครู 2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3. การพัฒนาครู

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state and the desirable state of problem-based learning instruction of schools under Nongbua Lam Phu primary educational service area office 2, 2) to develop the program of teacher's development on problem-based learning instruction for schools under Nongbua Lum Phu primary educational service area office 2. The sample group consisted of 300 teachers from 25 schools under Nongbua Lum Phu primary educational service area office 2. Key informants were 4 persons consisted of administrators and teachers from 2 pilot schools and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and program assessment form. Statistics for analyses data were mean, percentage, standard deviation and $PNI_{modified}$.

The research result were found that; the current state of problem-based learning instruction of schools under Nongbua Lam Phu primary educational service area office 2 overall were at moderate level and the desirable state overall were at high level. The program of teachers development on problem-based learning instruction for schools under Nongbua Lum Phu primary educational service area office 2 consisted of 6 elements 1) principle, 2) objective, 3) content, 4) program implementation and 5 program evaluation and the program suitability and possibility assessed both overall were at high levels.

Keywords : 1. Teachers Development Program 2. Problem-base Learning Instruction 3. Teachers Development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-พ.ศ. 2561) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จึงกำหนดแนวทางการปฏิรูปการพัฒนาครู โดยมีมาตรการหลักข้อที่สอง คือ พัฒนาครู คณาจารย์ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้

ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ปัญหาเป็นหลัก(มณฑรา ธรรมบุศย์, 2545) ผู้เรียนจะนำความรู้ไปใช้จริงในอนาคต นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีโอกาสได้เสนอหรือเสริมสร้าง (Contribute) อย่างสร้างสรรค์ให้แก่สังคม ดังนั้นบริบทของการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและมีความหมายกับผู้เรียนเช่นเดียวกับข้อมูลที่ผู้เรียนควรจะได้รับ

การพัฒนาครูที่ผ่านมาเห็นได้ว่ามีวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งในการพัฒนาครูยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากวิธีการพัฒนาครูแต่ละวิธีมีอุปสรรคข้อจำกัดต่อการพัฒนา คือ การอบรมมีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการของครู เพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดอบรมจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อหลักสูตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม การอบรมมีระยะเวลาสั้น ไม่เหมาะกับเนื้อหาและการจัดอบรมมักจะจัดอบรมในช่วงเปิดภาคเรียน ครูต้องทิ้งห้องเรียน ซึ่งครูโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีครูเข้าไปสอนแทน และเมื่ออบรมเสร็จแล้วครูไม่มีเวลาสำหรับจัดระบบความรู้ หรือการผลิตสื่อ เพราะมีภาระอื่นมาก การอบรมส่วนใหญ่เน้นในหลักการ/ทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ จึงทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลได้และการอบรมมักจะขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังพบว่า การพัฒนาครูโดยวิธีการต่างๆ นี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอน เช่น การจัดบุคลากรเข้ารับการอบรมไม่ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หลังจากเข้ารับการอบรมไม่ได้นำมาขยายผลเพียงแต่ทำรายงานส่งผู้บริหารเท่านั้น รวมทั้งไม่มีการนิเทศติดตามผลหลังเข้าอบรมสัมมนา (ธีระ รุญเจริญ, 2550) จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมพัฒนาบุคลากร พบว่า โปรแกรมการพัฒนาเป็นแบบแผนหรือโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบซึ่งออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีหลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรวมทั้งเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมและรายงานการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาบุคลากรได้แก่การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาการพัฒนาครูพบว่า โปรแกรมการพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ มีส่วนทำให้บุคลากรที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นมีความรู้ความสามารถมีเจตคติที่ดีมีทักษะการพัฒนาการทำงานและปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้นส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สุวิมล ว่องวาณิช, 2544; ศศิธร เขียวกอก, 2548; ประวิต เอรารวรรณ, 2548; สิริลักษณ์ สามารถ, 2554; อนันต์ พันนึก, 2554)

สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีการจัดการศึกษาหลายรูปแบบ มีการพัฒนาครูด้วยการจัดอบรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่มีการสร้างโปรแกรมเพื่อพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีความชัดเจน และยืดหยุ่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกโรงเรียน จึงทำให้การพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานขาดการดำเนินการที่ต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ซึ่งจะประโยชน์สำหรับผู้บริหาร หน่วยงานต้นสังกัดและผู้สนใจ ในการใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาครู

3.2 ได้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 สำหรับผู้บริหาร ครู หน่วยงานต้นสังกัดและผู้สนใจ เพื่อใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,464 คน จำนวนโรงเรียน 105 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 300 คน จำนวนโรงเรียน 25 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินโปรแกรมได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐานของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดปัญหา	2.98	0.76	ปานกลาง	3.97	1.13	มาก
2. การทำความเข้าใจกับปัญหา	2.73	1.02	ปานกลาง	4.16	0.99	มาก
3.การดำเนินการศึกษาค้นคว้า	2.91	0.57	ปานกลาง	4.23	0.57	มาก
4. การสังเคราะห์ความรู้	2.79	0.94	ปานกลาง	4.06	0.57	มาก
5. การสรุปและประเมินค่าของคำตอบ	2.57	1.08	ปานกลาง	4.02	0.92	มาก
6. การนำเสนอและประเมินผลงาน	2.90	1.04	ปานกลาง	4.01	0.36	มาก
รวม	2.80	0.98	ปานกลาง	4.08	0.87	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5)การประเมินผลโปรแกรมพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโปรแกรมโดยรวมมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

องค์ประกอบของโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.20	0.84	มาก	4.40	0.55	มาก
3. กลุ่มเป้าหมาย	4.00	1.00	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4. เนื้อหา	4.37	0.67	มาก	4.63	0.56	มากที่สุด
4.1 โมดูลที่ 1 การกำหนดปัญหา	4.00	1.00	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 โมดูลที่ 2 การทำความเข้าใจกับปัญหา	4.40	0.55	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
4.3 โมดูลที่ 3 การดำเนินการศึกษาค้นคว้า	4.00	0.71	มาก	4.40	0.89	มาก
4.4 โมดูลที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4.5 โมดูลที่ 5 การสรุปและประเมิน						
ค่าของคำตอบ	4.40	0.55	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
4.6 โมดูลที่ 6 การนำเสนอและประเมิน						
ผลงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5. วิธีดำเนินการ	4.20	0.84	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
6. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้	4.20	0.84	มาก	4.40	0.55	มาก
7. การประเมินผลโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.20	0.84	มาก
รวม	4.33	0.71	มาก	4.55	0.57	มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1)การกำหนดปัญหา 2)การทำความเข้าใจกับปัญหา 3)การดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4)การสังเคราะห์ความรู้ 5)การสรุปและประเมินค่าของคำตอบและ 6)การนำเสนอและประเมินผลงาน โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่นำมาเป็นองค์ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากกระบวนการสังเคราะห์เอกสารและองค์ความรู้ของนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือจากหลายแหล่งที่มา จึงทำให้มีความน่าเชื่อถือและเหมาะสมสำหรับนำมาใช้เป็นองค์ประกอบหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และองค์ประกอบยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลฉัตร กล่อมอิม (2560) ซึ่งได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน(Problem Based Learning): รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลักษณะสำคัญโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ อย่างแท้จริง ครูจะใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น ให้เกิดการเรียนรู้และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ได้แก่ 1)กำหนดปัญหา 2)ทำความเข้าใจปัญหา 3)ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4)สังเคราะห์ความรู้ 5)สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6)นำเสนอและประเมินผลงาน และจากการศึกษาจึงทำให้พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

6.2 โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย องค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ คือ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5)การประเมินผล โปรแกรมซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อนำมาวิเคราะห์ และเป็นที่มาของการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ด้านเพื่อออกแบบและสร้างเป็นโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในครั้งนี้ ทำให้ผลการประเมินโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยรวม อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะเห็นว่าโปรแกรมมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมอย่างชัดเจน มีการระบุเนื้อหา วิธีดำเนินการ และประเมินผลการพัฒนาครู เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับ ทองม้วน โยธชัย (2561) ที่ได้ทำการศึกษาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 และสร้างโปรแกรมพัฒนาครู ซึ่งมีองค์ประกอบของโปรแกรม

6 องค์ประกอบ คือ 1)หลักการและเหตุผล 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหาสาระ 4)วิธีการพัฒนา 5)สื่อการเรียนรู้ และ 6)การประเมินผลและมีผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูในทิศทางใกล้เคียงกัน คือ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรเปิดใจและมอบหมายให้ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยกำหนดระยะเวลาในการพัฒนาตามวิธีการของโปรแกรมซึ่งยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ระยะเวลาดำเนินการของแต่ละกิจกรรมในโปรแกรม มีความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

7.2.2 เอกสารประกอบการโปรแกรม สามารถค้นคว้าเพิ่มเนื้อหา หรือปรับปรุงได้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษาที่นำโปรแกรมไปใช้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

7.3.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลฉัตร กล่อมอ้อม. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning): รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 11(2). 179-192.
- ทองม้วน โยธชัย. (2561). โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส.

- ประวิต เอรารวรรณ. (2548). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียนกรณีศึกษา
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning).
วารสารวิชาการ. 23(3). 11-17.
- ศศิธร เขียวกอ. (2548). การพัฒนาสมรรถภาพด้านการประเมินสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา
เปรียบเทียบผลการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรมแบบดั้งเดิมและแบบใช้โรงเรียน
เป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สิริลักษณ์ สามาน. (2554). โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2544). การพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาและการวางระบบ
การประเมินภายใน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ พันนึก. (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ สายหงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้
คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่แรกเข้าศึกษา
ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ต่างๆ ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตต่อไป

การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

อมร เอื้อกิจ¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง², สุรสิทธิ์ ไกรสิน³

Amorn Ueakit¹, Jiraporn Phansawang², Surasit Kraisin³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2,3}

Email : Amorn_auekit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่าง คือบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจำนวน 163 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลจำแนกตามเพศโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการวางแผนบุคลากรและด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการธำรงรักษาบุคลากรด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผนบุคลากรควรวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับการเกษียณอายุราชการของบุคลากรสำรวจข้อมูล สภาพปัจจุบันและปัญหาของบุคลากรเพื่อนำมาวางแผน ควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการอย่างชัดเจน 2) ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ คุณวุฒิ และประสบการณ์ให้ตรงตามสายงานและเปิดโอกาสให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในองค์กรได้รับการบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านการธำรงรักษาบุคลากรควรมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้กับบุคลากรอัตราจ้างควรเพิ่มระยะเวลาในการจ้างบุคลากรสัญญาจ้าง

ควรเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างเหมาะสม 4)ด้านการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมอย่างสม่ำเสมอควรจัดหาทุนพัฒนาบุคลากร ทุนวิจัย ทุนศึกษาต่อ ให้เพียงพอและเหมาะสมควรจัดอบรมเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกสายงานอย่างต่อเนื่อง 5)ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรควรนำผลการประเมินที่เป็นความจริงมาวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจังควรมีการปรับปรุงแบบการประเมินบุคลากรให้สอดคล้องความเป็นจริงและชัดเจนในการประเมินผลการปฏิบัติงานควรมียึดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเป็นหลัก

คำสำคัญ : 1. การบริหาร 2. ทรัพยากรบุคคล 3. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the human resource management of Mahamakut Buddhist University, 2) to compare the opinions of personnel towards the human resource management of Mahamakut Buddhist University, and 3) to study the recommendations on human resource management of Mahamakut Buddhist University. The sample group used in this research was the 163 personnel of Mahamakut Buddhist University. The instruments used for data collection questionnaire. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test.

The results found that: 1. the human resource management of Mahamakut Buddhist University was, in an overall aspect, found to stand at a high level. 2. As regards the comparison of the personnel's opinions about the human resource management, classified by gender, position and educational level, it was in an overall aspect found to show no difference in the case of gender classification, but in an individual aspect, personnel's planning was found to show statistically significant difference at the .05 level. Classified by position, it was, in both overall and individual aspects, found to display no difference, whereas classified by educational level, the statistically significant difference of .05 was found in the dimension of personnel recruiting and selecting. However, no difference was found in the cases of personnel maintenance, personnel development, and evaluation of personnel's performances. 3. The recommendations for the management of human resources

were as follows: 1) The personnel planning should be based on the number of retirements, exploration data, current situation and prevalent problems; moreover, the development plan for academic and supportive sectors should be prepared and designed in a really practical manner. 2) Personnel recruiting and selecting should be implemented under the motto, ‘Put the right man in the right job’, and promotion opportunities should be open wider for staff members than the out-siders. 3) The personnel maintenance program should be undergone via welfare measures such as medical service and merit-system promotion in order to boost morale and sacrificial spirit of the staff members. 4) In the case of personnel development, regular training should be arranged, together with provision of funds and scholarships for funding research and further studies. 5) The results of performance assessment should be used as basic information to design the personnel development plan and the personnel assessment form should reflect the real duties and functions.

Keywords : 1. Management 2. Human Resource 3. Mahamakut Buddhist University

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา มีปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ วิสัยทัศน์ พร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง มีการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ภายใต้ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2541 เพื่อให้การบริหารจัดการการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นไปตามระบบคุณธรรม มีความเป็นระบบ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับลักษณะของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ยึดถือปฏิบัติตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2541 (งานเลขานุการสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551)

จากข้อเสนอแนะรายงานประจำปีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรปี 2559-2562 จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้ในระดับสากล มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรไว้อย่าง

เพียงพอ เช่น ทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทุนอบรมระยะสั้น ทุนพัฒนาบุคลากร ทุนอบรมสัมมนา (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในสภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสภาพแวดล้อมและการแข่งขันด้าน คุณภาพการศึกษา ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การปฏิบัติงานของบุคลากรการทบทวน องค์กรด้านกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความชัดเจนและเหมาะสมกับภารกิจ ในปัจจุบัน สามารถรองรับบทบาทภารกิจของมหาวิทยาลัยในอนาคตได้ บุคลากรในองค์กรทั้งสายวิชาการและสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปจึงถือเป็นกุญแจสำคัญและเป็นต้นทุนสำคัญที่สุดขององค์กรในการพัฒนางานทุกด้าน จึงทำให้เกิดแนวคิดในการศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคล ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล การสรรหาและคัดเลือก การดำรงรักษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการต่างๆ เหล่านี้มีความ เชื่อมโยงกัน หากมหาวิทยาลัยสามารถจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบท และวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้วจะสามารถส่งผลให้บุคลากร มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้นเกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กรและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น สะท้อน ออกมาเป็นผลการปฏิบัติงานที่ดีจนกระทั่งทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันจนทำให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยประสบความสำเร็จและเป็นองค์กรที่มีความยั่งยืนในการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในปัจจุบัน
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแตกต่างกัน
- 3.2 บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแตกต่างกัน

3.3 บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบผลการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.3 ผลการวิจัยที่ได้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสามารถนำไปวางแผนในการบริหารทรัพยากรบุคคลรวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3 วิทยาเขต 2 วิทยาลัย ได้แก่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด 80 รูป/คน วิทยาเขตอีสาน 77 รูป/คน วิทยาเขตศรีล้านช้าง 56 รูป/คน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 27 รูป/คน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ 33 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 273 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3 วิทยาเขต 2 วิทยาลัย เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน จึงใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ได้ 163 รูป/คน จากทั้งหมด 3 วิทยาเขต 2 วิทยาลัย โดยการเทียบสัดส่วนและการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน โดยดูจากข้อมูลตอบกลับรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google form จำนวน 163 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 1 การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมและรายด้าน

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการวางแผนบุคลากร	3.97	0.85	มาก	2
2	ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร	3.86	0.88	มาก	3
3	ด้านการดำรงรักษาบุคลากร	3.79	0.87	มาก	5
4	ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.98	0.90	มาก	1
5	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	3.82	0.89	มาก	4
โดยรวม		3.85	0.87	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.=0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 3.98$, S.D.=0.90) ด้านวางแผนบุคลากร ($\bar{X} = 3.97$, S.D.=0.85) ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ($\bar{X} = 3.86$, S.D.=0.88) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ($\bar{X} = 3.82$, S.D.=0.89) และด้านการดำรงรักษาบุคลากร ($\bar{X} = 3.79$, S.D.=0.87) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของบุคลากรเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาบุคลากรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.=0.90) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.13$, S.D.=0.88) 2) ด้านวางแผนบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D.=0.85) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานบุคคลตามขั้นตอนและวิธีการตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.36$, S.D.=0.65) 3) ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D.=0.88) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการสรรหา เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.77) 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.=0.89) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมี 2 ข้อ คือ ผู้บริหารชี้แจงเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้บุคลากรทราบ ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=0.91) และผู้บริหารได้นำผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=0.89) 5) ด้านการดำรงรักษาบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D.=0.87) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ($\bar{X} = 3.88$, S.D.=0.85)

6.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยจำแนกตามเพศตำแหน่ง และระดับการศึกษา 1)บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรายด้านปรากฏว่า ด้านการวางแผนบุคลากร เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเพศหญิงมีความคิดเห็นด้านการวางแผนบุคลากรมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านอื่นๆ เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 2)บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า อาจารย์และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน 3)บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการวางแผนบุคลากรและด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการธำรงรักษาบุคลากรด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สรุปได้ดังนี้ 1)ด้านการวางแผนบุคลากร ควรวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับการเกษียณอายุราชการของบุคลากร ควรสำรวจข้อมูล สภาพปัจจุบันและปัญหาของบุคลากร เพื่อนำมาวางแผนฯ ควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการอย่างชัดเจน 2)ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ คุณวุฒิ และประสบการณ์ให้ตรงตามสายงาน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในองค์กรได้รับได้การบรรจุแต่งตั้ง 3)ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ควรมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้กับบุคลากรอัตราจ้างควรเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างเหมาะสม มหาวิทยาลัยควรเพิ่มระยะเวลาในการจ้างบุคลากรสัญญาจ้าง 4)ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมงานแต่ละส่วนงานอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดหาทุนพัฒนาบุคลากร ทุนวิจัย ทุนศึกษาต่อให้เพียงพอและเหมาะสม ควรจัดอบรมเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกสายงานอย่างต่อเนื่อง 5)ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรนำผลการประเมินที่เป็นความจริงมาวางแผนพัฒนาบุคลากร อย่างจริงจังควรมีการปรับปรุงแบบการประเมินบุคลากรให้สอดคล้องความเป็นจริงและชัดเจน และในการประเมินผลการปฏิบัติงานควรยึดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเป็นหลัก

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 การบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหา และคัดเลือกบุคลากรด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และด้านการธำรงรักษาบุคลากร ตามลำดับ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรในการเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของบุคลากร เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในการพัฒนางานในหน้าที่ของตนเอง และบุคลากรยังให้ข้อเสนอแนะในด้านการพัฒนาบุคลากรอันได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมงานแต่ละส่วนงานอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดหาทุนพัฒนาบุคลากร ทุนวิจัย ทุนศึกษาต่อให้เพียงพอและเหมาะสม และควรจัดอบรมเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกสายงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสรุ กลิ่นวิจิต (2558) ที่ได้ศึกษาที่ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลตามบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีมีประสิทธิภาพสามารถทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้ โดยคำนึงถึงบริบทภายในและภายนอกองค์กร การสร้างความมีส่วนร่วมของบุคลากร และการบริการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพจะสร้างความมั่นใจได้ว่าบุคลากรมีคุณสมบัติสอดคล้องตรงตามกลยุทธ์และทิศทางการบริหารขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง ลาวะลี, พระครูวิจิตรปัญญารมณ, สุเทพ เมย์ไธสง (2564) ที่ได้ศึกษาตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า องค์ประกอบ/ปัจจัยที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 26 ตัวบ่งชี้ อันดับที่ 1 คือ การอบรมและพัฒนาบุคลากร(HUM1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.676 อันดับที่ 2 คือ การสร้างแรงจูงใจ(HUM2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.412 คือ อันดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงาน(HUM3)มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.409 และอันดับที่ 4 คือ การสร้างคุณค่าของบุคลากร(HUM4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.399

7.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยจำแนกตาม เพศตำแหน่ง และระดับการศึกษา

7.2.1 ด้านการวางแผนบุคลากรผู้บริหารมีการวางแผนการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์แผนงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานบุคคล(กบม.)

ตามขั้นตอนและวิธีการตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยและมีการประชุมเพื่อกำกับนโยบาย การปฏิรูประบบบริหารงานบุคคลให้เป็นรูปธรรมในปีที่ผ่านมางานบุคคลมีการรายงานข้อมูลบุคลากร ในเชิงสถิติต่อผู้บริหารเป็นประจำทุกปีงบประมาณ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาบริหารทรัพยากร บุคคลนำแผนงานการวางแผนบุคลากรไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมกำหนดทิศทางและเป้าหมายการ วางแผนอัตรากำลังที่ชัดเจนและต่อเนื่องครอบคลุมทำงานตามเป้าหมายในเวลาที่กำหนดมีความ มุ่งมั่นที่จะปรับปรุงปริมาณ ประเภทและการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างเหมาะสมตัดสินใจไปแล้วมี การติดตามและตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นพิจารณาจัดทำแผนอัตรากำลังให้มีความยืดหยุ่น สามารถ ปรับได้ตามสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย โดยความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในด้านเปรียบเทียบตามสถานภาพที่มีเพศต่างกัน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงพบว่า มีความแตกต่างกัน โดยฝ่ายหญิงมีความสนใจและกระตือรือร้นต่อการวางแผนงานบุคลากรมากกว่าเพศชาย ในการ เปรียบเทียบด้านตำแหน่งระหว่างอาจารย์และเจ้าหน้าที่ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และในการ เปรียบเทียบด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรกันต์ นิมิตรศติกุล (2558) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมผลการวิจัยพบว่า กระบวนการวางแผนทรัพยากรบุคคลคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้ได้จำนวน บุคลากรที่เหมาะสมกับบริบทและนโยบายขององค์กรมากที่สุด

7.2.2 ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมหาวิทยาลัยมีกระบวนการปฏิบัติด้านการ จัดสรรกำลังคนเข้าไปทำงานตามโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยผ่านกระบวนการสรรหา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยชี้แจงกระบวนการสรรหาเป็นไปตามระบบคุณธรรมในรูปแบบคณะกรรมการ ดำเนินการสรรหาและคัดเลือก ในทุกขั้นตอนมีความบริสุทธิ์ โปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงลักษณะหน้าที่ความรับผิดชอบปริมาณและคุณภาพของงาน กระบวนการสรรหาและคัดเลือกสายวิชาการ โดยการทดสอบความรู้ความสามารถทั่วไป การสอบ ทักษะข้อเขียนทางวิชาการ การสอบสอนและการสอบสัมภาษณ์สายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหาร ทั่วไป โดยการสอบวัดความรู้ความสามารถทั่วไป การสอบความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่ง และ การสอบสัมภาษณ์ โดยคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งบุคลากรของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยไว้เป็นบรรทัดฐานทุกตำแหน่ง ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งให้แสดง ประเภท ชื่อตำแหน่ง หน้าที่และความรับผิดชอบ และลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ คุณสมบัติเฉพาะสำหรับ ตำแหน่ง และแสดงอัตราเงินเดือนของตำแหน่ง ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยโดยความ คิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดย เปรียบเทียบตามสถานภาพที่มีเพศต่างกัน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

ในการเปรียบเทียบด้านตำแหน่งระหว่างอาจารย์และเจ้าหน้าที่ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และในการเปรียบเทียบด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรปวีณ์ จุฬยานนท์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐผลการวิจัยพบว่า ด้านการสรรหาและคัดเลือกใช้วิธีการสอบคัดเลือกและสัมภาษณ์และสัญญาจ้างจะแบ่งเป็นสัญญาจ้างแบบมีกำหนดระยะเวลาสั้น และแบบไม่มีกำหนดระยะเวลา อีกทั้งได้มีการกำหนดพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดทางวินัย แนวทางการพิจารณาโทษทางวินัยพร้อมทั้งผู้ที่ได้รับมอบหมายสำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี กำหนดให้ประเมินโดยหัวหน้างานหรือคณะกรรมการปีละสองครั้ง โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นผลสัมฤทธิ์ของงานและพฤติกรรมในการทำงาน

7.2.3 ด้านการธำรงรักษามูลค่าการ ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานมีสวัสดิการให้กับบุคลากรในการเบิกค่ารักษาพยาบาล มีสวัสดิการทำประกันภัย ให้กับบุคลากรพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรมและตรงตามจริงติดตามการปฏิบัติงานโดยการตรวจสอบด้วยตนเองสนับสนุนบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นโดยการมอบรางวัล “วชชาจรณสมปन्नโน” เพื่อให้เกิดการตั้งใจในการทำงานให้ความเอาใจใส่ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอกลั่นกรองผลการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรอย่างยุติธรรมให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะและเหตุผลในการขอโอนย้ายและลาออกของบุคลากรการลงโทษทางวินัยแก่บุคลากรได้ดำเนินการตามขั้นตอนและระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยโดยความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยเปรียบเทียบตามสภาพที่มีเพศต่างกัน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน โดยฝ่าย ในการเปรียบเทียบด้านตำแหน่งระหว่างอาจารย์และเจ้าหน้าที่ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และในการเปรียบเทียบด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ หัสชัย ตั้งมั่งมี (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา เขตอำเภอเมืองตาก จังหวัดตากผลการวิจัยพบว่า 1)กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2)ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 78.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3)ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ร้อยละ 79.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ

7.2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยมีการกำหนดแนวทางและกระบวนการเพิ่มทักษะความรู้ การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง มีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร และดำเนินการตามแผน สนับสนุน

บุคลากรในการเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ การศึกษาต่อ การฝึกอบรม และศึกษาดูงานสำรวจความต้องการของบุคลากร เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในการพัฒนางานในหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เขียนบทความตำราทางวิชาการหรือทำงานวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนผู้บริหารและฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรบุคคลมีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีความตั้งใจในการส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นปัจจุบันและสม่ำเสมอ เพื่อใช้ในการกำหนดเกณฑ์การพัฒนาศักยภาพที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของมหาวิทยาลัยโดยความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยโดยเปรียบเทียบตามสภาพที่มีแตกต่างกัน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน โดยในการเปรียบเทียบด้านตำแหน่งระหว่างอาจารย์และเจ้าหน้าที่ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และในการเปรียบเทียบด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตจุฑาจันทร์ประสิทธิ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของบุคลากรทางการศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ผลการวิจัยพบว่า 1)สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการฝึกอบรม การศึกษาต่อและด้านการพัฒนาตนเอง 2)สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการศึกษาต่อ 3)บุคลากรทางการศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ สถานภาพการรับราชการ และหน่วยงานที่สังกัดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและปัญหาการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไม่แตกต่างกัน และ 4)แนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากร ควรมีการวางแผนการฝึกอบรม ทบทวนแผนด้านการศึกษาต่อ ควรมีการชี้แจงหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และด้านการพัฒนาตนเอง ควรมีการสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคลากรสนใจที่จะพัฒนาตนเอง

7.2.5 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยการใช้หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงและเพื่อให้การประเมินสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการพัฒนาและการจ่ายค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย ผู้บริหารมีการชี้แจงผลการประเมินการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบ และนำผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมาประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปี โดยให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานปีละ 2 รอบการประเมิน ตามปีงบประมาณ รอบที่ 1 ให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม – 31 มีนาคม รอบที่ 2 ให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 30 กันยายน โดยให้ผู้บังคับบัญชาประเมินผลการ

ปฏิบัติงาน ของบุคลากรที่อยู่ในกำกับดูแลด้วยความเป็นธรรม โดยให้กำหนดระดับผลการประเมินเป็น 5 ระดับ คือ ดีเด่น ดีมาก ดี พอใช้ โดยความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยเปรียบเทียบตามสถานภาพที่มีเพศต่างกัน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ในการเปรียบเทียบด้านตำแหน่งระหว่างอาจารย์และเจ้าหน้าที่พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และในการเปรียบเทียบด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ งามอาจ นัยวัฒน์ และคณะ (2558) ที่ได้ทำการศึกษากำหนดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมุ่งหวังให้ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่พัฒนาขึ้นใหม่เป็นไปเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น มากกว่าเป็นไปเพื่อจุดประสงค์ด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะโดยธรรมชาติแล้วบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มักรู้สึกตึงเครียด วิตกกังวลและเกรงกลัวต่อการถูกได้รับการตัดสินเพื่อให้คุณค่า(Value Phobia) ซึ่งผลการตัดสินอาจเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้ ถ้าผลการตัดสินปรากฏทางลบไม่เป็นไปในทางที่พึงปรารถนา ก็อาจทำให้รู้สึกสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเองเสียหน้าหรือเสียผลประโยชน์ ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจนักต่อการพบผลการวิจัยที่ว่าบุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders) ต้องการให้นำผลการประเมินการปฏิบัติงานที่พัฒนาตามระบบใหม่ขึ้นไปใช้ในวิถีทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียใดๆ กับตนเองส่วนผลการวิจัยที่พบว่า มีบุคลากรบางคนรู้สึกวิตกกังวลห่วงใยเกี่ยวกับความเป็นอัตวิสัย/เป็นนามธรรมของการวัดประเมินสมรรถนะ (ทั้งสมรรถนะหลักขององค์กรและสมรรถนะเฉพาะของการปฏิบัติงาน) ที่มักให้ผลของการวัดประเมินที่คลาดเคลื่อนสูงและไม่เห็นด้วยกับการนำผลการวัดประเมินสมรรถนะไปใช้ในการพิจารณาความดีความชอบที่มีส่วนได้ส่วนเสียสูง ทั้งนี้เพราะการวัดประเมินสมรรถนะหรือพฤติกรรมการแสดงออกในระหว่างการทำงานอันเป็นผลจากแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งที่รับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไป เช่น ภาวะผู้นำการวางแผนและจัดระบบงานและการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา เป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัยที่ผลการวัดประเมินมักมีความคลาดเคลื่อนและเชื่อมั่นต่ำโดยธรรมชาติอยู่แล้ว ดังนั้น การนำผลการวัดประเมินสมรรถนะไปใช้ในวิถีทางใดๆ ที่อาจก่อให้เกิด “ส่วนเสียผลประโยชน์” ย่อมทำให้บุคลากรผู้รับการประเมินไม่เห็นด้วย

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการวางแผนบุคลากร 2)ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร 3)ด้านการดำรง

รักษาบุคลากร 4)ด้านการพัฒนาบุคลากรและ 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 มหาวิทยาลัยควรมีเป้าหมายการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างชัดเจน

9.1.2 มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสหรือรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานบุคคลอย่างรอบด้าน อันได้แก่ ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ด้านการดำรงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการปรับกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผลขององค์กร

9.2.2 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรวางแผนการใช้บุคลากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด ร่วมมือกันกำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องแต่ละบริบทของแต่ละสังกัด ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยเกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรเพิ่มจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยให้มากขึ้น ศึกษาการวิจัย เพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละสายงาน

9.3.2 ควรเพิ่มเครื่องมือในการทำวิจัยให้มากขึ้นนอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงเพื่อที่จะเป็นมาตรฐานในการบริหารงานในมหาวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้นไป

10. เอกสารอ้างอิง

- งานเลขานุการสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2551). **ระเบียบข้อบังคับข้อกำหนด ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย(ฉบับประมวลเล่ม) พ.ศ. 2540-2550.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จินต์จุฑา จันทรประสิทธิ์. (2559). **การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของบุคลากรทางการศึกษาสถาบันบัณฑิต.** การศึกษาอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารและการจัดการรัฐกิจ. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บรรจง ลาวะลี, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, สุเทพ เมย์ไธสง. (2564). **ตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหาร เพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ.** 6(5). 140-156.
- พัชรกานต์ นิมิตรศตกุล. (2558). **กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). **รายงานประจำปี 2562.** นครปฐม : โรงพิมพ์สาละพิมพ์การ.
- สรร กลิ่นวิจิต. (2558). **การบริหารทรัพยากรบุคคลตามบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา.** ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- หัสชัย ตั้งมั่งมี. (2559). **การศึกษากระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา เขตอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.

องอาจ นัยพัฒน์, นิภา ศรีไพโรจน์, ดวงใจ สีเขียว, นพวรรณ ศรีเกต. (2558). การพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) โดยใช้ตัวชี้วัดสำคัญรายบุคคล. รายงานการวิจัย. สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรปวีณ์ จุฬิยานนท์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์คำแนะนำจากอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจน เจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ไกรสิน อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณบุคลากรในมหาวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ขอขอบคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ครอบครัว และผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมา

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR STUDENT-CENTERED LEARNING MANAGEMENT
IN SCHOOLS UNDER BUENG KAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

สุพิชญา พันธุ์เดช¹ ประเสริฐ เรือนนระ²
Supitchaya Phandet¹, Prasett Rueanakarn²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : supitcha031224@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 329 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 4 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแนวทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬประกอบด้วย 4 ด้าน 27 ตัวชี้วัด และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ 3. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ABSTRACT

The objective of this research article were to 1) study the current state and the desirable state of student-centered learning management, 2) developing the guidelines of student-centered learning management for schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area. The quantitative research sample group consisted 329 teachers under Bueng Kan Educational Service Area, the qualitative research key performances were 4 persons consisted administrators and teachers from 2 pilot schools and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and guidelines assessment form. Statistical for analyses data were mean, percentage and standard deviation.

The research result were found that: 1. The current state of student-centered learning management of schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area were at moderate level, the desirable state overall were at highest level and 2. the guidelines of student-centered learning management for schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area consisted 4 aspects 27 key performance indicators and the guidelines suitability and possibility assessed by the luminaries both overall were at high levels.

Keywords : 1. Guidelines Development 2. Learning Management Guidelines 3. Student-centered Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้ให้หลักการและกรอบแนวคิด แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพ และบุคลากร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางกาปฏิรูปงานของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว โดยเน้นที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อให้คนไทยพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพการจัดการเรียนการสอนให้เน้นความสำคัญ ทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ จัดให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ครูจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ และความต้องการของตนเอง ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษา และทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541) การสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ(ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข” (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546)

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษายังไม่มีความชัดเจนและยังไม่เป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนเท่าที่ควรมีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครูที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และเพื่อประเมินการปฏิบัติงานประจำปีเท่านั้นแต่คู่มือที่มียังขาดรายละเอียดถึงวิธีการขั้นตอนการปฏิบัติในการได้มาของแต่ละตัวบ่งชี้ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มงานวิจัยสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูของหน่วยงานต่างๆซึ่งสรุปในภาพรวมว่าการพัฒนาครูนั้นยังขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพดังนั้นการพัฒนาครูจึงไม่มีคุณภาพและมาตรฐานที่ชัดเจนหลักสูตรและเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูเน้นหลักการทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการอบรมได้ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลังการอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

จากการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬที่ผ่านมาพบว่าปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนนั้นคือปัญหาคุณภาพผู้เรียน รองลงมาเป็นปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (O-NET) (องค์การมหาชน) ในปี 2561

และ 2562 มีโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศน้อย (ผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561- 2562 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ) ซึ่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีความตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตจากระบบการจัดการศึกษามีคุณภาพกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนต้องมีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬยังไม่มีวิธีและแนวทางการสอนที่มุ่งเน้นในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและครูโดยทั่วไป ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และการพัฒนาครูในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3.2 ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,312 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 329 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางจี้และมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการจัดส่งด้วยตนเองและส่งผ่านทางฝ่ายธุรการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดเรียงแบบสอบถาม ตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม บันทึกผลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดเรียงแบบประเมิน ตรวจให้คะแนนแบบประเมิน บันทึกผลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	องค์ประกอบการพัฒนา แนวทางการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1	การสร้างและหลักสูตรสถานศึกษา	3.31	0.46	ปานกลาง	4.55	0.49	มากที่สุด
2	การใช้รูปแบบและเทคนิคการสอน	3.49	0.49	มาก	4.47	0.49	มาก
3	การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้	3.47	0.50	ปานกลาง	4.41	0.49	มาก
4	การวัดและประเมินผล	3.50	0.53	มาก	4.49	0.50	มาก
รวม		3.44	0.49	ปานกลาง	4.48	0.49	มาก

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$)

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบ ตัวชี้วัดของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี แบบสอบถาม และจากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice) ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ประกอบด้วย 4 ด้าน 27 ตัวชี้วัด 27 แนวทาง มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด 7 แนวทาง 2)ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด 7 แนวทาง 3)ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด 7 แนวทาง และ 4)ด้านการวัดและประเมินผลประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด 6 แนวทาง รายละเอียดการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ข้อที่	แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ความเป็นไปได้
1	การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
2	การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
3	สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.20	0.45	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4	การวัดและประเมินผล	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
รวม		4.40	0.53	มาก	4.48	0.55	มาก

จากตาราง 2 พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40, 4.48$ ตามลำดับ)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา วิเชียรดี (2558) ซึ่งได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ชัยภูมิ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ตัวชี้วัดจำนวน 27 ตัวชี้วัด และจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับบุหงา คงราช (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านหลักสูตรการศึกษา 2)ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง 3)ด้านเทคนิคการสอน 4)ด้านคุณลักษณะของครู 5)ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน 6)ด้านการบริหารจัดการ

ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องการงานวิจัยของ สุชาสินี คัมเพนียด (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยมีผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการจัดการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จากการวิจัยที่ได้เสนอไว้ เช่น สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปให้กับครูผู้สอนได้ทดลองใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

7.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน จูงใจ ให้ทุกคนในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจึงควรเร่งปรับปรุงด้านการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในสถานศึกษาโดยการจัดอบรมหรือสัมมนา และมีการติดตามผล การนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจึงควร ดำเนินการหากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะมีประโยชน์ในการอธิบายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ชัดเจนมากขึ้น

7.3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา โดยใช้หลักการ และวิธีการพัฒนาแนวทางที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ นำไปใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือสังกัดอื่น เพื่อค้นหาลักษณะประกอบที่มีความจำเป็นที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของแต่ละบริษัท ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

7.3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูและพัฒนานักเรียนต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2551). การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- บุหงา คงราช. (2560). การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัลลิกา วิเชียรดี. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : เลิปปอนด์ลิฟเพรส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุธาสินี คุ่มพะเนียด. (2561). แนวทางการพัฒนาระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนระการ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่แรกเข้าศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ต่างๆ ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตสืบต่อไป

“คบบัณฑิตพาไปหาผล” มงคลชีวิตในนวนิยาย เรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์*
“YOU ARE WHO YOU ASSOCIATE WITH.” AUSPICIOUS LIFE
FROM KULARB RAI NAM OF SRIFAH LADAWAN

ประภาพร ธนกิตติเกษม¹

Prapaporn Tanakittikasame¹

สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน¹

Pathumwan Institute of Technology, Thailand.¹

Email : dr.prapaporn.pit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดมงคลชีวิต เรื่อง การคบบัณฑิตพาไปหาผลของ สมเด็จพระสังฆราช และแนวคิดความต้องการพื้นฐานมนุษย์ของ แอริค ฟรอมม์ การศึกษามุ่งวิเคราะห์ลักษณะบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยาย และแรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมเป็นบัณฑิต การคบบัณฑิตจึงนำพาชีวิตมีความสุข

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยาย มี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1)บัณฑิตเป็นผู้ชักนำในทางที่ถูกที่ควร 2)บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำในสิ่งที่เห็นหน้าที่ 3)บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำและแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร 4)บัณฑิตเป็นผู้มีวิจารณ์ญาณในการรับฟัง 5)บัณฑิตเป็นผู้ชีวิตมีระเบียบ 6)บัณฑิตเป็นผู้รักกฎ กติกา มีมารยาท ประเด็นที่สอง แรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมเป็นบัณฑิตมี 5 แบบ ได้แก่ 1)ความต้องการสร้างสัมพันธ์ภาพ 2)ความต้องการเป็นผู้สร้างสรรค์ 3)ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ของครอบครัว 4)ความต้องการมีเอกลักษณ์เฉพาะตน และ 5)ความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยว การเลือกคบคนดี มีคุณธรรมทำให้ชีวิตสุข สงบ

คำสำคัญ : 1. มงคลชีวิต 2. กุหลาบไร้หนาม 3. ศรีฟ้า ลดาวัลย์

ABSTRACT

The objectives of this research article were to analysis of characters in the novel Kularb rai nam of Srifah Ladawan. The researcher adopts Somdee Jindapisathan's concept of auspicious Life "You are who you associate with." and Eric Fromm's basic human needs. The objective was to study of The character picks a wise man as his companion in order to live a delightful and harmonious life because his mindsets enable him to overcome life difficulties. This study aims to analyses the motivations that cause the character to behave like a wise man.

The research result were found that: According to the novel, there are six characteristics of a wise man: advises his companions to perform appropriate tasks; minds his own duties; is a good listener; possesses life disciplines; conforms to the rules and regulations; and, possesses proper etiquettes. Second, there are five motivations that motivate the character to possess qualities of a wise man: a desire to initiate relationships; a desire to become creative; a desire to express his own sense of uniqueness; a desire to rely on a virtuous individual and find jolly and peace in life.

Keywords : 1. Auspicious Life 2. Kularb Rai Nam 3. Srifah Ladawan

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

มนุษย์มีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมแตกต่างกัน เนื่องจากพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู การดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์มีหลากหลายอารมณ์ทั้ง รัก เกลียด โกรธ โมโหตัวตนของมนุษย์ถูกถ่ายทอดผ่านงานเขียนประเภทหนึ่ง คือ นวนิยายมีตัวละคร ที่ผู้เขียนสมมติขึ้น ผู้เขียนได้แสดงภาพชีวิตของมนุษย์ โดยใช้บทพูดระหว่างตัวละครสื่อสารให้ผู้อ่าน เข้าใจ ผู้เขียนสร้างตัวละครผ่านจินตนาการ และกำหนดบทบาทของตัวละครในเรื่อง ทำให้ตัวละคร เสมือนมีชีวิตอยู่จริง ขวนติดตาม การดำเนินเรื่องและจุดคลี่คลายเรื่อง ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) ได้กล่าวไว้ว่านวนิยายเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียนโดยเลียนแบบชีวิตจริงและ สอดแทรกอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่เหมาะสม สภาวะสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ในท้องเรื่อง การเลียนแบบชีวิตจริงได้เหมาะสมเพียงไร ยิ่งทำให้นวนิยายเรื่องนั้นสมเหตุสมผลยิ่งขึ้น เชษฐา จักรไชย (2559) ได้กล่าวไว้ว่า นิยายมีจุดมุ่งหมายให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ขณะเดียวกันอาจมีสอดแทรก ความรู้ตลอดจนข้อคิดสอนใจบางประการไว้ ความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ การทำดีและชั่วของมนุษย์

จะอยู่ในสายตาของสวรรค์อยู่เสมอ การตอบแทนอาจจะออกมาในรูปที่มนุษย์โดยมากยังไม่ถึงแม้กระทั่งใช้ว่าไม่มีหรืออาจจะต้องรอชาติหน้า ทั้งนี้ผู้เขียนผูกเรื่องขึ้นให้อ่านง่ายและแทรกรสบันเทิงลงไปด้วยเพื่อเป็นการให้กำลังใจ ผู้ที่มุ่งทำความดีที่จะได้ฝึกฝนความอดทนและฝ่าฟันอุปสรรคได้ตลอดรอดฝั่งคุณธรรมที่พระพุทธเจ้าได้โปรดสั่งสอนว่าด้วยเรื่องมงคลแห่งชีวิต ประการหนึ่งนั้น คือ การไม่คบคนพาล แต่ให้คบบัณฑิตอันเป็นมงคลสูงสุด คนพาลนั้นมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1.คิดชั่ว ในที่นี้คือการมีจิตคิดอยากได้ในทางทุจริต มีความพยาบาทและมิฉันทิปฏิบัติ เห็นผิดเป็นชอบ 2.พูดชั่ว ในที่นี้คือผู้ที่พูดประกอบไปด้วยวจีทุจริต เช่น พูดจาส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ 3.ทำชั่ว รูปแบบของคนพาลนั้น สังเกตได้ดังนี้คือ ชอบแนะนำไปในทางที่ผิดหรือไม่ควรแนะนำ ชอบทำสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ ชอบทำผิดโดยเห็นสิ่งผิดเป็นของดี หรือโกรธเคืองเมื่อมีคนแสดงตนว่าหวังดีคอยยำเตือน คนเหล่านี้ไม่มีระเบียบวินัยในชีวิต ตรงกันข้ามกับคบบัณฑิตพาไปหาผล สมติ จินดาพิชฐาน (2556) ได้กล่าวไว้โดยสรุป การคบ คือการไปมาหาสู่เข้าสังคมกัน คิดร่วมกัน กินร่วมกัน มีความสนิทสนม มีความรักใคร่เลื่อมใสนับถือ ซื่อสัตย์ต่อกัน ประพฤติปฏิบัติตามกัน ส่วนบัณฑิต คือ ผู้มีความคิด ผู้ใฝ่หาความรู้ มีปัญญา มีจิตใจที่งดงาม ลักษณะของบัณฑิต เป็นคนคิดดี พูดดี และทำดี ดังนั้นการพาไปหาผล คือการชักนำและชักชวนให้ทำในสิ่งที่ดี เหมาะสมเลือกดำเนินชีวิตในทางที่ดีงาม รู้ดีรู้ชั่ว กุหลาบไร้หนามเป็นนวนิยายที่ ผู้เขียนคือ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ สร้างสำนึกเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมให้แก่ผู้อ่าน ผู้เขียนสะท้อนมนุษย์ยังติดข้องอยู่กับ ความรัก ความชัง ความโลภ ความหลง การรักษาดินให้พ้นพาล พาลทั้งความคิด พาลทั้งคำพูด หรือพาลทั้งการกระทำ เป็นสิ่งที่น่ากุศลผลบุญ เลือกคบคนดี ประกอบกรรมดี ย่อมทำให้มีความสุข สงบ ชีวิตมีทางออก ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ตัวละครดำเนินเรื่อง คือ นันทวดี เธอเปรียบได้ดังดอกไม้พราวเสน่ห์ เต็มไปด้วยแรงดึงดูด เป็นที่ต้องตาพิงใจของชายทั้งหลาย นันทวดีมีรูปเป็นทรัพย์ ชีวิตเธอโดดเด่น ทำลาย ชวนมอง ทว่าเธอกลับเป็นดอกกุหลาบที่งดงามเพียงเรือนกาย แต่ไร้หนามอันแหลมคม ตัวละครที่สะท้อนจิตสำนึกเกี่ยวกับการเลือกทางเดินผิดพลาด ผู้เขียนแฝงคุณธรรมอันเป็นมงคลชีวิตประการหนึ่ง คือ การเลือกคบคนดีหรือผู้มีลักษณะเป็นบัณฑิต สมติ จินดาพิชฐาน (2546) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบัณฑิตไว้ว่า เป็นผู้มีความคิด ผู้ใฝ่หาความรู้ มีปัญญา มีจิตใจที่งามและมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รู้ดีรู้ชั่ว เมื่อพิจารณาตามความหมายทางศาสนา กล่าวได้ว่าผู้เป็นบัณฑิต คือ 1)ผู้รู้ละ เป็นผู้รู้ละวางปลดปล่อยสิ่งไม่ดี ไม่งาม สิ่งที่เป็นมลทิน 2)ผู้รู้จัก เป็นผู้รู้จักรักในสิ่งดี รักความยุติธรรม รักหน้าที่ รักการเสียสละ 3)ผู้รู้เพียร เป็นการรู้จักความเพียรพยายาม มีความมานะบากบั่น ขยัน พากเพียร 4)ผู้รู้ชอบ เป็นผู้รู้จักชอบในสิ่งที่ถูกต้องดีงามตามครรลองครองธรรม 5)ผู้รู้ชอบกรรมดี เป็นการกระทำในสิ่งดี มีศีลธรรม 6)ผู้รู้ชี้ทางถูก คือ รู้จักชี้ทางถูกต้องดีงามให้แก่ผู้ไม่รู้ 7)ผู้รู้ปลุกทางธรรม เป็นการปลุกฝังคุณธรรมให้แก่ตนเองและผู้อื่น และ 8)รู้นำมวลประชา เป็นการนำพาผู้คนให้เดินทางไปในทางที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ลักษณะบัณฑิตดังกล่าวเป็นคุณธรรมอันดีงามในการใช้ชีวิต

ในส่วนของการวิจัยด้านวรรณกรรมมีผู้ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ อาทิจานวิจัยของ ประภาพร มอญแสง, สนิท สัตโณภาส และนราวัลย์ พูลพิพัฒน์ (2558) ได้ศึกษาแบบเรื่องและพฤติกรรมด้านมืดของตัวละครเอกในนวนิยายของ ม.ล.ศรีฟ้า ลดาวัลย์ เป็นการศึกษาแบบการแสดงผลออกของพฤติกรรมด้านมืดและสาเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละครเอก โดยใช้แนวคิดจิตวิเคราะห์ แนวคิดบุคลิกภาพ แนวคิดบทบาท แนวคิดทางสังคม และแนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ประภาพร ธนิตติเกษม (2563) ได้วิเคราะห์ศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายของ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประเด็นที่วิเคราะห์มี 2 ประเด็น คือ องค์ประกอบศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจ และกลวิธีการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละคร โดยใช้แนวคิดในศาสตร์ทางภาษา วาทศาสตร์ การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม และแนวคิดพฤติกรรม ลักษณะบุคลิกภาพตัวละคร ในส่วนของการวิเคราะห์นวนิยายของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ แกมมคุณธรรม เรื่อง คบบัณฑิตพาไปหาผล อันเป็นมงคลชีวิต ทำให้เกิดสุขสงบ ชีวิตมีทางออกนั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยประสงค์เลือก นวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ เพื่อศึกษาลักษณะของผู้เป็นบัณฑิตและแรงจูงใจทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมในลักษณะบัณฑิตซึ่งเป็นคุณธรรมอันเป็นมงคลและตั้งงามในการใช้ชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 การวิเคราะห์ลักษณะบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์
- 2.2 การวิเคราะห์แรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมเป็นบัณฑิตในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบลักษณะบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์
- 3.2 ทำให้ทราบแรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมเป็นบัณฑิต ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยตามรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยศึกษาจากบทพูดของตัวละคร เหตุการณ์จากนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม โดยใช้แนวคิดเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตัวละครหญิง-ชาย ลักษณะบัณฑิตของตัวละคร บทสนทนาระหว่างตัวละคร แรงจูงใจตัวละครที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมเป็นบัณฑิต และผลที่เกิดจากการคบบัณฑิต แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง/กรอบแนวคิดการวิจัย 1)แนวคิดลักษณะบัณฑิต ของ สมติ จินดาพิฐาน (2556) ปรับประยุกต์ ได้แก่ (1)บัณฑิตเป็นผู้ชักนำในทางที่

ถูกที่ควร (2)บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำในสิ่งที่เห็นหน้าที่ (3)บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำและแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร (4)บัณฑิตเป็นผู้มีวิจารณ์ญาณในการรับฟัง (5)บัณฑิตเป็นผู้มีชีวิตมีระเบียบ และ (6)บัณฑิตเป็นผู้รู้กฎ กติกา มีมารยาท 2)แนวคิดความต้องการพื้นฐาน ของ แอริค ฟรอมม์ ในศรีเรือน แก้วกังวาล (2562) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมเป็นบัณฑิต ได้แก่ (1)ความต้องการสร้างสัมพันธภาพ (2)ความต้องการเป็นผู้สร้างสรรค์ (3)ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ของครอบครัว (4)ความต้องการมีเอกลักษณ์เฉพาะตน และ (5)ความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยว

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม มี 6 ลักษณะ ได้แก่

1)บัณฑิตเป็นผู้ชักนำในทางที่ถูกที่ควร การชี้แนะให้ทำในสิ่งที่ดีและเหมาะสมเป็นลักษณะบัณฑิต เมื่อพบคนที่มีความคิดแตกต่างที่เอาชนะด้วยกิริยาท่าทาง พุดจก้าวร้าย น้ำเสียงไม่เหมาะสม ผลให้มนุษย์สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ น้อย ตัวอย่างจากนวนิยาย นุชรีถูกพี่สาวต่างมารดาแย่งคนรักไปครอบครอง ทำให้สิดาเพื่อนของนุชรีเจ็บแค้นแทน สิดาพุดจก้าวร้ายถึงนวลใจแม่ของนุชรี วารี เป็นย่าของนุชรี เธอเข้าใจความรู้สึกของสิดาที่รักเพื่อน แต่พฤติกรรมของสิดาไม่เหมาะสม วารีจึงตักเตือนและชี้แนะให้สิดาระลึกถึงเวรย้อมระงับด้วยการไม่จองเวร ดังบทสนทนาระหว่างวารีกับสิดา ที่ว่า “จะไปทำอะไรให้มันเป็นเวรเป็นกรรมกันไปทำไมเล่าหนู หลีกเสียได้นะดีแล้ว” “หนูไม่เข้าใจคุณอนานวลใจเลยจริงๆ นุชรีเป็นลูกแท้ๆ แต่ดูเหมือนคุณอนานวลใจพยายามจะแสดงว่าคุณอรักแม่คนนั้นมากกว่า คุณอาจจัดการให้เขาสารพัดอย่าง ทำไมคุณอาไม่คิดบ้างว่าหนูจะเจ็บใจแค่ไหน” “นั่นแหละแม่สิดา แม่อนวลใจเองเขาก็ไ้ไ้จะสบายใจ ไม่มีใครดอกที่จะรักลูกเลี้ยงมากกว่าลูกตัว” คุณนายวารีกล่าวอย่างยุติธรรม “แต่เมื่อเรื่องมันเป็นไปอย่างนี้แล้ว จะให้เขาทำอะไรได้นอกจากจัดการให้ตามประเพณี” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของ วารี เธอเป็นผู้ตักเตือนและชี้แนะให้สิดาไม่จองเวรพยาบาท ระลึกถึงกฎแห่งกรรม ให้รู้จักและเข้าใจผู้อื่น รู้การให้อภัยเพื่อนมนุษย์ แรงจูงใจสำคัญ คือ วารีรักความยุติธรรม เธอต้องการให้สิดามีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่นและดำเนินชีวิตตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจผู้อื่น ปลุกไม่ตรีจิตกับเพื่อนมนุษย์ ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ ด้วยความดีงามต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักและความเข้าใจ

2) บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำในสิ่งที่เห็นหน้าที่ การยึดถือปฏิบัติในหน้าที่และครองหน้าที่ในการดำเนินชีวิต ทั้งครองตน ครองคนและครองงาน เป็นลักษณะบัณฑิต ตัวอย่างจากนวนิยาย รัชก่อนจะแต่งงานกับนวลใจ เขามีลูกติด 1 คน ชื่อ นันทวดี ภรรยาเก่าของเขาไม่ให้โอกาสเขาได้ใกล้ชิดดูแลลูกสาว ตรงกันข้ามกับลูก 2 คน ที่เกิดกับนวลใจ เด็กทั้งคู่ได้รับความรักและการดูแลอย่างดี ต่อมาธวัช

ป่วยหนัก เขาขอให้หลวงใจทำหน้าที่แทนเขา นั่นคือการอุปการะเลี้ยงดูนั้นทวดดี นวลใจรับปาก และเธอแสดงจุดยืนที่ชัดเจนว่าเธอจะให้ความอนุเคราะห์ดูแลลูกติดของธวัช และจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด เพราะเธอได้รับปากสามีเอาไว้ แต่ว่าวารี แม่ของธวัช ไม่เห็นด้วย นวลใจยืนยันเลือกทำหน้าที่ของภรรยาและแม่ที่ดี ดังบทสนทนาระหว่าง นวลใจกับวารี ที่ว่า “...เมื่อคุณธวัชตายแล้ว ดิฉันมีหน้าที่จะต้องทำตามคำสั่งของเธอ มีหน้าที่คุ้มครองและให้ความรักแก่ลูกของเธอทุกคน” “แม่กลัวว่าจะเดือดร้อนทีหลัง เลือดของมันไม่ดีทั้งยายทั้งแม่...แม่กับยายมันนั่นแหละเสียมสอน แม่ถึงได้ว่าเด็กมันถูกสอนมาแต่เล็ก เหมือนลูกเสือลูกจระเข้ จะเอามาเลี้ยงให้เชื่องได้ยังไง” “ก็ต้องลองดูนะคะ คุณธวัชเธอยังคงอยากให้อยู่ร่วมกัน ไม่อยากให้กระจัดพลัดพรากกันอยู่อย่างนี้ ถ้าคุณธวัชยังอยู่ ดิฉันก็คงจะไม่ยอมเหมือนกัน เพราะทนเห็นคุณธวัชลำเอียงไม่ได้ อย่างน้อยก็ต้องสงสารว่าไม่มีแม่ แต่นี่คนกลางตายไปแล้ว ดิฉันคิดว่า ดิฉันคงจะรักเด็กคนนี้ได้ ถึงจะไม่ใช้ลูกตัว แต่ก็จะให้แกทุกอย่างเทียบเท่ากับที่นายหนึ่งและยายนุชได้...ดิฉันอยากจะทำตัวให้คุณธวัช แล้วก็นึกเวทนาเด็กคนนั้น ยายนุชแกล้งจะสบายสมบูรณ์พูนสุขทุกอย่าง ในขณะที่พี่สาวพ่อเดียวกันอยู่ในสภาพตรงข้าม ใครๆ เขาก็คงจะว่าคุณธวัชได้ว่าไม่ยุติธรรม” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของตัวละคร คือ นวลใจ เธอเป็นผู้ชอบทำในสิ่งที่เห็นหน้าที่ ยึดถือเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติมาก่อนความรู้สึกส่วนตัวและอารมณ์ แรงจูงใจสำคัญ คือ นวลใจเลือกที่จะทำหน้าที่ภรรยาที่ดี หลังจากสามีตายลง เธอไม่ลืมคำที่เธอเคยรับปากว่าจะดูแลลูกสาวที่เกิดกับภรรยาเก่าของเขา และเธอเลือกจะทำหน้าที่คุ้มครองให้ความรักและดูแลลูกสาวของเธอให้ดีที่สุดตามหน้าที่ของคนเป็นแม่ ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่า ถ้าคนใดไม่มีความรักก็จะมี ความเกลียดชัง คนทุกคนสร้างสรรค์ความสุข ความทุกข์ให้แก่ตนเองได้ พลังแห่งความรัก ความเอื้ออาทร จะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างสงบสุข

3) บัณฑิตเป็นผู้ชอบทำและแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร การที่ตัวละครเป็นบุคคลต้นแบบที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตน บุคลิกน่าเชื่อถือยกย่อง เป็นผู้ชอบทำและแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร เป็นลักษณะบัณฑิต ตัวอย่างจากนิยาย วารีมี่หลานสาวสองคน นั้นทวดดีเป็นหลานสาวที่เธอไม่เคยเลี้ยงดูดูแล เพราะแม่ของนั้นทวดดีห้ามและกีดกัน ไม่ให้ครอบครัวของสามีเข้าถึงนั้นทวดดี ตรงกันข้ามกับนุชรีหลานสาวอีกคนที่วารีเลี้ยงดูดูแล ให้ความรักและใส่ใจตั้งแต่เด็กจนโตเป็นสาว นุชรีให้ความเคารพยกย่องวารีเพราะวารีประพฤติตนเป็นแบบอย่างและให้คำแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ดังว่า “นี่แน่ะ ยายนุช ย่าบอกตรงๆ ว่าย่าไม่ได้เกลียดชังแม่นั้นทวดดี พี่สาวของหนูดอก ถึงอย่างไรมันก็หลาน ลูกของพ่อของหนูเหมือนกัน ย่าไม่อยากให้หนูมองย่าเป็นคนใจดำ เพราะความรู้สึกอย่างนี้มันทำให้เสื่อมความนับถือได้ง่าย ถึงหนูจะรักย่ามากเท่าไรก็ตาม...หนูอย่าขัดย่าเลย ปากหนูก็ต้องว่าไม่จริง แต่ความรู้สึกของหนูอาจจะหายไปโดยไม่รู้สึกตัว หนูก็โตมากแล้ว ย่าจะพูดให้หนูรับฟังเอาไว้เสียเลย”... “ผู้ใหญ่ล่ะเขาไม่ทำอะไรริตกรายเปิดเผยเหมือนเด็กดอก ย่าแสดงความรักความเอ็นดูต่อหนูได้ เพราะย่ารู้จักนิสัยใจคอ ย่าเลี้ยงหนูเองมาแต่เล็กๆ ส่วนนั้นทวดดีนั้นย่าไม่รู้จักนิสัย

ใจคอของเขาดี ยากี่วางตัวกลางๆ เอาไว้ก่อน ถ้าไม่ดีด้วยนักก็จะเป็นทางให้เหลือได้ ย่าอายุแค่นี้แล้ว ย่าพอจะประมาณอะไรๆ ของคนชั้นลูกหลานได้” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของตัวละคร คือ วารี เธอมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือยกย่อง หลานสาวให้ความเคารพ และยอมรับปฏิบัติตามในคำแนะนำที่ได้จากวารี การที่วารีอธิบายให้นูชรีเข้าใจว่าเป็นเพราะเหตุใดวารีจึงรักและเอ็นดูนูชรีมากกว่านันทวดี ไม่ใช่เพราะรักหลานไม่เท่ากัน แต่เพราะวารีเลือกเดินทางสายกลาง คือไม่แสดงออกว่ารักและห่วงนันทวดีมาก เพราะนันทวดีไม่ได้ใกล้ชิดและที่สำคัญ วารีไม่เคยเลี้ยงดู อุ้มชูมาก่อน แรงจูงใจสำคัญ คือ วารีรู้ว่าตนเป็นย่าของหลานสาวทั้งสองคน การจะทำให้หลานเคารพนับถือนั้นต้องมีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง อย่างไรก็ตามเหตุผลที่วารีอธิบายให้นูชรีฟังนั้นเป็นสิ่งที่เข้าใจและยอมรับได้ง่าย ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา ไม่สามารถสร้างได้ภายในวันเดียว ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่าการที่วารีผู้เป็นย่าวางตนเป็นกลาง จึงเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรกระทำ

4) บัณฑิตเป็นผู้มีวิจรรย์ญาณในการรับฟัง การที่ตัวละครต้องการบุคคลที่แสดงไม่ตรีจิต และน้ำใจ รับฟัง และเข้าใจเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ช่วยบรรเทาความรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง เป็นผู้มีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นที่พึ่งได้ ตัวอย่างจากนิยาย สีดาเข้าใจความรู้สึกเจ็บปวดของนูชรีเพื่อนรัก นูชรีถูกพี่สาวที่มีใจริษยาแย่งคนรักของนูชรีไปครอบครอง สีดาฟังเพื่อนแล้ว ไตร่ตรองด้วยวิจรรย์ญาณ และหาทางแก้ไขปัญหาก็เพื่อนได้อย่างสันติ เพื่อให้เพื่อนมีชีวิตที่สุขสงบ ดังว่า “นูชจำ นูชฟังสีดาหน่อยเถอะ ไม่ใช่ฉันเข้าข้างพินัด ลงโทษนันทวดีแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ฉันรู้ว่านันทวดีพยายามจะจับพินัด เขาไม่ต้องการเห็นนูชรีดีกว่าเขา นูชเข้าใจไหม ถ้านูชยอมแพ้ง่ายๆ แม่นันทวดีก็สบายใจไปเท่านั้นเอง พินัดไม่ได้เห็นนันทวดีดีไปกว่านูชหรอก เธอยกย่องและรักนูชเสมอ แต่พินัดเป็นผู้ชาย อะไรที่ไฉ่ฉ่ายๆ ผู้ชายคนไหนบ้างจะไม่ลืมหึง นูช นูชเชื่อสีดาหน่อยเถอะ อย่ายอมแพ้ยายนันทวดีเป็นครั้งที่สองอีกเป็นอันขาด”... “นี่เฒ่า นูช คนดีเกินไปจะอยู่ในโลกสกปรกอย่างทุกวันนี้โดยไม่ต้องสู้กับอะไรเสียบ้างไม่ได้หรอก ทุกคนเป็นปฤชณด้วยกันทั้งนั้น ชั่วแต่ใครจะกิเลสหนากว่าใครเท่านั้นเอง... เขาต้องการเอาชนะนูชทุกอย่าง...นูชเชื่อสีดาเถอะ นูชทำเฉยๆ เสีย ไม่ต้องพูดถึงเรื่องนี้กับใครทั้งนั้น แม้แต่พินัดนูชก็อย่าไปต่อว่าต่อขาน ผู้ชายนะถ้าทำไม่รู้ไม่ชี้เสียมันก็หมดเรื่องกันไป ถ้าต่อว่าเขาจะอายแล้วเลยเข้าหน้าไม่สนิทกลายเป็นเพื่อนกันไป เพราะฉะนั้นผู้หญิงที่ฉลาดเขาถึงไม่แสดงความหึงหวงด้วยวิธีเอะอะโวยวายแต่เขาเอาชนะเจียบๆ” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของตัวละคร คือ สีดา เธอใช้วิจรรย์ญาณในการรับฟังปัญหาของผู้อื่น เธอไตร่ตรองวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เธอจึงเข้าใจถึงภาวะความคับข้องใจของนูชรี สีดาใช้เหตุผลประกอบการพูดเพื่อหาทางออกให้กับเพื่อน การคลี่คลายปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีสุภาพชน ตัวอย่างผู้หญิงที่ฉลาดจะไม่แสดงอาการหึงหวงด้วยวิธีเอะอะโวยวาย แรงจูงใจสำคัญ คือ สีดามีไม่ตรีจิตกับเพื่อน ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดสำคัญคือ คนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะสร้างสรรค์ความสุขให้แก่ตนเองพอ

กับการสร้างความทุกข์ยากให้แก่ตนเองและผู้อื่น การใช้วิจารณ์ญาณในการไตร่ตรองจะช่วยทำให้ผ่านพ้นอุปสรรค เพิ่มพูนความสุขให้แก่ชีวิต

5) บัณฑิตเป็นผู้มีชีวิตเป็นระเบียบ การที่ตัวละครเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ครอบครัว หน่วยงาน การเป็นคนที่มีกฎระเบียบจะเป็นแบบอย่างในการแก้ปัญหาผู้อื่นที่กำลังเผชิญกับความทุกข์ยากลำบาก เป็นลักษณะบัณฑิต ตัวอย่างจากนิยาย นัสดา ชายคนรักของนุชรี เขาพลาดพลั้งเสียทีในกลอุบายของนันทวดี พี่สาวต่างมารดาของนุชรี นันทวดีหลอกล่อเฝ้ายวนนัสดาให้ไหลหลง เธอต้องการให้นัสดาสลัดรักนุชรี ทว่านันทวดีทำไม่สำเร็จ เพราะนัสดารู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยม เขาเลือกนุชรี เขาจึงตัดนันทวดีออกจากชีวิต เพื่อให้นุชรีมีความสุข ดังว่า “คุณนั้นมีธุระอะไรกับผมหรือเปล่า” “ไม่มีธุระอะไรดอกคะ นันมาเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจของนันทานั่นเอง เราควรจะพบปะอย่างธรรมดา เพราะคุณนัสดากำลังจะเข้ามาเป็นญาติของนันท นันไม่อยากให้เราที่มีพิรุธต่อกันจนใครๆ สงสัย” “ถ้าอย่างนั้น คุณนันทควรจะเข้าไปในบ้านคุณแม่ของคุณมากกว่าที่นี่ เย็นๆ ผมจะเข้าไปเหมือนกัน...ประเดี๋ยวสิดากับนุชรีจะมารับผมที่นี่ คุณนันทคิดว่าคุณนันทจะสู้หน้าสิดากับนุชได้” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของตัวละคร คือ นัสดา เขาเป็นคนที่มีความประพฤติในการใช้ชีวิต เมื่อถึงคราวที่ต้องเผชิญกับปัญหา เขาจึงหาทางออกได้ด้วยความเข้มแข็งและจิตใจกล้าหาญ เมื่อเขาและเธอกำลังทำผิด เมื่อทำผิดต้องรีบแก้ไขและยุติปัญหา แรงจูงใจสำคัญคือ นัสดามีความเป็นตัวของตัวเอง รู้ว่าตนเองควรต้องทำอะไร ตลอดจนเขาต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น โดยยึดถือความดีงามที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดสำคัญคือการดำเนินชีวิตที่คำนึงถึงความรักและห่วงใยผู้อื่น จะทำให้คิดและเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถก้าวข้ามปัญหาที่ยากลำบากได้

6) บัณฑิตเป็นผู้รู้กฎ กติกา มีมารยาท การที่ตัวละครเป็นผู้มีจุดยืน เป็นผู้นำและแสดงออกชัดเจนว่าเป็นผู้รักกฎ กติกา และมารยาท อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีสำนึก มีเหตุผล มีความรับผิดชอบชั่วดี เป็นลักษณะบัณฑิต ตัวอย่างจากนิยาย อนุวัช เป็นตำรวจ และเป็นพี่ชายของนุชรี เขาไม่เชื่อผู้หญิงที่ประกาศตนว่าท้องกับนัสดาซึ่งเป็นว่าที่น้องเขยของเขา ในงานแต่งงานผู้หญิงนิรนามแสดงตนว่าท้องกับนัสดา ทุกคนต่างอึ้ง ยกเว้นอนุวัช เขาพิสูจน์และสืบสวนหาความจริง เขาบอกนวลใจเพราะต้องการให้ความยุติธรรมแก่นัสดา ดังว่า “นันทวดีจ้างเขาสองพันบาท สำหรับละครฉากเดียวเมื่อหัวค่ำนี้ ที่จริงโง่เขลามากและง่ายเกินไปสักหน่อย แต่ก็เกือบจะล้มพิธีแต่งงานได้สำเร็จ ถ้าคุณสิดาไม่เคียดแค้นให้ผมดึงตัวหล่อนไว้ และหาโอกาสถามเอาความจริง” (ศรีฟ้า ลดาวัลย์, 2552) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะบัณฑิตของตัวละคร คือ อนุวัช เขาเป็นคนที่มีความรู้ กติกา มีมารยาท และมีจุดยืน มีภาวะความเป็นผู้นำฉายชัด การแก้ไขปัญหาคือไม่เชื่อง่ายๆ ความจริงเท่านั้นที่จะทำให้เขายอมรับ ความเฉลียวฉลาดทำให้เขาสืบจนรู้ว่านัสดาและนุชรีถูกกลั่นแกล้ง แรงจูงใจสำคัญคือ อนุวัช เป็นคนที่มีจุดยืน เป็นหลักยึดเหนี่ยวของผู้อื่น เขาต้องทราบความจริงเพื่ออ้างอิงในสิ่งที่ถูกต้อง

การแก้ไขปัญหาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงและความถูกต้อง ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดสำคัญคือการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม สำคัญคือต้องมีวิจารณ์ญาณในการฟัง เข้าทำนอง ควรฟังหูไว้หู

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ ประเด็นแรก ลักษณะบัณฑิตที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่อง กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับ จำนวน อติวิเศษสิทธิ์ และคณะ (2545) ดังที่ว่า ปัญหาครอบครัวเป็นสิ่งที่ครอบครัวไม่ประสงค์ให้เกิด บางปัญหาก่อให้เกิดความอับอาย แก้ไขไม่ได้ ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของคนในครอบครัว ความสัมพันธ์เสื่อมลง เช่น ปัญหาการนอกใจ ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องต่างๆ การอบรม เลี้ยงดูลูก ปัญหาญาติพี่น้อง ความแตกต่างในเรื่องทัศนคติ รสนิยม การถูกทอดทิ้ง เป็นต้น นวนิยายเรื่อง กุหลาบไร้หนาม แฝงคติธรรมในการดำเนินชีวิต การที่ผู้เขียนนำปัญหาครอบครัว ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาเป็นข้อมูลในการเขียน ทำให้เรื่องราวถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครได้อย่างกลมกลืน คติธรรมที่ได้จากเรื่องสร้างจิตสำนึกให้คนเลือกประกอบกรรมดี เลือกคบคนดี มีคุณธรรม ทำให้ชีวิตมีความสุข สงบ ประเด็นที่ 2 แรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมเป็นบัณฑิต ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการวิจัย สิริธนา อ่ำถนอม (2539) ปัญหาครอบครัว ได้แก่ ความแตกต่างเรื่องฐานะ ชาติตระกูล การศึกษาของคู่สมรส การเงิน การนอกใจ การทะเลาะเบาะแว้งของสามีภรรยา การประกอบอาชีพ พฤติกรรมของคู่สามีภรรยาและบุคคลแวดล้อมในครอบครัว แนวคิดที่ผู้แต่งแฝงคติคำสอนไว้คือ คนในครอบครัวควรให้ความรัก ความเข้าใจ ให้อภัยกัน มีลูกให้ช่วยกันเลี้ยงดูและสั่งสอนอบรม เมื่อสามีภรรยาทะเลาะกัน ควรปรับปรุงนิสัยเพื่อให้ดำเนินชีวิตร่วมกันได้ เรื่องญาติพี่น้อง ให้ช่วยเหลือกันและกัน เรื่องการดำเนินชีวิต ทุกคนในครอบครัวควรปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ เลือกดำเนินชีวิตตามหลักปฏิบัติที่ดีงาม ประกอบกรรมดี เพื่อชีวิตผาสุก จุดเด่นของนวนิยายแฝงคติคำสอน เพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต การดูแลรักษาครอบครัว ประพฤติไม่มัวหมอง ประกอบกรรมดี รู้รัก รู้ละ รู้เพียร อย่างไรก็ตามเมื่อสองฝ่ายเกิดความไม่เข้าใจกัน การแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้สถานการณ์คลี่คลายลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาพร ธนกิจดิเกษม (2563) ที่ได้ศึกษาศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า สองฝ่ายเกิดความคิดเห็นแตกต่างกัน สื่อสารไม่เข้าใจกัน นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อลดปัญหาหรือขจัดให้หมดไป สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความเข้าใจกัน กระบวนการเจรจาโน้มน้าวใจจึงเป็นวิธีการที่นำไปสู่ความสุข สงบ และสันติ การเข้าใจภูมิหลังของคนลักษณะพฤติกรรมของคน มีความจำเป็นเพราะจะทำให้ผู้พูดมีทิศทางในการเจรจาโน้มน้าวใจ เพื่อให้การเจรจาสัมฤทธิ์ผล หากผู้ใช้ภาษามีกลยุทธ์ในการเลือกใช้วิธีการพูดที่เหมาะสม เลือกใช้ให้ถูกกาลเทศะ เลือกใช้ท่าทางและน้ำเสียงประกอบในบริบทการเจรจา สถานะความขัดแย้งนั้นย่อมลดลงได้ไม่มากนักน้อย ศิลปะการใช้ภาษาของผู้พูด เช่น การเลือกใช้คำ การใช้คำหรือข้อความ

เปรียบเทียบ เพื่อเลี้ยงที่จะไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา การใช้วาทศิลป์ในการโน้มน้าวเป็นวัสดุสำคัญ อีกประการหนึ่ง ที่ผู้พูดสามารถเลือกให้เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะและนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 มงคลชีวิตเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การชนะพาลชั่วในใจเป็นหนทางในการขจัดพาลในใจคน เป็นชัยชนะที่ยั่งยืน ไม่ต้องเวียนว่ายอยู่ในห้วงทุกข์ การรักษาตนให้พ้นจากภัยพาลเป็นกุศлнаพาชีวิต ผลิตุสรสร้างกรรมดีให้แก่ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติ เป็นหนทางแห่งความสุขสงบ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 บุคคลทั่วไป นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ นำเอาเรื่องราวตัวละครมาวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสิ่งที่ทำ คุณโทษที่เกิดจากพฤติกรรมมัวหมอง ทำให้ตัวละครต้องเผชิญหนทางแห่งความทุกข์ การเลือกคบผู้มีลักษณะบัณฑิต เลือกดำเนินชีวิตในทางดี เป็นหนทางแห่งความสุขสงบ เป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติ

7.2.2 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงพุทธปรัชญาต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาคุณธรรม จริยธรรม คำสอนอื่นๆ ตามหลักพุทธปรัชญาในงานวรรณกรรม

7.3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงและเป็นปัญหาในนวนิยายปัญหาดังกล่าวสะท้อนสภาพสังคม นำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับประยุกต์หาหนทางแก้ไขเพื่อหาทางออก และดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

7.3.3 ควรมีการเปรียบเทียบมุมมองปัญหาของตัวละคร แนวทางการแก้ไขปัญหามานานสายต่านักเขียนชาย หญิง ในวรรณกรรมเยาวชน แนวทางดังกล่าวนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เป็นทางเลือกในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงามและสอดคล้องกับคตคำสอนตามหลักพุทธปรัชญา

8. เอกสารอ้างอิง

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). **เทคนิคการอ่าน**. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.

เชษฐา จักรไชย. (2559). **การสร้างสรรควรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ประภาพร ธนภิตติเกษม (2563). ศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายไทยของ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ประภาพร มอญแสง, สนิท สัตโยภาส และนราวัลย์ พูลพิพัฒน์. (2558). แบบเรื่องและพฤติกรรมด้าน
มืดของตัวละครเอกในนวนิยายของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่.

ศรีฟ้า ลดาวัลย์. (นามแฝง). (2552). กุหลาบไร้หนาม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพื่อนดี.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2562). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ รู้เขารู้เรา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
หมอชาวบ้าน.

สมดี จินดาพิฐาน. (2556). มงคลชีวิต 38 ประการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์.

สิริณา อ่าณอม. (2539). การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในนวนิยายขนาดสั้น
ของหลวงวิจิตรวาทการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญธัช
วิภัติภูมิประเทศ ผู้มีพระคุณ ให้การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการ ให้คำปรึกษา ชี้แนะด้วยเมตตาจิต
ทั้งยังเป็นผู้จุดประกายประเด็นชวนศึกษา “ลักษณะบัณฑิต” และ “คบบัณฑิตพาไปหาผล”
เป็นความจริง ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ ณ เอก และคุณแม่ภาพร ธนภิตติเกษม
ผู้วางรากฐานการศึกษา เป็นผู้ให้กำลังใจในทุกด้าน กราบขอบพระคุณอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ครูผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ครูผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนศิษย์
เอาใจใส่ ให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาและอาชีพ ขอกราบขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร พันธุ์มณี ที่ให้กำลังใจ ห่วงใย กระตุ้นเตือนให้รู้จักหน้าที่และไม่ละทิ้ง
การพัฒนาความรู้ความสามารถควบคู่คุณธรรม จริยธรรม

การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด*
THE DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS INDICATORS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS
IN THE SERVICE OF THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

อรวรรณ พลายละหาร¹, จำเนียร พลหาญ², อรุสา พรหมทา³
Orawan Playlaharn¹, Chumnian Poollaharn², U-rasa Phomta³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2,3}
Email : oplylaharn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้างานกิจการนักเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 520 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสร้างโมเดลองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ 18 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบหลักด้านการตัดสินใจ มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบหลักด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ 4) องค์ประกอบหลักด้านการสร้างสัมพันธภาพ มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ 5) องค์ประกอบหลักด้านการตระหนักรู้ในตนเอง มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ และ 6) องค์ประกอบหลักด้านการจัดการอารมณ์ มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด คือ องค์ประกอบหลักด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ค่าสถิติ $X^2 = 57.081$, $df = 40$, $P\text{-Value} = 0.167$, $CFI = 0.990$, $TLI = 0.983$, $SRMR = 0.018$, $RMSEA = 0.012$ และมีค่า λ (ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบหลัก) ทักษะชีวิต ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โมเดลโครงสร้างการวัดทักษะชีวิตมีความสอดคล้องกลมกลืนกับเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลการวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ผลการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเหมาะสมในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. ตัวบ่งชี้ทักษะชีวิต 3. นักเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to develop the life skills indicators of the high school students in the service of the provincial administrative organization 2) to examine the coherence of the life skills model of the high school students in the service of the provincial administrative organization based on the formation and 3) to the development of the empirical data and were to generate the evaluation criteria, and life skills evaluation of the high school students in the service of the provincial administrative organization. This mixed method research. The participants were the school administrators, the head of academic affairs, the head of student affairs, and the chairman of basic education board that were chosen the multistage stage sampling to assure the life skills of the high school students in the service of the provincial administrative organization. The sample consisted of 520. The instruments used in this study were questionnaire. Data analyzed by using a computer program. Calculate the statistics such as mean, standard deviation. And create a model of life skill composition of high school students Under the provincial administration organization with the computer program.

The research results were as follow: 1. The result of the element development and life skills indicators of the high school students in the service of the provincial administrative organization revealed the 6 major factors 18 sup-features and 72 indicators which were 1) The major factor of creative problem solutions involved 3 sup-features 12 indicators 2) the element of decision involved 3 sup-features 12

indicators 3) the element of effective communication involved 3 sup-features 12 indicators 4) the element of building relationship involved 3 sup-features 12 indicators 5) the element of self-awareness involved 3 sup-features 12 indicators and 6) the element of emotional regulation involved 3 sup-features 12 indicators. The highest weigh value of the standard element was the element of the creative problem solutions. 2. The result of life skills constructive model coherent examination of the high school students in the service of the provincial administrative organization found that $X^2 = 3.998$, $df = 2$, $P\text{-Value} = 0.1355$, $RMSEA = 0.042$, $CFI = 0.999$, $TLI = 0.995$, $SRMR = 0.004$, and the weigh value of the six life-skills indicators was at the 0.01 level of significance. The life skills indicator constructive model was in accordance with the criteria which gave on to the very good level of the construct validity and construct reliability. 3. The result of building criteria and the life-skills evaluation of the students in the service of the provincial administrative organization was suitable at the very good level.

Keywords : 1. Development 2. Life Skills Indicators 3. The High School Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ทักษะชีวิตเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญกับการดำรงชีวิต การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มีมนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสม่ำเสมอจนตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขและมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นต่อชุมชนต่อสังคมที่เริ่มต้นจากครอบครัวตลอดจนถึงสังคมโลกการได้รับการพัฒนาหรือฝึกทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เยาวชนมีศักยภาพในตนเองเพิ่มมากขึ้น (Rosen, 2003) โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตเป็นกลวิธีที่สำคัญที่จะช่วยให้วัยรุ่นหรือเยาวชนสามารถที่จะเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ซึ่งการมีทักษะชีวิตจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นหรือเยาวชนเข้มแข็งขึ้นสามารถที่จะพัฒนาปรับตัวเองให้อยู่ในสถานการณ์ที่ยุงยากได้และช่วยให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีได้ อีกทั้งการนำแนวคิดของทักษะชีวิตมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยต่างๆ ได้ผลการศึกษาในทำนองเดียวกันว่า “ทักษะชีวิต” เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้บุคคลเกิดอาวุธทางปัญญาสามารถที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองมีความสามารถปรับตัวและพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ และคณะ, 2545)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในข้อ 4 คือความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต การดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล จัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม รู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อมและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ทักษะเฉพาะวิชาซึ่งเป็นกระบวนการตามธรรมชาติของศาสตร์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาเน้นทักษะชีวิตทักษะทางสุขภาพและกระบวนการฝึกปฏิบัติทางพลศึกษา (พิมพ์นธ์ เตชะคุปต์ และเพียรวิญญู, 2550) ทักษะจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยทักษะต่างๆ ส่งผลให้คนฉลาดรู้ฉลาดเลือก และฉลาดปฏิบัติรวมทั้งการรู้จักยับยั้งชั่งใจ บุคคลที่มีทักษะชีวิตจะเป็นบุคคลที่มีเหตุผล (กมลวรรณ จินหน่อ, 2553)

จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับทักษะชีวิต พบว่าทักษะชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเรียนตกต่ำปัญหาการใช้ยาเสพติดปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาการลดพฤติกรรมเสี่ยงเป็นต้น ทอมสัน รูดอล์ฟและเฮนเดอร์สัน (Thompson; Rudolph; & Henderson, 2004) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหา พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาเด็กและเยาวชนพยายามฆ่าตัวตายไม่ต่ำกว่าวันละ 25 คน ถูกจับกุมในข้อหาก่อคดีอาชญากรรมวันละ 180 คน ถูกจับกุมในข้อหาใช้ยาเสพติดวันละ 367 คน และออกจากโรงเรียนกลางคัน จำนวน 2,861 คน ทั้งนี้เป็นผลมาจากปัญหาครอบครัวและปัญหาของการที่เด็กและเยาวชนขาดทักษะในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jones, 1997) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีทักษะชีวิตจะมีจิตใจที่เป็นสุข (Mental Wellness) แต่ถ้าขาดทักษะชีวิตที่เหมาะสมจะไม่สามารถเติมเต็มศักยภาพของตนเองและความต้องการของตนเองได้ สุดท้ายอาจจะนำมาซึ่งความเจ็บป่วยทางจิตใจ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (2554) ได้สำรวจปัญหาของเยาวชนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับปริญญาตรี จำนวน 4,645 คน จาก 25 จังหวัด พบว่าปัญหาอันดับ 1 ของเยาวชนไทยคือปัญหาการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ อันดับ 2 คือปัญหาการทะเลาะวิวาทอันดับ 3 คือปัญหาการใช้ยาอย่างฟุ่มเฟือย โดยนักวิชาการให้ความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวนั้นเป็นผลมาจากครอบครัว และเยาวชนไทยยังขาดทักษะในการดำเนินชีวิตซึ่งสอดคล้องกับยุทธร วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2555) ได้กล่าวถึงเด็กและเยาวชนว่า ทักษะชีวิตเป็นทักษะที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการใช้ยาเสพติด เพศ วัยรุ่น และอินเทอร์เน็ตต่างก็เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดขึ้น เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศจากการศึกษานำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาให้พร้อมสู่ความเป็นพลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.2 เพื่อตรวจสอบและยืนยันความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.3 เพื่อสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สามารถนำผลการวิจัยและข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน มีขั้นตอนในการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิต เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทักษะชีวิตและตัวบ่งชี้ของทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร 3) นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลมาจัดทำร่างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 4) นำร่างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจัดสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พึงประสงค์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 12 คน หัวหน้างานกิจการนักเรียน 12 คน

ระยะที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) นำร่างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้จากการสังเคราะห์ใน ระยะที่ 1 และสร้างแบบสอบถามตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) นำร่างแบบสอบถามตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ไปทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด โดยเลือกทดลองใน

โรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำผลการทดลองใช้ มาปรับปรุงเครื่องมือ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง 4)เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ หัวหน้างานกิจการนักเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 520คน โดยผู้วิจัยมีกระบวนการในการเลือกรายชื่อของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน(multi-stage random sampling) 5)นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ของข้อมูลมาทำการลงรหัส เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป 6)รายงานผลการทดสอบและยืนยันความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ยืนยันโดยสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 สร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1)นำกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ตามโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สร้างและพัฒนาขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และได้รับการยืนยันโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (ในระยะที่ 2)นำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการพิจารณาถ่วงน้ำหนักจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ แบบประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2)การจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และรับฟังความคิดเห็น 3)เก็บรวบรวมแบบบันทึกการประชุม แบบประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จัดทำเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

5.1.1 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์(Creative Problem Solving) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 เข้าใจสถานการณ์ปัญหา มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)รับรู้และเข้าใจปัญหาของนักเรียน (2)วางแผนแก้ปัญหา (3)แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ (4)แก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบและมีสติ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหา มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ (2)นำสถานการณ์

รอบตัวมาคิดแก้ปัญหา (3)สร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบ (4)ใช้ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ เฝ้าดูและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบย่อยที่ 3 การเตรียมความพร้อมสู่การแก้ปัญหา มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)รู้เท่าทันปัญหาและสถานการณ์รอบตัว (2)วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยเหตุผล (3)สร้างทางเลือกและหาวิธีในการแก้ปัญหา (4)ตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

5.1.2 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ(Decision Making) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 การนิยามปัญหา มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)นิยามปัญหาและระบุปัญหา(2)เข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ (3)แยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัวและการวิพากษ์วิจารณ์ที่เหมาะสม (4)รวบรวมข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ มาสร้างเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประเมินทางเลือกในการตัดสินใจ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)มีทักษะในการแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ (2)วิเคราะห์ทางเลือก (3)วิพากษ์วิจารณ์วิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล (4)ประเมินทางเลือกอย่างรอบคอบก่อนการตัดสินใจ องค์ประกอบย่อยที่ 3 การเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดี มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย (2)เลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาใช้ในการตัดสินใจ (3)แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ (4)แก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

5.1.3 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ(Effective Communication) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 การใช้ภาษาพูด มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ใช้คำพูดแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (2)พูดสื่อความหมายได้ (3)การนำเสนอ (4)พูดสรุปใจความได้ตรงประเด็น องค์ประกอบย่อยที่ 2 การใช้ภาษาท่าทาง มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ใช้ภาษาท่าทางประกอบคำพูดได้อย่างเหมาะสม (2)ใช้ภาษาท่าทางสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ (3)ใช้ภาษาท่าทางในการปฏิเสธต่อรองและขอความช่วยเหลือได้ (4)สื่อสารทางท่าทางความคิดประสบการณ์และความต้องการของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง องค์ประกอบย่อยที่ 3 การประเมินทางเลือกการสื่อสาร มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)รู้วิธีการสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง (2)ประเมินวิธีการสื่อสารได้ (3)สื่อสารสู่ผู้ฟังด้วยวิธีที่ง่าย เข้าใจได้เร็ว (4)เลือกวิธีการสื่อสารด้วยคำพูด การเขียน การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการแสดงออกทางท่าทางกิริยาได้เหมาะสม

5.1.4 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพ(Relationship Skills) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 ความต้องการเปิดเผยตัวเอง มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับซึ่งกันและกัน (2) มีความเอาใจใส่และให้เกียรติผู้อื่น (3)ทำงานร่วมกับผู้อื่นและทำงานเป็นทีม (4)ปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ปฏิบัติตามกฎ

กติกาสังคม (2)เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ (3)เปลี่ยนจากการพึ่งตนเองเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (4)มีจิตอาสา องค์ประกอบย่อยที่ 3 การสร้างสายสัมพันธ์ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)รู้จักให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่น (2)อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (3)มีวิธีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีให้ยืนยาว (4)สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน

5.1.5 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเอง(Self-Awareness) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 การค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)เข้าใจถึงจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง (2)กำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินชีวิต (3)กำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินชีวิต (4)รู้เท่าทันชีวิตและสังคม องค์ประกอบย่อยที่ 2 การยอมรับความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล (2)สะท้อนมุมมองที่ดีของตนเองและผู้อื่น (3)เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย (4)ประเมินความสามารถและความสำคัญของตนเองและผู้อื่น องค์ประกอบย่อยที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)แสดงความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น (2)นำเสนอคุณลักษณะที่ดีมีคุณค่าของตนเองและผู้อื่น (3)แสดงความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถความดีของตนเองและผู้อื่น (4)ประเมินและสร้างข้อสรุปบทเรียนชีวิตของตนเอง

5.1.6 องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์(Coping Emotional) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 การรู้เท่าทันสภาวะอารมณ์ของตนเอง มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)เข้าใจอารมณ์ของตนเอง (2)ควบคุมอารมณ์ได้เมื่อเกิดความเครียด (3)เข้าใจสาเหตุและจัดการความเครียดได้ (4)วางตัวและกำหนดท่าทีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีที่เหมาะสม มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)รู้วิธีหลีกเลี่ยงการเผชิญความขัดแย้ง (2)ประเมินสถานการณ์ความขัดแย้ง (3)เลือกวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม (4)ยุติความรุนแรงในสถานการณ์ต่างๆ โดยสันติวิธี องค์ประกอบย่อยที่ 3 การสร้างสุขให้กับตนเองและผู้อื่น มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม (2)รู้วิธีการสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น (3)รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ (4)สร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่นได้เหมาะสมกับสถานการณ์

5.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ประเด็น ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อสร้างสเกลองค์ประกอบตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันซึ่งก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ทั้ง 6 องค์ประกอบ

พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกค่า และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกขององค์ประกอบ ทั้ง 6 โมเดล พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ของตัวบ่งชี้ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่โมเดลโครงสร้างการวัดทักษะชีวิต ความสอดคล้องกลมกลืนกับเกณฑ์ แสดงว่าโมเดลการวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก

5.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก่อนทำการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อย ทั้ง 18 องค์ประกอบ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกองค์ประกอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบย่อย ทั้ง 18 องค์ประกอบมีความเหมาะสมอย่างมากที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ดังนี้ (1)โมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.978 แสดงว่า ข้อมูลชุดนี้เหมาะสมมากกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ (2)ทุกองค์ประกอบของตัวบ่งชี้รวมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยตัวบ่งชี้รวมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ที่มีค่ามากที่สุดคือ องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รองลงมาเป็นด้านการตัดสินใจ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างสัมพันธภาพ และด้านการจัดการอารมณ์ ตามลำดับ โดย ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิต ได้แก่ $X^2 = 57.081$, $df = 40$, $P\text{-Value} = 0.167$, $CFI = 0.990$, $TLI = 0.983$, $SRMR = 0.018$, $RMSEA = 0.012$ แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างของการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิต มีความเชื่อมั่นสูงกว่า 0.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถใช้ประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบและยืนยันความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	น้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน (λ)	ความคลาด เคลื่อน (S.E)	Z-test	R ²	CR.
1. การแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ (CPS)	1.1 เข้าใจสถานการณ์ปัญหา	0.690 ^{**}	0.036	20.500	0.600	0.973
	1.2 การสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหา	0.572 ^{**}	0.139	25.838	0.528	
	1.3 การเตรียมความพร้อมสู่การแก้ปัญหา	0.642 ^{**}	0.037	24.102	0.562	
2. การตัดสินใจ (DK)	2.1 การนิยามปัญหา	0.635 ^{**}	0.032	19.046	0.530	0.968
	2.2 การประเมินทางเลือกในการตัดสินใจ	0.618 ^{**}	0.036	18.935	0.532	
	2.3 การเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดี	0.633 ^{**}	0.038	18.495	0.553	
3. การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ (EC)	3.1 การใช้ภาษาพูด	0.608 ^{**}	0.034	18.053	0.531	0.961
	3.2 การใช้ภาษาท่าทาง	0.621 ^{**}	0.035	19.605	0.542	
	3.3 การประเมินทางเลือกการสื่อสาร	0.609 ^{**}	0.033	18.633	0.522	
4. การสร้างสัมพันธภาพ (RS)	4.1 ความต้องการเปิดเผยตัวเอง	0.629 ^{**}	0.033	17.426	0.530	0.966
	4.2 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	0.607 ^{**}	0.038	19.2465	0.531	
	4.3 การสร้างสายสัมพันธ์	0.595 ^{**}	0.032	17.135	0.525	
5. การตระหนักรู้ในตนเอง (SA)	5.1 การค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	0.660 ^{**}	0.036	18.270	0.534	0.978
	5.2 การยอมรับความแตกต่างของตนเอง และผู้อื่น	0.637 ^{**}	0.039	17.981	0.536	
	5.3 ความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	0.566 ^{**}	0.038	16.594	0.528	
6. การจัดการอารมณ์ (CM)	6.1 การรู้เท่าทันสภาวะอารมณ์ของตนเอง	0.621 ^{**}	0.037	17.250	0.540	0.967
	6.2 การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีที่เหมาะสม	0.592 ^{**}	0.046	18.594	0.540	
	6.3 การสร้างสุขให้กับตนเองและผู้อื่น	0.601 ^{**}	0.036	17.219	0.530	

$\chi^2 = 57.081$, $df = 40$, $P\text{-Value} = 0.167$, $CFI = 0.990$, $TLI = 0.983$, $SRMR = 0.018$, $RMSEA = 0.012$

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 ผลการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปรากฏผล ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยรวม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) และสามารถจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมของเกณฑ์จากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.52$) ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.41$) ทักษะชีวิตด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.33$) ทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ($\bar{X} = 4.31$) ทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพ ($\bar{X} = 4.28$) และทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์ ($\bar{X} = 4.18$) ซึ่งการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นั้น มีคุณภาพและ

ครอบคลุมด้านการประเมินทั้ง 6 องค์ประกอบหลัก 18 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ สามารถนำเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ และการตรวจสอบเนื้อหาของตัวบ่งชี้ที่นำไปใช้เป็นข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) และปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้องค์ประกอบย่อย 18 องค์ประกอบ และ 72 ตัวบ่งชี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60–1.00 ซึ่งสอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2554) ที่ระบุว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .05 แสดงว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้ที่ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 โดยค่าสถิติมากกว่า .80 อยู่ในระดับดี แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้สอดคล้องกับ มนลดา กล่อมแก้ว (2555) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .85 แสดงว่าแบบวัดทั้งฉบับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นเชื่อถือได้

6.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สรุปได้ดังนี้ 1)ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า โมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า พบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.978 แสดงว่า ข้อมูลชุดนี้เหมาะสมมากกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ มนลดา กล่อมแก้ว (2555) ที่กล่าวว่า ค่า KMO เป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลว่าสมควรใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเพียงใด ถ้าค่าของ $KMO \geq .90$ แสดงว่าข้อมูลชุดนี้เหมาะสมมากกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ 2)ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า ทุกองค์ประกอบของตัวบ่งชี้รวมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยตัวบ่งชี้รวมทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ที่มีค่ามากที่สุด คือ องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รองลงมาเป็นด้านการตัดสินใจ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างสัมพันธภาพ และด้านการจัดการอารมณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับ วันดี วิถี (2554) ในการเรียงลำดับตัวบ่งชี้ที่มีองค์ประกอบ

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดศรีสะเกษ และตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวิจัยที่ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 72 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 2)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ 3)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเอง 4)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 5)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพ และ 6)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์ ซึ่งองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ทั้งหมดนี้สามารถใช้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

6.3 ผลการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยใช้กระบวนการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความเหมาะสมโดยรวมขององค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาเป็นระดับความเหมาะสมระดับมาก เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการตัดสินใจ ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการสร้างสัมพันธภาพ และด้านการจัดการอารมณ์ตามลำดับ สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนา นอกจากนั้น กฤษฎา ปัญญา (2552) พบว่า ความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และรณภัทร กตตน์วงศ์ (2557) ได้กล่าวว่า การที่นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาในระดับดีนั้นเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะ โดย การสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นั้น มีคุณภาพและครอบคลุมด้านการประเมินทั้ง 6 องค์ประกอบหลัก 18 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ นั้น สามารถนำตัวบ่งชี้ที่ได้ไปใช้ในการประเมินคุณภาพผู้เรียนก่อนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือใช้ในงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ตลอดจนใช้ในการวางแผนการศึกษาในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพล หรือบ่งบอกถึงทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน

จังหวัด โดยที่โมเดลโครงสร้างการวัดทักษะชีวิต ความสอดคล้องกลมกลืนกับเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลการวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากและถือได้ว่าเป็นรูปแบบของทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยการนำโมเดลไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนานั้น ควรคำนึงถึง ความสำคัญขององค์ประกอบหลัก โดย คำนึงถึงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1)องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 2) องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ ควรให้ความสำคัญกับตัวบ่งชี้ มีการประเมินทางเลือกที่ดีที่สุดมาใช้ในการตัดสินใจ เพราะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าตัวบ่งชี้อื่น 3)องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4)องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพ 5)องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเอง 6)องค์ประกอบหลักทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์

7.2.2 เกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา สามารถใช้วัดคุณภาพผู้เรียนก่อนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือใช้ในงานระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนใช้ในการวางแผนการศึกษาในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาและระดับชั้นที่สูงกว่าได้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ และข้อคำถามในแบบประเมินภายหลังจากสร้างเกณฑ์ โดยข้อคำถามควรเป็นในลักษณะของการตอบแบบวัดทัศนคติ ไม่มีข้อผิด ไม่มีข้อถูก เพียงแต่เป็นข้อใดแสดงความรู้สึกต่อเรื่องนั้นๆ มากกว่ากัน หรือเป็นการสร้างสถานการณ์ให้เลือกตอบ

7.3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา(Research and development) โดยใช้โมเดลที่ได้รับการทดสอบจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทาง เพื่อให้ได้โปรแกรมในการฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และหัวหน้างานกิจการนักเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้สูงขึ้น อันจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนในสังคมได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

7.3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ สำหรับทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรนั้นๆ

8. เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ จันทน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมการแนะแนว เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กฤษณา ปัญญา. (2552). **การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2551). **กระบวนการออกแบบย้อนกลับ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนลดา กล่อมแก้ว. (2555). **การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธาวิ ธรรมานภาพ และคณะ. (2545). **ผลของการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาตนด้านความฉลาดทางอารมณ์ (ดี เก่ง สุข) ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ด้วยโปรแกรมการฝึกทางจิตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2555). **เด็กไทยขาดทักษะชีวิตเพราะระบบโรงเรียน ไม่ส่งเสริม**. สานปฏิรูป. 5(55). 66-72.
- รมณัทกร กตตน์วงศ์กร. (2557). **การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันดี วิถี. (2554). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดศรีสะเกษ : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. (2554). **ต้องทำอีกโพล**. มติชน. 25(1276). 30.
- Nelson-Jones, Richard. (1997). **Group Leadership : A Training Approach**. California : Brook/Cole.
- Thompson; Rudolph; & Henderson. (2004). **Counseling Children**. 6th ed. New York : Brooks/Cole.

9. คำขอบคุณ

ดุขฉินิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยวามกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุสา พรหมทา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยโรสง ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา เอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณครอบครัว ตลอดจนญาติพี่น้องที่เป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนผู้วิจัย ตลอดมา คุณค่าและประโยชน์ของดุขฉินิพนธ์นี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญู กตเวทิตา แต่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในวันนี้

การรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพบริการของคลินิกทันตกรรมเอกชน
แห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด*

THE CUSTOMERS' PERCEPTIONS AND EXPECTATIONS OF SERVICE QUALITY AT
A PRIVATE DENTAL CLINIC IN ROI ET PROVINCE

อาทิตย์ ผดุงกิจ¹, พาณี สิตกะลิน²

Artit Padungkit¹, Panee Sitakalin²

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{1,2}

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.^{1,2}

Email : pdngkt77332255@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้และความคาดหวังคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน 2) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน 3) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้และความคาดหวังคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 ราย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการรับรู้และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้รับบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านโครงสร้างบริการ ด้านกระบวนการบริการและ ด้านผลลัพธ์บริการ 2. ความแตกต่างโดยรวมระหว่างการรับรู้และความคาดหวัง พบว่าด้านที่มีการรับรู้ต่ำกว่าความคาดหวัง คือ ด้านกระบวนการ รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างตามลำดับ และด้านที่มีการรับรู้มากกว่าความคาดหวัง คือด้านผลลัพธ์เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้รับบริการพบว่า ด้านโครงสร้างบริการและด้านผลลัพธ์บริการ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : 1. การรับรู้ 2. ความคาดหวัง 3. คุณภาพบริการ 4. ทันตกรรม 5. คลินิกเอกชน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to identify customers' characteristics affecting customers' perceptions and expectations of service quality at a private dental clinic, (2) determine the levels of customers' perceptions and expectations of service quality at a private dental clinic, and (3) compare the differences between customers' perceptions and expectations of service quality at a private dental clinic in Roi Et province. The study involved a sample of 234 patients. Data were collected using a questionnaire. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test.

The results showed that: 1. the levels of overall customer perceptions and expectations of the clinic's service quality, including structure, process, and outcome, were highest, and 2. based on the service quality perception and expectation comparison, the perception was lower than expectation for the process and structure, but the perception was higher than expectation for the outcome; and there was no significant difference between the mean scores of perceptions and expectations of service structure and outcome.

Keywords : 1. Perception 2. Expectation 3. Service Quality 4. Dental Care 5. Private Clinic

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในอดีตประชาชนเข้าถึงบริการทันตกรรมไม่ได้ทั่วถึง อันเนื่องมาจากสถานบริการที่เปิดให้บริการรักษาทางทันตกรรมมีจำกัด จำนวนทันตแพทย์ไม่เพียงพอ ใช้เวลาในการเดินทางที่ยาวนาน คลินิกตั้งอยู่ห่างไกลยากแก่การเข้าถึง ค่ารักษาที่สูง มีการเผยแพร่สื่อส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในช่องปากที่ถูกต้องไม่ทั่วถึงและมีน้อย ประชาชนยังไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญถึงการมีฟันหน้าที่หายไปในเรื่องความสวยงามและการเข้าใจถึงการมีฟันกรามด้านในเพื่อใช้ในการบดเคี้ยวอาหาร (ปิยะดา ประเสริฐสม, 2561) ประเทศไทยในปัจจุบันมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรเกิดการขยายกว้างของตัวเขตเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงความเจริญในด้านต่างๆ ประชาชนเริ่มให้ความสนใจและใส่ใจในการดูแลสุขภาพช่องปากตามคลินิกทันตกรรม จึงเสี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงธุรกิจคลินิกทันตกรรมที่มีการเพิ่มขึ้นของผู้รับบริการ การลงทุนและเปิดตัวของคลินิกเกิดขึ้นจำนวนมากในตลาดสุขภาพที่ส่งผลให้เกิดการแข่งขัน

คลินิกทันตกรรมเป็นธุรกิจที่มีความจำเพาะเจาะจงหรือผูกขาดค่อนข้างมาก ด้วยเหตุผลทางด้านกฎหมายทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเปิดคลินิกทันตกรรมมีข้อจำกัดสำหรับบุคคลทั่วไป(เกียรติรัตน์ จินตามณี, 2563) โดยส่วนใหญ่ทันตแพทย์มักจะเป็นเจ้าของคลินิกทันตกรรมเป็นส่วนใหญ่หรือหากมีใช้ทันตแพทย์ก็จำเป็นต้องจ้างทันตแพทย์เพื่อให้มาทำหน้าที่ในการให้บริการในคลินิกทันตกรรมส่งผลให้คลินิกทันตกรรมหลายแห่งต้องมีต้นทุนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการมีคู่แข่งทั้งจากคลินิกทันตกรรมด้วยกันเองทั้งแผนกทันตกรรมทั้งในโรงพยาบาลเอกชนและโรงพยาบาลรัฐบาล(เกียรติรัตน์ จินตามณี, 2563) คลินิกทันตกรรมหรือธุรกิจทันตกรรมจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดจากการอิ่มตัวของธุรกิจ ทันตกรรมที่จะเกิดขึ้น ทุกคลินิกต่างต้องแสวงหาวิธีที่จะรองรับการขยายตัวของกลุ่มผู้รับบริการสุขภาพช่องปากที่เพิ่มมากขึ้น สร้างผลกำไรแก่คลินิกเพื่อความอยู่รอด พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ แต่การเพิ่มขึ้นของคลินิกทันตกรรมถ้ามองในด้านธุรกิจในปัจจุบันจะประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของคู่แข่ง ผลกำไรที่น้อยลง ต้องแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ จนมักจะมีการใช้การประชาสัมพันธ์ด้านราคาเพื่อดึงดูดลูกค้า ดังนั้นทันตแพทย์หรือผู้ที่สนใจจะประกอบกิจการทางทันตกรรมนั้นจึงควรมีการวางแผนด้านกลไกการตลาดของธุรกิจนี้ พิจารณาถึงความอิ่มตัวช่วงขาขึ้นหรือขาลงและสมควรที่จะเปิดกิจการในช่วงเวลานี้หรือไม่(เกียรติรัตน์ จินตามณี, 2563)

การจะวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของธุรกิจทันตกรรมให้เห็นภาพได้ชัดเจน จำเป็นต้องมีเครื่องมือมาช่วยในการวิเคราะห์เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ก็คือ SWOT Analysis พบว่าจุดแข็งของธุรกิจทันตกรรม คือ เป็นธุรกิจความจำเพาะเจาะจงผูกขาดกว่าธุรกิจอื่นค่อนข้างมาก เนื่องจากข้อจำกัดบางประการทางกฎหมายการแพทย์ที่ระบุไว้นั่นเอง จุดอ่อนที่สำคัญของธุรกิจทันตกรรมก็คือเงินทุนที่ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะค่าเครื่องมืออุปกรณ์ในคลินิกในคลินิก นอกจากนี้จุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของคลินิก หากเป็นคลินิกเปิดใหม่โอกาสที่จะมีลูกค้าประจำย่อมต้องใช้เวลาและยังรวมไปถึงคุณภาพและฝีมือของตัวทันตแพทย์เองที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้มากนักน้อยเพียงใด ด้านโอกาสของธุรกิจนี้อยู่ที่กระแสของการรักษาสุขภาพช่องปากที่คนในปัจจุบันตื่นตัวกันมากขึ้น และยังรวมไปถึงกระแสการปรับตัวไปสู่สังคมของผู้สูงอายุที่ทำให้อาชีพที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอย่างทันตกรรมต้องเตรียมรองรับบริการที่จะเกิดขึ้นจำนวนมาก นอกจากเรื่องของการรักษาสุขภาพช่องปาก อีกหนึ่งโอกาสสำหรับธุรกิจทันตกรรมก็คือความสวยงามเช่นการจัดฟัน การฟอกสีฟัน เป็นต้น และอุปสรรคของธุรกิจทันตกรรมถึงแม้จะมีจุดแข็งอยู่ที่การเป็นธุรกิจความจำเพาะแต่จุดแข็งนี้ก็ถือเป็นอุปสรรคสำหรับธุรกิจด้วยเช่นกัน เพราะคู่แข่งที่สำคัญที่สุดของธุรกิจนี้จึงเป็นทันตแพทย์กันเอง และยังรวมไปถึงการให้บริการที่ไม่แตกต่างกันมากในแต่ละคลินิก ฝีมือของทันตแพทย์จึงมีส่วนสำคัญต่อความอยู่รอดของคลินิก(เกียรติรัตน์ จินตามณี, 2563)

เมื่อมาตรฐานการบริการที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่กำลังซื้อของผู้รับบริการจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้คลินิกสถานบริการทันตกรรมอยู่รอดในวงการธุรกิจ ความจำเป็นในการ

ขยายฐานผู้รับบริการให้ครอบคลุมทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกกลุ่มอายุ รายได้ การศึกษา เป็นต้น เป็นการกระตุ้นประกอบการที่เป็นเลิศ สร้างกำไรที่มากขึ้นให้สามารถอยู่รอดเลี้ยงตัวเองได้จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องคำนึง กล่าวคือสถานบริการจำเป็นต้องสร้างหรือปรับกลยุทธ์การให้บริการที่มีคุณภาพสูงสุดทันต่อสถานการณ์มากที่สุด การให้บริการกลุ่มผู้รับบริการที่แตกต่างกันจะมีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไป เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการกลุ่มผู้รับบริการที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้และความคาดหวังคุณภาพบริการที่ได้รับอย่างไร การให้ความสนใจและ พิจารณาปัจจัยทางประชากรศาสตร์จะทำให้สถานบริการเข้าใจและเลือกที่จะสร้างกลยุทธ์และใช้ยุทธศาสตร์ได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เป็นการเพิ่มคุณภาพบริการและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันกับธุรกิจแบบเดียวกันในตลาดสุขภาพได้ ดังนั้นผู้บริหารคือหัวใจหลักของกิจการที่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี วางแผนกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ใช้จัดบริการคลินิกทันตกรรมที่ตรงและตอบสนองความต้องการความคาดหวังของผู้รับบริการมากที่สุดและให้ผู้รับบริการสามารถรับรู้ถึงคุณภาพบริการ พร้อมให้บริการในทุกด้านเพื่อเป็นที่ยอมรับทั้งคนไทยและคนต่างชาติ

โดนาปีเดียนเสนอแนวทางการประเมินคุณภาพบริการสุขภาพไว้ 3 ด้าน คือ 1)ด้านโครงสร้างบริการ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้บริการ ความรู้ความสามารถของผู้ให้บริการ เครื่องมือที่ให้บริการ สิ่งแวดล้อมในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการหรือให้การช่วยเหลือ 2)ด้านกระบวนการบริการ ได้แก่ การตรวจประเมินสภาพและการวินิจฉัยแยกโรค การปฏิบัติการพยาบาลการให้ยาหรือบรรเทาอาการหรือรักษาโรค การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ปฏิสัมพันธ์ต่อผู้ใช้บริการ 3)ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านคลินิกการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ โดยที่ทั้ง 3 โครงสร้างมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สถานพยาบาลที่มีโครงสร้างการให้บริการที่ดีก็จะส่งผลให้กระบวนการบริการมีคุณภาพที่ดีตามไปด้วยและเมื่อกระบวนการบริการที่มีคุณภาพจะส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้มีคุณภาพตามไปด้วย (Donabedian,A., 1988)

คลินิกทันตกรรมที่ศึกษาเป็นคลินิกทันตกรรมเอกชนแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่พื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีคลินิกทันตกรรมในเขตอำเภอเมืองทั้งหมด 20 แห่ง และ 37 แห่งในจังหวัดร้อยเอ็ด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) ประกอบธุรกิจให้บริการทางทันตกรรมแบบครบวงจร(One stop service) ภายใต้รูปแบบสถานพยาบาลคลินิกทันตกรรม เป็นสถานพยาบาลประเภทที่ไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, 2558) มีทันตแพทย์ทั่วไปและเฉพาะทางหมุนเวียน โดยมุ่งเน้นคุณภาพการให้บริการภายใต้ทันตแพทย์เป็นหลัก ด้วยอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐาน และมีระบบความปลอดภัยของผู้มารับบริการเป็นสำคัญ ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพบริการทันตกรรมในสถานพยาบาลที่ไม่ใช่โรงพยาบาล คือ มาตรฐานการตรวจสอบสถานพยาบาลประเภทไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน คลินิกเป็นธุรกิจการให้บริการแบบบุคคลธรรมดาห้างหุ้นส่วนสามัญขนาดกลางและขนาดย่อม(สุดาทิพย์

ตันตินิกลชัย, 2545) มีทั้งผู้ป่วยเก่าและใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี มีทุกเพศ ทุกกลุ่มอายุ ทุกอาชีพ แต่จะมุ่งเน้นไปที่ทันตกรรมเพื่อการจัดฟันเป็นหลักเพราะเป็นคนไข้ที่มาใช้บริการในคลินิกต่อปีในอัตราส่วนค่อนข้างสูงกว่าบริการอื่นทำให้สร้างรายได้มากกว่าบริการอื่น ในกลุ่มคนไข้ของคลินิกแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ชนชั้นกลางรายได้ต่ำ(lower middle) เช่น ผู้ทำงานมีรายได้ประจำข้าราชการ และกลุ่มชนชั้นล่างรายได้สูง(upper lower) เช่น แรงงานรายวันที่มีศักยภาพในการสำรองจ่ายค่าบริการเอง (วิเลิศ ภูริวัชร, 2563) คนไข้ 2 กลุ่มนี้มีจำนวนมากในตลาดธุรกิจคลินิก ปัญหาของคลินิกที่พบจากการบริการคือมีลูกค้าบางกลุ่มของคลินิกขาดหายไปไม่มารับบริการ ลูกค้าบางกลุ่มต้องการย้ายคลินิก ลูกค้าใหม่บางกลุ่มเลือกเข้าคลินิกข้างเคียง ถึงแม้ว่าคลินิกจะมีการตระหนักถึงการบริการที่ดี มีคุณภาพใส่ใจในตัวลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการและพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตลอดเวลา แต่การพัฒนาเหล่านั้นก็เป็นเพียงการพัฒนาเพียงฝ่ายเดียวของคลินิก ที่คาดเดาว่าผู้รับบริการต้องการบริการแบบใด ทางคลินิกเองเชื่อว่าคลินิกทันตกรรมที่มีการบริการที่ดีในทุกๆด้านจะดึงดูดกลุ่มผู้รับบริการได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการบริการที่ดีก็กล่าวออกมาในแนวทางสรุปได้ยากเพราะการบริการที่ดีมักจะขึ้นกับความคาดหวังของผู้รับบริการในเฉพาะกลุ่มผู้รับบริการนั้นๆ แต่ละคลินิกขาดการสอบถามศึกษารับฟังถึงความคาดหวังของคนไข้ที่เข้ารับบริการ รวมถึงผู้ให้บริการไม่ทราบว่าผู้รับบริการได้รับรู้ถึงคุณภาพบริการที่ทางคลินิกมอบให้เพียงใด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพบริการตามการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนในแต่ละกลุ่มที่จำแนกแตกต่างกันออกไป เช่น อาชีพ อายุ เพศ การศึกษา รายได้ เป็นต้น ว่าจะส่งผลต่อการรับรู้และความคาดหวังต่อบริการมากน้อยเพียงใด ความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการคลินิกทันตกรรมเป็นอย่างไรต้องการทราบถึงระดับความคาดหวังของผู้รับบริการด้วยภายใต้กรอบแนวความคิดการวิเคราะห์ตามทฤษฎีของโดนาเบดีอัน (Donabedian's theory) เพื่อนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้มาอธิบายตอบข้อปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพบริการ นำไปพัฒนาปรับปรุงระบบการบริการของคลินิกให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อความคาดหวังผู้รับบริการได้สูงสุดและต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้ และความคาดหวังคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน

2.2 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน

2.3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้และความคาดหวังคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนครั้งที่เข้ามาใช้บริการทางทันตกรรมใน 1 ปี ที่อยู่อาศัย การเดินทางของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่แตกต่างกันมีการรับรู้และมีความคาดหวังต่อคุณภาพบริการที่คลินิกทันตกรรมเอกชนจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 ระดับการรับรู้และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยภาพรวมทั้งด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์แตกต่างกัน

3.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นองค์ความรู้และแนวทางใหม่ในการปรับปรุงระบบการพัฒนาคุณภาพบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มารับบริการทันตกรรมในคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยใช้สำหรับแนวทางปรับปรุงคุณภาพบริการตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้มาใช้บริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของคลินิกทันตกรรมรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้เพิ่มคุณภาพบริการแก่ผู้รับบริการทันตกรรม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังคุณภาพบริการผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้มารับบริการในคลินิกทันตกรรมเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 600 คน ที่มารับบริการระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน 2563 ทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling random) โดยใช้สูตรและตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejci&Morgan) ได้จำนวน 234 ราย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล เกี่ยวกับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการ 3 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านโครงสร้างการบริการ 2)ด้านกระบวนการการบริการ 3)ด้านผลลัพธ์บริการ เครื่องมือมีความตรงของเนื้อหา คือ 1.00 และค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach Alpha -coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) เท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงเปรียบเทียบแบบที ทั้งการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีความเป็น

อิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มไม่อิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 66.2 เพศหญิง ร้อยละ 86.3 อายุระหว่าง 19-25 ปี ร้อยละ 54.7 กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.9 มีรายได้จากผู้ปกครองน้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 73.9 และมารับบริการมากกว่า 3 ครั้ง ร้อยละ 73.5 อาศัยอยู่นอกอำเภอเมืองร้อยละ 52.6 และเดินทางมารับบริการด้วยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 82.9

6.2 ระดับการรับรู้และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้รับบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านโครงสร้างบริการ ด้านกระบวนการบริการและ ด้านผลลัพธ์บริการ

6.3 ความแตกต่างโดยรวมระหว่างการรับรู้และความคาดหวัง พบว่าด้านที่มีการรับรู้ต่ำกว่าความคาดหวัง คือ ด้านกระบวนการบริการ รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างบริการตามลำดับ และด้านที่มีการรับรู้สูงกว่าความคาดหวัง คือด้านผลลัพธ์บริการ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้รับบริการพบว่า ด้านโครงสร้างบริการและด้านผลลัพธ์บริการ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่แตกต่างกันมีการรับรู้และมีความคาดหวังต่อคุณภาพบริการที่คลินิกทันตกรรมเอกชนจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า เพศ ผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 86.3 และเพศชาย ร้อยละ 13.7 โดยเพศหญิงและเพศชายมีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการในระดับที่มากที่สุดเช่นเดียวกันและ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพบริการตามความการรับรู้และความคาดหวังของเพศที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 กล่าวคือ ทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความคาดหวังที่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วนาพรรณ ชื่นอิม (2558) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของบุคลากรต่อคุณภาพบริการของหน่วยบริการสุขภาพบุคลากร พบว่า ผู้มารับบริการที่มีเพศแตกต่างกันมีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

อายุ ผู้รับบริการส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 19-25 ปี มากที่สุดคือร้อยละ 54.7 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 29.5 กลุ่มอายุมากกว่า 25 ปี ร้อยละ 15.0 และ กลุ่มอายุ 12 ปี

หรือต่ำกว่า ร้อยละ 0.9 โดยรวมทุกกลุ่มอายุมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่อและความคาดหวังคุณภาพบริการในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของอายุที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โชชิตา แก้วเกษ (2552) ที่ได้ศึกษาคุณภาพบริการตามความคาดหวังและที่ได้รับจริงของผู้รับบริการแพทย์แผนจีนศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ผู้รับบริการที่มีอายุต่างกันไม่มีผลระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

ระดับการศึกษา ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาคือปริญญาตรีหรือกำลังศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 41.9 รองลงมาคือระดับการศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 36.3 ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า ปวส. ร้อยละ 18.8 ระดับประถมศึกษา/ต่ำกว่าร้อยละ 1.7 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.3 โดยรวมทุกกลุ่มระดับการศึกษามีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ หัตยา แก้วกิม (2554) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชนต่อคุณภาพบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

อาชีพ ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา มากที่สุดร้อยละ 66.2 รองลงมา คือ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 25.6 เจ้าของธุรกิจร้อยละ 5.6 และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.6 โดยรวมทุกกลุ่มอาชีพมีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพบริการตามการรับรู้และความคาดหวังของอาชีพที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ยังหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่าค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ หัตยา แก้วกิม (2554) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชนต่อคุณภาพบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อาชีพที่ต่างกันไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

รายได้ต่อเดือน ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนคือ 10,000 บาทหรือต่ำกว่าร้อยละ 73.9 รองลงมาคือกลุ่มรายได้ 10,001-30,000 บาท ร้อยละ 23.9 กลุ่มรายได้ 30,001-60,000 บาท ร้อยละ 1.3 และกลุ่มรายได้ 60,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 0.9 โดยรวมทุกกลุ่มรายได้มีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ในระดับที่ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของรายได้ต่อที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการรับรู้และ

ความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โชชิตา แก้วเกษ (2552) ที่ได้ศึกษาคุณภาพบริการตามความคาดหวัง และที่ได้รับจริงของผู้รับบริการแพทย์แผนจีนศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ผู้รับบริการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

จำนวนครั้งที่มารับบริการใน 1 ปี ผู้มารับบริการส่วนใหญ่เคยมารับบริการมากกว่า 3 ครั้ง ร้อยละ 73.5 รองลงมาคือกลุ่ม 2-3 ครั้ง ร้อยละ 9.8 และจำนวน 1 ครั้ง น้อยที่สุด ร้อยละ 16.7 โดยรวมทุกกลุ่มจำนวนครั้งที่มารับบริการใน 1 ปีมีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ในระดับที่ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพบริการตามการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของจำนวนครั้งที่มารับบริการใน 1 ปีที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โชชิตา แก้วเกษ (2552) ที่ได้ศึกษาคุณภาพบริการตามความคาดหวังและที่ได้รับจริงของผู้รับบริการแพทย์แผนจีน ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า จำนวนครั้งที่มารับบริการของผู้รับบริการไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

ที่อยู่อาศัย ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยในเขตต่างอำเภอร้อยละ 52.6 รองลงมาคือ ในเขตอำเภอเมือง ร้อยละ 37.6 ต่างจังหวัด ร้อยละ 9.8 โดยรวมทุกกลุ่มที่อยู่อาศัยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ที่ระดับ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพบริการตามการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ หัตยา แก้วกิม (2554) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชนต่อคุณภาพบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ที่อยู่อาศัยของผู้รับบริการที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

การเดินทาง ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีการเดินทางด้วยรถส่วนตัว ร้อยละ 82.9 รองลงมาเดินทางโดยรถขนส่งสาธารณะ ร้อยละ 14.1 และการเดินเท้า ร้อยละ 3 โดยรวมทุกกลุ่มการเดินทางมีค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ที่ระดับ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพบริการตามการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของการเดินทางที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วณาพรรณ ชื่นอิม (2558) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของบุคลากรต่อคุณภาพบริการของหน่วยบริการสุขภาพบุคลากรการ

พบว่า เติบโตทางมารับบริการของผู้รับบริการที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

7.2 ระดับการรับรู้และระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการโดยรวม ของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า การรับรู้และความคาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างบริการ ด้านกระบวนการบริการ ด้านผลลัพธ์การบริการ กล่าวคือ ผู้มารับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนต่างก็มีความหวังทุกด้านในระดับมากที่สุด และเมื่อได้รับบริการแล้วผู้รับบริการก็รับรู้ถึงการให้บริการที่ระดับมากที่สุดเช่นกัน หรือทางคลินิกทันตกรรมเอกชนได้ให้การบริการได้เป็นที่พอใจตามความคาดหวังของผู้รับบริการ

7.3 ความแตกต่างระหว่างการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ผลการวิจัยพบว่าด้านโครงสร้างบริการ (0.0098) และด้านกระบวนการบริการ (0.0427) ค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำกว่าความคาดหวังด้านผลลัพธ์การบริการ (0.0015) มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากกว่าความคาดหวัง ตามลำดับกล่าวคือ ผู้รับบริการมีการรับรู้หรือพึงพอใจที่มากกว่าความคาดหวังก่อนการรับบริการในด้านผลลัพธ์การบริการเพียงด้านเดียว และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้และความคาดหวังโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 กล่าวคือ ถึงแม้ว่าผู้รับบริการจะมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังที่สูงในด้านโครงสร้างและกระบวนการและค่าเฉลี่ยการรับรู้มากกว่าความคาดหวังด้านผลลัพธ์ แต่คะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังและการรับรู้มีความแตกต่างกันน้อยมากจน ไม่แตกต่างกันทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการมีความคาดหวังสูง การรับรู้คุณภาพหลังการบริการที่สูงแทบไม่แตกต่างกันหรือผู้รับบริการมีความพึงพอใจในบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนที่มอบให้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้และความคาดหวังทั้ง 3 ด้าน คือ 1)ด้านโครงสร้างบริการ และ 2)ผลลัพธ์บริการผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างการรับรู้และความคาดหวังโดยรวมของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้รับบริการรับรู้ได้ถึงคุณภาพบริการทางด้านโครงสร้างที่ทางคลินิกมอบให้ซึ่งตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้รับบริการที่มีก่อนการรับบริการ และด้านผลลัพธ์บริการผู้รับบริการรับรู้ได้ถึงคุณภาพบริการทางด้านผลลัพธ์ที่ทางคลินิกมอบให้ซึ่งตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้รับบริการที่มีก่อนการรับบริการ 3)ด้านกระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยระหว่างการรับรู้และความคาดหวังโดยรวมของผู้รับบริการทันตกรรมคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 ($p=0.026$) กล่าวคือ ผู้มารับบริการรับรู้ได้ว่ามีความแตกต่างหรือตอบสนองไม่เท่ากับความคาดหวังก่อนมารับบริการและหลังการได้รับการบริการ ผู้รับบริการรับรู้ต่อคุณภาพบริการอย่างน้อยหนึ่งคู่แตกต่างจากความคาดหวังก่อนได้รับการบริการสามารถอธิบายต่อ ดังนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพ

บริการพบว่าในหัวข้อระบบเรียกคิวเข้ารับการรักษาหรือขั้นตอนในการรักษาเป็นระบบ ทำให้ท่านไม่ต้องเสียเวลารอนาน มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ คือ 4.61 คะแนนเฉลี่ยความคาดหวัง คือ 4.69 และผู้รับบริการมีการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p=0.032$) กล่าวคือผู้มารับบริการรู้สึกว่าการรอคิวหรือระยะเวลารอคิวรักษานานจนไม่เป็นที่พอใจ ดังนั้น ผู้ให้บริการมีความจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการในเรื่องนี้ให้ดียิ่งขึ้น เช่น การจัดระบบคิวนัดให้ทันสมัยโดยใช้แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือเข้ามาใช้ การจัดสถานที่เพื่อรองรับระบบคิวรอรับบริการ เช่น จัดบริเวณที่นั่งให้มีเครื่องดื่มและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การศึกษาเรื่องการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ระดับคุณภาพโดยรวมของการรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการอยู่ในระดับที่มากที่สุดทุกด้าน ทางคลินิกทันตกรรมเอกชน ควรมีการรักษามาตรฐานที่ดีและให้ดีขึ้นตามการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการ

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านโครงสร้างการบริการ มีการฝึกอบรมหัวข้อบทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการและการเต็มใจในการบริการแก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่มีการประเมินคุณสมบัติที่ดีแก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ประจำคลินิกมีการเพิ่มเงินเดือนหรือเงินโบนัสพิเศษแก่พนักงานดีเด่นในด้านการเต็มใจให้บริการ

8.2.2 ด้านกระบวนการบริการมีการปรับปรุงระบบคิวนัดโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเช่นใช้คอมพิวเตอร์ในการออกบัตรนัดระบบคิวนัดออนไลน์แอปพลิเคชันในการรับบัตรคิวและแจ้งระยะเวลาในการรอคิวการรักษาแบบออนไลน์จัดทำบริเวณพื้นที่นั่งรอคิวการรักษาที่เอื้อต่อการรอคอยเช่นมีบริเวณอ่านหนังสือบริเวณให้ความรู้ทางด้านทันตกรรมระบบเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่เสียค่าใช้จ่ายให้บริการและมีการแจ้งเตือนเมื่อถึงคิวการรักษาที่ทั่วถึงทุกมุมพื้นที่คลินิกมีการแจ้งให้ผู้รับบริการทราบถึงระยะเวลาที่รอการรักษาเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถวางแผนทำธุรกรรมอย่างอื่นได้

8.2.3 ด้านผลลัพธ์บริการเพียงด้านเดียวที่มีค่าเฉลี่ยของการรับรู้สูงกว่าความคาดหวัง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในด้านผลลัพธ์บริการทางคลินิกมีคุณภาพบริการที่ดีและเหมาะสมเพียงพอต่อความคาดหวังของผู้รับบริการ ควรมีการรักษามาตรฐานที่ดีเอาไว้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาต่อในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้รับบริการในด้านที่ยังมีความจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขต่อคุณภาพบริการทั้ง 3 ด้านเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาคุณภาพบริการให้ดียิ่งขึ้นและต่อเนื่อง

8.3.2 ควรมีการศึกษาถึงส่วนผสมการตลาดตามความคาดหวังของผู้รับบริการคลินิกทันตกรรมเอกชนหรือการให้บริการทางด้านสุขภาพในความคาดหวังผู้รับบริการทางการตลาดสุขภาพ

9. เอกสารอ้างอิง

- เกียรติรัตน์ จินตามณี. (2563). การตลาดออนไลน์คลินิกทันตกรรมคลินิกรักษาฟัน. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2563. <https://taokaemail.com/5/7/2563>
- โชษิตา แก้วเกษ. (2552). คุณภาพบริการตามความคาดหวังและที่ได้รับจริงของผู้รับบริการแพทย์แผนจีนศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วนาพรรณ ชื่นอ้อม. (2558). ความคาดหวังและการรับรู้ของบุคลากรต่อคุณภาพบริการของหน่วยบริการสุขภาพบุคลากร. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิเลิศ ภูริวัชร. (2563). ไขข้อข้องใจ “ตลาดล่าง”. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2563. จาก <https://www.bangkokbiznews.com>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). ข้อมูลทางทันตกรรมจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : หน่วยงานทันตกรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ. (2558). ผู้ดำเนินการสถานพยาบาล. กรุงเทพมหานคร : กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- หัตถนา แก้วกิม. (2554). ความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชนต่อคุณภาพบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Donabedian, A. (1988). The quality of care. How can it be assessed?. *Journal of the American Medical Association*. 260(12). 1743-1748.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พณีสีตกะลิน รองศาสตราจารย์พรทิพย์ กิระพงษ์ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิจัยครั้งนี้อย่างใกล้ชิดมาตลอด นับตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมจิตต์ สุพรรณทาสน์ ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขรูปแบบและรูปเล่มเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาค้นคว้าวิจัยในเล่มนี้ขอขอบคุณคลินิกทันตกรรมเอกชน ไอบีรต์เด็นทัลคลินิกร้อยเอ็ด ที่กรุณาให้เข้าไปทำการศึกษาเก็บข้อมูล และขอบคุณผู้มารับบริการทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬา кабаตตีทีมชาติไทย*

FACTORS AFFECTING ACHIEVEMENT OF THE THAILAND KABADDI NATIONALITY TEAM

วรวิทย์ ช่วยเกิด¹, รยาศิต เต็งกูสุลัยมาน², ก้องเกียรติ เชยชม³
Worawut Chuaikoed¹, Raja Syed Tengku Sulaiman², Kongkiat Choeychom³
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่^{1,2,3}
Thailand National Sports University Krabi Campus, Thailand.^{1,2,3}
Email : worawut.chuai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬา кабаตตีทีมชาติไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยนักกีฬา кабаตตีชายทีมชาติไทย รวมทั้งสิ้น 12 คนและตัวแปรอิสระซึ่งเป็นตัวแปรทำนายที่ใช้ในการศึกษา คือ ปัจจัยด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านจิตวิทยา ประเด็นทางด้านสมรรถภาพทางกาย ประเด็นทางด้านทักษะ ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านงบประมาณ และตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬา кабаตตีชายทีมชาติไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬา кабаตตีชายทีมชาติไทย 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านนักกีฬาประเด็นทางด้านจิตวิทยา คือ การรวบรวมสมาธิและความตั้งใจ ปัจจัยด้านสมรรถภาพทางกาย คือ ประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนโลหิต ปัจจัยด้านทักษะ คือ ทักษะผู้เล่นมุม ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน คือ ความสามารถในการแก้ปัญหา ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านการบริหาร คือ การพบนักกายภาพบำบัด ปัจจัยด้านงบประมาณ คือ เงินรางวัลและค่าตอบแทนพิเศษ

คำสำคัญ : 1. ความสำเร็จ 2. กาบาตตี 3. นักกีฬาทีมชาติไทย

ABSTRACT

The objectives of this research article were to study the factors that led to successful of the international kabaddi team athletes in Thailand. The sample groups that used in this study Consisting of 12 male from Thai national kabaddi team athletes and the independent variable which was the predictor variable that used in this study was the athletic factor, the psychological issue, the physical performance issue, the skill issue, the coach factor, the equipment and facility factors, the management factor, the budget factor and the dependent factor which was factor that led to the success of Thai malenational kabaddi team athletes.

The research result of the factors that led to the success of Thai male national kabaddi team athlete, five factors found that the athlete factor, the psychological issue which was the gathering of concentration and determination. The Physical fitness issue was the efficiency of the circulatory system, the skill issue was the corner player skill, the coach factor was the ability to solve the problem. The equipment and facility factors were the facility, the management factor was meeting with a physical therapist, the budget factor was the reward and the special compensation.

Keywords : 1. Success 2. Kabaddi 3. Thai National Team Athlete

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การกีฬาและการแข่งขันกีฬามีบทบาทที่สำคัญมากต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ เพราะการกีฬาและการแข่งขันกีฬานั้นจะช่วยพัฒนาประชากรทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การกีฬานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนโดยมุ่งสร้างคุณภาพให้มีสุขภาพ และอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความสามัคคี เพราะว่าสังคมปัจจุบันของมนุษย์มีแต่การต่อสู้แข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด แต่ในแง่ของการแข่งขันกีฬานั้นจะแข่งขันกันเพื่อที่จะได้นำความรู้ ความสามารถที่ได้ฝึกฝนมานั้นไปปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความชำนาญสนุกสนานและทำให้ร่างกายได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญของประเทศรัฐบาลจึงมีการส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

เพราะการกีฬาสามารถช่วยเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของเยาวชน ส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การกีฬาแห่งประเทศไทย (2555)

การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปด้วยดีนั้น สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาก็คือ การมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม และการที่จะมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพดังกล่าวไว้นั้นส่วนหนึ่งต้องอาศัยการกีฬาหรือการออกกำลังกายเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา ดังคำกล่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันกีฬาแห่งชาติ 16 ธันวาคม พ.ศ.2531 ความว่า การกีฬาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมพื้นฐาน เพื่อที่จะส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรงและสามารถที่จะแสดงฝีมือในเชิงกีฬาเพื่อความสามารถและเพื่อให้คุณภาพของมนุษย์ดีขึ้น เวลานี้การกีฬาก็นับว่ามีความสำคัญในทางอื่นด้วยคือทำให้คนในประเทศชาติได้หันมาปฏิบัติในสิ่งที่มีประโยชน์ในทางสุขภาพของทางร่างกายและจิตใจ ทำให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขทั้งยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญของบ้านเมืองอีกด้วย การกีฬาแห่งประเทศไทย (2555)

กีฬากาบัดดี เป็นกีฬาประเภทหนึ่งที่มีต้นกำเนิดมาตั้งแต่ 4,000 ปีก่อน มักเล่นกันทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะในแถบเอเชียใต้ที่นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายแต่ชื่อเรียกแตกต่างกันไป คือบังคลาเทศ เรียกว่าฮาดูดูนเดียวและปากีสถานเรียกว่ากาบัดดีศรีลังกาเรียกกุกดู เนปาลเรียกโดโด มาเลเซียเรียกชิดูกู หรือไทยเองจะเรียกว่าตีจับนั่นเอง โดยประเทศอินเดีย เนปาล บังคลาเทศ ปากีสถานและศรีลังกา ได้ร่วมกันก่อตั้งสหพันธ์กาบัดดีสมัครเล่นแห่งเอเชีย (A.A.K.F.) ขึ้นในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ.1978 แต่กาบัดดีเพิ่งจะถูกบรรจุให้จัดการแข่งขันในมหกรรมกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 11 ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน ในปี ค.ศ.1990 โดยครั้งแรกนั้นมี 6 ชาติส่งทีมเข้าร่วมแข่งขันคือ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถาน และเนปาล แต่เนื่องจากเป็นกีฬาใหม่คนจึงไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก จนกระทั่งในเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 12 ที่เมืองฮิโรชิมา ประเทศญี่ปุ่นกีฬากาบัดดีได้รับความสนใจจากผู้ชมจำนวนมาก เนื่องจากดูแล้วสนุก ตื่นเต้น เร้าใจ และยังได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์กาบัดดีสมัครเล่นแห่งเอเชีย (A.A.K.F.) สมาคมกาบัดดีญี่ปุ่น (J.A.K.A.) และสหพันธ์โอลิมปิกแห่งเอเชีย (I.O.A.) จนได้มีการจัดแข่งขันกาบัดดีประเภทชายในการแข่งขันเอเชียนเกมส์และขณะที่ประเภทหญิงเพิ่งถูกบรรจุให้มีการแข่งขันครั้งแรกในปี ค.ศ. 2010 ที่กวางโจวเกมส์ ซึ่งทีมชาติไทยได้ส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันและได้เข้าชิงเหรียญทองกับอินเดียด้วย นอกจากนี้กีฬากาบัดดียังถูกบรรจุในการแข่งขันมหกรรมกีฬาของเอเชียอื่นๆ ด้วย เช่น เอเชียนอินดอร์เกมส์ เอเชียนบีชเกมส์ รวมทั้งยังมีการจัดแข่งขันกาบัดดีเวิลด์คัพทุกๆ 3 ปี เริ่มจัดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 ปัจจุบันกีฬากาบัดดีเริ่มแพร่หลายไปยังทวีปยุโรปมากขึ้น โดยพบว่า ในประเทศรัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ก็นิยมเล่นกาบัดดีเช่นเดียวกับประเทศในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยสมาคมกาบัดดีแห่งประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยกีฬากาบัดดีได้เริ่มเข้ามาอยู่ในความสนใจของคนไทยเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อครั้งที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 6-20 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ในการนี้ประเทศไทยได้ส่งนักกีฬากาบัดดีชายทีมชาติไทย เข้าร่วมแข่งขันกีฬาดังกล่าวเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นชื่อกีฬากาบัดดีก็ติดหูของคนไทยเรื่อยมา จนกระทั่งนักกีฬากาบัดดีทีมชาติไทยได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬากาบัดดีชายหาด ในมหกรรมการแข่งขันกีฬาเอเชียนบีชเกมส์ ครั้งที่ 1 ณ เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 18-26 ตุลาคม พ.ศ. 2551 คือประมาณ 10 ปี ที่ผ่านมาในการแข่งขันครั้งนี้นักกีฬาทีมชาติไทยประสบความสำเร็จจากการแข่งขันในระดับหนึ่ง โดยทีมชายได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 เหรียญทองแดง และทีมหญิงได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เหรียญเงิน จากการแข่งขันกีฬาดังกล่าว ที่สำคัญที่สุดคือในปี พ.ศ. 2553 นักกีฬากาบัดดีหญิงทีมชาติไทยได้สร้างประวัติศาสตร์คว้ารางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เหรียญเงิน จากการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 16 ระหว่างวันที่ 12-27 พฤศจิกายน ณ เมืองกวางโจ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยแพ้ทีมชาติอินเดีย ซึ่งเป็นต้นตำหรับของกีฬาประเภทนี้เพียงประเทศเดียวเท่านั้น ถัดจากนั้นมาอีก 4 ปี คือในปี พ.ศ. 2557 นักกีฬากาบัดดีหญิงทีมชาติไทยยังคงรักษาชื่อเสียงที่มีอยู่ไว้ได้อีกสมัยหนึ่ง จากการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 17 ระหว่างวันที่ 19 กันยายนถึงวันที่ 4 ตุลาคม ณ เมืองอินซอน ประเทศเกาหลีใต้ โดยได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 เหรียญทองแดงมาครอง หลังจากนั้นกีฬากาบัดดีก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่เยาวชน นักเรียน และนักศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่นายคมสัน ทองคำ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกระบี่ นักกีฬากาบัดดีทีมชาติไทย ได้รับการประมูลตัวจากทีมกาบัดดี “ฮาร์ยานา สตีลเลอร์ส” (Haryana Steelers) แคว้นฮาร์ยานาประเทศอินเดีย ให้เข้าร่วมทีมการแข่งขันกีฬากาบัดดีโปรลีก (Pro League Kabaddi) ซึ่งเป็นรายการแข่งขันที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2559 จนกระทั่งปัจจุบัน สมาคมกีฬากาบัดดีแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประเทศไทย โดยสมาคมกีฬากาบัดดีแห่งประเทศไทยจะพยายามระดมสรรพกำลัง ทั้งทางด้านกำลังคน และกำลังงบประมาณ ในการที่จะพัฒนามาตรฐานการฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬากาบัดดีให้สูงขึ้นทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ แต่ก็สามารถดำเนินการมาได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่สามารถคว้ารางวัลชนะเลิศเหรียญทองมาครอบครองแม้แต่ครั้งเดียว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬากาบัดดีทีมชาติไทยซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการบริหารกีฬากาบัดดี สามารถนำมาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติครั้งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านนักกีฬา ประกอบด้วย ประเด็นทางด้านจิตวิทยา ประเด็นทางด้านสมรรถภาพทางกาย และประเด็นทางด้านทักษะ สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

3.2 ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

3.3 ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

3.4 ปัจจัยด้านการบริหาร สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

3.5 ปัจจัยด้านงบประมาณสามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย

4.2 ได้แนวทางการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬาภาคใต้ของไทย

5. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย รวมทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบบสอบถามปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย มีลักษณะเป็นปลายเปิด(Open Ended) และแบบสำรวจรายการ(Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬาภาคใต้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านจิตวิทยา ประเด็นทางด้านสมรรถภาพทางกาย และประเด็นทางด้านทักษะ ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านงบประมาณหลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย โดยใช้ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาภาคใต้ โดยการใช้การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่า

เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และวิเคราะห์ปัจจัยทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทยโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

6. ผลการวิจัย

6.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลการทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย 5 ปัจจัย พบว่า นักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในกีฬาภาคใต้ 4-6 ปี มีปัจจัยด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านจิตวิทยา คือ การรวบรวมสมาธิและความตั้งใจประเด็นทางด้านสมรรถภาพทางกาย คือ ประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนโลหิต ประเด็นทางด้านทักษะ คือ ทักษะผู้เล่นมุม ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก คือ สิ่งอำนวยความสะดวกปัจจัยด้านการบริหาร คือ การพบนักกายภาพบำบัด และ ปัจจัยด้านงบประมาณ คือ เงินรางวัลและค่าตอบแทนพิเศษ

7. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามข้อค้นพบเป็น 5 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ด้านนักกีฬา

7.1.1 ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ชายทีมชาติไทย ด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านจิตวิทยา คือ การรวบรวมสมาธิและความตั้งใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กีฬาภาคใต้เป็นกีฬาทีมประทะกระชั้นชิด บนพื้นสนามขนาดไม่เกิน 130 ตารางเมตร ที่สำคัญคือเกมการเล่นจะพลิกผันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ภายในระยะเวลาอันสั้นคือ 30 วินาที ตามกติกาว่าด้วยการรุก ดังนั้นนักกีฬาจะต้องใช้ไหวพริบและปฏิภาณในการอ่านสถานการณ์เป็นอย่างดี ก่อนที่จะออกทักษะโจมตีฝ่ายตรงข้ามหรือคู่ต่อสู้ได้ ดังนั้น การรวบรวมสมาธิและความตั้งใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้นักกีฬามีใจจดจ่ออยู่กับเกมการแข่งขัน และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาอ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกีฬาภาคใต้เป็นกีฬาทีมประทะดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นนอกจากนักกีฬาจะมีสมาธิและความตั้งใจที่ดีแล้ว นักกีฬายังต้องมีความกล้าหาญจิตใจเด็ดเดี่ยวอีกด้วย จึงจะสามารถออกทักษะโจมตีฝ่ายตรงข้ามได้ ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของ ราชาคิต เต็งกุศลย์มาน (2561) ที่ว่าก่อนที่จะทำการออกทักษะโจมตีฝ่ายตรงข้าม นักกีฬาจะต้องตั้งสมาธิเพื่อวิเคราะห์รูปการณ์ขณะนั้นแล้ววางแผนในใจพร้อมกับตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการ

ปฏิบัติการในครั้งนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าการเข้าโจมตีที่ขาดวิจลนญาณและการวางแผนที่ดีมีแต่จะล้มเหลว และมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายกับผู้เล่นสูงมาก และอาจจะต้องสูญเสียคะแนนให้ฝ่ายตรงข้ามอีกด้วย

7.1.2 ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ชายทีมชาติไทย ด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านสมรรถภาพทางกาย คือ ประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนโลหิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กีฬาการบัดดี้ต้องการความความแข็งแรงของร่างกาย จิตใจที่พร้อมในทุกด้านประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนโลหิตนั้นสำคัญเช่นกันเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของนักกีฬาในการทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย บวกกับความเร็วยิ่งขึ้นในการเคลื่อนที่ของการเป็นผู้รุกและผู้รับ ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของ อีระศักดิ์ อาภาวัฒนาสกุล (2552) ที่ว่าประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนโลหิต(Cardiovascular Efficiency) คือ ความสามารถของระบบหัวใจและหลอดเลือดในการสูบฉีดโลหิตซึ่งประกอบไปด้วยสารอาหารและออกซิเจนไปยังกล้ามเนื้อและอวัยวะต่างๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างพลังงานให้กับร่างกายต่อไป และความเร็ว(Speed) คือ ความสามารถในการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้ในระยะเวลาอันสั้น

7.1.3 ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ชายทีมชาติไทย ด้านนักกีฬา ประเด็นทางด้านทักษะ คือ ทักษะผู้เล่นมุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กีฬาการบัดดี้แต่ละตำแหน่งนั้นสำคัญ ในส่วนของผู้เล่นมุมจะต้องมีความพร้อมที่ค่อนข้างจะดีกว่าทุกตำแหน่งเพราะผู้เล่นมุมนั้นจะต้องมีความเร็วในการหลบหลีกผู้รุกและพร้อมที่จะเปิดจับในขนาดเดียวจะต้องใช้ความเร็วในการเข้าสนับสนุนผู้เล่นมุมจึงสำคัญผู้รับ ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของสมาคมกีฬาการบัดดี้แห่งประเทศไทย ที่ว่าผู้เล่นมุม(Corner) ควบคุมกำกับการเล่นโซนตั้งรับไปตามทิศทางที่กำหนดได้ พร้อมทั้งจะเปิดจับผู้รุกและหลบหลีกการโจมตีของผู้รุกจากฝ่ายตรงข้ามได้ดี ขนาดเดียวกันใช้ความเร็วในการเข้าสนับสนุน เมื่อเกิดการปะทะหรือการเปิดจับผู้รุกจากฝ่ายตรงข้าม

7.2 ด้านผู้ฝึกสอน ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ชายทีมชาติไทย ด้านผู้ฝึกสอน คือ ความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ฝึกสอนจะต้องรู้หน้าที่จัดการในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับนักกีฬา ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2550) ผู้ฝึกสอนหรือโค้ชเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสอน การฝึก ด้านเทคนิคต่างๆ ของกระบวนการจัดเตรียมทีมนักกีฬาและในเวลาทำการแข่งขัน ตลอดจนวางแผนการฝึกตลอดฤดูกาลฝึกซ้อมและฤดูกาลแข่งขัน ถือเป็นผู้ที่ต้องรับภาระมากมายพอสมควร

7.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ชายทีมชาติไทย ด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกีฬาการบัดดี้จะต้องมีพร้อมทั้งทางด้านอุปกรณ์การฝึกซ้อมและแข่งขันตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2550) ที่กล่าวว่า สถานที่

อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งสำหรับการฝึก หรือการเตรียมนักกีฬาซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลในทีม จะต้องจัดเตรียมให้สามารถใช้ได้ดี ซึ่งได้แก่ สถานที่ สนาม อุปกรณ์ รวมถึงห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ห้องน้ำ เป็นต้น ตลอดจนเครื่องมือที่คิดทำขึ้นพิเศษสำหรับการฝึกนักกีฬา โดยเฉพาะซึ่งเป็นหน้าที่ของโค้ช หรือผู้ให้การฝึกต้องคิดค้นขึ้นมาสำหรับใช้ในการฝึกนักกีฬาให้พัฒนาเร็วขึ้นหรือพัฒนาไปไกลกว่าทีมอื่นจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ

7.4 ด้านบริหาร ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬากาบัดดี้ชายทีมชาติไทยด้านการบริหาร คือ การพบนักกายภาพบำบัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกีฬากาบัดดี้เป็นกีฬาต่อสู้ประเภททีมที่มีการปะทะหรือการใช้ร่างกายอย่างหนักจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการบริหารงานที่ดีในด้านต่างๆ อีกทั้งนักกีฬาได้รับการดูแลเป็นอย่างดี เช่น ทำกายภาพหรือฟื้นฟูร่างกายให้ดีพร้อมในการฝึกซ้อมและแข่งขัน ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2555) การบริหารย่อมมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การบริหารต้องใช้ปัจจัยต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีปฏิบัติงานการบริหารมีลักษณะการดำเนินงานเป็นกระบวนการ (Process) คำว่ากระบวนการ หมายถึง แนวทางของการกระทำสิ่งต่างๆ อย่างมีระบบเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

7.5 ด้านงบประมาณ ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของนักกีฬากาบัดดี้ชายทีมชาติไทยด้านงบประมาณ คือ เงินรางวัลและค่าตอบแทนพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกีฬากาบัดดี้เป็นกีฬาที่ต้องมีการเก็บตัวฝึกซ้อมทั้งปีเพื่อความพร้อมในการแข่งขันที่จะมาถึงจึงทำให้นักกีฬาจำเป็นต้องมีรายได้เข้ามาจากเงินค่าเก็บตัว ค่าอาหาร ค่าที่พักและเมื่อประสบความสำเร็จก็จะได้รับเงินพิเศษเป็นค่าตอบแทนที่ได้รับรางวัลในการแข่งขัน ซึ่งตรงกับข้ออธิบายของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2550) งบประมาณมีหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสมาคมกีฬาที่มีมาตรฐานเป็นธรรมตรวจสอบได้ มีการนำระบบออกเงินสมทบ (Matching Fund) มาใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสมาคมกีฬามีการแบ่งกลุ่มสมาคมกีฬาตามศักยภาพในการสนับสนุนมีการนำระบบแผนงานโครงการและผลการดำเนินงานมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสมาคมกีฬา รวมทั้งมีการพิจารณาชนิดกีฬาและโอกาสประสบความสำเร็จ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การคัดเลือกนักกีฬากาบัดดี้เข้าสู่ทีมชาติไทย เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ ในการส่งเสริมเข้าร่วมการแข่งขันในระดับสากลได้ควรพิจารณาถึงลักษณะความสามารถพิเศษครบทุกด้านที่จะนำนักกีฬาที่เหมาะสมเป็นประการแรก

8.1.2 การกำหนดตัวเล่นในตำแหน่งต่างๆ ของกีฬาการบัดดี้ทั้งผู้เล่นฝ่ายรุก และผู้เล่นฝ่ายรับ ควรพิจารณาจากความสามารถในทุกด้านเป็นสำคัญเพื่อให้เอื้อต่อการใช้ทักษะของผู้เล่นในตำแหน่งดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักกีฬาการบัดดี้ทีมชาติไทย ซึ่งมีแผนการฝึกซ้อมที่ได้วางไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะต้องกำหนดเวลา และนัดหมายให้ชัดเจนเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่มีต่อการฝึกซ้อมของนักกีฬาได้

8.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักกีฬาการบัดดี้ทีมชาติไทย ซึ่งมีภารกิจในการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นควรเลือกตัวอย่างโดยการอาสาสมัคร คือสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างแท้จริง ด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ทีมชาติไทย เฉพาะกรณี เช่น ความสำเร็จจากการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ และชิงแชมป์โลก ครั้งใดครั้งหนึ่ง เป็นต้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ทีมชาติไทย เช่น นักกีฬาชุดเยาวชนทีมชาติไทย ทั้งนักกีฬาชาย และนักกีฬาสตรี เป็นต้น

8.3.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาการบัดดี้ทีมชาติไทย ในการแข่งขันกีฬาการบัดดี้ในประเภทชายหาด ในประเภทอินดอร์ ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในระดับสากล

9. เอกสารอ้างอิง

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2555). การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสมาคมกีฬา

แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : การกีฬาแห่งประเทศไทย.

ธีระศักดิ์ อาภาวัฒนสกุล. (2552). หลักวิทยาศาสตร์ในการฝึกกีฬา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2550). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนากีฬา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รายาคิต เต็งกุลสุลัยมาน. (2561). ทักษะและการสอนกีฬาการบัดดี้. กระบี่ : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2555). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.

10. คำขอบคุณ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ทีมชาติไทย” สำเร็จได้ด้วย ความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.รายาศิต เต็งกุสุลย์มาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ก้องเกียรติ เขยชม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย รวมไปถึง คำลึงใจที่คอยกระตุ้นผู้วิจัยเสมอมา และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก อาจารย์ ดร.เกษม พันธุสะ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ ให้ข้อแนะนำ ตลอดจนฝึกฝนผู้วิจัยให้เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของนักกีฬาภาคใต้ทีมชาติไทย ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญของการทำวิจัยประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ ข้อมูลทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คุณค่า และประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตา แด่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณ ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัยให้เป็นผู้มีการศึกษา และทำให้ประสบความสำเร็จ

ศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคาม*

A STUDY OF EDUCATION MANAGEMENT POTENTIAL OF SUBDISTRICT
ADMINISTRATION ORGANIZATION IN MAHASARAKHAM PROVINCE

สุชาร์ตน์ พรหมเกตุ¹, อลงกรณ์ อรรคแสง²

Sucharat PromKet¹, AlongKorn Akaseang²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : lookpad_101@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อค้นหาศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งโรงเรียนในเขตจังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อตรวจสอบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งโรงเรียนในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านวิชาการ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำเอกสารด้านวิชาการต่างๆ ด้านบุคลากร มีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณสมบัติตรงตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถนำงบประมาณไปส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เมื่อเห็นว่ามีจำเป็น ด้านการบริหารจัดการ มีการมอบอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารงานจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้านอาคารสถานที่มีการสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ มีการสอดส่องดูแลและความเรียบร้อยและความปลอดภัยอยู่เสมอ 2. ปัจจัยในการพิจารณาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.1) สภาพความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา คือ การแก้ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและไม่มีค่าใช้จ่ายที่สูงจนเกินไป 2.2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา คือ การจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในชุมชนของตน ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง 2.3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

จัดการศึกษาคือชุมชนจะเป็นผู้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด และทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด โดยการนำปัญหาและความต้องการของชุมชนมาเป็นตัวกำหนดในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในปิงประมาณนั้นๆ

คำสำคัญ : 1. ศักยภาพการจัดการศึกษา 2. ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา 3. การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the educational management potential of the Tambon Administrative Organization that established schools, 2) to study the factors for determining whether the sub-district administration organization is suitable for education management at the basic education level. The target group was 36 participants in the management of the study. The tool used was an interview form. Analyze data by content analysis methods.

The results were found that: 1. the educational management potential of the Tambon Administrative Organization that established the school. In the province of Maha Sarakham, it was found that academically, a curriculum was created. Prepare various academic documents. Personnel have effective personnel. A competent person And meet the statute of government teacher and education personnel budget has been allocated budget from the Department of Local Administration. And able to use the budget to promote and support education management according to their authority when deemed necessary Management There is a delegation of authority to judge in the administration of the president of the sub-district administrative organization with full efficiency. Building side there is support to provide an environment suitable for learning management. There is constant surveillance and tidy and safety. 2. Factors in determining whether the Tambon Administrative Organization is suitable for the provision of education at the basic education level was found that: 2.1) The inequality in education was the solution to the problem of access to quality and free education. 2.2) To increase educational opportunities is the provision of public services to people in their communities. 2.3) Participation of the community in the

management of education is that the community is the best person who can see the problems that arise. And cause precise problem solving By taking the problems and needs of the community to be the determinants in the formulation of a local education development plan as a guideline for the implementation of the district administration organization's education in that fiscal year.

Keywords : 1. Educational Management Potential 2. Education Disparities 3. Enhancing Educational Opportunities 4. Community Participation in the Provision of Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดศึกษารูปแบบโรงเรียน มีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กในชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ประชาชนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตัวเองย่อมเป็นการสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้กับท้องถิ่น เพราะระบบการศึกษาท้องถิ่นจะช่วยลดความแออัดของการศึกษาเนื่องจากผู้เรียนไม่ต้องเดินทางเข้าไปเรียนในเมืองและช่วยให้ผู้ที่ด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองเพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันในท้องถิ่นของตน เพราะสามารถใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นทุนทรัพย์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายตามท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560)

ในปัจจุบันได้มีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 แห่ง คือ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม 2) องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง อำเภอแกลง 3) องค์การบริหารส่วนตำบลบรบือ อำเภอบรบือ และ 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ ได้จัดตั้งโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อเป็นการรองรับจากการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, 2554) ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษาผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในท้องถิ่นของตนเอง ให้เจริญก้าวหน้าและพัฒนาตามแนวทางมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและประชาชนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2556)

ดังนั้น ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา ศักยภาพในการจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามที่มีการจัดการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีศักยภาพในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านอาคารสถานที่ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแนวทางและพัฒนากิจการการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่แล้วและศึกษาปัจจัยที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีนโยบายในการจัดการศึกษาในอนาคตควรมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไปหรือไม่ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของท้องถิ่นและของประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อค้นหาศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งโรงเรียนในเขตจังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ข้อมูลสารสนเทศทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการด้านการบริหารงานบุคคลและด้านอาคารสถานที่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

3.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจำนวน 36 คนประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 24 คน และกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งโรงเรียนในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

5.1.1 ด้านวิชาการ เป็นไปอย่างมีศักยภาพตามหลักการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นสังกัดในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านวิชาการต่างๆ และการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ มีการจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีอย่างครบครัน มีการวัดผลและประเมินผลหลังการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการได้รับการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นสังกัดอยู่เสมอ

5.1.2 ด้านงบประมาณ พบว่าโรงเรียนมีแหล่งที่มาของงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นค่าใช้จ่าย ค่าจัดการเรียนการสอน(รายหัว) ค่าอาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุด ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา เป็นต้น แต่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นสังกัดสามารถจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในรายการต่างๆได้อีกจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเองเมื่อเห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ เช่น การใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจ้างครู จัดบริการรถรับส่ง การปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร การจัดหาเครื่องเล่นสนามให้กับนักเรียน ตลอดจนจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นให้กับสถานศึกษาในสังกัดในการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาโรงเรียนมีการวางแผนกำหนดการรายงานผลการดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อเป็นแนวทางในการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร มีการปฏิบัติตามระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเคร่งครัด ปัญหาที่พบคือ เนื่องจากครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเงินไม่มีความชำนาญในด้านการทำบัญชีและงานพัสดุจึงทำให้การจัดทำบัญชีสถานศึกษาและการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบ EGP ของกรมบัญชีกลางตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.1.3 ด้านการบริหารจัดการ เป็นไปอย่างมีศักยภาพเนื่องจากผู้บริหารมีการวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานในด้าน

ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ทันทีที่ แต่การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกนั้นยังมีบางโรงเรียนที่ยังไม่เคยผ่านการประเมินเพื่อรับการประกันคุณภาพภายนอก เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเข้าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกอยู่ โรงเรียนมีการบริหารจัดการมีการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับระดับชั้นรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมได้สร้างความเชื่อมั่นว่าจะต้องจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งนโยบายด้านการศึกษาที่ผู้บริหารท้องถิ่นสนับสนุน

5.1.4 ด้านการบริหารงานบุคคลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคามเป็นการบริหารงานบุคคลที่มีศักยภาพ เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีวุฒิการศึกษาตรงตามคุณวุฒิ และองค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอโดยการได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจัดหาบุคลากรเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนจากงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนโดยมีการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอนหรือมีอนุญาตในการประกอบวิชาชีพครูเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพ บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างเสมอภาคปัญหาของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการบริหารบุคคลที่พบคือการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งปัจจุบันยังเป็นตำแหน่งว่างที่รอรับการโอน(ย้าย) หรือรอรับการจัดสรรจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจากบัญชีผู้สอบแข่งขันตำแหน่งสายงานผู้บริหารสถานศึกษา

5.1.5 ด้านอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคามพบว่ามีความมีศักยภาพเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถใช้งบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนได้ตามศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยไม่ต้องรอการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นก็ได้ มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยภายในโรงเรียนเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ให้ความสะดวกสบาย ไม่มีอันตราย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เช่น การทำความสะอาด การซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ เครื่องเล่นต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมต่อการใช้งานให้มีความเหมาะสมกับการจัดประสบการณ์ของเด็กอย่างต่อเนื่อง

5.2 ปัจจัยในการพิจารณาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

5.2.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้เนื่องจากประชาชนในชนบทต่างก็มีความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับการศึกษาในเมือง มีประชาชนหลายคนพยายามที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการการศึกษาในเมืองเพื่อที่จะได้รับการศึกษาที่ทันสมัย ส่งผลให้นักเรียนต้องมีการเดินทางเข้าไปรับการการศึกษา ผู้ปกครองต้องเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายทั้งที่เป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับสถานศึกษาในเมืองนั้น จะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับประชาชนที่อยู่ตามชนบท นักเรียนไม่ต้องเดินทาง ลดอันตรายจากการเดินทาง ผู้ปกครองไม่ต้องเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย นักเรียนสามารถมีโรงเรียนที่มีคุณภาพอยู่ใกล้บ้าน เพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับนักเรียน

5.2.2 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างมากเนื่องจากถือเป็นการวางองค์การบริหารส่วนตำบลได้นำเอาการศึกษาที่มีคุณภาพเข้ามาสู่ชุมชนคนในชุมชนมีความใกล้ชิดจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทุกคนมีโอกาสในการเข้ารับการการศึกษาประชาชนในท้องถิ่นเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะการที่มีโรงเรียนที่มีคุณภาพอยู่ในชุมชนทำให้นักเรียนด้อยโอกาส ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย และกลุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองต้องไปทำงานต่างถิ่นมีโอกาสได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาที่พบคือยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งยังจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เพียงในระดับชั้นอนุบาล ชุมชนจึงมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดการศึกษาต่ออย่างน้อยถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะช่วยให้การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นทำให้การจัดการศึกษาเกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เมื่อชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดจัดการศึกษา จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรกับชุมชน อีกทั้งยังทำให้ชุมชนมีความรักในสถานศึกษา มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน เกิดการระดมความคิดการวางแผนในการดำเนินการ มีการนำปัญหาและความต้องการของชุมชนมาเป็นตัวกำหนดในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในปีงบประมาณนั้นๆ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นไปตามหลักการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างครบถ้วน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย และเท่าเทียมกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ มีการจัดการวางแผนในการบริหารงบประมาณที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ใช้งบประมาณตามแผนงานที่วางไว้ มีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเมื่องบประมาณไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการ มีการเปิดโอกาส และมีการกระจายอำนาจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนไปยังโรงเรียนต่างๆ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ทันที การบริหารงานบุคคลสร้างความตระหนักแนวทางการพัฒนาในเรื่องของบุคลากรไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสนับสนุนทุนสำหรับครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดมีความรู้ที่สูงขึ้นเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น และผู้แทนจากสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ มีส่วนร่วมในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา และมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการระดมความคิด ข้อเสนอแนะ หลักการเพื่อจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โกสินทร์ ไทยจำนงค์ศิลป์ (2558) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 6 โดยผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ด้านสัมพันธ์ชุมชน ด้านวิชาการและด้านสถานที่ โดยผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการแก้ไขและติดตามผลการเรียนของนักเรียน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาให้พัฒนาการของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทินกฤต ชัยสุวรรณ (2561) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 ปัจจัยในการพิจารณาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้นำเสนอเหตุผลสำคัญเพื่อสนับสนุนใน 3 ประเด็น ประเด็นแรก การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านงานงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ด้านสัมพันธ์ชุมชน ด้านวิชาการและด้านสถานที่ โดยไม่ต้องรอการจัดสรรปัจจัยต่างๆ จากหน่วยต้นสังกัด เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าของพื้นที่ เจ้าของงบประมาณ

ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่มีค่าใช้จ่ายที่สูงจนเกินไป ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เพราะประชาชนสามารถเข้าถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ในท้องถิ่นของตนเอง สอดคล้องกับ คณะรัฐมนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2557) ซึ่งได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย และได้นำเสนอคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมกับการจัดการศึกษาที่อยู่ในสังกัดอื่น เนื่องจากมีการดูแลงานด้านการศึกษาท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ทั้งทางด้านการบริหารจัดการ หรือการจัดการเรียนการสอน หรือเรื่องความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็กนักเรียนในการรับส่งนักเรียนในเขตพื้นที่ ประเด็นที่สอง คือ การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากการนำการศึกษาเข้าไปสู่ชุมชนทำให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับการศึกษามากขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยที่ขาดโอกาส จึงเป็นการช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง องค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งมีงบประมาณพร้อมในการที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในชุมชนของตน ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่ต้องส่งบุตรหลานเข้าไปศึกษาในตัวเมือง และยังเป็น การช่วยลดความแออัดทางการศึกษาในเมืองและเป็นการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในชุมชนของตนอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงสอดคล้องกับ ทีมวิชาการ สมาคมพนักงานเทศบาลแห่งประเทศไทย (2560) ที่ได้นำเสนอสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำและความตกต่ำทางการศึกษาในบทความพิเศษ : การจัดการศึกษาท้องถิ่น ตอนที่ 7 เรื่องคุณภาพการศึกษา โดยได้อธิบายถึง “คุณภาพการศึกษา” ซึ่งเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ที่ท้องถิ่นต้องเข้าเกี่ยวข้อง เพราะ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (อปท.) มีหน้าที่จัดการศึกษาตามกฎหมายจัดตั้ง ซึ่งประเด็นปัญหาประการสำคัญเป็นผลมาจาก “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” ก็คือเรื่อง “คุณภาพการศึกษา” โดยมีข้อเสนอของนักการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมาตลอดคือ “คุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำ” มีเด็กออกจากระบบการศึกษากลางคันจำนวน เพิ่มมากขึ้น เด็กและเยาวชนที่ผ่านการศึกษาในระบบขาดทักษะ ชีวิตขาดคุณธรรม และขาดจิตอาสา มีชีวิตที่อยู่บนความเสี่ยง จึงควรปรับแผนปฏิบัติการโดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกระดับ ร่วมกันบริหารและจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันกับคนในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยได้เสนอในประเด็นที่สามที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาคือชุมชนจะเป็น ผู้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุดและทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างตรงจุดการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนเข้ามาประเมินการดำเนินการด้านการจัดการศึกษาช่วยเหลือเมื่อมีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยมีส่วนร่วมในปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปและเพื่อเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรกับชุมชน ที่ผลการวิจัยเป็น

เช่นนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการจัดการศึกษาที่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กในด้านต่างๆได้เป็นอย่างดีเป็นการนำเอาศึกษาเข้าไปสู่ชุมชน ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อัมพร พินะสา (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้นำเสนอผลการวิจัยในประเด็นการจัดสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในท้องถิ่นไว้ว่า ควรประกอบด้วยการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรและภาคประชาชน มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก ภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา เพื่อนำมาสนับสนุนการจัดการศึกษาการส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรัฐเป็นผู้กำกับดูแล มาตรฐาน และนโยบายและให้มีกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาโดยตรง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรจะมีหรือหาวิธีการที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ในการจัดทำแผนนโยบายวิธีการดำเนินการจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.1.2 มีการวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดเป็นเครือข่ายที่ให้ความช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน

7.1.3 ผู้บริหารต้องมีความรู้ด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่จัดหรือเตรียมจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์และกฎหมายต่างๆ ให้มีความชัดเจน

7.1.4 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาเพื่อลดปัญหาการแย่งจำนวนนักเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรศึกษาข้อมูลและดำเนินการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานประเภทอื่นในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษา

7.2.2 ควรให้ความสำคัญและเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคประชาชนในการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบอื่นๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนครอบคลุมปัญหาทุกด้านมากขึ้น

7.3.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติม เช่นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2560 นโยบายของภาครัฐในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาหรืออิทธิพลทางด้านการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นต้น

7.3.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยุบโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลและให้องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแทน

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2556). *แนวคิดคู่มือปฏิบัติงานสภาตำบล และ อบต..* กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ฉะเชิงเทรา : ประสานมิตร.
- โกสินทร์ ไทยจันทน์ศิลป์. (2558). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบุญเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). *รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์(Final Report) โครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทินกฤต ชัยสุวรรณ และคณะ. (2561). ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*. 12(2). 35-45.
- อัมพร พินะสา. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณา และช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ขอขอบพระคุณบิดามารดาและ สมาชิกในครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจช่วยเหลือและเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่งต่อการทำวิจัยให้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดาตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณที่ให้การอบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาจนประสบ ผลสำเร็จในที่สุด

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MODEL FOR IMPROVING READING
COMPREHENSION OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS, SUBJECT AREA
OF THAI LANGUAGE

เบญจวรรณ จินา¹

Benjawan Jina¹

โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) สังกัดกองการศึกษา

เทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล¹

Tessaba 1 School (Wat Satun Santayaram), Education Division,

Satun Municipality, Satun Province, Thailand.¹

Email : jina0750@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ 2) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ 3) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ 4) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้แบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เครื่องมือสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 แผน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ แบบทดสอบการอ่านจับใจความ แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

ดังนี้ 1)ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation : P) 2)ขั้นนำเสนอเนื้อหา(Presentation : P) 3)ขั้นฝึกทักษะ(Practice : P) 4)ขั้นการประเมินผล(Evaluation : E) 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ มีผลประเมินโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความเพิ่มขึ้น 4. ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.56 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.85 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.73 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. ความสามารถในการอ่านจับใจความ

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to create a learning management model to develop reading comprehension, 2) to test the efficiency of the learning management model for the development of reading comprehension, 3) to develop a learning management model to develop reading comprehension, 4) to assess the effectiveness of using a learning management model to improve reading comprehension Thai language learning material for Prathomsuksa 6 students. The samples in this study were 21 Prathomsuksa 6 students from Tessaba 1 School (Wat Satun Santayaram), Education Division, Satun Municipality, Satun Province. The research instruments comprised 1) interviewing form to survey the basic data, 2) the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language, and 26 lesson plans, this means the lesson plans of using the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject

area of Thai Language are effective and appropriate to be implemented, 3) reading comprehension test, observation form and the form to investigate the students' satisfaction towards the learning model. The statistic methods adopted in the research were percentage, mean and standard deviation.

The research findings reveal that; 1. The results of analyzing the basic data of the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language consist of 4 steps as follow; 1) Preparation (P) 2) Presentation (P) 3) Practice (P) and 4) Evaluation (E). 2. According to the experts' opinions towards the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language, the levels of appropriateness are at "much" to "most" and the level of appropriateness from teachers' opinions towards the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language, overall are at "much" level. 3. The results of implementing the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students. This means that organizing learning using the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language could help improve the students' reading comprehension skills. 4. The results of evaluating the effectiveness of the learning model to improve reading comprehension for Prathomsuksa 6 students, the subject area of Thai Language are as follow; 1) The results of analyzing the scores from the test on reading comprehension of Prathomsuksa 6 students reveal that the mean score of the pretest is 12.56 (41.85%) from the total score of 30, and from the posttest is 24.52 (81.73%) which is higher than the specified criteria according to the hypothesis of the research. 2) Prathomsuksa 6 students are satisfied towards learning using the learning model for improving reading comprehension skill the subject area of Thai Language, overall is at "much" level.

Keywords : 1. Development 2. Learning Model 3. Improving Reading Comprehension

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยและเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนั้นภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ (ศิริอร อินทร์ตลาดชุม, 2554) ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 จึงกำหนดให้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานทางการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาาร่วมกันกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ภาษาไทยจึงมิใช่เพียงแต่เป็นภาษาประจำชาติที่คนไทยทุกคนควรศึกษาและอนุรักษ์ไว้เท่านั้น แต่ต้องช่วยกันร่วมมือดำเนินการให้คนไทยใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้นมีได้มุ่งหมายเพียงแต่การอ่านการเขียนได้เท่านั้น แต่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางทักษะความเข้าใจภาษา (การฟังและการอ่าน) และทักษะการใช้ภาษา (การเขียนและการพูด) จนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ และหาเหตุผลได้ การจะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้นั้น ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2545) กล่าวว่า ภาษาไทยเป็นหัวใจของทุกๆ วิชาการที่จะให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี ต้องอาศัยการฝึกฝนทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งการพัฒนาทักษะเพื่อสื่อสารจำเป็นต้องพัฒนาทุกทักษะไปด้วยกัน จะพัฒนาทักษะใดเพียงทักษะเดียวไม่ได้ ทั้งนี้เพราะทักษะทั้ง 4 มีปฏิสัมพันธ์กันตามธรรมชาติอยู่แล้ว ในบางครั้งอาจจะมุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะใดทักษะหนึ่งเป็นสำคัญแต่จะมีทักษะอื่นๆ ผสมผสานอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น ในการพัฒนาความสามารถทางภาษาเพื่อการสื่อสาร จึงจำเป็นต้องพัฒนาทุกทักษะไปพร้อมๆ กัน

จากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระที่ 1 การอ่าน ปรากฏว่า โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) ก็ให้ความสำคัญกับการอ่าน เพราะยังมีนักเรียนอ่านไม่ได้ เมื่ออ่านไม่ได้ก็ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน จากรายงานดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 75.50 แต่ได้คะแนนด้านทักษะการอ่านและอ่านเพื่อความเข้าใจเพียง ร้อยละ 39.75 (โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม), 2559) ซึ่งตัวเลขที่แสดงให้เห็นข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สาระที่เป็นปัญหามากที่สุดและควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) คือ สาระที่ 1 การอ่าน (การอ่านจับใจความ) ในด้านปัญหาการอ่านจับใจความ นั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านได้ ทั้งนี้เพราะขาดวิธีการในการที่จะฝึกทักษะในการคิด การจับประเด็นสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งใน

การอ่านจับใจความ ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องหา กระบวนการและวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่มีข้อมูลข่าวสารมากมายในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาการเรียนแบบร่วมมือมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่ผู้วิจัยสนใจที่นำมาดัดแปลงใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ การเรียนแบบร่วมมือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบ ซี ไอ อาร์ ซี เป็นวิธีการเรียนการสอนอ่านที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือกันร่วมกัน ทำงานที่ได้รับมอบหมาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมหลัก 3 ประการ คือ กิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมการสอนอ่านจับใจความโดยตรง และกิจกรรม ผสมผสานระหว่างการเขียนและการใช้ภาษา ในแต่ละกิจกรรมนักเรียนจะเรียนและทำงานในกลุ่มย่อยของตน ดังนั้น การเรียนแบบร่วมมือ และแบบ ซี ไอ อาร์ ซี จึงเน้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มความสามารถ ของตนที่มีอยู่ ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม จึงต้องมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จและยอมรับร่วมกันในความสำเร็จและความล้มเหลว ของกลุ่ม การ เรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกอ่าน โดยปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และ ความถนัดของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการอ่านดีขึ้น (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2545) ซึ่งวิธีสอนด้วย SQ4RA โดยเน้นเทคนิคผังกราฟิกต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ จะมีขั้นตอน การสอนที่เป็นระบบชัดเจน โดยเริ่มจากการอ่านสำรวจอย่างคร่าวๆ(Survey) การตั้งคำถามเพื่อหา คำตอบในการอ่าน(Question) การอ่านอย่างละเอียดเพื่อหาคำตอบ(Read) การจดบันทึกคำตอบที่ได้ (Record) การสรุปใจความสำคัญของเรื่อง(Recite) การแสดงความคิดเห็นจากเรื่อง(Reflect) ซึ่งทำ ให้ผู้เรียนสามารถอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมายไม่หลงทิศทางสามารถจับประเด็นสำคัญได้ จนทำให้มีความ เข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ในที่สุด และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถในการอ่านจับใจความให้กับ ผู้เรียนที่เรียนการอ่านจับใจความ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี มาใช้แก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีการสอนของการเรียนแบบร่วมมือ และการสอนด้วยเทคนิค SQ4RA เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ก็เป็นวิธี จัดการเรียนการสอนที่สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจการอ่านจับใจความได้ดีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยสนใจนำ 3 รูปแบบมาผสมผสานกันในการพัฒนาการอ่านจับใจความ ซึ่งผลการวิจัยนี้อาจใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านแก่ผู้เรียนทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้
ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.4 เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงขึ้น

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ
พัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ ที่เหมาะสมกับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.4 เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการอ่านจับใจความให้นักเรียนสามารถนำไปใช้
ในชีวิตประจำวันได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูล เอกสารและบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Design and Develop : D₁ , D₂) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Implement : I) ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Evaluation : E) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแผนการจัดการ

เรียนรู้ จำนวน 26 แผน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของสูตร (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพ มีความเหมาะสมในการนำไปทดลองใช้ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ แบบทดสอบการอ่านจับใจความ แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 ดำเนินการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation : P) 2)ขั้นนำเสนอเนื้อหา(Presentation : P) 3)ขั้นฝึกทักษะ (Practice : P) ได้แก่ ขั้นการฝึกทักษะโดยการชี้แนะ (Guided Practice) ขั้นการฝึกทักษะโดยกิจกรรมกลุ่ม (Group Practice) และขั้นการฝึกทักษะอย่างอิสระ (Independent Practice) 4)ขั้นการประเมินผล(Evaluation : E)

5.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00- 4.80) และความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.47)

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบอิสระของคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สารการการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	12.75	1.62	23.246
หลังเรียน	24.25	0.91	

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.52 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.36 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบทีแบบอิสระของคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	12.71	1.59	12.726
หลังเรียน	24.48	0.87	

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.56 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.52 คะแนน คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อ	รายการความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1.	การเรียนแบบจัดกลุ่มทำให้นักเรียนเรียนได้ดี	4.52	0.51	มากที่สุด
2.	นักเรียนได้เรียนร่วมกันทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน	4.14	0.65	มาก
3.	นักเรียนทุกคนในกลุ่มได้ร่วมมือและช่วยกันทำงานด้วยความเข้าใจ	4.29	0.78	มาก

ข้อ	รายการความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
4.	นักเรียนทุกคนมีบทบาทในการทำงานกลุ่ม	4.19	0.68	มาก
5.	นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม	4.05	0.74	มาก
6.	นักเรียนทุกคนในกลุ่มใช้อุปกรณ์การเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับกิจกรรม	3.81	0.60	มาก
7.	นักเรียนทุกคนในกลุ่ม ได้ฝึกกิจกรรมอย่างเป็นระบบ	4.48	0.51	มาก
8.	นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะการอ่านจับใจความมากขึ้น	4.43	0.51	มาก
9.	แบบฝึกสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น	4.10	0.77	มาก
10.	แบบฝึกทำให้นักเรียนสนใจอยากเรียนมาก	4.38	0.67	มาก
11.	การทำแบบฝึกของนักเรียนเป็นการทบทวนบทเรียนทำให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น	4.81	0.40	มากที่สุด
12.	นักเรียนทำแบบฝึกหลังจากเรียนผ่านไปแล้วทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นและจดจำบทเรียนได้ดีมากขึ้น	4.33	0.48	มาก
13.	นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดความสนุกสนาน	4.62	0.67	มากที่สุด
14.	นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.52	0.51	มากที่สุด
15.	นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนเป็นกลุ่มมีประโยชน์ทางสังคมในอนาคต เช่น การเป็น ผู้นำ ผู้ตามที่ดี	4.24	0.70	มาก
16.	นักเรียนมีความรู้สึว่าการแข่งขันทำให้บรรยากาศในห้องเรียนตื่นเต้นสนุกสนาน	3.81	0.60	มาก
17.	นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้ตรงกับกิจกรรมที่ฝึกในห้องเรียน	4.71	0.46	มากที่สุด
18.	คะแนนที่นักเรียนทำได้ตรงกับความสามารถของตนเอง	4.52	0.51	มากที่สุด
19.	บทอ่านมีความหลากหลายและน่าสนใจต่อนักเรียนมาก	4.33	0.66	มาก
20.	บทอ่านเป็นเรื่องที่น่าสนใจชวนให้นักเรียนอยากติดตาม	4.67	0.48	มากที่สุด
รวม		4.24	0.67	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความภาษาไทย ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้

ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation : P) 2)ขั้นนำเสนอเนื้อหา(Presentation : P) 3. ขั้นฝึกทักษะ(Practice : P) ประกอบด้วยขั้นการฝึกทักษะโดยการชี้แนะ(Guided Practice) ขั้นการฝึกทักษะโดยกิจกรรมกลุ่ม (Group Practice) ขั้นการฝึกทักษะอย่างอิสระ(Independent Practice) และ 4)ขั้นการประเมินผล(Evaluation : E) แนวทางการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์จนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เหมาะสมและนำมาพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้นักเรียนได้เหมาะสมกับวัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ แสงบุตดา (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า 1)ชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.11/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 2)ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.7263 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 72.63 3)นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4)นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00-4.80) และความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ สารโน (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนนิทานเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 84.72/91.03 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความ

คิดเห็นต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.75 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 42.50 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.83 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความเพิ่มขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นให้ประโยชน์แก่นุชนุชย์มากทุกด้านทุกโอกาสทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจการอ่านจะช่วยเสริมความรู้ความคิดของคนเราให้เพิ่มพูนขึ้นการอ่านทำให้คนที่สมบูรณ์เพราะฉะนั้นคนที่อ่านหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้เปรียบและมีชีวิตที่ก้าวหน้าได้รวดเร็วการอ่านเปรียบเทียบกับกุญแจสำหรับไขหาความรู้ที่อยู่มากมายในโลกและถ้าได้นำเอาความรู้ที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้แก่สังคมแล้วบุคคลนั้นย่อมจะเจริญพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วประเทศไทยจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้อ่านหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพจันทร์ ธรรมวิเศษ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1)การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.32/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2)ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.67 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.12 3)หนังสือส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4)ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนพบว่าโดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6.4 ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

6.4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 42.38 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.59 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนอ่านสำหรับนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นสมองของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนปกติหรือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

จะพัฒนารวดเร็วไปจนถึงอายุ 3 ปี และจะพัฒนาไปแทบจะสมบูรณ์เมื่ออายุ 8 ปี ดังนั้น เราจึงควรสอนคำที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของสมองในการเริ่มเรียนนั้นควรสอนคำศัพท์ต่างๆ ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่นเกี่ยวกับตนเองเช่นหุตาปากลิ้นเกี่ยวกับครอบครัวเช่นพ่อแม่ตายายเป็นต้นในการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในด้านการอ่านคำนั้นต้องอาศัยอุปกรณ์เช่นหุ่นมือการเล่านิทานเล่นเกมบัตรคำบัตรภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำและนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้ถูกต้องการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ได้รับความรู้เกิดความคิดและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ถ้ามีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจในครั้งนี้นี้ประกอบด้วยความหมายของการอ่านเพื่อความเข้าใจความเข้าใจในการอ่านระดับความเข้าใจในการอ่านทฤษฎีความรู้เดิมกับความเข้าใจในการอ่านหน้าที่ของพื้นความรู้เดิมประเภทของความรู้เดิมองค์ประกอบของการอ่านเพื่อความเข้าใจระดับความสามารถของการอ่านเพื่อความเข้าใจทักษะสำคัญในการอ่านเพื่อความเข้าใจการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจการประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญทอง ศรีนรพรรณ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากนิทานพื้นบ้านในรูปแบบสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริกอุปถัมภ์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดคือความน่าสนใจของบทเรียนที่ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์ความเหมาะสมของเนื้อหา กับสถานการณ์จริงในปัจจุบันความเหมาะสมและความหลากหลายของการให้ผลย้อนกลับความเหมาะสมในการเสริมแรงส่วนด้านอื่นๆ มีความเหมาะสมในระดับมากและในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากการพัฒนาบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน พบว่า บทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจากการทดลอง พบว่า หน่วยที่ 1,2,3,4 และ 5 มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 84.00/80.42, 83.17/82.50, 81.83/80.83, 81.83/81.67 และ 83.83/82.08 ตามลำดับซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้(E_1/E_2 เท่ากับ 80/80)

6.4.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์และแสดงออกหรือมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะแตกต่างกันความพึงพอใจต่อสิ่งต่างๆ นั้นจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจการสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็นการศึกษาตามทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ความพึงพอใจในการเรียนรู้และผลการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันในทางบวกคือเกิดความพึงพอใจจะเกิดผลที่ดีต่อการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่ดีหรือน่าพอใจทำให้เกิดความพึงพอใจกิจกรรมที่จัดจึงควรคำนึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจจนเกิดเป็น

ความพึงพอใจในการเรียนรู้ครูต้องเข้าใจความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นอันดับแรกแล้วครูจึงค่อยจัดสิ่งตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อนักเรียนได้รับสิ่งที่ต้องการนักเรียนเกิดความพึงพอใจไม่ว่าจะเป็นการพึงพอใจต่อวิชาที่เรียนรูปแบบวิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ผลที่ตามมาคือการประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนคือสามารถที่จะพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเป็นคนดีเก่งและมีความสุขสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญทอง ศรีนรพรรณ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากนิทานพื้นบ้านในรูปสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริกอุปถัมภ์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความพึงพอใจในระดับมากคือทำให้เกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนรองลงมาก็คือการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลาและมีข้อเสนอแนะอื่นๆ อีกเช่นควรมีบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้ครบทุกระดับชั้นและครบทุกรายวิชาเพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายส่งเสริมการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผู้ที่จะนำแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการอ่านจับใจความให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ควรศึกษารูปแบบและวิธีดำเนินการก่อนนำรูปแบบไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

ขวัญทอง ศรีนรพรรณ. (2551). การพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากนิทานพื้นบ้านในรูปสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริกอุปถัมภ์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ทิพจันทร์ ธรรมวิเศษ. (2554). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบ
การ์ตูน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปาริชาติ แฝงบุตตา. (2553). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2545). CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.
- เยาวลักษณ์ สารโน. (2551). การใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม). (2559). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก. สตูล :
สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล.
- ศิริอร อินทร์ตลาดชุม. (2554). หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.
วารสารวิชาการ. 6(2). 27-32.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย : แนวทาง
การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2545). การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จด้วยดีจากความกรุณาของ คุณปัญญาลักษณ์ สุวรรณรัตน์ ผู้อำนวยการ
สถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือในการ
วิจัยครั้งนี้ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณ
ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลเมืองสตูล ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ
สถานศึกษา คณะครูโรงเรียนเทศบาลเมืองสตูล โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด
ต่างๆ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสตูล และจังหวัด
ต่างๆ และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล ที่กรุณาให้ความ
ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ผลงานในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ

คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนกำลังใจ และเป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สุดท้ายขอขอบคุณนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสตูลสันตยาราม) ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นได้ตามกำหนด และขอขอบพระคุณผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งมีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นส่วนกุศลและขอบเป็นกตัญญู กตเวทิตาแต่บิดา มารดา บุรพาจารย์ และญาติสนิทมิตรสหายที่ให้ความรู้ ความรัก ความเมตตา และสนับสนุน ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธภายในวัดเวฬุวนาราม

อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*

MODEL ADMINISTRATION MANAGEMENT WELFARE FOR STRAY DOGS ACCORDING TO BUDDHIST WAY, WITHIN THE WELUWANARAM TEMPLE MAETHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

พระสุพิน สุภโณ (พงษ์วิเศษ)¹, ดิลก บุญอิม²

Phra Supin Suphano (Pongwiset)¹, Dilok Boonim²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Lampang Sangha College, Thailand.^{1,2}

Email : dboonim9708@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามปลายปิด กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด และบุคคลผู้เลี้ยงดูสุนัขจรจัด วัดเวฬุวัน อำเภอแม่ จังหวัดลำปาง จำนวน 8 รูป/คน และกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่มารับบริจาคเงินและอาหารเพื่อเลี้ยงดูสุนัขจรจัดวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ จังหวัดลำปางจำนวน 123 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นว่า สถานที่พักพิงสุนัขในปัจจุบัน มีสภาพอาคารและสถานที่พอสวยได้ในจำนวน 400 ตัว ค่อนข้างแออัด ไม่เพียงพอให้สุนัขจรจัดพักพิง งบประมาณในการก่อสร้างกรงไม่เพียงพอต่อจำนวนสุนัข หน่วยงานภาครัฐควรเข้าไปช่วยเหลือเรื่องงบประมาณ ปัจจุบัน สุนัขมีจำนวนมาก หากหน่วยงานของภาครัฐ มาช่วยเหลืออย่างจริงจัง จะทำให้สุขภาพสุนัขดีขึ้น ทางวัดยังขาดแคลนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างสุขสบายของสุนัขส่วนอาหาร วัดจัดสุนัขจรจัดให้ได้กินอาหารตามงบประมาณที่มีอยู่ในแต่ละมือ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้เลี้ยงดูสุนัขได้ปฏิบัติต่อสุนัขทุกตัวด้วยความเมตตากรุณา 2. วิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ชาวพุทธไม่ควรแก้ปัญหาด้วยการทำลายชีวิตสุนัขจรจัด บุคคลผู้เลี้ยงสุนัขจรจัด ควรนำสุนัขไปฉีด

วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ สัตวแพทย์ที่รับผิดชอบควรจัดบริการฉีดวัคซีน ฉีดยาคุมกำเนิด และทำหมันสุนัขจรจัดฟรี และควรมีการจัดระเบียบสุนัขโดยการขึ้นทะเบียนสุนัขในสถานสงเคราะห์ ความคิดเห็นเหล่านี้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3. รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ สุนัขจรจัดสมควรได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่วัดควรจัดที่พักพิงให้กับสุนัขจรจัดอย่างเพียงพอ ควรเพิ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัดให้เพียงพอ กับจำนวนสุนัขจรจัด ในอัตราส่วน 1 คน ต่อสุนัขจรจัด 100 ตัว โดยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐให้เข้าไปช่วยดูแลเรื่องงบประมาณเพื่อแบ่งเบาภาระของวัด

คำสำคัญ : 1. การจัดการ 2. สวัสดิภาพ 3. สุนัข

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the problem in administration management welfare for stray dogs, 2) to study methods administration management welfare for stray dogs according to Buddhist way, 3) to present the model administration management welfare for stray dogs according to Buddhist way, Within the Weluwanaram Temple Mae-tha District, Lampang Province. The interviewees group include Monk, Measuring committee, and the person who takes care of stray dogs within the Weluwanaram Temple Mae-tha District, Lampang Province number 8 person. And the group of respondents includes People who donate money and food to feed stray dogs within the Weluwanaram Temple Number 123 people. Tools used It is a semi-structured interview and closed-end query. The statistics used were mean and standard deviation.

The research results found that: 1. The problem in administration management welfare for stray dogs: Interviewee group have an opinion that, Current dogs shelters have sufficient building and premises in the amount of 400 characters, quite crowded, not enough for stray dogs to shelter. The budget for cage construction is insufficient for the number of dogs. Government agencies should help take care of the budget. present the temple has many dogs. If government agency to take care of it seriously, will improve dog's health. The temple lacks The temple is still lacking the necessary equipment to live comfortably for the dogs. Food section, Temple arranged dogs to eat food according to the budget they had at each meal. However, The dog handler

has treated all dogs with kindness. 2. Methods administration management welfare for stray Y dogs according to Buddhist way: Most respondents have an opinion that, Buddhists should not solve problems by destroying life stray dogs, the person who raised the stray dogs, should Take the dogs Vaccine for against rabies as recommended by the veterinarian, Responsible veterinarians should arrange vaccination services, Contraceptive injection, And free sterilization for stray dogs, and temple should there is organized dogs by means of registration of dogs in a shelter. These comments are in the most level, and 3. The model administration management welfare for stray dogs according to Buddhist way: Stray dogs deserve care and attention. The temple should provide adequate shelter for stray dogs, Should add the person in charge of the management stray dog shelter in the ratio of 1 person per 100 stray dogs, by coordination with government agencies to into help take care subject of the budget to lighten the burden of the temple.

Keywords : 1. Management 2. Welfare 3. Dogs

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัญหาสัตว์ถูกทอดทิ้งในที่สาธารณะส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้ ปัญหาการทอดทิ้งสัตว์ได้เกิดเฉพาะสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีเจ้าของสัตว์ไม่เลี้ยงหรือไม่ได้จัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสมยอมถือเป็นการทอดทิ้งสัตว์ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางธรรมชาติและการแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์เลี้ยงและสัตว์จรจัด ซึ่งเมื่ออยู่รวมกันมักจะแพร่พันธุ์และเป็นแหล่งรวมของเชื้อโรค มีการแพร่กระจายของโรคจากสัตว์สู่สัตว์ และแม้แต่สู่มนุษย์ ทั้งนี้สัตว์เหล่านี้หากไม่มีการทำหมันถาวรก็จะมีการขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น และมีการขยายที่อยู่อาศัยไปตามแหล่งอาหาร เช่นที่ทิ้งขยะสาธารณะ ทำให้มีการขยายพื้นที่ไปพร้อมกับการเพิ่มจำนวนของสัตว์จรจัดมากยิ่งขึ้นปัญหาสุนัขจรจัดก็เช่นเดียวกันเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมเพราะในปัจจุบันมีจำนวนสุนัขจรจัดจำนวนมากในชุมชนและหมู่บ้าน โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สุนัขจรจัดจำนวนมากได้ก่อให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมสภาพแวดล้อมและสาธารณสุข (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)

สุนัขจรจัดส่วนใหญ่ คือ สุนัขบ้านหรือสุนัขที่มีเจ้าของ โดยเจ้าของเป็นผู้นำไปปล่อยหรือทิ้งด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม สุนัขเหล่านั้นได้กลายเป็นสุนัขจรจัดต้องดำรงชีวิตและแพร่พันธุ์ตาม

ธรรมชาติ ทำให้สุนัขรุ่นต่อมาเป็นสุนัขจรจัดตั้งแต่กำเนิด และมีจำนวนมาก รวมทั้งมีแนวโน้มมากขึ้น ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุจากเจ้าของสุนัขขาดจิตสำนึกรับผิดชอบ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัขที่ถูกต้อง ไม่มีการควบคุมการขยายพันธุ์ของสุนัข ไม่มีการหาขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการเลี้ยงสุนัข หากสุนัขไม่สวยงามไม่น่ารัก สุนัขเจ็บป่วยจนเกิดเป็นภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลและรักษา หรือสุนัขมีนิสัยดุร้ายขึ้น ก็ได้นำสุนัขนั้นไปปล่อยหรือทิ้งตามสถานที่สาธารณะต่างๆ สุนัขที่มีเจ้าของแต่พลัดหลงออกจากบ้านและการขาดความรับผิดชอบของผู้เพาะพันธุ์และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์สัตว์ ตลอดจนถึงหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าของสุนัขไม่มีการควบคุมและป้องกันการผสมพันธุ์ของสุนัขเช่น ไม่มีการทำหมัน ทำให้สุนัขมีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วจากการสำรวจสุนัขทั่วประเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พบว่า ปี 2562 มีสุนัขไม่มีเจ้าของ จำนวน 109,123 ตัว (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563)

ปัจจุบันวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีสุนัขที่อยู่ในการดูแลภายในขอบเขตของวัด ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีคนนำสุนัขมาปล่อยอยู่ตลอดเวลาจนมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยขณะนี้ (กรกฎาคม 2563) มีสุนัขที่อยู่ในการดูแลของวัด จำนวน 520 ตัว ทางวัดได้รับการเลี้ยงดูด้วยความสงสาร (กรุณา) โดยหาอาหารเท่าที่หาได้ ซึ่งนอกจากได้รับการบริจาคอาหารแล้วยังต้องซื้อหามาเพิ่ม รวมทั้งการดูแลรักษา การทำหมัน ฉีดยาป้องกันพิษสุนัขบ้า ปัจจุบันทางวัดได้สร้างโรงเรือนมีรั้วรอบขอบชิด จำกัดพื้นที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสุนัขซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัด แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีสุนัขอีกจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่นอกโรงเรือน เนื่องจากโรงเรือนไม่เพียงพอกับจำนวนสุนัขที่มีคนนำมาปล่อยในบริเวณวัดเรื่อยๆ นอกจากนี้ วัดยังมีปัจจัยไม่เพียงพอต่อการจัดทำอาหารและการดูแลรักษาสุนัขเหล่านี้ เพราะต้องขึ้นอยู่กับประชาชนผู้มีใจเมตตากรุณา มาบริจาคเป็นสำคัญ (พระครูเวฬุวันสุตวัฒน์, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ทั้งนี้ เพื่อต้องการศึกษาสภาพและวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ตามแนวทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ วิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดที่ตั้งอยู่บนฐานความเมตตา กรุณา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แล้วนำผลการศึกษาดังกล่าว มาวิเคราะห์ สรุป และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยคาดหวังว่า ผลการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทาง หรือเป็นคู่มือปฏิบัติสำหรับผู้รับภาระในการเลี้ยงดูและรักษาสุนัขจรจัดให้มีสวัสดิภาพที่ดีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

3.2 ได้ทราบวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

3.3 ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

3.4 สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปเผยแพร่ทางวารสารเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจสภาพของสุนัขจรจัดและแนวทางแก้ไขปัญหาคัดค้าน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด และบุคคลผู้เลี้ยงดูสุนัขจรจัด ของวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จำนวน 8 รูป/คน 2)กลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่เข้าไปบริจาคเงิน อาหาร และยารักษาโรค เพื่อสุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ในเดือน สิงหาคม-ตุลาคม 2563 จำนวน 124 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการวิจัย 1)ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีลักษณะปลายเปิดและเป็นคำถามที่ยืดหยุ่นได้บ้างตามบริบทของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง 2)ใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8รูป/คน 2)นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จากกลุ่มประชากร จำนวน 124 คน 3)เก็บรวบรวมข้อมูลจนครบจำนวนที่กำหนดไป และตรวจสอบความ

ถูกต้องสมบูรณ์ของข้อความที่ให้สัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ และประมวลผลวิจัย สถิติที่ใช้ในเชิงปริมาณ 1)ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และประสบการณ์ในอาชีพ ได้ใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ 2)ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มประชากร เกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่ได้จากแบบสอบถาม ได้ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์พระภิกษุ กรรมการวัด และบุคคลผู้เลี้ยงดูสุนัขจรจัด ของวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า

5.1.1 ด้านสถานที่พักพิงสุนัขจรจัด สถานที่พักพิงสุนัขจรจัดในปัจจุบัน มีสภาพอาคารและสถานที่พออยู่ได้ในจำนวน 400 ตัวอาคารมีการใช้งานมาหลายปี โดยทางวัดกับผู้มีศรัทธาร่วมกันสร้าง สุนัขอาศัยอยู่ค่อนข้างแออัด ควรมีการปรับปรุงอาคารเดิม และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอกับสุนัขจำนวนมาก

5.1.2 ด้านการจัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัด วัดมีบุคลากร จำนวน 2 คน ทำหน้าที่จัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัด ส่วนงบประมาณโดยตรงไม่มี มีแต่บงเฉพาะการหรือตามฤดู ทางวัดได้พยายามดูแลอย่างเต็มที่ แต่ด้วยจำนวนสุนัขที่มีจำนวนมาก ควรมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยดูแลเรื่องงบประมาณ เพื่อให้มีงบประมาณด้านอาหาร รวมทั้งการบริหารจัดการด้านต่างๆ เพื่อแบ่งเบาภาระของวัด และให้มีการจัดการที่ดีขึ้นอีก

5.1.3 ด้านการดูแลสุขภาพสัตว์ ทางวัดได้มีการดูแลสุขภาพสัตว์ ตามงบประมาณที่ได้จากการบริจาค และขอความร่วมมือจากบุคคลภายนอกอย่างเต็มที่ โดยมีการทำหมัน ดูแลสัตว์ป่วย มีการตรวจสุขภาพสัตว์ที่เข้าใหม่ทุกตัว มีการให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนอื่นๆ ที่จำเป็น แต่ด้วยจำนวนที่มากของสุนัข หากมีหน่วยงานของภาครัฐมาช่วยดูแลอย่างจริงจัง จะทำให้สุขภาพสัตว์ดีขึ้น

5.1.4 ด้านสวัสดิภาพสุนัขจรจัด ผู้ดูแลมีการดูแลและตรวจติดตามสุนัขทุกตัวให้มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์อย่างสม่ำเสมอไม่ทำให้สัตว์หิวอดกลืนหรือได้รับบาดเจ็บ แต่ทางวัดยังขาดอุปกรณ์จำเป็นในการเป็นอยู่อย่างสบายกายแก่สัตว์ เช่น ตั่งเตียงสำหรับสุนัขและหึ่งสำหรับแมว จึงอาจพบว่าหมา แมว ต้องนอนกับพื้นกรงที่เย็นและเปียกชื้น

5.1.5 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ทางวัด ได้มีการกำจัดซากและมูลสุนัขจรจัด ใช้วิธีการเผ่าในเตาเผาสุนัขที่สร้างขึ้นเฉพาะกิจในพื้นที่บริเวณวัด แต่ทางวัดยังมีปัญหาเกี่ยวกับกลิ่น เสียงของสุนัข และภาพลักษณ์ของวัดที่ดูไม่สะอาด รวมทั้งหน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถเข้ามาแก้ปัญหาเรื่องสุนัขจรจัดได้อย่างครบวงจร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะขาดงบประมาณ บุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินการ

5.1.6 ด้านการให้อาหาร: สุนัขจรจัดในวัดเวฬุวนารามนี้ได้รับอาหารเพื่อบริโภคพอยังชีวิตให้อยู่ต่อไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่วัดมีอยู่ในแต่ละมื้อ หากได้รับบริจาคอาหารเม็ดที่มีคุณภาพสูง สุนัขก็จะได้รับอาหารดีมีคุณภาพสูง อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้เลี้ยงดูสุนัขได้ปฏิบัติต่อสุนัขทุกตัวด้วยความเมตตา กรุณา ส่วนปริมาณและคุณภาพของอาหารที่ให้แก่สัตว์ป่วยจะได้คุณภาพและปริมาณมากขึ้นบ้างจนบรรเทาทุกข์ที่มันอยู่ในขณะนั้น

5.1.7 ด้านสังคมและชุมชน ทางวัดได้มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงของวัด และมีการประกาศเชิญชวนทางเว็บไซต์ ให้ประชาชนทั่วไปร่วมมือให้ความช่วยเหลือสุนัขจรจัดที่วัดเวฬุวนารามดูแลอยู่ ซึ่งได้รับความร่วมมือในการบริจาคเงินและอาหารสุนัขในระดับที่ยังดำเนินการดูแลสุนัขจรจัดต่อไปได้

5.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์แบบสอบถามประชาชนที่เข้าไปบริจาคเงินอาหาร และยารักษาโรค เพื่อสุนัขจรจัด ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางโดยรวม

วิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัด ตามวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านผลกระทบจากสุนัขจรจัด	4.16	0.94	มาก
2. ด้านสิ่งที่ควรทำให้แก่สุนัขจรจัด	4.21	1.14	มากที่สุด
3. ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด	4.38	1.09	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด	4.44	1.10	มากที่สุด
รวม	4.30	1.07	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า วิธีการบริหารจัดการสวัสดิภาพแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่เห็นด้วยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดรองลงมา คือ ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด ถัดลงมา คือ ด้านสิ่งที่ควรทำให้แก่สุนัขจรจัดและด้านผลกระทบจากสุนัขจรจัด ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านผลกระทบจากสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่เห็นด้วยสูงสุด คือ เมืองไทยเป็นเมืองพุทธไม่ควรแก้ปัญหาด้วยการทำลายชีวิตสุนัขจรจัด รองลงมา คือ สุนัขจรจัดเกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อสังคมและชีวิตสัตว์ของเจ้าของสุนัขที่ขาดสำนึก ส่วนข้อที่เห็นด้วย

ต่ำสุด คือ ไม่ควรคิดว่าสุนัขจรจัดไม่เกี่ยวกับตน และไม่สนใจ ไม่ยุ่งเกี่ยว เพราะเมื่อสังคมมีปัญหาปัญหานั้นย่อมมาถึงตนเอง

2) ด้านสิ่งที่ควรทำให้แก่สุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่เห็นด้วยสูงสุด คือ บุคคลผู้เลี้ยงดูสุนัขจรจัด ควรพาไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามที่สัตวแพทย์แนะนำรองลงมา คือ ควรเก็บเศษอาหารและปดถังขยะอย่างมิดชิด ในบริเวณที่สุนัขจรจัดพักพิงอยู่ จนสุนัขคุ้ยไม่ได้ ส่วนข้อที่เห็นด้วยต่ำสุด คือ สุนัขจรจัดจำเป็นต้องได้รับโภชนาการที่ให้ความสมดุลแก่ร่างกาย

3) ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่เห็นด้วยสูงสุด คือ สัตวแพทย์ และหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ควรจัดบริการฉีดวัคซีนฉีดยาคุมกำเนิด และทำหมันฟรีแก่สุนัขจรจัด รองลงมา คือ บุคคลผู้เลี้ยงดู ควรจัดหาพื้นที่เลี้ยงสุนัขจรจัดไว้จนหมดอายุขัยไปเอง โดยแบ่งแยกเป็น 2 เพศ เพื่อจะได้ไม่ต้องทำหมันให้สิ้นเปลือง และควรรณรงค์ไม่ให้มีการจับสุนัขจรจัดไปทำลาย เพราะถือเป็นการทรมานสัตว์ ผิดกฎหมายส่วนข้อที่เห็นด้วยต่ำสุด คือ ควรจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อดูแลสุนัขจรจัดภายใต้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มคนในพื้นที่นั้นๆ

4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่เห็นด้วยสูงสุด คือ เจ้าของสุนัขควรให้ความร่วมมือกับเทศบาล เมื่อมีการจัดระเบียบเรื่องสุนัขโดยวิธีจดทะเบียนสุนัขบ้าน รองลงมา คือ เจ้าของสุนัขควรมีความรับผิดชอบต่อสุนัขที่เลี้ยงอยู่ตลอดชีวิต ไม่ทิ้งขว้าง ปล่อยปละละเลย ตลอดจนวางแผนคุมกำเนิดครอบครัวยุติด้วยส่วนข้อที่เห็นด้วยต่ำสุด คือ ประชาชนควรช่วยกันนำสุนัขจรจัดไปเลี้ยงตามลำพัง ถ้าสามารถเลี้ยงดูได้

5.3 รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์และคำตอบจากแบบสอบถาม พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ภายในวัดเวฬุวัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ด้านสถานที่พักพิงสุนัขจรจัด: ควรมีการปรับปรุงอาคารเดิมและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอกับสุนัขจำนวนมาก 2) ด้านการจัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัด: ควรเพิ่มบุคลากรผู้ทำหน้าที่จัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัดให้เพียงพอจำนวนสุนัขจรจัดในอัตราส่วน 1 คน ต่อสุนัขจรจัด 100 ตัว โดยประสานกับหน่วยงานภาครัฐให้เข้าไปช่วยดูแลเรื่องงบประมาณเพื่อแบ่งเบาภาระของวัด 3) ด้านการดูแลสุขภาพสัตว์: วัดควรมีการทำหมัน ดูแลสัตว์ป่วย มีการตรวจสุขภาพสัตว์ที่เข้าใหม่ทุกตัว มีการให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนป้องกันโรคอื่นๆ ที่ร้ายแรง โดยขอหน่วยงานของภาครัฐมาช่วยดูแลอย่างจริงจัง จะทำให้สุขภาพของสุนัขจรจัดปราศจากโรคติดต่อร้ายแรง 4) ด้านสวัสดิภาพสุนัขจรจัด: วัดควรจัดให้มีการดูแลและตรวจติดตามสุนัขทุกตัวให้มีความ

ปลอดภัย ไม่ทำให้สัตว์หวาดกลัวหรือได้รับบาดเจ็บ และควรจัดให้มีอุปกรณ์จำเป็นในการเป็นอยู่อย่างสบายกายแก่สุนัข เช่น ตั่งเตียงสำหรับสุนัขจรจัด ไม่ควรให้สุนัขนอนกับพื้นกรงที่เย็นและเปียกชื้น

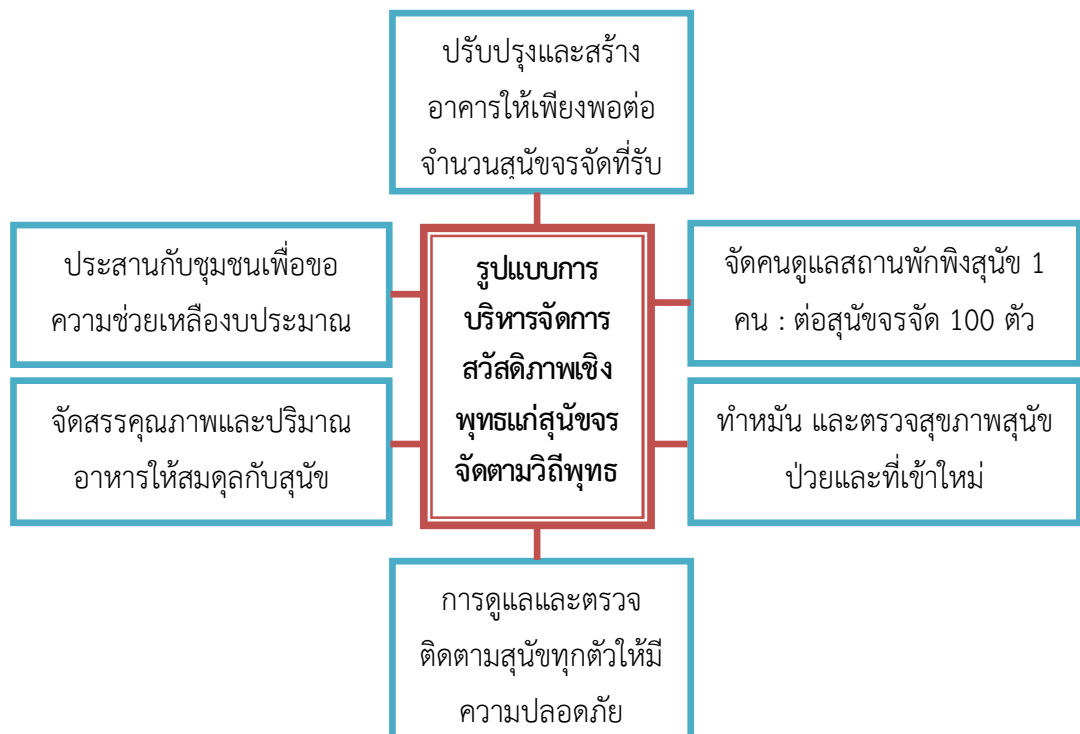
5)ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม: วัดควรสร้างภาพลักษณ์ของวัด โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่พักพิงสุนัขจรจัด ให้ดูสะอาดปราศจากกลิ่นเหม็นของมูลสัตว์ และควรให้ผู้ดูแลสุนัข หมั่นเก็บเศษอาหารและปิดถังขยะอย่างมิดชิด ในบริเวณที่สุนัขจรจัดพักพิงอยู่ จนสุนัขคุ้ยไม่ได้

6)ด้านการให้อาหาร: บุคลากรผู้เลี้ยงดูสุนัขควรปฏิบัติต่อสุนัขทุกตัวด้วยความเมตตา กรุณา ให้ทุกตัวได้รับอาหารเพื่อบริโภคอย่างเพียงพอ ส่วนปริมาณและคุณภาพของอาหารที่ให้แก่สุนัขควรจัดสรรคุณภาพและปริมาณอาหารให้สอดคล้องกับอาการป่วยของสุนัขแต่ละตัว

7)ด้านสังคมและชุมชน: วัดควรมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนต่างๆ โดยใช้สื่อออนไลน์ สื่อตีพิมพ์เป็นต้น ขอความร่วมมือในการบริจาคเงินและอาหารสุนัข เพื่อให้ทางวัดมีกำลังที่จะดำเนินการดูแลสุนัขจรจัดต่อไปได้ ในขณะเดียวกัน ควรณรงค์ไม่ให้ประชาชนแก้ปัญหาด้วยการทำลายชีวิตสุนัขจรจัด และไม่ปล่อยให้สุนัขของตนเป็นสุนัขจรจัด

6. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสรุปเป็นโมเดลรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ

จากภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิภาพเชิงพุทธแก่สุนัขจรจัดตามวิถีพุทธ การจัดสถานรับเลี้ยงสุนัขจรจัด ผู้ดำเนินการต้องใช้หลักเมตตากรุณาเป็นฐานขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ จึงจะทำให้กิจกรรมที่ทำ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เช่น 1)ด้านสถานที่พักพิงสุนัขจรจัด ผู้ดำเนินการต้องมีจิตสงเคราะห์ในการปรับปรุงและสร้างอาคารให้เพียงพอต่อจำนวนสุนัขจรจัดที่รับเลี้ยงอยู่ในปัจจุบัน เช่นนี้ ย่อมช่วยให้สุนัขไม่เครียด และไม่ทุกข์ทรมาน 2)ด้านการจัดการสถานพักพิงสุนัขจรจัด ผู้ดำเนินการต้องรู้จักการจัดคนดูแลสถานพักพิงสุนัขจรจัดในอัตราส่วน 1 คน ต่อสุนัขจรจัดไม่เกิน 100 ตัว เช่นนี้ สุนัขจรจัดได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงทั้งอาหาร และการอนามัย 3)ด้านการดูแลสุขภาพสัตว์ ผู้ดำเนินการต้องรู้จักประสานขอความร่วมมือกับสัตวแพทย์เพื่อให้ช่วยให้ทำหมัน และตรวจสุขภาพสุนัขป่วยและที่เข้าใหม่ เช่นนี้ ย่อมทำให้สุขภาพของสุนัขจรจัดมีสุขภาพดี 4)ด้านสวัสดิภาพสุนัขจรจัด ผู้ดำเนินการต้องรู้จักการจัดคนดูแลและตรวจติดตามสุนัขทุกตัวให้มีความปลอดภัย และปราศจากความหวาดกลัว เช่นนี้ ย่อมทำให้สุนัขไม่ได้รับบาดเจ็บ และไม่วิตกกังวล 5)ด้านการให้อาหาร ผู้ดำเนินการต้องรู้จักจัดสรรอาหารให้มีคุณภาพและปริมาณอาหารสมดุลกับความต้องการทางร่างกายของสุนัขแต่ละตัว เช่นนี้ ย่อมทำให้สุนัขไม่ขาดสารอาหาร และมีร่างกายแข็งแรง 6)ด้านสังคมและชุมชน ผู้ดำเนินการต้องรู้จักประสานความร่วมมือกับชุมชนต่างๆ ในการบริจาคเงินและอาหารสุนัข และขอให้อภัย ขอโทษสุนัขที่ตนเลี้ยง เช่นนี้ ย่อมเป็นการแบ่งเบาภาระของสถานที่พักพิงในการเลี้ยงดูสุนัขจรจัด

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ด้านผลกระทบจากสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่า สุนัขจรจัดเป็นเพื่อนร่วมโลก ปัญหาสุนัขจรจัดเกิดจากความไม่รับผิดชอบของเจ้าของสุนัขที่ขาดสำนึก ทำให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขและสภาพแวดล้อมผู้ปกครองท้องถิ่นและคนในชุมชน ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข และบุคคลผู้บริจาคเงินเพื่อเลี้ยงดูสุนัขจรจัด นับเป็นผู้มีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาสังคมอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีณยู ภักดิ์วิงษ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด พบว่า ปัญหาสุนัขจรจัดเกินกว่าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลางและเล็ก จะดำเนินการได้โดยลำพัง จึงต้องอาศัยการบูรณาการร่วมมือกันแก้ไขปัญห โดยแบ่งการจัดการไปตามส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใดก็ดี การกิจอำนาจหน้าที่ในการจัดการสุนัขจรจัดนั้น ก็ควรเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการจัดการปัญหาเนื่องจากเป็นส่วนราชการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและมีภารกิจโดยตรงในการให้บริการประชาชนด้านการสาธารณสุข

7.2 ด้านสิ่งที่ควรทำให้แก่สุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนเห็นว่า สุนัขจรจัดควรได้รับฉีควัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ควรได้รับการดูแลรักษาจากสัตวแพทย์โดยสม่ำเสมอ บุคคลเมื่อพบเห็นไม่ควรทำร้ายมัน และควรให้

ความรักความเอ็นดูมันตามสมควร สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551) ที่ได้กล่าวถึง ความเมตตาว่า คือความรักปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีไมตรีจิตและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

7.3 ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะประชาชนเห็นว่า เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสุนัขจรจัด เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบ ควรให้มีการจัดระเบียบการเลี้ยงสุนัขของคนที่ย้ายอยู่ในบริเวณนั้นๆ โดยการขึ้นทะเบียนการจัดหาพื้นที่เลี้ยงสุนัขจรจัดไว้จนหมดอายุขัยไปเอง และรัฐควรจัดสื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสุนัขของผู้เลี้ยง ซึ่งถือเป็นความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2539) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่าเป็นความร่วมมือของประชาชนทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการโดยผ่านกลุ่มองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

7.4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด ประชาชนเห็นด้วยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.43 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนเห็นว่าเจ้าของสุนัขควรมีความรับผิดชอบต่อสุนัขที่เลี้ยงอยู่ตลอดชีวิต ไม่ทิ้งขว้าง ปล่อยปละละเลย ส่วนบุคคลผู้รับเลี้ยงสุนัขจรจัด ควรจัดหาขนาดพื้นที่ที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการเลี้ยงสุนัขจรจัด เพื่อป้องกันความแออัด ส่วนบุคคลผู้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูสุนัขจรจัด ควรร่วมกันหาวิธีการควบคุมการขยายพันธุ์ของสุนัขจรจัด และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ประชาชนควรช่วยกันประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้เกิดการเลี้ยงสุนัขอย่างมีคุณภาพ หากทุกฝ่ายร่วมมือกันเช่นนี้ ปัญหาสุนัขจรจัดก็จะลดลงหรือหมดไป สอดคล้องกับแนวคิดของ เจษฎา หล้าคำ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนเอง และหาวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนเอง และหาวิธีแก้ไขอย่างเหมาะสม(ดิเรก อนันต์, 2556)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การกรองสุนัขจรจัดที่ไม่มีเจ้าของออกจากสุนัขที่มีเจ้าของให้ชัดเจน โดยการออกกฎหมาย ควบคุมรวมถึงบทลงโทษกับเจ้าของสุนัขที่กระทำผิด เช่น การออกกฎหมายห้ามมิให้ผู้เลี้ยงสุนัข ปล่อยสุนัขของตน ออกนอกเคหะสถาน หรือที่สาธารณะโดยเด็ดขาด ถ้าสุนัขก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตาม ให้เจ้าของสุนัข ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ถ้าเจ้าของสุนัขที่มีความจำเป็นที่จะต้องนำสุนัขออกนอกเคหะสถาน หรือที่สาธารณะ สุนัขทุกตัวจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากเจ้าของสุนัข หรือผู้ดูแลสุนัขตลอดเวลา

8.1.2 ให้เจ้าของสุนัข นำสุนัขทุกตัวที่ต้องการจะเลี้ยง ไปขึ้นทะเบียนตัวและทำประวัติให้เรียบร้อย ซึ่งการขึ้นทะเบียนตัวประวัติสุนัข ยังเป็นการตรวจนับประชากรสุนัขไปในตัวด้วย จะได้ทราบถึงจำนวนสุนัขที่แท้จริงว่ามีอยู่เท่าไร และยังสามารถควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า และโรคติดต่ออื่นๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย โดยการให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ คอยตรวจเช็คจากฐานข้อมูลประวัติของสุนัขว่าสุนัขตัวใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะได้ทำการแจ้งเตือน ให้เจ้าของสุนัขนำสุนัขของตนไปรับการฉีดวัคซีนให้เรียบร้อยต่อไป

8.1.3 ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ออกจับสุนัขจรจัดที่ไม่มีเจ้าของทั้งหมด ไปไว้ยังสถานที่รับเลี้ยงสุนัขจรจัด และให้แยกเลี้ยงสุนัขเพศผู้และสุนัขเพศเมียออกจากกัน เพื่อป้องกันการผสมพันธุ์กันเองของสุนัข โดยวิธีนี้ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำหมันสุนัขแต่อย่างใด และให้เลี้ยงสุนัขจรจัดทั้งหมด จนกว่าจะสิ้นอายุขัย

8.1.4 จัดให้มีสถานที่และเจ้าหน้าที่ ในการทำโครงการหาบ้านใหม่ให้สุนัข โดยการคัดเลือกสุนัขที่มีความเหมาะสม ในด้านนิสัยและพฤติกรรมที่ดี ให้กับผู้ที่มีความพร้อม ในการที่จะขอรับสุนัขไปอุปการะ ควรทำหมันสุนัขทุกตัวที่เข้าร่วมโครงการนี้ ซึ่งโครงการนี้ จะเป็นการช่วยลดจำนวนสุนัขจรจัด ที่สถานรับเลี้ยงสุนัขจรจัด ต้องรับผิดชอบได้ดีอีกทางหนึ่งด้วย

8.1.5 รมรงค์และขอความร่วมมือกับเจ้าของสุนัข ให้ทำหมันสุนัขที่ไม่ต้องการจะมีลูก เพื่อป้องกันการแพร่ขยายพันธุ์ของสุนัขโดยไม่ตั้งใจ เมื่อไม่มีการขยายพันธุ์เพิ่มของสุนัขจรจัด สุดท้ายสุนัขจรจัดที่เหลืออยู่ ก็จะค่อยๆ ลดจำนวนลง และหมดไปในที่สุด

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การทำความเข้าใจสุนัขจรจัดสุนัขจรจัดแต่ละตัวมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ทำความเข้าใจมาก่อนก็จะสามารถเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของเขาได้

8.2.2 สุขภาพ การดูแลสุขภาพ และรักษาอาการต่างๆ ของเขาให้กลับมาดีเหมือนเดิม ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาพอสมควร

8.2.3 สถานที่เลี้ยงการเตรียมสถานที่เพื่อเลี้ยงสุนัขตัวใหม่จึงต้องมีความพร้อม เมื่อเขามาอยู่จะได้เกิดความคุ้นเคยและสามารถปรับตัวได้

8.2.4 งบในการฟื้นฟู สุนัขจรจัดมีทั้งสุนัขวัยรุ่น สุนัขแก่บางตัวอาจจะป่วยเป็นโรคทำให้ต้องใช้งบในการรักษาพอสมควรรวมถึงอาหารที่ต้องนำมาเลี้ยงพวกเขา จึงจำเป็นที่ผู้เลี้ยงสุนัขจรจัดต้องมีความพร้อมในเรื่องเหล่านี้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูสุนัขจรจัดของชุมชนวัดเวฬุวนาราม อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

8.3.2 ควรศึกษาเรื่อง รูปแบบการควบคุมและแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาสุนัขจรจัดวัดเวฬุวนาราม อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

8.3.3 ควรศึกษาเรื่อง ทศนคติของประชาชนต่อการช่วยเหลือสุนัขจรจัดในชุมชนวัดเวฬุวนาราม อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

9. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). **คู่มือแนวทางการบริหารจัดการสถานสงเคราะห์สัตว์**.

สืบคนเมื่อ 18 ธันวาคม 2563. จาก www.dia.go.th

ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ดิเรก อนันต์. (2556). **การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1**. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูเวฬุวันสุตวัฒน์ ผู้ให้สัมภาษณ์. 16 ธันวาคม 2563. ณ วัดเวฬุวนาราม ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย (เล่ม 11)**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรีณยู ภักดิ์วงศ์. (2560). **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด**. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). **ฐานข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนสุนัข-แมว**. สืบคนเมื่อ 18 ธันวาคม 2563. จาก 164.115.40.46 petregister

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งในส่วนเนื้อหาและวิธีการเขียนเป็นอย่างดีช่วยชี้แนวทางประเด็นและเติมเต็มในสิ่งที่ผู้วิจัยมีส่วนขาดจนทำให้งานนี้มีความบกพร่องน้อยที่สุดจึงขอขอบคุณท่านไว้ ณ ที่นี้

รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะ
เกษตรผสมผสานแนวพุทธของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม
อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง*

MODEL OF PROBLEM SOLVING DEBT AND LIVING COST BY PLANTING PLANT
VEGETABLES KITCHEN GARDENS IN A MANNER INTEGRATED AGRICULTURE
ACCORDING BUDDHIST WAY OF BAN PA KHRAI TAI COMMUNITY, NONG LOM
SUBDISTRICT, HANG-CHAT DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

พระณฐนนท์ ฉันทชาโต (จันทร์ตา)¹, ดิลก บุญอิม²

Phra Natthanon Chanthachato (Chanta)¹, Dilok Boonim²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Lampang Sangha College, Thailand.^{1,2}

Email : nthnnthcanthrta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ 2) เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ 3) เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ที่มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 123 คน และกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและปริญญาตรี และประสบความสำเร็จในงานเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.40 มูลเหตุให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน ส่วนใหญ่ กู้เงินลงทุนในอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 47.42 แหล่งที่เป็นเจ้าหนี้ ส่วนใหญ่ กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 46.39 2. วิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่า

ไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอลำดวน จังหวัดลำปาง เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ใช้วิถีพุทธเป็นหลักในการทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว แบบผสมผสานกัน โดยด้านการลงทุน ใช้หลักการลงทุนที่เหมาะสมกับกำลังที่มีอยู่ มุ่งปลูกไว้ขาย และบริโภคในครอบครัว 3. รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ เกษตรกรควรดำเนินการ 4 ด้าน คือ 1) จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในรอบเดือน 2) รวบรวมเงินไว้เป็นทุนในแต่ละเดือนในการทำเกษตรปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อขาย และบริโภคในครอบครัวโดยยึดหลักขยันและหมั่นออมทรัพย์ 3) เว้นการกู้เงินที่เกินกำลังชำระหนี้ เพื่อใช้ในการเกษตรโดยยึดมั่นในความสันโดษตามที่มีตามกำลัง และตามความเหมาะสมแก่ฐานะของตน 4) จัดสรรเงินให้ครอบคลุมรอบด้านในการดำเนินชีวิต ทั้งในส่วนใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนที่ต้องเก็บไว้ชำระหนี้สิน ส่วนที่เก็บออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นในอนาคต และส่วนที่จะใช้ลงทุนพัฒนางานเกษตรต่อไป

คำสำคัญ : 1. หนี้สิน 2. ค่าใช้จ่าย 3. สวนครัว

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1. to study Problem solving debt and living cost of Ban Pa Khrai Tai community, 2. to study method Problem solving debt and living cost by planting plant vegetables kitchen gardens in a manner integrated agriculture according Buddhist way of Ban Pa Khrai Tai community, 3. to analyze and present the pattern Problem solving debt and living cost by planting plant vegetables kitchen gardens in a manner integrated agriculture according Buddhist way of Ban Pa Khrai Tai community, Nong Lom Subdistrict, Hang Chat District, Lamphang Province. The respondents were: people in Ban Pa Khrai Tai community with agricultural occupations number 123 people and the interviewee groups were: people in Ban Pa Khrai Tai community who completed secondary education and a bachelor's degree, and success in agriculture, cultivating crops, vegetables, and gardening number 10 people. The research tool was a questionnaire and structured interviews. The statistics used were frequency and percentage.

The research results found that: 1. Problem debt and living cost in people's households of Ban Pa Khrai Tai community, Most farmers have debt of less than 50,000 baht, Accounted for 37.40 percent. Causes of household debt, most borrow money to invest in their career, Accounted for 47.42 percent, source that is creditor,

Most of them borrow money from commercial banks, Accounted for 46.39 percent. 2. Method Problem solving debt and living cost by planting plant vegetables kitchen gardens in a manner integrated agriculture according Buddhist way, Found that, Most of the farmers have used the Buddhist way as the main in agriculture by growing vegetable plant in the kitchen garden in kind of mixed, By the investment side, Have applied the investment principles that are suitable for the existing power, focus on planting for sale and consumed in the family. 3. The pattern Problem solving debt and living cost by planting plant vegetables kitchen gardens in a manner integrated agriculture according Buddhist way of Ban Pa Khrai Tai community, Found that, Farmers should take action in 4 areas are: 1) prepare income accounts, expenses in cycle of the month. 2) Gather money to fund each month agriculture for growing vegetable plant in kitchen garden for sale, and consumed in the family, by adhering to the principle of diligence and persistent and saving money. 3) To abstain from borrowing that over which ability in debt settlement for use make in agriculture, By adhering to the seclusion as there is, according to power, and as appropriate status of oneself. 4) Allocate money to cover all aspects of life, Both in part of household spending, Part that must keep for settle the debt, The part that must conserve for spend when necessary in the future, and the part that will use be invested for continue to develop agricultural work.

Keywords : 1. Debt 2. Cost 3. Gardens

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ รูปแบบเกษตรกรรมได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากเงื่อนไขเฉพาะภายในท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เกษตรกรจึงเน้นสร้างผลผลิตที่หลากหลายให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันก็พัฒนาระบบการผลิตให้มีความหมายในทางวัฒนธรรมเพื่อธำรงการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนให้มั่นคง เกษตรกรรมจึงเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้และภูมิปัญญา ต่อมาเมื่อสังคมเกษตรกรรมมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น ประกอบกับบริบทเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมโลก รูปแบบการทำการเกษตรจึงถูกกำหนดให้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการพัฒนาสู่ความทันสมัยจากประเทศตะวันตก (ไพบูลย์ เสงสุวรรณ และคณะ, 2547) ส่งผลให้ภาค

การเกษตรไทยได้พัฒนาไปสู่การเกษตรแผนใหม่ ประกอบด้วย การเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า การใช้พันธุ์พืชที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ตามแนวทางของ “การปฏิวัติเขียว” ที่มีความเชื่อว่าจะสามารถเพิ่มผลผลิตทางอาหารต่อพื้นที่ได้มาก และสามารถสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับเกษตรกรด้วย (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2551)

ในขณะเดียวกันถ้าพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรจากการทำเกษตรกรรมกระแสหลัก จะพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนและมีหนี้สินจำนวนมาก กระบวนการผลิตมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีอย่างต่อเนื่องและปริมาณมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของผู้ผลิตหรือผู้บริโภคตลอดจนระบบนิเวศธรรมชาติ (พิรัชย์ กุลชัย และ ปัญญา หมนันท์, 2548) จากความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นประกอบกับกระแสตื่นตัวทางด้านสิ่งแวดล้อมและกระแสตื่นตัวด้านสุขภาพของผู้บริโภคได้ก่อให้เกิดแนวความคิดของการเกษตรโดยสร้างผลผลิตที่อิงความสมดุลของสภาพแวดล้อมไร่นาในระยะยาว กลายมาเป็นการเกษตรทางเลือกที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกรและชุมชน เรียกว่า “ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน” ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบของการผลิตที่มีการผสมผสานกับปรัชญาที่เป็นรากฐานของความตระหนักต่อคุณค่าของสังคม สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ในระบบนิเวศธรรมชาติ รวมทั้งเป็นความสามารถของระบบที่รักษาประสิทธิภาพการผลิตให้ดำรงอยู่ได้ เกษตรกรรมยั่งยืนจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัวในวิถีชีวิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม การทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืนจึงมิใช่การปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือการปฏิเสธปัจจัยจากภายนอกอย่างสิ้นเชิง สำคัญอยู่ที่การเรียนรู้เท่าทันเพื่อปรับวิถีของตนเองและวิถีของการเกษตรให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2551) ปัจจุบันได้มีการกำหนดรูปแบบของเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ 5 รูปแบบ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ วนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสาน หากกล่าวถึงระบบเกษตรผสมผสานจัดเป็นระบบเกษตรกรรมที่เกษตรกรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการสังสมองค์ความรู้และภูมิปัญญามาช้านาน เกษตรผสมผสานเป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชหลายชนิดและเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ในพื้นที่เดียวกันโดยกิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นาอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดสร้างความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติระบบเกษตรผสมผสานจึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านรายได้ลดการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก และเกษตรกรมีอิสระในการดำรงชีวิต (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2535) จึงเห็นได้ว่า วิธีการทำเกษตรผสมผสานไม่มีรูปแบบที่แน่นอนแต่สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในพื้นที่แต่ละแห่งได้ตามความสามารถและศักยภาพของเกษตรกร (เดชา ศิริภัทร, 2551) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการในการปรับใช้ความรู้คือการนำความรู้ไปปฏิบัติ เป็นการกระทำเพื่อนำความรู้มาใช้

ประโยชน์ในการแก้ปัญหาภายใต้บริบทหนึ่งๆ ของชุมชน เกิดการสังสมประสบการณ์และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และพบว่าชุมชนมีกลไกในการจัดการความรู้ที่เชื่อมโยงกันระหว่างตัวเกษตรกร เครือข่ายชุมชนและองค์กรภายนอก จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการปรับใช้ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสานมีความสำคัญที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทางเกษตรกรรมของเกษตรกรและชุมชนได้

ชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอน้ำหนาว จังหวัดลำปาง ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น 985 คน จำแนกเป็นชาย 482 คน หญิง 503 คน มีครัวเรือน 355 ครัวเรือน มีพื้นที่เกษตร 885 ไร่ มีครัวเรือนที่ทำการเกษตร 123 ครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ ปลูกข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และผักสวนครัว (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม,ออนไลน์)ในช่วยต้นปี พ.ศ. 2563 ประชากรในชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ได้ประสบวิกฤติเศรษฐกิจรอบครัว รายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากข่าวการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ถึงแม้ประชากรในชุมชนแห่งนี้ไม่มีผู้ติดเชื้อโรค แต่ก็มีผลกระทบต่อยาได้ คือมีรายได้ลดลง เพราะปกติสมาชิกในครัวเรือน จำนวนหนึ่ง ได้ไปทำงานรับจ้าง บางรายก็ทำการค้าขายสินค้าในชุมชน เมื่อรัฐบาลประกาศข้อจำกัดในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ ให้ประชาชนอยู่ห่างระหว่างกัน และสวมใส่อุปกรณ์เครื่องป้องกันโรคด้วย จึงทำให้การจ้างงาน การค้าขาย และงานบริการหลายอย่างต้องงดหรือลดปริมาณลง ประชากรส่วนหนึ่งจึงหันไปปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิดแบบผสมผสานในบริเวณพื้นที่ว่างของตนเอง เพื่อนำผลผลิตมาบริโภคในครัวเรือน หากเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่ายภายในชุมชน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของชุมชนแห่งนี้ จึงตัดสินใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอน้ำหนาว จังหวัดลำปาง” โดยใช้ประชากรในชุมชนบ้านป่าไคร้เป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้ เพื่อต้องการศึกษาการนำหลักพุทธธรรม คือ ความสันโดษ ที่มีคุณลักษณะประกอบด้วยความยินดีตามที่ได้ ความยินดีตามกำลังที่มี และความยินดีตามสภาพแห่งตน และหลักมัตตัญญูตา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่มีคุณลักษณะการรู้จักประมาณตน รู้จักประมาณในการใช้จ่าย และการลงทุน เป็นต้น เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ของเกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ แล้วนำผลการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์และประมวลผลการวิจัย โดยคาดหวังว่า ผลการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในชุมชนนี้และประชาชนทั่วไป ในการที่จะนำความรู้ในด้านการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะการทำเกษตรแบบผสมผสาน ไปทำการเกษตรเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

2.3 เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

3.2 ได้ทราบวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

3.3 ได้ทราบรูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง

3.4 สามารถจัดทำเป็นสารสนเทศและเผยแพร่ผลงานวิจัยให้สาธารณชนผู้สนใจงานเกษตรได้ศึกษา และสร้างงานอาชีพเกษตรกรรม ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1)ประชาชนในชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่มอำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง ที่มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 123 ครัวเรือน คัดเลือกมาครัวเรือนละ 1 คน โดยวิธีเจาะจง และขอความร่วมมือ 2)กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่มอำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและปริญญาตรี และประสบความสำเร็จในงานเกษตรปลูกพืชผักสวนครัวแบบผสมผสาน จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1)เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง 2)เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง 3)เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูก

พืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปาง การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหานี้สึนและค่าครองชีพ และวิธีการแก้ไขปัญหานี้สึนและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสาน ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปาง ที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ ในการวิเคราะห์และประมวลผล แล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย 2) ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหานี้สึนและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปาง ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์และประมวลผลแล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แล้วประมวลผล และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหานี้สึนและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปาง

5. ผลการวิจัย

5.1 ปัญหานี้สึนและค่าครองชีพ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปางพบว่า เกษตรกรของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ส่วนใหญ่มีหนี้สินต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.40 รองลงมา มีหนี้สินระหว่าง 50,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.02 และมากกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.45 ส่วนผู้ที่ไม่มีหนี้สินในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.13 เหตุให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน ส่วนใหญ่ กู้เงินลงทุนในอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 47.42 รองลงมา เป็นหนี้บัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 24.74 ใช้เงินซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 18.56 และกู้เงินสร้างที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 9.28 สถาบันการเงินหรือแหล่งที่เป็นเจ้าหนี้ ส่วนใหญ่ กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 46.39 รองลงมา กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 26.80 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 14.43 และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 12.38 ปัญหานี้สึนที่ประสบ ส่วนใหญ่ ขาดเงินส่งชำระค่างวด คิดเป็นร้อยละ 18.56 รองลงมา หาเงินส่งชำระไม่ทันเวลา คิดเป็นร้อยละ 11.34 ส่วนผู้ที่สามารถผ่อนชำระหนี้ตามสัญญา แต่ขาดแคลนปัจจัยอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 70.10

5.2 วิธีการแก้ไขปัญหานี้สึนและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปางพบว่า เกษตรกรของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ได้นำวิถีพุทธมาใช้เป็นหลักการทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว โดยการปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิดแบบผสมผสานกัน กล่าวคือ ด้านการลงทุน ส่วนใหญ่ใช้หลักการลงทุนแบบพอเพียง ไม่ให้เกินกำลังที่มีอยู่ คิดเป็นร้อยละ 26.01 รองลงมา มุ่งปลูกผักไว้ขายและเพื่อไว้กินในครอบครัว และแจกให้ญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 22.76 ด้านการใช้แรงงาน ส่วนใหญ่ใช้แรงงานตัวเอง และลงแขกกัน ช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.64 รองลงมา

ทำงานให้เหมาะสมกับวัยตัวเอง กับทุนที่มีอยู่ของตน คิดเป็นร้อยละ 17.07 ด้านการจัดการทำเกษตร พืชผักสวนครัว ส่วนใหญ่ใช้วิธีศึกษาผ่าน หน้าฝนควรปลูกอะไร หน้าแล้งควรปลูกอะไร ตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 24.39 รองลงมา ทำการเกษตรให้พอมือมีอยู่ และพอจะแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านบ้าง คิดเป็นร้อยละ 19.51 ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านงานเกษตร ส่วนใหญ่ ทำการเกษตร แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีกัน คิดเป็นร้อยละ 21.14 รองลงมา ทำงานร่วมกับทุกคนที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือกันด้วยความจริงใจ คิดเป็นร้อยละ 17.89

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ผู้ประสบความสำเร็จในการทำ เกษตรกรรมปลูกพืชสวนครัว พบว่า ด้านการลงทุนทำเกษตรพืชผักสวนครัวเกษตรกรควรทำงานเก็บ เงินให้มากพอเพื่อเป็นต้นทุนในการเริ่มต้นทำการเกษตร โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน และทำในสิ่งที่ชอบ แต่ต้องดูความเป็นไปได้ คือมีสถานที่รองรับหรือจัดจำหน่ายผลผลิตนั้นๆ ด้วย และต้องศึกษาใน ขั้นตอนและข้อมูลต่างๆ ให้ละเอียดเพื่อลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดตามมาในภายหลัง ด้านการจัดการทำเกษตรพืชผักสวนครัว เริ่มต้นเกษตรกรควรได้ทำความเข้าใจการเกษตรที่เหมาะสม กับพื้นที่และพิจารณาความอดทนของตนเองว่ามีพอหรือไม่ที่จะทำการเกษตรควรทำความเข้าใจเรื่อง ต้นทุน เช่น งบประมาณการทำโรงเรือน ทำระบบส่งน้ำ การซื้อเมล็ดพันธุ์ และซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น โดยควรเน้นความประหยัดและคุ้มค่าควรศึกษาช่องทางการจัดจำหน่าย และทำความเข้าใจความ เป็นไปของธรรมชาติ คือ ดินฟ้าอากาศ ควรมีการวางแผนแก้ไขให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้านการกำหนด แนวทางการพัฒนางานเกษตรกรรมปลูกพืชผักสวนครัวเกษตรกรควรวางแผนการปลูกพืชผักสวนครัว ไว้หลายๆ อย่าง ก่อนที่เกษตรกรจะลงมือปลูก จะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพืชที่ตนสนใจด้วยการ ปลูกพืชผักสวนครัวหลายๆ อย่าง เป็นการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตร ผสมผสานเข้ามาปรับใช้เพื่อลดความเสี่ยง และด้านวิธีการแก้ปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพในครัวเรือน เกษตรกรต้องเดินทางสายกลาง ใช้ชีวิตแบบประหยัด เหมาะสมแก่ฐานะของตน เพื่อให้อยู่รอดในแต่ละ วัน ต้องมีวินัยเคร่งครัดในด้านการเงินรู้จักปรับตัวให้อดออมมากขึ้น รู้จักจัดสรรทรัพยากรสินให้ พอเหมาะกับการใช้สอยประจำวัน และมีเหลือไว้เพื่อการลงทุนทำการเกษตรที่ต้องการ เมื่อได้เงินทอง จากการทำการเกษตรแล้ว ต้องรู้จักเก็บรู้จักใช้ในการชำระหนี้ รู้จักเพิ่มทุนขยายงาน และใช้จ่ายใน ครอบครัวเฉพาะสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์

5.3 รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะ เกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์ปัญหานี้สินและค่าครองชีพและวิธีการแก้ปัญหาจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ด้านการลงทุนเกษตรกรควรใช้วิธีการลงทุนแบบพอเพียง ไม่ให้เกินกำลังที่มีอยู่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อจะได้รู้ว่า ในรอบเดือนนี้ มีเงินรายรับจำนวน เท่าไร ใช้จ่ายไปเท่าไร เพียงพอที่จะนำไปลงทุนขยายงานเกษตรแค่ไหน อย่างไร พยายามรวบรวมเงิน ไว้เป็นทุนในแต่ละเดือน โดยไม่ไปกู้เงินเพิ่มเพื่อมาทำการเกษตร และเมื่อมีเงินรายได้จากการปลูกพืช

สวนครัวในรอบเดือน เกษตรกรควรพิจารณาจัดสรรเงินนั้น ออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง สำหรับใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนที่สองเก็บไว้ชำระหนี้สิน ส่วนที่สามเก็บออมไว้ ส่วนที่สี่ใช้ลงทุนต่อยอดงานเกษตรต่อไป ด้านการใช้แรงงาน ควรใช้แรงงานตัวเอง และลงแขกกัน ช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ด้านการจัดการควรรักษาฟ้าฝน ฟ้าฝนควรปลูกอะไร ฟ้าแล้งควรปลูกอะไร ตามฤดูกาล เริ่มต้นควรได้ทำความเข้าใจการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ด้านการพัฒนา ควรวางแผนการปลูกไว้หลายๆ อย่าง ก่อนที่เกษตรกรจะลงมือปลูกจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพืชที่ตนสนใจด้วย ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน ควรทำการเกษตรแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีกัน ทำงานร่วมกับทุกคนที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือกันด้วยความจริงใจ และด้านวิธีการแก้ปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพในครัวเรือน เกษตรกรควรใช้ชีวิตแบบประหยัด เหมาะสมแก่ฐานะของตนต้องมีวินัยเคร่งครัดในด้านการเงินรู้จักปรับตัวให้อดออมมากขึ้น ต้องรู้จักวางแผนในการใช้จ่ายแต่ละอย่างไม่ให้รายจ่ายมากกว่ารายรับโดยการยึดหลักโศกวิภาค 4 คือ ส่วนที่ 1 ใช้จ่ายเลี้ยงตนและคนในครอบครัวส่วนที่ 2-3 ใช้เป็นทุนประกอบกิจการงาน และการใช้หนี้ (ถ้ามี) และส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น เป็นแนวทางปฏิบัติ

6. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการแก้ไขปัญหานี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว
ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ

จากภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 1) จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในรอบเดือนเพื่อจะรู้ว่า ในรอบเดือนนี้ มีเงินรายรับจำนวนเท่าไร ใช้จ่ายไปเท่าไร จ่ายเป็นค่าอะไรบ้าง เหลือเท่าไร เพียงพอที่จะนำไปลงทุนขยายงานเกษตรแค่ไหน อย่างไร โดยใช้หลักพอประมาณ (มัตตัญญูตา) ไม่ให้เกินกำลังที่มีอยู่ เป็นแนวปฏิบัติ 2) รวบรวมเงินไว้เป็นทุนในแต่ละเดือน เพื่อปลูกพืชผักไว้ขาย และเผื่อไว้บริโภคในครอบครัวโดยการทำงานเก็บเงินให้มากพอเพื่อเป็นต้นทุนในการเริ่มต้นทำการเกษตรโดยยึดหลักขยันและหมั่นออมทรัพย์ที่ทำได้ 3) เว้นการกู้เงินที่เกินกำลังชำระหนี้ เพื่อนำมาใช้ในการเกษตร โดยยึดหลักความสันโดษ 3 คือ พอใจตามที่มี ยินดีตามกำลัง ดำเนินการตามสมควรแก่ฐานะของตน 4) จัดสรรเงินให้ครอบคลุมรอบด้านในการดำเนินชีวิต ทั้งในส่วนใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนที่ต้องเก็บไว้ชำระหนี้สิน ส่วนที่เก็บออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นในอนาคต และส่วนที่จะใช้ลงทุนต่อยอดงานเกษตรต่อไป โดยการยึดหลักโศกวิภาค 4 คือ ส่วนที่ 1 ใช้จ่ายเลี้ยงตนและคนในครอบครัวส่วนที่ 2-3 ใช้เป็นทุนประกอบการงาน และการใช้หนี้ (ถ้ามี) และส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นเกษตรกร เมื่อดำเนินการตามรูปแบบเช่นนี้ จะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพของครอบครัวได้

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว ในลักษณะเกษตรผสมผสานแนวพุทธ ของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า เกษตรกรของชุมชนบ้านป่าไคร้ใต้ ส่วนใหญ่ได้นำวิถีพุทธมาใช้เป็นหลักการทำเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว โดยการปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิดแบบผสมผสานกัน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1 ด้านการลงทุน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้หลักการลงทุนยังพอเพียง ไม่ให้เกินกำลังที่มีอยู่ มุ่งปลูกผักไว้ขายบ้าง เผื่อไว้กินในครอบครัวบ้าง และแจกให้ญาติพี่น้องบ้างตามสมควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่า อาชีพการทำเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว มีความผันแปรไปตามกลไกของตลาดและผู้บริโภค จึงทำให้ราคาผลผลิตไม่แน่นอน การลงทุนปลูกตามต้นทุนที่ดินมีอยู่โดยไม่ไปกู้หนี้ยืมสินมาลงทุน จึงเป็นทางออกที่ดี อาจทำให้ผลผลิตไม่มากนัก แต่หากขาดทุนก็ไม่ต้องเครียดในเรื่องหนี้สิน เข้าในลักษณะความสันโดษที่ว่า ยินดีตามที่ได้ ใช้จ่ายตามที่มี หากการเริ่มต้นการปลูกได้ผลดี ก็อาจนำผลกำไรมาเพิ่มทุนมากขึ้นเรื่อยๆ อาจทำให้การทำอาชีพการเกษตรนี้ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เสถียรพงษ์ วรรณปก (2534) ที่กล่าวถึงความสันโดษว่าเป็นผู้มีความยินดีตามที่ได้ยินดีตามกำลังที่สามารถหาได้และยินดีในสิ่งที่หาได้โดยชอบธรรม กล่าวคือมีความพอใจในผลสำเร็จ หรือผลที่สร้างขึ้นด้วยความบากบั่นของตน

7.2 ด้านการใช้แรงงาน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้แรงงานตัวเอง และลงแขกกัน ช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่า การใช้แรงงานตนเอง จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นต้นทุน และการลงแขกแลกความช่วยเหลือกันในงานเกษตร นอกจากเป็นการลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทำให้การทำงานการเกษตรเสร็จทันเวลาที่ต้องการ จึงเป็นการอนุเคราะห์กัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุจิตรา รณริน(2538) ที่กล่าวว่า การให้เกื้อหนุน โอบอ้อมอารีกันด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณาจึงถือว่าให้เพื่ออนุเคราะห์ และกลุ่มเกษตรกรยังเน้นการทำงานให้เหมาะสมกับวัยตัวเอง กับทุนที่มีอยู่ของตน ทั้งนี้ อาจเพราะเห็นว่า การทำงานเกินกำลังในวัยของตน อาจได้ไม่คุ้มเสียต่อสุขภาพร่างกาย การทำการเกษตรที่เหมาะสมกับวัยจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ทำให้เกิดความกระตือรือร้น ไม่เกิดความขลาดในงานที่ทำ ส่วนการลงทุนเท่าที่มีก็เป็นการลดความเสี่ยงในการเพิ่มหนี้สิน และอาจเห็นว่าการทำการเกษตรแบบค่อยเป็นค่อยไปตามศักยภาพของตน จะเป็นการทำการเกษตรที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2548) ที่กล่าวว่าการรู้จักประมาณ ต้องเป็นคนรู้จักความพอดี ความพอเหมาะ ไม่มากเกินไปทุกๆ เรื่อง รู้จักความพอดีในการพูด ในการทำงาน ในการหาทรัพย์ ในการจ่ายทรัพย์ โดยรู้จักประมาณกำลังของตน เป็นสาเหตุให้เป็นคนมีความพอดี รู้จักพอ ไม่ทำอะไรเกินกำลัง

7.3 ด้านการจัดการทำเกษตรพืชผักสวนครัว กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้วิธีศึกษาพัฒนาหน้าฝนควรปลูกอะไร หน้าแล้งควรปลูกอะไร ตามฤดูกาล ทั้งนี้ อาจเพราะเห็นว่า พืชผักในแต่ละชนิดเจริญงอกงามได้ดีในฤดูที่ต่างกัน เช่น พริก มะเขือ ปลูกได้ดีในฤดูร้อน กระหล่ำปลี ปลูกได้ดีในฤดูหนาว ดังนั้น กระบวนการปรับใช้ความรู้ในการทำการเกษตรผสมผสานในระดับชุมชน เพื่อให้รู้ช่วงเวลาการปลูกพืชผักแต่ละชนิดตามฤดูกาล จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและแสวงหาทางออกที่เหมาะสมในการเกษตรสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ ยิ่งยวด และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการปรับใช้ความรู้การทำเกษตรผสมผสานของชุมชนและเกษตรกร: กรณีศึกษา บ้านหนองกระโดนมนอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กระบวนการปรับใช้ความรู้ในการทำการเกษตรผสมผสานในระดับชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและแสวงหาทางออกที่เหมาะสมในการเกษตร ผู้นำชุมชนมีบทบาทหลักในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านเวทีประชาคมก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการเกษตรผสมผสานที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และทำการเกษตรให้พอมีกินมีอยู่ และพอจะแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านบ้าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่า การรู้จักการทำเกษตรแบบพอประมาณตน และรู้จักการสร้างมิตรสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ด้วยการแบ่งปันผลผลิตพืชผลการเกษตรของตน จะทำให้ตนและครอบครัวไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้และได้เพื่อนบ้านที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ แสงทอง (2557) ที่ได้ศึกษาการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา: ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การให้ทาน มีจุดประสงค์

2 อย่าง คือ ส่วนตน เพื่อกำจัดกิเลส คือความโลภ และความตระหนี่ในจิตสันดาน และส่วนสังคม คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การให้ทานเป็นการผูกมิตรไมตรีและความสามัคคีต่อกัน จุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน คือ ให้ความสำคัญแก่วัตถุทาน และตัวผู้รับ เช่น ให้ทานด้วยความเคารพ ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตนและผู้ที่ยื่นให้ทาน โดยมีจิตอนุเคราะห์ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น

7.4 ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านงานเกษตร กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่าการสามัคคีเป็นหลักสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะเกษตรกรควรมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ที่ทำให้การปลูกพืชสวนครัวที่แต่ละคนทำนั้น ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ การช่วยเหลือกันในด้านแรงงาน ช่วยงานปลูก และงานเก็บผลผลิตซึ่งกันและกัน จะทำให้การทำอาชีพปลูกพืชผักสวนครัวเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพระภิกษุวิสุทฐิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2542) ที่กล่าวถึง การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นว่า เป็นการแสดงความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูตาย รู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำความดีอันเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นหรือแก่สังคม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส และมีการทำงานร่วมกับทุกคนที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือกันด้วยความจริงทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่าการจริงใจ เป็นคุณสมบัติของเพื่อนแท้ มิตรที่ถาวร สามารถร่วมกันประคับประคองอาชีพการงานที่ทำร่วมกัน ดำเนินไปด้วยดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Beyer และ Marshall (1981) ที่เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความสำคัญยิ่ง บุคคลควรมีความยินดีแบ่งปันช่วยกันทำงาน ไม่นิ่งดูตายแม้เป็นงานหนักของผู้อื่น หรือหวั่นสิ่งที่ตนเองได้มาโดยเฉพาะส่วนที่จะได้ร่วมกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้นำชุมชนควรจัดประชุมและแนะนำเกษตรกรในชุมชนให้รู้จักการคำนวณเงินรายรับ-รายจ่ายที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วประเมินว่า จะใช้จ่ายอย่างไรให้เพียงพอต่อการซื้อเครื่องบริโภคบริโภคในครัวเรือนในรอบเดือนหรือสองเดือน โดยตัดประเด็นการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทุกประเภทออกให้หมด และจัดสรรเงินไว้จำนวนหนึ่งสำหรับการเกษตรปลูกพืชสวนครัว เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ และวัสดุปลูก เป็นต้น

8.1.2 ควรแนะนำให้เกษตรกรรู้จักหลักโภชนาการ 4 ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้รู้วิธีการจัดสรรทรัพย์ที่มีอยู่ให้ได้ 4 ส่วน สองส่วนแรก สำหรับซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และผ่อนชำระหนี้ (ถ้ามี) ส่วนที่สามใช้เป็นต้นทุนปลูกพืชผักสวนครัว และส่วนที่ 4 ใช้เป็นเงินสำรอง สำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน สำหรับในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนนั้น ต้องมีการ

จัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นของสิ่งที่จะใช้สอยและบริโภค ควรเน้นคุณค่ามากกว่าค่านิยมหรือแฟชั่น เช่น อาหารประเภทปลาสด จะถูกกว่าพวกปลากระพง เนื้อไก่จะถูกกว่าเนื้อหมูหรือเนื้อวัว หรือผักบุงถูกกว่าผักคะน้า เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ ล้วนมีคุณค่าทางโภชนาการ แต่เกษตรกรสามารถเลือกซื้อชนิดที่มีราคาถูกได้ โดยตัดความรู้สึกรักอยากรับประทานอาหารแพงๆ ออกเสีย ก็จะทำให้งบประมาณสองส่วนนั้น เพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ในส่วนที่จัดสรรไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนนั้น ต้องพยายามเริ่มต้นใช้จ่าย ซื้อเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ หน่อปลูก และวัสดุปลูกภายในกรอบเงินที่กำหนดไว้ ถ้าต้นทุนมีน้อย อาจจะซื้อเมล็ดพันธุ์ชนิดที่มีราคาถูก เช่น เมล็ดพันธุ์ผักกาดคะน้า โหระพา เป็นต้น ส่วนกิ่งพันธุ์ที่หาง่ายในปัจจุบัน ก็คือ กิ่งมะนาว เช่น พันธุ์ตาฮิติ และพันธุ์ทะวายพื้นเมือง เป็นต้น อาจขอกิ่งพันธุ์จากเจ้าของสวน หรือขอซื้อเขา ซึ่งมีราคาไม่แพง แล้วนำมาปักชำในภาชนะที่เป็นแก้ว ฝังด้วยดินหรือกระบะ แล้วคลุมด้วยถุงพลาสติก ที่เรียกว่า “อบกึ่ง” ไม่ให้มีอากาศถ่ายเท เพื่อป้องกันการคายน้ำ ทำเช่นนี้ ประมาณหนึ่งเดือน ก็จะได้ต้นกล้าตามที่ต้องการ

8.1.3 ควรรณรงค์ให้เกษตรกรหลีกเลี่ยงการกู้เงิน เพราะการแก้ปัญหาหนี้สินและค่าครองชีพด้วยการกู้เงินมาลงทุนทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะเงินรายได้จากผลผลิตจะต้องนำไปชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย อาจมีเหลือไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน ทำให้ไม่มีทุนในการทำเกษตรต่อไป คงต้องหันไปกู้เงินอีก ทำให้มีหนี้สินวนเวียนไปมาอย่างนี้ ดังนั้น การหลีกเลี่ยงการกู้เงินจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ควรทำการเกษตรแบบค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากหนึ่ง สอง สาม ไปตามลำดับ โดยใช้พันธุ์พืชที่หาได้เองโดยไม่ต้องซื้อ เช่น กิ่งมะนาว กิ่งมะกรูด เถาฟักทอง เป็นต้น ผู้ทำการเกษตรสามารถขอจากเพื่อนบ้านที่ทำการเกษตรนั้นได้ ขอมานำจำนวนหนึ่ง แล้วนำมาปักชำอบกึ่ง หรือควั่นแนบให้เกิดราก นำไปปลูกแล้วทำการขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นเกษตรกรทำการทดลองนำกิ่งมะนาว และมะกรูดอย่างละ 5 กิ่ง มาปักชำอบกึ่ง และปลูกลงดิน เมื่อต้นโตมีกิ่งมากขึ้น ก็ได้ตัดกิ่งมาปักชำขยายพันธุ์ ในเวลาสามปีได้ต้นมะนาวและมะกรูดจำนวนมาก และสามารถทำให้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ตามที่ตนต้องการ

8.1.4 ควรชักนำเกษตรกรให้ยึดหลักความจริงใจ คือ มีความตั้งใจแน่วแน่ต่อการทำการเกษตรปลูกพืชสวนครัว มีความจริงใจต่อเพื่อนบ้านผู้ร่วมอาชีพ รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่คิดเอาเปรียบ หรือมีเล่ห์เหลี่ยมต่อผู้ซื้อหรือลูกค้า เน้นเว้นสิ่งที่จะทำให้เกิดโทษ และตั้งใจพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ จะทำให้การงานนั้นสำเร็จได้ด้วยดี

8.1.5 ควรมีการจัดฝึกทักษะทางการเกษตร เน้นการรู้จักก่อนทำ การทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว ควรรู้จักก่อนทำในสิ่งเหล่านี้ 1) การคัดเลือกชนิดของพืชผักที่จะปลูก ต้องศึกษาให้รู้ถึงความต้องการของผู้บริโภคด้วยว่า ปัจจุบัน ผู้บริโภคนิยมพืชผักชนิดใดบ้าง และควรรู้จักพันธุ์พืชผักนั้นด้วยว่ามีคุณสมบัติพร้อมปลูกแค่ไหน 2) ศึกษาคุณภาพของดินต้องรู้จักวิเคราะห์ดินที่จะปลูกว่าเป็นดินประเภทใด เช่น เป็นดินเหนียว ดินร่วน หรือดินปนทราย มีสภาพเป็นกรด เป็นด่างอย่างไร และจะ

ปรับสภาพดินอย่างไรให้เหมาะสมกับการปลูกพืชผักที่ต้องการ 3) การดูแลรักษาต้องศึกษาวิธีป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชผักสวนครัว การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพต่างๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของพืชผักนั้นๆ 4) การเก็บผลผลิต-การจำหน่าย ควรศึกษาอายุการเก็บผลผลิตของพืชผักที่ปลูกแต่ละชนิด และต้องรู้จักแหล่งจำหน่ายผลผลิตให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถขายผลผลิตได้ตามที่ต้องการ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 เกษตรกรควรเรียนรู้หลักการพื้นฐานการสร้างวินัยการเงิน ฝึกการประหยัดโดยใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

8.2.2 ควรเริ่มต้นออมทันทีที่มีรายได้ และเก็บออมอย่างสม่ำเสมอ

8.2.3 ควรวางแผนการออมเงินไว้ทุกครั้งที่มีรายได้ และตั้งจุดประสงค์ในการออมไว้ให้ชัดเจน

8.2.4 ควรเลือกซื้อวัสดุใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่า รวมทั้งทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน

8.2.5 ควรดำเนินชีวิตให้พอเหมาะพอดีกับสภาพและบทบาทในปัจจุบันของตน

8.2.6 ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ เพื่อผ่อนชำระหนี้ค้างงวดให้เหมาะสมกับความสามารถของตน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม 4 เป็นฐานในการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร เนื่องด้วยเห็นว่า การแก้ปัญหาหนี้สิน เกษตรกรควรเริ่มด้วยการคบหาปราศรัยทางด้านการเกษตร ตั้งใจฟังคำแนะนำ นำมาวิเคราะห์ และทดลองปฏิบัติ

8.3.2 ควรศึกษาเรื่อง ทิฐธรรมมิกัตถะ 4: การแก้ปัญหาค่าครองชีพของเกษตรกรตามแนวพุทธศาสนา เนื่องด้วยเห็นว่า ความขยัน หมั่นออม มีเพื่อนดี และการเลี้ยงชีพไม่ฟุ้งเฟ้อ จะเป็นแนวทางเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ทำให้ปัญหาค่าครองชีพหมดไป

8.3.3 ควรศึกษาเรื่อง ภาวนา 4: ทางพ้นวิภัติเศรษฐกิจของเกษตรกรไทย ด้วยเห็นว่าการรู้จักการดูแลร่างกาย (กายภาวนา) การรู้จักประสานประโยชน์ทางสังคม (ศีลภาวนา) การรู้จักยับยั้งชั่งใจ (จิตตภาวนา) และการรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน (ปัญญาภาวนา) จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

เดชา ศิริภัทร. (2551). เส้นทางเกษตรกรรมยั่งยืน. นนทบุรี : มูลนิธิชีววิถี (BIOTHAI).

- นิรันดร์ ยิ่งยวด และคณะ. (2559). กระบวนการปรับใช้ความรู้การทำเกษตรผสมผสานของชุมชนและเกษตรกร: กรณีศึกษากองบ้านหนองกระโดนมนอ หนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่**. 8(1). 172-198.
- บุญศิริ ขวลิตรารัง. (2529). **ธรรมโอศถ**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **ภาษาธรรม**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2542). **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอชทีพีเพรส.
- ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ. (2547). **รูปแบบและเทคนิคเกษตรยั่งยืน: องค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2551). **ชุมชนท้องถิ่นพัฒนากับการเกษตรแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. (2535). **ไปให้พ้นยุคปฏิวัติเขียว: เบื้องหลังปัญหาการเกษตรและการแสวงหาทางเลือกใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม.
- วีระพงษ์ แสงทอง. (2557). **ศึกษาการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา: ตำบลไร่น้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตรา รณรัตน์. (2538). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2534). **พระพุทธศาสนาทัศนะและวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม. (2562). **สภาพทั่วไป อบต.หนองหล่ม อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง**, สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2563. จาก www.nonglom.go.th
- Beyer, J. E., & Marshall, J. (1981). The interpersonal dimension of collegiality. **Nursing outlook**. 29(11). 662-665.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งในส่วนเนื้อหาและช่วยชี้แนวทางประเด็นและเติมเต็มในสิ่งที่ผู้วิจัยมีส่วนขาดจนทำให้งานนี้สำเร็จลงได้จึงขอขอบพระคุณท่านไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอถวายบูชาพระรัตนตรัย ครูบาอาจารย์ ทุกท่านตลอดถึงญาติมิตรทั้งหลายที่คอยให้กำลังใจ และให้ข้อคิดเห็นในการทำงาน จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4*

DEVELOPING THE GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION FOR SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF UDONTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS 4

นุชเรศ คำดีบุญ¹, ประเสริฐ เรือนนະการ²

Nootcharet Kumdeeboon¹, Prasett Rueanakarn²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : Nurse-babyx@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 123 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 12 คน จากโรงเรียนต้นแบบ 2 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน 37 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. แนวทาง 2. การบริหารงานวิชาการ 3. งานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research article was 1) to study the current state and the desirable state of academic administration of schools under the office of Udonthani Primary Educational Service Area 4, 2) to developing the guidelines of academic administration of schools under the office of Udonthani Primary Educational Service Area 4. The sample group consisted of administrators and teachers from schools under the Office of Udonthani Primary Educational Service Area 4, 123 persons, key performances were 12 persons consisted of administrators and teachers from 2 pilot schools and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview, and guidelines assessment form. Statistical for analyzed data were percentage, mean, and standard deviation.

The research result was found that; 1. The current state of academic administration of schools under the office of Udonthani Primary Educational Service Area 4 overall were at a high level, the desirable state overall was at the highest level. 2. The guidelines of academic administration of schools under the office of Udonthani Primary Educational Service Area 4 consisted of 4 aspects 37 guidelines and the suitability and possibility of the guidelines assessed by the luminaries both overall were at high levels.

Keywords : 1. Guidelines 2. Academic Administration 3. Academic of Primary Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนและสังคม ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักและเข้าใจในหลักการบริหารจัดการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ในอันที่จะส่งผลให้โรงเรียนพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานโรงเรียน งานด้านวิชาการจึงเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546)

การดำเนินงานจัดการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายนั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารงานในโรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปนั้นการบริหารงานในโรงเรียนจะขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ การที่จะดูว่าโรงเรียนจะมีมาตรฐานหรือคุณภาพนั้น ก็มักจะพิจารณาจากผลงานวิชาการเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด ขนาดไหน การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา และโรงเรียน เพราะการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นกิจกรรมทุกชนิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพที่สุด (เสาวณี ตรีพุทธรัตน์, 2554) ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นภาระหน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องให้ความสำคัญและให้เวลามากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 17 ด้าน คือ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผล การศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนว ปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

จากการศึกษา ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งพอสรุปได้ เป็น 2 ประเด็น คือ เกิดจากการบริหารจัดการงานวิชาการในโรงเรียนเอง และสภาพภูมิหลังของ นักเรียนอันได้แก่ ความยากจน สภาพครอบครัวที่แตกแยก สภาพแวดล้อม ที่พักอาศัยเป็นต้น โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนนั้น ผู้บริหารบางโรงเรียนไม่ได้ดูแลเอาใจใส่งานวิชาการเท่าที่ควร แต่มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศด้านอาคารสถานที่ การขยายตัวของอาคารเพื่อใช้รองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านการบริหารจัดการศึกษาได้แก่ การรวมศูนย์อำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลางมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน อำนาจการสั่งการอยู่ที่ส่วนกลาง ขาดเอกภาพในด้านนโยบายและการบริหารการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาครู ปัจจุบันพบว่าครูขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ภาระงานครูมีมากและครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน ปัญหาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การศึกษาที่ผ่านมาเป็นการจัดการศึกษา ในระบบปิด ขาดความยืดหยุ่น คล่องตัว เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาเด็กไทยคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่เป็น

ผลจากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ เพื่อออกแบบพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ยังสามารถนำไปใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ให้มีมาตรฐาน และให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4

3.2 ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร 12 คน ครู 168 คน รวมจำนวน 180 คน ซึ่งเป็นประชากรจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร 9 คน ครู 114 คน รวมจำนวน 123 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2562 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการจัดส่งด้วยตนเอง และส่งผ่านทางฝ่ายธุรการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 การจัด

กระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดเรียงแบบสอบถาม ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถาม บันทึกผลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาต้นแบบ 2 แห่ง จำนวนรวม 12 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทางได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดเรียงแบบประเมิน ตรวจสอบให้คะแนนแบบประเมิน บันทึกผลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ปรากฏผลดังในตารางที่ 1 และได้นำคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ปรากฏผลดังในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาหลักสูตร	4.53	0.227	มากที่สุด	4.58	0.150	มากที่สุด

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. การวางแผนงานวิชาการ	4.44	0.224	มาก	4.55	0.216	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนการสอน	4.40	0.276	มาก	4.63	0.222	มากที่สุด
4. การวัดผลและประเมินผล	4.51	0.287	มากที่สุด	4.59	0.187	มากที่สุด
รวม	4.47	0.253	มาก	4.58	0.193	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การวางแผนงานวิชาการ และการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวางแผนงานวิชาการ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน(D) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์(I) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. การพัฒนาหลักสูตร	4.53	4.58	0.009	4
2. การวางแผนงานวิชาการ	4.44	4.55	0.024	2
3. การจัดการเรียนการสอน	4.40	4.63	0.050	1
4. การวัดผลและประเมินผล	4.51	4.59	0.018	3

จากตารางที่ 2 แสดงผลการคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ระหว่าง 0.009 – 0.050 และมีลำดับความต้องการ

จำเป็นโดยรวมและรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ การวัดผลและประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานีเขต 4 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 37 แนวทางมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางการพัฒนา คือ ควรบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนเป็นมาตรฐานเดียวกัน การเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรโดยหน่วยงานภายนอกตามความเหมาะสม การจัดหลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตรที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามอุดมการณ์และเป้าหมาย การกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนรู้อบรมตามสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.2 การวางแผนงานวิชาการ มีแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดเวลาของกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโรงเรียน การให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนของโรงเรียน การลดภาระงานอื่นๆ ของครูที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นในด้านวิชาการ การวางแผนการทางงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบและชัดเจน ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานตามเป้าหมายแบบกัลยาณมิตร การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรให้ตรงกับความรู้ความสามารถกับตำแหน่งงานที่ต้องการ การส่งเสริมให้ครูเข้าสอนในชั้นเรียน

5.2.3 การจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการพัฒนา คือ มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัย การเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ การนิเทศให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การบริหารจัดการเวลาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดประโยชน์สูงสุด เสริมสร้างจัดบรรยากาศในโรงเรียนที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่นักเรียน มีแหล่งสืบค้น ศึกษาค้นคว้าที่เพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

5.2.4 การวัดผลและประเมินผล มีแนวทางการพัฒนา คือ เน้นการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนตามสภาพจริง การนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในปีต่อไป พัฒนาการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีคุณภาพ การพัฒนานักเรียนให้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและการประสานความร่วมมือในการเข้าศึกษาต่อกับโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4 ปรากฏผล ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน
วิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาหลักสูตร	4.40	0.57	มาก	4.36	0.54	มาก
2. การวางแผนงานวิชาการ	4.40	0.53	มาก	4.36	0.61	มาก
3. การจัดการเรียนการสอน	4.44	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
4. การวัดผลและประเมินผล	4.45	0.55	มาก	4.38	0.53	มาก
รวม	4.41	0.55	มาก	4.36	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การบริหารงานวิชาการของกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า มีสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การวางแผนงานวิชาการ และการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการของกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีการบริหารงานที่ดีในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านสำคัญของงานวิชาการ คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การวางแผนงานวิชาการ และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ กนิษฐา ผาสุทร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโซ่พิสัยปากคาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ โรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโซ่พิสัยปากคาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การ

พัฒนาหลักสูตร และการวางแผนงานวิชาการ ตามลำดับสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการบริหารวิชาการมุ่งไปที่คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักที่จะพัฒนาวิชาการของสถานศึกษาและพัฒนานักเรียน โดยการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนงานวิชาการ ก็ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีการเตรียมการและพัฒนาให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางวิชาการสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัทพร อูระงาม (2560) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ระหว่าง 0.009 – 0.050 และมีลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวมและรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ การวัดผลและประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ โดยผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) มีค่าน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีการปฏิบัติสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นค่าการปฏิบัติในระดับสูง สถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานวิชาการดี จึงทำให้เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับค่าสภาพที่พึงประสงค์แล้ว ทำให้ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ที่คำนวณได้มีค่าน้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัทพร อูระงาม (2560) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ซึ่งได้คำนวณหาความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) มีค่าในระดับน้อยเช่นกัน คือ มีค่าความต้องการจำเป็น ระหว่าง 0.07-0.14

6.2 ผลการพัฒนาแนวการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยสามารถอภิปรายผลรายละเอียดดังนี้

6.2.1 การพัฒนาหลักสูตร ควรมีการจัดหลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตร ตามความเป็นและเหมาะสมที่จะช่วยพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามอุดมการณ์และเป้าหมายของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนก็คือการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักเรียนและพัฒนาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรมีหลักสูตรของโรงเรียนที่ยึดหลักสูตรแกนกลาง 2551 เป็นหลักโดยวิเคราะห์ตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้วจึงโยงให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและผู้เรียนเป็นสำคัญ

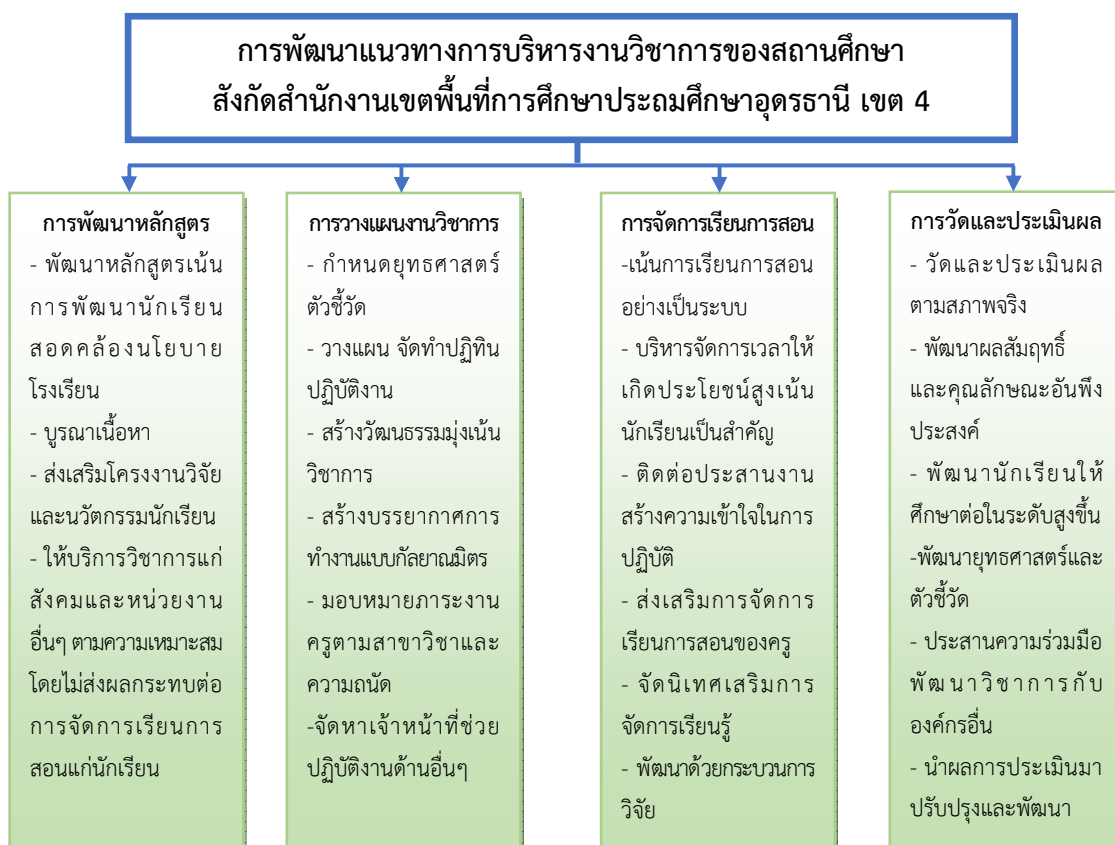
6.2.2 การวางแผนงานวิชาการ มีการกำหนดยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดในการดำเนินงานวิชาการที่จะช่วยพัฒนาให้บรรลุตามอุดมการณ์และเป้าหมายโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการต้องการให้สามารถพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนและต่อยอดการศึกษาในระดับสูงที่ขึ้น มีการวางแผนการทำงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบและชัดเจน ขั้นตอนการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ญัตติยานี จันต (2562) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครู ผู้รับผิดชอบควรหมั่นกำกับติดตามการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้เป็นระยะโดยอาจมีการนิเทศการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

6.2.3 การจัดการเรียนการสอน เน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ จัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ จัดการบริหารจัดการเวลาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงนักเรียนเป็นหลัก มีการติดต่อประสานงานสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น และมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชา พุ่มพวง (2559) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของการทำวิจัย สร้างแรงจูงใจและสนับสนุนให้ครูเผยแพร่งานวิจัยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และนิเทศประเมินผลการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการสอน และจัดนิเทศการนำหลักสูตรไปใช้สอนแบบเชิงรุกและเป็นกัลยาณมิตร เสริมสร้างจัดบรรยากาศในโรงเรียน ที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน มีการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศและสถานที่ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศและสถานที่ในโรงเรียนให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาห้องสมุดให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า มีแหล่งสืบค้นที่เพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมัย ภัทรมานิต (2560) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แนวทางคือ ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

6.2.4 การวัดผลและประเมินผล เน้นการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวัดผลและประเมินจะทำให้สามารถทราบข้อดีและข้อเสียสามารถทำให้การแก้ปัญหาหรือพัฒนาได้อย่างตรงประเด็นและได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธยาน์ จนต (2562) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการบริหารงานวัดผลและประเมินผลควรดำเนินการด้านการวัดผลและประเมินผลโดยนาระบบการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ และจัดระบบการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานีเขต 4 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานีเขต 4

แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้ศึกษาและพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา และผ่านการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้มีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสม สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการบริหารวิชาการของ สถานศึกษา วางแผน การปฏิบัติ กำหนดความมุ่งหมายของการพัฒนา และมอบหมายนโยบายอย่างชัดเจน

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการ ของสถานศึกษาไปใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เมื่อพิจารณาเรียงลำดับความต้องการ จำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ การวัดผล และประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ เนื่องจากการจัดการเรียนสอนเป็นหัวใจสำคัญในการ บริหารงานวิชาการ เป็นจุดที่นำผลการพัฒนาไปใช้เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นการ พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามอุดมการณ์และเป้าหมายของโรงเรียน ควร คำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน จะสามารถช่วยในการดำเนินงาน เป็นอย่างตรงจุดและเกิดผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาการบริหารงานโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การ บริหารงานแผนงานและงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานหอพัก เพื่อที่จะได้ทราบ แนวทางในการส่งเสริมและปรับปรุงพัฒนาต่อไป

8.3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ภาสุทร. (2559). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาโซพิสัยปากคาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ).
- ณัฐธยาน์ จะนต. (2562). **แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ธัมมัย ภัทรมานิต. (2560). **แนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรปราการ**. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 12(2). 445–462.
- เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม. (2560). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2546). **แนวดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ).
- เสาวณี ตรีพุทธรัตน์. (2554). **เอกสารประกอบการสอนวิชา 218714 การบริหารงานวิชาการ**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิชา พุ่มพวง. (2559). **ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัทพร อูระงาม. (2560). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนระการ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่แรกเข้าศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ต่างๆ ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตสืบต่อไป

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3*
DEVELOPING A MODEL OF LEARNING MANAGEMENT FOR IMPROVING THE
ABILITIES IN PROBLEM-SOLVING THINKING AND GAINING KNOWLEDGE
OF 3rd YEAR EARLYCHILDHOOD STUDENTS

สุกัญญา บุญเปี่ยม¹

Sukanya Boonpiam¹

โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุท)

เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี¹

Municipality School 1 (Khajornnetiyuth),

Mueang Lam Sam Kaew Town Municipality, Prathumthani Province, Thailand.¹

Email : Sukanyab2510@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 และ 4) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุท) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ประกอบ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นเร้า 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นเรียนรู้ 4) ขั้นซ้ำย้ำทวน 5) ขั้นสรุปและ

การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 6)ชั้นประยุกต์ใช้ 2. รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และความคิดเห็นของครูปฐมวัยต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีผลประเมินโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. รูปแบบ 3. การจัดการเรียนรู้ 4. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 5. ความสามารถในการแสวงหาความรู้

ABSTRACT

The purposes of the research were 1) to study and analyze the data about the abilities in solving problems and gaining knowledge of 3rd year early childhood students, 2) to develop a model of learning management for improving the abilities in solving problems and gaining knowledge of 3rd early childhood students, 3) to implement the model of learning management for improving the abilities in solving problems and gaining of 3rd early childhood students, and 4) to evaluate the effectiveness of the model implementation in improving the abilities in solving problems and gaining knowledge of 3rd early childhood students. The sample group used in this research were 3rd early childhood students at Municipality School 1 (Khajornnetyuth). The research tools were interview form, problem-solving ability and knowledge-seeking ability of early childhood children. Behavioral Observation Form and Student Satisfaction Questionnaire on Teaching Styles. The statistics used were mean, percentage, standard deviation, and t-test (Independent Sample t-test) was employed for hypothesis testing.

The results of the research were as follows: 1. the findings showed that the model of learning management for improving the abilities in solving problems and gaining knowledge of 3rd early childhood students based on the primary data analysis

consisted of six steps. Step 1: Stimulus (S) Step 2: Planning (P) Step 3: Active Learning (A) Step 4: Repeat (R) Step 5: Constructivism(C) Step 6: Application (A). 2. The findings indicated that the average opinion of the experts toward the appropriateness of the model for learning activity management for the 3rd year early childhood students was at the highest level. Additionally, the average opinion of the experts toward the appropriateness of the learning activities in improving the abilities in solving problems and gaining knowledge of the 3rd year early childhood students was at a high level. 3. The finding indicated that the average ability of the 3rd year early childhood students in solving problems and gaining knowledge improved significantly after using the learning activities at the .05 level of the statistical significance. 4. The overall satisfaction of the students with the model of learning activity management for improving the abilities in solving problems and gaining knowledge of 3rd year early childhood students was at a high level.

Keywords : 1. Development 2. Model 3. Learning Management 4. Improving the Abilities in Problem-Solving Thinking 5. Gaining Knowledge

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์มีไหวพริบ รอบรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเองและใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความหมายของการเรียนรู้ชีวิต สติปัญญาและความสามารถของบุคคล เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความได้เปรียบ ในการแข่งขัน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เพราะ สติปัญญาเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การตัดสินใจใช้เหตุผลและผลพิจารณาไตร่ตรอง ข้อมูลอย่างรอบคอบ ซึ่งจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถอีกประการหนึ่งในโลกยุคใหม่ก็คือการรู้จักแสวงหาความรู้ เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งมาตรา 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความสำคัญของการคิด และการแสวงหาความรู้ไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องเน้นแก้ทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ให้ผู้เรียนคิดเป็นเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เด็กไทยประสบปัญหาการพัฒนาการเนื่องจากระบบและบริบทสังคมไม่เอื้อให้คิด หรือเปิดโอกาสให้แสดงความคิดที่แตกต่าง เน้นเชื่อฟัง ปฏิบัติตามมากกว่าให้อิสระทางการคิด ซึ่งปัญหาการจัดการการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการคิดของเด็กไทยปัจจุบันได้แก่ การที่ครูบอกให้จดจำ ทำให้ผู้เรียนไม่ได้คิดวิเคราะห์ ใช้เหตุผล ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง จึงขาดการแสวงหาความรู้ คิดค้นสิ่งใหม่ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในอนาคตและกระบวนการคิดของเด็กไทยที่

พบว่ามีปัญหาในด้านทักษะชีวิตพื้นฐาน และด้านการคิด (กองวิจัยทางการศึกษา, 2548) และผลประเมินการจัดบริการพัฒนาเด็ก 3-5 ปี พบว่าเด็กปฐมวัย ขาดคุณภาพด้านวิธีการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เน้นเด็กท่องจำ ไม่ยืดหยุ่นขาดการส่งเสริมให้เด็กคิดตั้งแต่เล็ก การเร่งอ่านเขียนและคิดเลขสูงกว่าความสามารถของเด็ก และการไม่让孩子ได้แสดงออกอย่างอิสระ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยควรมีการพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัยเนื่องจากช่วงอายุแรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตและพัฒนาโครงสร้างเซลล์ประสาทและการเชื่อมต่อกันในสมองจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมจะทำให้เด็กมีพื้นฐานการคิดมั่นคง เรียนรู้วิธีคิดที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับอนาคต (สายสุรี จุติกุล, 2543; นิทยา คชภักดี, 2543) ซึ่ง ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อูชา ชูชาติ (2545) ได้กล่าวถึงการฝึกการคิดแก้ปัญหาว่าควรพัฒนาตั้งแต่วัย เด็กยังเด็กเล็กมากยิ่งขึ้นได้ผลดี เพราะความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหาจะต้องมีการสะสมประสบการณ์ทีละเล็กละน้อย การพัฒนาเริ่มต้นแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกะทันหัน กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548) เสนอว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กเริ่มจากการคิด แบบรูปธรรม เด็กจะจำแนกตามสิ่งที่เห็น การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะสามารถพัฒนาการคิดหรือพัฒนาด้านสติปัญญาได้แต่จากรายงานการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2559 พบว่า เด็กปฐมวัยมีปัญหาพัฒนาการทางสติปัญญาดำกว่าด้านอื่น องค์ประกอบที่มีความสามารถระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการคิดการใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับวัย การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ สอดคล้องกับผลการประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลปรากฏว่า ความสามารถด้านที่ต่ำที่สุดได้แก่ด้านเจตคติที่ดีต่อการเรียนและความสามารถในการแสวงหาความรู้ รองลงมาได้แก่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับการประเมินเด็กปฐมวัยของ โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2560 พบว่าความสามารถด้านที่ต่ำที่สุด ได้แก่ การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและความสามารถในการแสวงหาความรู้ รองลงมา ได้แก่ ความสามารถในการคิดใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับวัย สำหรับการประเมินความสามารถในการคิดเด็กของ โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คำนี้ถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาส ให้เด็กได้สำรวจ ทดลอง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จึงเกิดแนวคิดที่จะสร้างและใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบแสวงหาความรู้ซึ่งผลที่ได้นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์และทักษะต่างๆ ซึ่ง

จะเป็นพื้นฐานความรู้ที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นต่อไปด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำวิธีการสอนโดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ (Inquiry Cycle) มาพัฒนาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยการจัดประสบการณ์แบบสืบแสวงหาความรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการคิดสำรวจ ตรวจสอบลงมือปฏิบัติตามกระบวนการแสวงหาความรู้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นกระตุ้นเร้า (Stimulus : S) ขั้นวางแผน (Plan : P) ขั้นเรียนรู้ (Active Learning : A) ขั้นซ้ำย้ำทวน (Repeat : R) ขั้นสรุปและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism : C) ขั้นประยุกต์ใช้ (Application : A) เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

2.4 เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้แนวทางในการพัฒนา พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 นำไปพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาความสามารถด้านอื่น

3.2 ได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

3.3 ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ ที่ช่วยพัฒนาให้เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 เพื่อบรรจุเป้าหมายโดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

3.4 เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นการสืบเสาะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 อันส่งผลให้เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ได้พัฒนาศักยภาพพื้นฐานจำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ประสบผลสำเร็จ

3.5 เป็นประโยชน์สำหรับครูปฐมวัย ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยและผู้สนใจได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความพร้อมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จากการจัดประสบการณ์รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความพร้อมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ให้สอดคล้องกับบริบทในการจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละแห่ง

3.6 เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งภาครัฐและเอกชน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เกี่ยวกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาและให้ข้อมูลพื้นฐานและสภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาปฐมวัยหรือผู้ที่ได้ วิทยฐานะผู้เชี่ยวชาญ ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 5 คน กลุ่มครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย หรือสอนระดับปฐมวัยมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ปีการศึกษา 2560 จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปกครองเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 โรงเรียนเทศบาล 1 (จรนเนติยุทธ) กองการศึกษา เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 (Design and Develop : D₁ , D₂) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การสังเคราะห์รูปแบบการจัดประสบการณ์ 2)การตรวจสอบความเหมาะสมของ รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล

ปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาปฐมวัยและความคิดของครูปฐมวัยต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 (Implement : I) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ระยะเวลา รวม 1 สัปดาห์ การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 (Evaluation : E) นำข้อมูลประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์มาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบขั้นสุดท้าย เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ 1)ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในกลุ่มตัวอย่างหลังใช้ รูปแบบการจัดประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2)ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในกลุ่มตัวอย่างหลังใช้ รูปแบบการจัดประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3)ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน มีเด็กปฐมวัย จำนวน 60 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 5-6 ปี โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) กองการศึกษา เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งมีอายุ ระหว่าง 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) กองการศึกษา เทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 จำนวน 5 ห้องเรียน ด้วยการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม(Cluster Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนเด็กปฐมวัย รวม 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 แผนการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 แบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ และแบบสังเกตความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากแบบทดสอบการอ่านจับใจความ และแบบสังเกตความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบ t-test (Independent Sample) เป็นข้อมูลเพื่อการตรวจสอบสมมติฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาจำแนกอย่างเป็นระบบและเรียบเรียง เขียนสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ประกอบ 6 ขั้นตอน 1)ขั้นกระตุ้นเร้า(Stimulus : S) 2)ขั้นวางแผน(Plan : P) 3)ขั้นเรียนรู้(Active Learning : A) 4)ขั้นซ้ำย้ำทวน(Repeat : R) 5)ขั้นสรุปและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism : C) 6)ขั้นประยุกต์ใช้(Application : A)

5.2 รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00- 4.80) และความคิดเห็นของครูปฐมวัยต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีผลประเมินโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.70$, S.D. = 0.47)

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบอิสระของคะแนนการคิด
แก้ปัญหาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถ
ในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

การคิดแก้ปัญหา	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	ผลการ ประเมิน
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่ต้องแก้ไขทันที	20	3.95	1.00	8.55	0.76	15.201**	ผ่านเกณฑ์
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่ไม่ต้องแก้ไขทันที	20	4.00	0.92	8.60	0.68	18.006**	
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	20	4.15	0.81	8.65	0.93	15.755**	ผ่านเกณฑ์
การแก้ไขปัญหาของผู้อื่น	20	4.10	1.07	8.35	0.75	13.484**	ผ่านเกณฑ์
รวม	20	16.20	1.88	34.15	1.53	37.525**	ผ่านเกณฑ์

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองใช้
รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการ
แสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 สูงวก่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 ผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถ
ในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยมี
วัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

5.4.1 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์
ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบทีแบบอิสระของคะแนนการคิด
แก้ปัญหา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการ
คิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

การคิดแก้ปัญหา	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	ผลการ ประเมิน
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่ต้องแก้ไขทันที	32	3.91	1.03	8.44	0.91	20.189**	ผ่านเกณฑ์
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่ไม่ต้องแก้ไขทันที	32	3.94	0.88	8.72	0.73	26.030**	
การแก้ไขปัญหาของ ตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	32	4.09	0.82	8.41	1.21	18.679**	ผ่านเกณฑ์
การแก้ไขปัญหาของผู้อื่น	32	4.13	0.98	8.16	0.72	17.125**	ผ่านเกณฑ์
รวม	32	16.06	1.87	33.72	1.73	35.512**	ผ่านเกณฑ์

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังใช้รูปแบบการจัด
ประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของ
เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4.2 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแสวงหาความรู้หลังใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์
ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบทีแบบอิสระของคะแนน
ความสามารถในการแสวงหาความรู้ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริม
ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็ก
ปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	ผลการประเมิน
ก่อนเรียน	3.97	1.12	21.595**	ผ่านเกณฑ์
หลังเรียน	8.59	1.01		

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแสวงหาความรู้หลังใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ทำการประเมินตลอดระยะเวลาการทดลอง 6 สัปดาห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

การประเมินครั้งที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ	ผลการประเมิน
ครั้งที่ 1	1.69	0.46	พึงพอใจมาก	ผ่าน
ครั้งที่ 2	1.78	0.42	พึงพอใจมาก	ผ่าน
ครั้งที่ 3	1.84	0.38	พึงพอใจมาก	ผ่าน
ครั้งที่ 4	1.89	0.31	พึงพอใจมาก	ผ่าน
ครั้งที่ 5	1.86	0.35	พึงพอใจมาก	ผ่าน
ครั้งที่ 6	1.79	0.51	พึงพอใจมาก	ผ่าน
เฉลี่ย	1.80	0.40	พึงพอใจมาก	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตลอดระยะเวลาการทดลอง 6 สัปดาห์ มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=1.80$, S.D. = 0.40)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล สามารถกำหนดเป็นนิยาม องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ และแนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ พบว่า ระดับพฤติกรรมที่

แสดงถึงการรับรู้ การทำความเข้าใจกับปัญหา และการคิดหาเหตุผล เพื่อแสวงหาทางเลือกมาปฏิบัติ ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ที่ต่างจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หลากหลายมากกว่าหนึ่งวิธีหรือหนึ่งแนวคิด และทำการประเมินข้อค้นพบสำหรับการแก้ปัญหา สามารถค้นหาวิธีการแก้ปัญหาและสามารถ แก้ปัญหาได้สำเร็จ ประกอบ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1)ขั้นกระตุ้นเร้า(Stimulus : S) หมายถึง เด็กได้รับการ กระตุ้นเร้าให้เกิดความสนใจในการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากการนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ ทางภาษาของครู อันได้แก่ คำคล้องจอง เพลง และปริศนาคำทายที่มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ สำคัญและสาระการเรียนรู้ 2)ขั้นวางแผน(Plan : P) หมายถึง เด็กวางแผนการเรียนรู้จากการตัดสินใจ จัดกระทำต่อสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ได้แก่ ของจริง ของจำลอง เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ที่ครู นำเสนอด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การปรึกษา การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นเพื่อสื่อสารถึง ความรู้ ความคิด ความรู้สึกและความต้องการในการเรียนรู้ของตน 3)ขั้นเรียนรู้(Active Learning : A) หมายถึง เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมอง การฟัง การดม กลิ่น การชิมรส และการสัมผัส ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น การฟังนิทาน การประกอบอาหาร การทดลอง และการศึกษานอก ห้องเรียน 4)ขั้นซ้ำย้ำทวน (Repeat : R) หมายถึง เด็กฝึกปฏิบัติซ้ำย้ำทวนประสบการณ์เรียนรู้ด้วยการ ทำกิจกรรมศิลปะดังเช่นการวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การตัด ฝึก ปะ และการ ประดิษฐ์เศษวัสดุ รวมทั้งการบรรยายผลงานศิลปะของตนโดยมีครูช่วยจดบันทึก เพื่อให้เกิดความ แม่นยำในประสบการณ์เรียนรู้และมีความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาสื่อสาร 5)ขั้นสรุปและการสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism : C) หมายถึง เด็กสามารถสรุปสิ่งที่เรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมาย นำเสนอผลงาน การเรียนรู้ด้วยการเล่าเรื่องราวจากผลงานศิลปะของตนให้เพื่อนและครูฟัง เด็กจะได้รับประสบการณ์ในการ สื่อสารระหว่างกัน ซึ่งหมายความว่าเด็กจะได้เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร 6)ขั้นประยุกต์ใช้ (Application : A) หมายถึง เด็กสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาหรือกับสิ่งที่ เกิดขึ้นในชีวิตจริงแนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการ แสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ประกอบด้วย การใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้เด็ก คิดและตอบคำถามอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมระดมสมอง ครูและเด็กควรมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยครู สามารถเป็นผู้กำหนดกรอบของคำถามในการระดมสมอง เพื่อให้เกิดทิศทางในการค้นหาและได้มาซึ่ง คำตอบตามวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ให้เด็กคิดวางแผนและลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้น อนุบาลปีที่ 3 สื่อที่ใช้ควรมีความแปลกใหม่และสีสันสวยงาม ประกอบกับการสร้างสถานการณ์จำลอง โดยใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เด็กได้แก้ปัญหาจากประสบการณ์ตรง มีการปรับเปลี่ยน สภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กได้เกิดคำถามและต้องการ

ค้นหาคำตอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิกันต์ ใจดี (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์บูรณาการตามแนวคิดไฮสโคปและโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยการ ผลการวิจัยพบว่า 1)นักเรียนชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ระหว่างการบูรณาการตามแนวคิดไฮสโคปและโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยมีความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยรวมและแยกรายด้านสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ โดยแต่ละด้านแต่ละปัญหามีความสัมพันธ์ต่อความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 2)นักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์บูรณาการตามแนวคิดไฮสโคปมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดประสบการณ์ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ได้ในสภาพจริง เนื่องจากความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับการใช้แก้ปัญหาที่บุคคลในอนาคตควรมี ประกอบกับธรรมชาติการเรียนรู้และความพร้อมของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีทั้งความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้รูปแบบการจัดประสบการณ์ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้มาประกอบกับหลักการและแนวคิดในการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัย กิจกรรมตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ จึงเปิดกว้างและให้อิสระแก่เด็กในการปฏิบัติตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นไปตามวัยมาประกอบกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่เชื่อว่าเด็กทุกคนเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ด้วยการจัดกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย มีคำถามกับเด็กให้มาก ตอบคำถามด้วยความเต็มใจ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และสร้างจินตนาการเพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ มีการนำทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหามาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์(Piaget) บรูเนอร์(Bruner) และไวทสกี(Vygotsky) (1997) มากำหนดเป็นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มี 6 ขั้นตอน คือ 1)ขั้นกระตุ้นเร้า(Stimulus : S) 2)ขั้นวางแผน(Plan : P) 3)ขั้นเรียนรู้(Active Learning : A) 4)ขั้นซ้ำย้ำทวน(Repeat : R) 5)ขั้นสรุปและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism : C) และ 6)ขั้นประยุกต์ใช้(Application : A) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 เป็นความสามารถที่เป็นพื้นฐานของพัฒนาการและ

ความสามารถที่มีอยู่ตามวัยของเด็ก เช่น สามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองได้ตามศักยภาพ สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและอธิบายสิ่งที่พบได้ สามารถค้นคว้าหาความรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ดังนั้นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3-4 นั้น จึงเป็นความสามารถที่มีอยู่ในเด็กปฐมวัย หากเด็กได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเหมาะสม พฤติกรรมเหล่านี้ได้รับการพัฒนาสูงสุด เต็มศักยภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก จากนั้นได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

7. เอกสารอ้างอิง

- กองวิจัยทางการศึกษา. (2548). **วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **มาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2550-2554**. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ชนิกานต์ ใจดี. (2557). **การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์บูรณาการตามแนวคิดไฮสโคปและโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิตยา คชภักดี. (2543). **ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2545). **ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- สายสุรี จุติกุล. (2543). **กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก-ออฟเซ็ทการพิมพ์.
- อุษา ชูชาติ. (2545). **ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ(Critical Thinking)**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- Vygotsky. (1997). **Educational psychology**. Boca Raton : Lucie Press.

8. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดีจากความกรุณาของ นายเดช จงรักพงศ์เผ่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) สังกัดเทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสวียน เจนเขว่า ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร นางสุรีย์ พูลสวัสดิ์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ สาขาคณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) สังกัดเทศบาลเมืองลำสามแก้ว จังหวัดปทุมธานี นางสาวสิรินาถ วังศรีรัง ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญโรงเรียนเทศบาล 2 มุขมนตรี เทศบาลนครอุดรธานีจังหวัดอุดรธานี นางกรองแก้ว ศิรินครตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญโรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจังหวัดร้อยเอ็ด นางลัดดาวรรณ ชัยทองดี ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญโรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จากโรงเรียนควนเนียงวิทยา จังหวัดสงขลา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด และให้คำแนะนำต่างๆ เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลเมืองลำสามแก้วจังหวัดปทุมธานี ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูโรงเรียนเทศบาลใน 1 (ขจรเนติยุทธ) สังกัดเทศบาลเมืองลำสามแก้วจังหวัดปทุมธานี โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดต่างๆ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดต่างๆ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ผลงานในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนกำลังใจ และเป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สุดท้ายขอขอบคุณนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) สังกัดเทศบาลเมืองลำสามแก้วจังหวัดปทุมธานีที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นได้ตามกำหนด และขอขอบพระคุณผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งมีได้กล่าวมาแล้ว ณ ที่นี้

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นส่วนกุศล และขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทิตาแต่บิดา มารดา บุรพจารย์ และญาติสนิทมิตรสหายที่ให้ความรู้ ความรัก ความเมตตา และสนับสนุน ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า
(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)*
THE MODEL OF TEACHERS' COMPETENCY DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT
FOR PRIMARY SCHOOLS IN NONGYAMA MUNICIPAL SCHOOL
(MUNICIPAL SPORTS SCHOOL, ROI-ET)

สมบุญ พันธุ์¹

Somboon Panthu¹

โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)

สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด¹

Nongyama Municipal School, (Municipal Sports School, Roi-Et)

Department of Education, Roi Et Municipality, Roi-Et Province, Thailand.¹

Email : Somboon_101@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนในเทศบาลหนองหญ้าม้า จำนวน 38 คน ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน และผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลาง ปัญหาของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระที่สอน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักการของรูปแบบ มี 4 หลักการ คือ 1)หลักการพัฒนาต้องสนองความต้องการของผู้รับการพัฒนาและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน 2)หลักการการยืดหยุ่นของกระบวนการและวิธีการ 3)หลักการมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนา และ 4)หลักการความแตกต่างระหว่างบุคคล กระบวนการพัฒนา มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความต้องการในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบและวางแผน การพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการตามแผนพัฒนา และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการพัฒนา 3. หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ 2. การพัฒนา 3. การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objective of this research article were 1) to observe the current circumstance, problem, and the demand of teachers' competency development in learning management, 2) to create the model pattern of teacher's competency development in learning management for primary schools in Nongyama Municipal School (Municipal Sports School, Roi-Et), and 3) to tryout this model pattern and assess its efficiency. The research process was typically based on research and development by using three groups of samples which included 38 school directors and teachers responded under Nongyama Municipal School (Municipal Sports School, Roi-Et), 15 experts in a focus group discussion, and 15 teachers of Municipal, Roi-Et. The data was collected by using questionnaires to observe the current circumstance, problem, and the demand of teacher's competency development in learning management. Also, the memorandum of the focus group discussion, the model's guideline, and the questionnaire of satisfaction were applied to conduct the data. The quantitative data analysis was then preceded by statistic, mean and standard deviation whereas the qualitative data was analyzed by using a content analysis.

The research result was found that; 1. Teachers' competency in learning management in general was in the moderate level, the problem of competency's management and the demand of development were in the extremely high level. 2. The created model pattern of teacher's competency development in learning management consists of three main parts. First, the competency in learning management which consist of: the course invention and development, the content of instruction, the learning arrangement emphasizing on students, the usage and development of information technology information, the assessment and evaluation of learning outcomes. Second, the model principles are as following: the development principle must reach the need of the participants and conform to school policy, the flexibility principle of the procedure, the participation principle of the participants and, the individual different. Third, there are five steps of development procedure. The first step is to make the demand of development. The second step is analyzing demand of competency development. The third step is the development design and plan. The fourth step is the execution following the development plan. Then the fifth step is to evaluate the developmental result. 3; After the trial of model pattern of teacher's competency development in learning management, not only teachers have had higher level of competency in learning management but also the highest level of satisfaction towards the model of teacher's competency development in learning management.

Keywords : 1. Model 2. Development 3. Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของคนเรา และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนอย่างตลอดเวลา ดังนั้นระบบการศึกษาจำเป็นต้องตอบสนองต่อการทำงานในยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการมากกว่าในอดีต ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและบทบาทครูต้องเปลี่ยนแปลง (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช, 2541) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 24 (5) ได้บัญญัติว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมี

ความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ” และในมาตรา 30 ได้บัญญัติว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา”

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของสถานศึกษาของไทยประกอบด้วย ปัจจัยหลายประการทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ รวมทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา ในบรรดาปัจจัยดังกล่าว ครูและบุคลากรทางการศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ดังเช่น รุ่ง แก้วแดง (2543) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาไม่มีวันสำเร็จ หากไม่มีการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และเกรียงศักดิ์ เชี่ยวยิ่ง (2543) กล่าวไว้เช่นกันว่า ความสามารถของครูเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปทำนายหรือคาดหมายคุณภาพของนักเรียนได้โดยตรง ครูที่มีความสามารถสูงย่อมชำนาญในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนลงมือกระทำอันนำไปสู่ผลการเรียนที่แท้จริง แต่ถ้าครูมีความสามารถต่ำ ก็เป็นแต่เพียงผู้บอกความรู้ นักเรียนก็เกิดแต่ความรู้ความจำ มีนิสัยในการท่องจำ คอยฟังคำบอกจากครูตัดสินใจเองไม่เป็น นำไปสู่คุณภาพประชากรที่ผลิตผลงานไม่เป็น

การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดเป็นสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อใช้ในการประเมินสมรรถนะของครู ประกอบด้วย 1)ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2)ความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน 3)ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4)ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้ และ 5)ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งครูในฐานะที่เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดต่อไปสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดให้มีระบบการพัฒนาที่เน้นสมรรถนะ(Teachers and personals Competency) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการผนึกความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) แรงจูงใจ(Motivation) ทศนคติ(Attitude) และคุณลักษณะส่วนตัวของบุคลากรเข้าด้วยกันแล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานในบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่นและมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ที่มีนโยบายที่สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ โดยเน้นให้ครูมีทักษะในตนเองที่บ่งบอกถึงทักษะ 3 ประการ คือ KPP (Knowledge Process Product) เน้นให้ผลผลิตของบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มี

คุณภาพและมีมาตรฐานตามจุดเน้นดังกล่าว แต่ก็พบว่าในปัจจุบันผลการทดสอบ NT, O-NET โดยรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ ผู้เรียนเฉลี่ยร้อยละ 79 อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผู้เรียนเฉลี่ยร้อยละ 4 ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเมื่อพิจารณาในด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าครูและบุคลากรทางการศึกษายังไม่ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเพื่อมุ่ง “ผลสัมฤทธิ์” ยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และมีภาระงานมาก รวมถึงมีสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวนมาก และเพิ่มขึ้นทุกปี การพัฒนาครูยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะสภาพการดำเนินการและปัญหาการพัฒนาครูมีหลายประการ เช่น ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ระยะเวลาในการพัฒนาส่วนใหญ่ 2-3 วันเสร็จสิ้น จำนวนผู้เข้าฝึกอบรมค่อนข้างมาก วิทยากรขาดประสบการณ์ตรงเน้นเฉพาะเทคนิควิธีการอย่างฉาบฉวย ขาดการเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการประยุกต์ใช้กับครูเพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาของตนเองอย่างเหมาะสมจึงทำให้การพัฒนาครูไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2542)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ในสังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งมีบทบาทและมีภาระหน้าที่โดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ ตามความคาดหวังของทุกฝ่าย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู การพัฒนาครู หลักการการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) เพื่อให้ครูมีโอกาสดำเนินการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในตัวเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเข้มแข็งจริงจัง และดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่มีคุณภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)

3.2 ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้หรือสมรรถนะด้านอื่นที่สูงขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) เป็นการวิจัยและพัฒนา การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ของครู ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และการประเมินผลการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนในเทศบาลหนองหญ้าม้า จำนวน 38 คน ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน และผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ในภาพรวมมีระดับคุณภาพปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้าน

ความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการใช้และพัฒนาวัตกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ มีระดับคุณภาพปานกลาง และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่มีระดับคุณภาพน้อย ได้แก่ ความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหาของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูมีปัญหาในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 โดย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนาวัตกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน

ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวม มีระดับคุณภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 โดยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนาวัตกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
2. ด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน
3. ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนาวัตกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 หลักการของรูปแบบ

1. หลักการพัฒนาต้องสนองความต้องการของผู้รับการพัฒนาและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน
2. หลักการการยืดหยุ่นของกระบวนการและวิธีการ
3. หลักการมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนา
4. หลักการความแตกต่างระหว่างบุคคล

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนามี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความต้องการในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบและวางแผนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการตามแผนพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการพัฒนา

สำหรับผลการตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) พบว่า คุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

5.3 ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) สภาพปัจจุบัน ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการขาดระบบพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาครูไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี จุฬาวัฒนดล (2543) ที่พบว่าปัญหาการพัฒนาครู คือการพัฒนาที่ไม่ตรงกับความต้องการของครู ทำให้การพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการศึกษาถึงความต้องการของครู จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาครูประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกพร จุฑาสงษ์ (2559) ได้ศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม/ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้ดูงาน

นอกสถานที่ การสอนงาน การศึกษาด้วยตนเอง การระดมสมอง และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุรวิภา เพ็ชรกองกุล (2560) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีปัญหาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) พบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน ส่วนที่ 2 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ซึ่งหลักการพัฒนาประกอบด้วยหลักการพัฒนาต้องสนองความต้องการของผู้รับการพัฒนาและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน หลักการการยืดหยุ่นของกระบวนการและวิธีการ หลักการมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนา และหลักการความแตกต่างระหว่างบุคคล และกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความต้องการในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบและวางแผนการพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการตามแผนพัฒนา และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการพัฒนา โดยรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกันภายในรูปแบบ มีความสอดคล้องกันภายในรูปแบบ และมีกระบวนการพัฒนาอย่างชัดเจน และกระบวนการพัฒนาสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2543) ได้นำเสนอแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนในการพัฒนาดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสังเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ หรือการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัย เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับสภาพความต้องการผลิตภัณฑ์และลักษณะของรูปแบบที่ต้องการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบพัฒนารูปแบบ เป็นการนำความรู้หรือผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยให้มีลักษณะหรือรูปแบบตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้ อาจต้องใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการสร้างผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด เมื่อสร้างผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วจะต้องนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ต่อไป ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบเป็นการนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินงานในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการออกแบบแผนการทดลอง (Experimental Design) ว่าจะใช้แบบแผนใดจึงจะเหมาะสมควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ดี และทำให้การวิจัยเกิดความเที่ยงตรงภายใน (Internal validity) ได้มากที่สุด ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลสรุป เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งประเมินทั้งตัวรูปแบบ กระบวนการใช้รูปแบบ ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบ ปัญหาและอุปสรรค ผลที่ได้จากการประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบต่อไป

คุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ แต่ละขั้นตอนของการพัฒนามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เริ่มจากการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาให้สนองต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และมีการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ โดยให้องค์ประกอบของรูปแบบมีความสัมพันธ์กัน โดยมีการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดของ พูลสุข หิงคานนท์ (2540) ที่กล่าวว่า การทดสอบรูปแบบทางสังคมหรือพฤติกรรมศาสตร์ สามารถดำเนินการตรวจสอบรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนการวิจัยทางการศึกษา บางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนลึกซึ้งก็ต้องการประเมินโดยอาศัยความรอบรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิช นิรันตรานนท์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะตามรูปแบบที่สร้างขึ้นมีสมรรถนะทั้งของการเป็นครูสุขศึกษาและพลศึกษาที่ดี และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในระดับมากที่สุดทุกกลุ่มโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นรูปแบบที่ดีผ่านการทดลองใช้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกพร จุฑาสงษ์ (2559) ได้ศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบวางแผนการพัฒนา และมีการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนา จึงให้ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างดี ส่งผลให้รูปแบบของการพัฒนาประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ วิชขุวรรณ (2557) ได้ศึกษาพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของ

ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา จากการประเมินกิจกรรมและการสนทนากลุ่ม พบว่า มีผลดีต่อการพัฒนาครูทั้งในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ของครูผู้สอน ได้แก่ การพัฒนาวิธีการสอน การเขียนแผนการสอน การออกเสียงสระ พยัญชนะ ในด้านการพัฒนาวัตกรรมการสอนภาษาอังกฤษ ได้แก่ การผลิตสื่อการสอน การร้องเพลง การเล่นเกมทางภาษาอังกฤษ ในด้านตัวผู้เรียน พบว่า นักเรียนให้ความสนใจภาษาอังกฤษมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ บุญขำ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา พบว่า ครูผู้รับการพัฒนามาตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีสมรรถนะสูงขึ้นในทุกด้าน และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้นระดับมากและมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วณิช นิรันตรานนท์ (2560) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ของครูหลังการอบรมสูงกว่าก่อน การอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนกพร จุฑาสงษ์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไปใช้ พบว่า 1) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู มีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา 2) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัสมิ เพ็ชรทองกุล (2560) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปผลจากการดำเนินการวิจัย กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยให้ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น และส่งผลต่อความสามารถการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงตามไปด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ในภาพรวมทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรมีการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ไปใช้เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเอง และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

โดยผู้บริหารและครูผู้สอน ควรมีการศึกษาคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปปฏิบัติ

7.1.2 จากผลการวิจัย ควรมีศึกษาความต้องการจำเป็นก่อนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาอย่างแท้จริง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 หน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในสังกัดเพื่อนำผลการประเมินไปใช้วางแผนในการพัฒนาครู

7.2.2 ในการพัฒนาครู ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการติดตามผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน

7.3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูในด้านอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาของครู

7.3.3 ควรมีการวิจัยถึงตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ไปใช้

7.3.4 ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสม ในการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้าน เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2543). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.

ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พูลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์กรของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาครุศาสตร์บัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนตรี จุฬาวัฒนทล. (2543). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องนโยบายการผลิตและพัฒนาครู. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

รัตน์ บัวสนธ์. (2543). การวิจัยและพัฒนา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รุ่ง แก้วแดง. (2543). การปฏิรูปการศึกษาไทยตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา.

- วชิระ วิชขุวรรณ. (2557). การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วณิช นิรันตรานนท์. (2552). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพาณิชย์.
- สมศักดิ์ บุญขำ. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : พรินทวานกราฟฟิค.
- สุรัมภา เพ็ชรกองกุล. (2560). กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยและพัฒนาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ นายโกสิทธิ์ บุญส่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด)และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ นางพิกุลพรหมเกตุ ดร.สุชญา อุดรมาตย์ ดร.บรรจง ลาวะลี นายโกสิทธิ์ บุญส่ง และ ดร.วิชัย พ้องเสียงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบเครื่องมือ การวิจัยในขั้นตอนต่างๆรวมทั้งการให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย จนกระทั่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี นับเป็นพระคุณอย่างสูงแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า(โรงเรียนกีฬาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด) ที่ได้กรุณาร่วมทดลองใช้เครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวที่ได้ให้กำลังใจในการจัดทำงานวิจัยจนสำเร็จลงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากผลงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บูรพาจารย์ทุกท่าน และคุณความดีที่ได้กระทำในครั้งนี้ ขอให้เกิดแก่สถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย
กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น*

THE NEXUS OF THAI LOCAL GOVERNMENTS' STRATEGIC PLANS AND
THE 20 YEAR NATIONAL STRATEGY : A CASE STUDY OF LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN KHONKAEN PROVINCE

วิชญ์กานต์ ผลิตินสงค์¹, พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์²

Witchakan Phalanisong¹, Peerasit Kanmuansilpa²

วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1,2}

College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand.^{1,2}

Email : witchakan@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของตนเองให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 2) เพื่อศึกษาลักษณะและความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 8 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสำรวจรายการ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน รายงานติดตามประเมินผลแผนการดำเนินงาน และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งในจังหวัดขอนแก่นการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสำรวจรายการมาวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมของแผนยุทธศาสตร์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงวิเคราะห์ความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเรียบเรียงในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ได้มีความพยายามเพื่อสร้างศักยภาพ และความพร้อมที่จะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดกรอบของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นกรอบในการจัดทำแผน และ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง

มีความพยายามและความตั้งใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของตน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตามแผนยุทธศาสตร์บางยุทธศาสตร์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นนั้นไม่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่การพบว่า ยุทธศาสตร์ทางด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ทั้ง 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นนั้น ไม่มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

คำสำคัญ : 1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. แผนยุทธศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study potential and readiness of local administrative organizations for preparing their own strategic plans to consistent with the 20-Year National Strategy, 2) to study characteristics and consistency of strategic plan preparation of local administrative organizations to consistent with the 20-Year National Strategy. The author had collected data using in-depth interview with the plan and policy analysts and whom it may concern for strategic plan preparation of local administrative organizations, and total 8 personnel. The target group garnering subjects with purposive selection. The research instrument was the interview form, checklist form and also collected data from annual report for monitoring and evaluation of local administration organization performance of 4 local administration organizations in KhonKaen Province. Data derived from interview and a check-list was analyzed its potential and readiness of local administrative organization's strategic plan as well as its consistency with the 20-Year National Strategy and wrote as Descriptive Statistics.

The results found that: 1. all of 4 local administration organizations had efforts to build the potential and readiness for local administrative organization's strategic plan preparation, taking the 20-Year National Strategy's scope as plan preparation scope, and 2. all of 4 local administration organizations had efforts and intentions for preparing their strategic plans to consistent with the 20-Year National Strategy. However, some strategic plans that were made by local administrative organizations were not consistent with approaches as prescribed in the 20-Year National Strategy obviously, namely strategy in

balancing and developing the governmental management system as made up by all of 4 local administration organizations was not consistent with the 20-Year National Strategy.

Keywords : 1. 20 Year National Strategic Plan 2. Local Administration Organization 3. Strategic Plan

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีจุดกำเนิดมาจากรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ฉบับปี พ.ศ. 2560 แผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้เป็นฉบับแรกของประเทศไทย หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนจะต้องปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เช่นเดียวกันกับหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐ แต่เนื่องด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับล่างสุด การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความยากและซับซ้อนมากกว่าการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานในระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง เพราะแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ทั้งในระดับภูมิภาคและส่วนกลาง นอกจากนั้นยังจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และที่สำคัญคือ แผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งรับผิดชอบ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2562)

เมื่อมองทางด้านจุดกำเนิดและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะเห็นได้ชัดเจนว่า แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจและแนวทางในการจัดทำตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ซึ่งในวรรคที่สาม ของมาตรา 7 ได้กำหนดให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และความเป็นเจ้าของยุทธศาสตร์ชาติร่วมกัน (พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์, 2560) แต่ไม่เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้มีตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมไปเป็นกรรมการในคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และภายหลังจากได้มีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีแล้ว ไม่ปรากฏว่า มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนั้น จึงชวนให้สงสัยว่า องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นจะสามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นตามแนวทาง เป้าหมาย และองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือไม่

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อสงสัยดังกล่าว เกิดจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของระบบการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมาเป็นเวลานาน แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จะได้มีการกำหนดให้มีการกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization) และตามทฤษฎีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นอิสระในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานของตนเอง (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542) แต่การปฏิวัติรัฐประหารสองครั้งสุดท้าย กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 และฉบับปี พ.ศ. 2560 มิได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจทางการบริหารเท่ากับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ดังเราเห็นได้ว่า ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น แต่แนวทางการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรอบในการดำเนินการต่างๆ จะมีรูปแบบหรือลักษณะในการดำเนินการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ส่วนกลางกำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ ส่งผลให้ศักยภาพและความสามารถในการคิดริเริ่มที่จะดำเนินการสิ่งใดใหม่ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม มีบ่อยครั้งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการหรือจัดให้มีบริการใหม่ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากการสั่งการหรือเป็นไปตามที่กำหนดโดยส่วนกลางว่า เป็นภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บ่อยครั้งในสถานการณ์เช่นนี้ ความคิดริเริ่มหรือสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำ เพื่อเป็นบริการแก่ประชาชนในพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นรับผิดชอบ จะถูกมองว่าเป็นการทำงานหรือการให้บริการที่ซ้ำซ้อนกับการทำงานของหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ(หรือส่วนกลาง) หรือถูกมองว่า กิจกรรมที่ทำหรือบริการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบไม่ใช่ภารกิจหรือหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลที่เกิดขึ้นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการทักท้วงหรือเรียกเงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการหรือการให้บริการคืนจากสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน(สตง.) ปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ลดหรือบั่นทอนศักยภาพ ความสามารถ และความคิดริเริ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงเป็นสิ่งที้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้ เนื่องด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีลักษณะเป็นกฎหมายที่บังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตาม (ปิณณธร เจริญชัยพฤกษ์, 2561) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องบูรณาการให้เข้ากับการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) มีผลให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสดงความรับผิดชอบ(Accountability) และปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางมากกว่าความรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิหลังและบริบทต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาถึงศักยภาพและความสามารถในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงเป็นประเด็นทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะค้นหาคำตอบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพ และความพร้อมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของตนเองให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือไม่ และแผนยุทธศาสตร์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีหรือไม่

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

2.2 เพื่อศึกษาลักษณะและความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

3.1 ได้ศึกษาศักยภาพและความพร้อมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ศึกษาในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

3.2 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาลักษณะและความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาพัฒนาศักยภาพของหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

3.3 สามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หน่วยในการวิเคราะห์ คือ ระดับองค์กร กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ประเภท ในจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็น

เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ประเภทละ 1 แห่ง รวมเป็นจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น 4 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 คน ซึ่งคัดเลือกจากอำนาจหน้าที่และความเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายแผนและงบประมาณ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ผู้ช่วยนักวิเคราะห์นโยบายและแผน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจรายการ และเอกสาร รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน รายงานติดตามและประเมินผล แผนการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมและความสมบูรณ์ของแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน อันได้แก่ 1)ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2)ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3)ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4)ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5)ยุทธศาสตร์การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6)ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสำรวจรายการมาวิเคราะห์ศักยภาพและความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จากนั้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาศักยภาพ และความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของตนเองให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ได้มีความพยายามเพื่อสร้างศักยภาพ และความพร้อมที่จะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น โดยยึดกรอบของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเป็นกรอบในการจัดทำแผน แต่เมื่อนำเอาแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง มาวิเคราะห์ทำให้พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 จัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ครบทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จำแนกเป็นแต่ละด้านของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และจำแนกตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	เทศบาล ตำบล	องค์การบริหาร ส่วนตำบล
1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง	0	67	0	0
2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน	586	638	572	112
3. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์	456	515	273	240
4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทาง สังคม	417	41	170	0
5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	128	68	0	49
6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับ สมดุลและพัฒนาระบบการ บริหารจัดการภาครัฐ	647	130	80	115
จำนวนโครงการโดยรวม	2,234	1,459	1,095	516

5.2 ผลการศึกษาความสอดคล้องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จากตารางที่ 1 พบว่า ในยุทธศาสตร์ความมั่นคง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ใน 4 แห่งไม่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเทศบาลเมืองเพียงแห่งเดียวที่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงของท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่จัดทำขึ้น

เน้นไปที่การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นแล้วและที่อาจเกิดขึ้นใหม่ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 3 แห่ง มองว่า ความมั่นคงดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาในพื้นที่ของตนและมองว่า ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนได้ดำเนินการในด้านการป้องกันความปลอดภัยและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่แล้ว ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในมิตินี้พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง มีโครงการที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถในการแข่งขันตรงกันอยู่หลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อประชาชนในพื้นที่ โครงการก่อสร้างถนน ทางเท้า การปรับปรุงและซ่อมแซมสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ตามที่กำหนดหรือบังคับไว้ในพระราชบัญญัติแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โครงการต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งจัดทำขึ้นมีความคล้ายคลึงกัน ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านสังคมในครอบครัว โครงการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่มุ่งให้นักเรียนใส่ใจวิชชุมชน เน้นการพัฒนาศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิต เช่น โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์เยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โครงการให้ความรู้และสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องสถานการณ์สังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรี เด็ก เยาวชน และครอบครัว การเสริมสร้างให้มีสุขภาวะที่ดี ผ่านการเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาวะ การป้องกันและควบคุมปัจจัยที่เสี่ยงคุกคามต่อสุขภาวะ การส่งเสริมให้ชุมชนสร้างสุขภาวะที่ดีด้วยตนเอง มีการเสริมสร้างการออกกำลังกายและการแข่งขันด้านกีฬาขั้นพื้นฐานให้เป็นกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกาย

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ใน 4 แห่ง ที่ได้จัดทำโครงการตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่ไม่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านนี้ เป็นเช่นนี้เพราะทางองค์การบริหารส่วนตำบลมองว่าองค์กรของตนเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง ความเหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่มีน้อย ซึ่งแตกต่างกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่กว่าอย่างเช่นเทศบาลนครที่พบว่า เมื่อประชากรในเขตพื้นที่มีมากและความต้องการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่หรือสิ่งสาธารณูปโภคย่อมมีสูง ความเหลื่อมล้ำจึงมีสูงเช่นกัน

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมพบว่า เมืองครุฑปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่งที่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในด้านนี้และมีเทศบาลตำบลหนึ่งแห่งไม่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แต่อย่างไรก็ตามทางเทศบาลตำบลที่ศึกษาครั้งนี้ได้มีการจัดทำโครงการการบริหารทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลไว้แล้ว โดยทางเทศบาลตำบลได้มีการปรับปรุงและพัฒนาบึงหนองโคตรเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างสนามออกกำลังกายที่มีเครื่องออกกำลังกายและสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนทั้งในและนอกเขตเทศบาล แต่เมื่อมองจากผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล พบว่า เทศบาลตำบลแห่งนี้ยังมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลที่เกิดจากการเจริญเติบโตของเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชาชนที่อาศัยอย่างหนาแน่นทำให้ปริมาณขยะและน้ำเน่าเสียเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับแผนยุทธศาสตร์ในด้านนี้ให้มากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาในข้างต้น

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ อย่างผิวเผินจากเอกสารแผนยุทธศาสตร์และเอกสารโครงการที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา จะดูเหมือนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง สามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบการบริหารของตน แต่เมื่อวิเคราะห์ไปถึงเนื้อหาสาระของแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งได้จัดทำขึ้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ไม่ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบและกระบวนการในการให้บริการประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งยังไม่ได้มีการจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ขาดยุทธศาสตร์การติดตามและประเมินผลต่างๆ ยังมองไม่เห็นความเชื่อมโยงในลักษณะการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ขาดการประสานงานและการสร้างความเป็นภาคีหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาคส่วนอื่นในสังคม ระบบการเงินการคลังยังขาดความเป็นอิสระจากส่วนกลาง ไม่สามารถปรับลดขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมได้ (โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากส่วนกลาง) ขาดการจัดทำแผนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจและปรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการใดๆ ที่จะเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการปฏิบัติราชการให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ และไม่มีโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีต่างๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาการทุจริต ทั้งหมดนี้ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและรูปแบบที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ได้มีโครงการพัฒนาระบบการให้บริการ การสาธารณะต่างๆ โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และได้มีโครงการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคีหุ้นส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน สิ่งที้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดไปคือ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและ การให้บริการตามแนวทางของ New Public Governance ที่เน้นการทำงานแบบเครือข่าย ภายใต้ระบบ การประสานงาน(Coordination) และความร่วมมือที่แน่นแฟ้น(Close Collaboration) การทำงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงยังคงเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานงานเป้าหมาย ไม่มีการใช้ทรัพยากรข้ามหน่วยงาน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน (หรือประสาน) ดังนั้น โดยสรุปเมื่อวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งไม่สามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและการบริหารจัดการภาครัฐแต่อย่างใด

6. องค์ความรู้ใหม่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะ และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐอื่นก็มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานให้เกิดความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เช่นกันแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดทำขึ้นนั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และเป็นแผนพัฒนาหลักที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ จากการศึกษาที่ผ่านมา หากต้องการให้แผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานทุกระดับที่จัดทำขึ้นเกิดประสิทธิภาพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการอบรมและถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจที่ตรงกันของหน่วยงานต่างๆ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์จึงจะมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้ง หน่วยงานก็จะมีพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และมีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

7. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่งในจังหวัดขอนแก่นมาศึกษาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง มีความพยายามที่จะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และค้นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่นครบทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ชาติ กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ใน 4 แห่ง ไม่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เพราะมองว่าท้องถิ่นของตนไม่ได้มีปัญหาในเรื่องของความมั่นคง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งแห่งไม่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพราะมองว่าประชาชนในพื้นที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำ และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งแห่งที่ไม่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นที่ประจักษ์ว่า มีอยู่ 3 ยุทธศาสตร์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งได้ทำ คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ นอกจากนี้ผู้วิจัย พบว่า การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้อยู่ในลักษณะของการพัฒนาระบบการบริการสาธารณะ หรือยกระดับการบริการในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งยังคงยึดรูปแบบการปฏิบัติงานและการให้บริการแก่ประชาชนที่เหมือนเดิม ขั้นตอนยังมีมากเช่นเดิม ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังเป็นภารกิจเดิมไม่ต่างจากอดีตที่ผ่านมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง (และทุกแห่งในประเทศไทย) บริหารอยู่ภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน กฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตีกรอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเดินตามแนวทางที่ส่วนกลางกำหนด จึงสะท้อนให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดอิสระในการดำเนินการในด้านต่างๆ รวมถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ไม่สามารถนำไปเปลี่ยนแปลงรูปแบบและขั้นตอนการบริหารที่ต้องอยู่ภายใต้การสั่งการหรือการอนุมัติการใช้จ่างบประมาณจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอในฐานะเป็นตัวแทนจากส่วนกลาง ตามพระราชบัญญัติการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังจะเห็นได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งที่จัดทำขึ้น ยังมีความทับซ้อนของโครงการในแผนยุทธศาสตร์ และยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรุฬ พรรณเทวี (2560) ที่ค้นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ใกล้ชิดกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน แต่แผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นยังไม่

สามารถตอบสนองประชาชนในพื้นที่ได้เท่าที่ควร อันเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมชนม์ ดวงกลาง (2560) ที่เสนอแนะว่า ประชาชนยังขาดความร่วมมือในการมีส่วนร่วมถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิม คูหาวิชานันท์ (2562) ซึ่งให้เห็นว่า แม้ว่าหน่วยงานได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างสมบูรณ์ แต่หากเจ้าหน้าที่และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ จะส่งผลให้ทิศทางและเป้าหมายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การพัฒนาและขับเคลื่อนในด้านต่างๆตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อาจไม่ประสบผลสำเร็จ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีการซักซ้อมทำความเข้าใจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เรียนรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

8.1.2 ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนพื้นที่

8.1.3 ควรมีการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิเคราะห์นโยบายและแผน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรศึกษาปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาความสำเร็จของการนำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

8.3.2 ควรมีการศึกษาและวิจัยประเมินผลแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนอย่างไร

9. เอกสารอ้างอิง

เฉลิม คูหาวิชานันท์. (2562). แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) รองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). **วารสารรัฐสาริรักษ์**. 59(3). 9-31.

- เฉลิมชนม์ ดวงกลาง. (2560). การสร้างการรับรู้เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในสถาบันการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/8366st.html
- ปิ่นนธร เอียรชัยพฤกษ์. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. 3(2). 183-196.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563. จาก <http://www.phichitpao.go.th/picture/ml2-5/ml2-5-2.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2560. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.odd.go.th/www/files/81731.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- วิรุฬ พรรณเทวี. (2560). แนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่แผนปฏิบัติการตามแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/8520st.html
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2562). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. 2561 - 2565). ขอนแก่น : องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีมาตลอด ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งในจังหวัดขอนแก่นที่ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องตามมาตรฐาน

การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30*

THE DEVELOPING OF PROGRAM INTERNAL SUPERVISION BY COACHING OF SCHOOLS IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 30

วิทวัส นามำรุง¹, จิตติวรดา พลเยี่ยม²

Wittawat Nabumrung¹, Titiworada Polyiem²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : wittawatnabumrung@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารและครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 235 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น ส่วนการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลสรุปเนื้อหาใจความสำคัญเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบสอนแนะ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศแบบสอนแนะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบสอนแนะ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการสอนแนะ 2) ด้านการปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ 3) ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ 4) ด้านการประเมินและติดตามผล 2. การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาการนิเทศภายในแบบสอนแนะ 4) วิธีการนิเทศภายในแบบสอนแนะ 5) ขั้นตอนดำเนินการนิเทศ 6) การประเมินผล การดำเนินการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย

4 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1)การเตรียมการก่อนสอนแนะ 2)ด้านการวางแผนการสอนแนะ 3)การปฏิบัติตามแผนการสอน 4)ด้านการประเมินผลและสรุปผล ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. การนิเทศภายในแบบสอนแนะ 3. การนิเทศภายใน

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the current condition Desirable condition and the necessity of internal supervision, instructional model for educational institutions under the office of the Secondary Educational Service Area 30. The samples used in the research school administrators and teachers under the office of the Secondary Educational Service Area 30, Academic Year 2020, 235 people, 5 qualified persons. The research tool questionnaires and interview forms. The research statistics mean, standard deviation and analysis of the necessary demand. The interview section analyzes the summary of the main content as an essay.

The results found that: 1. Study of current condition Desirable condition and the necessity of teaching internal supervision for educational institutions Under the Office of the Secondary Educational Service Area 30, it was found that the current state of the instructional supervision. Overall was at a moderate level. In desirable conditions, overall instructional supervision was at a high level. The results of the analysis of the need for instructional supervision were found that the aspects that were needed in descending order were 1) the teaching planning aspect, 2) the implementation of the instructional plan, 3) the preparation. Pre-teaching advice 4) Evaluation and follow-up. 2. Development of instructional internal supervision programs for educational institutions. Subordinate to the Secondary Educational Service Area Office 30, consisting of 1) Principles and rationale 2) Purpose 3) Instructional contents of internal supervision 4) Instructional internal supervision method 5) Instruction procedures 6) Evaluation. The implementation of internal supervision of the instructional model for educational institutions consisted of 4 components and 17 indicators, namely 1) pre-teaching preparation, 2) instruction planning, 3) implementation of the teaching plan, 4) evaluation

and summary. The results of assessing the suitability of the development of the instructional internal supervision program for educational institutions under the office of the Secondary Educational Service Area 30, it was found that overall was most appropriate.

Keywords : 1. Program Development 2. Instructional Internal Supervision 3. Internal Supervision

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพของคน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 นโยบายรัฐบาลแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ถูกตราขึ้นเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษาสำหรับปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาด้วยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปสู่เขต พื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งและความคล่องตัว เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและสถาบันสังคมอื่น โดยยึดหลักความเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการในแต่ละระดับหรือท้องถิ่นที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

การนิเทศภายในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะสนับสนุนระบบบริหารการศึกษาในการที่ต้องการให้ครู อาจารย์ได้ปรับปรุงพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการที่จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพโดยการพัฒนาระบบนิเทศภายใน ดังคำกล่าว ณ ที่ใดมีสอนที่นั่นมีการนิเทศ (ชาลี มณีศรี, 2542) การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนา มาตรฐานของการศึกษาโดยเฉพาะผู้นิเทศที่ต้องการความรู้ ประสบการณ์ทักษะต่างๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุนต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ต้องการขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษาให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ พัฒนาทักษะในวิชาชีพให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้สูง

ยิ่งขึ้น การช่วยเหลือดังกล่าวมีวิธีการหรือ เทคนิคต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้ทำการนิเทศการศึกษา จำเป็นต้องฝึกฝนเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติการกิจที่ได้รับ การมอบหมายภารกิจและบทบาทของผู้นิเทศ การศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ได้รับ การเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับจากผู้รับการนิเทศมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถความชำนาญประสบการณ์ตลอดจนเทคนิคของผู้นิเทศการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ (วรรณพร สุขอนันต์, 2550)

การนิเทศแบบสอนแนะเป็นการนิเทศที่เน้นการพัฒนาผลการปฏิบัติงานและพัฒนา ศักยภาพของครู การนิเทศแบบนี้จัดเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งซึ่งจะทำอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็น ทางการก็ได้ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นการสื่อสารแบบสอง ทางทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ทำการสอนได้ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การนิเทศแบบนี้จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนงานและผู้ถูกสอนงาน ซึ่งการสอนงานที่ดีจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีความพร้อม โดยเป็นความพร้อมของทั้งผู้สอนงานและผู้ถูกสอน งานร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาครูให้มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะตัวในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยจะต้องมีการตกลงยอมรับ ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้ได้รับการนิเทศ โดยการนิเทศการสอนงานจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผล การปฏิบัติงานของครูผู้สอนเป็นสำคัญ การสอนงานจัดเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่หัวหน้างานใช้เพื่อ เสริมสร้างและพัฒนาลูกน้องให้มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะตัวในการทำงานนั้นๆ ให้ประสบ ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้นซึ่งเป็นเป้าหมายหรือผลงานที่หัวหน้างานต้องการหรือมีความ คาดหวังให้เกิดขึ้น โดยจะต้องตกลงกันระหว่างหัวหน้างานและลูกน้องที่จะต้องตกลงและยอมรับ ร่วมกัน ทั้งนี้การสอนงานนอกจากจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของลูกน้องในปัจจุบัน แล้วการสอนงานยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของลูกน้องเพื่อให้ลูกน้องมีศักยภาพที่สูงขึ้นต่อไป เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2550)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 มีจำนวน ทั้งหมด 37 โรงเรียน หากแบ่งตามจำนวนนักเรียนจะสามารถแบ่งโรงเรียนออกเป็น 4 ขนาด ได้แก่ 1)โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2)โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 3)โรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดกลาง 4) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กซึ่งเป็นหน่วยงานการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30, 2563) เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพผู้บริหาร สถานศึกษาพร้อมด้วยครูผู้สอนจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนโดยอาศัย หลักการของการนิเทศ แต่ในบริบทที่เป็นปัจจุบันจากรายงานประจำปี 2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

มีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น โรงเรียนไม่สามารถนิตศได้ตามกำหนดเพราะมีข้อจำกัดด้านเวลา โรงเรียนทำการนิตศไม่สม่ำเสมอไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดผู้มีหน้าที่นิตศในโรงเรียนขาดความชำนาญในการนิตศ

ผู้ศึกษาวิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 และมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามนโยบายของการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหวังที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการนิตศโดยนำเทคนิคการนิตศแบบสอนแนะมาใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมที่จะทำการดำเนินงานนิตศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาและบริบทของสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิตศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการนิตศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแนวทางการนิตศแบบสอนแนะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น

3.2 ได้โปรแกรมการพัฒนาการนิตศภายในแบบสอนแนะ เพื่อใช้ในการนิตศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการนิตศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการทางการนิตศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,197 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 235 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัย แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปใจความสำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์ประกอบการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	องค์ประกอบของ การนิเทศภายในแบบ สอนแนะ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1	ด้านการเตรียมการก่อน สอนแนะ	2.52	0.52	ปานกลาง	4.51	0.64	มากที่สุด
2	ด้านการวางแผนการสอนแนะ	2.49	0.60	น้อย	4.50	0.67	มาก
3	ด้านการปฏิบัติตามแผน การสอนแนะ	2.52	0.61	มากที่สุด	4.55	0.64	มากที่สุด
4	ด้านการประเมินและ ติดตามผล	2.52	0.66	ปานกลาง	4.50	0.62	มาก
รวม		2.51	0.60	ปานกลาง	4.52	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบสอนแนะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการปฏิบัติการสอนแนะ ด้านการประเมินและติดตามผล ($\bar{X}$ = 2.52) ด้านการปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ ($\bar{X}$ = 2.52) และด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ ($\bar{X}$ = 2.52) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์องค์ประกอบการนิเทศภายในแบบสอนแนะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ด้านการปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ ($\bar{X}$ = 4.55) ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ ($\bar{X}$ = 4.51) และด้านการวางแผนการสอนแนะ ($\bar{X}$ = 4.50) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบสอนแนะ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการสอนแนะ 2) ด้านการปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ 3) ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ 4) ด้านการประเมินและติดตามผล

5.2 การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) ขั้นตอนดำเนินการของสถานศึกษา 4) การดำเนินการนิเทศ 5) การประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ การดำเนินการของแนวทางการพัฒนาการนิเทศแบบสอนแนะ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการวางแผนการสอนแนะ 4) ด้านการประเมินและติดตามผล วิธีการพัฒนาการนิเทศภายในแบบสอนแนะ ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การพัฒนาตนเอง 3) การประชุมปฏิบัติการ 4) การเป็นพี่เลี้ยง 5) การสอนแนะ ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการวางแผนการสอนแนะ 4) ด้านการประเมินและติดตาม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการและเหตุผล	4.80	0.45	มากที่สุด
2	จุดมุ่งหมาย	4.40	0.55	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3	วิธีการพัฒนา			
	3.1 การฝึกอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
	3.2 การศึกษาด้วยตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด
	3.3 การประชุมปฏิบัติการ	4.40	0.55	มาก
	3.4 การเป็นพี่เลี้ยง	4.40	0.55	มาก
	3.5 การสอนแนะ	4.60	0.55	มากที่สุด
4	ขั้นตอนดำเนินการของสถานศึกษา			
	4.1 ขึ้นวางแผน (Plan	4.60	0.55	มากที่สุด
	4.2 ขึ้นดำเนินการ (Do)	4.60	0.55	มากที่สุด
	4.3 ขึ้นตรวจสอบ (Check)	4.40	0.55	มาก
	4.4 ขึ้นปรับปรุงและพัฒนา (Act)	4.60	0.55	มาก
5	การดำเนินการนิเทศภายในแบบสอนแนะ			
	5.1 การเตรียมการก่อนสอนแนะ	4.40	0.55	มาก
	5.2 การวางแผนการสอนแนะ	4.60	0.55	มากที่สุด
	5.3 การปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ	4.40	0.55	มาก
	5.4 การประเมินและติดตามผล	4.60	0.55	มากที่สุด
6	การประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม		4.53	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.54)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผู้วิจัยนำอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปาน

กลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า มีความต้องการโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1)ด้านการวางแผนการสอนแนะ 2)ด้านการปฏิบัติตามแผนการสอนแนะ 3)ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ 4)ด้านการประเมินและติดตามผลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิกา ไชยมาตย์ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศ และด้านการปฏิบัติการสอนแนะ อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการนิเทศ และด้านการวางแผนการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิษฐาภรณ์ โชคแสน (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความรู้สำหรับสถานศึกษาโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา เรียงตามลำดับความต้องการ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและการกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อ เครื่องมือและการพัฒนาวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศภายในภายในด้วยเทคนิคที่เหมาะสม การประเมินผลและการรายงานผล

6.2 การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 มีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ ได้แก่ 1)หลักการและเหตุผล 2)จุดมุ่งหมาย 3)เนื้อหาการนิเทศภายในแบบสอนแนะ 4)การดำเนินการนิเทศภายในแบบสอนแนะ 5)ขั้นตอนดำเนินการ 6)การประเมินผลองค์ประกอบของการนิเทศภายในแบบสอนแนะ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1)ด้านการเตรียมการก่อนสอนแนะ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2)ด้านการวางแผนการนิเทศ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3)ด้านการวางแผนการสอนแนะ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4) ด้านการประเมินและติดตามผล ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาดำเนินการเกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการพัฒนาเป็นชุดกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศแบบสอนแนะที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กรหรือรูปแบบในการพัฒนาการนิเทศแบบสอนแนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ อุดคำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการวางแผนการสอนแนะ มี 4 แนวทางปฏิบัติ 2) ขั้นตอนการเตรียมการสอนแนะ มี 8 แนวทางปฏิบัติ 3) ขั้นตอนปฏิบัติการนิเทศ มี 5 แนวทางปฏิบัติ 4) ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการนิเทศ มี 7 แนวทางปฏิบัติ จากการประเมินกระบวนการดังกล่าวโดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นไปได้มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ยกเว้นรูปแบบและวิธีการพัฒนา ที่มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ ดอกดวง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผู้วิจัยได้เกิดได้โปรแกรมการพัฒนากการนิเทศภายในแบบสอนแนะ เพื่อใช้ในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการนิเทศภายในแบบสอนแนะ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศติดตามสม่ำเสมอเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น และคำนึงถึงความรู้ความสามารถของครู

8.1.2 ควรนำนโยบายมาเป็นแนวทางในการวางแผนการนิเทศแบบสอนแนะ การผลิตสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ และเอกสารในการปฏิบัติงานนิเทศภายในให้เหมาะสม

8.1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 สามารถนำโปรแกรมการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลได้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การดำเนินการนิเทศภายในแบบสอนแนะ ควรมีการจัดทำคู่มือการนิเทศแบบสอนแนะ โดยสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่จะทำการนิเทศเพื่อเป็นเอกสารประกอบการปฏิบัติงาน

8.2.2 ผู้นิเทศมีการสาธิตให้ครูดูก่อนการลงมือปฏิบัติจริงกระตุ้นให้ครูทำงานด้วยตนเอง ทันทีที่ได้รับการสอนแนะ การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ บอกวิธีแก้ปัญหาเมื่อพบปัญหาในระหว่างการสอนแนะ

8.2.3 ควรมีการสรุปผลการดำเนินการ ใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุง พัฒนาและเผยแพร่ผลงานให้สาธารณชนได้รับทราบ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบเมื่อนำการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ไปใช้ในการปฏิบัติ

8.3.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาต่อการนำ การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ไปใช้ในการปฏิบัติ

8.3.3 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการนิเทศภายในโรงเรียน

9. เอกสารอ้างอิง

- ชาร์ลี มณีศรี. (2542). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โสภณการพิมพ์.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณภา ไชยมาตย์. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สันติ อุดคำ. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30.(2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563. ชัยภูมิ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุนีย์ ดอกดวง. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาภรณ์ ภูวิทยพันธุ์. (2550). สอนงานอย่างไรให้ได้งาน (Coaching). กรุงเทพมหานคร : เซ็นเตอร์.

อิสริยาภรณ์ โขศแสน. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยธิต เขต 2. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบรูณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอขอบคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตนันท์ ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ กรรมการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ท่านกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตรวจสอบ
แก้ไขรูปแบบ รูปเล่ม อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความสมบรูณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณ
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการ
ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประเมิน
โปรแกรมขอขอบคุณ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30
และทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้
สำเร็จลงได้อย่างสมบรูณ์ คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาการวิจัยในเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีใน
ส่วนของการศึกษานี้ให้แก่บุพการีชน ผู้มีพระคุณทั้งมวล ครูอาจารย์ ผู้เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยทั้งใน
อดีตและปัจจุบัน

ผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)*
THE RESULTS OF MOTIVATION DEVELOPMENT IN HISTORY CLASSES BY USING CARD
GAMES FOR MATTHAYOMSUKSA 3 : A CASE STUDY-BASED ON PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY (PLC), MAHASARAKHAM UNIVERSITY
DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

ดวงทิพย์ ฝโลปกรณ์¹

Duangtip Palopakorn¹

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)¹

Maharakham University Demonstration School (Secondary), Thailand.¹

Email : aorpredee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) ในการพัฒนา
กิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/7 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ประกอบด้วย แบบบันทึกการประชุมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) แบบสังเกตการสอน
แบบบันทึกการสอน แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ใน
การวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะที่ดีในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และ
ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้เกมการ์ด เพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการ
เรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ 2. การใช้เกมการ์ดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความมีความสนใจ
ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2. วิชาประวัติศาสตร์ 3. เกมการ์ด 4. แรงจูงใจ

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to try out the Professional Learning Community approach to develop the lesson plan of History using card games 2) study the result of motivation development in studying History by using card games 3) compare the learning achievement before and after studying. The sample group was 37 students of Matthayomsuksa 3/7 of Mahasarakham University Demonstration School (Secondary) in the second semester of the academic year 2019. The research tools were the Record of Professional Learning Community Conference, the Observation Form, the Lesson Records, the Motivation Evaluation Form of Studying History by Using Game Cards, and the Learning Achievement Test of History Studying. The statistics used in the data analysis were Mean, Standard Deviation, and t-test Dependent.

The results found that: 1. the Professional Learning Community allowed the members to share useful knowledge and suggestions in teaching and developing the learning designs. The members have been able to help develop learning activities in History by using card games to create the students' motivation in studying History. 2. using card games in History classes, students increased their motivation in studying History 3. the learning achievement after using the card games was significantly higher at .05 level.

Keywords : 1. Professional Learning Community 2. History 3. Card Games 4. Motivation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ยุคปัจจุบันในแต่ละชั้นเรียนจะพบนักเรียนที่มีความสามารถ ที่หลากหลาย และแตกต่างกัน กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม การเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนเคยเป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเอง ในขณะที่ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหรือผู้บอก ความรู้ เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 จึงระบุถึงหลักการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ต้องจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนตาม

ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ครูทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community (PLC) คือ การรวมตัวรวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มองในมุมมองเดียวกัน โดยมองการ รวมตัวกันดังกล่าว มีนัยยะแสดงถึงการเป็นผู้นำร่วมกันของ ครู หรือเปิดโอกาสให้ครูเป็น “ประธาน” ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจาก “การเรียนรู้ ของครู” เป็นตัวตั้งต้นเรียนรู้ที่จะมองเห็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อผู้เรียน เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการรวมตัวการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ เป็นไปได้ยากที่จะทำเพียงลำพังหรือเพียงนโยบาย เพื่อให้เกิด การขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างความเป็น PLC ที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพพร้อมในโรงเรียน เป็นชุมชนที่สัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้นั้น บรรยากาศ การอยู่ร่วมกันจึงเป็นบรรยากาศ “ชุมชนกัลยาณมิตร ทางวิชาการ” (สุรพล ธรรมรัตน์และคณะ, 2553) ที่มีลักษณะความเป็นชุมชน แห่งความเอื้ออาทรอยู่บนพื้นฐาน “อำนาจเชิงวิชาชีพ” และ “อำนาจเชิงคุณธรรม” เป็นอำนาจที่สร้างพลังมวลชนเริ่มจากภาวะผู้นำร่วมของครูเพื่อขับเคลื่อนการ ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา

การจัดการศึกษาภายใต้ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีความเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เน้นให้ความสำคัญกับการสร้างผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมือง ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม Active Learning เป็นลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นวิธีการเรียนรู้ในระดับลึก ผู้เรียนจะสร้างความเข้าใจและค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่สามารถบูรณาการความรู้ใหม่ที่ได้รับกับความรู้เก่าที่มี สามารถประเมินต่อเติมและสร้างเป็นแนวคิดของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากวิธีการเรียนรู้ในระดับผิวเผินซึ่งเน้นการรับข้อมูลและจดจำข้อมูลเท่านั้น ผู้เรียนลักษณะนี้จะเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียน (Learning How to Learn) เป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นและ มีทักษะที่สามารถเลือกรับข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีระบบโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมนั้น มีหลากหลายรูปแบบและหลากหลายเทคนิค วิธีการ ขึ้นอยู่ที่ครูผู้สอนจะเลือกใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (ปริยานุช พรหมภัสิต, 2559)

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) หรือใช้คำย่อว่า GBL เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบที่ช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นการนำจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ

แรงจูงใจมาใช้เป็นฐานของเกมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการศึกษาด้วยการเล่นและมีรูปแบบไม่ตายตัว (ธีระวุฒิ ศรีมิ่งละ, 2563) การใช้เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้นักเรียนเล่นตามเกมกติกา และเนื้อหา และข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น และผลของการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้ในการสรุปการเรียนรู้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยนักเรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้ประสบการณ์ตรง เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมสูงอนึ่ง เกมที่ใช้กับการเรียนรู้หรือการศึกษานั้น จะแตกต่างจากเกมทั่วไป เกมทั่วไปจะเน้นให้ความสำคัญกับความสนุก ความเพลิดเพลิน แต่เกมเพื่อการเรียนรู้หรือการศึกษา จะเน้นให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอกนั้นเอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่ใช้รูปแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ มีหลายประเภท เช่น เกมการ์ด เกมกระดาน(บอร์ดเกม) เกมนำเข้าสู่บทเรียน เกมทดสอบ และเกมสนทนากการ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบและวิธีการจะแตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลาย (ทิตนา แคมมณี, 2558)

บริบทด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) พบว่า เนื่องจากจำนวนคาบในการเรียนการสอนตามหลักสูตรน้อย ส่งผลทำให้กิจกรรมในการเรียนมีเวลาจำกัดและต้องจัดกิจกรรมแต่เพียงในห้องเรียน นักเรียนศึกษาประวัติศาสตร์จากหนังสือเป็นหลัก นักเรียนไม่ได้มีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนการสอน ไม่มีการเสริมกิจกรรมเพิ่มความสนุกสนาน การด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการจัดการศึกษาที่พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาแรงจูงใจในการเรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่สามารถบูรณาการความรู้ใหม่ที่ได้รับ ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง ผ่านรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมการ์ด ดำเนินการวิจัยโดยการทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในงานวิจัยเรื่อง ผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ผลจากการวิจัยจะมีการนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้เกมสการ์ด ระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 3

2.2 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบผลการทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยการใช้เกมการ์ด ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 ได้ทราบศึกษาผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม)

3.3 ได้ทราบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนวิชาประวัติศาสตร์โดยการใช้เกมการ์ดเรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.4 ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เกมการ์ด เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียน และเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาแนวทาง ในการแสวงหานวัตกรรมตลอดจนเทคนิควิธีการสอนใหม่ มาใช้ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาผลการพัฒนาแรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ(Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการท (Kemmis and McTaggart, 1988) วงจร PAOR ประกอบไปด้วย 1)การวางแผน(Planning) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จัดหาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2)การปฏิบัติ(Action) ผู้วิจัยได้สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) จากครูที่สนใจ จากกลุ่มสาระสังคมศึกษา ครูจากกลุ่มสาระอื่น และผู้ที่สนใจ จากนั้น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำการร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จัดทำแผนการเรียนรู้ และเครื่องมือที่สอดคล้องกับหัวข้องานวิจัยพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษา การใช้ชุมชนทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) 3)การสังเกต

(Observation) ผู้วิจัยได้ทำการเปิดชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ชุมชนการเรียนรู้ร่วมเข้าร่วมการเปิดชั้นเรียน สังเกตพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ความสนใจ พฤติกรรมมีส่วนร่วม การแสดงออกของนักเรียน ชุมชนการเรียนรู้และผู้วิจัย บันทึกสิ่งที่เกิดในห้องเรียน 4)การสะท้อนผล(Reflection) สะท้อนผลจากความคิดเห็นของชุมชนการเรียนรู้ผู้บริหาร และนักเรียน ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2562 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 37 คน ผู้ร่วมวิจัยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ทีมผู้วิจัย 4 คน คือ อาจารย์ ดร.ดวงทิพย์ ฝัฒนภรณ์ อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากคณะศึกษาศาสตร์เป็นที่ปรึกษา 1 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแหง อาจารย์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แบบสังเกตการสอน(สำหรับผู้บริหาร) แบบบันทึกการสอน(สำหรับผู้ร่วมสังเกตการณ์สอน) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ แบบสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นของนักเรียน โดยมีการบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล โดยจะนำเสนอ 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) ในการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด และบอร์ดเกม เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) นั้นผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ด้วยเกมการ์ด และบอร์ดเกม เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ ตามเกณฑ์ 80/80 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.1.1 การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการทดลองสร้างชุมชนทางวิชาชีพ พบว่าการมีสมาชิกที่มีความถนัดในสาขาความรู้ที่แตกต่างกัน สามารถช่วยเติมช่องว่างทางความรู้ เกิดการ

แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ข้อคิดเห็น วิธีการ และเทคนิคที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) มีปัจจัยเอื้อที่ต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การมีบุคลากรที่มีความถนัดในหลายทักษะอยู่ในองค์กรเช่น สมาชิกที่เข้าร่วมชนทางวิชาชีพ 1 ท่าน เป็นครูผู้สอนในวิชาภาษาอังกฤษ จึงให้ข้อเสนอแนะ ด้านการปรับใช้ภาษาอังกฤษเข้าร่วมกับกิจกรรมสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญจากคณะศึกษาศาสตร์ที่สามารถแนะนำนวัตกรรมทางการสอนใหม่ที่ทันสมัย เช่น การใช้เกมการ์ดและบอร์ดเกมส์ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และให้คำแนะนำรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนได้ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรขยายวงของเครือข่ายชุมชนทางวิชาชีพให้กว้างออกไป เช่นการเป็นเครือข่ายชุมชนทางวิชาชีพกับคณะต่างๆในมหาวิทยาลัย สร้างเครือข่ายกับภาควิชาภูมิศาสตร์ หรือสำนักวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน เป็นต้น

5.1.2 การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด การใช้เกม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมแรงจูงใจในการเรียน เป็นเรื่องที่ทันสมัย มีความเหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบัน กิจกรรมเกมส์เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย เพราะความสนุกสนานที่ได้รับจากกิจกรรมเกมส์จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้คนอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่เกมส์ก็มีหลายชนิด ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สมาชิกเป็นครูผู้สอน อยู่ในสังคมของการศึกษา จึงควรนำวิธีการที่ทันสมัยเช่นเกมการ์ดหรือบอร์ดเกมส์มาประยุกต์เข้ากับเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสนุกสนานและให้ความรู้ไปพร้อมกัน จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากจัดการการเรียนรู้ในรูปแบบของการบรรยายตามเนื้อหาและรูปแบบที่กระทรวงกำหนด สรุปผลการเรียนโดยการทำแบบฝึกหัด หรือใบงานที่เป็นกระดาษ ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลจากการบรรยายซึ่งส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงมีความเห็น ให้นำเกมการ์ด มาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ จำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลา 2 ชั่วโมง โดยได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ให้มีเนื้อหาสอดคล้องครอบคลุมกับเนื้อหาของหลักสูตรตามมาตรฐานที่กระทรวงระบุไว้แผนการสอนโดยใช้เกมการ์ด มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นอธิบายรายละเอียดและวิธีการเล่นเกมการ์ด ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นทำกิจกรรมเล่นเกมการ์ด ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นร่วมมือกันทำงานสรุปผลกิจกรรม ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นออกมานำเสนอ ส่งต่อความรู้จากเกมการ์ด ขั้นตอนที่ 6 ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ที่ได้จากเกมการ์ดทวีปอเมริกาเหนือ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการ์ดเกม ทวีปอเมริกาเหนือ

กิจกรรมการเรียนรู้ ได้จัดนักเรียนเป็นกลุ่ม 5 กลุ่ม เท่ากับจำนวนสีของการ์ด โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำผู้เรียนเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นตอนที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน และขั้นตอนที่ 2 ขึ้นอธิบายรายละเอียดวิธีเล่นเกมส์ ในขั้นตอนที่ 3 ขึ้นทำกิจกรรมเล่นเกมการ์ด นักเรียนจะเป็นปฏิบัติกิจกรรมด้วยเล่นเกมการ์ดทวีปอเมริกาเหนือ ที่มีวิธีการเล่นคล้ายกติกาของการเล่นไพ่ UNO ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นร่วมมือกันทำงาน สรุปผลกิจกรรม เมื่อกิจกรรมสิ้นสุด นักเรียนแต่ละกลุ่มจะร่วมกันสรุปความรู้ลงในใบงาน ในขั้นที่ 5 นักเรียนแต่ละกลุ่มจะออกมาแนะนำเสนอ ความรู้ที่ได้จากการเล่นเกมการ์ดทวีปอเมริกาเหนือ ในแต่ละสัปดาห์ให้กับสมาชิกในห้องเรียนในขั้นนี้พบว่า เวลาในการทำกิจกรรมไม่พอ เมื่อถึงขั้นที่ 5 ขึ้นออกมาแนะนำ ออกมานำเสนอได้ไม่ครบทุกกลุ่ม และยังไม่ถึงขั้นที่ 6 ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ พร้อมบันทึกผล

การการประชุมสะท้อนผลหลังกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความเห็นว่าควรปฏิบัติกิจกรรมแผนการเรียนรู้ เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ซ้ำอีกครั้ง (เป็นวงรอบที่ 2) ข้อสันนิษฐานคือผู้เรียนได้รู้จักการ์ดเกมส์ทวีปอเมริกาเหนือเป็นครั้งแรกต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ กฎกติกาและวิธีเล่น ในช่วงขั้นตอนที่ 2 ขึ้นอธิบายรายละเอียดวิธีเล่นเกมส์ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการประชุมระดมสมองปรับแผนการสอนเรื่องทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อให้กิจกรรมพอดีกับเวลาและมีข้อเสนอในวิธีการตอบใบงานใหม่ให้วิ่งไปเขียนใบงานที่ติดไว้ที่ผนัง ให้นักเรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย ผู้วิจัยดำเนินการปรับแผนการสอน ตามความข้อเสนอของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมแผนการเรียนรู้เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ในวงรอบที่ 2 พบว่า นักเรียนให้ความสนใจมากขึ้น เพราะเมื่อทดลองครั้งแรกในกิจกรรมเกมส์เกิดความสนุกสนาน และปัญหาที่เกิดขึ้นจากวงรอบที่แล้ว ชั้นที่ 2 ชั้นอธิบายรายละเอียดวิธีเล่นเกม ไม่พบปัญหาในวงรอบนี้เพราะผู้เรียนเข้าใจกติกาจากครั้งที่แล้วซึ่งส่งผลให้การทำกิจกรรมในวงรอบที่ 2 รวดเร็วขึ้น บรรลุจุดประสงค์ทุกขั้นตอน การตอบใบงานสนุกสนานมากขึ้นเพราะนักเรียนต้องวิ่งสลับกันออกจากโต๊ะกลุ่ม ออกมาทำใบงานที่เป็นโปสเตอร์ติดผนังห้องเรียน ขั้นตอนที่ 5 ออกมานำเสนอส่งต่อความรู้จากเกมการ์ด พบว่า นักเรียนทุกกลุ่มสามารถสรุปใบความรู้ให้สมาชิกในฟังห้องได้ ขั้นตอนที่ 6 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากเกมการ์ดทวีปอเมริกาเหนือ พบว่า นักเรียนสะท้อนผลการจัดกิจกรรมว่าสนุกสนาน กระตุ้นให้อยากเรียน ทุกคนมีส่วนร่วม มากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ความสนุกสนานของเกมส์ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนมากกว่าการสอนแบบเดิม

ขั้นสะท้อนผลจากผู้บริหารและครูผู้ร่วมสังเกตการณ์สอน พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ด้วยเกมการ์ด เพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ทำให้ได้กิจกรรมที่แปลกใหม่ สนุกสนาน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เกมการ์ดที่ใช้ในแผนการสอน มีการสังเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาที่เรียนมาเป็นอย่างดี มีความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมีความสนุกสนานกับกิจกรรม ห้องเรียนมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ตลอดคาบเรียนนักเรียนไม่มีเวลาในการนำมือถือมาเล่นคาบเรียนเหมือนเมื่อก่อน ผู้เรียนมีส่วนร่วม เกมการ์ดมีกติกาการเล่นที่ไม่

ซับซ้อน เป็นการเรียนการสอนที่ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เกมการ์ดและใบงานสอดแทรกไปด้วยสาระทางวิชาการ เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดพบว่า ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้และนำเสนอความรู้ได้ ในโอกาสต่อไปครูผู้สอนพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ที่นักเรียนได้มีส่วนในการพัฒนากิจกรรม เช่น ให้นักเรียนร่วมเป็นผู้ออกแบบเกม

จากข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) พบว่า ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน มีความสนุกสนาน มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมายได้ในเชิงสร้างสรรค์

5.2 ผลการศึกษาผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความมีความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ในระดับมากโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 5 ลำดับ ได้แก่ ข้าพเจ้ามีความสุขและความสุข ที่ได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยเกมการ์ด การเรียนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้เกมการ์ด ทำให้ข้าพเจ้าอยากเรียนวิชานี้มากขึ้น การเรียนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้เกมการ์ด ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น ข้าพเจ้าชอบได้ออกมานำเสนอชอบที่ได้มีโอกาสส่งต่อความรู้ให้กับเพื่อนในห้องเรียน ข้าพเจ้าชอบการออกแบบ เกมการ์ดทวีปอเมริกาเหนือที่ใช้ในกิจกรรม

5.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม)พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 15.72 คะแนน และค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 18.40 คะแนน และจากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคะแนนที่ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากแบบทดสอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้วงจร PAOR พบว่ามีประเด็นน่าสนใจดังนี้

6.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นวางแผน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ที่เกิดจากร่วมมือ ของสมาชิกที่มาจากหลายส่วนที่มีความแตกต่างกัน ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ร่วมมือกัน กับระดมความคิด เพื่อสร้างกิจกรรม แก้ปัญหาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนได้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือวิธีการในการพัฒนาครูโดยการจัดบรรยากาศให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยวและมีเครือข่าย เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกันในทางวิชาการ และเป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้ซึ่งสอดคล้องกับขวลิต ชูกำแพง (2560) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู(Professional Learning Community) เป็นการรวมตัวของครูที่มีเป้าหมายเดียวกันต่อการเรียนรู้ของศิษย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการสอนของตนเอง โดยอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เทคนิคที่สำคัญ เช่น การทบทวนผลการปฏิบัติงาน(After Action Review : AAR) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งต้องอาศัยทักษะที่สำคัญ คือ การฟังและการสื่อสารที่ดี ตลอดจนการรักษาสัมพันธภาพในชุมชนของตน ผลดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ลดการโดดเดี่ยวในการทำงานของครู เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

6.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นปฏิบัติ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้มีการประชุม ปรึกษาหารือและเปลี่ยนได้ร่วมกัน และออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ด้วยเกมการ์ด หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ภูมิภาคของโลกกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เรื่องทวีปอเมริกาสอดคล้องกับ (Corcoran, T. B. (1995) ที่กล่าวถึงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การที่กลุ่มของครูและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาซึ่งมีวิสัยทัศน์ค่านิยมและเป้าหมายเดียวกัน ได้ทำการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาสมรรถนะตนเองในการจัดการเรียนการสอน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การพัฒนาคุณภาพครูโดยใช้วิธีการให้ครูเกิดการร่วมมือกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชา ด้านประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะและเพิ่มประสิทธิภาพของครูให้เป็นครูมืออาชีพ

6.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นสังเกต โดยทดลองการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแรงจูงใจ ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยเกมการ์ด จากการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมการ์ด หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ภูมิภาคของโลกกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เรื่องทวีปอเมริกาเหนือพบว่า เกมการ์ดสามารถพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ จากแบบประเมินแรงจูงใจ

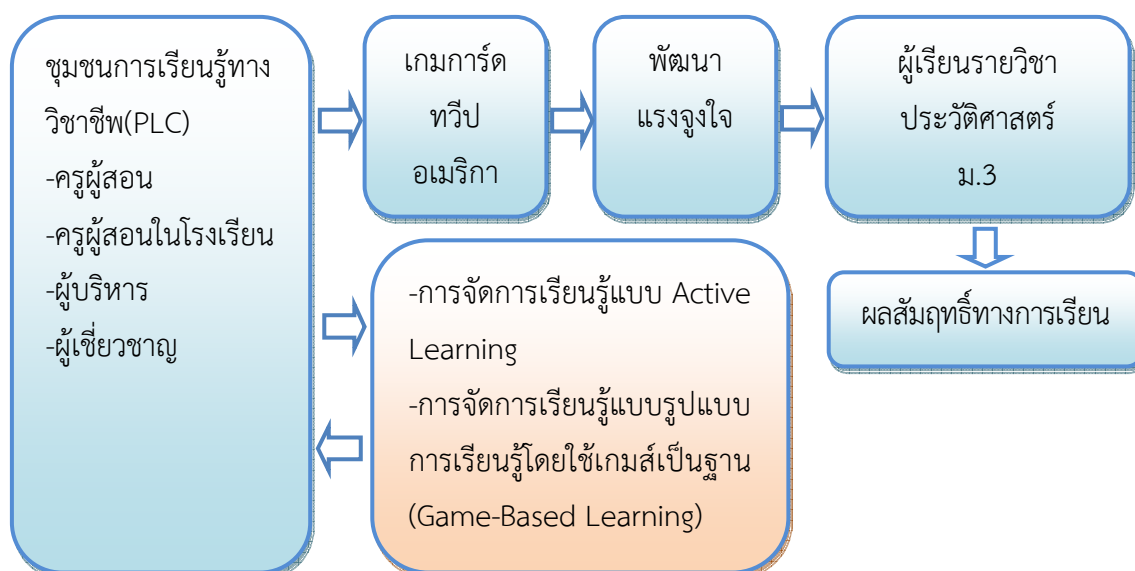
พบว่า ผู้เรียนได้รับแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ จากการใช้เกมการ์ด และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 15.72 คะแนน และค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 18.40 คะแนน และจากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคะแนนที่ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากแบบทดสอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน การใช้เกม เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ อีระวุฒิ ศรีมั่งละ (2563) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน(Game-Based Learning) หรือใช้คำย่อว่า GBL เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบที่ช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นการนำจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจมาใช้เป็นฐานของเกมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการศึกษาด้วยการเล่นและมีรูปแบบไม่ตายตัว โดยเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้นักเรียนเล่นตามเกมกติกา และเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น และผลของการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้ในการสรุปการเรียนรู้โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยนักเรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้ประสบการณ์ตรง เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมสูงหนึ่ง เกมที่ใช้กับการเรียนรู้หรือการศึกษานั้น จะแตกต่างจากเกมทั่วไป เกมทั่วไปจะเน้นให้ความสำคัญกับความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน และความสัมพันธ์ แต่เกมเพื่อการเรียนรู้หรือการศึกษา จะเน้นให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอกนั่นเอง

6.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นสะท้อนผล การประเมินผลจากผู้ร่วมสังเกตการณ์สอน สะท้อนผลจากผู้บริหารและครูผู้ร่วมสังเกตการณ์สอนพบว่า ชั้นสะท้อนผลจากผู้บริหาร และครูผู้ร่วมสังเกตการณ์สอนพบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ด้วยเกมการ์ด เพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องทวีปอเมริกาเหนือ ทำให้ได้กิจกรรมที่แปลกใหม่ สนุกสนาน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเกมการ์ดที่ใช้ในแผนการสอน มีการสังเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาที่เรียนมาเป็นอย่างดี มีความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมีความสนุกสนานกับกิจกรรม เป็นการเรียนการสอนที่ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จากข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสะท้อนผลข้างต้น สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2555) การรวมตัวกันของครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหาร เขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ระดับประเทศ เข้าร่วมจัดระบบสนับสนุน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาวิธีการ

เรียนรู้ของศิษย์อย่างต่อเนื่อง เป็นวงจรไม่รู้จบ นั่นคือการ “พัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง” (CQI – Continuous quality improvement) กระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกันในวงจรของการร่วมกัน ตั้งคำถามและการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่าหัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น อยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) ผู้วิจัยทดลองใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) กับกระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กเกิร์ต (Kemmis and McTaggart, 1988) วงจร PAOR ประกอบไปด้วย 1)การวางแผน(Planning) 2)การปฏิบัติ(Action) 3)การสังเกต(Observation) 4)การสะท้อนผล(Reflection) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการพัฒนาระบบแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาการพัฒนาระบบแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สามารถนำวิธีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้กับสาขาวิชาอื่นๆ หรือกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ เพื่อที่จะระดมสมอง ความสารถ ไปใช้ในการพัฒนางานวิชาชีพ การปฏิบัติงานให้ส่งผลสำเร็จและพัฒนาได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

8.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สามารถปรับเทคนิควิธีที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนและการมีส่วนร่วมในห้องเรียนจากทุกฝ่าย

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบอื่นๆ ในการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

8.3.2 ควรมีการพิจารณา หัวข้อ เรื่อง หน่วยการเรียนรู้อื่นๆ นำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยเกมการ์ดและบอร์ดเกมส์ ในโอกาสต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 23(2). 1-6.

ทศนา แหมมณี. (2558). รูปแบบการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระวุฒิ ศรีมั่งคละ. (2562). บอร์ดเกมกับการสอนประวัติศาสตร์ สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2563. จาก www.gotono.org/69998

ปริญญ พรมภาสิต และคณะ. (2557). การจัดการความรู้เพื่อสร้างความรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบ PBL หรือ Problem-Based Learning และ Project-Based Learning โดยการบูรณาการรายวิชาในหลักสูตร ประจำปีการศึกษา 2557. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : ตลาดาพลีเคชั่น จำกัด.

สุรพล ธรรมร่มดี, ทศนีย์ จันอินทร์ และคงกฤษ ไตรยางค์. (2553). **อาศรมศิลป์วิจัย : การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา โครงการเอกสารวิชาการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 8**. นครปฐม : เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.

Corcoran, T. B. (1995). **Transforming professional development for teachers: A guide for state policymakers**. Washington, DC : National Governors Association.

Kemmis, S. and R. McTaggart. (1988). **The Action Research Planner**. Victoria : Deakin University Press.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแพง ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) ที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้ให้ความกรุณากลับกรองชื่อเรื่อง แนวคิดการออกแบบการวิจัย และให้คำปรึกษาชี้แนะในงานวิจัยเล่มนี้ ขอขอบคุณผู้ร่วมทีมวิจัย อาจารย์นรานุช สีหนาท อาจารย์วิเชียร สุวรรณโชคอีสาน อาจารย์อ่องอาจ ญาติินิยม รวมไปถึงคณาจารย์ นิสิตฝึกประสบการณ์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ อาจารย์ ดร.พรวินัส นุ่มท้วม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล และ อาจารย์ ดร.คมกริช ขาญณรงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ช่วยตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบใจ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/7 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ฝ่ายมัธยม) จำนวน 37 คน ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของรายงานวิจัยฉบับนี้ หากจะเกิดต่อการจัดการศึกษาและเกิดประโยชน์กับท่านผู้สนใจผู้วิจัยขอขอบคุณงามความดีดังกล่าวนี้ เป็นการสักการบูชาพระคุณแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้องและผู้มีพระคุณทุกท่าน

ผ้าทอพื้นบ้านชาติพันธุ์ปู้ยี้ จังหวัดกุยโจ ประเทศจีน : การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายต่อ
สังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า*

BOUYEI TEXTILE OF GUIZHUO, CHINA : THE FUNCTION AND MEANING CHANGE
TO ETHNIC SOCIO CULTURE IN THE PROCESS OF COMMODITIZATION

Kong Ruoyue¹, ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์²

Kong Ruoyue¹, Supachai Singyabuth²

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Fine Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 60012180002@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและผ้าทอปู้ยี้ในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 2) เพื่อศึกษาผ้าทอปู้ยี้ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า และ 3) เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายทางวัฒนธรรมของผ้าทอชาติพันธุ์ปู้ยี้ โดยใช้วิธีทวิภาคีเชิงคุณภาพ โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างชาวปู้ยี้ในแขวงกุยโจ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชาวปู้ยี้เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในแขวงกุยโจ ประเทศจีน ชาติพันธุ์นี้มีผืนผ้าที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ที่ผูกพันกับระบบนิเวศ กระทั่งผ้าทอชาติพันธุ์ปู้ยี้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น 2. ผ้าทอปู้ยี้ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า เกิดจากนโยบายการพัฒนาของกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศจีน ภาครัฐท้องถิ่นแห่งเมืองกุยโจ ได้ใช้ผ้าทอปู้ยี้เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในรูปแบบต่างๆ นานา โดยเฉพาะการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยว 3. จากเงื่อนไขการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ความหมายของผ้าทอปู้ยี้ที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมปู้ยี้ รวมทั้งชุมชนระดับท้องถิ่น หน้าที่ใหม่ดังกล่าว คือ ผืนผ้าที่กลายเป็นสินค้าวัฒนธรรม ที่สร้างรายได้ให้กับผู้คนที่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รูปแบบของผ้าและวัฒนธรรมผ้าทอชาติพันธุ์ มีความหมายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นกุยโจ นอกจากนี้ผืนผ้าปู้ยียังถูกนำไปออกแบบเป็นงานแฟชั่นโชว์ แสดงในเวทีระดับชาติและสากล ในฐานะตัวแทนของผ้าทอกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศ จากเงื่อนไขข้างต้น จึงได้ส่งผลต่อปรากฏการณ์รื้อฟื้นและประดิษฐ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมผ้าทอกลุ่มชาติพันธุ์ปู้ยี้

คำสำคัญ : 1. ผ้าทอชาติพันธุ์ปู้ยี้ 2. อัตลักษณ์วัฒนธรรม 3. วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงความหมาย

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study socio cultural history and cultural identity of Bouyei textiles, 2) to study Bouyei textile in the context of commoditization, and 3) to analyze functions and meaning change of Bouyei textile Using qualitative research methodology By the sample population of Bu Yi people in Guizhou Province and other related persons Using data analysis and descriptive research presentations.

The research results are as follows; 1. Bouyei is one of the minority groups in Guizhou province. Bouyei textiles are the most known for their cultural identity. It relates to the lively ways of the Bouyei people, rituals, ceremonies and cultural ecology. 2. In the process of minority development of China, Bouyei textiles became the center for cultural tourism promotion and cultural products for sale. 3. The above changes have modified the meaning of Bouyei textiles. The new situation also influences the changing of socio-culture of the Bouyei people. They transform their identity from a user of Bouyei textile to be a trader. Hence Guizhou province, especially Xingyi City has become a land of commoditization. At the same time Bouyei textile has become the symbol of Guizhou province and Xingyi city. Besides, Bouyei textiles are now being used for fashion shows in China, internationally, and together present minority identity on the stage. This situation, combined with commoditization, resulted in the traditional invention of Bouyei textile culture.

Keywords : 1. Bouyei Textiles 2. Cultural Identity 3. Culture and Meaning Change

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ชาวปู้ยี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย(Minority) กลุ่มหนึ่งของประเทศจีน ชาวปู้ยี้อาศัยหนาแน่นในเขตภาคใต้ด้านตะวันตกของประเทศอยู่ในเขตจังหวัดยูนนาน(Yunnan) ซีชาน(Sichuan) และกุยโจ(Guizho) ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตจังหวัดกุยโจ และเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในพื้นที่ส่วนนี้ของประเทศจีน ชาวปู้ยี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นทุกด้าน อาทิ มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง มีประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดงดนตรี และโดยเฉพาะผ้าทอปู้ยี้ที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ดังนั้น ในบริบทของการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศจีน ภายใต้นโยบายส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ยกระดับคุณค่าและสร้างมูลค่าทาง

เศรษฐกิจจากวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตน ให้กลายเป็นสิ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนนั้นๆ ในรูปแบบต่างๆ ในบริบทดังกล่าวนี้ ชาวบูยี้จึงกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญของภาครัฐ (Jin Minggao. 1994)

ในเงื่อนไขชุดนี้ เป็นบริบทสำคัญที่ทำให้ชาติพันธุ์บูยี้ได้พัฒนาลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของตน รองรับการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างหลากหลาย สำหรับชุมชนบูยี้ที่มีความโดดเด่นที่สุดในการพัฒนาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตน คือชาวบูยี้เมืองชิงอี้(Xingyi City) จังหวัดกุยโจ ในชุมชนแห่งนี้ได้ใช้วัฒนธรรมผ้าทอชาติพันธุ์ของตน เรียกว่า ผ้าทอบูยี้(Bouyi Textiles) เป็นตัวบทหลักในการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน มีกรณีสำคัญทั้งการนำเสนอในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมต่อผู้คนที่ทั้งในส่วนของคน การค้าขาย หรือ ท้าวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการนำเอาผืนผ้าบูยี้ไปใช้ในการเดินแบบแฟชั่นโชว์ในระดับประเทศและสากล ในขณะที่จังหวัดกุยโจและเมืองชิงอี้ก็ได้ใช้ผ้าทอบูยี้เป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของเมือง (Wu, Wei, Zhou, Luo & Li ; 2018) ปรากฏการณ์ข้างต้น ได้ส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของผืนผ้าทอชาติพันธุ์บูยี้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในบทความวิจัย ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) เรื่องนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม(Cultural Identity) และวัฒนธรรมและการเปลี่ยนความหมาย(Culture and Meaning Change) เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและผ้าทอบูยี้ในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์
- 2.2 เพื่อศึกษาผ้าทอบูยี้ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายทางวัฒนธรรมของผ้าทอชาติพันธุ์บูยี้

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ประโยชน์ต่อวงวิชาการ ชาติพันธุ์วิทยา ทราบถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและกระบวนการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อคนอื่นและความทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของตัวบทวัฒนธรรม ในสถานการณ์บริบทที่แปรเปลี่ยน

3.2 ประโยชน์ต่อพื้นที่วิจัย งานวิจัยและบทความวิจัยเรื่องนี้ สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการรับทราบถึงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์สำคัญกลุ่มหนึ่ง พร้อมกันนั้น ภาครัฐท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ในการนำเสนอตัวตนของท้องถิ่นได้

3.3 งานวิจัยเรื่องนี้ สามารถใช้เป็นตัวแบบ(Research Model) สำหรับการศึกษาศิลปะชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในบริบทการพัฒนาของประเทศในพื้นที่อื่นๆ ของจีน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม(Cultural Identity) และวัฒนธรรมและการเปลี่ยนความหมาย(Culture and Meaning Change) เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย แนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม ได้อธิบายว่าปรากฏการณ์ทางศิลปะหรือประเพณี พิธีกรรม มิได้เกิดมาอย่างเลื่อนลอยแต่มีความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคมต่างๆ อยู่เสมอ การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวอย่างเห็นหน้าที่ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคมนั้นๆ ศิลปะหรือประเพณี พิธีกรรมดังกล่าวสามารถบ่งบอกถึงหน้าที่และความหมายต่อสังคมชุดนั้นๆ ได้ ซึ่งเรียกว่า “อัตลักษณ์วัฒนธรรม” หรือ Cultural Identity นั้นเอง อย่างไรก็ตาม ด้วยวัฒนธรรม มิได้ดำรงอยู่อย่างโดดๆ แต่ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ในบริบทต่างๆ รวมทั้งการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ซึ่งเป็นการนำเอาตัวบทวัฒนธรรมไปสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่น ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนหน้าที่และความหมายของวัฒนธรรม (Culture and Meaning Change) (กาญจนา แก้วเทพ, 2538) โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างชาวปู้ยู่ในแขวงกุ้ยโจว และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

5 ผลการวิจัย

5.1 ประวัติศาสตร์สังคมและผ้าทอปู้ยู่ในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ปู้ยู่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในเขตภาคใต้ด้านตะวันตกของประเทศจีนที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมด้านต่างๆ ที่โดดเด่นและยังคงรักษาไว้ได้ ด้วยเงื่อนไขทั้งสำนึกชาติพันธุ์ของตน และการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าในบริบทต่างๆ ปู้ยู่มีความเป็นมาร่วม 2,000 ปี บรรพชนของปู้ยู่คือชนเผ่าหลูเยื่อ(Luoyue tribe) มีถิ่นกำเนิดในเขตที่ราบสูงยูนกุย(Yungui Plateau) ซึ่งอยู่ในเขตเดียวกันนั้น และชนเผ่าหลูเยื่อก็ได้พัฒนาประเพณีวัฒนธรรมของตนที่มั่งคั่ง รวมทั้งผ้าทอและวัฒนธรรมผ้าตกทอดสืบต่อกันมา รวมเป็นเวลาร่วมสองพันปีดังกล่าวข้างต้น (Wu, Wei, Zhou, Luo & Li, 2018)

ภาพที่ 1 สตรีชาวปู้ยู่ที่หมู่บ้านนาฮุยกำลังวิเคราะห์ผืนผ้าที่เขียนสีเทคนิคบาติก หลังจากซักคราบไขเทียนออกจากผืนผ้าที่ย้อมด้วยสีคราม (Ms.Kong Ruoyue ถ่ายภาพเมื่อ ค.ศ. 2019)

ทั้งนี้ ในชุมชนที่ถือว่า เป็นชุมชนหลักของชาวปู้ยี่ที่ได้รับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ เมืองซิงอี้ (Zingyi City) ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดกยู่โจ เป็นชุมชนเก่าแก่ มีความเป็นมาร่วม 1,000 ปี ตั้งอยู่ในที่ราบสูงและยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมสืบทอดมาจากบรรพชนไว้อย่างเหนียวแน่นหลายอย่าง ที่สำคัญ คือ การเกษตรแบบดั้งเดิม การทอและทำผ้าบาติก การเย็บผ้าเป็นลวดลายด้วยเข็มกับด้าย (Embroidery) ทั้งหมดโดยเฉพาะผ้าและวัฒนธรรมผ้ากลายเป็นสัญลักษณ์ของชาวปู้ยี่และเมืองซิงอี้

ภาพที่ 2 ประเพณีแต่งงานของชาวปู้ยี่ เป็นพิธีกรรมที่คงอัตลักษณ์วัฒนธรรมการใช้ผ้าปู้ยี่ที่สำคัญ ในภาพเป็นงานแต่งงานของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่หมู่บ้านนาฮุย เมืองซิงอี้ เมื่อปี ค.ศ. 2018

กรณีของผ้าทอปู้ยี่ในบริบทอัตลักษณ์วัฒนธรรม(Cultural Identity) นั้นมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของประเทศจีน สำหรับการผลิตผ้าทอปู้ยี่แบบดั้งเดิมนั้น มีขั้นตอนการผลิตมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การแยกเมล็ดออกจากฝ้ายและปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นทอ ขั้นที่ 2 การต้มให้เส้นใยพร้อมจะรับสีและการย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกไม้(Plant Dyeing) ตามวิธีการของปู้ยี่ ขั้นที่ 3 การทอด้วยกี่ไม้ทอด้วยมือ การทอชนิดนี้ยังคงใช้จนปัจจุบัน แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในขั้นตอนที่ 1-3 เป็นหน้าที่ของสตรีปู้ยี่ ซึ่งชาวปู้ยี่จะมีวิธีการถ่ายทอดในระบบของครอบครัว ที่ผูกพัน

การเรียนรู้การทอผ้าไว้กับผู้หญิงปู้ยี้ ซึ่งผู้หญิงที่ทอผ้าได้แล้ว ชาวปู้ยี้ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถมีครอบครัวได้ และผืนผ้าที่เป็นผลงานของสตรีเป็นดัชนีบ่งชี้อย่างหนึ่งในการตัดสินใจคัดเลือกลูกสะใภ้ของพ่อแม่ฝ่ายชาย ขั้นตอนที่ 4 การเขียนลวดลายด้วยบาติก ขั้นตอนนี้ เป็นหน้าที่ทั้งของผู้หญิงและผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย โดยเฉพาะในปัจจุบัน ที่ผ้าเหล่านี้กลายเป็นสินค้า ยกเว้นกรณีของการปักลวดลายบนผืนผ้า เป็นหน้าที่ของสตรีปู้ยี้โดยตรง และก็กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของคนปู้ยี้ (Xia Fengkui, 1991)

กรณีการใช้ผ้าของชาวปู้ยี้บนเรือนกายของผู้คนนั้น ผ้าปู้ยี้จะประกอบเรือนกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ผ้าโพกศีรษะของปู้ยี้มีความหมายถึงการรักษาความอบอุ่นและขับเหงื่อจากงานเกษตรกรรม อันเป็นวิถีของคนปู้ยี้ ชุดของฝ่ายชายจะเป็นสีเข้ม บ่งบอกถึงการเป็นเพศที่ใช้แรงงานทำมาหากิน มีสีเข้มเรียบย้อมด้วยเนื้อคราม เสื้อผ้าในงานทั่วไปไม่ได้ประดับประดา แต่ชุดพิธีการเช่นแต่งงาน จะเย็บแต่งด้วยการปักลวดสวยเพียงเล็กน้อยตามขอบเสื้อ ขณะที่ฝ่ายหญิงใช้สีฉูดฉาดตั้งแต่หมวกโพกศีรษะ เสื้อ และกระโปรง รวมไปถึงรองเท้าผ้า ลวดประดับแต่งด้วยการเย็บปักที่ประณีตวิจิตรบรรจง ด้วยความวิจิตรดังกล่าว เป็นดัชนีบ่งชี้คุณค่าของกุลสตรีนั่นเอง นอกจากนี้ ผ้าของชาวปู้ยี้ก็จะถูกนำไปออกแบบและประกอบการแต่งกายของผู้คนตามวาระต่างๆ จนกลายเป็นขนบ(Tradition) ในการแต่งกายตั้งแต่เกิด จนตายและพิธีกรรมรวมทั้งพิธีการที่เกี่ยวข้องด้วย (Xia Fengkui, 1991)

5.2 ผ้าทอปู้ยี้ในบริบทการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสินค้า รัฐบาลกลางจีนได้ส่งเสริมการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในประเทศจีนตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา ควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้พัฒนาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองให้สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน สร้างเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนของตนด้วยทุนทางวัฒนธรรม ภาครัฐท้องถิ่นจังหวัดกุยโจได้ส่งเสริมให้เมืองชิงอี้(Xingyi City) ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของชนเผ่าปู้ยี้อย่างเป็นทางการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยววัฒนธรรมชนเผ่า โดยประสานกับองค์การท่องเที่ยวของภาครัฐและเอกชน ขณะเดียวกันก็ได้เข้ามาสร้างพื้นที่เมืองชิงอี้ โดยเฉพาะในหมู่บ้านนาฮุย(Nahui Village) ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมปู้ยี้ ในชุมชนได้ส่งเสริมกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองชนเผ่าปู้ยี้ ได้ฟื้นฟูการทอผ้าแบบดั้งเดิมอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมการแต่งกายด้วยชุดประจำชนเผ่าในกรณีต่างๆ การจัดงานประเพณีปู้ยี้ และการเปิดรับนักท่องเที่ยว โดยเชื่อมผสานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวของประเทศและสากล (Liu Hui, 2006)

ภาพที่ 3 ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 หลังจากรัฐบาลจีนประกาศนโยบาย Minority Development เป็นต้นมา ที่หน่วยงานรัฐท้องถิ่นเมืองชิงอี ได้สร้างศูนย์ฟื้นฟูผ้าทอปู้ยี้ ศูนย์ดังกล่าวยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเปิดให้ชาวปู้ยี้นำผ้ามาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว หนึ่งในวิธีการขาย คือ การแสดงให้เห็นขั้นตอนการผลิต

สถานการณ์ดังกล่าว ได้เกิดการรื้อฟื้นและประดิษฐ์วัฒนธรรมผ้าทอปู้ยี้ครั้งใหญ่อย่างเป็นระบบ เมืองชิงอีและชุมชนนาฮุย ได้กลายเป็นเสมือนตลาดสำคัญที่เกิดการปะทะสังสรรค์ ระหว่างคนนอกชุมชนที่เข้ามาจับจอง อัตลักษณ์ชนเผ่าปู้ยี้ปรากฏสู่สาธารณะ สำคัญเกี่ยวกับผ้าทอปู้ยี้ ที่ทั้งหมดอยู่ในห่วงโซ่ของการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า คือ

1. ตลาดผ้าและการหวนกลับไปศึกษาภูมิปัญญาการผลิตผ้าแบบดั้งเดิม ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นของเส้นใย การย้อม ทอ และตัดเสื้อผ้า หมวก และอื่นๆ เพื่อให้ผ้าทอปู้ยี้ในบริบทการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้นำเสนอภาวะความเป็นของแท้แก่ผู้มาเยี่ยมชมและแสดงให้เห็นกระบวนการผลิต โดยเฉพาะการปักชุนลวดลาย (Embroidery) ซึ่งทางราชการได้จัดพื้นที่ให้สตรีชาวปู้ยี้มานั่งปักชุนผืนผ้าของตน ในฐานะสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวกระบวนการผลิต พร้อมกันนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถมีปฏิสัมพันธ์ สามารถสั่งปักพิเศษ เช่น ชื่อตน ชื่อคนรัก และคนที่จะนำไปฝาก ให้กับช่างเย็บปักได้ด้วย ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมยิ่ง

กรณีนี้ สามารถสร้างอาชีพใหม่ให้กับชาวปู้ยี้เป็นจำนวนมาก ได้เกิดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปู้ยี้เป็นจำนวนมาก มีชื่อร้านต่างๆ นานา จำหน่ายทั้งหน้าร้าน และส่งขายทางระบบออนไลน์ กิจกรรมดังกล่าวนี้ ได้มีนักธุรกิจท้องถิ่น สร้างกิจการใหม่ โดยอาศัยสตรีอาวโซในชุมชนมาเป็นผู้ถ่ายทอดและนำเสนอสินค้า หลายร้านค้า จะนำเอาผลงานของสตรีอาวโซ ที่เก็บรักษาไว้ในครอบครัว มาจัดวางแสดง เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กในสถานประกอบการของตน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นเป็นจำนวนมาก ลักษณะเช่นนี้ จัดเป็นการประดิษฐ์วัฒนธรรมในส่วนของความสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอปู้ยี้ที่เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างเด่นชัด

2. ภาครัฐท้องถิ่นได้สร้างให้ชุมชนเมืองชิงอีเป็นดินแดนผ้าทอปู้ยี้ จัดทำพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า นำเสนอผ้าทอโบราณปู้ยี้ ขณะเดียวกันโรงแรมและสถานที่เอกชนก็ได้ประดับตกแต่งด้วยผ้าปู้ยี้ก่อเกิด

การสร้างอัตลักษณ์ตัวตน (Self Identity) ให้กับเมือง นอกจากนี้ ยังผสมกับร้านค้าของที่ระลึกจำนวนมาก ได้ผุดเกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยว นำเอาผ้าทอปู้ยี่รูปแบบต่างๆ วางจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยผู้ค้าจะแต่งกายด้วยชุดปู้ยี่ บ่งบอกตัวตนของคนขายสินค้าและเสริมสร้างให้ชิงอีและหมู่บ้านนาฮุยกลายเป็นดินแดนของชนเผ่าปู้ยี่และผ้าทอปู้ยี่ได้เป็นอย่างดี (Qu Yi, 2015)

3. การเดินแบบและผ้าชนเผ่าปู้ยี่ในบริบทความทันสมัย นอกจากการจำหน่ายและสร้างตัวตนที่สำคัญ ให้กับเมืองชิงอีและชุมชนนาฮุยแล้ว ผ้าทอปู้ยี่ยังได้ถูกนำไปใช้ในบริบทความทันสมัย ด้วยการนำไปออกแบบเป็นชุดแฟชั่น ให้กับนางแบบเดินแฟชั่นโชว์บนแคทวอล์คทั้งในระดับจังหวัดกุยโจ และระดับประเทศ รวมทั้งนานาชาติ มีการเดินแบบที่สำคัญหลายครั้งเช่น ที่งาน “Opening with Bouyei Singing Performance” เมื่อ ค.ศ.2017 และต่อมา มีการเดินแบบชุด EVE CINA Embroidered Dream Fashion Show ในปีเดียวกัน การแสดงครั้งนี้ มีชื่อเสียงมาก ใช้นักเดินแบบทั้งชาวจีนและชาวตะวันตก มีการจัดเวทีที่นำเสนอช่างทอพื้นบ้านทั้งในฉาก และบนเวที นับว่าเป็นการใช้การเดินแบบนำเสนอผ้าทอปู้ยี่และ/หรือ เป็นปฏิบัติการร่วมกันระหว่างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความทันสมัย ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม และกิจกรรมดังกล่าว ได้กลายเป็นต้นแบบการแสดงแฟชั่นโชว์ระดับชาติในปีต่อๆ มา เช่น งานแฟชั่นโชว์ชุด EVE CINA Spring/Summer 2018 Fashion Show จัดแสดงที่ The Golden Hall of the Beijing Hotel ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2018 นับเป็นแฟชั่นโชว์ที่ทำให้ผู้คนทั้งประเทศและชาวโลกได้รู้จักผ้าทอปู้ยี่และเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองชิงอี และหมู่บ้านนาฮุยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอปู้ยี่ไปพร้อมกัน ขณะทำงานเดินแบบแฟชั่นโชว์ ก็ได้เป็นรูปแบบที่จัดเป็นประจำในงานเทศกาลปีใหม่ของชาวปู้ยี่เมืองชิงอี

ภาพที่ 4 ผ้าทอปู้ยี่ได้ถูกนำไปใช้ในการเดินแบบแฟชั่นโชว์ที่หลากหลายมาก การเดินแบบแต่ละครั้ง มักจะนำเอาการผลิตผ้าทอแบบดั้งเดิมของปู้ยี่ประกอบไว้ในฉากด้วยเสมอ ซึ่งเป็นการเชื่อมประสานให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง Cultural Identity กับ Modernity พร้อมกันนั้นก็เป็น การประชาสัมพันธ์ชนเผ่าปู้ยี่ จังหวัดกุยโจ และเมืองชิงอี ดินแดนแห่ง Bouyei textile ได้เป็นอย่างดี

(Chinese news, 2018)

5.3 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายทางวัฒนธรรมของผ้าทอชาติพันธุ์ปู้ยี้ ด้วยผ้าทอปู้ยี้เป็นวัตถุศิลปะ ที่มีความหมายเป็นปัจจัยสี่ชนิดหนึ่งในชีวิต จึงมีพัฒนาการควบคู่มากับการพัฒนาทางสังคมของคนปู้ยี้ ตั้งแต่ครั้งยังเป็นชนเผ่าหลูเยื่อ(Luoyue tribe) ในเขตที่ราบสูงยูนกุย (Yungui Plateau) กระทั่งเปลี่ยนผ่านมาเป็นเผ่าปู้ยี้ในเขตกุยโจ หนาแน่นที่เมืองชิงอี้ โดยเฉพาะหมู่บ้านนาฮุยจนปัจจุบันนี้ ชุมชนแห่งนี้ได้ผ่านบริบทสำคัญของประเทศมาหลายระยะ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาผ้าปู้ยี้้น มีอาจพิจารณาโดยปราศจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคมของคนแต่ละชุดได้ ดังนั้น หน้าที่และความหมายของผ้าปู้ยี้จึงสามารถพิจารณาได้ในมิติของอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) กับการต่อรองเชิงอัตลักษณ์(Negotiating Identity) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของผ้าทอ ที่สะท้อนลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมปู้ยี้ไปพร้อมกัน ดังนี้

5.3.1 ผ้าปู้ยี้ในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรม หมายถึงผ้าทั้งในมิติของวัตถุศิลปะ และผ้าในมิติกระบวนการทางสังคมเฉพาะกลุ่มชาวปู้ยี้เป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวได้ทำให้ผ้าปู้ยี้มีการผลิตซ้ำตามลักษณะของสังคม โดยเฉพาะผ้าที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรม งานแต่งงาน งานศพ และการประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์ ผ้าก็จะคงลักษณะรูปแบบที่กลายเป็นขนบการของผ้าและการใช้ผ้า หรือมีลักษณะเป็น Tradition ซึ่งความเป็นชนบดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้ผ้าปู้ยี้ได้ถูกตรึงให้คงอยู่กับคนปู้ยี้ กลายเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำหน้าที่บ่งบอกว่า พวกเขาคือชาวปู้ยี้ผ่านผ้าได้เป็นอย่างดี

5.3.2 ผ้าปู้ยี้ในมิติการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ หมายถึงผ้าปู้ยี้ในมิติสัมพันธ์กับคนอื่นภายนอกชุมชน ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน กรณีนี้ ส่งผลให้ผ้าปู้ยี้ได้เปลี่ยนหน้าที่และความหมายจากเดิม ที่สำคัญ ดังนี้

5.3.2.1 การทำหน้าที่สร้างตัวตนและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สืบเนื่องจากภาครัฐจีนได้กำหนดนโยบายให้กลุ่มชาติพันธุ์และชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในประเทศจีน ได้พัฒนาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนที่มีในท้องถิ่น เพื่อให้สร้างรายได้ และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไปพร้อมกัน ซึ่งรู้จักกันในนาม Policy of Minority Development นโยบายดังกล่าว ได้ถูกส่งมาสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น คือ จังหวัดกุยโจ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคนปู้ยี้หนาแน่น โดยเฉพาะที่เมืองชิงอี้และหมู่บ้านนาฮุย จากนโยบายรัฐบาลกลาง และการพัฒนาชนเผ่าของรัฐบาลท้องถิ่นให้สัมพันธ์กับนโยบายกลางนั้น ได้ส่งผลต่อการผ้าปู้ยี้ ได้มีบทบาทใหม่ในฐานะตัวบทการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ให้กับท้องถิ่นกุยโจ เมืองชิงอี้และหมู่บ้านนาฮุย จากความหมายที่เปลี่ยนไป ได้ส่งผลต่อการทำปฏิบัติการต่างๆ นานาเพื่อทำให้ผ้าปู้ยี้ซึ่งมีทั้งกรณีผืนผ้า และกรณีกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมให้สถานที่ราชการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน แสดงผืนผ้าและลวดลายของผ้าในสถานที่ของตนด้วยรูปแบบต่างๆ และส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าปู้ยี้ในชีวิตประจำวัน

5.3.2.2 ผืนผ้าในฐานะสินค้าในบริบทการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่า

ภาพที่ 5 เมืองชิงอีได้นำเอาผ้าปู้ยี่มาสร้างให้เป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของเมือง และมีกิจกรรมต่างๆ มากมายเกี่ยวข้องกับผ้าปู้ยี่ รวมทั้งในประเพณีปีใหม่ชนเผ่าปู้ยี่ ที่ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมกิจกรรมดังกล่าว พร้อมกันก็เป็นช่วงเวลา ที่ ผืนผ้าปู้ยี่ถูกจำหน่ายในความหมายของสินค้าที่ระลึกได้เป็นจำนวนมาก ในภาพเป็นประเพณีปีใหม่ปู้ยี่ ปี ค.ศ.2019

(Ms.Kong Ruoyue ถ่ายภาพเมื่อ ค.ศ.2019)

จากปฏิบัติการของภาครัฐท้องถิ่น ได้ส่งผลต่อโครงสร้างสังคม เมืองชิงอี และชุมชนนาฮุย มีหน่วยงานมรดกวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ผ้าปู้ยี่ หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว เวทีการแสดงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งศูนย์กลางคือการเดินทางเข้ามาเพื่อสัมผัสอัตลักษณ์เฉพาะของชนเผ่าปู้ยี่ ที่ได้นำผ้าปู้ยี่เป็นตัวบทในการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ ผ้าปู้ยี่ได้ทำหน้าที่เป็นสินค้าที่เกิดจากการจับจองของนักท่องเที่ยวและคนอื่น ความหมายของผ้าต่อคนต่างถิ่นคือสิ่งยืนยันว่าตนเองได้มาถึงถิ่นแดนปู้ยี่ โดยมีผืนผ้าเป็นสิ่งยืนยัน กรณีนี้ผ้าปู้ยี่ได้กลายเป็นความหมายชุดใหม่สำหรับคนท้องถิ่น กล่าวคือกลายเป็นสินค้าที่สร้างรายได้เข้าสู่ครอบครัว จึงได้เกิดกระบวนการจำหน่ายผ้าปู้ยี่รูปแบบต่างๆ ทั้งการจำหน่ายโดยกลุ่มสุภาพสตรีที่นั้งปักชุนผ้าประกอบการจำหน่ายผืนผ้าของตนที่มีอยู่ในหอ และรวมทั้งการเปิดร้านจำหน่ายโดยตรงทั้งของคนปู้ยี่และคนต่างถิ่น ที่เข้ามาเปิดกิจการร้านจำหน่ายผ้า ในแต่ละร้านจะมีวิธีการเรียกลูกค้าแตกต่างกันไป บางร้านได้ใช้สตรีอาวโส ที่เป็นเสมือนตำนานการทอผ้า แต่งกายด้วยชุดเผ่าปู้ยี่เต็มรูปแบบมานั่งในนักท่องเที่ยวถ่ายภาพและพูดคุยด้วย โดยมีผืนผ้าที่งดงามของท่านซึ่งประกอบ เป็นจุดศูนย์กลางของผ้าทอที่มีความหมายเป็นสินค้าในร้านนั่นเอง

6. อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยทั้งสามข้อ คือ 1) การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและผ้าทอปู้ยี่ในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 2) การศึกษาผ้าทอปู้ยี่ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า และ 3) การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายทางวัฒนธรรมของผ้าทอชาติพันธุ์ปู้ยี่ อภิปรายผลอย่างสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์วิจัยได้ดังนี้ ชาวปู้ยี่เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในแขวงกุ๋ยโจ ประเทศจีน ชาติพันธุ์นี้มีที่ยังคงธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้ มีความสัมพันธ์กับลักษณะการอยู่ร่วมกัน จึงไม่ถูกกลุ่มชาวฮั่นซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศกลืนความเป็นชาติพันธุ์เหมือนกันพื้นที่ส่วนอื่น กอปรกับเมื่อภาครัฐบาลจีนได้มีนโยบายส่งเสริมการฟื้นฟูคุณค่าของเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญในปัจจุบัน ที่ทำให้เกิดการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม แม้ว่าจะเป็นเงื่อนไขใหม่ ที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั่นคือ ผ้าทอปู้ยี่ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า เกิดจากนโยบายการพัฒนาชนกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศจีน ในส่วนนี้ ได้บ่งชี้ให้เห็นว่า นโยบายของภาครัฐบาลกลาง ส่งผลต่อนโยบายและปฏิบัติการของวัฒนธรรมท้องถิ่นแห่งเมืองกุ๋ยโจ ที่ได้ใช้ผ้าทอปู้ยี่เป็นตัวบทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในรูปแบบต่างๆ นานา โดยเฉพาะการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยว ในสถานการณ์ดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมผ้าชุดนี้อยู่ในบริบทของการเมืองเรื่องวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า ประการสำคัญ เงื่อนไขของการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ก็ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ และความหมายของผ้าทอปู้ยี่ที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมปู้ยี่ รวมทั้งชุมชนระดับท้องถิ่น หน้าที่ใหม่ดังกล่าว ซึ่งได้ถูกอธิบายไว้ในผลการวิจัยข้อที่ 3 ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของหน้าที่และความหมายต่อสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับผืนผ้าดังกล่าว ทั้งนี้ ด้วยผ้าปู้ยี่เป็นวัตถุศิลปะที่สัมพันธ์กับผู้คนและสังคมวัฒนธรรมของคนปู้ยี่ ซึ่งเคยดำรงอยู่ในลักษณะอัตลักษณ์ แต่ด้วยสังคมของคนปู้ยี่ที่มีได้ดำรงอยู่อย่างโดดๆ และตัดขาดจากโลกภายนอก ดังนั้น เมื่อชีวิตของชาวปู้ยี่และสังคมชนเผ่านี้ได้ผกผันไปตามบริบทต่างๆ ทางสังคมของท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับนโยบายรัฐ ที่อยู่ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ที่ซับซ้อน การดำรงอยู่ของผืนผ้าในฐานะตัวบทวัฒนธรรม จึงต้องปรับบทบาท หน้าที่ และความหมายอย่างสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมกลุ่มคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั่นเอง

7. องค์ความรู้ใหม่

7.1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับผ้าทอชนเผ่าปู้ยี่ งานวิจัยได้สร้างความรู้ชุดใหม่ให้กับการอธิบายผ้าทอปู้ยี่ในบริบทของวัฒนธรรมชนเผ่า และการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ในบริบทการพัฒนา ซึ่งได้ถูกอธิบายด้วยแนวคิดที่สอดคล้องกับลักษณะของตัวบทการศึกษา และประชากรศึกษาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์

7.2 ได้ยกระดับแนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม การทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า และโดยเฉพาะกรณีการแสดงให้เห็นบทบาท หน้าที่และความหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิม กรณีที่บริบทเปลี่ยนแปลง อันเป็นการยกระดับกระบวนการอธิบายปรากฏการณ์ไปสู่การเข้าใจความหมายที่ซับซ้อนที่ประจักษ์อยู่กับศิลปะในมิติชาติพันธุ์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ประโยชน์ต่อวงวิชาการชาติพันธุ์วิทยา ได้ทราบถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและกระบวนการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อกันอื่น ความทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของตัวบทวัฒนธรรมในสถานการณ์บริบทที่แปรเปลี่ยนสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

8.2.1 ผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการรับทราบถึงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์สำคัญกลุ่มหนึ่ง พร้อมกันนั้น ภาครัฐท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ในการนำเสนอตัวตนของท้องถิ่นได้ และสามารถใช้เป็นตัวแบบ(Research Model) สำหรับการศึกษาศิลปะชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในบริบทการพัฒนาของประเทศในพื้นที่อื่นๆ ของจีน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจีน : ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายต่อสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในบริบทการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้าเพื่อพัฒนาสินค้าให้มีคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน โดยถึอมนุษย์เป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- Jin Minggao. (1994). **General theory of national theory**. Beijing : Peking University Press.
- Liu Hui. (2006). **Tourism ethnology**. Beijing : Beijing nationalities publish house.
- Qu Yi. (2015). **Research on plastic Arts of Bouyei Traditional Costume**. Beijing : East China University.
- Wu Wending. (2002). **Bouyei Costume and Geographical environment**. Xingyi : Journal of Qiannan Normal University.
- Wu, Wei, Zhou, Luo & Li. (2018). **The Grand View of Chinese national culture**. Jinan : Jinan University Press.
- Xia Fengkui. (1991). **Research on Bouyei Textile Culture**. Guiyang : Guiyang Publishing House.

10. คำขอบคุณ

บทความวิจัยนี้เป็นบทความจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง ผ้าทอชนเผ่าปู้ยี้ จังหวัดกุยโจ ประเทศจีน : อัตลักษณ์วัฒนธรรม การทำวัฒนธรรมเป็นสินค้าและความทันสมัยในบริบทของการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จากกลุ่มสมาชิกทอผ้าชนเผ่าปู้ยี้ เมืองชิงอี และผู้วิจัยได้รับการสอนวิธีวิทยาวิจัยทางศิลปะและวัฒนธรรม จากหลักสูตรวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะจาก ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ท่านได้เมตตาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำอันทรงคุณค่า งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา
ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS
AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF KAENCHAI
LAMPHU EDUCATIONAL MANAGEMENT NETWORK CENTER UNDER
THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

เจนจิรา โกจารย์ศรี¹, นียดา เปี่ยมพีชนะ²
Jenjira Kojansri¹, Niyada Piampuechana²
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
Northeastern University, Thailand.^{1,2}
Email : jenjira2326.kojansri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาตัวแปรทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ตัวแปร เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณประสิทธิผลของสถานศึกษาร้อยละ 66.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่ 2 คือ ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณประสิทธิผลของสถานศึกษาร้อยละ 73.40 และ ตัวแปรที่ 3 คือ ด้านการเปลี่ยนผู้สร้างแรงดลใจ มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณประสิทธิผลของสถานศึกษาร้อยละ 74.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา 3. ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study transformational leadership of educational institution administrators and the effectiveness of educational institutions, 2) to study the relationship between transformational leadership of educational institution administrators and the effectiveness of the educational institutions and 3) to study the predictable variables for transformational leadership of educational institution administrators affecting the effectiveness of educational institutions of Kaenchai Lamphu Educational Management Network Center under the local administrative organization. The sample group used in this research consisted of educational institution administrators and teachers of Kaenchai Lamphu Educational Management Network center under the local government organization in academic year 2019 with the total number of 246 people. The tool used to collect data was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used to analyze data comprised percentage, frequency, mean and standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient and Stepwise multiple regression coefficient.

The research results were found that: 1. Transformational leadership of educational institution administrators and the effectiveness of educational institutions of Kaenchai Lamphu Educational Management Network Center in overall were rated at a high level. 2. The effectiveness of educational institutions of Kaenchai Lamphu

Educational Management Network Center under the local administrative organization in overall was rated at a high level. 3. The relationship between transformational leadership of educational institution administrators and the effectiveness of the educational institutions of Kaenchai Lumphu Educational Management Network Center was found that correlation coefficient transformational leadership of educational institution administrators and the effectiveness of the educational institutions of Kaenchai Lumphu Educational Management Network Center under the local administrative organization in all aspects was in a positive way. When considering correlation coefficients in each aspect, it was found that charismatic enhancement, cognitive stimulation, enhancement of inspiration and consideration of one's individuality were at a high level with statistical significance at the level of .01. 4. Transformational leadership of educational institution administrators affecting the effectiveness of educational institutions of Kaenchai Lamphu Educational Management Network Center had the relationship with statistical significance at the level of 0.01 for 3 variables, namely, charismatic enhancement with a forecasting coefficient of educational institutions' effectiveness of 66.70% with statistical significance at the level of 0.01. The aspect of cognitive stimulation had a forecasting coefficient of educational institutions' effectiveness of 73.40% and enhancement of inspiration had a forecasting coefficient of educational institutions' effectiveness of 74.80% with statistical significance at the level of 0.01.

Keywords : 1. Transformational Leadership 2. Effectiveness of Educational Institutions 3. Educational Management Network Center

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ของโลกในยุคดิจิทัล สถานศึกษาหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้เพราะจัดการศึกษาถือเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษา ในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาประชากรให้เหมาะสมสำหรับโลกในยุคใหม่ ไปจนถึงพัฒนาศักยภาพประชากรและแรงงานให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว มีจริยธรรมคุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน

สังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดพฤติกรรม 4 ประการ คือ การเป็นสร้างบารมี การเป็นผู้สร้างแรงดลใจ การเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (ธุมกร เจตีย์คำ, 2559) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้ทักษะในบทบาทหน้าที่ มีคุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จสามารถตอบสนองต่อการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างทันสมัย จึงจะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) แนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบประสิทธิผลของสถานศึกษาที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แนวคิดของมอท์ ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะผู้บริหารทุกระดับของสถานศึกษา (Mott, 1991)

สถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบพื้นที่ 3 จังหวัด มีสถานศึกษาในสังกัด 25 แห่ง ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับการศึกษาภาคบังคับ สภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาที่ผ่านมา คือ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงของสถานศึกษต่ำ ระดับการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ การบริหารสถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาบางคนมีพฤติกรรมการแสดงออกเกี่ยววาระผู้นำที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 เพื่อศึกษาตัวแปรทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษา แก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปใช้ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่อไป

3.2 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา นำไปใช้ประกอบการประเมินตนเองและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2562 จำนวน 25 แห่ง แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน และครูผู้สอน จำนวน 584 คน รวมทั้งสิ้น 907 คนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2562 จำนวน 25 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทาโรยามเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม .05 ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน ครูผู้สอน จำนวน 193 คน รวมเป็น 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ(Check List) ประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษา และตำแหน่งปัจจุบันตอนที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน(Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภูโดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี	4.40	0.57	มาก
2	ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ	4.43	0.55	มาก
3	ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา	4.33	0.57	มาก
4	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.42	0.53	มาก
รวม		4.39	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ การเป็นผู้สร้างแรงดลใจ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล($\bar{X}=4.42$) และการเป็นผู้สร้างบารมี($\bar{X}=4.40$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ การเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา($\bar{X}=4.33$)

5.2 ผลการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.38	0.56	มาก
2	ด้านความสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติบวก	4.37	0.57	มาก
3	ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.45	0.55	มาก
4	ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.38	0.56	มาก
รวม		4.39	0.56	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปฏิบัติสูงสุด คือความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา($\bar{X}=4.45$) รองลงมาคือ ความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา($\bar{X}=4.38$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติบวก($\bar{X}=4.37$)

5.3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	1.00				
X_2	0.705**	1.00			
X_3	0.760**	0.763**	1.00		
X_4	0.709**	0.750**	0.737**	1.00	
Y	0.817**	0.739**	0.789**	0.713**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 10 คู่ มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นความสัมพันธ์ทางบวกจำนวน 10 คู่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดมีค่าเท่ากับ 0.763 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ(X_2) กับด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา(X_3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.705 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างด้านการเป็นผู้สร้างด้านบารมี(X_1) กับ ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ(X_2) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี($r = 0.871$) ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา($r = 0.789$) ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ($r = 0.739$) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล($r = 0.713$) มีความสัมพันธ์ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำนุ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	Df	Mean Squares	F	Sig
Regression	8.987	3	2.996	60.613	0.000
Residual	13.492	273	0.049		
Total	22.479	276			

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ที่เปลี่ยนจากเดิมเมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระแต่ละตัวของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษา

ตัวแปรอิสระ	R	R ²	Adjusted R ²	Std.error	F	P-value
X ₁	0.871	0.667	0.666	0.169	489.619	0.000
X ₁ X ₃	0.857	0.734	0.732	0.151	61.364	0.000
X ₁ X ₃ X ₂	0.865	0.748	0.745	0.148	13.170	0.000

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรอิสระ(X) 3 ตัวแปร จากจำนวนตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณตั้งแต่ 0.871 ถึง 0.865 นั่นคือ เมื่อใส่ตัวแปรเป็นผู้สร้างบาร์มี(X₁) เพียงตัวเดียวเข้าไปในสมการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะเท่ากับ 0.817 เมื่อเพิ่มตัวแปรด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา(X₃) เข้าในสมการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะเท่ากับ 0.857 และเมื่อพิจารณาเพิ่มตัวแปรด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ(X₂) เข้าในสมการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะเท่ากับ 0.865 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 มีผลต่อการทำนายประสิทธิภาพของสถานศึกษา

ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสถานศึกษา ที่นำเข้าไปในสมการถดถอยตัวแปรที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้สร้างบาร์มี(X₁) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษาร้อยละ 66.70 (R² = 0.667) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่ 2 คือ ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา(X₃) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษาร้อยละ 73.40 (R² = 0.734) และ ตัวแปรที่ 3 คือ ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ (X₂) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษาร้อยละ 74.80 (R² = 0.748) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน คือ ด้านการเป็นผู้สร้างบาร์มี (X_1) รองลงมา ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปพยากรณ์จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในระบบรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	T	P-value
	B	Std.error	Beta		
(constant)	.289	.161		1.797	.074
X1	.455	.052	.457	8.791	.000
X2	.277	.053	.297	5.202	.000
X3	.204	.056	.190	3.629	.000

R = .865 , R² = 748 , Adjusted R² = .14820 , Std.error = .14820 , F = 13.170

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$\hat{Y}_i = 0.289 + 0.455X_1 + 0.277X_3 + 0.204X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$\hat{Z}_i = 0.4572X_1 + 0.2972X_3 + 0.1902X_2$$

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษา แก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษา แก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ด้านการเป็นผู้สร้างบาร์มี ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ ด้านการเป็นผู้กระตุ้นปัญญาและ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อย่างชัดเจน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยวิธีต่างๆ ที่หลากหลาย มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ครูในการพัฒนาศักยภาพให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาศักยภาพ

ของตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ครูในการพัฒนาศักยภาพให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครู มีการกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์จนสามารถผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ มีการดูแลเอาใจใส่ครูโดยการคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างจริงจัง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครู จนกระทั่งครูเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาและจงรักภักดี มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน หากผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา เกื้อกูลรัฐ (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แซ่มอินทร์ (2555) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้านอยู่ในระดับด้านมากทุกด้าน

6.2 ประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู ได้มีผลดำเนินงานประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย ความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา จนทำให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของสังคม อันจะนำไปสู่ ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา เกื้อกูลรัฐ (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะข้อที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

6.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ค่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัด

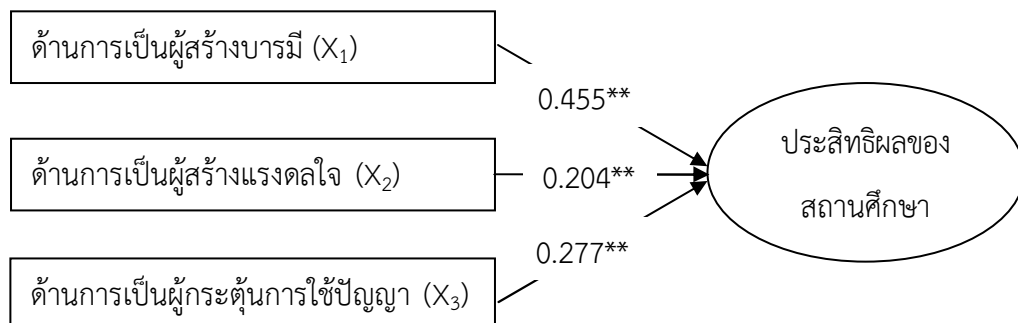
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ($r = .871$) ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา ($r = .789$) ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ ($r = .739$) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($r = .713$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีคุณลักษณะการเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย การเป็นผู้สร้างบารมี การกระตุ้นการใช้ปัญญา การเป็นผู้สร้างแรงดลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลรวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ที่เหมาะสมกับยุคใหม่ ทำให้การบริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา เกื้อกูลรัฐ (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ในภาพรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

6.4 จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี (X_1) เป็นด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย อยู่ในรูปของคะแนนดิบ (B) เท่ากับ 0.455 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการประพฤติตนเป็นอย่างดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน จนทำให้ครูยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธาให้ความไว้วางใจและสามารถนำทีมงานไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ หากภาวะผู้นำการเปลี่ยนของผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงด้านการสร้างบารมีจะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา เกื้อกูลรัฐ (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ซึ่งปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ ตัวแปรเกณฑ์ได้ดี ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการ

ใช้การกระตุ้นปัญญามีนัยสำคัญทางสถิติ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ปัญโญ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการกระตุ้นทางปัญญา (X_3) ตามลำดับ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัยลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน คือ ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี (X_1) รองลงมา ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3)

$R = .865$, $R^2 = .748$, Adjusted $R^2 = .14820$, Std.error = .14820, $F = 13.170$

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่าย

การจัดการศึกษาแก่นักเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบาย ปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นักเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการ วางแผน กำหนดนโยบาย ปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนกำหนด นโยบาย ปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ผู้บริหารควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จนทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเคารพนับถืออย่างจริงจัง

8.2.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ ปัญญา ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ให้กำลังใจผู้ร่วมงานในการแก้ปัญหาต่างๆ

8.2.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ ผู้บริหารควรมีความสามารถสื่อสารถึงเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา

8.2.4 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

8.2.5 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านความสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติบวก ผู้บริหารควรจัดให้มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียน ให้มีทัศนคติทางบวกต่อครู เพื่อนร่วมชั้นเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

8.2.6 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนา สถานศึกษา ผู้บริหารควรร่วมกันพัฒนาเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทั้งภายใน และภายนอกของสถานศึกษา

8.2.7 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ผู้บริหาร ควรมีการจัดกิจกรรมในหลักสูตร และเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรอย่างพอเพียงและ หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจความต้องการ ตามความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึง ประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ศูนย์เครือข่ายจัดการศึกษา แก่นชัยลำนู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8.3.2 ควรศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ศูนย์เครือข่ายจัดการศึกษา แก่นชัยลำนู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้การวิจัยแบบผสมผสาน

8.3.3 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้สร้างบารมี ศูนย์เครือข่ายจัดการศึกษา แก่นชัยลำนู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9. เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปัญโญ. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 13(38). 135-148.
- ขวัญตา เกื้อกุศลรัฐ. (2554). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธารามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2563. จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/handle/123456789/764>
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(1). 1-9.
- ธุมกร เจตย์คำ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นิศราภรณ์ ขาติโสม. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

สุกัญญา พูลกลี. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และวัฒนธรรมองค์การตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Mott, P.E. (1991). *The Characteristic of Effective Organization*. New York : Harper and Row.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo : Harper International Edition.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จด้วยดีโดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก ดร.นิยดา เปี่ยมพิชนะ อาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา พร้อมให้คำแนะนำตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการการสอบที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงและคณาจารย์ทุกท่าน ได้ประสิทธิประสาทความรู้ วิทยาการต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้บริหาร และ ครู ศูนย์เครือข่ายการจัดการศึกษาแก่นชัย ลำภู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงานการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงครอบครัวที่คอยสนับสนุน ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยจนทำการวิจัยสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและ
การเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 51

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION USING SEMANTIC
MAPPING AND COOPERATIVE LEARNING FOR ELEVENTH GRADE STUDENTS

สรัดดา สิ้นสงวน¹

Saranda Sinsa-nguan¹

มหาวิทยาลัยบูรพา¹

Burapha University, Thailand.¹

Email : sarandasin67@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนสัทธิพิทยาคมวิทยาเขต จังหวัดชลบุรี จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียน 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน 4) แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 16.44 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.03 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า คะแนนวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ 2. แผนภูมิความหมาย 3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to compare the English reading comprehension ability of students before and after learning with using semantic mapping and cooperative learning for eleventh grade students 2) to study the attitude towards English reading. The sample consisted of 34 students in eleventh grade students of Sattahipwittayakom School, Chonburi. The research instruments were 1) Plans with using semantic mapping and cooperative learning. 2) English reading comprehension pretest. 3) English reading comprehension posttest. 4) The attitude towards English reading. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results of the research were the following findings: 1. The posttest scores of the students' English reading comprehension ability who studied with using semantic mapping and cooperative learning was significantly higher than pretest scores at the .05 level of significance. 2. The attitude towards English reading after learning with using semantic mapping and cooperative learning were at high level.

Keywords : 1. English Reading Comprehension 2. Semantic Mapping 3. Cooperative Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมมีผลกระทบทั่วถึงบุคคลในสังคมต้องติดต่อพบปะเพื่อดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือเศรษฐกิจ ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการสื่อสารความรู้สึคนึกคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการศึกษาข้อมูล ความรู้และถ่ายทอดวิทยาการต่างๆ ดังนั้น การรู้ภาษาต่างประเทศจะช่วยสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชนชาติไทยและชนชาติอื่นๆ เพราะมีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความเข้าใจภาคภูมิใจในภาษา และวัฒนธรรมไทย สามารถถ่ายทอดไปสู่สังคมโลก กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การที่นักเรียนจะมีทักษะทางภาษาอังกฤษที่ดีนั้นต้องอาศัยการฝึกฝนทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนจากทักษะที่กล่าวมาข้างต้น ทักษะการอ่านถือเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการอ่านสามารถเพิ่มพูนความรู้ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งการมีทักษะการอ่านที่ดีนั้นช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทเรียนของทุกรายวิชา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการใช้

ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามความมุ่งหวังของหลักสูตรและเป็นหัวใจของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนั้นคือความสามารถในการอ่าน เนื่องจากการอ่านมีความสำคัญต่อมนุษย์ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Lifelong Learning) ช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน และมีคุณค่าต่อมนุษย์เพราะช่วยยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ประเมินมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลของคะแนนในการสอบวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเป็นส่วนใหญ่ โดยมีผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน O-NET (Ordinary National Education Test) ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์(สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ, 2558) และจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) ของโรงเรียนสัทธิพิทยาคม ปีการศึกษา 2559 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.09 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศคือ 27.76 โดยเฉพาะสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน 1.1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 26.85 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ (โรงเรียนสัทธิพิทยาคม, 2559) ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนมีปัญหาด้านทักษะการอ่าน ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน ไม่รู้ความหมายของคำศัพท์ไม่สามารถรวบรวมความคิดจากสิ่งที่อ่านได้ ทำให้ไม่สามารถทำแบบทดสอบได้ การที่นักเรียนยังขาดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จึงทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ อาจมีผลเนื่องมาจากการเรียนรูปแบบการสอนเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้อ่านให้นักเรียนฟังแล้วอธิบายคำศัพท์ หรือให้นักเรียนอ่านตามประโยคแล้วแปลตามลำดับ ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขาดโอกาสในการฝึกคิดและแก้ปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษ รวมถึงจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้สอนด้วยตนเองซึ่งปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจเรียน ไม่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของวิชาภาษาอังกฤษ เห็นว่าภาษาอังกฤษยากเกินไป ทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ อีกทั้งพฤติกรรมการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยพบคือ นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษเก่งจะตั้งใจเรียนและเข้าใจเนื้อหามากที่สุดทำงานเพียงคนเดียว จึงทำกิจกรรมกลุ่มไม่สำเร็จ ทำให้การเรียนแบบแข่งขันเป็นการเรียนรู้เพียงคนเดียว ขาดการเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน

จากข้อมูลปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางที่จะนำมาแก้ปัญหาได้คือ การใช้เทคนิคการสร้างแผนภูมิความหมาย(Mapping) เป็นวิธีที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียน เพราะในการสอนอ่านนั้นควรให้ผู้เรียนสื่อสารสิ่งที่ได้ออกมา (Widdowson, 1979) เทคนิคการสร้างแผนภูมิความหมายเป็นเทคนิคการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจที่ใช้ได้ทั้งก่อนการอ่าน ระหว่างการอ่าน และหลังการอ่าน และใช้ได้กับผู้อ่านทุกระดับ ใช้ได้กับหลายๆ วิชา ประโยชน์ที่สำคัญของเทคนิคการสร้างแผนภูมิความหมายคือ ผู้อ่านสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อจับใจความของ

สิ่งที่อ่านได้ง่ายขึ้น มีการพัฒนาทางความคิดรวบยอดของสิ่งต่างๆ ดีขึ้น ทำให้ผู้อ่านมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน (Heimlich & Pittelman, 1986) นอกจากนี้การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการอ่านก็คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เนื่องมาจากมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพที่มีอยู่โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันในห้องเรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมและมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำ แผนภูมิความหมาย(Semantic mapping) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative learning) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนและส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือกัน และเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคม ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาจากสิ่งที่อ่านได้อย่างแท้จริง และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนอกจากจะมุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาทางด้านทักษะแล้ว สิ่งที่จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษคือ การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน
- 2.2 เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

4.2 สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และครูสามารถนำการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการพัฒนา นักเรียนให้มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสัทธิพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี เขต 18 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 197 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มา โดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสัทธิพิทยาคม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแผนการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 แผน มีค่าความเหมาะสมอยู่ที่ 4.29 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.833 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.829 ซึ่งแบบทดสอบ 2 ฉบับ เป็นแบบทดสอบคู่ขนาน (Parallel Form) แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่า t-test (t-test dependent sample) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง และบันทึกผลการสอบของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ผล 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยตนเอง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 แผน ใช้เวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง 3) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกแผน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง และทำแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ บันทึกผลการสอบของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับการวิเคราะห์ผล 4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติต่อไป

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาศักยภาพในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตารางที่ 1 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	34	16.44	5.24	33	-9.427	.000
หลังเรียน	34	22.03	3.78			

*p<.05

จากตารางที่ 1 พบว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนจำนวน 34 คน ก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 16.44 และหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 22.03 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและค่าเฉลี่ยหลังเรียน โดยใช้ t-test ผลการแจกแจง t มีค่าเท่ากับ -9.427 แสดงว่านักเรียนที่เรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการศึกษานี้อาหองค์ประกอบของเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ที่	เนื้อหาองค์ประกอบของเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	SD
1	ด้านกิจกรรม	4.01	0.85
2	ด้านเนื้อหา	4.29	0.75
3	ด้านการนำไปใช้	3.69	1.27
4	เจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ	4.09	0.86

จากตารางที่ 2 พบว่า การศึกษาเนื้อหาองค์ประกอบของเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ รายด้านของแบบวัดเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือพบว่า เจตคติด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 คะแนน ซึ่งถือว่าผู้เรียนมีความสนใจในด้านเนื้อหาของการอ่านภาษาอังกฤษมากที่สุดและมีเจตคติอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 คะแนน ถือว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ถือว่านักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ผลการศึกษาคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.44 คะแนน และหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.03 คะแนน จากคะแนนเฉลี่ยแสดงให้เห็นว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อนำคะแนนไปทดสอบ t-test ผลปรากฏว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนได้ฝึกการอ่านภาษาอังกฤษ ร่วมกับการใช้เทคนิคการสร้างแผนภูมิความหมาย โดยรูปแบบโครงสร้างแผนภูมิความหมายและสัญลักษณ์คำของข้อความในเนื้อเรื่องหรือบทความในการเรียนการสอนจากตำรา ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอและอธิบายให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างของโครงสร้างแผนภูมิความหมายและสัญลักษณ์คำ ทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวจากการอ่าน โดยมีสัญลักษณ์คำเป็นการเดาความหมายและสามารถจับใจความของเนื้อเรื่องที่อ่านได้ ประกอบกับความเข้าใจของนักเรียนที่สามารถใช้แผนภูมิความหมายได้ถูกต้องตามลักษณะประเภทของเนื้อเรื่องหรือบทความมากขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Bond & Tinker (1979) ที่กล่าวว่า การที่จะเกิดความเข้าใจในการอ่านเป็นอย่างดี ผู้อ่านต้องมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างของข้อความ ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นชัดเจนว่า นักเรียนมีความสุข กระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสามารถนำจุดที่บกพร่องของตนเองไปพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น สังเกตจากผลคะแนนการทดสอบย่อยและพัฒนาการหลังแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สันธิศิริ (2551) ได้ทำการวิจัยการศึกษาความเข้าใจและเจตคติในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการสอนโดยใช้แผนภูมิความหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1)ความเข้าใจ

ในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้แผนภูมิความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เจตคติในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการสอนโดยการใช้แผนภูมิความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อยลดความสามารถในการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 1 คน ปานกลาง 2 คน และต่ำ 1 คน การแบ่งกลุ่มในลักษณะนี้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนที่เก่งในแต่ละกลุ่มจะช่วยสอนและอธิบายเพื่อนสมาชิก ทำให้นักเรียนที่อ่อนกว่าเกิดความเข้าใจ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจมากขึ้นจากร้อยละ 54.86 เป็นร้อยละ 73.06 นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของตนเองแล้ว นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น เด็กเก่งยอมรับเด็กอ่อน และเด็กอ่อนจะเห็นคุณค่าของเด็กเก่ง อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อไป

7.2 ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งนักเรียนมีความสามารถในการแต่ละด้านแตกต่างกันออกไป เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้เกิดแรงจูงใจในการอ่าน ร่วมกันคิดวิเคราะห์ สนุกสนานและผ่อนคลายส่งผลให้นักเรียนเกิดความสามารถในการอ่านและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้สูงสุดตามศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ จึงสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมรายด้านของเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษพบว่า เจตคติด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 คะแนน ซึ่งถือว่านักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาในการอ่านภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 คะแนน ถือว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการนำไปใช้พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 คะแนน ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นพัฒนาทางการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไปแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนกล้าแสดงออก และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านการอ่านภาษาอังกฤษซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบัญชา ชินโณ (2556) ที่พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับกระบวนการสร้าง

ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การจัดการเรียนรู้จะต้องตรวจสอบสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ภายในห้องเรียนเพื่อให้พร้อมและเอื้อต่อการอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมก่อนเริ่มการเรียนการสอน เพราะในการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการเสนอเนื้อหาผ่านทางโปรเจกเตอร์และลำโพงเพื่อให้นักเรียนได้เห็นเนื้อหาหรือบทความและฟังการสนทนาจากครูผู้สอนได้อย่างชัดเจน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด เพราะขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้มีหลายขั้นตอน เนื่องจากการสอนใช้เทคนิคการสร้างแผนภูมิความหมายจากเนื้อเรื่องหรือบทความร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นจะต้องให้นักเรียนฝึกทั้งการอ่าน คิด วิเคราะห์ และทำงานกลุ่ม ซึ่งแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิม

8.2.2 การเรียนการสอนลักษณะนี้ ครูผู้สอนควรกำกับดูแลความคืบหน้าการทำงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในการสอน รวมทั้งคอยชี้แนะเรื่องการแปลความหมายและการตีความจากเนื้อเรื่องหรือบทความของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุผลไปได้ด้วยดี

8.2.3 ครูผู้สอนควรแจ้งกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนงานได้อย่างเหมาะสมและเสร็จตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้มีหลายขั้นตอน และนักเรียนต้องใช้เวลาในการแปลเนื้อเรื่องหรือบทความ รวมถึงการทำผลงานกลุ่มเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

8.2.4 ในการคัดเลือกเนื้อเรื่องหรือบทความในการอ่าน ผู้สอนควรคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับบทเรียนหรือมาตรฐานการเรียนรู้และคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนในระดับชั้นนั้นๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ผลจากการศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่จำแนกเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีผลคะแนนด้านการหาใจความสำคัญของบทความต่ำกว่าด้านอื่นๆ ผู้วิจัยควรศึกษาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพดังกล่าว

8.3.2 ผลจากการวิจัยโดยใช้แผนภูมิความหมายและการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการบอกความหมายของคำในบทความได้ดีกว่าความสามารถด้านอื่นๆ ผู้วิจัยเสนอแนะว่าน่าจะมีการศึกษาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถดังกล่าวสูงกว่าความสามารถด้านอื่นๆ

8.3.3 ผลจากการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษพบว่า เจตคติด้านกิจกรรมและด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นครูควรจะพัฒนาด้านกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นภดล สันธิศิริ. (2551). การศึกษาความเข้าใจและเจตคติในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการสอนโดยใช้แผนภูมิความหมาย. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. จาก <http://tdc.thailis.or.th>
- บัญชา ชินโณ. (2556). พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้รูปแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) ร่วมกับกระบวนการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- โรงเรียนสัทธิพิทยาคม. (2559). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 ฉบับที่ 2-ค่าสถิติแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2557-2559). **ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2557-2559**. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561. จาก <http://www.niets.or.th>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). **แนวทางการพัฒนาและประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Bond, G.L. and M.A. Tinker. (1979). **Reading-Difficulties**. New Jersey : Prentice.

Hall, Heimlich, J.E., & Pittelman, S.D. (1986). **Semantic mapping : Classroom application.**

New York : Holt Rinehart and Winston.

Widdowson, H.G. (1979). **Teaching language as communication.** London : Oxford

University Press.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญา ทองสอน และ ดร.สมศิริ สิงห์หลพ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ แนะนำแนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนเอาใจใส่เป็นอย่างดีเสมอมา ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและนักเรียนโรงเรียนสตรีศรีวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี เขต 18 ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้ งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทีตา แต่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาตราบเท่าทุกวันนี้

การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา*

THE CURRICULUM DEVELOPMENT AND THE PRODUCTION OF LEARNING AND
TEACHING MEDIA FOR DHAMMA SCHOLAR HOUSEHOLDERS

พระมหาสมศักดิ์ ธนปญโญ¹, พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม²,
พระจักรพัชร์ จกภทโท³, พระครูสุวัฒนพรหมคุณ(ภัทร เสงวนกุล)⁴,
พระครูปลัดประพันธ์ สุรกโร (สังการ)⁵, นุชรี บุญศรีงาม⁶

Phramaha Somsak Thanapanyo¹, Phramaha Maghavin Purisuttamo²,
Phra Jakkaphat Jakkaphatto³, Phrakrusuwattanadhammaporn (Phatara Senwannakul)⁴,
Phrakrupalad Prapan Surakaro (Sangkan)⁵, Nucharee Boonsringam⁶

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1,2,3,4,5}

Mahamakut Buddhist University, Thailand.^{1,2,3,4,5}

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม⁶

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand.⁶

Email : maghavin9@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เพื่อผลิตสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ก่อนเรียนและหลังเรียนประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดวิมุตยาราม จำนวน 100 คน ระดับมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร จำนวน 100 คน และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ สื่อดิจิทัล ประกอบด้วย เนื้อหาธรรมศึกษาขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบฝึกหัดประจำบทเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที่

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา ขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษามีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 ระดับมัธยมศึกษามีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปมีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์

มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ 2.ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป ที่เรียนด้วยหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาสำหรับนักเรียนทั้ง 3 ระดับ ตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยใช้ภาษาอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจง่าย นักเรียนสามารถอ่านแล้วเข้าใจเองได้ แล้วดำเนินการสร้างสื่อดิจิทัล ชุด แบบฝึกหัด และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนทั้ง 3 ระดับ

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. การผลิตสื่อการเรียนการสอน 3. ธรรมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to develop the curricula of Dhamma Scholar Householders in level 1, 2, and 3 in accordance with an efficiency of 80/80, 2) to produce the digital learning and teaching media with the determined efficiency, 3) to compare the learning achievement between pre-learning and post-learning. The samples in this research were divided into three groups; 100 primary students in grade 4 - 6 at Wat Wimutayaram School; 100 secondary students at Potisarnpittayakorn School; and 100 university students at Mahamakut Buddhist University. The data were collected in the first semester, academic year 2020. The research instruments were the digital teaching and learning media, the pre-test and post-test for all subjects, and the exercises of all lessons. The overall average, the standard deviation (S.D.), and t-test were employed for data analysis.

The results of this research were as follows: 1. The efficiency of the curricula and the learning and teaching media in all levels was higher than the efficiency of 80/80. In other words. 2. The efficiency of the primary level was 84.73/85.80; the secondary level was 80.38/83.23; and the tertiary level was 84.73/85.80. The learning achievement of the students was statistically significant and higher than the pre-test score at .05 in all levels including the three groups of the students; the primary students, the secondary students, and the undergraduate students and adult learners. From the results above, it showed that the researchers had developed the curricula for all levels of students in accordance with the guide of curriculum development

systematically. The teaching contents were tangibly explained so that students can read and understand by themselves. Besides, the digital media, exercises, and pretest and posttest were suitably created for the students in all levels.

Keywords : 1. The Curriculum Development 2. The Production of Learning and Teaching Media 3. Dhamma Scholar Householders

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ผ่านมาได้ใช้หลักสูตรฉบับภาษาไทยของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส โดยเมื่อ พ.ศ. 2456 ทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม เรียกว่าวิชาธรรมวิภาค และเพิ่มหลักธรรมหมวดคิปปิปฏิบัติด้วย วิชาพุทธประวัติ เป็นวิชาที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของพระพุทธเจ้า และวิชาวินัย เป็นวิชาที่กล่าวถึงระเบียบปฏิบัติ ข้อห้าม ข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นศีล และธรรมเนียมปฏิบัติ ตลอดจนวิชาการแต่งบทความเพื่อแก้กระทู้ธรรม เรียกว่าวิชากระทู้ธรรม วิชานี้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรู้จักการนำไปหลักธรรมประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส ในกรณีที่พระภิกษุสามเณรรูปนั้นๆ มีความจำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง กล่าวคือ “เมื่อทรงเห็นว่าการศึกษาภิกษุสามเณรอันควรคุณประโยชน์แก่พระศาสนาและภิกษุสามเณรทั่วไป จึงทรงพระดำริขยายการศึกษานักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมชั้นโท สำหรับภิกษุชั้นมัธยม คือ มีพรรษาเกิน 5 แต่ไม่ถึง 10 และนักธรรมชั้นเอก สำหรับภิกษุชั้นเถระ คือมีพรรษา 10 ขึ้นไป ดังที่เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์สยามราชบัณฑิตยสถาน” (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2562)

ต่อมา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงเห็นว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่าที่ควร แม้ผู้ที่ยังครองฆราวาสอยู่ ก็จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาธรรมะด้วย จึงทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น เรียกว่า ธรรมศึกษา มีครบทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก โดยมีเนื้อหาเช่นเดียวกับหลักสูตรนักธรรม แต่วิชาวินัย พระองค์ท่านได้ทรงกำหนดใช้วิชาเบญจศีลเบญจธรรม สำหรับธรรมศึกษาชั้นตรี วิชาอุโบสถศีลสำหรับธรรมศึกษาชั้นโท และวิชาการมถ สำหรับธรรมศึกษาชั้นเอก ดังที่มีการจัดการสอบธรรมศึกษาดังนี้ “เปิดสอบธรรมศึกษาครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2472 และเปิดสอบครบทุกชั้นในเวลาต่อมา มีฆราวาสทั้งหญิงและชายเข้าสอบเป็นจำนวนมาก นับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และใช้มาจนถึงปัจจุบัน” (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2562)

สำหรับหลักสูตรธรรมศึกษาของคณะสงฆ์ โดยสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ได้ผ่านการจัดการเรียนการสอนหลายสิบปี โดยเมื่อศึกษาวิจัยเนื้อหาหลักสูตรธรรมศึกษากับบริบททางสังคมในปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่า หลักสูตรนี้ควรพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน การใช้ภาษาการอธิบายเนื้อหาในหลักสูตรควรให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน สืบเนื่องจากสำนวนภาษาที่อยู่ในหลักสูตรนั้นได้ถูกใช้มานานหรือเป็นสำนวนภาษาที่ใช้กันในสมัยก่อน จึงทำให้ผู้ศึกษาขาดความสนใจใฝ่เรียนรู้ ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่จำเป็นต้องใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการให้เหมาะสมด้วย

อาศัยบริบททางสังคมไทยและสังคมโลกดังกล่าว ปี พ.ศ. 2561 สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงจึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรธรรมศึกษา ให้มีความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับผู้เรียนให้มากขึ้น โดยแบ่งตามช่วงวัยของผู้เรียนเป็น 3 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับยังแบ่งเป็น 3 ชั้น เช่นเดิม คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก ทั้งนี้ หลังจากได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาแล้ว ได้มีผู้ขอเข้าสอบ สอบได้ และสอบตก ใน 2 ปีที่ผ่านมาดังนี้ 1)ปี พ.ศ. 2561 ระดับประถมศึกษา มีผู้สมัครสอบทั่วประเทศ จำนวน 817,519 คน สอบผ่าน จำนวน 565,992 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 ระดับมัธยมศึกษา มีผู้เข้าสอบ จำนวน 960,251 คน สอบผ่าน จำนวน 549,524 คน คิดเป็นร้อยละ 57.23 และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป มีผู้เข้าสอบ จำนวน 77,603 คน สอบผ่าน 70,506 คน คิดเป็นร้อยละ 90.85 เมื่อพิจารณาสถิติโดยภาพรวมของผู้เข้าสอบในปี 2561 แล้ว พบว่า ผู้เข้าสอบทั้งหมด 1,855,373 คน สอบผ่าน 1,186,022 คน คิดเป็นร้อยละ 63.92 (มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 14/2562 มติที่ 305/2562) 2)ปี พ.ศ. 2562 ระดับประถมศึกษา มีผู้เข้าสอบทั่วประเทศ จำนวน 833,689 คน สอบผ่าน จำนวน 567,774 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 ระดับมัธยมศึกษา มีผู้เข้าสอบ จำนวน 956,775 คน สอบผ่าน จำนวน 549,647 คน คิดเป็นร้อยละ 57.45 ระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป มีผู้เข้าสอบ จำนวน 78,426 คน สอบผ่าน จำนวน 72,280 คน คิดเป็นร้อยละ 92.16 เมื่อพิจารณาสถิติของผู้เข้าสอบในปี 2562 พบว่า มีผู้เข้าสอบทั้งหมด 1,868,890 คน สอบผ่าน 1,189,701 คน คิดเป็นร้อยละ 63.66 (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2562) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าใน 2 ปีที่ผ่านมาดังกล่าว จำนวนผู้เข้าสอบมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่ผู้ที่สามารถสอบผ่านตามเกณฑ์ของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงมีจำนวนลดลง เมื่อคิดเป็นร้อยละก็ได้เพียงร้อยละ 63.79 เท่านั้น

จากการบริหารจัดการหลักสูตรธรรมศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัยยังไม่เพียงพอ เพราะเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรและผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม โดยมีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับช่วงวัยผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนพัฒนาให้เป็นสื่อดิจิทัล ภาษาไทยในหลักสูตรก็ปรับให้มีเนื้อหาและภาษาที่เข้าใจง่าย อาศัยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจวิจัยใน

ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนธรรมศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาและการผลิตสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมตามโปรแกรมยุทธศาสตร์เป้าหมาย เรื่องเร่งด่วนตามนโยบายรัฐ เพื่อสนองงานคณะสงฆ์และพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ด้านการศึกษาในยุค 4.0

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
- 2.2 เพื่อผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ก่อนเรียน และหลังเรียน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 3.2 ได้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 3.3 ได้คู่มือการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1)การพัฒนาหลักสูตร 2)การผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 3)การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 4)การสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5)การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 6)การวิเคราะห์ข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1)ระดับประถมศึกษา ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดวิมุตยาราม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดวิมุตยาราม สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 147 คน 2)กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดวิมุตยาราม จำนวน 100 คน 2)ระดับมัธยมศึกษาประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนโพธิสารพิทยากร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งเป็นนักเรียนธรรมศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก จำนวน 822 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียน

ธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 117 คน นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท จำนวน 445 คน และนักเรียนธรรมศึกษาชั้นเอก จำนวน 260 คน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนโพธิสารพิทยากร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งเป็นนักเรียนธรรมศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นตรีชั้นโท และชั้นเอก จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 40 คน นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท จำนวน 30 คน และนักเรียนธรรมศึกษาชั้นเอก จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3)ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ นักศึกษาคฤหิธ มหาววิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จังหวัดนครปฐม ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวนไม่น้อยกว่า 500 คน 2)กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคฤหิธ มหาววิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ สื่อดิจิทัล ประกอบด้วย เนื้อหาธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบฝึกหัดประจำบทเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที(t-test)

5. ผลการวิจัย

5.1 หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 แสดงว่าหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5.2 หลักสูตรและสื่อดิจิทัลการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 แสดงว่า หลักสูตรและสื่อดิจิทัลการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5.3 หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 แสดงว่า หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก หลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวม ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

5.6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก หลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปโดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 หลักสูตรและสื่อดิจิทัลการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยภาพรวมระดับประถมศึกษามีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 ระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป มีประสิทธิภาพ 84.73/85.80 หมายถึง นักเรียน/นักศึกษาได้คะแนนเฉลี่ยจากการเรียนผ่านสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา (สื่อดิจิทัล) ทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นตรีประกอบไปด้วยวิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ วิชาศาสนพิธี และวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม) ธรรมศึกษาชั้นโท ประกอบไปด้วย วิชาธรรม วิชาอนุพุทธประวัติ วิชาศาสนพิธี และวิชาวินัย (อุโบสถศีล) และธรรมศึกษาชั้นเอก ประกอบไปด้วยวิชาธรรมวิจารณ์ วิชาพุทธานุพุทธประวัติ และวิชาวินัย (กรรมบถ) โดยวิธีการลงทะเบียนเข้าไปศึกษาข้อความรู้จากสื่อที่กำหนดให้ แล้วทำแบบฝึกหัดประจำบททุกวิชาในชั้นและระดับของตน จากการประเมินผลระหว่างการทำแบบฝึกหัดประจำบทและแบบทดสอบหลังเรียนประจำวิชานั้นๆ (E_1/E_2) กับกลุ่มตัวอย่างระดับประถมศึกษา จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 40 คน นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท จำนวน 30 คน และนักเรียนธรรมศึกษาชั้นเอก จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 84.73 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.80 แสดงว่าการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 40 คน นักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท จำนวน 30 คน และนักเรียนธรรมศึกษาชั้นเอก จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 80.38 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.23 แสดงว่า การพัฒนาหลักสูตรและสื่อดิจิทัลการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ในสมมติฐานการวิจัย และระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นตรี จำนวน 40 คน นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นโท จำนวน 30 คน และนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นเอก จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 84.73 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการ

ทำแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.80 แสดงว่าการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยการผลิตสื่อดิจิทัลทั้ง 3 ระดับ ตามแนวทางการสร้างสื่อดิจิทัลที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา ในหลักสูตรธรรมศึกษาปีพุทธศักราช 2561 อธิบายให้เข้าใจง่าย สามารถอ่านแล้วเข้าใจเองได้ แล้วดำเนินการสร้างสื่อดิจิทัลที่ดี สร้างชุดแบบฝึกหัด และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ดี ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทั้ง 3 ชั้น คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับให้นักเรียน/นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และทำแบบฝึกหัดประจำบท และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำวิชา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะมากขึ้น คณะผู้วิจัยได้จัดให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดซ้ำๆ เพื่อให้นักเรียนมีความคล่องแคล่ว และชำนาญขึ้น ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอผลการวิจัยของตนประกอบไปด้วย พรทิสรา สรสิทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไทลื้อกลุ่มลุ่ม ชัยภูมิศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกุดสะกอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1)หลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไทลื้อกลุ่มลุ่ม ชัยภูมิศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.65/82.94 หมายความว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไทลื้อกลุ่มลุ่ม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3)ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไทลื้อกลุ่มลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีญา เนียมคำ (2558) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1)หลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบดังนี้ ความสำคัญ วิสัยทัศน์ โครงการสอน แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ 2)ผลการทดลองใช้หลักสูตร 2.1)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2)ทักษะการเขียนหนังสือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย ได้แก่ สิ่งที่ต้องคำนึงขณะแสดง การเดินเส้า การลงเหลี่ยม และการขีดโครงไม้ไผ่ และ 3)ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พระใบฎีกาสมศักดิ์ อุตตสาโร (แก้วมหา) (2554) ได้ศึกษาเรื่อง

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนแหลมบัววิทยา ตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1)นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนแหลมบัววิทยา ตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน มีรายละเอียดคือคุณสมบัติของพระสงฆ์สอนธรรมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือ ด้านการเรียนการสอนธรรมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 และด้านเนื้อหาหลักสูตรธรรมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.09 ตามลำดับ 2)นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนแหลมบัววิทยา ตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่มีอายุและระดับชั้นปีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มีอายุ 13 ปี และที่มีอายุ 14 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับผู้ที่อายุ 15 ปี และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ ด้านเนื้อหาหลักสูตรธรรมศึกษา คือ เนื้อหาหลักธรรมบางตอนยาก และการเชื่อมกระบวนธรรมจำยาก จึงควรให้พระยกตัวอย่างมากๆ และฝึกท่องบ่อยๆ สอดคล้องกับ ปณณภา ภิรมย์นาค (2555) ได้ศึกษาเรื่องการใช้สื่อการสอนเชิงมัลติมีเดียเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชา LSC303/LMS211 การจัดการขนส่ง สาขาวิชาการจัดการ โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลการวิจัยพบว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษา มีเฉลี่ยเท่ากับ 81.50 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีผลคะแนนที่เพิ่มขึ้น 7.12 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการใช้สื่อการของนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($X = 4.28$) และสอดคล้องกับ ขวลิศ ชูกำแพง (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีทั้งส่วนที่เป็นเอกสารหลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียน การสอน การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

6.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ก่อนและหลังเรียนสรุปโดยภาพรวมและแยกแต่ละชั้นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยดังต่อไปนี้ เพ็ญภา พวงทอง (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเสริมรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 บนอุปกรณ์แบบหน้าจอสัมผัสระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ผลการวิจัยพบว่า 1)สื่อการเรียนการสอนเสริมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของเมกุย แกนสมิค่าเท่ากับ 1.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 1.00 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยสื่อการเรียนการสอนเสริมที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3)ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน จากการเรียนด้วยสื่อการเรียนการสอน

เสริมที่พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ฐริชญา เพื่อกพรหม (2559) ที่กล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่มีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสอดคล้องกับ พระมหาคณาคุณ อคคปัญโญ (บำรุงทรัพย์) (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์วิชาธรรมหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวูวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์วิชาธรรมหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (1) การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งได้งานตามที่มอบหมายในสาระรายวิชา ซึ่งแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มของตน เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นในห้องเรียน พร้อมทั้งการอภิปรายร่วมกันแต่ละหน่วยการเรียนรู้ (2) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มของตนเองได้เป็นอย่างดี มีความตื่นตัวในการเรียนรู้สามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ให้เพื่อนในกลุ่มได้เรียนรู้พร้อมทั้งตอบข้อซักถามจากกลุ่มอื่นได้ดี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้เรียนบางส่วนมีการเรียนรู้ช้ากว่าเพื่อน แต่เมื่อมีการทำงานเป็นกลุ่ม มีการซักถาม อธิบายในส่วนที่เพื่อนไม่เข้าใจ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเข้าใจในสาระรายวิชานั้นได้ดียิ่งขึ้นตามการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวูวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร พบว่า การทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.167 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.437 ค่าความเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ 8.57 และเมื่อทดสอบค่า t-test เท่ากับ 42.426 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์วิชาธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ สุมาลี เชื้อชัย (2560) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลแก่นิสิตในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ MIDL โดยหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ MIDL สูงวก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้เรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของ MIDL จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง โดยหลังการทดลองพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรม MIDL ระดับสูง เพิ่มขึ้นร้อยละ 43.33 ซึ่งสอดคล้องกับ อภิชาติ เนินพรหม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา

หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับครูผู้สอนอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1)การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับครูผู้สอน มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 ส่วน ได้แก่ หลักการและเหตุผลของหลักสูตรการจัดกิจกรรมของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระหลักสูตร การจัดกิจกรรมของหลักสูตร สื่อประกอบการฝึกอบรมและการประเมินผลหลักสูตร โดยหลักสูตรและเอกสารประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก 2)ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับครูผู้สอนอาชีวศึกษา พบว่า ด้านความรู้โดยผู้ใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีพัฒนาการความรู้ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ปาริฉัตร พลสมบัติ (2555) ได้พัฒนาแบบฝึกอ่านออกเสียงภาษาไทยตามหลักสัทศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาไทย และเจตคติต่อการออกเสียงภาษาไทยสำหรับนักศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกอ่านออกเสียงภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมีจำนวนทั้งหมด 20 ชุด ได้แก่ ชุดฝึกอ่านออกเสียงพยัญชนะต้นจำนวน 5 ชุด ชุดฝึกอ่านออกเสียงสระจำนวน 10 ชุด ชุดฝึกอ่านออกเสียงวรรณยุกต์จำนวน 4 ชุด และชุดฝึกอ่านออกเสียงประโยคและข้อความจำนวน 1 ชุด หลังการใช้แบบฝึกอ่านออกเสียงภาษาไทยตามหลักสัทศาสตร์กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาไทยสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำหรับนักเรียน/นักศึกษาและประชาชนทั่วไปทั้ง 3 ระดับ สามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียน/นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ด้านความรู้ความเข้าใจธรรมศึกษาของนักเรียน/นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ดีกว่าก่อนเรียน ซึ่งหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา (สื่อดิจิทัล) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ประกอบกับสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาได้แยกเนื้อหาสาระ และอธิบายให้เข้าใจง่ายเหมาะกับวัยของผู้เรียน ทั้งสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง อนึ่ง การเรียนการสอนธรรมศึกษาผ่านระบบดิจิทัล สามารถศึกษาได้ตลอดเวลา ทั้งยังสามารถทำซ้ำได้โดยไม่ได้จำกัดเวลา ถึงแม้ว่าข้อสอบจะเป็นระบบสุ่ม(Random) ก็ตาม จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การเรียนรู้ได้เร็วกว่าการสอนโดยทั่วไป จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยคิดว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสามารถของนักเรียน/นักศึกษาและประชาชนทั่วไปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาขั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป ด้วยใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในหลักสูตรธรรมศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ก่อนจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกหัดและเลือกเนื้อหาที่จะสร้างแบบฝึกหัดให้ทันสมัยและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน กล่าวคือถ้าเป็นระดับประถมศึกษาจะต้องมีเนื้อหาที่ตรงประเด็น ไม่ต้องตีความให้มาก ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นจะต้องรายละเอียดในแต่ละหัวข้อหรือประเด็นเยอะกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนในระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป ควรมีความลึกซึ้งให้ผู้ศึกษาได้คิดวิเคราะห์ถึงประเด็นต่างๆ

7.2.2 ควรเพิ่มระยะเวลาในการฝึกให้มากขึ้น เนื่องจากแบบฝึกหัดที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะต้องใช้ทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์การอ่านและการจดจำ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรนำแนวทางการสร้างและการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ โดยพัฒนาไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

7.3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างและการพัฒนาสื่อดิจิทัลการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของแต่ละวิชา ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชาด้วย

7.3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนแบบฝึกหัดในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในรูปแบบของแบบฝึกหัด

7.3.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาในอดีตและในปัจจุบัน

8. เอกสารอ้างอิง

- ชลิต ชูกำแพง. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณภา ภิรมย์นาค. (2555). รายงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเรื่อง การใช้สื่อการสอนเชิงมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชา LSC303/LSM211 การจัดการขนส่ง สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ปวิษฐา เนียมคำ. (2558). การพัฒนาหลักสูตรมรตกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หนึ่งใหญ่วัดสว่าง
อารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ลพบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปาริฉัตร พลสมบัติ. (2555). การพัฒนาแบบฝึกอ่านออกเสียงภาษาไทยตามหลักสัทศาสตร์ เพื่อ
ส่งเสริมความสามารถในการออกเสียงภาษาไทยและเจตคติต่อการออกเสียงภาษาไทย
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิสรา สรสิทธิ์. (2557). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไท่ลัทธิสุมาลย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
บ้านกุดสะกอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระใบฎีกาสมศักดิ์ อุตตสาโร (แก้วมหา). (2554). ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนธรรม
ศึกษาของพระสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนแหลมบัววิทยา ตำบลแหลมบัว อำเภอนคร
ชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาคณาวุฒิ อคฺคปญโญ (บำรุงทรัพย์). (2563). การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
วิชาธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธ
วิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญภา พวงทอง. (2556). การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเสริมรายวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 บนอุปกรณ์แบบหน้าจอสัมผัสระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ภูริชญา เพ็ญพรหม. (2559). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการบูรณาการเนื้อหา
กับภาษาและการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2562). สถิติผลการสอบธรรมสนามหลวงของสนามหลวงแผนกธรรม
ปีการศึกษา 2562. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2562). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 14/2562 มติที่ 305/2562
เรื่อง รายงานสถิติผลการสอบธรรมสนามหลวง ปีการศึกษา 2561. นครปฐม : สำนักงาน
เลขาธิการมหาเถรสมาคม.

สุมาลี เชื้อชัย. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลแก่นิสิต
ในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

อภิชาติ เนินพรหม. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
ดิจิทัลเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับครูผู้สอนอาชีวศึกษา.
วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้. 5(2). 080-090.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำเร็จลงได้
ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันวิจัย
ญาณสังวร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และผู้เชี่ยวชาญตรวจรายงานการวิจัยด้านเนื้อหาเพื่อความถูกต้อง
สมบูรณ์ของงานการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน
ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดวิมุตยาราม นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และประชาชนทั่วไป และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้
ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง
ด้วยดี คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณและอนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้

การศึกษาภูมิปัญญาฝ้ายกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย*

LOCAL WISDOM AND DRIVING OF GROUNDED ECONOMY OF BAN NONG BUA

PHU HOR SUB-DISTRICT, PHU LUANG DISTRICT, LOEI PROVINCE

พรกมล ระหาญนอก¹

Pornkamon Rahannok¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย¹

Loei Rajabhat University, Thailand.¹

Email : pornkamon6556@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย แนวทางการส่งเสริมจัดการทุนชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาฝ้าย บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย และ 2) เพื่อค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้าน หนองบัว จากภูมิปัญญาฝ้าย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม ทอผ้าฝ้าย จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1. บ้านหนองบัว เคยเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกและการทอผ้าฝ้ายเพื่อใช้ในครัวเรือนและการสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชน และมีการนำฝ้ายมาใช้ในการดำเนินชีวิตอื่นๆ เช่น การนำเส้นฝ้ายมาผูกข้อมือนิพธิกรรมบายศรีสู่ขวัญ การทำตุ๊กตาสำหร่านไปประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อและศาสนา ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมการสร้างรายได้และเศรษฐกิจให้กับชุมชนผ่านการจัดการท่องเที่ยวและการขายผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีการรื้อฟื้นการปลูกฝ้ายแบบอินทรีย์เพื่อพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายอินทรีย์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว 2. แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว จากภูมิปัญญาฝ้าย มีดังนี้ 1) การส่งเสริมและการรื้อฟื้นการปลูกฝ้ายในพื้นที่ทำกิน 2) การ “จัดตั้งกลุ่มฝ้ายตุ่ย” เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์จากฝ้าย 3) การพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบ 4) การพัฒนาสีย้อมฝ้ายจากสีธรรมชาติ 5) การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค 6) มีศูนย์จำหน่ายออนไลน์และจัดตั้งร้านค้าในชุมชน 7) การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาฝ้าย และ 8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายอินทรีย์ทั้งภาครัฐ และเอกชน

คำสำคัญ : 1. ภูมิปัญญาฝ้าย 2. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก 3. บ้านหนองบัว

ABSTRACT

This research is a part of the research project "Guidelines for promoting community capital management in order to drive the grounded economy of Ban Nong Bua, Phu Hor Sub-district, Phu Luang District, Loei Province aiming to 1) study the fabric of local wisdom and Ban Nong Bua, Phu Hor Sub-district, Phu Luang District, Loei Province 2) to find out the guidelines for promoting community capital management in order to drive the grounded economy of Ban Nong Bua from within the fabric of local wisdom. Qualitative research methodology was used. The target group was 10 informants of hand-woven textile members by means of interviews and focus group discussion. The data were descriptively analyzed.

The results found that: 1. Ban Nong Bua used to be an area of cultivation culture and hand-woven textiles were used in the household to create an economy for the community, such as using cotton fabric to tie a hand in a blessing ceremony, and cotton Tung (a hanging flag made of cotton) was used for the beliefs and religion. Nowadays, government agencies come to promote the income and economy of the community through tourism management and by selling products made from local wisdom such as basketry, hand-woven textiles, and products made from fabric. Therefore, the cultivation culture was restored in the form of organics for weaving and for the needs of target consumers. 2. Guidelines for driving the grounded economy at Ban Nong Bua from fabric local wisdom were as follows: 1) Promotion and revival of fabric cultivation on one's own land 2) establishing the product's Fai Tuy (Tuy Fabric) group 3) development and extension of design knowledge; 4) development of fabric dyes from nature; 5) creating product identity in line with consumers' needs 6) In the community, there is an online product center and a building shop. 7) the creation of conservation and the revival of fabric wisdom, and 8) creating a network of cooperation in both government and private sectors.

Keywords : 1. Fabric Local Wisdom 2. Driving of Grounded Economy 3. Ban Nong Bua

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การขับเคลื่อน “เศรษฐกิจฐานราก” ถือเป็น 1 ใน 12 นโยบาย ที่รัฐบาลให้ความสำคัญมี เป้าหมาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจฐานราก คือระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม (สุวัฒน์ กิขุนทด, 2559) ภูมิปัญญาทำให้ชาติและ ชุมชนผ่านพ้น วิกฤตและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า เป็นพื้นฐานการ ประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อ การพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน ภูมิปัญญามีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังมีเอื้อ ประโยชน์ใหญ่หลวง ต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง (ประภาศรี ยิ่งกุล และคณะ, 2557)

บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เป็นหลัก ประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ คราวเรือนมีหนี้สิน หลายครัวเรือนปลูกฝ้ายตามหัวไร่ปลายน าทอผ้าจากฝ้ายเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย ฝ้ายเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น เป็นด้ายรับขวัญเด็กแรกเกิด เป็นด้ายผูกแขนพิธีบายศรีในโอกาสต่างๆ ถักทอเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า ของใช้ในชีวิตประจำวัน (ยนต์มา ชามนตรี, 2563) ถ้าหากมีการส่งเสริมพัฒนาเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ จากฝ้าย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายและสร้าง รายได้เสริม ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนบ้านหนองบัว ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาภูมิปัญญาฝ้ายกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย เพื่อส่งเสริมพัฒนา และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ฝ้าย จากภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหนองบัว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาฝ้าย บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย
- 2.2 เพื่อค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย จากภูมิปัญญาฝ้าย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 องค์ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาฝ้ายบ้านหนองบัว จะนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้ ให้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในขณะนี้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านหนองบัว จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้ ชาวบ้านปลูกฝ้ายมาตั้งแต่เมื่อไร ปลูกที่ไหน นำฝ้าย ไปทำอะไรบ้าง ปัจจุบันยังมีคนปลูกฝ้ายหรือไม่ ปลูกที่ไหน ในหมู่บ้านมีคนทอผ้าฝ้ายหรือไม่ ผลิตภัณฑ์จากฝ้ายมีอะไรบ้าง ผลิตภัณฑ์หรือใช้เอง นำไปขายที่ไหน ประเด็นการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) มีแนวทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของสมาชิก กลุ่มทอผ้าบ้านหนองบัวหรือไม่ อย่างไร 2) มีแนวทางสร้างรายได้ เพิ่มมูลค่าจากภูมิปัญญาฝ้าย บ้านหนองบัวหรือไม่ อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเครื่องมือโดยแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาเนื้อหาสาระของของประเด็นการสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม มีความครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการเป็นขั้นสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและค้นหากลุ่ม ประชากรเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ 1) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ลงพื้นที่ เพื่อค้นหากลุ่มประชากรเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ ระยะที่ 2 ขั้นศึกษาชุมชนและถอด บทเรียน เป็นขั้นศึกษาบริบทชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล และถอดบทเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ 1) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยลงพื้นที่พบประผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนดำเนินการวิจัย 3) วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ปรับปรุงแก้ไข และยอมรับร่วมกัน ระยะที่ 3 สรุปผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล ลดทอนรายละเอียด สรุปเป็นข้อมูลภาพรวมของกลุ่ม การนำเสนอผลการวิจัย โดยวิธีการบรรยาย

5. ผลการวิจัย

5.1 บริบทชุมชนบ้านหนองบัว มีประชากรทั้งสิ้น 984 คน จำนวนครัวเรือน 261 ครัวเรือน มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทราย เหมาะกับการเกษตร ทำนา ทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ ห้วยน้ำคู้ ห้วยเหล้าหญ้า สระหนองบัว สำหรับภาพทางสังคม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดโนนสว่างเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง เนื่องจากวัดโนนสว่าง เป็นต้นกำเนิดของประเพณีพญาช้าง นางผมหอม ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีที่สำคัญของอำเภอกุหลอง มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมประเพณี คือหมอปราหมณ์ บายศรีสู่ขวัญ ด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาทอผ้าและเย็บผ้า ภูมิปัญญาจักสาน ด้านการเกษตรภูมิปัญญา ด้านการขยายพันธุ์พืช ส่วนสภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือการเกษตร

ประชากรในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาทต่อปี ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมคือ เย็บผ้า เลี้ยงสัตว์ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ชุมชนมีทักษะฝีมือแรงงานคือการผลิตผ้าห่มสาส์ โดยใช้วัตถุดิบผ้าสาส์จากตลาด ผลิตเพื่อจำหน่ายในหมู่บ้าน ชุมชนใกล้เคียง ต่างจังหวัด รวมถึงจำหน่ายให้ส่วนราชการ เช่น กาชาดจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ในส่วนของแหล่งเงินทุนที่สำคัญในหมู่บ้านเป็นแหล่งให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. และกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มไม้กวาด กลุ่มข้าวพันธุ์ดี

สำหรับภูมิปัญญาฝ้ายของชุมชนบ้านหนองบัวนั้น พบว่า มีการปลูกฝ้ายตามหัวไร่ปลายนา มาตั้งแต่อดีต ส่วนใหญ่ปลูกฝ้ายเพื่อนำมาปั่นเป็นเส้นด้าย และทอเป็นผ้านุ่ง ผ่าถุง เพื่อใช้ในครัวเรือน และปั่นเป็นด้ายผูกแขวน ในพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันฝ้ายก็ยังคงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนองบัว ถึงแม้ว่าปัจจุบันความต้องการจำเป็นในการใช้ผ้านุ่ง ผ่าถุง จากฝ้ายที่ผลิตเองในครัวเรือนของชุมชนจะลดน้อยลง เนื่องจากเสื้อผ้า ผ้านุ่ง ผ่าถุง สามารถหาซื้อได้จากตลาดนัด หรือในห้างสรรพสินค้าในตัวเมือง แต่ยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนหลายคนที่ใช้เวลารว่างทอผ้าใช้เอง ทอให้ลูกหลาน และบางครั้งก็จำหน่าย จากการศึกษาพบว่าผู้ที่ยังคงสืบทอดการทอผ้าฝ้ายของชุมชนบ้านหนองบัว มีดังนี้ 1)นางเสริมสุข ธรรมโสม อายุ 61 ปี 2)นางหนูรัก อุสาย อายุ 60 ปี 3)นางสุทิน ธรรมกุล อายุ 70 ปี 4)นางบุญเรือน ธรรมโสม อายุ 69 ปี 5)นางละออง บุบผา อายุ 78 ปี 6)นาง เอียง ขวัญชอบ อายุ 79 ปี 7)นางทวน อุทบุญ อายุ 64 ปี 8)นางระนอง มีศรีแก้ว อายุ 85 ปี 9)นางทองคำ ชันดี อายุ 63 ปี 10)นางแสงจันทร์ คำเนียม อายุ 54 ปี

ภาพที่ 1 แปลงปลูกฝ้าย

ภาพที่ 2 ผลผลิตฝ้าย

ภาพที่ 3 กี่ทอผ้าฝ้าย

ภาพที่ 4 การสนทนากลุ่ม

ค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาฝ้ายบ้านหนองบัว

5.2 แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาฝ้ายบ้านหนองบัว พบว่า ในอดีตฝ้ายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเลย ดังคำกล่าว “ดอกฝ้ายบาน มะขามหวานเมืองเลย” ชุมชนบ้านหนองบัวเป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับฝ้าย ชาวบ้านปลูกฝ้ายตามหัวไร่ปลายนา หรือพื้นที่ว่างที่ไม่ใช่ปลูกผัก ปลูกข้าว เป็นการใช้พื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ ใช้แรงงานในครัวเรือนในการเก็บฝ้าย หลังจากนั้นผู้เฒ่าผู้แก่จะทำการตีฝ้าย ปั่นฝ้าย และทอฝ้ายให้เป็นผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของแต่ละครัวเรือน เช่น ด้ายผูกแขน ผ้าถุง ผ้าห่ม ผ้าผืน กระเป๋าย่าง เป็นต้น ในระยะหลังชุมชนปลูกฝ้ายน้อยลง ความเจริญทางเทคโนโลยี และเส้นทางคมนาคมสะดวกการเดินทาง รวดเร็วขึ้น ลูกหลานซื้อเสื้อผ้ากางเกง ผ้าถุง จากตลาดนัด หรือตลาดในตัวเมือง ความจำเป็นในการใช้ผลิตภัณฑ์จากฝ้ายในชุมชนลดน้อยลง แต่ในระยะสองสามปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานราชการสนับสนุนให้ปลูกฝ้ายดู เนื่องจากเป็นฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเลย ชุมชนจึงเริ่มมีการตื่นตัวปลูกฝ้ายดูเพิ่มขึ้น และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาฝ้าย จึงรวมตัวกัน “จัดตั้งกลุ่มฝ้ายดู” เมื่อปี พ.ศ. 2562 มีสมาชิกจำนวน 15 คน โดยมีประธานคือ นางเสริมสุข ธรรมโสม เพื่อต้องการรื้อฟื้นวิถีฝ้าย การปลูกฝ้ายดู การทอผ้าจากฝ้าย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายดู ให้โดดเด่นมีเอกลักษณ์ มีคุณค่าสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มฝ้ายดู “ชุมชนเริ่มสนใจทอผ้าเพิ่มขึ้น แต่ผลิตภัณฑ์ยังไม่หลากหลาย อยากได้แบบใหม่ คือต้องการพัฒนาลวดลายเพิ่มขึ้น อยากให้มีผ้าเช็ดตัวที่เป็นผ้าฝ้ายดูของเรา เพราะเรามีโฮมสเตย์ ใครมาพักที่นี่ต้องได้ใช้ผ้าเช็ดตัวของเรา หรือ อย่างน้อยต้องมีผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดหน้า” “ต้องพัฒนารูปแบบให้ถูกใจคนรุ่นใหม่ วัยรุ่น ต้องพัฒนาให้ได้ หลากหลายแบบ” จากการประชุม สรุปได้ว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากบ้าน

หนองบัว คือการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของชุมชน โดยการผลิตเอง ใช้เอง ขายเอง สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาฝ้าย มีดังนี้ 1)การส่งเสริมให้ชุมชนมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมการปลูกฝ้ายคู่ โดยการให้พื้นที่ว่างเปล่า ของแต่ละครอบครัวให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อนำวัตถุดิบในชุมชน มาเพิ่มมูลค่า โดยการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์จากฝ้ายคู่ และเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน 2)การรวมกลุ่มภูมิปัญญาฝ้าย โดยการ “จัดตั้งกลุ่มฝ้ายคู่” เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประชุม ปรัชญาหารือ และร่วมมือกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว 3)การพัฒนากลุ่มฝ้ายคู่ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ของกลุ่มฝ้ายคู่ ให้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ หลากหลายลวดลาย ตามความต้องการของลูกค้า โดยการศึกษาดูงานกลุ่มทอผ้าฝ้ายที่ประสบความสำเร็จ 4)การย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ เช่น เพกา เปลือกประดู่ ขมิ้น ใบหม่อน ใบเหม็ง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และลดการใช้สารเคมีในการย้อมสีฝ้าย 5)การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายให้มีความโดดเด่นหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าในชุมชน และนักท่องเที่ยว 6)มีศูนย์จำหน่ายออนไลน์ และจัดตั้งร้านค้าในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองบัว 7)การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาฝ้าย ส่งเสริมให้ลูกหลาน และชุมชนใช้ผลิตภัณฑ์จากฝ้าย 8)การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มฝ้ายคู่และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ

องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัย สรุปได้ดังนี้ เศรษฐกิจฐานราก คือเศรษฐกิจของชุมชน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของคนในชุมชน ด้วยการผลิต แปรรูป และจำหน่ายเอง เป็นการเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเริ่มจากกลุ่มในชุมชน ที่มีความพร้อมและมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง ด้วยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองภายในกลุ่มจนสมาชิกเกิดทักษะความชำนาญจากภูมิปัญญาดั้งเดิมในชุมชน และบูรณาการความรู้ใหม่ โดยการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติเองและทำได้ จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความหวังและพลังใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัยคณะผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

6.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการปลูกฝ้ายและการทอผ้าฝ้ายของบ้านหนองบัว นั้น พบว่าชาวบ้านมีการปลูกฝ้ายกันมาตั้งแต่ในอดีตเพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงการสร้างรายได้ผ่านการจำหน่าย ที่ผ่านมานั้นบ้านหนองบัวมีการปลูกฝ้ายและการทอผ้าจากฝ้าย

ทุกครัวเรือน โดยการทอดผ้าจะใช้เวลาวางจากการทำเกษตรกรรมในช่วงเวลาเย็น หรือเวลาวางจากการ ทำงาน สำหรับการปลูกฝ้ายจะเน้นการปลูกในลักษณะอินทรีย์ เส้นใยที่ได้จะมีสีน้ำตาลและสีขาว นอกจากนี้ยังมีการย้อมสีอื่นๆตามความชอบของผู้ทอดด้วยการใช้สีจากธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ครั่ง หรือคราม เปลือกประดู่ เป็นต้น จากการระดมความคิดเห็นพบว่า ในอดีตชุมชนบ้านหนองบัวมีการปลูกฝ้ายทุกครัวเรือน ตามหัวไร่ปลายนาและตามแนวเขา เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะไปช่วยกันเก็บดอกฝ้าย ซึ่งเป็นภาพของความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันได้มีการรื้อฟื้นทั้งในกระบวนการปลูกต้นฝ้าย และกระบวนการทอดผ้าฝ้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศราวุฒินันท์ เล็กสุทธิ (2561) ที่พบว่า การปลูกฝ้ายในอดีตของชุมชนนั้นถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีอยู่ทุกพื้นที่ แต่มีความแตกต่างกันในบางมิติ เช่นวิธีการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการทอด การออกแบบ ลวดลาย รวมถึงการนำเส้นฝ้ายมาใช้ในวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การทำเป็นเชือกผูกแขวนสำหรับพิธีกรรมต่างๆในพุทธศาสนาและพราหมณ์ แต่เนื่องจากสถานการณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย และสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง อันมาจากการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้การปลูกฝ้ายในพื้นที่บ้านหนองบัวลดน้อยลง ซึ่งผลจากกระบวนการรื้อฟื้นผ่านการปลูกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากฝ้าย จะช่วยให้ภูมิปัญญาฝ้าย กลับมามีคุณค่าและคงอยู่เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชนต่อไป สอดคล้องกับ บัณฑิตา วัฒนา (2558) กล่าวว่า ในอดีตนั้นชุมชนฐานรากมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีคุณค่า และมีความงดงาม ในการสืบทอดและการรื้อฟื้นจึงต้องใช้กระบวนการต่างๆเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ภูมิปัญญานั้นคงอยู่ต่อไป เช่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การสืบทอดของคนในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งการสร้างเป็นแหล่งการเรียนรู้ จากผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านหนองบัว อยู่ระหว่างการขับเคลื่อนให้พื้นที่บ้านหนองบัว เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับฝ้ายตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือการปลูก การแปรรูป และการจำหน่าย โดยมีการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองบัว

6.2 แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว จากภูมิปัญญาฝ้าย พบว่า มี 8 แนวทาง ดังนี้ 1)ส่งเสริมและการรื้อฟื้นการปลูกฝ้ายในพื้นที่ทำกิน 2)การ “จัดตั้งกลุ่มฝ้ายตุ่ย” เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ 3)การพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบ 4)การพัฒนาสีย้อมฝ้ายจากสีธรรมชาติ 5)การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค 6)มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งออนไลน์ และจัดตั้งร้านค้าในชุมชน 7)การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาฝ้าย และ 8)การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยแต่ละประเด็นนั้นเป็นพวงจากการ ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มสมาชิก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่ม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนกร สิริสุคันธา รักษาศรี เกียรติบุตร

และสุพัตรา วรรณสืบเชื้อ (2561) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จะต้องเกิดจากความร่วมมือจากคนหลายๆ ฝ่าย และมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่และการเข้าร่วมกิจกรรม 2) ปัจจัยด้านชุมชน คือกระบวนการ ที่เปิดโอกาสในการให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ชาวบ้านรู้และพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน และ 3) ปัจจัยด้านหน่วยงานราชการ และองค์กรที่ขับเคลื่อนนโยบาย ประกอบด้วย การยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มี การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน การปรับบทบาทการปฏิบัติงาน ระเบียบและข้อบังคับที่ยืดหยุ่น รวมทั้งการหาปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ โดยจัดกิจกรรมหรือดำเนินโครงการครอบคลุม ทั้งด้านจิตใจ ด้านวัตถุ ด้านสังคมและด้านการเมือง ที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต อาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานภาครัฐ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัวจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการฟื้นฟูส่งเสริมภูมิปัญญาฝ่าย โดยเริ่มต้นตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการปฏิบัติการในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกัน จนนำไปสู่ขั้นของการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่ง วิษณุ หยกจินดา (2557) กล่าวว่า การขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานรากที่ประสบความสำเร็จที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกะดับตั้งแต่การร่วมรับรู้สภาพและปัญหา การร่วมค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์ในอนาคตร่วมกัน

กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากบ้านหนองบัว โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นร่วมกันว่า ควรเริ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าฝ่าย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากฝ่าย และต้องการพัฒนาทักษะการทอผ้าฝ่ายให้มีความสวยงาม ทันสมัย โดดเด่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน โดยบูรณาการความรู้กับภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยกระบวนการขับเคลื่อนดังกล่าว เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน พยายามพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งด้านการค้นคว้าวัตถุดิบ เช่น เมล็ดฝ้าย การปลูก การย้อม การแปรรูป รวมถึงด้านการตลาด เนื่องจากการเริ่มต้นด้วยตนเองก่อนจะทำให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองภายในกลุ่ม การลองผิดลองถูกหลายๆ ครั้งทำให้เกิดทักษะและความชำนาญ และก่อให้เกิดความรักความเอื้ออาทร ความสามัคคี การเสียสละและแบ่งปันระหว่างกัน นอกจากนี้ยังสร้างเสริมการเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีมให้กับสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย ทำให้สมาชิกกลุ่มค้นพบจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของตนเอง จุดด้อยหรือสิ่งที่กลุ่มต้องพัฒนาเพิ่มเติม ค้นพบปัญหาอุปสรรคที่สมาชิกร่วมกันแก้ไขได้ด้วยตนเอง และปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองต้องขอความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์การภายนอก ทำให้สมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญจำเป็นของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ดังที่ ชนกกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์ (2559) กล่าวว่า เครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนา เป็นเหมือนพื้นที่ทางสังคมที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิก

เครือข่าย เครือข่ายจึงมีประโยชน์ต่อสมาชิก ทั้งที่เห็นได้จากผลงานที่สมาชิกดำเนินการ เป็นการประสานประโยชน์ให้กับสมาชิกเครือข่าย อย่างเท่าเทียมกัน และประโยชน์ระยะยาวคือเกิดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเกิดกระบวนการใหม่และความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนงานที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่มากกว่าระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ และ ประภาพรรณ อุ่นอบ (2558) ยังกล่าวว่า การสร้างเครือข่ายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จะช่วยทำให้เกิดสมรรถนะการทำงานแบบใหม่ มีการค้นหาวិธีการจัดการแบบใหม่ และมีการรื้อฟื้นจิตวิญญาณของชุมชนกลับมา เพราะเครือข่ายนั้นแท้จริงก็คือรากฐานชีวิตและวิถีชีวิตของชุมชน โดยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอาจเริ่มต้นจากชุมชน และนำไปสู่ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ก้าวไปสู่ในระดับที่สูงขึ้นคือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มทอผ้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการขับเคลื่อนโดยคนในชุมชนไประดับหนึ่งผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของคนในชุมชน และมีภาคีเครือข่าย เช่นพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ภูหลวง เข้าไปส่งเสริมและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำให้กลุ่มการทอผ้ามีมาตรฐานขึ้น รวมถึงโครงการยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ประจำปี 2563-2564 ที่เริ่มมีการส่งเสริมการปลูกฝ้ายด้อยในพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวของชุมชน การเรียนรู้จากความสำเร็จ การทอผ้า ช่างงานผ้าทอ เทคนิคการทอจากพื้นที่การทอผ้าต้นแบบบ้านกกบก อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และมีการทำงานส่งเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวชุมชน (มาริษา ภิรมย์แทน เดอ เบลส์, 2563) รวมทั้งศักยภาพของผู้นำกลุ่มและความศรัทธาในศักยภาพของผู้นำ ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้หน่วยงานภาครัฐทั้งระดับอำเภอ และระดับจังหวัดพร้อมทำการผลักดัน ให้กลุ่มสามารถที่จะนำผลิตภัณฑ์และสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในระดับจังหวัด และในระดับชาติต่อไป โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนของการขับเคลื่อน สอดคล้องกับ สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล (2561) กล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐ ควรดำเนินการแบบ มีส่วนร่วมในการจัดระบบโครงการ โดยเฉพาะเรื่องการสนับสนุนภาคผลิตและภาคบริการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1)มีการขับเคลื่อนด้วยคณะกรรมการของประเทศ ซึ่งแต่ละคณะมีหน้าที่อย่าง ชัดเจนคณะกรรมการประกอบด้วย คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ(Expert Committee) คณะกรรมการพิเศษ(Special Committee) คณะกรรมการอำนวยการ(Steering Committee) และคณะกรรมการที่ปรึกษา(Consultation Committee) 2)มีการจัดทำยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ นวัตกรรม และเศรษฐกิจมีความเป็นเลิศ 3)มีกลไกการบริหาร งบประมาณ ตลอดจนการใช้กลไกใหม่ๆในการพัฒนา

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีการส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญาฝ้าย เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาด้านอื่นๆ ในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาจักสาน เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ ผสมผสาน สร้างความแตกต่าง

7.1.2 ควรเสนอแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาฝ้าย ที่ค้นพบจากกระบวนการวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่แผนการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 แนวทางที่กลุ่มฝ้ายต้น สามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้ สมาชิกของกลุ่มควรปรึกษาหารือ จัดลำดับความสำคัญตามความจำเป็นเร่งด่วน วางแผนและลงมือปฏิบัติการ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มฝ้ายต้น บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย

7.3.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิปัญญาฝ้ายบ้านหนองบัว สุวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

8. เอกสารอ้างอิง

- ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์. (2559). กระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัย ของเครือข่ายสลัมสี่ภาค. *วารสารวิจัยสังคม*. 39(1). 73-108.
- ธนกร สิริสุคันธา รักศรีศรี เกียรติบุตร และสุพัตรา วรรณสืบเชื้อ. (2561). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการ ขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐในพื้นที่อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. 7(2). 47-63.
- ประภาพรรณ อุ่นอบ. (2558). *เครือข่าย: ความจำเป็นพื้นฐานในการทำงานทางสังคม*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564. จาก <https://www.ngobiz.org/home/2016/>
- ประภาศรี ซึ่งกุล และคณะ. (2557). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนมอญพัชร์อัล-อามานะห์บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดภูเก็ต*. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557. “Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN Community”. 11-13 มิถุนายน 2557. 208-216.
- ปวีณา ผาแสง. (2558). *กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นน่าน: กรณีศึกษาตำบลตุ้มโฮม อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน*. วิทยาลัยชุมชนน่าน สถาบันวิทยาลัยชุมชน.
- มาริษา ภิรมย์แทน เดอ เบลส์. (2563). *ฝ้ายสายใยแห่งวัฒนธรรม และอัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย*. การนำเสนอภาคบรรยายในงาน มหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2563 (Thailand Research Expo 2020). 2-6 สิงหาคม 2563. ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพมหานคร.

ยนต์มา ชามนตรี. (2563). แผนชุมชนบ้านหนองบัว. เลย : บ้านหนองบัว.

วิชญ์ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. สคราณินิตย เล็กสุทธิ. (2561). การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายทอมือที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเจือก ตำบลแม่แรง อำเภอบางช้าง จังหวัดลำพูน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี. 12(29). 135-146.

สิริฤกษ์ ทรงศิริว. (2561). โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ. วารสารรัฐศาสตร์. 60(3). 10-21.

สุวัฒน์ กิขุนทด. (2559). รวมพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากสร้างชุมชน “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”. กรุงเทพมหานคร : สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน).

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มภูมิปัญญาฝ้ายตุ้ยบ้านหนองบัว ที่ให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะ และมีส่วนร่วมใน กระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณนายยนต์มา ชามนตรี ผู้ใหญ่บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์ทำการวิจัยในพื้นที่ และอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลใน กระบวนการวิจัย ขอขอบคุณคุณลักขณา แสนทุ่งค้อ ที่ให้ความอนุเคราะห์ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ ข้อเสนอแนะในการวิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ไทยโรจน์ พวงมณี ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะตลอดกระบวนการวิจัย ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนและส่งเสริมการทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้การวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1*
THE COMPETENCY OF THE 21st CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER KHONKAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ไพโรจน์ ยิ่งยืน¹, จิรวัดน์ วรณโรจน์²
Pairoj Yingyuen¹, Jirawat Waroonroj²
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
Northeastern University, Thailand.^{1,2}
Email : sodsai.2010@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 436 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 103 คน และครูผู้สอน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ : 1. สมรรถนะผู้บริหาร 2. ผู้บริหารสถานศึกษา 3. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the competency of the 21st century school administrators 2)) to compare the competency of the 21st century school administrators under KhonKaen Primary Educational Service Area office 1. The sample group of this study consisted of 103 school administrators and 333 teachers of schools under KhonKaen Primary Educational Service Area Office 1, with the total number of 436 people. The research instrument used questionnaire. The statistics used to analyze data comprised percentage, frequency, mean, standard deviation and t-test.

The research results were found: 1. The competency of the 21st century school administrators under KhonKaen Primary Educational Service Area Office 1 was found that, in overall, it was rated at a high level, when considering in each aspect, it was found that morality and ethics were rated at the highest level, while usage of technology information and digital was rated at the lowest level. 2. The results of comparison of competency of the 21st century school administrators classified by position as the school administrator and teacher were found that, in overall and each aspect, there was significant difference at .01 level.

Keywords : 1. Competency of Administrators 2. School Administrators 3. The 21st Century

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์และยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาไทยได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โรงเรียนถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน ดังที่ ธีระ รุญเจริญ (2557) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน

การปฏิรูปการศึกษา และกำหนดทิศทางความสำเร็จของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพทางการศึกษาที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ดังนั้นสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจากผลที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โลกข้อมูลข่าวสารภาวะการแข่งขันที่ไร้พรมแดน ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการกระตุ้นบุคลากรในองค์กร มีทักษะทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ผู้นำถือว่าเป็นบุคคลากรหลักที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้ดี ซึ่งมีคำถามคุณลักษณะของผู้นำเช่นไรที่จะเหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคของการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปนี้ เพื่อจะได้มีการเตรียมผู้บริหารหรือสร้างผู้บริหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเหมาะสมกับยุคปฏิรูปทั้งในปัจจุบันและอนาคต (เทียน ทองแก้ว, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษานักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559)

ปัจจุบันโรงเรียนหลายแห่งคุณภาพทางการศึกษายังต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้านๆ จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1 เฉลี่ย 5กลุ่มสาระค่าเฉลี่ยรวมปีการศึกษา 2558 อยู่ที่ 44.48 ปีการศึกษา 2559 อยู่ที่ 42.72 เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2559 ลดลง 2.14 ปีการศึกษา 2561 เทียบกับปีการศึกษา 2560 ผลการสอบโอเน็ตของโรงเรียนขนาดเล็กในรายวิชาภาษาไทย ลดลง 2.81 รายวิชาภาษาอังกฤษ ลดลง 7.21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2562) ผลการประเมินคุณภาพคุณภาพภายนอกของ สมศ. รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 156 โรงเรียนพบว่าผ่านการรับรอง 107 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 68.59 และไม่ผ่านการรับรอง 49 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 31.41 จากสภาพปัญหาดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะการบริหาร ให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการ

ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถทั้งด้านบริหารวิชาการตามมาตรฐานสมรรถนะ และมาตรฐานตำแหน่ง บริหารอย่างมี หลักธรรมาภิบาล ซึ่งผู้บริหารที่ดีนั้นต้องสามารถบริหารจัดการสถานศึกษานั้นๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในโลกของการแข่งขัน ผู้บริหารสถานศึกษาสมัยใหม่ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21

จากความเป็นมาความสำคัญและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะครูใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จึงมีความสนใจในการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยมุ่งหวังว่าจะได้ข้อสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3.2 ได้ทราบถึงความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีสถานภาพแตกต่างกันที่มีต่อสมรรถนะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2563 จำนวน 156 โรง จำนวน 1,981 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 611 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,370 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2563 ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดย

คำนวณจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่มที่ .05 ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูผู้สอนจำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ และตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรฐานแนวคิดของลิเคิร์ท 5 ระดับ และผ่านการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดลองใช้กับครูในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คนเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.929 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอนเป็นลำดับดังนี้ โดยจัดทำหนังสือเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ หลังจากได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ใช้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) วิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามเพศและตำแหน่งหน้าที่ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแปลผลและลำดับของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสมรรถนะ	ลำดับที่
1. สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.46	0.67	มาก	2
2. สมรรถนะการทำงานเป็นทีม	4.39	0.74	มาก	3
3. สมรรถนะคุณธรรมและจริยธรรม	4.47	0.68	มาก	1
4. สมรรถนะการมีวิสัยทัศน์	4.34	0.75	มาก	5
5. สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ	4.36	0.73	มาก	4
6. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล	4.22	0.64	มาก	6
รวม	4.37	0.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสมรรถนะสูงสุด คือ สมรรถนะคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.68) รองลงมา คือ สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.67) ส่วนด้านที่มีระดับสมรรถนะต่ำสุด คือ สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.64)

5.2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	ตำแหน่งหน้าที่				t	p-value
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.57	0.58	4.40	0.70	3.170	0.002**
2. สมรรถนะการทำงานเป็นทีม	4.54	0.62	4.32	0.78	3.756	0.000**

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	ตำแหน่งหน้าที่				t	p-value
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
3. สมรรถนะคุณธรรมและจริยธรรม	4.60	0.56	4.41	0.71	3.454	0.001**
4. สมรรถนะการมีวิสัยทัศน์	4.49	0.65	4.28	0.78	3.377	0.001**
5. สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ	4.48	0.63	4.30	0.76	2.974	0.003**
6. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล	4.38	0.59	4.16	0.66	4.048	0.000**
รวม	4.51	0.55	4.31	0.68	3.793	0.000**

**ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลจากการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ผู้บริหารในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทการเป็นผู้นำยุคใหม่ ต้องมีความเป็นผู้นำและมีสมรรถนะในทุกด้าน ถึงจะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้และปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีส่วนสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคลากรทั้งภายในภายนอกได้สะดวก รวดเร็วขึ้นเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร ข่อซิด (2559) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลพรรณ ศรีสุข (2558) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และดิจิทัล

6.1.1 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น มีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้อื่นปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในการทำงาน ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในและนอกสถานที่ทำงาน ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ตลอดจนดำรงตนและปฏิบัติตนอย่างที่ดีถูกต้องเหมาะสมมีอุดมการณ์ในการปฏิบัติงาน ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมให้บุคลากรและบุคคลภายนอกยอมรับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ ไชยเสนา (2550) ได้ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนฝักอาศีพกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร พบว่า ในด้านคุณธรรมจริยธรรม มีระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย ภักดีประยูรวงศ์ (2556) ได้ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม

6.1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับน้อยที่สุดในกลุ่มแต่มีระดับสมรรถนะในระดับมาก อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาให้ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัดได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูผู้สอนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เพื่อมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาและเรียนการสอน จึงทำให้ผู้บริหารมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพิ่มขึ้น แต่ก็มีผู้บริหารบางส่วนที่มีทักษะยังไม่ทันการเปลี่ยนแปลง แต่มีความตระหนักว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลมีความสำคัญต่อการศึกษา จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยี การสื่อสาร คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ส่งเสริมการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในสถานศึกษา นำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาพัฒนาสถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้สืบค้นด้วยตนเองและนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ตลอดจนพยายามพัฒนาความเป็นผู้นำทางด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขมนิจ ปรีเปรม (2554) ได้ศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหารระบบสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกอุตม์ จ้ายัน (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน ในการปฏิบัติงานและมุมมองในด้านสมรรถนะที่อาจแตกต่างกันจึงทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้านสมรรถนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุเทพ กุศลคุ้ม (2561) ได้ศึกษาระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่าระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา ในการบริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และข้าราชการครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารด้านวิชาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยี และสารสนเทศ และด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ควรจัดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถและเป็นผู้นำทางด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้บริหารได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ศึกษาหาความรู้ ด้านเทคโนโลยีมีความเป็นผู้นำและมีสมรรถนะในทุกด้าน ถึงจะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้และปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีส่วนสำคัญในการในการบริหาร

สถานศึกษา ผู้บริหารจึงควร มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจและกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

7.3.2 ควรมีการศึกษาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

8. เอกสารอ้างอิง

- เชมินิจ ปรีเปรม. (2554). สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหารระบบสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2562. จาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf
- เทือน ทองแก้ว. (2545). ภาวะผู้นำ : สมรรถนะหลักของผู้บริหารในยุคปฏิรูป. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/206238>
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- นลพรรณ ศรีสุข. (2558). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปาริฉัตร ช่อชิต. (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพบุลย์ ไชยเสนา. (2550). สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนฝักอากีกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2562). รายงานผลการดำเนินงาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประจำปีงบประมาณ 2562.

ขอนแก่น : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร :
พริกหวานกราฟฟิค.

อนุเทพ กุศลคุ้ม. (2561). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภาในการบริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

อุทัยภักดี ประยูรวงศ์. (2556). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่มัธยมศึกษา เขต 20. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกอุตม จ้ายอ้น. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร
กับการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo : Harper International Edition.

9. คำขอบคุณ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ได้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดี
จาก อาจารย์ ดร.จิรวัฒน์ วรณโรจน์ และอาจารย์ ดร.นิตยา เปี่ยมพิชนะ ตลอดจนคณาจารย์ประจำ
สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดและ
บกพร่องต่างๆ ตลอดจนเป็นกำลังใจ จนส่งผลให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย
ขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และขอขอบคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร
สถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมถึง
เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ และครอบครัว ที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริม ให้การการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงโดย
สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim
สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา นครพนม เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM TO ENHANCE ENGLISH SPEAKING
SKILL USING B-SLIM MODEL FOR PRIMARY 5 STUDENTS UNDER NAKHON
PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

แพรธารทอง อุดมกัน¹, พรเทพ เสถียรนพเก้า²

Paertanthong Udomkan¹, Pornthep Sathianoppakao²

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร^{1,2}

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : paer.s@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านพะทาย จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูดสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย 1)การออกเสียง 2)คำศัพท์ 3)ไวยากรณ์ 4)ความคล่องแคล่ว 5)ความเข้าใจและได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลที่ได้คือ 1)ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 แสดงว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 2)ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้อง ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก 3)ผู้วิจัยได้ปรับปรุงร่างหลักสูตร

ฝึกอบรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมมีความสมบูรณ์มากที่สุด หลังจากได้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยทักษะความเข้าใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ 11.08 สรุปได้ว่าทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีมาก 2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูดสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) คะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ใน 5 หน่วยการเรียนรู้อยู่ในระดับดี เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) โดยรวมความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้และเพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมมีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยได้ปรับกิจกรรมการเรียนรู้บางกิจกรรมให้มีเนื้อหาที่ง่ายขึ้นและสามารถปฏิบัติได้จริง การเพิ่มกิจกรรมการปฏิบัติ การลงมือทำให้มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่มากขึ้น

คำสำคัญ : 1. หลักสูตรฝึกอบรม 2. ทักษะการพูด 3. รูปแบบการสอน B-slim

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to develop a training course to promote English speaking skills using the B-slim teaching model. For grade 5 students, 2) To assess the effectiveness of a training program for enhancing spoken English skills using the B-slim teaching model for 5th grade students It is research and development The sample groups were 25 students of Ban Phathai School Tools used in this research A training course to promote English speaking skills using B-slim teaching model for Grade 5 students under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and t-test.

The results of the research were as follows: 1. The results of the development of training courses to promote English language learning on speaking skills for Prathomsuksa 5 students at Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2, with the content as follows 1) Pronunciation 2) Vocabulary 3) Grammar 4) Fluency 5) Comprehension. The suitability and consistency of the training program was examined by specialists. 1) The results of the feasibility analysis of the training course draft were

found that the mean value was 4.80 showing that they were most appropriate. 2) The consistency analysis results showed that the consistency index was between 0.80 and 1.00 indicating that the consistency was at a high level. 3) The researcher has revised the draft of the training course according to the suggestion of the expert in order to make the training course as complete as possible. After the training course. The researcher led the training course to use with the sample group and found that the overall score of English speaking skills was very good. According to the assumptions set by understanding skills. Has the highest average score of 11.08 In conclusion, the English speaking skills for the fifth graders after the training were very good. 2. The results of the evaluation of the effectiveness of the training program for promoting English learning in speaking skills for the fifth grade students were found that 1) The trainees had English speaking skills for the 5th grade students after the training was statistically significantly higher than before the training at .01 level. 2) The English speaking skill score for the fifth-graders in the five units of the unit was good. According to the assumptions set 3) Overall, students' satisfaction with the training program was the highest. Higher than the hypothesis set And to make the training course more complete Researchers have adjusted some of the learning activities to be simpler and more practical. Adding practice activities Taking more actions to improve the English speaking skills of students.

Keywords : 1. Training Course 2. Speaking Skills 3. Teaching Style B-slim

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบันเนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารการศึกษาการแสวงหาความรู้การประกอบอาชีพการสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลกและการตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลกนำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การศึกษาหาความรู้และการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก รวมทั้งมีการเน้นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารหรือเพื่อสื่อความหมายได้และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการใช้ภาษาทุกทักษะคือทักษะการฟังพูดอ่านและเขียน (Broughton, 1994) ภาษาอังกฤษจึงถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับ

มัธยมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมทั้งทักษะการฟังการพูดการอ่านและการเขียนซึ่งทักษะทั้ง 4 ล้วนมีความสำคัญเท่าๆกันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดตลอดจนการทำงานอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน O-NET ประจำปีการศึกษา 2562 ในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับประเทศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านพะทาย ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 36.34 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาคิดเป็นร้อยละ 29.15 (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2562) และจากการศึกษาปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนขาดทักษะการฟังพูดอ่านและเขียนเมื่อมีการทดสอบทักษะการฟังพูด อ่าน เขียนนักเรียนไม่สามารถสื่อสารด้วยการใช้ทักษะการพูดได้ และใช้โครงสร้างไวยากรณ์ผิดซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้คะแนนในระดับต่ำนักเรียนไม่มีความกระตือรือร้นที่จะฝึกเรียนฝึกจากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษให้ประสบผลสำเร็จจากการสะท้อนผลการสอนของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษถึงสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นอื่นๆ ในโรงเรียนบ้านพะทาย พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษยังไม่ได้นำเทคนิคและวิธีการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนที่เริ่มจากการฟังพูดอ่านและเขียนดังนั้นจึงส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถมาใช้สื่อความหมายทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆเพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและพบว่ามีรูปแบบการสอนแบบ B-SLIM (Bilash's Second Language Instructional Model) (Olenka Bilash, 2002) เป็นรูปแบบการสอนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอ่านออก เขียนได้และสื่อสารภาษาอังกฤษได้การจัดการเรียนภาษาอังกฤษตามรูปแบบการสอนนี้เน้นการสื่อความหมายด้านทักษะต่างๆทั้งการฟังพูดอ่านและเขียนจากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงสนใจนำรูปแบบ B-SLIM มาแก้ไขปัญหการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยที่กำหนดขั้นตอนกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน แล้วยังนำมาเป็นกระบวนการมาจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้และใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในและนอกห้องเรียน การสื่อสารตามเกณฑ์ของบิลาช(Bilash's Criteria for Communicative Activities –BCCA)เพื่อประเมินกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ในชั้นเรียนโดยกิจกรรมนั้นส่งเสริมหน้าที่ของภาษา

(Function of Language) มีการใช้สื่อสภาพจริง(Authentic Material) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งทักษะการฟังพูดอ่านและเขียนมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รู้อย่างอื่นนอกเหนือจากคำศัพท์และหลักไวยากรณ์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดและทัศนคติส่วนตัวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์เมื่อผู้เรียนปฏิบัติแล้วเกิดการเสี่ยงภัยต่ำ(Low Risk) และเกิดความปลอดภัยสูง (High Security) โดยกิจกรรมนั้นเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนปฏิบัติโดยไม่ผิดพลาดมากสร้างความมั่นใจลดความวิตกกังวลและกิจกรรมนั้นสนุกสนานน่าสนใจกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากร่วมกิจกรรม (ฐปทอง กว้างสวัสดิ์, 2549) เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้รู้อย่างมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2
- 2.2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพ
- 3.2 โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจสามารถนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim
- 3.3 นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม จะได้รับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพและการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม โดยการวิจัยครั้งนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านพะทาย1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ได้โดยการ

สุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1)หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 2)แบบทดสอบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ 3)แบบประเมินทักษะการพูด 5 หน่วยการเรียนรู้ 4)แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม การเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมร่างหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการโดยการส่งแบบสอบถามความสอดคล้องความเหมาะสม ของร่างหลักสูตร พร้อมทั้งร่างหลักสูตรและเอกสารคำชี้แจงให้แก่ผู้ประเมินด้วยตนเอง พร้อมทั้งนัดหมายวันรับผลการประเมินด้วยตนเอง เมื่อถึงกำหนดวันรับผลการประเมิน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมผลการประเมินด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล 1)การวิเคราะห์ผลการประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา คำนวณได้จากสูตร (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2553) 2)การวิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดการประเมินเป็นคะแนนเป็น 5 ระดับ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1)จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2)เนื้อหา 3)กระบวนการฝึกอบรม 4)การวัดและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกอบไปด้วย

1.1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1.2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดย (1)ประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน (2)ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูด

2) เนื้อหาประกอบไปด้วย

เนื้อหาในหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครพนม เขต 2 มีโครงสร้างประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาในการฝึกอบรมรวม 20 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ มีรายละเอียด ดังนี้

หน่วยที่ 1 การออกเสียง	ใช้เวลา 4 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 คำศัพท์	ใช้เวลา 4 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 ไวยากรณ์	ใช้เวลา 4 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 ความคล่องแคล่ว	ใช้เวลา 4 ชั่วโมง
หน่วยที่ 5 ความเข้าใจ	ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

3) กระบวนการฝึกอบรม

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ได้กำหนดกิจกรรมฝึกอบรมเป็นลักษณะแบบบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ไว้ ตั้งแต่หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-5 โดยจัดทำเป็นกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกัน โดยใช้กระบวนการการสอน B-slim model 5 ขั้นตอน

- 3.1) ขั้นวางแผนและการเตรียม(Planning and Preparation)
- 3.2) ขั้นทำความเข้าใจตัวป้อนหรือข้อความรู้ใหม่(Comprehensible Input)
- 3.3) ขั้นกิจกรรมเพื่อความเข้าใจและฝึกทักษะ(Intake Activity)
- 3.4) ขั้นผล(Output)
- 3.5) ขั้นประเมินผล(Evaluation)

4) การวัดและประเมินผล

4.1) ประเมินผลก่อนการอบรม

- 4.1.1) ทดสอบทักษะภาษาอังกฤษก่อนฝึกอบรม

4.2) ประเมินผลระหว่างอบรม

- 4.2.1) แบบฝึกกิจกรรมต่างๆ
- 4.2.2) ประเมินทักษะในหน่วยการเรียนรู้จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้
- 4.2.3) ตรวจแบบฝึกกิจกรรม

4.3) ประเมินผลหลังการอบรม

- 4.3.1) ทดสอบทักษะภาษาอังกฤษหลังฝึกอบรม
- 4.3.2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

5.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพและการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมการดำเนินการในขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ได้นำหลักคิดของ(Tyler, 1989) มาเป็นแนวทางในการประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการ ดังนี้

5.2.1 ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยนำผลจากการทดลองในขั้นตอนที่ 3 มาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พบว่า จากการนำกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1)ขั้นวางแผนและการเตรียม(Planning and Preparation) 2)ขั้นทำความเข้าใจตัวป้อนหรือข้อความรู้ใหม่(Comprehensible Input) 3)ขั้นกิจกรรมเพื่อความเข้าใจและฝึกทักษะ(Intake Activity) 4)ขั้นผล(Output) 5)ขั้นประเมินผล(Evaluation) นั้นในการทดลองพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.2.2 การแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตร หลังการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ผู้วิจัยนำปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไขในรายละเอียดต่างๆ จากข้อเสนอแนะข้างต้น ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ร่วมเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม และได้ติดตามการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และจากข้อเสนอแนะของวิทยากรและปัญหาที่พบขณะดำเนินงาน เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมมีความสมบูรณ์ขึ้น จึงปรับกิจกรรมการเรียนรู้บางกิจกรรมให้มีเนื้อหาที่ง่ายขึ้นและสามารถปฏิบัติได้จริง การเพิ่มกิจกรรมการปฏิบัติ การลงมือทำให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะมากขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า จากการนำข้อมูลพื้นฐานมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้องค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2)เนื้อหา 3)กระบวนการฝึกอบรม และ 4)การวัดและประเมินผลโดยสรุปรูปแบบการวิจัย ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี 2)การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3)การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพและการปรับปรุงหลักสูตร

ฝึกอบรม ทำให้หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนเหมาะสม สอดคล้องกันทั้งองค์ประกอบภายในและการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนพบว่าความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจึงได้นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสำคัญของทักษะพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1)การออกเสียง 2)คำศัพท์ 3)ไวยากรณ์ 4)ความคล่องแคล่ว 5)ความเข้าใจ โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรม ตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้ และประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ จัดประสบการณ์หรือจัดกิจกรรมฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยยังได้เลือกใช้กระบวนการและขั้นตอนของ B-slim โดยมีขั้นตอน 5 ขั้น ดังนี้ 1)ขั้นวางแผนและการเตรียม (Planning and Preparation) 2)ขั้นทำความเข้าใจตัวป้อนหรือข้อความรู้ใหม่(Comprehensible Input) 3)ขั้นกิจกรรมเพื่อความเข้าใจและฝึกทักษะ(Intake Activity) 4)ขั้นผล(Output) 5)ขั้นประเมินผล (Evaluation) ผลการตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ผลประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรในแต่ละด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือมีค่าความสอดคล้องมากกว่า .50 ทุกประเด็นหมายความว่าองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันอันเนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการด้านหลักสูตร ได้แก่ Tyler (1989); Saylor and Alexander Mode (2547); Skilbeck (1984)ได้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพตามขั้นตอนโดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ไปตามข้อเสนอแนะ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ได้ทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม มีการนำส่วนที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพะทาย อำเภอท่าอุเทน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 คน โดยประเมินผล 1)ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างการฝึกอบรม ตามจุดประสงค์แต่ละ

หน่วยการเรียนรู้ในทุกหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามลำดับคุณภาพ)วัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

6.2.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าคะแนนทดสอบหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คะแนนเฉลี่ยด้านการพูดภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นทักษะพบว่าทักษะด้านการออกเสียงอยู่ในระดับดีมากมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ 11.0 และทักษะด้านความคล่องแคล่ว มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่ 9.40 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ได้เพิ่มขึ้นจริง ทั้งนี้อาจเกิดจากองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหากระบวนการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล รวมไปถึงสื่อประกอบการฝึกอบรมที่มีความเหมาะสมหลากหลาย สรุปได้ว่าทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนได้จริงทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียน ได้ใช้เวลาในการปฏิบัติทักษะในแต่ละกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมที่กำหนดมีความเหมาะสมกับเพศและวัยของนักเรียน วิทยากรมีความรู้และความเข้าใจในการนำเสนอขั้นตอนต่างๆ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ คอยให้การสนับสนุน หรือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การใช้คำถาม กระตุ้นให้เกิดการพูดภาษาอังกฤษ ช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดความชัดเจนในการสื่อสาร ทำให้นักเรียน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ สอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2551) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรมก็คือ วิธีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้มากที่สุดในเวลาจำกัด นอกจากนี้ แบบประเมินผลทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาแล้วว่ามี ความสอดคล้องกันทุกรายการ สอดคล้องกับอารีย์ พรหมเล็ก (2553) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อพัฒนาความสามารถการจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับเด็กประถมวัย ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษาวิชาชีพครูอยู่ใน

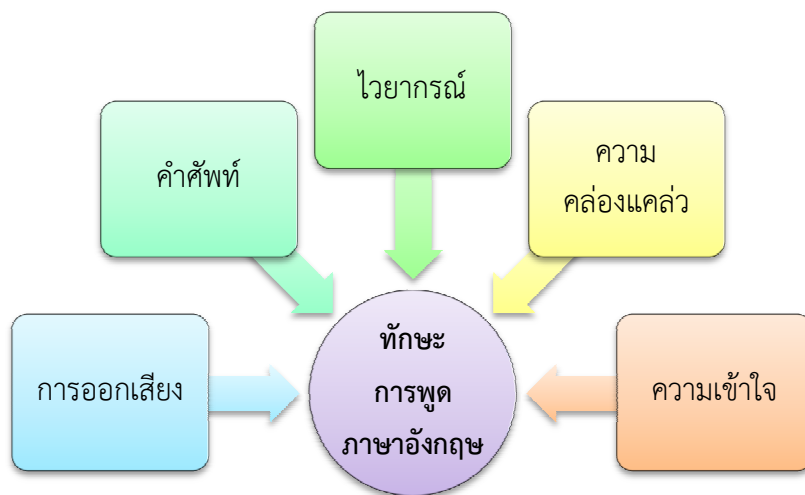
ระดับมาก สอดคล้องกับ สุทิน ศิรินคร (2554) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาฝึกหัดครู เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดทำโครงการจิตอาสาด้วยวิธีการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดทำโครงการจิตอาสาด้วยวิธีการจัดการความรู้ของนักศึกษาฝึกหัดครู หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ตรัยคุณ รอดเกษม (2556) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะผ่านระบบออนไลน์สำหรับนักพัฒนาหลักสูตร สถาบันฝึกอบรมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่ามีสมรรถนะหลังสิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะผ่านระบบออนไลน์สูงกว่าก่อนทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน B-slim สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.97$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านสถานที่/ระยะเวลา ด้านสื่อประกอบการฝึกอบรม และด้านการวัดและประเมินผล มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ 5.00 รองลงมาคือคะแนนเฉลี่ย 4.99 คือด้านวิทยากร ทั้งนี้อาจเพราะแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมและได้รับการพิจารณาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว อีกทั้งการจัดการฝึกอบรมมีองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ออกแบบให้เหมาะสมกับวัยไม่ยากจนเกินไป และสื่อการฝึกอบรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เห็นภาพพร้อมได้ยินเสียง ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ได้ฝึกพูดถาม แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้ โดยมีวิทยากรเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีกิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหว ไม่น่าเบื่อ มีการฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยและวิทยากรได้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร มีความเป็นกันเอง ผ่อนคลาย แต่ก็มีความท้าทายเหมาะสมกับวัย และความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับ สมชาย สังข์สี (2550) กล่าวว่า วิทยากรที่ให้ความรู้ในการฝึกอบรมต้องมีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์อย่างแท้จริง มีความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจชัดเจนกระตือรือร้นและให้ความสนใจ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยได้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พอสรุป

ได้ดั่งนี้ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอน B-slim ทำให้นักเรียนได้เพิ่มพูนทักษะการพูดภาษาอังกฤษและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทักษะการพูด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมตลอดจนคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมให้เข้าใจแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล และหากนำไปใช้กับผู้นำสถานักเรียนในระดับอื่นๆ ควรพิจารณาในส่วนของความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สถานที่ในการฝึกอบรม ควรให้เหมาะสมเอื้ออำนวย ต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เครื่องเสียง ไมโครโฟน ควรตรวจสอบความพร้อมก่อนการอบรม

8.2.2 วัสดุ อุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรมก่อนดำเนินการฝึกอบรมควรศึกษากิจกรรมและจัดเตรียมให้ครบตามจำนวนเพื่อความพร้อมและต่อเนื่องของการฝึกอบรม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เช่น การส่งเสริมการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น

8.3.2 ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่นควบคู่กันไปเพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้ภาษามากยิ่งขึ้น

8.3.3 ควรนำวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ไปใช้เป็นแนวทาง

9. เอกสารอ้างอิง

ถาดทอง ปานสุภวัชร. (2550). เอกสารคำสอน หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฐปทอง กว้างสวัสดิ์. (2549). คู่มือการสอนภาษาอังกฤษ. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2550). แนวทางการพัฒนาการสอนกระบวนการคิด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

_____. (2553). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2553). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : แฮออฟเคอร์มิสท์.

พิสนุ ฟองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เทียมฝ่าการพิมพ์.

_____. (2550). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : พรอเพอร์ตี้พริ้นท์.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ศศิธร ชันติธรางกูร. (2550). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สมคิด บางโม. (2551). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์.

สมชาย พงศ์วิลาวัณย์. (2551). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 3-4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สมชาย สังข์สี. (2550). หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาตามผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือสถานักเรียน. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

หรรษา นิลวิเชียร. (2547). การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการ และแนวปฏิบัติ. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อารี พรหมเล็ก. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาความสามารถ
การจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Kerr, J. F. (1989). **Changing the a Curriculum**. London : University of London Press.

Taba. (1962). **Curriculum Development Theory and Practice**. New York : Harcourt.
Braceand World.

Tyler, R. W. (1989). **Basic principle of curriculum an instruction**. Chicago : University
of Chicago Press.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.พรเทพ เสถียรนพเก้า ประธานที่ปรึกษา และ
รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้เมตตาดูแลเอาใจใส่ ให้คำชี้แนะ แก้ไข
และตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดทั้งให้กำลังใจ จนส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ตาม
หลักขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และกลุ่ม ตัวอย่างซึ่ง
ประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการอบรมอย่างตั้งใจ ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบทุกท่าน
ที่ได้ให้ความเมตตา กรุณาในการสอบวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี คำแนะนำ ข้อควรพิจารณา
ต่างๆ ที่ได้จากการสอบถือเป็นสิ่งดีที่ข้าพเจ้าได้นำมาศึกษาเพิ่มเติมและเป็นประโยชน์อย่างมาก จนทำให้
งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น คุณค่าจากการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบบูชาพระคุณบิดา มารดา ผู้มี
พระคุณ ตลอดจนครู อาจารย์ ทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้วิทยาการต่างๆ ให้การ
สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจในการทำงานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จ

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*

DEVELOPMENT OF CREATIVE LEADERSHIP ENHANCEMENT PROGRAM FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF NAKHON RATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 6

สืบพงษ์ ทัพหลวง¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Suebpong Tupluang¹, Thatchai Chittranun²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : keng_gs@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารและครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จำนวน 227 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยตนเองการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปเนื้อหาใจความสำคัญเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านความยืดหยุ่นและปรับตัว 2)ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 3)ด้านการทำงานเป็นทีม 4)ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 5)ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2. การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 1)หลักการและเหตุผล 2)วัตถุประสงค์ 3)กลุ่มเป้าหมาย 4)รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5)เนื้อหา 6)เทคนิคและเครื่องมือ และ7)การประเมินผล รูปแบบและวิธีการ ได้แก่ 1)การศึกษาด้วยตนเอง 2)การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3)การฝึกอบรม 4)การระดมสมอง 5)การศึกษาดูงานองค์ประกอบของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2)ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the current condition Desirable Conditions and Needs for Building Creative Leadership, 2) to develop a program for enhancing creative leadership for school administrators. The sample groups were 227 people and 5 qualified experts. Research instruments current condition questionnaire desirable condition program suitability assessment interview form. The research tools current condition questionnaire Desirable condition, interview form, and program suitability assessment form. The statistics used in the research were mean, standard deviation, and analyzing the necessary values and analyze the data from the self-interview.

The results were as follows: 1. Study the current condition Desirable Conditions and Needs for Building Creative Leadership under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 6, it was found that the overall level was at the moderate level. And the desirable condition of enhancing overall creative leadership was at the highest level. The results of the analysis of the needs for the development of creative leadership found that the areas that needed to be ranked in descending order were: 1) flexibility and adaptation, 2) consideration of individuality, 3) teamwork, 4) creativity and 5) vision. 2. Development of Creative Leadership enhancement Program for Executives Educational institutions under Nakhon Ratchasima Primary Educational

Service Area Office 6 consisted of 1) principles and reasons, 2) objectives, 3) target groups, 4) patterns and methods of development, 5) content, 6) techniques and tools, and 7) evaluation. Patterns and methods are: 1) workshops 2) training 3) study visit. The Elements of Creative Leadership consisted of 5 elements, 20 indicators, namely component 1 vision consisted of 4 indicators, component 2 consideration of individuality consisted of 4 indicators, component 3 Flexibility and Adaptation consisted of 3 indicators, Component 4 Creativity consisted of 4 indicators and Unit 4 Teamwork consisted of 5 indicators. The results of the evaluation of the development of the program were found that overall, it is most appropriate.

Keywords : 1. Program Development 2. Building Creative Leadership 3. School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวตลอดเวลา อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรมและปัจจัยภายนอกต่างๆ ส่งผลกระทบต่อองค์การการจัดการศึกษาทั้งด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี(Advance of Technology) การลงทุนทางด้านการศึกษา การแข่งขัน และความคาดหวังของสังคม ทำให้องค์การทางการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนเกิดการปฏิรูปการศึกษามีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงาน สำหรับประเด็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาคือ การเปลี่ยนแปลงโฉมใหม่ของระบบการบริหารงานองค์การเพื่อให้องค์การมีความคล่องตัวมีความสามารถในการปรับตัวมากขึ้น (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551)

การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ นั้นจำเป็นจะต้องอาศัยทักษะการเอื้ออำนวยความสะดวก อยู่ในระดับสูงทั้งนี้เพราะสาระที่เป็นภารกิจหลักของทฤษฎีนี้ได้แก่ การทำงานแบบทีมในการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้แบบทีม การร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา การจินตนาการ การสร้างภาพของอนาคตที่ควรเป็น การพิจารณาตรวจสอบความเชื่อร่วมกัน การใช้คำถาม การรวบรวมวิเคราะห์ และแปลความข้อมูลตลอดจนกระตุ้นครูอาจารย์วงสนทนาอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องการเรียนการสอน เป็นต้น ภารกิจดังกล่าวเหล่านี้ ล้วนแสดงออกถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้งสิ้น (วิเชียร วิทยอุดม, 2548)

ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อเป็นหลักในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และจากผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพยังอยู่ในระดับปานกลางซึ่งจะต้องปรับปรุงอีกมาก และพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่พฤติกรรมแบบมิตรสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยประกอบกับการสำรวจวิเคราะห์ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ส่วนใหญ่ยังขาดภาวะผู้นำในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการพัฒนาภาวะผู้นำทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรภายในสถานศึกษาไม่ได้พัฒนาตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ ทั้งด้านการบริหารงานและการบริหารวิชาการ ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาวะเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงทั้งด้านการบริหารจัดการและการบริหารงบประมาณ รวมถึงความตระหนักในการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ขาดการวางแผนอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาเกิดความขัดแย้ง การทำงานมีอุปสรรคการแก้ไขปัญหาที่ยากซับซ้อนล่าช้า บุคลากรขาดขวัญกำลังใจ และกลัวการเปลี่ยนแปลงไม่ยอมรับสิ่งใหม่ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อันสืบเนื่องมาจากการขาดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2563)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ให้ทันต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาสู่มาตรฐานสากล อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของครูให้มีมากขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการพัฒนาในหน่วยงานและองค์กรทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบให้สถานศึกษามีศักยภาพที่จะผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันและแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลกอย่างเต็มศักยภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

2.2 เพื่อการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น

3.2 ได้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,910 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 227 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซ์และมอร์แกน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา วิธีการของครอนบาคการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัย แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปใจความสำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์ประกอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	องค์ประกอบของ การเสริมสร้างภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	2.53	0.53	ปานกลาง	4.52	0.64	มากที่สุด
2	ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	2.48	0.60	น้อย	4.51	0.66	มากที่สุด
3	ด้านความยืดหยุ่นและปรับตัว	2.47	0.62	น้อย	4.54	0.64	มากที่สุด
4	ด้านความคิดสร้างสรรค์	2.54	0.61	ปานกลาง	4.53	0.62	มากที่สุด
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	2.51	0.61	ปานกลาง	4.48	0.64	มาก
รวม		2.51	0.59	ปานกลาง	4.52	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันองค์ประกอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ = 2.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางและน้อย โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์($\bar{X}$ = 2.54) ด้านการมีวิสัยทัศน์($\bar{X}$ = 2.53) และด้านการทำงานเป็นทีม($\bar{X}$ = 2.51) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์องค์ประกอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ด้านความยืดหยุ่นและปรับตัว($\bar{X}$ = 4.54) ด้านความคิดสร้างสรรค์($\bar{X}$ = 4.53)และด้านการมีวิสัยทัศน์($\bar{X}$ = 4.52)

5.2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 1)หลักการและเหตุผล 2)วัตถุประสงค์ 3)กลุ่มเป้าหมาย 4)รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5)เนื้อหา 6)เทคนิคและเครื่องมือ และ 7)การประเมินผล รูปแบบและวิธีการ ได้แก่ 1)การศึกษาด้วยตนเอง 2)การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3)การฝึกอบรบ 4)การระดมสมอง 5)การศึกษาดูงานองค์ประกอบของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4

ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4) ด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรม พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรม การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการและเหตุผล	4.60	0.55	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
3	กลุ่มเป้าหมาย	4.40	0.55	มาก
4	รูปแบบและวิธีการพัฒนา			
	4.1 การศึกษาด้วยตนเอง	4.40	0.55	มาก
	4.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ	4.80	0.45	มากที่สุด
	4.3 การฝึกอบรม	4.40	0.55	มาก
	4.4 การระดมสมอง	4.60	0.55	มากที่สุด
	4.5 การศึกษาดูงาน	4.60	0.55	มากที่สุด
5	เนื้อหา			
	5.1 การมีวิสัยทัศน์	4.80	0.45	มากที่สุด
	5.2 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	0.55	มาก
	5.3 ความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.60	0.55	มากที่สุด
	5.4 ความคิดสร้างสรรค์	4.60	0.55	มากที่สุด
	5.5 การทำงานเป็นทีม	4.60	0.55	มากที่สุด
6	เทคนิคและเครื่องมือ	4.60	0.55	มากที่สุด
7	การประเมินผล	4.40	0.55	มาก
รวม		4.56	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, $S.D=0.53$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า มีความต้องการโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1)ด้านความยืดหยุ่นและปรับตัว 2)ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 3)ด้านการทำงานเป็นทีม 4)ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 5)ด้านการมีวิสัยทัศน์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์, 2562) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1)ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า โดยรวมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (พุทธชาติ ภูจอมจิต, 2562) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำประกอบด้วย 3 วิธี ประกอบด้วย 1)การเรียนแบบผู้ใหญ่ 2)การอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 3)การศึกษาดูงาน

6.2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 มีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ 1)หลักการและเหตุผล 2)วัตถุประสงค์ 3)กลุ่มเป้าหมาย 4)รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5)เนื้อหา 6)เทคนิคและเครื่องมือ และ 7)การประเมินผล รูปแบบและวิธีการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1)การศึกษาด้วยตนเอง 2)การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3)การฝึกอบรม 4)การระดมสมอง 5)การศึกษาดูงานองค์ประกอบของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการพัฒนาเป็นชุดกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กรหรือรูปแบบในการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยงยุทธ ไชยชนะ, 2562) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรรัตน์ กางขุนทด, 2563) ได้ศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นทั้ง 7 ส่วน ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3)เนื้อหาสาระ 4)โครงสร้างของรูปแบบ 5)วิธีการพัฒนา 6)ระยะเวลาในการพัฒนา และ 7)การประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 เกิดองค์ความรู้ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ 1)การมีวิสัยทัศน์ 2)คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 3)การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 4)การมีความคิดสร้างสรรค์และ 5)การทำงานเป็นทีม

ภาพที่ 1 โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8.1.2 ควรมีระบบการตรวจสอบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

8.1.3 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ควรนำรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพที่หลากหลายมาผสมผสานและบูรณาการในการพัฒนา เช่น รูปแบบการจัดทำเอกสาร คู่มือประกอบการพัฒนา รูปแบบการปฐมนิเทศ รูปแบบการศึกษาด้วยตนเอง รูปแบบการฝึกกอบรมเข้ม รูปแบบการสืบค้น รูปแบบการศึกษาเป็นกลุ่ม รูปแบบการศึกษาดูงาน รูปแบบการให้มีส่วนร่วม

ในการสังเกตและประเมิน รูปแบบการให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการเป็นพี่เลี้ยง รูปแบบการพัฒนาในงาน เป็นต้น ไม่ควรใช้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมาใช้ในการพัฒนา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีการจัดทำโปรแกรมหรือโครงการใดๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีลักษณะแบบเป็นมาตรฐานทั่วไป เช่น จัดทำหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันโดยยึดเอาความต้องการจำเป็นในการออกแบบโปรแกรมหรือโครงการ

8.2.2 ควรนำโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

8.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพให้คำแนะนำให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาในการปฏิบัติงานของทีมงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวโมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำในเชิงระบบควบคู่กับโมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นนำเสนอวิธีการฝึกอบรมและพัฒนา

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่นที่หลากหลายยิ่งขึ้น

8.3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัด และประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ยงยุทธ ไชยชนะ. (2562). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรัตน์ กางขุนทด. (2563). **โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2548). **ภาวะผู้นำ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2563). **รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2563.** นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์ อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ ที่ท่านกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขรูปแบบ รูปเล่ม อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประเมินโปรแกรมขอขอบคุณผู้บริหาร ครูและบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 และทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาการวิจัยในเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีในส่วนของการศึกษานี้ให้แก่บุพการีชน ผู้มีพระคุณทั้งมวล ครูอาจารย์ ผู้เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา

สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3*

RELATIONSHIP BETWEEN THE MANAGEMENT OF THE EXECUTIVE AND THE
EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE INSTITUTE OF VOCATIONAL
EDUCATION NORTHEASTERN REGION 3

สุรวดี เอ็มรัตน์¹, พระครูชัยรัตนการ²

Surawadee Emrat¹, Phrakruchairatanakorn²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}

Email : emmarataesurawadee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จำนวน 9 วิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู คณาจารย์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมาคือ ด้านการสื่อสาร และจิตใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม 2. ประสิทธิภาพสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ รองลงมาคือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านคุณภาพบุคลากร 3. ความคิดเห็นของการบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสถานศึกษาทุกด้าน 4. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบัน

การอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันภายในกับประสิทธิผลสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม และด้านการสื่อสารและจูงใจ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ภายใน จะมีความสัมพันธ์กันภายใน 3 ระดับตามลำดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ ระดับที่ 2 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ กับด้านควบคุม และระดับที่ 3 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ กับด้านการควบคุม กับด้านการสื่อสารและการจูงใจ

คำสำคัญ : 1. ความสัมพันธ์ 2. การบริหารงานของผู้บริหาร 3. ประสิทธิผลสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the management of the executive of educational institution under the vocational education Institute in the Northeast Region 3, 2) to study the effectiveness of educational institutes under the Institute of vocational education Northeastern Region 3, 3) to analyze the relationship between the management of the executive and the Effectiveness of schools under the Institute of Vocational Education: Northeastern Region 3. The sample used in the research was personnel under the 9 institutes of vocational education Northeastern Region 3, including 325 of education administrators and lecturers. The instrument used for data collection was a questionnaire. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regression analysis.

The results of the research were as follows: 1. The Management of the Executive under the institute of vocational education: Northeastern Region 3, overall at a high level. 2. School effectiveness under the vocational education: Northeastern Region 3, overall at a high level. 3. Analyze information and opinions about the management of the executive and the effectiveness of schools under the Institute of vocational education: Northeastern Region 3. The opinions of the management of the executive were related to educational effectiveness in all aspects. 4. Analyze relationship between the management of the executive and the effectiveness of schools under the Institute of vocational education: Northeastern Region 3 which the relationship

and influence between the management of the executive and effectiveness of schools correlated internally with educational institution effectiveness in 3 aspects : the organization, control, communication and motivation. When considering the inner relationship, there will be a relationship within 3 levels, respectively, as follows. Level 1 is the management of the executive. The second level of organization management is the administration of the executives. Organization with the control and level 3, namely the management of the executives organization with the control side with communication and motivation.

Keywords : 1. Relationship 2. Management of the Executive 3. Effectiveness of Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันสมัย เข้ามามีบทบาทพร้อมกับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่เยาวชน เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมความดีงามในจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง แสวงหาหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหาร นั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะการดำเนินงานภายในองค์กร มีใช้กิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ต้องอาศัยความ

ความมือของทุกคนในองค์กรเพื่อทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546) สำนักมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ว่าต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับการ พัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนา แผนงานขององค์กร ให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนาและใช้วัตรกรรมการบริหารจนเกิดผลงาน ที่มีคุณภาพสูงขึ้นตามลำดับ ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่าง สร้างสรรค์ แสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา เป็นผู้นำและสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานดังกล่าว ที่ผู้บริหารนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2)ด้านการทำงานเป็นทีม 3)ด้านการสื่อสารและจูงใจ และ 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2548) กระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กร ไม่ว่าจะองค์กรนั้นจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก หรือองค์กรขนาดใหญ่ เป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนก็ตามสามารถดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ ต้องปฏิบัติงานในเชิงรุกโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการงานต่างๆ ที่จะนำพาองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จได้ จึงมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ ที่นักวิชาการด้านการจัดการได้นำกระบวนการบริหารจัดการ มาใช้ในการบริหารประกอบด้วย 1)การวางแผน 2)การจัดองค์การ 3)การนำ และ 4)การควบคุม (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2553)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา เกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่างๆ เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอ และมีทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พิมพรรณ สุริโย, 2552) กล่าวโดยสรุปประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญภายใต้ข้อจำกัดของการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดคือการพัฒนาผู้บริหาร การวัดและประเมินผลคุณภาพ การศึกษานั้น จะต้องประเมินได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนและผู้สำเร็จ การศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วม และปัจจัยพื้นฐานซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา ความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษามี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านคุณภาพผู้เรียน 2)ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 3)ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ และ 4)ด้านคุณภาพบุคลากร (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา และนโยบายของรัฐบาล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

2.3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3.2 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของผู้บริหาร การกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติในการสนับสนุนส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือในการ ปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จำนวน 9 วิทยาลัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 คน และครู/อาจารย์ จำนวน 1,094 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,139 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของคอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992) จำนวน 325 คน ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างไว้ว่าถ้ากลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 300 รายขึ้นไป ถือว่า ดี (as a good) โดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม ซึ่งแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค

Item-total Correlation ซึ่งการบริหารงานของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.530-0.857 และประสิทธิผลสถานศึกษามีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.385-0.744 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .980 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

5. ผลการวิจัย

5.1 การบริหารงานของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

ตารางที่ 1 การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

การบริหารงานของผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.23	0.83	มาก	5
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.21	0.85	มาก	8
3. ด้านการสื่อสารและจูงใจ	4.27	0.79	มาก	2
4. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.22	0.84	มาก	7
5. ด้านการวางแผน	4.25	0.82	มาก	3
6. ด้านการจัดองค์การ	4.28	0.78	มาก	1
7. ด้านการนำ	4.24	0.84	มาก	4
8. ด้านการควบคุม	4.22	0.83	มาก	6
รวม	4.24	0.82	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม

5.2 ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.36	0.77	มาก	2
2. ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้	4.36	0.78	มาก	3
3. ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ	4.36	0.74	มาก	1
4. ด้านคุณภาพบุคลากร	4.35	0.77	มาก	4
รวม	4.36	0.77	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ รองลงมาคือด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านคุณภาพบุคลากร

5.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิภาพผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิภาพผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

การบริหารงานของ ผู้บริหาร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	Y
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X ₁)	1.00								
ด้านการทำงานเป็นทีม (X ₂)	0.564**	1.00							
ด้านการสื่อสารและจูงใจ (X ₃)	0.501**	0.545**	1.00						
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X ₄)	0.550**	0.540**	0.638**	1.00					
ด้านการวางแผน (X ₅)	0.544**	0.659**	0.605**	0.628**	1.00				
ด้านการจัดองค์การ (X ₆)	0.652**	0.665**	0.610**	0.537**	0.694**	1.00			
ด้านการนำ (X ₇)	0.699**	0.680**	0.612**	0.655**	0.615**	0.527**	1.00		
ด้านการควบคุม (X ₈)	0.431**	0.545**	0.528**	0.588**	0.561**	0.567**	0.604**	1.00	
ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา (Y)	0.659**	0.653**	0.710**	0.688**	0.704**	0.732**	0.690**	0.725**	1.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสถานศึกษาทุกด้าน โดยเรียงลำดับการบริหารงานของผู้บริหาร ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสถานศึกษาสูงสุดไปหาต่ำสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม ด้านการสื่อสารและจูงใจ ด้านการวางแผน ด้านการนำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการทำงานเป็นทีม

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

Model	Unstandardize d Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta				Tolerance	VIF
1 (Constant)	1.557	.146			10.643	.000		
x ₆	.652	.034	.732		19.288	.000	1.000	1.000
2 (Constant)	1.446	.141			10.249	.000		
x ₆	.433	.050	.486		8.615	.000	.412	2.428
x ₈	.245	.043	.320		5.668	.000	.412	2.428
3 (Constant)	1.295	.142			9.108	.000		
x ₆	.290	.060	.325		4.846	.000	.277	3.608
x ₈	.193	.044	.252		4.386	.000	.379	2.639
x ₃	.231	.055	.264		4.199	.000	.317	3.158

a. Dependent Variable: y

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันภายในกับประสิทธิผลสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม และด้านการสื่อสารและจูงใจ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ภายใน จะมีความสัมพันธ์กันภายใน 3 ระดับตามลำดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ

ระดับที่ 2 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ กับด้านควบคุม และระดับที่ 3 ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ด้านการจัดองค์การ กับด้านการควบคุม กับด้านการสื่อสารและจูงใจ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายใน ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .01 ทุกด้าน ด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม ด้านการสื่อสารและจูงใจ ด้านการวางแผน ด้านการนำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการทำงานเป็นทีม เนื่องจากการบริหารงานภายในองค์การ ผู้บังคับบัญชาสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารองค์การนั้นใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร (Administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุ สิ่งของและการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ภารตินันต์นาวี (2555) ได้กล่าวว่า การบริหารงานของผู้บริหาร เป็นกระบวนการและสถานการณ์ ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้ผู้นำในกลุ่ม และมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้น สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ หรือการกระทำของผู้ผู้นำในการชักจูง หรือชักนำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ได้มีระเบียบปฏิบัติเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางเดียวกัน โดยใช้ระเบียบการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552 เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหาร กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ในการบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ ที่อาศัยหน้าที่ทางการบริหารอย่างน้อย 4 อย่างคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ผู้บริหารต้องเป็นผู้รับผิดชอบในกระบวนการดังกล่าว ใช้ทักษะทางการบริหาร แสดงบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับระดับการศึกษา รวมทั้งจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์การ ทั้งภายนอกและภายใน การที่จะพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้การศึกษาเป็นกระบวนการให้คนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ จะต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร และการจัดการที่ดีพอ โดยเปลี่ยนแปลงแนวคิด ให้สังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (วิโรจน์ สารัตนะ, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ ใจดี (2556) ซึ่งได้วิจัยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการพัฒนา

ทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารกระบวนการ และด้านผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนได้ร้อยละ 91 มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน

6.2 การบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์และอิทธิพลกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .01 ทุกด้าน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ภายใน พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์และอิทธิพลกับประสิทธิผลสถานศึกษา ด้านการจัดองค์การ การบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์และอิทธิพลกับประสิทธิผลสถานศึกษา ด้านการจัดองค์การและการควบคุม และการบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์และอิทธิพลกับประสิทธิผลสถานศึกษา ด้านการจัดองค์การ การควบคุม และการสื่อสารและจูงใจ เนื่องจากในการบริหารสถานศึกษานั้น การจัดองค์การเป็นภาระหน้าที่อันดับแรกก่อนการเริ่มปฏิบัติหน้าที่ เป็นการมอบหมายงานให้คนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน ที่ตั้งไว้ การจัดองค์การจะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบความรับผิดชอบต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนต่างฝ่ายต่างทราบว่า ใครต้องทำอะไร และใครหรือกิจกรรมใดต้องสัมพันธ์กับฝ่ายอื่นๆ อย่างไร เช่นเดียวกับการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่กำหนดการจัดองค์การไว้อย่างชัดเจนในระเบียบบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ปฏิบัติเช่นเดียวกับ และเพื่อความสะดวก และมีประสิทธิภาพในการบังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลปรานค์ ภาคสาร (2559) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิพลของบรรยากาศองค์กร และความยุติธรรมขององค์กรที่มีต่อประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของบรรยากาศองค์กร ความยุติธรรมขององค์กร และประสิทธิผลในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก บรรยากาศองค์กร ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการทำงาน ส่วนการสื่อสารภายในองค์กรไม่มีอิทธิพล ต่อประสิทธิผลในการทำงาน ความยุติธรรมขององค์กร พบว่า ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการทำงาน ส่วนความยุติธรรมด้านผลตอบแทนและความยุติธรรมด้านกระบวนการ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการทำ เมื่อสถานศึกษามีการจัดองค์การที่มีประสิทธิภาพแล้วจะส่งผลให้การควบคุม มีประสิทธิภาพ ซึ่งการควบคุม เป็นหน้าที่หลักในการจัดการระบบงาน และระบบคนตั้งแต่เริ่มการวางแผน โดยมีการวินิจฉัย และการตรวจสอบการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้ หากพบว่าไม่เป็นไปตามที่กำหนดก็สามารถทำการปรับเปลี่ยนวิธีการให้สามารถดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยหวังผลสำเร็จของงานตามแผนที่วางไว้เป็นสำคัญ ในขั้นตอนนี้จะรวมถึงการสรรหาคัดเลือกพนักงานที่มีคุณสมบัติตรงตามตำแหน่งงาน การนิเทศติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านบุคลากร การเงิน และ

ผลของงาน ซึ่งในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย เพื่อให้ง่ายต่อการบริหาร เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการบังคับบัญชา เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันท่วงที การควบคุมเป็น กระบวนการ หรือกลไกซึ่งองค์กรกำหนดขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรม หน้าที่ ความรับผิดชอบ หรืองานที่ได้รับมอบหมายจะประสบความสำเร็จ และได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้การควบคุมเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหาร การควบคุมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการวางแผน เพราะการควบคุมเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแผน การดำเนินการตามแผนและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ การควบคุมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้นำเทคโนโลยีและสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสถานศึกษา โดยการใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์(e-office) เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารประสานงาน การรับ ส่ง หนังสือราชการ ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การจูงใจ เป็นการนำเอาปัจจัยต่างๆ มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่จูงใจ จะต้องค้นหาว่าบุคคลที่เขาต้องการจูงใจ มีความต้องการหรือมีความคาดหวังอย่างไรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้บริหารจะต้องจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานในหน้าที่ หรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เช่น การเลื่อนขั้นตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การพิจารณาความดีความชอบ หรือการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งที่สูงขึ้น ถือเป็นการจูงใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ชุมศรี (2555) ได้ศึกษาการประเมินสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า สมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท จำนวน 8 ด้าน ดังนี้ 1)สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม 2)สมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัย การสื่อสารและจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา การประเมินผลเป็นกระบวนการ ขององค์กรหรือสถานศึกษา เพื่อทราบถึงประสิทธิผลอันเป็นการวัดผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน การประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา (2551) ได้ศึกษารูปแบบการ

บริหารการเปลี่ยนแปลงอาชีวศึกษาในประเทศไทย พบว่า การบริหารงานสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านคุณภาพผู้เรียน 2)ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 3)ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ และ 4)ด้านคุณภาพบุคลากร และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) กล่าวถึงการกำหนดคุณภาพและทิศทางของการอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)มุ่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณคนในระดับกลางไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และมีทักษะที่มีมาตรฐาน 2)มุ่งเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครู อาจารย์ ในสาขาต่างๆ ให้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3)มุ่งปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนการวางแผนในลักษณะแผนงานเครือข่ายเชื่อมโยงประสานกันอย่างชัดเจน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหาร กับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญการบริหารงาน ด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม และด้านการสื่อสารและจูงใจ เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษามีประสิทธิผล

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

7.2.2 สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาด้านการจัดองค์การ ด้านการควบคุม และด้านการสื่อสารและจูงใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาผลกระทบของการบริหารงานของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และการทำงานของกลุ่มอื่นๆ ภายในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติงานให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างยั่งยืน เช่น นักเรียน นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น

7.3.2 นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ควรใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นบ้าง เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก(Depth-Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียด ตรงประเด็น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

7.3.3 ควรศึกษาสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงว่า การบริหารงานของผู้บริหารงานในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพผลสถานศึกษาด้านอื่นๆ หรือไม่ อย่างไรเช่น ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง การทำงานล่าช้า เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ใจดี. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). สุดยอดภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว.
- นวลปรางค์ภาคสาร. (2559). อิทธิพลของบรรยากาศองค์กรและความยุติธรรมขององค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร. 13(1). 1-23.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2553). การจัดการสมัยใหม่(Modern Management). กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัล เอ็กเพรส.
- ประสิทธิ์ ชุมศรี. (2555). การประเมินสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา. (2551). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงอาชีวศึกษาในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พิมพรรณ สุริโย. (2552). ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2555). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มนตรี มิเกล.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2563. จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> DATA>PDF>
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2550). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). **A First Course in Factor Analysis**. 2nd ed. Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก พระครูวิจิตรปัญญารักษ์, ผศ.ดร. ประธานหลักสูตร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจนให้คำแนะนำอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณ พระครูชัยรัตนกร, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ เมย์ไธสง ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษณ์ ศรีทัดต์ และขอขอบคุณ นายบรรจง จำพร รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเทคนิคอัยยธิดา ผู้ให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ โปรแกรมข้อมูลคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ครู อาจารย์ และบุคลากรทุกท่าน ในการตอบแบบสอบถาม และอาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิดา ที่ได้อบรมสั่งสอนมา ตลอดจนเจ้าของผลงาน ตำรา และเอกสารวิชาการทุกท่านที่ ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาจนก่อให้เกิดแนวความคิดอันมีคุณค่าต่องานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น นักศึกษาปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสุรพล เอ็มรัตน์ และทุกคนในครอบครัว ผู้ซึ่งให้กำลังใจและเป็นแรงสนับสนุนในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจนส่งผลทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องมือบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณที่ได้อบรมสั่งสอน ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

การจัดการเชิงนวัตกรรม กรณีศึกษา มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม*

INNOVATION MANAGEMENT: A CASE STUDY OF MITR PHOL MODERN FARM

อังคณา หิรัญพฤกษ์¹, ฉัตรวรรณ องค์กรสิงห์²

Angkana Hiranprueck¹, Chatwaran Ongkasingh²

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต^{1,2}

College of Social Innovation, Rangsit University, Thailand.^{1,2}

Email : ang_koy@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม 2) เพื่อศึกษาการยอมรับและการแพร่กระจายของนวัตกรรมการเกษตร 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการ และพัฒนานวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มได้อย่างเหมาะสม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก เลือกประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีเจาะจงจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ อ้อย บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชาวไร่ อ้อยคู่สัญญา และผู้บริหารสถาบันการเงิน จำนวน 11 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างนวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มโดยมิตรผลนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากประเทศผู้ผลิตอ้อยชั้นนำของโลก มาพัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิประเทศ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาในการทำไร่ อ้อยของประเทศไทย เพื่อให้ชาวไร่ อ้อยให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต รักษาสิ่งแวดล้อม เสริมศักยภาพการแข่งขันด้านอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาล 2. การยอมรับและการแพร่กระจายของนวัตกรรมการเกษตรรูปแบบการเผยแพร่ นวัตกรรมใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ เป็นตัวแทนของมิตรผลในการแนะนำนวัตกรรมและสื่อสารกับชาวไร่ อ้อย ปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม คือ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางเศรษฐกิจ 3. แนวทางการบริหารจัดการ และพัฒนานวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มได้อย่างเหมาะสม มิตรผลเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชาวไร่ อ้อยในทางที่ดีขึ้น สร้างเครือข่ายชาวไร่ อ้อย พัฒนาคุณภาพและปริมาณผลผลิตอ้อย โดยปรับปรุงกระบวนการผสมผสานกับภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อย่างลงตัว และร่วมแก้ปัญหาในชุมชน

คำสำคัญ : 1. การจัดการ 2. การจัดการเชิงนวัตกรรม 3. มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study innovation management of Mitr Phol Modern Farm, 2) to study the diffusion and adoption of agricultural Innovation, 3) to propose the innovation management model for the Mitr Phol Modern Farm. This is qualitative research conducted by semi-structured interviewing of purposive sampling 11 persons; Mitr Phol executives, Cultivation Promoting Officers and sugarcane growers who are contract farming of Mitr Phol Sugar Corp., Ltd. In central and Northeastern area, and a financial institution's executive. In descriptive analysis.

The results of the study revealed that: 1. Creating management innovation of Mitr Phol Modern Farm, it was found that Mitr Phol brought knowledge and technology from leading sugarcane producing countries to develop it in accordance with the geography, way of life and wisdom of sugarcane farming in Thailand. To make sugarcane farming to increase productivity reduce production costs protect the environment enhance competitiveness in sugarcane and sugar industry 2. The diffusion and adoption of agricultural Innovation showed that the innovation diffusion model mainly used human media. Cultivation Promoting Officers represent Mitr Phol in introducing innovations and communicating with farmers. The dominant factors are contributed to the adoption of innovations are personal and economic factors. 3. Proposing the innovation management model for the Mitr Phol Modern Farm was figured out that Mitr Phol changes the quality of life of sugarcane farmers in a better way, builds a network of sugarcane farmers, improves the quality and quantity of sugarcane production by improving the agricultural process and merging Mitr Phol Modern Farm way to the wisdom of the farmers perfectly and helping them to solve the problems in the community.

Keywords : 1. Management 2. Innovation Management 3. Mitr Phol Modern Farm

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เทคโนโลยีการเกษตรมีความเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการผลิตในระบบการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป และการขนส่ง ตลอดหลายปีที่ผ่านมาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและ

ขับเคลื่อนสังคมไทยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตให้สูงขึ้น ลดต้นทุนการผลิตด้วย และปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการใหม่ ตลอดจนช่วยรักษาสภาพแวดล้อม “อ้อย” จัดเป็นสินค้าเกษตรและพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยที่อาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรเข้ามาประยุกต์ใช้ในทุกกระบวนการ มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 1 ล้านคน รายได้ส่วนใหญ่หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกน้ำตาลมากกว่าปีละ 130,000 ล้านบาท รวมทั้งมีระบบส่งเสริมชาวไร่อ้อยในการ สร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและ น้ำตาลทราย, 2558)

กลุ่มมิตรผลถือเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายของ ประเทศไทย มีส่วนช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ กระจายรายได้สู่ชาวไร่อ้อย สร้างรูปแบบการ บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างครบวงจรและยั่งยืน โดยนำเสนอแนวคิดการทำไร่อ้อยยุคใหม่ เรียกว่า “มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม” ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีระดับโลกมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมของประเทศไทย แนวทางหนึ่งคือการนำเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้ในไร่อ้อยทุก ขั้นตอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในระยะยาว และ เสริมประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อยและการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ในขณะที่ต้นทุนการทำไร่อ้อยก็ลดลง ด้วย (มิตรชาวไร่, 2558) อย่างไรก็ตาม “มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม” ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของ ชาวไร่อ้อยคู่สัญญาในชุมชนได้ทั้งหมดในระยะเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากรูปแบบการยอมรับนวัตกรรม ของชาวไร่อ้อยมีความแตกต่างกัน ชาวไร่อ้อยพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อมและเปรียบเทียบการ ประยุกต์ใช้นวัตกรรมกับการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ดังนั้นชาวไร่อ้อยจึงมีส่วนร่วมและการยอมรับ นวัตกรรมในระดับที่แตกต่างกัน

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้อยู่ท่ามกลางการทำงานของภาคเอกชน อย่าง บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเชิงนวัตกรรม กรณีศึกษา มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม เพื่อคลี่คลายหาคำตอบในด้านวิถีคิดเกี่ยวกับการจัดการการถ่ายทอด และการเผยแพร่ นวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม อันจะนำไปสู่แบบแผนในบริหารจัดการนวัตกรรม เพื่อการเกษตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษานวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม

2.2 เพื่อศึกษาการยอมรับและการแพร่กระจายของนวัตกรรมการเกษตร

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการ และพัฒนานวัตกรรมการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มได้ อย่างเหมาะสม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สามารถใช้รูปแบบการจัดการนวัตกรรมสังคมของมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มเป็นต้นแบบของการจัดการในภาคเกษตร โดยเฉพาะไร่อ้อย

3.2 เพื่อนำเสนอแนวทางที่สามารถบริหารจัดการ และประยุกต์ใช้นวัตกรรมโมเดิร์นฟาร์มอย่างเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจอื่นของประเทศไทย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย

3.3 เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดแนวทางการพัฒนาประเทศด้านการเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) โดยใช้ลักษณะวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษา “การจัดการเชิงนวัตกรรม กรณีศึกษามิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม” โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจด้านมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม ได้แก่ ผู้บริหารของ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่อ้อยของ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ชาวไร่อ้อยคู่สัญญาของโรงงานน้ำตาลมิตรผลในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้บริหารสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการให้เงินส่งเสริมชาวไร่ รวมจำนวน 11 คน

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interviews) การสนทนากลุ่ม(Focus Groups) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-participant observation)

ส่วนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษานี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ ได้แก่ การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการใช้คำถามและการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการควบคู่กับการสังเกต ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ ซึ่งเป็นการหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนโมเดิร์นฟาร์มที่มีอยู่แล้ว และนำมาสร้างเครื่องมือเป็นแนวคำถาม ผู้วิจัยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม 2563 เป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังพื้นที่โครงการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเวลาที่ชาวไร่อ้อยสะดวกและให้ความร่วมมือในการทำวิจัย ในการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นคนนอก เข้าสังเกตในฐานะผู้ปฏิบัติงานใน บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และมีประสบการณ์ในระหว่างปฏิบัติงานในการลงพื้นที่ทุกจังหวัดที่ตั้งโรงงานน้ำตาลมิตรผล แต่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชาวไร่อ้อยหรือเจ้าหน้าที่มิตรผลกำลังทำอยู่ จึงใช้วิธีการสังเกตตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ตามต้องการ ในประเด็นลักษณะการทำไร่อ้อยโดยทั่วไป การถ่ายทอดนวัตกรรมและการเผยแพร่วัฒนธรรม และการมี

ส่วนร่วมของชาวไร่อ้อย ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มาจัดหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูล การจำแนกชนิดข้อมูล และเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่แล้วเชื่อมโยงกับบริบทที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษานวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม พบว่า การสร้างนวัตกรรมสังคมของมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม เป็นกระบวนการทางความคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างจากเดิมเพื่อให้สังคมดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดนวัตกรรมสังคมของ ไมเคิลมิงค์ส (Minks, 2011) ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มิตรผลโมเดิร์นฟาร์มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวไร่อ้อยทั้งในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดกระบวนการทำไร่อ้อยที่แตกต่างจากเดิมและเป็นประโยชน์ต่อชาวไร่อ้อย โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างโรงงานมิตรผลและชาวไร่อ้อย ผ่านเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ แม้ว่าจะมีความซับซ้อนในการแก้ไขปัญหา นอกจากการตอบสนองต่อความต้องการของชาวไร่อ้อยแล้ว และสร้างความร่วมมือใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน ยังพบว่า ในการนำนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มไปปฏิบัติใช้นั้น จะมีการระดมผู้ได้รับประโยชน์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรม ได้แก่ ชาวไร่อ้อย และชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและทรัพยากรโดยตรง ในขณะที่โรงงานน้ำตาลมิตรผลเองได้รับประโยชน์สามารถเข้าถึงวัตถุดิบและการผลิตเช่นเดียวกัน

ความสำเร็จของมิตรผลเกิดขึ้นจากการศึกษาปัจจัยปัญหาของชาวไร่อ้อยให้ความร่วมมือในการบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาเพื่อช่วยเหลือชาวไร่อ้อย สามารถพิจารณาความต้องการที่แท้จริงของชาวไร่อ้อยโดยพบว่ามีปัญหาที่สำคัญได้แก่ 1) ปัจจัยปัญหาแรงงานของชาวไร่ 2) ปัจจัยปัญหาแหล่งน้ำของชาวไร่อ้อย 3) ปัจจัยด้านพื้นที่ของชาวไร่อ้อย 4) ปัญหาผลผลิตของชาวไร่อ้อย โอกาส และเงินทุนเป็นหลักสำคัญ มีปัจจัยปัญหาของชาวไร่อ้อยที่เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนานวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการส่งเสริมการเกษตรและนวัตกรรม 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม 3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า มิตรผลสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ (Pain Point) และความต้องการที่แท้จริงของชาวไร่อ้อย ด้วยวิธีการดังนี้ 1) ปัญหาด้านการส่งเสริมการเกษตรและนวัตกรรม ได้แก่ มีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวไร่อ้อย และให้ชาวไร่อ้อยได้เปรียบเทียบกับการทำไร่อ้อยแบบเดิม 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ปัจจัยปัญหาแรงงานของชาวไร่อ้อย ปัจจัยปัญหาแหล่งน้ำของชาวไร่อ้อย ปัจจัยด้านพื้นที่ของชาวไร่อ้อย ปัญหาผลผลิตของชาวไร่อ้อย ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกี่ยวกับเครื่องมือทำไร่อ้อย และสนับสนุนด้าน

การเงินของชาวไร่อ้อย(เงินเกี้ยว) 3)ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิตรผลบริหารจัดการแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน รักษาแหล่งน้ำสาธารณะด้วยการส่งเสริมให้ชาวไร่ไม่สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ สร้างแรงจูงใจให้ชาวไร่หันมาทำอ้อยอินทรีย์ และลดการเผาอ้อยเพื่อลดฝุ่นควัน PM 2.5 และมลพิษ ด้วยนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรลดการเผาไว้ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว หันมาตัดอ้อยสด เพื่อให้ใบอ้อยชุ่มชื้นย่อยสลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ในดิน นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ชาวไร่อ้อย ซึ่งสามารถขายสิ่งที่เหลือทิ้งให้เป็นวัตถุดิบชีวมวลให้กับโรงไฟฟ้า

ระบบการทำไร่อ้อยสมัยใหม่แบบมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มใช้ทฤษฎี 4 เสาหลักนำมาปฏิบัติ (กลุ่มมิตรผล, 2559) ได้แก่ 1)ปลูกพืชบำรุงดินสลับหมุนเวียนและไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่เดิม 2)ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่เพื่อลดผลกระทบจากการบดอัดของดินในแปลง 3)ลดการไถพรวนเพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ 4)ใช้ประโยชน์จากใบอ้อยในการคลุมดิน ไม่เผาใบอ้อยทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อลดการทำลายความสมบูรณ์และโครงสร้างของดิน นับว่ามิตรผลโมเดิร์นฟาร์มช่วยสนับสนุนวิถีเกษตรธรรมชาติที่ลดการใช้สารเคมี เป็นแนวทางการทำไร่อ้อยที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง สร้างประโยชน์ทางอ้อมแก่สิ่งแวดล้อมโดยสามารถช่วยลดการเผาอ้อยลดปัญหาสารเคมีตกค้าง รวมทั้งการนำจีพีเอส(GPS) มาใช้ในการกำหนดพื้นที่ซึ่งช่วยป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนได้อีกทางหนึ่ง (มิตรชาวไร่, 2558)

5.2 ผลการศึกษาการยอมรับและการแพร่กระจายของนวัตกรรมการเกษตร พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการยอมรับนวัตกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อายุ เพศของหัวหน้าครอบครัว ขนาดพื้นที่ไร่อ้อย รายได้ของชาวไร่อ้อย และความพร้อมของสินเชื่อ คุณลักษณะของชาวไร่อ้อยมีความสอดคล้องกับการยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม โดยสามารถแบ่งคุณลักษณะของชาวไร่อ้อยมิตรผลออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเป็นนวัตกรรมในเอกัตบุคคล (Roger, 2003; Roger & Shoemaker, 1971; เสน่ห์ ญาณสาร, 2551) ดังนี้ 1)กลุ่มบุกเบิกหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Innovators) ชาวไร่อ้อยตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมทันทีที่มีพื้นที่ทำไร่ขนาดใหญ่ ทั้งของตนเองและการเช่าพื้นที่หรือมีลูกไร่ มีฐานะค่อนข้างมั่นคง มีหัวก้าวหน้า ชอบทดลอง สามารถยอมรับความเสี่ยงได้ดี และมีประสบการณ์มากในการจัดการพื้นที่ปลูกอ้อย 2)กลุ่มใหญ่ที่ยอมรับนวัตกรรม(Early Majority) ชาวไร่อ้อยที่ใช้เวลาตัดสินใจประมาณ 2-3 ปี หลังจากที่มีตัวอย่างชาวไร่รายอื่นที่ยอมรับนวัตกรรมและลงมือทำงานเห็นผลลัพธ์แล้ว มีพื้นที่ทำไร่ขนาดใหญ่ ทั้งที่เดินของตนเองและการมีลูกไร่ มีฐานะค่อนข้างมั่นคง เป็นผู้นำทางความคิดให้กับคนในชุมชน สามารถยอมรับความเสี่ยงได้ และมีประสบการณ์ในการจัดการพื้นที่ปลูกอ้อย 3)กลุ่มล่าช้า(Laggards) ชาวไร่อ้อยที่ยังไม่ตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม แม้จะเห็นชาวไร่รายอื่นลงมือทำงานเห็นผลลัพธ์แล้ว หลีกเลี่ยงความเสี่ยง อายุมาก หัวโบราณ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี พื้นที่ในไร่ไม่ค่อยเหมาะสมกับการปลูกอ้อย และเป็นผู้

ตัดสินใจคนเดียวในครอบครัว ซึ่งพยายามถ่ายทอดการทำไร่ไปสู่รุ่นหลาน เมื่อพิจารณาแล้วชาวไร่ อ้อยกลุ่มนี้ยังไม่ยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม

5.3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาวัตกรรมการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม พบว่า มิตรผลโมเดิร์นฟาร์มเกิดขึ้นจากปัญหาที่ชาวไร่อ้อยในประเทศไทยต้องเผชิญ ชาวไร่อ้อยในประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยวิธีการทำไร่แบบดั้งเดิม โดยดำเนินการเกษตรแบบเชิงรับตามความเคยชินที่สืบทอดกันมา ปัจจุบันชาวไร่อ้อยกำลังเผชิญกับปัญหาความที่ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน มิตรผลโมเดิร์นฟาร์มเป็นนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการไร่อ้อยที่สนับสนุนการทำไร่อ้อยที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีระดับโลก ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2551) การสร้างนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มที่มีผลต่อการตัดสินใจของชาวไร่อ้อยประกอบด้วย 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นความรู้ ชั้นจิตใจ ชั้นการตัดสินใจ ชั้นการนำไปใช้ และชั้นการยืนยัน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรมของ Roger (2003) โดยแต่ละชั้นมีรายละเอียดดังนี้ 1)ชั้นความรู้ เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม โดยมิตรผลวางแผนและดำเนินกลยุทธ์ในการให้ความรู้กับชาวไร่อ้อยในพื้นที่รับผิดชอบของมิตรผล ทำให้เกิดความตระหนักและสนใจที่จะนำนวัตกรรมนี้ไปใช้ ชาวไร่อาจจะตัดสินใจยอมรับวัตกรมนั้นเลยหรือเก็บข้อมูลไว้ใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจต่อไป 2)ชั้นจิตใจ เป็นขั้นตอนที่จะชักชวนหรือโน้มน้าวให้ชาวไร่อ้อยมีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม แต่ทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อนวัตกรรมจะไม่ส่งผลโดยตรงต่อการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ดังนั้น ชั้นโน้มน้าวจะเกิดหลังจากชั้นความรู้ มิตรผลสนใจในลักษณะของการปัจจัยปัญหาที่ชาวไร่อ้อยกำลังเผชิญ และกำลังเกิดความกังวลใจต่อปัญหานั้น ดังนั้น ชาวไร่อ้อยจึงเกิดความมั่นใจนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในไร่อ้อยของตนเอง 3)ชั้นการตัดสินใจ เป็นชั้นที่ชาวไร่อ้อยต้องเลือกว่าจะปฏิเสธหรือยอมรับนวัตกรรม ซึ่งการยอมรับหมายถึง การนำนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มไปใช้งานในการทำไร่อ้อย หากชาวไร่ได้ทดลองทำมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มในไร่อ้อยของตนเองแล้วแล้วจึงจะตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธได้ง่ายและเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งในกลุ่มชาวไร่อ้อยที่ปฏิเสธนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มเป็นไปในลักษณะปฏิเสธการใช้งาน ไม่ใช่การปฏิเสธโดยสิ้นเชิง เนื่องจากยังคงมีการคิด ไตร่ตรองและหาอาจปรับเปลี่ยนมายอมรับได้ในภายหลัง 4)ชั้นการนำไปใช้ เป็นชั้นที่ชาวไร่ำนำนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มไปใช้จริงในการทำไร่อ้อยของตนเอง ซึ่งนวัตกรรมมีกระบวนการทำไร่อ้อยแบบใหม่ จึงอาจทำให้ชาวไร่อ้อยเกิดความไม่แน่ใจในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ จึงยังคงต้องการความช่วยเหลือ คำแนะนำ และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่หรือชาวไร่อ้อยที่ทำมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มมานานแล้ว นอกจากนี้ ในชั้นการนำไปใช้ชาวไร่อ้อยอาจเกิดการปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และข้อจำกัดของตนเอง 5)ชั้นการยืนยัน เป็นชั้นที่ชาวไร่อ้อยหาการสนับสนุน ส่งเสริม และแนวร่วมใน

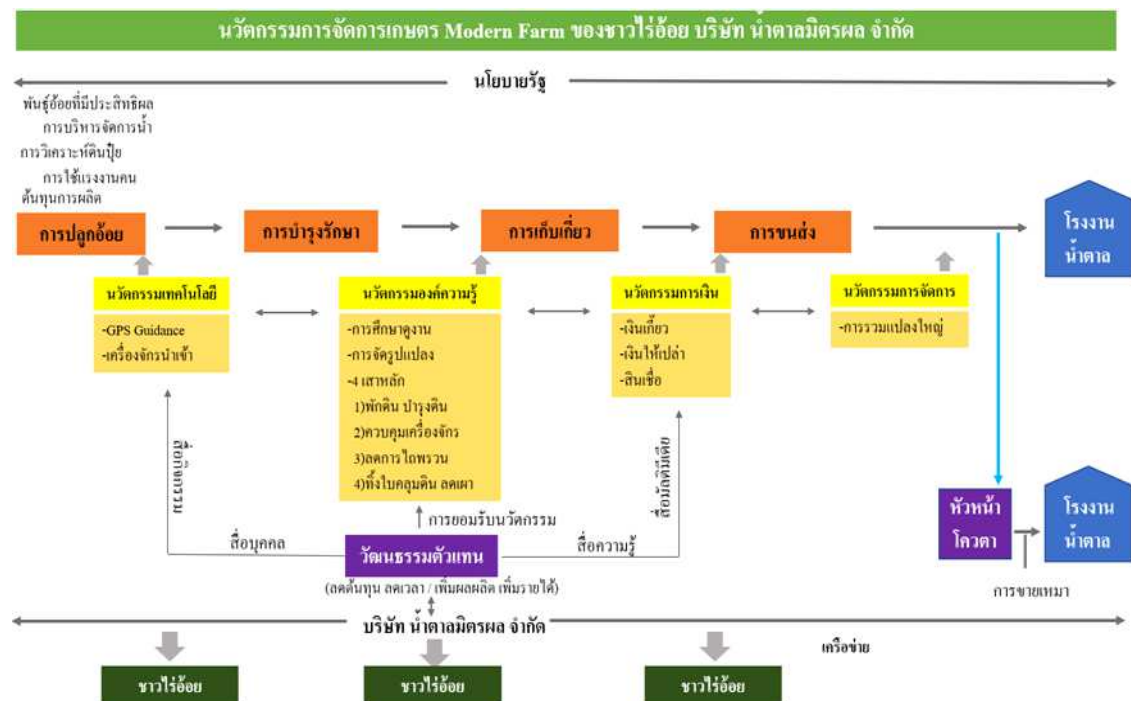
การใช้นวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม เพื่อให้เกิดความมั่นใจและยืนยันที่จะนำนวัตกรรมไปใช้อย่างต่อเนื่อง ทักษะของชาวไร่อ้อยเป็นสิ่งสำคัญในการยืนยันนี้ ขึ้นอยู่กับการสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือในการใช้นวัตกรรมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่และสื่อต่างๆ ที่มีความเหมาะสมและสร้างความพึงพอใจในนวัตกรรม

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม ผู้วิจัยพบว่านวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มใช้รูปแบบการคิดสิ่งใหม่ทำลายล้างสิ่งที่มีอยู่เดิม ในขณะที่หลายภาคส่วนเน้นการพัฒนาชาวไร่อ้อยให้เปลี่ยนจากยุคสังคมเกษตรกรรมไปสู่การใช้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตอ้อยสู่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาล มิตรผลทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการทำไร่อ้อยโดยใช้แรงงานคนและพึ่งพาธรรมชาติแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบใหม่ ชาวไร่อ้อยได้ศึกษาและทดลองจนรับรู้ได้ว่าการทำไร่อ้อยแบบใดเหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง มีการปฏิบัติร่วมกันหรือปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างให้เกิดความสมดุลในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานส่งผลให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม การเปลี่ยนผ่านครั้งนี้สามารถทดแทนหรือบรรเทาปัญหาต่างๆ ที่กีดกันชาวไร่อ้อย

การทำไร่อ้อยแบบมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม คือ นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการไร่อ้อยตามแบบฉบับของกลุ่มมิตรผล ที่ได้รับการพัฒนามาจากองค์ความรู้และเทคโนโลยีตามแบบประเทศผู้ผลิตอ้อยและน้ำตาลชั้นนำของโลก โดยนำมาพัฒนาต่อยอดและสร้างคุณค่าขึ้นอีกระดับให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตภูมิปัญญาในการทำไร่อ้อยของประเทศไทย โดยช่วยเสริมประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อย เพื่อให้เกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต รักษาสิ่งแวดล้อมและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งเสริมศักยภาพการแข่งขันด้านอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลของไทยในระยะยาว (กลุ่มมิตรผล, 2559) จากการศึกษาแนวทางการทำไร่อ้อยสมัยใหม่ที่ปลอดภัยสารเคมีช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน ทำให้มิตรผลโมเดิร์นฟาร์มสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและปริมาณน้ำของประเทศไทย มุ่งเน้นการทำไร่อ้อยอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน สร้างแรงจูงใจให้ชาวไร่หันมาทำอ้อยอินทรีย์และไม่เผาอ้อย มีการบริหารจัดการน้ำโดยไม่สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ จึงไม่สร้างผลกระทบต่อแหล่งน้ำสาธารณะ (กลุ่มมิตรผล, 2562)

สำหรับชาวไร่ที่ต้องการเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมมาทำไร่อ้อยแบบมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มนี้ ต้องเป็นชาวไร่คู่สัญญา ก่อน จากนั้นกลุ่มมิตรผลวางแผนให้อย่างเป็นระบบตั้งแต่การดูแลชาวไร่อ้อยให้มีความรู้เรื่องการจัดการไร่อ้อย กระบวนการปลูกอ้อย การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง สนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อภายใต้ระบบส่งเสริมชาวไร่ มุ่งเน้นในการนำเครื่องจักรการเกษตรมาใช้ในการทำไร่อ้อยทุกขั้นตอน พร้อมทั้งทำสัญญาซื้อขายอ้อยล่วงหน้าเพื่อการจัดหาอ้อยเข้าสู่กระบวนการผลิตซึ่งสามารถอธิบายภาพรวมของนวัตกรรมการจัดการได้ดังภาพที่ 1

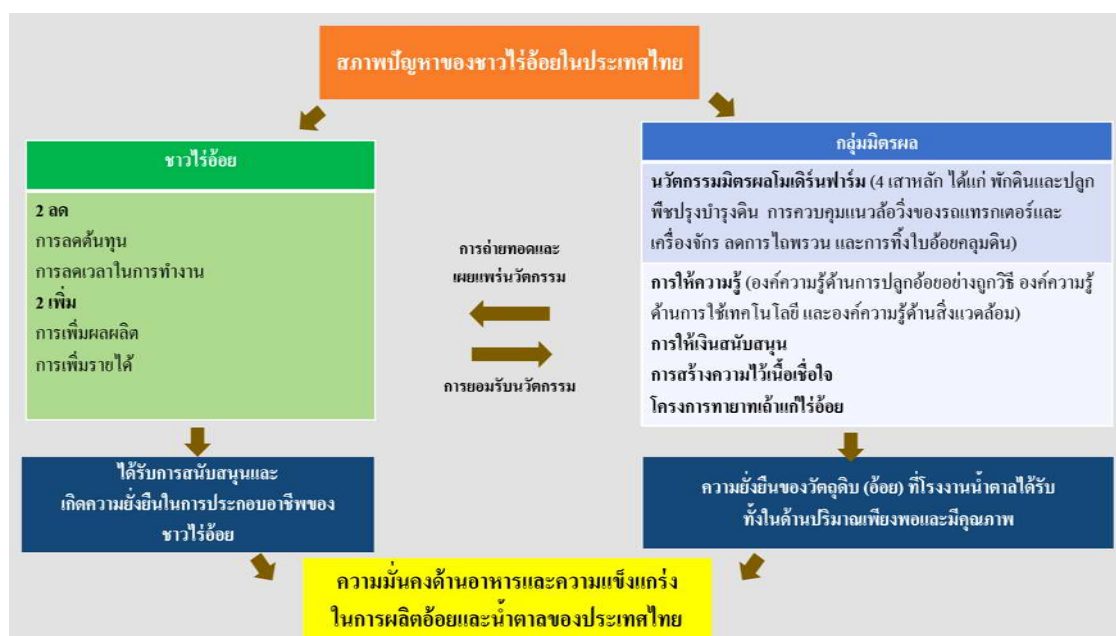

ภาพที่ 1 ลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมการจัดการมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม

6.2 การยอมรับและการแพร่กระจายของนวัตกรรมการเกษตร ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม เป็นกระบวนการนำเอาข้อมูลสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ส่งตรงไปยังชาวไร่อ้อยทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุกเบิกหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มใหญ่ที่ยอมรับนวัตกรรม และกลุ่มล่าช้า ผ่านการสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ และชาวไร่อ้อยมีการนำไปใช้จนเกิดการยอมรับนวัตกรรม มิตรผลสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ของโรงงานและชาวไร่อ้อย ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญสำหรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม โดยใช้วิธีผสมผสานหลายรูปแบบ ได้แก่ 1)ช่องทางบุคคลในท้องถิ่น โดยอาศัยชาวไร่อ้อยในชุมชนที่ยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มและลงมือทำจริงจึงแล้วได้ผลดี เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังชาวไร่อ้อยคนอื่นๆ 2)ช่องทางบุคคลนอกท้องถิ่น คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของมิตรผล เป็นผู้ถ่ายทอดนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม รวมทั้งชาวไร่อ้อยในจังหวัดอื่นที่ยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มและลงมือทำจริงจึงแล้วได้ผลดี 3)ช่องทางสื่อมวลชน หมายถึง สื่อต่างๆ ของมิตรผล เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ (เว็บไซต์ และสื่อสิ่งพิมพ์) สื่อมัลติมีเดีย และสื่อกิจกรรม การยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งผ่านนวัตกรรม (เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่) กับผู้รับนวัตกรรม(ชาวไร่อ้อย) เป็นกระบวนการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่ในฐานะสื่อบุคคล ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสื่อสาร ในลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบสื่อสารสองทาง ในการปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ

และร่วมติดตามควบคุม พร้อมถ่ายทอดนวัตกรรม แบ่งปันข้อมูลองค์ความรู้ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อชาวไร่อ้อย

6.3 แนวทางการบริหารจัดการและพัฒนานวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม นอกจากจะพบว่า การสร้างนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มที่มีผลต่อการตัดสินใจของชาวไร่อ้อยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นความรู้ ขั้นจูงใจ ขั้นการตัดสินใจ ขั้นการนำไปใช้ และขั้นการยืนยัน ผู้วิจัยยังพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาของชาวไร่อ้อยและความมั่นคงด้านอาหาร โดยนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ปัญหาของชาวไร่อ้อยในประเทศไทย จากนั้นกลุ่มมิตรผลได้พัฒนานวัตกรรมและนำมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มออกมาถ่ายทอดและเผยแพร่นวัตกรรมให้แก่ชาวไร่อ้อย พร้อมทั้งการให้ความรู้ การให้เงินสนับสนุน การสร้างความไว้วางใจ และจัดทำโครงการทายาทแก่ชาวไร่อ้อย การสนับสนุนของกลุ่มมิตรผลทำให้ชาวไร่อ้อยได้ลดต้นทุน ลดเวลาในการทำงาน เพิ่มผลผลิต และเพิ่มรายได้ ดังนั้นเมื่อชาวไร่อ้อยได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่จำเป็นจนเกิดการยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มแล้วทำให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ อันจะส่งผลดีต่อความยั่งยืนของวัตถุดิบที่ส่งเข้าสู่โรงงานน้ำตาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและความแข็งแกร่งในการผลิตอ้อยและน้ำตาลในประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาของชาวไร่อ้อยและความมั่นคงด้านอาหาร

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ มิตรผล และชาวไร่อ้อย จะทำให้เกิดความแข็งแกร่งในการผลิตอ้อยและน้ำตาลของประเทศไทย ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน การสนับสนุนชาวไร่อ้อยด้านการบริหารจัดการน้ำและรับมือกับภัยแล้งอย่างบูรณาการ ร่วมมือกันพัฒนาอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของหลักวิชาการและประสบการณ์ ด้วยกระบวนการหรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของชุมชน มีรายได้มั่นคง มีปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐควรสนับสนุนภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในการทำไร่อ้อยน้ำตาลทั้งระบบอย่างจริงจัง รวมทั้งอุตสาหกรรมต่อเนื่อง พร้อมกำหนดนโยบายกำกับและควบคุมการดำเนินการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอ้อย น้ำตาล และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง บนพื้นฐานความพอดี และเป็นธรรมต่อสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 สถานการณ์ภัยแล้งนับว่าเป็นประเด็นความท้าทายต่อการเกษตรของประเทศไทยที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการเตรียมการ ประเมินปัญหา และดำเนินมาตรการเกี่ยวกับความช่วยเหลือ สำหรับโมเดลนี้เน้นนโยบายการบริหารจัดการน้ำและรับมือกับภัยแล้งอย่างบูรณาการเพื่อให้ผลผลิตสูงสุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้แขนงต่างๆ โดยรวมที่ภาครัฐและมิตรผลควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้พร้อมต่อการแข่งขันในระบบการค้าเสรี ดังนี้ 1)ระบบการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล 2)การส่งเสริมการเกษตรด้านพันธุ์อ้อย 3)ดิจิทัลเทคโนโลยีด้านการเกษตร ได้แก่ เทคโนโลยีการสำรวจข้อมูลระยะไกล(Remote Sensing: RS) และการใช้อากาศยานไร้คนขับ(Unmanned Aerial Vehicles: UAVs) หรือโดรน(Drone) 4)ระบบฐานข้อมูลการวิจัยอ้อยและน้ำตาลทราย

7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มกับโครงการโมเดิร์นฟาร์มของโรงงานน้ำตาลแห่งอื่น

7.3.2 ควรมีการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องในการศึกษานวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มกับกลุ่มตัวอย่างชาวไร่อ้อยในจังหวัดอื่นของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อหาข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อชาวไร่อ้อยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

7.3.3 ควรทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้หญิง เนื่องจากผู้วิจัยสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ชาย และวิจัยเปรียบเทียบกับครอบครัวของชาวไร่อ้อยรุ่นใหม่ เนื่องจากผู้วิจัยสัมภาษณ์เฉพาะชาวไร่อ้อยที่มีประสบการณ์ทำไร่อ้อยมายาวนานซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม

7.3.4 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมชาวไร่กับการยอมรับนวัตกรรมมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มของชาวไร่อ้อย

7.3.5 ควรนำแนวคิดโมเดิร์นฟาร์มไปวิจัยกับกลุ่มเกษตรกรประเภทอื่น และพัฒนาไปกับพืชหรือสินค้าเกษตรอื่นๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์กับอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย

8. เอกสารอ้างอิง

กลุ่มมิตรผล. (2559). เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาทักษะการทำไร่อ้อยสมัยใหม่.

ชัยภูมิ : โรงงานน้ำตาลมิตรผลชัยภูมิ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดชัยภูมิ.

กลุ่มมิตรผล. (2562). การทำไร่อ้อยสมัยใหม่แบบมิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2562.

จาก https://www.mitrphol.com/page_detail.php?p=4&topic=23

เกรียงศักดิ์ ปัทมรชชา. (2551). การนำการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมการเกษตร : การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรม. สุราษฎร์ธานี : สุวรรณอักษร.

มิตรชาวไร่. (2558). ก้าวสู่ปีที่ 2 มิตรผลโมเดิร์นฟาร์ม เปิดโลกทัศน์ใหม่ : ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ความยั่งยืน. วารสารมิตรชาวไร่. 2(3). 10-11.

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2558). รายงานประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย.

เสนห์ ญาณสาร. (2551). ภูมิศาสตร์การเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Minks, M. (2011). *Social Innovation: New Solution to Social Problems*. Washington, D.C. : Georgetown University.

Roger, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. New York : A Division of Macmillan Publishing.

Rogers, E.M. & Shoemaker, F.F. (1971). *Communication of Innovation: A Cross-Cultural Approach*. 2nd ed. New York : The Free Press.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สังจิต พิริยะรังสรรค์ ประธานกรรมการสอบผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงอร พลเดชา ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา กรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวิญญู องค์กรสิทธิ์ กรรมการและที่ปรึกษา ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด นอกจากนี้ยังขอขอบพระคุณครอบครัว เพื่อนในหลักสูตรปริญญาเอกและบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด

นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด*

THE PERFORMING ARTS OF THE PROCESSION OF THE SOMMA NAM KHUEN PHENG
SENG PRATIP FESTIVAL IN ROI-ET PROVINCE

ปารเมศ มุลพิมพ์¹, อุรารมย์ จันทมาลา²

Paramet Moonpim¹, Ourarom Chantamala²

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Fine and Applied Arts, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : moonpim2533@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างในขบวนประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปเครื่องมือที่ใช้ในการทำข้อมูลได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย อาจารย์ด้านนาฏศิลป์ จำนวน 3 คน อาจารย์ด้านเครื่องแต่งกาย จำนวน 3 คน และนักดนตรี จำนวน 3 คน รวม 9 คน และระยะเวลาการเก็บข้อมูล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นลักษณะการแสดงของนาฏยประดิษฐ์ที่เกิดการร่ายรำหรือการใช้ท่ารำนานาฏศิลป์พื้นเมือง การใช้ท่ารำแบบการรำสมัยทวารวดี การใช้ท่ารำแบบการรำขอม มาประดิษฐ์ให้เกิดรูปแบบนาฏกรรมที่สวยงาม 2. การประกอบสร้างในขบวนประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ดได้แก่ รูปแบบการแสดง รูปแบบแถวลีลาท่ารำ และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายดนตรี เพื่อประกอบสร้างการแสดงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลงตัวและเกิดสุนทริยภาพของการแสดง

คำสำคัญ : 1. นาฏกรรม 2. ขบวนแห่ 3. สมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the performing arts in the procession of the Somma Nam Khuen Pheng Seng Pratip Festival in Roi-Et province, and 2) study the construction in the procession of the Somma Nam Khuen Pheng Seng Pratip. The instruments used were observation, unstructured interview, and study duration. The sample used for the study consisted of three performing arts specialists, three costume design specialists, and three musicians. Research results were presented by the descriptive analysis.

The results revealed that the performing arts in the procession of the Somma Nam Khuen Pheng Seng Pratip Festival in Roi-Et province was a choreography or a performance integrated traditional dance, Davaravati dance, and Khmer dance, in order to create the performance. Furthermore, the achievement of the performance depended on a performing format, a row format, dance styles, performance properties, costumes, and music, to create the harmonious performance and aesthetics of the show.

Keywords : 1. Performing Arts 2. Procession 3. Somma Nam Khuen Pheng Seng Pratip

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามเมื่อประพฤติซ้ำๆ กันอยู่บ่อยๆ จนเป็นความเคยชิน ก็เกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคมประเพณีซึ่งได้รับมรดกตกทอดกันมาแต่เก่าก่อนเรียกว่าประเพณีเดิม เป็นประเพณีที่สืบกันต่อๆ มา ประเพณีเดิมเป็นพื้นฐานของเรื่องทั่วไปที่ประเพณีเดิมอยู่ได้ เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอ และกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ประเพณีเดิมรวมทั้งประเพณีที่เป็นสิ่งใหม่ทำให้ประเพณีเดิมเปลี่ยนแปลงไปเรียกว่าประเพณีรวม ถ้าแยกกันในทางศึกษาออกเป็นแต่ละท้องถิ่น แล้วเอาเปรียบเทียบกับกันจะเห็นว่าประเพณีของแต่ละภาคมีทั้งที่เหมือนกันและไม่เหมือนกัน ชาติต่างๆ ย่อมมีประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับหากประเพณีนั้นเป็นของดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติหากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ โดยเฉพาะประเพณีของไทยที่ยังรักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เช่นการเกิด การบวชนาค การแต่งงาน การทำบุญอายุ การตาย ประเพณีเกี่ยวกับ เทศกาลตรุษ สารทสงกรานต์ ลอยกระทง (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, 2529)

ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป หรือประเพณีลอยกระทง หรือพิธีลอยกระทงนี้มีมาแต่โบราณกาลแล้ว ครั้นเมื่อนางนพมาศหรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์พระสนมเอกของสมเด็จพระร่วงเจ้าได้เป็นผู้คิดกระทงรูปดอกบัว และรูปอื่นๆ เป็นคนแรก เพื่อถวายแด่พระร่วงเจ้าทรงลอยน้ำเมื่อเสด็จประพาสลำน้ำคั้นกลางเดือน 12 พร้อมกันนั้นก็แต่งลำนำสำหรับขับร้องถวายด้วย สมเด็จพระร่วงเจ้าตรัสชมเชยนางนพมาศที่ประดิษฐ์กระทงได้สวยงามและรับสั่งให้ถือเป็นประเพณีตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ตลอดจนสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ (สมชัย ใจดี, ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, 2531)

ประเพณีลอยกระทงเป็นประเพณีที่มีในทุกๆ ภาค เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น นอกจากนี้อีกยังมีอีกหนึ่งจังหวัดในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการจัดประเพณี ลอยกระทงที่มีความยิ่งใหญ่ ก็คือ จังหวัดร้อยเอ็ด เมืองร้อยเอ็ดหรือเมืองสาเกตนคร เป็นเมืองเก่าที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ในอดีตเคยเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองในภูมิภาคนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีที่เจริญรุ่งเรือง และปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณที่ชาวร้อยเอ็ดให้ความเชื่อและยึดถือปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญแห่เวฬุ งานสงกรานต์ งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานบุญบั้งไฟ กวนข้าวทิพย์วันออกพรรษา ฯลฯ และยังมีงานบุญประเพณีที่จัดอย่างยิ่งใหญ่ต่อเนื่องกันมายาวนานได้แก่งานบุญลอยกระทงหรืองาน “สมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป” ในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี สมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป มาจากคำว่า สมมาน้ำ หมายถึง การขอขมาแม่น้ำคั้นเพ็ง หมายถึง วันเพ็ญ เสงหมายถึง การประกวด-แข่งขันประทีป หมายถึง กระทง โดยมีความหมายรวมว่า ประเพณีขมาน้ำในคืนวันเพ็ญและการแข่งขันประกวดกระทง โดยรูปแบบคล้ายงานประเพณีลอยกระทงในภาคเหนือที่เรียกกันว่า เเผเทียนเล่นไฟ ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดนับเป็นจังหวัดแรกในภาคอีสานที่มีความโดดเด่นในงานบุญประเพณีนี้กันมาช้านาน ซึ่งงานบุญประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป นี้จัดขึ้นบริเวณเกาะกลางบึงพลาญชัย ใจกลางเมืองร้อยเอ็ด โดยการจัดงานในรูปแบบที่ยิ่งใหญ่ทุกๆ ปี เริ่มตั้งแต่การจัด ขบวนแห่กระทงย้อนยุคเมืองสาเกตนคร อันเป็นเมืองโบราณในอดีตของร้อยเอ็ด พร้อมขบวนเมือง บริวารทั้ง 11 หัวเมือง (ประเสริฐ-สมพงษ์ อัสวแสงพิทักษ์, 2554)

จากความสำเร็จและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษานาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากคนรุ่นหลังเพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และมีการส่งเสริมให้เป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงอีกหนึ่งประเพณีของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีลักษณะโดดเด่นและยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในองค์ประกอบและนาฏกรรมของขบวนแห่ในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด ที่จะศึกษา ประวัติ และ องค์ประกอบของขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป ที่มาของรูปแบบการแสดงตามเชื้อชาติ มาปรากฏเป็นการแสดงในการเล่าเรื่องประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษานาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประเพณี จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบถึงประวัติของประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ได้ทราบถึงผลขององค์ประกอบในรูปแบบของขบวน แนวความคิด เครื่องแต่งกายดนตรี และการสร้างสรรค์ของนาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชน และในพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย อาจารย์ด้านนาฏศิลป์ จำนวน 3 คน อาจารย์ด้านเครื่องแต่งกาย จำนวน 3 คน และ นักดนตรี จำนวน 3 คน รวม 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 แบบ แบบที่ 1 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มบุคลากร ประเภทกลุ่มผู้นำในการจัดการ กลุ่มผู้รู้ แบบที่ 2 แบบสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่มีโครงสร้าง จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ ในการดำเนินการในแต่ละกลุ่มที่จัดการพออน

การเก็บรวบรวมผู้วิจัยใช้หลักการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย และสามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้ 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏกรรม 2)การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนาอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะได้ตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น 3)การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบไม่ส่วนร่วม โดยสังเกตรูปแบบ ของนาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด 4)การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ การสนทนา มาทำการวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1)ตรวจสอบข้อมูล 2)นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ 3)สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละกลุ่มจากเครื่องมือ 4)นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามความวัตถุประสงค์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่กำหนด โดยการใช้การนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 ผลการศึกษานาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่างานประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวไทย ที่ยึดถือกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ อย่างหนึ่งนั่น คือ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี โดยมีความเชื่อว่าการลอยกระทงจะปิดเป่าความทุกข์ หรือปัญหาต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปในการจัดงานแต่ละแห่งก็ไม่ยิ่งใหญ่มากนัก ดังนั้น จึงมีแนวคิดว่าการประเพณีลอยกระทงของชาวอีสานนั้น เห็นว่ายังไม่มีจังหวัดใดที่เป็นผู้นำหรือตัวแทนในการจัดงานให้ยิ่งใหญ่เป็นที่แพร่หลาย ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดเห็นว่าเมื่อมีสถานที่อันเหมาะสมอย่างบึงพลาญชัย ที่พัฒนาได้สวยงามที่สุด จนสามารถรับรองนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก และสามารถร่วมลอยกระทงได้ จึงสมควรที่จะเป็นผู้นำในการจัดประเพณีลอยกระทงอันยิ่งใหญ่พร้อมกับได้เรียกชื่อของงานให้มีความเหมาะสมในรูปแบบของชาวอีสานยิ่งขึ้น จึงได้ใช้ชื่อของงานนี้ว่า “ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป” และมีความหมายคือ สมมา คือ การขอขมา สมมาน้ำ จึงหมายถึงการขอขมาน้ำที่มีพระคุณ ที่ได้ใช้ประโยชน์อย่างสุรุ่ยสุร่าย ทำให้แม่น้ำลำคลองสกปรก คั้นเพ็ง คือ คั้นเดือนเพ็ญ เส้ง คือการแข่งขัน และประทีป คือ ลอยกระทง นั้นเอง และเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้จัดงานขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยก่อนหน้านั้นตั้งแต่สมัยอดีตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่คอยส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปและในปี พ.ศ.2563 สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกับชมรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ส่วนราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สถานศึกษา พ่อค้า และประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ด กำหนดจัดงานประเพณี “สมมาน้ำ คั้นเพ็งเส้งประทีป” ครั้งที่ 22 ประจำปี พ.ศ.2563 ขึ้นระหว่างวันที่ 30-31 ตุลาคม พ.ศ.2563 ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด และบึงพลาญชัย

นาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป นาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป เกิดจากการสร้างสรรค์การแสดงของนาฏยประดิษฐ์ทำให้เกิดการร่ายรำในรูปแบบของนาฏศิลป์ และสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะของนาฏกรรมจากขบวนแห่ 11 หัวเมือง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา คือ 1)การใช้ท่าร่ายรำแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองทางภาคอีสาน คือลักษณะของนาฏศิลป์พื้นเมือง เป็นลักษณะของการใช้เท้าที่มีการย่อจังหวะแบบต่อเนื่องกัน

ตามจังหวะของทำนองเพลง และมีการวาดท่าฟ้อนโดยใช้มือแบบการฟ้อนทางภาคอีสาน และการใช้ สะโพกหรือการส่ายสะโพกตามจังหวะเพลง ตามจังหวะเพลงที่ช้าหรือเร็ว 2) การใช้ท่ารำแบบ นาฏศิลป์สมัยทวารวดี คือลักษณะที่มีการวางส้นเท้า การเขย่งเท้า และการใช้ส้นเท้าอีกข้างวางลงที่ ข้อเท้าของอีกเท้าด้านหนึ่ง และมีการเปิดเหลี่ยมของหน้าขา และมีการใช้มือที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือการจับที่ใช้นิ้วหัวแม่มือจรดกับปลายนิ้วชี้ให้มีลักษณะเป็นวงกลม ตามลักษณะของนาฏศิลป์สมัย ทวารวดี 3)การรำแบบขอม คือลักษณะของการใช้ท่ารำแบบนางอัปสรเพราะมีการใช้วงสูงในการ ร่ายรำ มีการเหยียดเท้า

5.2 ผลการศึกษาการประกอบสร้างในขบวนแห่ประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประเพณี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การประกอบสร้างในขบวนแห่ประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประเพณี แบ่งออกได้ดังนี้

5.2.1 รูปแบบของขบวนแห่ ประกอบด้วย ป้ายเมือง ขบวนนาฏกรรมสัญลักษณ์ของ เมือง เครื่องบรรณาการ กระทง เจ้าเมือง มเหสี ไอรส และพระธิดา เครื่องสูง ทหาร และบุคลากร ประจำขบวน

5.2.2 เครื่องแต่งกาย แบ่งตามลักษณะของแต่ละหัวเมืองซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ 1)การแต่งกายแบบพื้นเมืองอีสาน 2)การแต่งกายแบบสมัยทวารวดี 3)การแต่งกาย แบบขอม

ภาพที่ 1 การแต่งกายแบบทวารวดี ขบวนเมืองเชียงขวาง

5.2.3 อุปกรณ์ประกอบการแสดง มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง แบ่งออกเป็น 1) โคมไฟ 2) ดอกไม้ 3) ไห 4) หม้อดิน ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงในแต่ละหัวเมืองที่ปรากฏในการแสดง

5.2.4 ดนตรี ดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการแสดงในขบวนแห่สมมน้ำคั้นเพ็งเส็ง ประทีป สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) วงดนตรีพื้นเมืองวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด 2) ใช้แถบบันทึกเสียง

5.2.5 ลีลาท่ารำ ลีลาในการรำรำเป็นการรำรำที่ใช้กระบวนท่าที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่มีในลักษณะของรูปแบบนาฏยประดิษฐ์ ดังนั้นลีลาท่ารำก็จะอยู่ในรูปแบบของแต่ละนาฏกรรมของนาฏศิลป์ที่ปรากฏในขบวน ดังนี้

1) ลีลาท่ารำแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง รูปแบบของลีลาคือการใช้จังหวะของย่าเท้า หรือการส่ายสะโพกให้สวยงาม

2) ลีลาท่ารำแบบนาฏศิลป์สมัยทวารวดี รูปแบบของลีลาคือการใช้สัดส่วนส่วนของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการวางเท้า หรือ การวาดแขนในรูปแบบของการทำให้เห็นเหลี่ยมของวง

ภาพที่ 2 นาฏกรรมแบบทวารวดี ขบวนเมืองเชียงขวาง

3) ลีลาท่ารำแบบนาฏศิลป์ขอม รูปแบบการใช้ลีลาท่ารำ คือการใช้แขนในการวาดให้เป็นวงสูงและการใช้เหลี่ยมของขา

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด พบประเด็นข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป เป็นประเพณีที่มีจัดงานได้ยิ่งใหญ่อีกหนึ่งประเพณีของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป ได้มีการสืบทอดประเพณีนี้มาช้านาน และถือเป็นงานบุญที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี โดยมีความเชื่อว่าการลอยกระทงจะปิดเป่าความทุกข์ และเป็นการขอมาพระแม่คงคา เพื่อให้ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดได้อยู่เย็นเป็นสุข ที่เป็นเช่นนี้เพราะสอดคล้องกับ(อัจฉรา อุดมศิลป์, 2553) ที่ว่าการลอยกระทงเป็นการบูชาขอพระคุณพระแม่คงคาหรือเทพเจ้าแห่งน้ำ อีกทั้งเป็นการแสดงความคารวะขอภัยที่ได้ลงอาบ หรือปล่อยสิ่งปฏิกูลลงน้ำ ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม การลอยเคราะห์โรคภัยและทุกข์โศกให้ไหลไปกับสายน้ำ อันเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ

6.2 นาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จะเห็นได้ว่า นาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนแห่นั้น มีการแบ่งนาฏศิลป์หรือนาฏกรรมที่ปรากฏในขบวนนั้นได้ 3 แบบ คือ 1)นาฏกรรมแบบพื้นเมือง 2)นาฏกรรมแบบสมัยทวารวดี 3)นาฏกรรมแบบขอม แต่ละนาฏกรรมนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและยุคสมัยของแต่ละขบวนแห่ได้อย่างชัดเจน จึงสอดคล้องกับ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)ลักษณะที่แปลกใหม่ในการแสดงนาฏศิลป์ต่างๆ ทั้งเก่า และใหม่ที่ปรากฏและที่มีความโดดเด่นของนาฏศิลป์ทั้งหลายเหล่านั้นลักษณะเด่นของนาฏศิลป์

จะเห็นได้ว่าประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป เป็นประเพณีที่มีมานาน และมีรูปแบบของนาฏกรรมและขบวนแห่ที่โดดเด่น ถือเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่อีกหนึ่งประเพณีของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยพบว่านาฏกรรมเป็นข้อบ่งบอกให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมที่ชุมชนยังคงรักษาอยู่ อัตลักษณ์ของนาฏกรรมส่งผ่านทางองค์ประกอบทางการแสดงได้แก่ ท่ารำ ดนตรี และการแต่งกาย สามารถเป็นภาพแทนของชาติพันธุ์ที่หลากหลายในประวัติศาสตร์ของเมืองได้อย่างชัดเจนจากขบวนแห่ในประเพณีในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากขบวนแห่ที่สวยงามที่เล่าเรื่องเมืองร้อยเอ็ดในอดีตแล้ว นาฏกรรมในขบวนแต่ละขบวนยังโดดเด่นในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และยังเป็นการเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองร้อยเอ็ดที่ถ่ายทอดผ่านในรูปแบบของขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ดอีกด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเพณีที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความศรัทธา นอกจากนี้ยังมีผลทางด้านจิตใจ และยังเป็นการส่งเสริมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดพัฒนาและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 นานุกรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป เป็นนานุกรมที่รังสรรค์ขึ้นมาใหม่ มีผสมผสานวัฒนธรรมและนานุกรมตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่โดดเด่น และเป็นที่ยอมรับของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด จึงควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาานุกรมที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด ของแต่ละท้องถิ่นเพื่อสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาและยังสามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีป เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและประวัติของจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีความเชื่อและความศรัทธาต่อพระแม่คงคา จึงควรแก่การศึกษาและเก็บบันทึกข้อมูลไว้ เพื่อให้เห็นถึงประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาแก่ควรต่อการรักษา

8.3.2 ควรมีการการเก็บรวบรวมข้อมูลของประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส้งประทีปและนานุกรมที่ปรากฏในขบวนแห่ เป็นการสร้างสรรค์นานุกรมผลงานทางด้านการแสดง ที่เป็นการต่อยอดในคุณค่าทางด้านศิลปะการแสดงของวัฒนธรรมให้มีการพัฒนาไปตามยุคสมัย

9. เอกสารอ้างอิง

- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. (2529). **วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ-สมพงษ์ อัสวแสงพิทักษ์. (2554). **หนังสือพิมพ์บ้านเมือง**. ศูนย์นิเทศอีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมชัย ใจดี, ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2531). **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). **หลักการแสดงนาฏศิลป์ทริทธรศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา อุดมศิลป์. (2553). **แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีลอยกระทงในโบสถ์วัดไทรย้อย ตำบลสากเหล็ก อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดีต้องขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา และ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณ คุณแม่ฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ ผู้ให้ข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญ ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรี และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้เสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้วิจัยเล่มนี้สมบูรณ์ถูกต้องกราบขอบพระคุณ

แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม*

GUIDELINE ON DEVELOPING FACILITIES FOR SENIOR TOURISTS: A CASE STUDY OF
WAT PHRA PATHOM CHEDI NAKHON PATHOM PROVINCE

ชนิษฐา ใจเป็ง¹, สงกรานต์ กลมสุข²,

ปัญจพร ธนาวิชรานันท์³, โชติมา ดีพลพันธ์⁴

Chanistha Jaipeng¹, Songkran Klomsook²,

Punjaborn Thanawachiranun³, Chotima Deeponpun⁴

มหาวิทยาลัยคริสเตียน^{1,2,3,4}

Christian University of Thailand, Thailand.^{1,2,3,4}

Email : peeup@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 478 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และนำเสนอผลการวิจัยโดยการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ภายในวัดพระปฐมเจดีย์มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งในด้านที่จอดรถ ทางลาด บ้ายสัญลักษณ์ จุดบริการต่างๆ และห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ แต่พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกบางส่วนที่จัดไว้ยังไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานได้เท่าที่ควร และยังพบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับความต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในระดับมาก โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้มีการพัฒนาหรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด คือ ต้องการให้มีทางลาดที่มีขนาดกว้างสามารถนำรถเข็นวีลแชร์ขึ้นไปสักการะองค์พระปฐมเจดีย์ได้

คำสำคัญ : 1. สิ่งอำนวยความสะดวก 2. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 3. วัดพระปฐมเจดีย์

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study facility arrangement for senior tourists, who come to Wat Phra Pathom Chedi, 2) to study the situation, problems and the need to improve facilities for senior tourist traveling to Wat Phra Pathom Chedi. Data collection instruments were questionnaire and interview from senior tourists who came to travel for 478 persons. The sample group used in this research were elderly tourists who traveled for tourism. Data analysis using descriptive statistics. And present the research results by descriptive writing.

The results were found that inside Wat Phra Pathom Chedi, there have enough facilities for senior tourists, including accessible parking lots, ramp, sign and symbols, service points and toilet for senior tourists. However, it was found that some of the facilities provided were still unable to meet the basic needs as expected. It also found that most of the senior tourists had a high level of demand for facilities for senior tourists. The issue that senior tourists want to have the most development or set up of facilities is that there is a wide ramp that can take a wheelchair to pay homage to Phra Pathom Chedi stupa.

Keywords : 1. Facilities 2. Senior Tourist 3. Wat Phra Pathom Chedi

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจในสัดส่วนที่มากกว่าภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่ด้วยการแข่งขันทางการท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทำให้ภาคการท่องเที่ยวเองต้องปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองกับสถานการณ์การแข่งขันทางการท่องเที่ยว โดยต้องพยายามคิดค้นกลยุทธ์และสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริการใหม่ๆ เพื่อให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ (สุริย์บุญญาพนงศ์ และคณะ, 2559) ดังนั้นการท่องเที่ยวคุณภาพจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความจำเป็นในการนำมาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแบบคุณภาพก็คือ การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่ไม่เน้นการเร่งรีบ ท่องเที่ยวแบบเนิบช้า เน้นการท่องเที่ยวแบบสัมผัส ชิม ชั๊ป และเรียนรู้ชื่นชม (สามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ, 2558) ดังนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึง

เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่กลายเป็นตลาดนักท่องเที่ยวที่หลายประเทศมุ่งให้ความสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศของตน (จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย, 2557)

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่อยู่ในความนิยมอันดับต้นๆ ของผู้สูงอายุทั่วโลกที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการรองรับการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ขณะเดียวกันต้องพัฒนาทั้งในเรื่องของที่พัก แหล่งท่องเที่ยวตลอดจนมาตรฐานการบริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ทั้งนี้ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก จากการศึกษาของจักรกฤษณ์ แสนพรหม (2556) พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องมีที่จอดรถ ทางลาดสำหรับภายนอกอาคาร ทางข้ามถนน และที่จอดรถ และงานวิจัยของ ไพริยา สุพรรณพยัคฆ์ (2561) พบว่า มีความต้องการให้มีป้ายสัญลักษณ์สำหรับแสดงทิศทางตำแหน่ง หรือหมายเลขชั้นของอาคารที่คนพิการทางการมองเห็นและผู้สูงอายุสามารถทราบความหมายได้ทางลาดมีพื้นผิวที่เรียบและได้มาตรฐาน ไม่มีสิ่งกีดขวาง และมีพื้นผิวต่างสัมผัส อีกทั้งงานวิจัยของ Susanna (2015) และ Sanmargaraja (2015) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการห้องน้ำคนพิการ ป้ายและสัญลักษณ์ ทางลาด ทางเท้า ฝาท่อระบายน้ำ การสนับสนุนค่าธรรมเนียมเข้าแหล่งท่องเที่ยว และเทคโนโลยีช่วยในการบริการ

วัดพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร มีสถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าของชาติ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงให้ความสำคัญและเป็นองค์อุปถัมภ์ตลอดมา นอกจากนั้น ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศและระดับจากข้างต้นพบว่า ปัจจุบัน วัดมีการพัฒนาในเชิงการท่องเที่ยวมากขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยการเพิ่มแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวในนครปฐมมากขึ้นจำเป็นต้องกำหนดแผนและนโยบายท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจนและควรทำอย่างต่อเนื่อง พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงบริการต่างๆ ให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวและความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนและกลุ่มวัยทำงาน ประกอบกับข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่เคลื่อนไหวได้ช้าลง ความมั่นคงลดลง เหนื่อยง่าย เริ่มมีปัญหาด้านการมองเห็น ดังนั้น นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจึงต้องการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องใช้กำลังมาก แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่จะรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงต้องมีสิ่งบริการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพร่างกายและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ มีการเดินทางเข้าถึงที่สะดวก มีความปลอดภัย มีความสงบไม่วุ่นวาย มีค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมากเนื่องจากรายได้ของผู้สูงอายุจะลดลง และมีข้อมูลการ

ท่องเที่ยวที่สมบูรณ์เพื่อให้ผู้สูงอายุจัดเตรียมแผนการเดินทางได้อย่างถูกต้องต่อไป (วรรณกร ขาวนาไร่, 2556) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เพื่อนำไปสู่การออกแบบปรับปรุง และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณวัดพระปฐมเจดีย์ ให้มีความเหมาะสม ปลอดภัย เพื่อคนทั้งมวล โดยผู้วิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน การพัฒนาให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

2.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 วัดพระปฐมเจดีย์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนา รวมถึงนำผลจากการวิจัยไปสร้างให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถบริหารจัดการในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต

3.2 วัดพระปฐมเจดีย์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จะได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปพัฒนาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อไป

3.3 ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือและการสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 478 คน โดยอาศัยวิธีการ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณในการศึกษาครั้งนี้เนื่องจากการไม่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาเที่ยววัดนครปฐมไว้อย่างชัดเจน มีแต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดนครปฐมเท่านั้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงใช้สูตรของคอกเรน (อกินันท์ จันตะนี, 2550) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P) Z^2}{e^2}$$

ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว จะมีค่าเท่ากับ 384.16 คน แต่เพื่อความสะดวกในการประมวลผลข้อมูล คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน แต่ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อลดปัญหาของการตอบกลับของแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือน้อยกว่าที่กำหนด หรือข้อมูลมีการสูญหาย (Missing data) ส่งผลต่อการเกิดอคติ (Information bias) ในการศึกษาได้ (บุญญพัฒน์ ไชยเมล์, 2556)

สูตรการปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{n}{1-R}$$

โดยกำหนดให้ค่าอัตราการสูญเสียเท่ากับร้อยละ 10 ($R = 10$)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ต้องเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 43 คน รวมเป็น 428 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในการศึกษานี้ เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวที่วัดพระปฐมเจดีย์และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครปฐม จำนวน 50 คน

การสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การสร้างแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยกเป็นร่างแบบสอบถาม เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยใช้วิธีของ Likert (1932) เกณฑ์การประเมินระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การแปลความหมายจากคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted mean score) ของแต่ละคำถาม การสร้างแบบสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interviews) โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามกำหนดไว้แน่นอน โดยมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไรโดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทำการออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้วทั้ง 2 ชุด ไปทำการตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามตัวแปร (Index of Item-Objective Congruence : IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive method) หลังจากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.96

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 428 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดย คณะผู้วิจัยแจก

แบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม และทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวที่วัดพระปฐมเจดีย์ และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล ลงรหัสบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ มาแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) แบบสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอเชิงพรรณนาให้สอดคล้องกับประเด็นต่างๆ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์พบว่าในด้านที่จอตลอด ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีที่จอตลอดใกล้กับทางขึ้นองค์พระปฐมเจดีย์ในระดับมากที่สุด (4.68) รองลงมาต้องการให้มีสัญลักษณ์สำหรับแสดงให้เห็นว่าเป็นที่จอตลอดเฉพาะของผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด (4.58) ต้องการให้มีที่จอตลอดเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด (4.25) ถัดมาต้องการให้มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือบริเวณที่จอตลอดสำหรับผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด (4.17) และท้ายสุดต้องการมีที่จอตลอดในร่มไว้บริการสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด (3.95) ในขณะที่ในด้านทางลาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีทางลาดที่มีขนาดกว้างสามารถนำรถเข็นวีลแชร์เข้าไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (4.83) รองลงมา ต้องการให้มีลิฟต์สำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุไปยังองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับมากที่สุด (4.45) ต้องการให้มีทางลาดที่ติดตั้งราวจับทั้งสองข้างอยู่ในระดับมากที่สุด (4.40) ถัดมาต้องการให้มีการใช้วัสดุชนิดไม่ลื่นในการทำทางลาด มีพื้นผิวต่างสัมผัสต่อเนื่อง มีความชันเหมาะสมปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.30) และต้องการให้มีทางลาดที่เชื่อมระหว่างระดับพื้นกับทางเท้าอยู่ในระดับมากที่สุด (4.24) ซึ่งในด้านป้ายสัญลักษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ป้ายสัญลักษณ์ต้องมีความชัดเจน มองเห็นได้ง่ายติดอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ทำให้สับสนในอยู่ในระดับมากที่สุด (4.27) รองลงมาต้องการให้มีป้ายสัญลักษณ์แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุภายในวัดพระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับมากที่สุด (4.21) ต้องการให้มีป้ายแจ้งข้อมูลและแผนที่ภายในวัดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.16) ถัดมาต้องการให้มีป้ายแสดงทางเข้า-ออก ป้ายแสดงสถานที่สำคัญป้ายชื่อโบราณวัตถุที่สำคัญ รวมถึงป้ายเตือนภายในบริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับปานกลาง

(3.49) และท้ายสุดต้องการให้มีป้ายแสดงหมายเลขโทรศัพท์ที่สำคัญในกรณีฉุกเฉินอยู่ในระดับปานกลาง(3.38) ในด้านจุดบริการต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีจุดพักและมีหลังคา กันแดดกันฝนอยู่ในระดับมาก(4.43) รองลงมาต้องการให้มีร้านค้าสวัสดิการของวัดพระปฐมเจดีย์ที่ ส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณรอบๆ วัดพระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับมาก(4.00) ต้องการให้มีการติดตั้งสัญญาณไฟและอุปกรณ์เสริม เช่น สัญญาณ ในจุดบริการต่างๆอยู่ในระดับมาก (3.73) ถัดมาต้องการให้มีห้องพยาบาลหรือจุดบริการด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก(3.70) และท้ายสุด ต้องการให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยว ช่วยเหลือและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง (3.41) และในด้านสุดท้ายด้านห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ประตู ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุเป็นแบบเปิดให้คนอื่นสามารถเข้าไปได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) รองลงมาต้องการให้มีราวจับในห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด(4.64) ต้องการให้ พื้นกระเบื้องในห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุไม่ลื่นอยู่ในระดับมากที่สุด(4.57) ถัดมาต้องการให้มีสัญญาณ ฉุกเฉินในห้องสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก(4.46) และท้ายสุดต้องการให้มีป้ายบอกทางเข้าห้องน้ำ สำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก(4.31)

ในขณะที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านที่จอดรถของ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เห็นว่าควรมีการจัดหรือสงวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไว้ใกล้กับ บริเวณประตูทางขึ้นไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ทั้ง 4 ด้าน อีกทั้งมีป้ายสัญลักษณ์แสดงชัดเจนว่า เป็นที่จอดรถผู้สูงอายุหรือผู้พิการอย่างชัดเจน ในส่วนของทางลาดต้องการให้มีทางลาดที่มีขนาดกว้าง สามารถนำรถเข็นวีลแชร์เข้าไปได้ และสามารถนำรถเข็นวีลแชร์ขึ้นไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ได้ หากเป็นไปได้ต้องการให้มีลิฟต์สำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุรวมถึงผู้พิการไปยังองค์พระ ปฐมเจดีย์ และต้องการให้มีป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ป้ายสื่อความหมายภายในบริเวณลานจอดรถ หรือใน บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ รวมถึงป้ายประชาสัมพันธ์ที่มีความทันสมัย อัปเดตอยู่เสมอในด้านจุด บริการต่างๆ อยากให้มีการปรับปรุงและพัฒนา จุดนั่งพัก เก้าอี้ในแต่ละจุด บางจุดเก้าอี้เกิดการชำรุด และควรมีหลังคา กันแดดกันฝน อีกทั้งอยากให้มีร้านค้าสวัสดิการที่ช่วยส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมรายได้ ให้กับชมรมผู้พิการหรือผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม

5.2 ผลการศึกษาด้านการณ ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาการณ ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์พบว่า ในปัจจุบันวัดพระปฐมเจดีย์มีการ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ยังไม่ครอบคลุมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการ จากการสัมภาษณ์และสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งจากต่างจังหวัดและผู้ที่มี

ภูมิลำเนาในจังหวัดนครปฐม พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีทางลาดหรือลิฟต์สำหรับอำนวยความสะดวกในการขึ้นไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ สำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ที่มีประสบปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเนื่องจากบันไดที่จะขึ้นไปยังองค์พระปฐมเจดีย์ค่อนข้างชันและสูงทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้วัดพระปฐมเจดีย์ยังมิได้มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมไว้ให้บริการเท่าที่ควร โดยเฉพาะ ที่จอดรถที่ควรเป็นที่จอดรถในร่มหรือมีหลังคาคลุมยาวไปจนถึงทางเข้าสู่บริเวณทางขึ้นองค์พระปฐมเจดีย์ ม้านั่งพักผ่อนก็ควรมีการซ่อมแซมและจัดให้เพียงพอให้เหมาะสม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการที่มาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ป้ายสัญลักษณ์ ควรติดตั้งอยู่ในระดับสายตา บ่งบอกทิศทางและสัญลักษณ์แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน ทางลาดที่ใช้ในการเข้าถึงองค์พระปฐมเจดีย์ควรจัดสร้างด้วยวัสดุที่ป้องกันการกั้นลิ้นไถล และติดตั้งราวกันตก ทั้งนี้ราวจับต้องทำด้วยวัสดุที่มั่นคงและแข็งแรง รวมถึงห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุซึ่งควรมีการคำนึงถึงแนวทางการออกแบบที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมถึงจัดให้มีการฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่หรือผู้ดูแลวัดในเรื่องการบริการ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและผู้พิการ เพราะนอกจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ความเก่าแก่ของสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ความสะดวกสบายในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงคนทุกกลุ่มได้นั้น ก็เป็นอีกองค์ประกอบที่จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงช่วงอายุ 76-80 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย มีสถานภาพสมรสส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มครอบครัว มีโรคประจำตัวเกี่ยวกับโรคเจ็บเข้า/ข้อเสื่อม/กระดูกพรุน และเคยเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ 1-5 ครั้ง ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ในขณะที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 66 - 70 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มครอบครัว มีโรคประจำตัวเกี่ยวกับโรคเจ็บเข้า/ข้อเสื่อม/กระดูกพรุน ทั้งนี้ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ 6-10 ครั้ง อีกทั้งมีภูมิลำเนาในจังหวัดนครปฐมทั้งหมด

6.2 ผลการศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ภายในวัดพระปฐมเจดีย์มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งในด้านที่จอดรถ ทางลาด ป้ายสัญลักษณ์ จุดบริการต่างๆ และห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ แต่พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกบางส่วนที่จัดไว้ยังไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานได้เท่าที่ควร และไม่ปฏิบัติตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคนซึ่งสอดคล้องกับ

พระประภัสสร์ แสงเทียมจันทร์ และประโยชน์ สังกสิน (2563) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญได้จะต้องมีองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจและความสะดวกในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งสำคัญ และจากผลการศึกษายังพบอีกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับความต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในระดับมาก สอดคล้องกับ อรรถวิท ศิลาน้อย, ญัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, วันทกาญจน์ สิมารจน์ และวัฒนา ทนงค์แพง (2562) ที่ได้ทำการศึกษาความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพระบรมธาตุนาดูน สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อคนทั้งมวลโดยรวมมากและระดับมากทุกด้าน ประเด็นที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้มีการพัฒนาหรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด คือ ต้องการให้มีทางลาดที่มีขนาดกว้างสามารถนำรถเข็นวีลแชร์เข้าไปสักการะองค์พระปฐมเจดีย์ได้ ซึ่งในการก่อสร้างทางลาดควรมีการก่อสร้างให้มีความคงทน แข็งแรงสามารถรับน้ำหนักได้และถูกต้องตามหลักการออกแบบทางลาดในงานสถาปัตยกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้สอดคล้องกับ ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ พบว่ากลยุทธ์ปัจจัยพื้นฐานการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ ต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานตามแบบอารยสถาปัตย์และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุความเฉพาะทางด้านร่างกาย และการพัฒนาภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวระดับเมืองรองที่รองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2558) ที่ได้นำเสนอถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุว่า ต้องมีการพัฒนาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการดำเนินการปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยแนวคิดอารยสถาปัตย์พร้อมทั้งคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุซึ่งมีความต้องการทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ดีพอ ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ และคนทุกกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางการเคลื่อนไหวสามารถเข้าถึงการสักการะองค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ และองค์พระปฐมเจดีย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ตัวแทนคนพิการจากศูนย์ไอแอลพุทธมณฑล เข้ายื่นหนังสือที่สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี

เนื่องด้วยคนมีข้อจำกัดทางร่างกายเข้าไม่ถึงพระปฐมเจดีย์ จึงขอเสนอร่วมคิด-ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทุกกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางการเคลื่อนไหวสามารถเข้าถึงการสักการะองค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ ที่พระปฐมเจดีย์ (ประชาไท, 2559) และสอดคล้องกับ พงศ์เสวก อเนกจำนงค์พร (2558) ได้เสนอให้มีการจัดบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นไปตามหลักอารยสถาปัตย์(Universal Design) ที่อำนวยความสะดวกต่อประชากรรุ่นเบบี้บูมให้มากขึ้น เช่น มีราวจับทางขึ้นลง มีทางลาดสำหรับรถเข็น มีสถานที่ให้นั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ มีสุขาที่สะอาด ปลอดภัย และมีรถบริการรับส่งเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวในราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่า

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพและมาตรฐานหลักสากลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงการคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับ พิทักษ์ ศิริวงศ์ และณัฐธยาน์ ศรีสุวรรณ (2560) ที่พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกมีความจำเป็นอย่างมากต่อผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ เพราะมีส่วนช่วยในการเดินทางประกอบศาสนกิจ การเข้าห้องสุขา หรือทำสิ่งอื่นๆ ด้วยตนเองภายในศาสนสถาน แต่ศาสนสถานในกรณีศึกษายังมีข้อบกพร่องเนื่องจากว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ แต่ทั้งนี้การจัดและติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องไม่กระทบและสอดคล้องกับพื้นที่และสภาพแวดล้อม และที่สำคัญนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ต้องการท่องเที่ยวในวัดพระปฐมเจดีย์ต้องมีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งการศึกษาแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ ในครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบ และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณพระปฐมเจดีย์ให้มีความเหมาะสม ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวในอนาคตให้มีมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรรมการท่องเที่ยว ที่กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นอุปกรณ์และบริการต่างๆ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่น ห้องสุขา ที่พัก ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ ป้ายข้อมูล เป็นต้น (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรรมการท่องเที่ยว, 2560)

7. องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ องค์พระปฐมเจดีย์เป็นโบราณสถานขึ้นทะเบียนนิติบุคคล โดยวัดพระปฐมเจดีย์เป็นผู้ครอบครองสถานที่ ฉะนั้น การจะดำเนินการใดในพระปฐมเจดีย์ ทั้งภูมิทัศน์และสิ่งก่อสร้างจะขึ้นอยู่กับ 2 องค์การก็คือวัดพระปฐมเจดีย์และกรมศิลปากร รูปแบบในการรูปแบบของการก่อสร้างจะต้องไม่ทำลายทัศนียภาพของโบราณสถาน

อีกทั้งต้องให้นักท่องเที่ยวรวมถึงประชาชนมีการร่วมออกแบบและแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสร้าง เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสร้าง สามารถใช้ได้โดยทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสภาพร่างกายอย่างเท่าเทียมกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 วัดพระปฐมเจดีย์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงสถานที่ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทุกคนตามมาตรฐาน และนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงทางลาด ป้ายสัญลักษณ์ และที่จอดรถ รวมถึงห้องน้ำด้วย ซึ่งทั้งนี้ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในประเด็นที่ต้องทำการปรับปรุงเร่งด่วน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 วัดพระปฐมเจดีย์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการรับฟังข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มเพื่อนำไปปรับปรุงและชี้แจงให้นักท่องเที่ยวทราบในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวได้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งจำกัดอยู่เพียงวัดเดียวเท่านั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาวัดในเขตพื้นที่นครปฐมที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม

9. เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ แสนพรหม. (2556). ความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในพื้นที่ กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นพระธาตุบริวารของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ประชาไท. (2559). เข้าพบกรมศิลปากร เสนอปรับปรุงทางขึ้น-เพื่อให้ทุกคนได้สักการะพระปฐมเจดีย์. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2564. จาก <https://prachatai.com/journal/2016/08/67378>

บุญญพัฒน์ ไชยเมธ. (2556). การกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงพรรณนาในงานสาธารณสุข.

วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ. 16(2). 9-18.

- ไพบรียา สุพรรณพัยค์. (2561). ความต้องการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุใน ที่ว่าการอำเภอ และศาลากลางจังหวัดสระบุรี. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 9. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 947-959.
- พงศ์เสวก อนเนกจันทร. (2558). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของประชากรรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พระประภัสสร์ แสงเทียมจันทร์ และประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2563). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา. 9(2). 263-273.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์ และณัฐยานัน ศรีสุวรรณ. (2560). สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ศาสนสถานในเขตจังหวัดสมุทรปราการ กรณีศึกษา: วัดบางพลีใหญ่ในและวัดอโศการาม. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 “ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0”. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. 416-422.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณกร ชานาไร่. (2556). การประเมินการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว. (2560). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และคณะ. (2559). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อภิรักษ์ จันทะนี. (2550). สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อรรถวิท ศิลาน้อย, ญัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, วันทกาญจน์ สี่มาโรจน์ และวัฒนา ทนงค์แพง.
(2562). ความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว
ในพระบรมธาตุนาคูน สำหรับการท่องเที่ยว เพื่อคนทั้งมวล. วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 10(2). 130-143.

Sanmargaraja, S. (2015). Accessible Tourism Destinations in Malaysia: Disabled Tourists' Requirements Article. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. 9(33). 436-442.

Susanna, A.M. (2015). *Accessibility to Tourism by Persons with Disabilities in the Ashanti Region of Ghana*. Master of Science Disability. Kwame Nkrumah University of Science and Technology Kumasi, Ghana.

10. คำขอบคุณ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยคริสเตียน คณะสหวิทยาการ
รวมถึงสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ ขอขอบพระคุณหน่วยงานที่สนับสนุนดังกล่าวมา
ข้างต้น และขอขอบคุณนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม
มา ณ ที่นี้

การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*

DEVELOPING GUIDELINES OF ADMINISTRATION TO THE BASIC EDUCATION STANDARDS OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 20

รัชนก เสี่ยงบุญ¹, สาคร อัทธจักร²

Ratchanok Siangboon¹, Sakorn Attachakara²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Maharakham University, Thailand.^{1,2}

Email : lovable_puii@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 346 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแนวทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการบริหารมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด 45 แนวทางดังนี้ 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5 แนวทาง 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 9 แนวทาง 3) ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 5 แนวทาง 4) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5 แนวทาง 5) ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5 แนวทาง 6) ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5 แนวทาง 7) ด้านการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา 5 แนวทาง และ 8) ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 6 แนวทาง โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. แนวทาง 2. การบริหารการศึกษา 3. มาตรฐานการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state and the desirable state of administration to the basic education standards of schools under The Office of Secondary Educational Service Area 20, 2) to develop guidelines of administration to the basic education standards. The sample group consisted of 346 administrators and teachers. Key informants were administrators and teachers from 3 pilot schools and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and guideline assessment form. Statistics for analyzed data were percentage, mean, standard deviation and PNI_{modified}.

The research result were found that; 1. The current state of administration to the basic education standards of schools under The Office of Secondary Educational Service Area 20 overall were at moderate level and the desirable state overall were at high level. 2. The guidelines of administration to basic education standards consisted of 8 components, 28 indicators, 45 guidelines as follows: 1) the educational standard setting 5 guidelines, 2) the preparation of educational management development plans of educational institutions that focus on quality according to Educational standards of educational institutions 9 guidelines, 3) management system and information 5 guidelines 4) implementation of the educational management development plan of educational institutions 5 guidelines 5) education quality monitoring 5 guidelines, 6) The internal quality assessment in accordance with the educational standards of the educational institutes 5 guidelines, 7) the preparation of the annual report of the educational institutes 5 guidelines, and 8) the development of the educational quality 6 guidelines, the results of guidelines suitability assessed and guidelines possibility assessed both overall were at a high levels.

Keywords : 1. Guideline 2. Education Administration 3. Education Standards

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องยึดหลักที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยกำหนดให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา และให้หน่วยงานต้นสังกัด

และสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์ การศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และ ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

จากผลการประเมินนักเรียนไทย โดยโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งทำการประเมินนักเรียน อายุ 15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ การประเมินของ PISA เน้นการประเมินสมรรถนะ ของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน หรือเรียกว่า “ความฉลาดรู้” (Literacy) ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความ ฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) การประเมินนักเรียนจะวัดทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวไปพร้อมกัน แต่จะเน้นหนักในด้านใดด้าน หนึ่งในแต่ละรอบการประเมิน ซึ่งความฉลาดรู้ทั้งสามด้านนี้ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ตลอดชีวิต และเป็นสิ่งที่ประชากรจำเป็นต้องมีเพื่อการพัฒนาและการแข่งขันทางเศรษฐกิจของ ประเทศสำหรับรอบการประเมิน PISA 2018 เน้นการประเมินด้านการอ่าน มีนักเรียนเข้าร่วมการ ประเมินประมาณ 600,000 คน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของนักเรียนอายุ 15 ปี จำนวนประมาณ 32 ล้านคน ทั่วโลก จาก 79 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดสอบเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8,633 คน จาก 290 โรงเรียนในทุกสังกัด การศึกษาเข้าร่วมการประเมินในรอบนี้ จากการประเมิน PISA ที่ผ่านมา มีข้อสังเกตที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก ผลการประเมินชี้ว่า ระบบการศึกษาไทยมีส่วนหนึ่งที่มีคุณภาพและ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในระดับสูงได้ หากกระด้นนโยบายสามารถสร้างความเท่า เทียมกันทางการศึกษา โดยขยายระบบการศึกษาที่มีคุณภาพไปให้ทั่วถึง ประเทศไทยก็จะสามารถ ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้ทัดเทียมกับนานาชาติได้ **ประการที่สอง** นักเรียนไทยทั้ง กลุ่มที่มีคะแนนสูงและกลุ่มที่มีคะแนนต่ำมีจุดอ่อนอยู่ที่ด้านการอ่าน ซึ่งใน PISA 2018 เป็นการ ประเมินการอ่านเนื้อหาสาระที่มาจากทั้งแหล่งข้อมูลเดียวและหลายแหล่งข้อมูล อีกทั้งสื่อที่นักเรียน ได้อ่านส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลซึ่งสะท้อนถึงธรรมชาติของการอ่านที่เปลี่ยนแปลงไปตาม สถานการณ์ของโลกและสอดคล้องกับการใช้ข้อมูลในชีวิตจริงของผู้คนทั่วโลก ดังนั้น ระบบการศึกษา ไทยจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในการเรียนการสอนเพื่อสร้างความคุ้นเคย และยกระดับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนในยุคดิจิทัลต่อไป และประการที่สาม แนวโน้ม คะแนนการอ่านของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง และความฉลาดรู้ด้านการอ่านมีความสัมพันธ์กับความ

ฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระบบการศึกษาไทยจึงต้องยกระดับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนอย่างเร่งด่วน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) ผลการประเมินดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การศึกษาไทยยังต้องการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก และเร่งด่วน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานด้านการศึกษาทุกระดับ ที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยให้มีมาตรฐานและสามารถเทียบเท่าได้กับนานาชาติประเทศ

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแนวทางการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก การบริหารการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากคือ ต้องมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่ดี เป้าหมายสำคัญคือ การที่จะทำให้การศึกษามีคุณภาพมาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นเท่าเทียมหรือใกล้เคียงนานาชาติอารยประเทศ ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้งระบบคุณภาพของโรงเรียน จึงเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพมีความพร้อมในการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้พร้อมรับมือกับภาวะการณ์ต่างๆ มีนักเรียนที่มีคุณภาพสามารถเป็นโรงเรียนต้นแบบในการบูรณาการพัฒนาศึกษา มีระบบการเรียนการสอนที่ดีมีอุปกรณ์ครบครัน มีห้องสมุด มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีบุคลากรครูที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาต่างๆ เพื่อให้เด็กมีความอบอุ่นมีกระบวนการคิดด้วยตนเองกล้าถามกล้าพูดกล้าแสดงออก มีมารยาทที่ดีงามมีศีลธรรมอันดีมีคุณธรรม เพื่อพร้อมนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป ดังนั้นบุคลากรครูที่ดีจะต้องเอาใจใส่สอดส่องดูแลทุกข์สุข ช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความเต็มใจเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรมสิ่งที่ดีต่างๆ ให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องกล่อมเกลานักเรียนเป็นคนดีพร้อมก้าวสู่การดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (ดิเรก วรรณเศียร, 2545)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้รับผิดชอบงานคุณภาพการศึกษากลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนกู่แก้ววิทยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่สนใจพัฒนาสู่โรงเรียนมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการศึกษาหรือการพัฒนาต่อไป

3.2 ได้แนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,084 คน จากโรงเรียนจำนวน 63 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2562 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนรวม 2 ฉบับ โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy}) ระหว่าง 0.336-0.884 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ(∞) เท่ากับ 0.925 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy}) ระหว่าง 0.223-0.702 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ(∞) เท่ากับ 0.890 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาต้นแบบจำนวน 3 แห่งและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทางได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI (modified)	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	2.75	0.96	ปานกลาง	4.08	1.03	มาก	0.483	4
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	2.70	0.98	ปานกลาง	4.34	0.94	มาก	0.606	1
3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ	3.04	1.20	ปานกลาง	4.39	0.94	มาก	0.444	5
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	2.64	0.94	ปานกลาง	4.21	1.08	มาก	0.593	2
5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	2.92	1.09	ปานกลาง	4.35	0.86	มาก	0.490	3
6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	3.14	0.70	ปานกลาง	4.37	0.87	มาก	0.391	6
7. การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา	3.38	0.50	ปานกลาง	4.20	1.11	มาก	0.243	8
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษอย่างต่อเนื่อง	3.26	1.04	ปานกลาง	4.25	0.99	มาก	0.302	7
รวม	2.94	0.99	ปานกลาง	4.28	0.98	มาก	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.38$) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.26$) และการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.14$) ตามลำดับ และมีความพึงพอใจ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.39$) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.37$) และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.35$) ตามลำดับ และสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1-3 ได้ดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($PNI_{(modified)}=0.606$) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($PNI_{(modified)}=0.593$) และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($PNI_{(modified)}=0.490$) ตามลำดับ

5.2 ผลการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 ด้าน องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด 45 แนวทาง ดังนี้

5.2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ (P) วางแผนจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดกิจกรรม แต่งตั้งคณะกรรมการ และทำการกำหนดการจัดทำ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (D) ศึกษามาตรฐานการศึกษา (D) มอบหมายทุกฝ่ายศึกษามาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดกำหนดค่าเป้าหมายแต่ละตัวชี้วัด (C) ประชุมตรวจสอบมาตรฐาน ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย (A) จัดทำมาตรฐานการศึกษา

5.2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มี 7 ตัวชี้วัด 9 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ (P) จัดทำแผน 2 ฉบับ คือ 1) แผนพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 2) แผนการปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา (P) พิจารณาระยะการดำเนินงานของแผนทั้ง 2 ฉบับ (D) ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษา (D) แต่งตั้งคณะกรรมการแบ่งฝ่ายงานและกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน (D) มอบหมายให้ทุกฝ่าย จัดทำแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษา และแผนการปฏิบัติการประจำปีแต่ละฝ่าย (D) รวบรวมและจัดทำแผนการปฏิบัติ จัดทำเป็นแผนของสถานศึกษา (ฉบับร่าง) (C) จัดส่งแผนฉบับร่างตรวจสอบ (C) นำเสนอแผนที่ผ่านความเห็นชอบแล้วแก่คณะกรรมการสถานศึกษา (A) จัดทำแผนฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่และประกาศใช้

5.2.3 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ มี 3 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ (P) ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงาน (P) คณะทำงานวางแผนการพัฒนาระบบบริหารและสารสนเทศ (D)

สร้างหรือพัฒนาระบบบริหารและสารสนเทศ (C) นำร่าง เอกสารคู่มือระบบบริหารและสารสนเทศ จัดส่งให้ทุกๆ ฝ่ายและทุกๆ กลุ่มสาระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม (A) จัดประชุมเพื่อรับฟัง ข้อเสนอแนะ ร่าง เอกสารระบบบริหารและสารสนเทศ เพื่อนำสู่การปรับปรุงระบบ ให้สมบูรณ์และ พร้อมสำหรับการนำใช้งานต่อไป

5.2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มี 2 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ (P) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน และบันทึกกิจกรรมตามแผน (P) แต่งตั้ง ผู้ปฏิบัติงาน กำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ (D) ดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนและปฏิทินการ ปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดไว้ (C) ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน (A) พิจารณาผลที่เกิดขึ้นหลังจาก ที่ได้ปฏิบัติงานสำเร็จเรียบร้อย เพื่อสะท้อนผลนำสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5.2.5 ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุปได้ ดังนี้ (P) จัดทำแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (D) สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ (D) ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามแผน (C) ตรวจสอบผลที่ได้ บันทึก สรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพ หลังจากสิ้นสุดการตรวจสอบและ (A) ประชุมสรุปและ สะท้อนผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

5.2.6 ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มี 2 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ (P) จัดทำแผนการประเมินคุณภาพภายในกำหนดผู้รับผิดชอบ จัดทำคำสั่งและมอบหมายหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร (P) จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับใช้ ในการประเมินคุณภาพภายใน (D) ดำเนินการประเมินคุณภาพภายใน (C) ทุกฝ่ายช่วยกันตรวจสอบ ผลการประเมินคุณภาพภายใน (A) ประชุมสรุปการประเมินคุณภาพภายในและสะท้อนผลการ ประเมิน และรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้สำหรับจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของ สถานศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา

5.2.7 ด้านการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา มี 3 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง สรุป ได้ดังนี้ (P) จัดทำแผนการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในประจำปีของสถานศึกษา (P) จัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายใน (D) ดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา (C) ทุกฝ่ายช่วยกันตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงรายงาน (A) ประชุมสรุปผลการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

5.2.8 ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวชี้วัด 6 แนวทาง สรุป ได้ดังนี้ (P) ทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (D) มอบหมายให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาทุกคน ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายใน และวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องพัฒนา (D) มอบหมายให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อเนื่อง (D) ครูและ บุคลากรทางการศึกษาดำเนินการพัฒนาตามประเด็นที่ต้องปรับปรุง (C) คณะกรรมการให้เพื่อนำไป

ปรับปรุงหรือส่งเสริมให้ดีขึ้นต่อไปและ (A) สรุปและสะท้อนผลการปฏิบัติด้านการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และบันทึกข้อมูลทั้งหมดโดยละเอียด และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลการประเมินแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และ อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้ดังนี้ การประเมิน คุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.56$) การดำเนินงานตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.52$) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.48$) และมีความ เป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้ดังนี้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.36$) การจัดระบบ บริหารและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.28$) และการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่ง คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีสภาพปัจจุบันของ การบริหารการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุ ที่เป็นเช่นนี้ อาจสืบเนื่องมาจากปัญหาการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ แนวทางการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอก จึงทำให้มีสภาพปัจจุบันของการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้น พื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยเป็นสิ่งที่ต้องรีบเร่ง ดำเนินการอย่างเร่งด่วน เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินนักเรียนไทยที่ได้รับการประเมินตาม โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งยังคงมีผลการประเมินน้อยกว่าประเทศเพื่อน บ้านหลายประเทศ ดังนั้น คุณภาพการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ได้ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น โดยผลการวิจัยมีผล สอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยของ วีระยุทธ ชาศะกาญจน์ (2560) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็กในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า การนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนา

คุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้ ภาพรวมมีระดับการนำไปใช้ในปัจจุบันตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 ผลการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 ด้าน องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด 45 แนวทาง ดังนี้

6.2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้ สถานศึกษามีการวางแผนจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดกิจกรรมดำเนินการ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ และทำกำหนดการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ศึกษามาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานและศึกษา/สร้างตัวชี้วัดเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มอบหมายทุกฝ่ายศึกษามาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดที่ได้เพิ่มเติมสมบูรณ์แล้วทำการกำหนดค่าเป้าหมายแต่ละตัวชี้วัด ประชุมตรวจสอบมาตรฐาน ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย และจัดทำเป็นมาตรฐานการศึกษา ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายของสถานศึกษา ประกาศใช้ และนำสู่การจัดทำแผนต่อไป โดยแนวทางที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้ สถานศึกษาควรได้จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นวลฉวี ทานุกรม (2558) การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาควรกำหนดบทบาทหน้าที่แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพในสถานศึกษาให้ชัดเจน

6.2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด 9 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้สถานศึกษานำมาตรฐาน ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายของสถานศึกษามาเป็นหลักในการวางแผนจัดทำแผน 2 ฉบับ คือ 1) แผนพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 2) แผนการปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา พิจารณาระยะเวลาในการดำเนินงานของแผนทั้ง 2 ฉบับในวงรอบ 1 ปี จัดทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผน มอบหมายหน้าที่ให้ทุกฝ่ายจัดทำแผนทั้ง 2 ฉบับ แล้วรวบรวมเพื่อจัดทำเป็นแผนของสถานศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบ การนำเสนอ คณะกรรมการพิจารณา แล้วจึงจัดทำเป็นแผนฉบับสมบูรณ์ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ รัตนา ชื่อสัตย์ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แนวทางการดำเนินการ

ประกันคุณภาพภายใน ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จไว้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ออกคำสั่งแต่งตั้งบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษา และผู้รับผิดชอบตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และโครงการหรือกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาควรสอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

6.2.3 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบบริหารและสารสนเทศโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดผู้รับผิดชอบ คณะทำงานวางแผนการพัฒนาระบบบริหารและสารสนเทศ สร้างหรือพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผน และรองรับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย จัดทำ ร่าง เอกสารคู่มือระบบบริหารและสารสนเทศ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมโดยทุกฝ่ายในสถานศึกษา จัดประชุมรับฟังข้อเสนอแนะและปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไปสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนา ชื่อสัตย์ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ แนวทางการ ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ ควรจัดโครงสร้างหรือระบบบริหารงานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ควรมีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอน แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบให้ชัดเจนและจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุม เป็นปัจจุบันสะดวกต่อการเข้าถึงและให้บริการ เป็นต้น

6.2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน และ บันทึกกิจกรรมตามแผน 1)แผนพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา และ 2)แผนการปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ลงในปฏิทินการปฏิบัติงาน ระบุวิธีการ ตรวจสอบ ประเมินผล และสะท้อนผลการปฏิบัติงานโดยกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติอย่างชัดเจน แต่งตั้งผู้ปฏิบัติงาน กำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนและปฏิทิน การปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดไว้ ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนและปฏิทินการปฏิบัติงาน ทุกชั้นตอน และบันทึกผลพิจารณาผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานสำเร็จเรียบร้อย บันทึกผลการ ปฏิบัติงาน ผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค เพื่อสะท้อนผลนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

6.2.5 ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้จัดทำแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา กำหนดช่วงเวลา การติดตามตรวจสอบคุณภาพอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง กำหนดผู้รับผิดชอบ จัดทำคำสั่งและ มอบหมายหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพอย่าง ครบถ้วนตามจำนวนมาตรฐานและตัวชี้วัดสำหรับแต่ละงาน ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบผลที่ได้บันทึก ประชุมสรุปและสะท้อนผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ในประเด็นของ

ผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่ควรส่งเสริม หรือแก้ไขปรับปรุง และจัดทำรายงาน ผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาสม่ำเสมอทุกภาคเรียน

6.2.6 ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้จัดทำแผนการประเมินคุณภาพภายในกำหนดผู้รับผิดชอบ จัดทำคำสั่งและมอบหมายหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับใช้ในการประเมินคุณภาพภายใน ดำเนินการประเมินคุณภาพภายในโดยทุกคนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือตามที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจเชิญคณะกรรมการประเมินมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม และบันทึกผลการประเมินโดยละเอียด ทุกฝ่ายช่วยกันตรวจสอบผลการประเมินคุณภาพภายใน ประชุมสรุปการประเมินคุณภาพภายในและสะท้อนผลการประเมิน และรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้สำหรับจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ นวลฉวี ทานุกรม (2558) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัย ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดทำแบบทดสอบออกประเมินนักเรียนทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง

6.2.7 ด้านการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 5 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้จัดทำแผนการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในประจำปีของสถานศึกษา จัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดทำรายงาน การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทุกฝ่ายช่วยกันตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง ประชุมสรุปผลการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครั้งสุดท้าย และสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในต่อไป

6.2.8 ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 6 แนวทาง โดยแนวทางสามารถสรุปได้ดังนี้ทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบหลังจากจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา และจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการพัฒนาคุณภาพมอบหมายให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายใน และวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อเนื่องด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อสรุปเป็นประเด็นที่ต้องปรับปรุง และประเด็นที่ต้องส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น โดยทุกคนควรมีประเด็นที่ต้องปรับปรุง อย่างน้อย

1 ประเด็น และประเด็นที่ต้องส่งเสริมอย่างน้อย 1 ประเด็นและรวบรวมจัดทำรายงานส่งคณะกรรมการ โดยให้มีการรายงานผลความก้าวหน้าทุกภาคเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการพัฒนาตนเองคณะกรรมการตรวจสอบรายงานการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงหรือส่งเสริมให้ดีขึ้นต่อไปสรุปและสะท้อนผลการปฏิบัติด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังรายละเอียดในภาพที่ 1 ดังนี้

การบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 ด้าน 1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7. การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา 8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	สรุปแนวปฏิบัติโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA 1. ต้องมีการวางแผน แต่งตั้งกรรมการและกำหนดหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาจัดทำมาตรฐานการศึกษา ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และประกาศใช้ 2. จัดทำแผน โดยทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม และรับทราบนโยบาย เพื่อนำไปปฏิบัติโดยทั่วถึง 3. ระบบบริหารและสารสนเทศ สอดคล้องกับการดำเนินงาน และมีคู่มือมีการปฏิบัติตามมาตรฐานเดียวกัน 4. จัดทำแผน ปฏิทินปฏิบัติงาน ดำเนินการตรวจสอบและปฏิบัติงานตามแผน ทุกขั้นตอนทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม 5. จัดทำแผนการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และประชุมเพื่อสรุปผลและสะท้อนสู่การพัฒนาคุณภาพเสมอ 6. นำการประเมินคุณภาพภายในเข้าเป็นส่วนหนึ่งของทุกงาน ซึ่งต้องมีการปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ 7. รายงานประจำปีควรรายงานผลการดำเนินงาน และมีการประเมินผล และสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานเป็นประจำ สม่ำเสมอ 8. นำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการปฏิบัติงานทุกกระบวนการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การพัฒนาการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ มอบหมายนโยบายปฏิบัติที่ชัดเจน มอบหมายหน้าที่ชัดเจน และมีกระบวนการติดตามอย่างสม่ำเสมอ

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา และทุกคนในองค์กร ควรเรียนรู้และวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจ เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติและพัฒนาการศึกษาต่อไปได้อย่างถูกต้อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นจากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล สารสนเทศสำหรับหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษา

8.2.2 การบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการวิจัยนี้ ทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งการนำผลการวิจัยไปใช้สามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับ บริบทของสถานศึกษาที่จะนำไปใช้ อย่างเหมาะสม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับ ก่อนประถมศึกษา และในระดับการศึกษาพิเศษ

8.3.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสู่มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน

9. เอกสารอ้างอิง

ดิเรก วรรณเศียร. (2545). การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลฉวี ทานุกรม. (2558). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

รัตนา ชื่อสัตย์. (2559). แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้น พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 ก. หน้า 3-5. วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561.

วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้. **วารสารคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. 9(2). 1-13.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). **ผลการประเมิน PISA 2018 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการวิจัย จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร อัมจักร รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่าน ผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนกระทั่งการวิจัยสำเร็จสมบูรณ์

การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด*
THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION
IN CHIANG KWAN DISTRICT OF ROI ET PROVINCE

เกตศราภรณ์ คุณวิบูลย์¹, จีระศักดิ์ โปภาวิน²

Kedsaraporn Khunwiboon¹, Jeerasak Pokawin²

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : kedsaraporn5155@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลจำแนกตามเพศ อายุระดับ การศึกษาประเภทบุคลากรและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ บริหารงานบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 211 คน และผู้ให้ สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากร จำนวน 10 คน ทั้งสองกลุ่มได้จากองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่งในอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ความถี่ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัด ร้อยเอ็ดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก 2. บุคลากรที่มีระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ และอายุ ไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนบุคลากร ควรมีนโยบายและจัดทำแผนอย่างเหมาะสมกำหนดโครงสร้าง และหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน 2) ด้านการสรรหาและการคัดเลือก ควรเลือกสรรบุคลากรด้วย หลักคุณธรรมเป็นไปตามระเบียบของทางราชการเปิดเผยและตรงกับตำแหน่งงาน 3) ด้านการดำรง รักษาบุคลากร ควรมีการอบรมปฐมนิเทศบุคลากรที่บรรจุใหม่มีสวัสดิการและการเสริมสร้างขวัญและ

กำลังใจในการปฏิบัติงาน 4)ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีการประเมินเชิงประจักษ์โดยรวมถึงความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและโปร่งใส 5)ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองเสมอรวมถึงการสนับสนุนด้านการศึกษาต่อ 6)ด้านการให้พินิจจากงาน ควรปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนโดยพิจารณาพร้อมกับหลักคุณธรรม โปร่งใส และเป็นธรรม

คำสำคัญ : 1. การบริหารงานบุคคล 2. งานบุคคล 3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the personnel administration of local government organization in Chiang Kwan district Roi Et province, 2) to compare personnel administration by gender, age, education, work position, and work experience, 3) study suggestions about personnel administration. Sampling group consisted of 211 employees and the interviewees consisted of 10 administrators and employees both group from 5 local government organization offices in Chiang Kwan Roi Et. The research instruments were a questionnaire and a structured interview form. Analyze quantitative data used basic statistic included frequency, percentage, mean and standard deviation, and qualitative data used content analysis.

The results of the research were as follows: 1. The employees of local government organization in Chiang Kwan District Roi Et Province have opinions about personnel administration of local government organization overall the mean was at a high level. 2. The employee who have education, work position, and work experience have different opinions about personnel administration of local government organization in Chiang Kwan district Roi Et province with statistical significance at the .05 level, sex and age sections not different. 3. Guidelines of personnel administration of the local government organization in Chiang Kwan district of Roi Et Province summary were as follow: 1) personnel planning aspect; there should be have a policy and make the suitability personnel plan with clearly employees' structure and mission, 2) recruiting and selection aspect; personnel should be selected with merit system, in accordance with government regulations, disclosed and consistent with their job positions, 3) personnel retention aspect; there should be orientation training for new personnel.

there is a welfare and strengthening of the morale of employees, 4) performance appraisal aspect; there should be an empirical assessment including operational intent with clear and transparent evaluation criteria, 5) human resource development aspect; should encourage personnel to always develop themselves including further education support, 6) retirement aspect; should follow the law of local government organization with a clear guideline by considering the principles of integrity, transparency, and fairness.

Keywords : 1. Personnel Administration 2. Personnel 3. Local Government Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 250 รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นอิสระคล่องตัว ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนายั่งยืน (รัฐธรรมนูญ 2560, 2560) การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ก็เพื่อให้ประชาชน ในท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองโดยอิสระในการบริหารงานพอสมควรภายใต้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายและสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นคือการ จัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบทอย่างมีประสิทธิภาพที่จะทำให้เจตนารมณ์ดังกล่าว บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้นคนย่อมเป็นทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญที่สุดเพราะคนหรือ บุคลากรในองค์กรจะเป็นผู้กำหนดและดำเนินการตามนโยบายรวมทั้งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรในการบริหาร อื่นๆทั้งหมดดังนั้นหากกระบวนการบริหารงานบุคคลรวมทั้งกระบวนการพัฒนาความรู้และการสร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็จะช่วยให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถอุทิศแรงกายแรงใจในการทำงานเพื่อเป็นพลังในการผลักดันให้สามารถดำเนินงานไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเจตนารมณ์มากที่สุด(โกวิทย์พวงงาม, 2560)

กระบวนการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบปัญหาและ อุปสรรคในแต่และกระบวนการอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการวางแผนบุคลากรที่ไม่มีความ ละเอียดชัดเจนไม่มีการวิเคราะห์อัตรากำลังและความต้องการกำลังคนในอนาคตให้เหมาะสมกับ อำนาจหน้าที่ขององค์กรบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนขององค์กรและผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการวางแผนและไม่ปฏิบัติตามแผนการสรรหาและการคัดเลือกไม่มีความโปร่งใส ยุติธรรมไม่มีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครมีการกำหนดคุณสมบัติที่เอื้อต่อบุคคลบางกลุ่มวิธีการ หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกไม่ได้นำหลักความรู้ความสามารถมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจึงได้

บุคลากรที่ไม่ตรงกับความต้องการขององค์การการบรรจุแต่งตั้งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และไม่มีกรปฐมนิเทศก่อนบรรจุเข้าตำแหน่งงานการมอบหมายงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและหน้าที่ที่รับผิดชอบไม่มีการให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานบุคลากรไม่มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ขาดหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, 2559)

เนื่องจาก บุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของทุกองค์กร ซึ่งนอกจากการบริหารจัดการเกี่ยวกับจัดโครงสร้างองค์กรและการมอบหมายงานในหน้าที่รับผิดชอบให้บุคลากรปฏิบัติแล้ว การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน ก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากองค์กรมีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพ ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและความก้าวหน้าของงานในองค์กรนั้น แน่นนอนว่าการบริหารจัดการบุคลากรต้องพัฒนาบุคลากร ให้มีศักยภาพด้วยส่วนประกอบสำคัญสองส่วน คือ ทักษะทางวิชาการ ความรู้ทางวิชาชีพเพื่อใช้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ และทักษะทางสังคมที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อให้ทำงานร่วมกันได้ดีและประสบความสำเร็จ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558)

องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเชียงขวัญจังหวัดร้อยเอ็ด มีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 แห่งได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลา องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ องค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้า องค์การบริหารส่วนตำบลหม่มม่น และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเชียงเป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากขาดความชัดเจนในการปฏิบัติด้านการบริหารงานบุคคล ตั้งแต่การวางแผนนโยบาย แผนการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากร การดำเนินการด้านการสรรหาและการคัดเลือก การมอบหมายภาระหน้าที่ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทุกส่วนยังขาดความชัดเจนและโปร่งใส ในการปฏิบัติขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมอย่างเหมาะสมและเพียงพอส่งผลให้เกิดปัญหาการทำงานร่วมกันในบางพื้นที่ ผู้วิจัยในฐานะพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์วิธีการหรือแนวปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลและเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดและเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ
จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ได้ทราบความแตกต่างของการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ
เชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามเพศอายุระดับการศึกษาประเภทบุคลากรและประสบการณ์ใน
การปฏิบัติงาน

3.3 ได้ทราบถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลพลับพลา องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ องค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้า องค์การ
บริหารส่วนตำบลหมื่น และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเชียง จำนวน 422 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่
บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด
จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลา องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลพระเจ้า องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่น และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเชียง จำนวน
211 คน ซึ่งได้จากการสุ่มโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ และ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ผู้บริหารและ
บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัด
ร้อยเอ็ด จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วยนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ จำนวน 2 คน ปลัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน รวมจำนวน
10 คน เลือกผู้ให้สัมภาษณ์โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยครั้งนี้มี 2 ชนิด ดังนี้ 1)แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาข้อเสนอแนะและแนว
ทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัด
ร้อยเอ็ดมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
จำนวน 1 ฉบับ 2)แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงาน
บุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 1 ฉบับ การเก็บรวม
ข้อมูล 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยการเมือ
การปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อเป็นหนังสือนำถึงองค์การบริหารส่วนตำบล ขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงขวัญจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตจัดหาข้อมูลขั้นพื้นฐานในด้าน

ต่างๆ ของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงขวัญเรียนไปยังท่านนายกของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 5 แห่ง เพื่อทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างและนัดหมายวันเวลาในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามเป็นรายบุคคล และนัดหมายวันเวลารับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นหนังสือแนะนำ และติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทำการนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การจัดกระทำกับข้อมูล เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวน 211 ฉบับ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของการตอบคำถามและนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ต่อไปการจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดเตรียมข้อมูลไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป 2) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้ t-test (Independent Sample) และ F-test (One-Way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผนบุคลากร	4.60	0.57	มากที่สุด
2. ด้านการสรรหาและการคัดเลือก	4.49	0.61	มาก
3. ด้านการดำรงรักษาบุคลากร	4.16	0.72	มาก
4. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.40	0.68	มาก
5. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.33	0.68	มาก
6. ด้านการให้พ้นจากงาน	4.29	0.60	มาก
รวม	4.38	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ด้านการวางแผนบุคลากรด้านการสรรหาและการคัดเลือกด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการให้พ้นจากงาน และด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามลำดับ

5.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน รายละเอียดดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

คุณลักษณะของบุคลากร	p-value
1. เพศ	0.75
2. อายุ	0.52
3. ระดับการศึกษา	0.00*
4. ประเภทบุคลากร	0.01*
5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	0.00*

*($p \leq 0.05$)

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ และอายุโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.3 แนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

5.3.1 ด้านการวางแผนบุคลากร ควรจัดทำแผนบุคลากรให้มีความเหมาะสมตามภารกิจและเป้าหมายขององค์กรเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ควรกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของบุคลากรอย่างละเอียดชัดเจนและเหมาะสมกับองค์กรและควรมีนโยบายเรื่องแผนบุคลากรให้มีความละเอียดชัดเจนและเหมาะสม

5.3.2 ด้านการสรรหาและการคัดเลือก ควรเลือกสรรบุคลากรด้วยหลักคุณธรรมเป็นไปตามระเบียบของทางราชการเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับตำแหน่งงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของทางราชการควรประกาศรับสมัครเพื่อสรรหาบุคลากรให้เป็นไปอย่างเปิดเผยเช่นประชาสัมพันธ์เสียงตามสายปิดประกาศในชุมชนประกาศรับสมัครผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ผู้ที่มีคุณสมบัติได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเพื่อค้นหาบุคคลที่มีความสามารถตามตำแหน่งงานและควรสรรหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติทั้งด้านวุฒิการศึกษาความรู้ความสามารถที่ตรงกับตำแหน่งงาน

5.3.3 ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ควรมีการอบรมปฐมนิเทศบุคลากรที่บรรจุใหม่เพื่อให้ทราบบทบาทหน้าที่และสิทธิประโยชน์ของตนเองในการปฏิบัติงานในตำแหน่งงานควรจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรเช่น โบนัสที่พอกอาศัยหรือค่าเช่าบ้านอย่างเหมาะสมและควรสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอาจเป็นคำชมเกียรติบัตรหรือจะเป็นการเลื่อนขั้นเงินเดือนการเลื่อนระดับ

5.3.4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคนว่ามีผลงานอะไรบ้างในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาแต่ละช่วงเวลาประเมินทั้งในเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรมและดูความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานควรมีหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมีการประเมินจากหลายฝ่ายประเมินรอบด้านไม่เลือกปฏิบัติควรลงความเห็นในการประเมินการปฏิบัติงานมีการตักเตือนบุคลากรที่ปฏิบัติไม่เหมาะสมและเสื่อมเสียต่อองค์การชัดเจนเป็นรายบุคคลเพื่อให้บุคลากรนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงในการปฏิบัติงานและควรแจ้งหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบก่อนทุกครั้งที่มีการประเมิน

5.3.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหรือหน่วยงานอื่นจัดตามหลักสูตรของแต่ละตำแหน่งงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเองให้มีรู้ความสามารถทันต่อเหตุการณ์รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อองค์การควรส่งบุคลากรเข้าร่วมการอบรมตามแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดการพัฒนาตำแหน่งงานตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาบุคลากรและควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร

5.3.6 ด้านการให้พ้นจากงาน เมื่อบุคลากรในองค์การกระทำผิดต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการอย่างเคร่งครัดมีการพิจารณาตามหลักคุณธรรมไม่ให้บุคลากรพ้นจากงานในการกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงควรตรวจสอบให้ชัดเจนว่าผิดจริงสมควรแก่การพ้นจากงานเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นๆ และควรชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับการย้ายหรือการให้พ้นจากงานเมื่อบุคลากรกระทำผิดไม่ร้ายแรงควรมีการตักเตือนก่อนพร้อมทั้งให้คำแนะนำที่ถูกต้องก่อนที่จะมีการลงโทษ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาและการคัดเลือก ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการให้พ้นจากงาน และด้านการดำรงรักษาบุคลากร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคล และมีงบประมาณเพียงพอในการบริหารงานบุคคล มีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในการศึกษาต่อ การเข้ารับการอบรม สัมมนา อย่างเท่าเทียมกัน มีกระบวนการสรรหาบุคลากรเข้าทำงานถูกต้องตามระเบียบ/ประกาศ มีการสนับสนุนให้บุคลากรโอนหรือย้ายจากตำแหน่งหน้าที่เดิมไปยังหน่วยงานอื่นในตำแหน่งที่สูงขึ้นและมีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองและมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และงานมาอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เป็นเหตุผลที่บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อยอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับการวิจัยของ จีราวรรณ แสงตันชัย (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย และได้นำเสนอ ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร ไว้ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสร้างความรับผิดชอบในการกำหนดแผนงานและแนวทางปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด กลยุทธ์ที่ 2 สร้างวิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำแก่บุคลากรให้มีโอกาสได้นำเสนอความคิดเห็นและปฏิบัติงาน และใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานที่ปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถกลยุทธ์ที่ 3 ปรับรูปแบบการบริหารงานสู่การบริหารแนวราบเพิ่มมากขึ้นเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารงานลดขั้นตอนหรือการบังคับบัญชาที่ซับซ้อนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำในการทำงานและควรลดการยึดติดกับระบบอาวุโสโดยคำนึงถึงผลจากการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาการสื่อสารสองภาษา โดยส่งเสริมให้บุคลากรสามารถสื่อสารสองภาษาได้โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเพื่อการให้บริการที่เป็นสากล ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 โครงการเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองของบุคลากรให้สามารถนำเอาศักยภาพมาใช้ในการดำเนินงาน กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบการทำงานให้เป็นระบบลดขั้นตอน/กระบวนการทำงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการทำงานและมีการพัฒนาระบบงานภายในองค์กรให้มีวัสดุอุปกรณ์และระบบสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อการบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการทำงานให้บริการมากขึ้น

6.2 บุคลากรที่มีระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารพนักงานส่วนตำบลลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างต่างได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานไม่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องบทบาทในงาน ค่าตอบแทนสภาพการทำงานความปลอดภัยความมั่นคงความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นต้น ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีเพศ และอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ

บริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดไม่แตกต่างกันการที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานบุคคลนั้นเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมไม่จำกัดเพศ และกลุ่มอายุโดยใช้ระบบคณะกรรมการเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนทั้งด้านการจัดทำแผนอัตรากำลังการบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงานจึงทำให้บุคลากรรู้และเข้าใจกระบวนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคลากรเกิดการยอมรับและเข้าใจในระบบการดำเนินงานดังนั้นจึงน่าจะส่งผลให้บุคลากรที่มีเพศ และอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับการวิจัยอรทัยจันทร์เหลือ (2558) ได้ศึกษาปัญหาในการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลเชียงในอำเภอเชียงในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน เห็นว่ามีการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลเชียงในโดยรวมและในรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมอบหมายนโยบายเพื่อนำสู่การปฏิบัติ ติดตาม กำกับดูแล และประเมินผลให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

7.1.2 ผู้บริหารอาจใช้การพัฒนาการบริหารงานบุคคล เป็นต้นแบบของการพัฒนางานในส่วนอื่นๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประกาศนโยบายอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรควรมีส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างในการสรรหาบุคคลเข้าทำงานและเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรควรมุ่งหลักความรู้ความสามารถมาประกอบการพิจารณาคัดเลือกบุคลากร

7.2.2 ด้านการบำรุงรักษาบุคลากรผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันในเรื่องของการพิจารณาความดีความชอบความก้าวหน้าในตำแหน่งการขึ้นเงินเดือนและค่าตอบแทนให้มากยิ่งขึ้นและการประเมินผลการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น

7.2.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรควรมีการปรับปรุงแผนพัฒนาบุคลากรให้ครอบคลุมทุกด้านในการพัฒนาบุคลากรและควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในด้านการพัฒนาหรือฝึกอบรมและศึกษาดูงานทุกปี

7.2.4 ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงานการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการพิจารณาการให้บุคลากรพ้นจากงานต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากบุคลากรและเป็นผู้ที่มี

ความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการคณะกรรมการและผู้บริหารควรวางระบบการติดตามตรวจสอบ การขาดงานของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตจังหวัด อื่นหรือภาคอื่นเพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการศึกษามากเพิ่มขึ้น

7.3.2 ควรศึกษาระดับปัญหาการบริหารงานบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้ ตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.3.3 เพื่อที่จะให้การอภิปรายผลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ ควบคู่กันไปกับการศึกษาเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเพื่อได้ทราบถึงรายละเอียดให้ดียิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

โกวิท พวงงาม. (2560). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

จิรวรรณ แสงตันชัย. (2561). แนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ภูมิศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**. 13(43). 53-62.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 134. ตอนที่ 40 ก. 6 เมษายน 2560.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2558). **การโค้ชเพื่อการรู้คิด**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2559). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย จันทรเหลื่อง. (2558). **ปัญหาในการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลเชียงใน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ โปกาวิน ที่ได้กรุณาและช่วยเหลือและ แนะนำอย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้ขอขอบพระคุณบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัวที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือและเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่งต่อการทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ จากการวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณที่ให้การ อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาจนประสบผลสำเร็จในที่สุด

ผลการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอน
ทักษะปฏิบัติของเดวิส*

THE EFFECT OF PHYSICAL EDUCATION LEARNING APPLYING DAVIES' INSTRUCTION
MODEL OF PSYCHOMOTOR DOMAIN FOR PHATHOMSUKSA 5 STUDENTS

โกศล เกตุกัน¹, ระพีพัฒน์ เดือนเพ็ญศรี², สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์³
Kosone Ketkan¹, Rapeepat Daunphensri², Sirawan Jaradrawiwat³
มหาวิทยาลัยบูรพา^{1,2,3}
Burapha University, Thailand.^{1,2,3}
Email : sonekybuu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส 3) เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้พลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษา แบบวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนพลศึกษา ดำเนินวิจัยแบบกึ่งทดลอง ด้วยกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษา 3. ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน 4. เจตคติต่อการเรียนพลศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to compare students' learning achievement before and after studying physical education for Phathomsuksa 5 using Davies' instructional model of psychomotor domain 2) to compare students' fundamental movement skill before and after studying physical education for Phathomsuksa 5 using Davies' instructional model of psychomotor domain 3) to study attitudes towards Physical education learning using Davies' instructional model of psychomotor domain. The sample consisted of 30 students. The research instruments were lesson plans using Davies' instructional model of psychomotor domain, a multiple-choice test of physical education achievement, the fundamental movement skill test, and the attitude towards physical education test. The design of this research was One-group Pretest-Posttest design. The statistics used were mean, standard deviation and t-test.

The results of the study were as follows: 1. The achievement towards Physical education learning for Phathomsuksa 5 using Davies' instructional model of psychomotor domain, was that posttest score was significantly higher than the pretest score at the .05 level, of significant. 2. The basic movement skill for Phathomsuksa 5, was that posttest score was significantly higher than the pretest score at the .05 level, of significant. 3. The attitudes for Phathomsuksa 5 students towards physical education learning using Davies' instructional model of psychomotor domain was at the highest level.

Keywords : 1. Davies' Instruction Model 2. Learning Achievement in Physical Education 3. Basic Movement Skill 4. Attitude Towards Physical Education Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สุขภาพ หมายถึง ภาวะมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทางสังคม สุขภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องใช้ร่างกายในการดำรงชีวิตอยู่ การมีสุขภาพที่ดีและมีร่างกายที่แข็งแรง ไม่บกพร่อง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้มนุษย์เราดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งทุกคนควรได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ว่าทำอะไรให้สุขภาพดี และอะไรที่เป็นเหตุทำให้สุขภาพเสีย ซึ่งเรื่องของสุขภาพนั้นอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กำหนดไว้ให้ได้เรียนรู้ และให้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อจะได้มีความรู้

ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ มีคุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพ จนเป็นกิจนิสัย เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นการศึกษาด้านสุขภาพที่มีเป้าหมาย เพื่อการดำรงสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในปัจจุบันโลกของเรามีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น และสร้างความบันเทิง สนุกสนาน ส่งผลให้เด็กมีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อย กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำ เช่น การนั่งหน้า คอมพิวเตอร์ การนอนดูโทรทัศน์ หรือการนั่งเล่นโทรศัพท์มือถือ จึงทำให้การใช้พลังงานของร่างกายในชีวิตประจำวันลดน้อยลง ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าเด็ก 1 ใน 5 มีน้ำหนักมากขึ้นและอ้วน ซึ่งในความเป็นจริงเด็กจำเป็นต้องทำกิจกรรมทางร่างกายหรือออกกำลังกายอย่างน้อย 1 ชั่วโมงต่อวัน ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับการวิจัยในประเทศออสเตรเลียที่พบว่า เด็กมีทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานที่ต่ำลงซึ่งทักษะนี้เป็นทักษะที่สำคัญในการเล่นกีฬา เช่นเดียวกับ ประเทศแคนาดาที่พบว่า เด็กจำนวนมากมีทักษะการเล่นกีฬาลดลง เพราะพวกเขาไม่สามารถนำทักษะต่าง ๆ มาประกอบใช้ในการเล่นกีฬาให้ประสบความสำเร็จได้ กิจกรรมทางกายที่ส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานและประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ถือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความสามารถทางด้านร่างกายและพฤติกรรมทางสังคม เด็กที่มีความมั่นใจกับทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานจะสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการเล่นกีฬา หรือออกกำลังกายได้อย่างคล่องแคล่วเป็นธรรมชาติและเกิดประโยชน์มากที่สุด (ณัฐพร สุตดี, 2562)

ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน (Fundamental Movement Skill) มีความสำคัญต่อเด็ก เพราะเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อธรรมชาติของเด็กที่อยู่ในช่วงกำลังชอบเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา การที่เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายเท่ากับเด็กได้ออกกำลังกายโดยตรง ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่หลากหลาย โดยจะใช้ส่วนประกอบต่างๆ ของร่างกายรวมกัน เช่น แขน ขา ลำตัว และศีรษะประสานเข้ากับทักษะพื้นฐานต่างๆ เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด การจับ การขว้าง การตี การเตะ และการทรงตัว ทักษะเหล่านี้ คือพื้นฐานของการเคลื่อนไหวที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือสามารถนำไปสู่การใช้ในรูปแบบที่เฉพาะที่ใช้ทักษะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น การเล่นกีฬา การเล่นเกม การเต้น กิจกรรมนอกห้องเรียน และกิจกรรมนันทนาการทางร่างกาย สอดคล้องกับ สาวิตรี แก้วรัก (2557) กล่าวว่าทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานเป็นการนำทักษะการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของมนุษย์มาประกอบกับจังหวะหรือเสียงดนตรี ซึ่งเป็นการวางรากฐานการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง เสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความคล่องตัว และความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพ (ณัฐพร สุตดี, 2562)

กิจกรรมการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมีหลากหลายรูปแบบ หลายชนิด เป็นหน้าที่ครูผู้สอนที่ต้องกำหนด ออกแบบ และวางแผนในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน ให้มีความเหมาะสมต่อวัยของเด็ก และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กำหนดไว้ โดยอาจใช้เกม กีฬา หรือกิจกรรมนันทนาการ มาเป็นสื่อในการเรียนรู้ ให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามัคคีกันในการแข่งขัน และยอมรับกฎ กติกา ในการปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน แต่ส่วนใหญ่ การกำหนดกิจกรรมของครูผู้สอนนั้นอาจมีข้อจำกัด มีความยากในการปฏิบัติ และไม่เหมาะสม ไม่สามารถเพิ่มแรงจูงใจให้รู้สึกอยากเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ ความน่าเบื่อ และไม่ตื่นเต้น ของรูปแบบหรือชนิดกิจกรรม อาจเป็นผลให้เด็กไม่อยากปฏิบัติกิจกรรม รวมถึงอาจส่งผลให้เด็กเกิดทัศนคติในเชิงลบต่อการเรียนพลศึกษา ดังนั้น ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ทักษะ เทคนิค และวิธีการสอนพลศึกษาเป็นอย่างดี (สนธยา สีละมาต, 2557)

วิชาพลศึกษา เป็นวิชาที่เน้นการสอนในด้านการปฏิบัติทักษะ การเลือกรูปแบบการสอนมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก รูปแบบการสอนที่ดีควรเป็นรูปแบบการสอนที่ก่อให้เกิดทั้ง 3 ด้าน คือด้านทักษะพิสัย จิตพิสัย และพุทธิพิสัย รูปแบบการสอนที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ โดยหนึ่งในรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับการสอนวิชาพลศึกษา และเหมาะสมกับการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของเด็ก ที่ครูผู้สอนนำมาใช้ได้ก็คือ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับการนำไปใช้สอนในเรื่องของการปฏิบัติทักษะต่างๆ โดยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสนี้มีขั้นตอนในการสอนทั้งหมด 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การสาธิตทักษะในภาพรวม คือ ครูผู้สอนจะอธิบายพร้อมกับสาธิตทักษะในภาพรวมให้เด็กดูไปพร้อมกัน ขั้นที่ 2 การสาธิตทักษะย่อย คือ ครูผู้สอนแบ่งทักษะในภาพรวมให้เป็นทักษะย่อยประมาณ 3-5 ขั้นตอน และสาธิตทักษะย่อยทีละขั้นตอนตามลำดับให้เด็กดูไปพร้อมกัน ขั้นที่ 3 การให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะย่อย คือ ครูผู้สอนนำกิจกรรมแบบฝึกทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมาให้เด็กฝึกทักษะย่อย หากติดขัดจุดใด ครูผู้สอนจะเข้าไปช่วยแก้ไขจนกระทั่งเด็กสามารถทำได้ ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ คือ ครูผู้สอนอาจเข้าไปแนะนำเทคนิค วิธีการที่ช่วยให้เด็กสามารถปฏิบัติได้ดีขึ้น มีความสวยงามยิ่งขึ้น ย่างขึ้น หรือรวดเร็วขึ้น และขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ คือ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อยแต่ละขั้นได้แล้ว ครูผู้สอนอาจนำเกม กีฬา หรือแบบฝึกที่เกี่ยวโยงกับทักษะที่เรียนมาให้เด็กได้แข่งขัน จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ (ทิตนา แชนณี, 2550)

ดังนั้นจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) มาประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาพลศึกษา เรื่อง ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน

ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และปรับปรุงการสอนพลศึกษาในด้านทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จในการเรียนของเด็กนักเรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส
- 2.3 เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียน หลังการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน
- 3.2 ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียน หลังการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาและทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อนำข้อมูลที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา และในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป
- 4.2 ได้ทราบผลของเจตคติที่มีต่อการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(Quasi-Experimental Research) โดยมีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว(One-Group Pretest-Posttest design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนใจเพียรวิทยานุสรณ์ ตำบลอนสมอ อำเภอดำรงวิทยาสงห์บุรี จำนวนนักเรียน 3 ห้องเรียน รวม 30 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา

2562 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนใจเพียรวิทยานุสรณ์ ตำบลถอนสมอ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวนนักเรียน 1 ห้องเรียน รวม 30 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1)แผนจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสจำนวน 12 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง 2)แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 3)แบบวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส จำนวน 6 ทักษะ 4)เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการทดสอบก่อนเรียน(Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษา 20 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง และแบบวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน 6 ทักษะ ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง บันทึกผลการสอบของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับวิเคราะห์ผล

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสอน โดยผู้วิจัยทำการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 12 แผน ใช้เวลาในการสอน 12 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดการทดลองแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน(Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษา 20 ข้อ แบบวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน 6 ทักษะ (ฉบับเดิม) และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสจำนวน 10 ข้อ จากนั้นบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 นำคะแนนที่รวบรวมได้จากการทดสอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล 1)เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสโดยใช้การทดสอบค่า t-test แบบ Dependent sample 2)เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสโดยใช้การทดสอบค่า t-test ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3)เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสโดยใช้การทดสอบค่า t-test ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

แหล่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
หลังเรียน	30	14.90	2.00	29	12.73*	.000
ก่อนเรียน	30	10.46	1.69			

*p<.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.46 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 14.90 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

ตารางที่ 2 คะแนนการวัดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

แหล่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
หลังเรียน	30	98.17	4.82	29	37.60*	.000
ก่อนเรียน	30	75.67	3.27			

*p<.05

จากตารางที่ 2 ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 98.17, S.D.=4.82) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 75.67, S.D.=3.27) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพบว่าทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 ผลการวัดเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ
1. นักเรียนชอบเรียนวิชาพลศึกษา	4.86	0.34	มากที่สุด
2. นักเรียนรู้สึกดีใจเมื่อถึงชั่วโมงพลศึกษา	4.83	0.46	มากที่สุด
3. นักเรียนรู้สึกสนุกสนานเมื่อเรียนวิชาพลศึกษา	4.53	0.68	มากที่สุด
4. การเรียนวิชาพลศึกษาทำให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย	4.36	0.88	มาก
5. ข้อตกลงในการเรียนวิชาพลศึกษาทำให้นักเรียนรู้สึกกดดัน	4.16	0.80	มาก
6. นักเรียนรู้สึกพอใจกับสถานที่และอุปกรณ์ในการเรียนวิชาพลศึกษา	4.40	0.77	มาก
7. นักเรียนรู้สึกพอใจกับกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาพลศึกษา	4.43	0.56	มาก
8. กิจกรรมในวิชาพลศึกษาไม่น่าสนใจ	4.50	0.77	มาก
9. บรรยากาศในการเรียนวิชาพลศึกษาทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุข	4.63	0.55	มากที่สุด
10. นักเรียนรู้สึกว่าชั่วโมงในการเรียนวิชาพลศึกษายาวนานเกินไป	4.50	0.77	มาก
ภาพรวมเจตคติที่มีต่อการเรียนวิชาพลศึกษาเฉลี่ย	4.52	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวัดเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติเดวิสมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.52 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.66 มีเจตคติโดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการสอนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ ความจำและความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ในการเรียนวิชาพลศึกษาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะแนวทางการสอนโดยใช้รูปแบบการสอน

ทักษะปฏิบัติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงปฏิบัติจริง และได้มีการฝึกฝนทักษะที่ผู้เรียนได้เรียน ผู้เรียนจึงได้เห็น จดจำ และเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนของทักษะที่ผู้เรียนปฏิบัติ กฎกติกามารยาทในการปฏิบัติ และอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียน และในระหว่างการเรียนรู้ครูผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิด ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ และมีความเข้าใจกับเนื้อหาในวิชาพลศึกษามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตานาด รัตนพันธุ์ (2560) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่องจิตกรรม ที่มีต่อทักษะการทำงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องงานจิตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งอาจจะเป็นสาเหตุมาจากการออกแบบข้อสอบที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์จำนวน 20 ข้อได้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553) ที่กล่าวไว้ว่า แบบสอบผลสัมฤทธิ์ แบบสอบประเภทนี้จะต้องมีความตรงตามเนื้อเรื่อง หมายความว่า เป็นแบบสอบที่สร้างขึ้นโดยครอบคลุมเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นตัวแทนของสภาพการณ์ต่างๆ อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยภัทร ศุภคุณ (2561) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติกลองชุดเบื้องต้น โดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสวน (จันทนุสรณ์) พบว่า ผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การปฏิบัติกลองชุดเบื้องต้น มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะของนักเรียน หลังการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าทักษะใหญ่ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ กี่ทักษะ และให้ฝึกปฏิบัติทักษะย่อยๆ ก่อนแล้วนำทักษะย่อยๆ ทั้งหมดมาเชื่อมโยงเป็นทักษะที่สมบูรณ์ในขั้นตอนสุดท้ายของทฤษฎีรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ที่มีขั้นตอนสำคัญทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2) ขั้นสาธิต และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเป็นทักษะที่สมบูรณ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของเดวิส ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อยๆ ควรฝึกทักษะย่อยๆ เหล่านั้นก่อนแล้วนำมาเชื่อมโยงกันเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น (ทศนา แหมณี, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา สุโพธิ์พัฒน์ (2562) ได้ศึกษาการศึกษาทักษะนาฏศิลป์ไทยและผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน เรื่องระบำพราตน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะนาฏศิลป์ไทย เรื่อง ระบำพราตน์ ของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัย โดยมีคะแนนเฉลี่ยของการเรียนที่เน้นทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD สูงกว่าการเรียนแบบปกติ

7.3 เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.66 มีเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนพลศึกษาโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะแบบย่อย และมีขั้นตอนที่นำทักษะย่อยมาเชื่อมโยงให้เป็นทักษะที่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมในการฝึกและแข่งขันในแบบกลุ่มขึ้น ผู้วิจัยได้จัดเตรียมของรางวัลให้กับกลุ่มผู้ชนะ และจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ประกอบอย่างเหมาะสมกับกิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม และทำให้เกิดแรงจูงใจในการร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามเป้าหมายอย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับ อภิวรรณ วีระสมิทธิ์ (2550) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมแบบกลุ่มหรือการเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบรวมพลัง เป็นการระดมความรู้ ความคิด และความสามารถของสมาชิกทุกคน ได้ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามเป้าหมาย เป็นการส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตย การยอมรับซึ่งกันและกัน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นการช่วยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง มีความมั่นใจในการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ส่งผลด้านสุขภาพจิตและทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน จึงทำให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่กล่าวกฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of effect) ว่าเมื่อบุคคลใดกระทำสิ่งใดแล้วได้รับผลที่พึงพอใจจะเกิดความพึงพอใจต่อสิ่งนั้นๆ ต่อไป คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับผลที่ตนพึงพอใจ จะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นประสบความสำเร็จ การที่ศึกษาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งเร้าหรือรางวัลที่ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและผู้สอนจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าเรียน มีความมุ่งมั่นและตั้งใจพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ทิตินา แคมมณี, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทวิทย์ ขาวกฤษ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้การอาชีพโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการจัดสวน โดยใช้รูปแบบ

การสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริินภา โพธิ์ทอง (2562) ได้ศึกษาผลการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่อง การสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่อง การสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่อง การสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน ด้วยการให้ความรู้ อบรม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับ ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาอย่างทั่วถึง

8.1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อการสอน และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวิส ครูผู้สอนควรทบทวนขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนของทักษะปฏิบัติของเดวิส ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในแต่ละกิจกรรมอย่างละเอียด เตรียมสื่อการเรียน สถานที่ และอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนถึงเวลาเรียน เพื่อสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติ

8.2.2 ครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องมีความรู้ และมีพื้นฐานทักษะปฏิบัติเป็นอย่างดี เพราะครูผู้สอนต้องสาธิตทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกๆ ของรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส

8.2.3 ในขั้นตอนที่ครูผู้สอนต้องเข้าไปให้เทคนิควิธีการ ครูผู้สอนต้องมีเทคนิคในการช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติทักษะนั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติทักษะได้เร็วและดีขึ้น

8.2.4 ก่อนเข้าสู่บทเรียน ในช่วงของการอบอุ่นร่างกาย ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนอบอุ่นร่างกายให้สอดคล้องกับทักษะปฏิบัติที่จะเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมของร่างกายและคุ้นชินในการปฏิบัติทักษะนั้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรนำรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสไปทดลองใช้กับกลุ่มสาระอื่นๆ ที่เน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ นอกเหนือจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

8.3.2 ควรมีการศึกษาผลของการสอนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสเนื้อหาวิชาพลศึกษา ในหน่วยการเรียนรู้อื่นที่ต่อเนื่องกันและอยู่ในภาคเรียนเดียวกัน จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวิสอย่างต่อเนื่อง

8.3.3 ควรออกแบบแผนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอน เนื่องจากรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มีขั้นตอนของการฝึกทักษะย่อยๆ ก่อน แล้วค่อยนำมาเชื่อมโยงเป็นทักษะที่สมบูรณ์ ผู้เรียนจึงควรได้ฝึกปฏิบัติทักษะนั้นมากกว่า 1 ชั่วโมง จึงจะสามารถปฏิบัติเป็นทักษะที่สมบูรณ์ได้ดีขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ณัฐพร สุตดี. (2562). **ทักษะและเทคนิคการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณาดยา ตัดสายชล. (2555). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับนิทานเสริมทักษะการอ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านสะกดคำและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). **รูปแบบการเรียนการสอน:ทางเลือกที่หลากหลาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬารังกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). **ศาสตร์การสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (2559). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬารังกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตานาถ รัตนพันธุ์. (2560). **ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่องจิตรกรรม ที่มีต่อทักษะการทำงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2553). การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬารังกรณมหาวิทยาลัย.
- ศิริรภา โพธิ์ทอง. (2562). ผลการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เรื่อง การสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนธยา สีละมาต. (2557). กิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สาวิตรี แก้วรัก. (2557). การเคลื่อนไหวเบื้องต้น. สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2563. จาก <https://sites.google.com/site/sawitreekaewruk/article/bthkhwammimichux-1>
- สุวิทย์ พรหมหมวก. (2556). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการเล่นในท้องถิ่น และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- หทัยภัทร ศุภคุณ. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การปฏิบัติกลองชุดเบื้องต้น โดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสวน (จันทนุสรณ์). วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิวรรณ วีระสมิทธิ์. (2550). ทักษะและเจตคติต่อการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มในการสร้างหนังสือสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : เป็น ภาษาและศิลปะ.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้าความรู้ ตลอดจนให้แนวคิดข้อแก้ไขบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือและขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ โรงเรียนใจเพียรวิทยานุสรณ์ ในการเข้าไปเก็บข้อมูล ตลอดจนครูในหมวดพลศึกษา ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่เวทิตาแต่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ความเมตตา ให้อภัย แก่ผู้วิจัยด้วยดีมาตลอด จนสามารถประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27*

DEVELOPING THE STEM LEARNING MANAGEMENT GUIDELINES FOR SCHOOLS

UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 27

วิลาวัลย์ วันทอง¹, สุรเชต น้อยฤทธิ์²

Wilawan Wanthong¹, Surachet Noirit²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : wilawan.pupu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 340 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทาง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมเรียงลำดับตามค่าความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ การออกแบบ วางแผน และดำเนินการศึกษาการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุง การระบุประเด็นการศึกษาและการนำเสนอผลการศึกษา 2. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 22 ตัวชี้วัด 42 แนวทางมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การจัดการเรียนรู้ 3. สะเต็มศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current condition, desirable condition, and the priority needs index of STEM learning management for schools, 2) to develop the STEM Learning Management Guidelines for Schools under the Secondary Educational Service Area Office 27. The sample group consisted of 340 teachers. Data were collected by using the current condition and desirable conditions questionnaire. To develop the guidelines the group of key informants were administrators and teachers of 2 model schools and 7 luminaries for the guideline suitability and the guideline possibility assessment. Collected data by used the review form and the guideline suitability and the guideline possibility assessment form. Statistical used for analysis data included Percentage, mean, standard deviation, and the priority needs index.

The research results were as follows: 1. The STEM leaning management of schools under the Secondary Educational Service Area Office 27 has the current condition overall and all aspects were at moderate levels and the desirable condition overall and all aspects were at high levels, and STEM leaning management of schools under the Secondary Educational Service Area Office 27 descending sort by priority needs index were Design planning and studying, Gathering information and ideas related to educational issues, Testing evaluation and improvement, Identifying educational issues, and presenting the study results. 2. The guidelines of STEM learning management for schools under the office the Secondary Educational Service Area Office 27 consisted of 5 elements 22, indicators, 42 guidelines, with the suitability assess and the possibility assess both overall were at the highest levels.

Keywords : 1. Development Guideline 2. Learning Management 3. STEM Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาไทยในปัจจุบันมีการปฏิรูปการศึกษามาแล้วหลายครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่สมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ได้ทรงปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งสร้างความทันสมัยและอำรงความเป็นเอกราชของชาติ ส่วนครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2520 หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นการมุ่งสร้างการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และในครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2542

มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 เป็นการมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ในกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และสำหรับการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2552 มุ่งเน้น การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย อย่างมีคุณภาพ และเท่าเทียมกันในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา (อัญญรัตน์ นาเมือง, 2553) การปฏิรูปการศึกษาเมื่อเวลาผ่านไป 2 ศตวรรษ การศึกษาของไทยก็ยังมีปัญหาอยู่อย่างมาก จึงได้มีการส่งเสริมครู และนักเรียน และการวางแผนสำหรับการบริหารจัดการในเรื่องของการเรียนการสอนอีกครั้งและมีการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสำหรับการสอนอย่างเต็มที่ ตามการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ใน หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบ การศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ดังนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ

สะเต็มศึกษา หรือ STEM Education เริ่มต้นจากการประสบปัญหาเรื่อง ผลการทดสอบ PISA ของสหรัฐอเมริกา ที่ต่ำกว่าหลายประเทศและส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม รัฐบาลสหรัฐฯ จึงมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาโดยพัฒนา STEM ขึ้นมา เพื่อหวังว่าจะช่วยยกระดับผลการทดสอบ PISA ให้สูงขึ้น และจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (พรทิพย์ ศิริภทราชัย, 2556) สะเต็มศึกษานั้น จึงเป็นหลักสูตรโดยการบูรณาการการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเพื่อให้สามารถพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต อีกทั้งวิชาทั้งสี่เป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างมาก กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงของประเทศ สะเต็มศึกษาเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของการเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดใน 4 สารผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น และตระหนักถึงความหมายของการเรียนรู้เนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา และส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจประกอบอาชีพด้านสะเต็มมากขึ้น(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 27 มุ่งเน้นให้ความสำคัญสำหรับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประเมินสมรรถนะครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครูต้องเน้นในการสร้างสมรรถนะของตนเอง ดังนั้น บุคลากรครูทุกคนต้องสนใจและใส่ใจสำหรับ

การพัฒนาตนเองให้มากขึ้นในเรื่องของการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และสร้างให้ครูมีประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอนให้กับนักเรียนทุกคนมีคุณภาพสำหรับการเรียนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จากความสำคัญและความเป็นมาของสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูผู้สอนและมีหน้าที่รับผิดชอบการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

3.2 ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประชากร ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,961 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 340 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้เทคนิคการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาต้นแบบจำนวน 2 แห่งและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$) และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$) และการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยภาพรวม เรียงลำดับตามค่าความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ การออกแบบ วางแผน และดำเนินการศึกษา, การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา, การทดสอบประเมินผล และปรับปรุง, การระบุประเด็นการศึกษา และการนำเสนอผลการศึกษา

5.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 22 ตัวชี้วัด 42 แนวทาง มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, $\bar{X}=4.76$ ตามลำดับ) แนวทางแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการระบุประเด็นการศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด 11 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ ครูจัดแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ความสะดวกของผู้เรียน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมมือกันในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ครูใช้วิธีสร้างความสนใจนักเรียน เพื่อร่วมสรุปประเด็นแสดงความคิดเห็น เชื่อมโยงไปยังเนื้อหาบทเรียน นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นที่ต้องการศึกษา วิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ไข พิจารณาวิธีแก้ไขปัญหาย่างรอบด้าน ลงมติเลือกวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันคิดวิธีการดำเนินการ

5.2.2 ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 8 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนทำการวิเคราะห์ประเด็นย่อยที่จะทำการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์หลักของประเด็นหลัก และประเด็นย่อยอย่างครบถ้วน นักเรียนศึกษา ค้นคว้า สิ่งที่มีผู้อื่น

ได้ศึกษาไว้เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์วิธีการ ผลที่ได้ ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางและทราบทิศทางการศึกษาของกลุ่มนักเรียน นักเรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าเพื่อหาหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ในการนำมาปฏิบัติให้สำเร็จตามที่ต้องการศึกษา และศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ข้อควรระวัง หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ(ถ้ามี) และสิ่งที่จำเป็นที่ต้องใช้ต้องรู้ในการปฏิบัติต่างๆ ร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อนำสู่การออกแบบและวางแผน และร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม ความคุ้มค่า ประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

5.2.3 ด้านการออกแบบ วางแผน และดำเนินการศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 8 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนนำวิธีที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาไว้ มาออกแบบขั้นตอนการปฏิบัติ จัดทำแผนการปฏิบัติ โดยระบุเป้าหมายของแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ปฏิบัติได้ตรงตามประเด็นหลักจัดทำรายละเอียดของแผนการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน โดยระบุผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการ ให้ทุกคนมีส่วนร่วม นักเรียนทุกกลุ่มปฏิบัติหรือดำเนินการศึกษาตามแผนที่วางไว้ และสังเกตผลการปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ นักเรียนทุกกลุ่มบันทึกผลการปฏิบัติเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามแผน ผลสำเร็จ ข้อค้นพบจากการปฏิบัติที่เป็นจุดแข็ง นักเรียนทุกกลุ่มบันทึกประเด็นจุดอ่อน หรือปัญหา และวิธีแก้ไขโดยละเอียด

5.2.4 ด้านการทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุง มี 4 ตัวชี้วัด 7 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนร่วมกันกำหนดวิธีการตรวจสอบผลงานที่ได้จากการศึกษาและการปฏิบัติประกอบด้วย การตรวจสอบทางกายภาพ การตรวจสอบประสิทธิภาพ ร่วมกันกำหนดวิธีการบันทึกผลการตรวจสอบ และจัดทำแบบฟอร์มบันทึกผลการตรวจสอบ ครูพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นการตรวจสอบ วิธีการ ตรวจสอบและการบันทึกผล และให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม นักเรียนทุกกลุ่ม สรุปผลการตรวจสอบ บันทึกผลการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ และประเมินผลงานร่วมกันตรวจสอบและวิเคราะห์ประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และนำเสนอต่อครูเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและให้คำชี้แนะ ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบผลงาน ในจุดที่ยังบกพร่อง หรือยังไม่สมบูรณ์ โดยใช้วิธีปรับปรุง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิธีการทางวิศวกรรมมาใช้ นักเรียนนำเสนอแผนการปรับปรุงให้ครูเป็นผู้พิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการปรับปรุงก่อน และนักเรียนทุกกลุ่มปฏิบัติตามที่ครูได้ชี้แนะไว้

5.2.5 ด้านการนำเสนอผลการศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด 9 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนเตรียมการนำเสนอผลงาน โดยวางแผนการนำเสนอผลงานอย่างเป็นขั้นตอน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม นักเรียนนำเสนอแผนการนำเสนอผลงานต่อครู ครูให้การพิจารณาตรวจสอบ และให้คำชี้แนะเพื่อปรับวิธีการนำเสนอให้ถูกต้อง สมบูรณ์ นักเรียนร่วมกันพิจารณาและเลือกใช้วิธีการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่สถานการณ์ปัญหา การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การออกแบบ การวางแผน การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา การทดสอบ ผลการประเมิน การปรับปรุง

นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาโดยยึดตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ อย่างชัดเจน และตรงประเด็น ทุกกลุ่มนำเสนอขั้นตอนของการทำความเข้าใจปัญหาว่าอะไรคือเป้าหมาย อะไรคือความต้องการ อะไรเป็นข้อจำกัดของการสร้างงาน การรวบรวมข้อมูล ทำให้เรียนรู้อะไร ผลที่ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างไรนักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอสภาพปัญหาที่พบ วิธีการแก้ปัญหา การปรับปรุงชิ้นงาน และหลักการที่นำมาใช้ในการปรับปรุงอย่างละเอียด ชัดเจน แสดงถึงการมีส่วนร่วมของทุกคนในกลุ่ม และแสดงถึงการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้า นักเรียนทุกกลุ่มสรุปผลการศึกษา การดำเนินการศึกษาทั้งหมดออกแบบอยู่บนพื้นฐานของการใช้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์อย่างไร มีเทคโนโลยีอะไรที่ใช้ประโยชน์ในการสร้างงานนี้ เกิดปัญหาอุปสรรคระหว่างสร้างงานอย่างไร ปรับแก้อย่างไร และผลลัพธ์สุดท้ายเป็นไปตามเป้าหมายและความต้องการหรือไม่ โดยนักเรียนลงข้อสรุปให้ผู้ฟังเห็นชัดเจนว่า วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และความรู้ทางวิศวกรรมนั้น นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ และนำเสนอแนวทางการนำผลงานไปใช้ และวิธีการต่อยอดความรู้ที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์และศึกษาเพิ่มเติมต่อไปได้อย่างไร

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก และผู้ตอบแบบสอบถาม ยังต้องการให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาให้มากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จาก ผลของสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งสูงกว่าสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของชนกพร จุฑาสงษ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 22 ตัวชี้วัด 42 แนวทาง มีผลการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องความเหมาะสม และ

ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้องความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน แนวทางสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

6.2.1 ด้านการระบุประเด็นการศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด 11 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ ครูจัดแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ความสะดวกของผู้เรียน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมมือกันในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ครูใช้วิธีเร้าความสนใจนักเรียน เพื่อร่วมสรุปประเด็นแสดงความคิดเห็น เชื่อมโยงไปยังเนื้อหาบทเรียน นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นที่ต้องการศึกษา วิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ไข พิจารณาวិธีแก้ไขปัญหาย่างรอบด้าน ลงมติเลือกวิธีการแก้ปัญหาหารือกันคิดวิธีการดำเนินการ โดยแนวทางการระบุประเด็นการศึกษานี้ มีความต้องการให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างด้านความรู้ เพื่อให้คนที่เก่งกว่าช่วยเหลือนักเรียนคนที่อ่อนกว่า และเป็นการพัฒนานักเรียนไปได้อย่างทั่วถึง และครูต้องมีวิธีการที่เหมาะสมในการเร้าความสนใจ ความอยากรู้ของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (2559) ได้นำเสนอเกี่ยวกับการระบุประเด็นการศึกษาไว้ว่า ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยใช้วิธีการแบ่งระหว่างผู้เรียนที่มีผลการเรียนดี พอใช้ และอ่อน จากนั้นผู้สอนต้องสร้างความสนใจให้ผู้เรียนเพื่อตระหนักถึงการแก้ปัญหา

6.2.2 ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 8 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนทำการวิเคราะห์ประเด็นย่อยที่จะทำการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์หลักของประเด็นหลัก และประเด็นย่อยอย่างครบถ้วน นักเรียนศึกษา ค้นคว้า สิ่งที่คุณได้ศึกษาไว้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์วิธีการ ผลที่ได้ ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางและทราบทิศทางการศึกษาของกลุ่มนักเรียน นักเรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ในการนำมาปฏิบัติให้สำเร็จตามที่ต้องการศึกษา และศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ข้อควรระวัง หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ (ถ้ามี) และสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ต้องรู้ในการปฏิบัติต่างๆ ร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อนำสู่การออกแบบและวางแผน และร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม ความคุ้มค่า ประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ให้สัมฤทธิ์ผลการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องจะให้นักเรียนได้ทราบว่า มีใครที่เคยศึกษาเรื่องนี้ไว้แล้วบ้าง ได้ผลอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร นักเรียนควรศึกษาค้นคว้าต่อไปอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย อุ่นแก้ว (2558) ได้นำเสนอเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาไว้ว่า การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาในการค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้องผู้แก้ปัญหาอาจ มีการดำเนินการ โดย 1)การรวบรวมข้อมูล คือ การสืบค้นว่าเคยมีใครหาวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวนี้อยู่หรือไม่ และหากมี เขาแก้ปัญหายังไง และมีข้อเสนอแนะใดบ้าง และ 2)การค้นหาแนวคิด คือ การค้นหาแนวคิดหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือ

เทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องและสามารถประยุกต์ในการแก้ปัญหาได้ ในขั้นตอนนี้ ผู้แก้ปัญหาควรพิจารณาแนวคิดหรือความรู้ทั้งหมด ที่สามารถใช้แก้ปัญหาและจัดบันทึกแนวคิดไว้เป็นทางเลือก และหลังจากการรวบรวมแนวคิดเหล่านั้นแล้ว จึงประเมินแนวคิดเหล่านั้น โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ความคุ้มค่า ข้อดีและจุดอ่อน และความเหมาะสมกับเงื่อนไขและขอบเขตของปัญหา แล้วจึงเลือกแนวคิดหรือวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

6.2.3 ด้านการออกแบบ วางแผน และดำเนินการศึกษา มี 4 ตัวชี้วัด 8 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนนำวิธีที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาไว้ มาออกแบบขั้นตอนการปฏิบัติ จัดทำแผนการปฏิบัติ โดยระบุเป้าหมายของแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ปฏิบัติได้ตรงตามประเด็นหลักจัดทำรายละเอียดของแผนการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน โดยระบุผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ ให้ทุกคนมีส่วนร่วม นักเรียนทุกกลุ่มปฏิบัติหรือดำเนินการศึกษาตามแผนที่วางไว้ และสังเกตผลการปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ นักเรียนทุกกลุ่มบันทึกผลการปฏิบัติเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามแผน ผลสำเร็จ ข้อค้นพบจากการปฏิบัติที่เป็นจุดแข็ง นักเรียนทุกกลุ่มบันทึกประเด็นจุดอ่อน หรือปัญหา และวิธีแก้ไขโดยละเอียด แนวทางในการออกแบบ วางแผน และดำเนินการศึกษา เป็นการดำเนินการโดยกลุ่มของนักเรียน ร่วมมือกัน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลฉัตร กล่อมอิม (2559) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษาเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ฝึกปฏิบัติ การวางแผน การทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันออกแบบชิ้นงาน โดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา

6.2.4 ด้านการทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุง มี 4 ตัวชี้วัด 7 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนร่วมกันกำหนดวิธีการตรวจสอบผลงานที่ได้จากการศึกษาและการปฏิบัติประกอบด้วย การตรวจสอบทางกายภาพ การตรวจสอบประสิทธิภาพ ร่วมกันกำหนดวิธีการบันทึกผลการตรวจสอบ และจัดทำแบบฟอร์มบันทึกผลการตรวจสอบ ครูพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นการตรวจสอบ วิธีการ ตรวจสอบและการบันทึกผล และให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม นักเรียนทุกกลุ่ม สรุปผลการตรวจสอบ บันทึกผลการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ และประเมินผลงานร่วมกันตรวจสอบและวิเคราะห์ประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และนำเสนอต่อครูเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและให้คำชี้แนะ ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบผลงาน ในจุดที่ยังบกพร่อง หรือยังไม่สมบูรณ์ โดยใช้วิธีปรับปรุง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิธีการทางวิศวกรรมมาใช้ นักเรียนนำเสนอแผนการปรับปรุงให้ครูเป็นผู้พิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการปรับปรุงก่อน และนักเรียนทุกกลุ่มปฏิบัติตามที่ครูได้ชี้แนะไว้ซึ่งแนวทางมีความสอดคล้องกับ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (2559) ได้นำเสนอเกี่ยวกับการทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงไว้ว่า เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทดสอบและ

ประเมินผล เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของชิ้นงานที่ได้ลงมือ ปฏิบัติ ถ้าประสิทธิภาพของชิ้นงานมีประสิทธิภาพไม่ดี ผู้เรียนต้องทำการปรับปรุงชิ้นงานให้ดีขึ้น โดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานที่ได้บันทึกไว้ สำหรับผู้สอนต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยไม่ตอบคำถาม แต่ใช้คำถามชี้แนะจนกระทั่งผู้เรียนได้แนวทางการแก้ปัญหาหรือคำตอบ

6.2.5 ด้านการนำเสนอผลการศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด 9 แนวทาง แนวทางสรุปได้ดังนี้ นักเรียนเตรียมการนำเสนอผลงาน โดยวางแผนการนำเสนอผลงานอย่างเป็นขั้นตอน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม นักเรียนนำเสนอแผนการนำเสนอผลงานต่อครู ครูให้การพิจารณาตรวจสอบ และให้คำชี้แนะเพื่อปรับวิธีการนำเสนอให้ถูกต้อง สมบูรณ์ นักเรียนร่วมกันพิจารณาและเลือกใช้วิธีการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่สถานการณ์ปัญหา การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การออกแบบ การวางแผน การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา การทดสอบ ผลการประเมิน การปรับปรุง นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาโดยยึดตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ อย่างชัดเจน และตรงประเด็น ทุกกลุ่มนำเสนอขั้นตอนของการทำความเข้าใจปัญหาว่าอะไรคือเป้าหมาย อะไรคือความต้องการ อะไรเป็นข้อจำกัดของการสร้างงาน การรวบรวมข้อมูล ทำให้เรารู้อะไร ผลที่ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่านักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอสภาพปัญหาที่พบ วิธีการแก้ปัญหา การปรับปรุงชิ้นงาน และหลักการที่นำมาใช้ในการปรับปรุงอย่างละเอียด ชัดเจน แสดงถึงการมีส่วนร่วมของทุกคนในกลุ่ม และแสดงถึงการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมเพื่อการศึกษา ค้นคว้า นักเรียนทุกกลุ่มสรุปผลการศึกษา การดำเนินการศึกษาทั้งหมดออกแบบอยู่บนพื้นฐานของการใช้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์อย่างไร มีเทคโนโลยีอะไรที่ใช้ประโยชน์ในการสร้างงานนี้ เกิดปัญหาอุปสรรคระหว่างสร้างงานอย่างไร ปรับแก้อย่างไร และผลลัพธ์สุดท้ายเป็นไปตามเป้าหมายและความต้องการหรือไม่ โดยนักเรียนลงข้อสรุปให้ผู้ฟังเห็นชัดเจนว่า วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และความรู้ทางวิศวกรรมนั้น นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ และนำเสนอแนวทางการนำผลงานไปใช้ และวิธีการต่อยอดความรู้ที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์และศึกษาเพิ่มเติมต่อไปได้อย่างไรซึ่งแนวทางสอดคล้องกับ สิริินภา กิจเกื้อกูล (2558) ที่ได้กล่าวถึงการออกแบบการจัดการเรียนรู้สะเต็มที่สอดคล้องกัน คือ ขั้นที่ 8 นำเสนอผลงาน ขั้นที่สมบูรณ์(Present Completed Projects) ในขั้นนี้ ผู้สอนจัดเตรียมสถานที่ หรือตู้แสดงผลงานให้ผู้เรียนนำผลงานแสดงต่อบุคคลทั่วไป อาทิ เพื่อน พ่อ แม่ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์หลัก(ตามที่ได้เลือกไว้ในขั้นที่ 1) ผสมกับการได้ใช้ความรู้(ที่ได้เลือกไว้ในขั้นที่ 3)เพื่อการแก้ปัญหาในชีวิตจริง(ที่เชื่อมโยงไว้ในขั้นที่ 2) ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชน การจัดแสดงอาจทำตอนท้ายปีการศึกษาหรือภาคเรียน โดยอาจวางแผนจัดแสดงตลอดภาคเรียนถัดไป ทั้งนี้ เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความภูมิใจและพยายามที่จะปรับปรุงผลงานในครั้งต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และมอบหมายนโยบายลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและทั่วถึง

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา โดยเชิญสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และนักวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคู่มือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างเป็นรูปธรรม

8.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

8.2.1 ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1)การออกแบบ วางแผนและดำเนินการศึกษา 2)การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา 3)การทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุง 4)การระบุประเด็นการศึกษา และการนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาต่อไป

8.2.2 การวิจัยนี้ ทำการศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในการนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อาจสามารถทำได้ โดยการปรับแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาโปรแกรมพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ที่มีลักษณะเป็นหลักสูตร มีกิจกรรมพัฒนาคู่มือ และการประเมินผลอย่างชัดเจน

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา

8.3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลทำให้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสัมฤทธิ์ผล

8.3.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับผลการทดลองใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ที่ได้จากการนำแนวทางของการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้ในสถานศึกษา

9. เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กล่อมอ้อม. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 18(4). 334-348.

- คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2559). **คู่มือการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสะเต็มศึกษา**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). **การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรทิพย์ ศิริภทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารนักบริหาร**. 2(2). 49-56.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา. 6 เมษายน 2560.
- วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). **ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมชาย อุ่นแก้ว. (2558). **วิธีการสอนแบบสะเต็มศึกษา (STEM Education)**. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2562. จาก http://www.kids.ru.ac.th/document/KW/STEM_by_T.Somchai-unkeaw.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2558). สะเต็มศึกษา. **Journal of Education Naresuan University**. 17(2). 201-207.
- อัญญรัตน์ นาเมือง. (2553). การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. 2(2). 112-121.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตนันท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่แรกเข้าศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ต่างๆ ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตสืบต่อไป

การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR SCHOOL MANAGEMENT ACCORDING TO
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
MUKDAHAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA

พัทธนันท์ เมตตา¹, มานิตย์ อาษานอก²

Phatthanan Metta¹, Manit Asanok²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : Tatorch.1991@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารและ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา จำนวน 226 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครู และครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 2 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแนวทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 37 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การบริหารสถานศึกษา 3. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state and the desirable state of school management according to Sufficiency Economy Philosophy of schools under The Office of Mukdahan Primary Educational Service Area, and 2) to develop the guideline of school management according to Sufficiency Economy Philosophy for schools under the Office of Mukdahan Primary Educational Service Area. The sample group consisted of 226 administrators and teachers. Key informants were administrators and teachers from 2 pilot schools and 14 luminaries. Research instruments were a questionnaire, interview form, and guideline assessment form. Statistics used to analyze data consisted of percentage, mean, standard deviation, and the priority needs index.

The research result was found that; 1. The school management according to Sufficiency Economy Philosophy of schools under the Office of Mukdahan Primary Educational Service Area has the current state and the desirable state both overall were at high levels. 2. Guidelines of school management according to Sufficiency Economy Philosophy of schools under The Office of Mukdahan Primary Educational Service Area consisted of 5 elements, 37 guidelines, the result of guidelines assessment by luminaries were found that the guidelines suitability and possibility assessed both overall were at the highest levels.

Keywords : 1. Guidelines Development 2. School Administration 3. Sufficiency Economy Philosophy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันโลกยุคใหม่ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง

ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุนิยมสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับมีการบรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ สร้างอุปนิสัยอย่างพอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อีกทั้งได้กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งที่กระจายอยู่ทั่วประเทศน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบันเพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนนักเรียนสามารถน้อมนำวิถีชีวิตของตนเองเข้าสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามศักยภาพของตนเองและลักษณะของภูมิสังคม มีการบูรณาการทั้งในส่วนของการบริหารจัดการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

จากการดำเนินโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (พ.ศ. 2550-2554) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง ได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดได้พัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงและจัดทำแนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประเมินสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง โดยมีขอบข่ายการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ เริ่มต้นจากการใช้แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ในการขับเคลื่อน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน รวมไปถึงประยุกต์ให้ผู้เรียนใช้ความรู้รอบคอบ ระมัดระวัง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อดทน มีความเพียร มีวินัย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคม ร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

และสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยบูรณาการเข้าไปในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยใช้กระบวนการขับเคลื่อนอย่างมีลำดับ ซึ่งผลจากการประเมินพบว่า สถานศึกษาในสังกัดส่วนใหญ่มีการประเมินและผ่านการประเมินยังไม่ครบร้อยละ 100 ของสถานศึกษาทั้งหมด สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น อาจเนื่องมาจากยังขาดแนวปฏิบัติที่ดี ที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2562)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา จึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครทุกแห่ง จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทแต่ละสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2.2 เพื่อพัฒนาแนวการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

3.2 ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร และแนวคิดที่เกี่ยวข้องสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร จำนวน 226 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อโดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy}) ระหว่าง 0.43 ถึง 0.92 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.96 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy}) ระหว่าง 0.41 ถึง 0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.97 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นหนังสือแนบ และส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสองช่องทาง คือ ผ่านผู้รับ-ส่ง หนังสือราชการของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร และส่งคืนทางไปรษณีย์ การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำกับข้อมูลโดยตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม กำหนดรหัสในการให้คะแนน ทำการตรวจให้คะแนนและลงรหัส และบันทึกผลคะแนนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้ 1)วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการโดยใช้ความถี่ และร้อยละ 2)วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3)นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาใช้ในการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการศึกษาริธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนต้นแบบ รวมจำนวน 6 คน แล้วนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทาง 2)ยกร่าง แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร และตรวจสอบยืนยันแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม(Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน (ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 1) และปรับปรุงร่างแนวทาง 3)ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน (ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ชนิด ดังนี้ 1) การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ 2) การตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) การประเมินแนวทางใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการบริหารจัดการ สถานศึกษาตามหลัก และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารประกอบด้วย 5 ด้าน 37แนวทาง ดังนี้

5.2.1 ด้านการบริหารจัดการสถาน ศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) สถานศึกษาน้อมนำนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี 2) จัดประชุมสร้างความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน

สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครู คณะกรรมการ การสถานศึกษาผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง 3)สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผน ปฏิบัติการประจำปี และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4)สถานศึกษาบริหารจัดการ การอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5)สถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน 6)ผู้บริหารนิเทศ ติดตามและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน 7)คณะกรรมการผู้รับผิดชอบสรุป และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5.2.2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 9 แนวทาง ดังนี้ 1)สถานศึกษาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 2)ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมวางแผนเพื่อพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3)ครูศึกษาสภาพปัจจุบันของนักเรียนและชุมชนในด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาโดยการทบทวน 4)สถานศึกษานำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และบริบทของท้องถิ่นมากที่สุด 5)ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นฐานการเรียนรู้ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6)ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นมากที่สุด 7)สนับสนุนให้นักเรียนสร้างผลงานที่ และแสดงผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ 8)สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ เพื่อกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 9)ครูรายงานผลการประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 9 แนวทาง ดังนี้ 1)สถานศึกษาประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2)สถานศึกษาจัดทำแผนงานหรือโครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนอยู่อย่างพอเพียง 3)ครูจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นให้นักเรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่าง สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4)สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5)สถานศึกษาจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6)สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมนุมหรือชมรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7)สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริม

สนับสนุนให้นักเรียนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสถานศึกษา ชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8)สถานศึกษาติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นำผลการติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป 9)ครูสรุปและรายงานผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา

5.2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1)สถานศึกษาจัดทำแผนงานหรือโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา 2)ครูเข้ารับการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3)สถานศึกษาติดตามผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาบุคลากร นำผลการติดตามมาปรับปรุงพัฒนาการเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4)ครูรายงานผลการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินโครงการกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5)สถานศึกษาขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1)ผู้บริหารและครูร่วมกันวางแผนหาแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม 2)จัดสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้จริงและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3)ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4)ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการออม โดยจัดตั้งธนาคารโรงเรียน ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 5)จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน 6)ผู้บริหารมีการนิเทศ ติดตาม อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน 7)ครูสรุปและรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน โดยรวมมีความเหมาะสมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับมีการบรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ สร้างอุปนิสัยอย่างพอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกทั้งได้กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษา ในสังกัดทุกแห่งที่กระจายอยู่ทั่วประเทศน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบันเพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนนักเรียนสามารถน้อมนำวิถีชีวิตของตนเองเข้าสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามศักยภาพของตนเองและลักษณะของภูมิสังคม มีการบูรณาการทั้งในส่วนของการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร และได้กำหนดเป็นโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา(กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา หลวงกลาง (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า ผลการสภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ บรรเทา (2558) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 (เลย-หนองบัวลำภู) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระทรวง ศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมาย 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่าจำนวน 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกจังหวัดเป็นจำนวน 800 แห่ง ระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการติดตามและประเมินผลทุกระยะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของพรทิพย์ บรรเทา (2558) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 (เลย-หนองบัวลำภู) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชาวเรศ ใจทัด (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงพบว่ามีสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง อภิปรายตามลำดับความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางพัฒนาดังนี้ สถานศึกษาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมวางแผนเพื่อพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูศึกษาสภาพปัจจุบันของนักเรียนและชุมชนในด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาโดยการทบทวน สถานศึกษานำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และบริบทของท้องถิ่นมากที่สุด ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นฐานการเรียนรู้ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นมากที่สุด สนับสนุนให้นักเรียนสร้างผลงานที่ และแสดงผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ การนิเทศ เพื่อกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ครูรายงานผลการประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรมีความสำคัญ

เพราะเป็นเครื่องชี้นำทางหรือเป็นบทบัญญัติของรัฐในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา และควบคุมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอนหรือผู้สอนด้วยเช่นกัน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียน (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยบางประเด็นของ รัตนา หลวงกลาง (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง มีการประชุมสร้างความเข้าใจ เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการแบบองค์รวม และมีการนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างชัดเจนในปัจจุบันมีการนำรายวิชาจากหลักสูตรบูรณาการมาจัดการเรียนการสอนในสาระเพิ่มเติมในรายวิชาเกษตรกรรมสหกรณ์ และมีการสอดแทรกกิจกรรม องค์ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางพัฒนาดังนี้ สถานศึกษาจัดทำแผนงานหรือโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ครูเข้ารับการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาติดตามผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาบุคลากร นำผลการติดตามมาปรับปรุงพัฒนาการ เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูรายงานผลการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินโครงการกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาบุคลากรถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานบุคคลในยุคโลกาภิวัตน์ ยิ่งความเจริญของวิทยาการต่างๆ มีมากมายทั่วโลก บุคลากรจะอยู่หนึ่งมิได้ หน่วยงาน องค์กรเองก็ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ และกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการที่ชัดเจนว่าจะพัฒนาบุคลากรทั้งในระดับมหภาค และจุลภาคไปในทิศทางใด เพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าในโลกปัจจุบัน รัฐบาลต้องลงทุนให้งบประมาณในเรื่องนี้มากกว่าในอดีต แทนที่จะไปเน้นเฉพาะในเรื่องโครงสร้าง “Infra-structure” เหมือนในอดีต จะต้องหันมาปรับปรุงคุณภาพของบุคคลควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ระบบราชการ ลดขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงาน และปรับปรุงระเบียบ วิธีการ กฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ให้ทำงานสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

คุณภาพคนควบคู่กับระบบงานที่ดีจะทำให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและประหยัดยิ่งขึ้นในอนาคต (ยุวดี ศรีธรรมรัฐ, 2541) สอดคล้องกับงานวิจัยบางประเด็นของ รัตนา หลวงกลาง (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธนา เขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู และนักเรียน ให้ความรู้และยกตัวอย่างผลดีจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่บุคลากรและนักเรียนกระตุ้นเตือน สร้างขวัญ และกำลังใจ และนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจัดประชุมชี้แจง ส่งบุคลากรร่วมอบรม จัดหาเอกสารให้ศึกษาด้วยตนเอง บริการการศึกษาทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม 3) ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ ผู้บริหารและครูร่วมกันวางแผนหาแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจัดสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้จริงและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารและครูในสถาน ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการออม โดยจัดตั้งธนาคารโรงเรียนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ผู้บริหารมีการนิเทศ ติดตาม อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ครูสรุปและรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทำให้เราทราบว่างานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เกิดประโยชน์ต่อเป้าหมายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งมีส่วนสนับสนุนความสำเร็จของเป้าหมายในระดับสูงขึ้น และยังช่วยเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ เพื่อให้การตัดสินใจครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาล้ำพียงในเชิงลบที่เกิดขึ้นอีกด้วย (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยบางประเด็นของ จุฑามาส พัฒนศิริ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการออม เช่น จัดตั้งธนาคารโรงเรียนมีการบูรณาการให้มีวิชาเรียน หรือเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีในครัวเรือน การทำบัญชีรับ-จ่าย ให้นักเรียนนำเสนอผลงานในรูปแบบโครงงานหรือจัดนิทรรศการ เพื่อประเมินผลการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง มีจิตสำนึกที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน จัดอบรมให้มีความรู้เท่าทันในการนำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามให้แก่ นักเรียน เช่น วันลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ การเข้าวัดทำบุญทุกวันพระ เป็นต้น จัดให้มีชมรมหรือ

ชุมชนที่ส่งเสริมความเป็นไทยเช่น ชุมชนดนตรีไทย ชุมชนนาฏศิลป์ การขับร้องเพลงไทยลูกทุ่ง หรือนักเรียนเรียนไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่มีการแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนัก ซาบซึ้ง ในความเป็นไทย

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่สรุปได้ดังในภาพที่ 1

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาทำเป็นนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา โดยบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณ แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา หน่วยงานราชการ เอกชน และชุมชน มีการติดตาม สรุปและรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
2. หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย พัฒนาครู พัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดทำแผนการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องและส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การพัฒนาบุคลากร พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ครูและบุคลากร ขยายผลสู่การปฏิบัติ และติดตาม
5. ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน มีนิสัยรักการออม มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและบริบทของท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

8.2.2 ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนร่วมกันพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง เน้นให้นักเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

8.3.2 ควรมีการนำแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ไปทดลองใช้เพื่อสรุปผลที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์ประกอบให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **คู่มือประเมินสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**.

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง.

จุฑามาส พัฒนศิริ. (2559). **แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- เชาวเรศ ใจทัด. (2559). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรทิพย์ บรรเทา. (2558). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 (เลย-หนองบัวลำภู). วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ยุวดี ศรีธรรมรัฐ. (2541). การบริหารงานบุคคลในภาครัฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2559). การติดตามประเมินผล. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562. จาก http://www.op.mahidol.ac.th/orpr/newhrsite/R2H/document/MUhappy_R2H_M&E_280516.pptx
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562. จาก <https://drive.google.com/drive/folders/0BwBMKmnwKfwfdkM3NVloVGRxVXc>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ อาษานอก และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ของการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังใจที่ดีจากครอบครัวซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อบุชาพระคุณบิดา มารดา และคณาจารย์ทุกๆ ท่าน

การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE GUIDELINES FOR SCHOOLS UNDER MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ณัฐพล จันทร์พล¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Natthapon Chanpon¹, Thatchai Chittranun²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : yayoomlan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 205 คน ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบจำนวน 3 โรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษอย่างต่อเนื่อง การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ 2. แนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 32 แนวทางผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมแนวทางมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การประกันคุณภาพภายใน 3. แนวทางการประกันคุณภาพ

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current condition, the desirable condition and the priority needs index of the implementation of internal quality assurance of schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area 2, 2) to develop the guidelines of internal quality assurance for schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area 2. The sample group consisted of 205 administrators, teachers, and educational personnel, Key informants consisted of administrators and teachers from 3 pilot schools and 5 luminaries to assess guideline suitability and guideline possibility. Research instruments were questionnaire, interview form, and assessment form used to assess the guideline suitability and the guideline possibility. Statistics analyzed data consisted of percentage, mean, standard deviation, and $PNI_{modified}$.

The research result was found that; 1. The implementation of internal quality assurance of schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area 2 has the current condition overall was at moderate level and the desirable condition overall was at a high level. The result of the priority needs index analyzed sort by descending included Organization of administrative and information systems, Setting educational standards of educational institutions, Providing for continuous educational quality development, Arranging an internal quality assessment in accordance with the educational standards of the educational institution, Establishing an educational development plan for educational institutions that focuses on quality according to educational standards of educational institutions, Preparing an annual report that is an internal quality assessment report, The implementation of the educational management development plan of educational institutions, respectively. 2. The guidelines of internal

quality assurance for schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area 2 consisted of 8 elements, 32 guidelines with the guideline suitability assessment and the guideline possibility assessment both overall were at high levels.

Keywords : 1. Guideline Development 2. Internal Quality Assurance 3. Quality Assurance Guideline

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2553 กล่าวในมาตรา 4 ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามีการเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าในมาตรา 47-51 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ซึ่งมีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาและสถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการประเมินและในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด จะต้องดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สถานศึกษานั้นได้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552–2561) ที่มุ่งเน้นให้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีเป้าหมายหลักประการหนึ่ง คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย ภายใต้มาตรการการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ผลการประเมินทั้งจากหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศต่างมีท่าทีและทิศทางที่สอดคล้องตรงกันว่าคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังต้องได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นและให้มีมาตรฐานระดับสากล พร้อมส่งสัญญาณผ่านสื่อ

ต่างๆ ให้จัดเป็นเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการ จากการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาตั้งแต่รอบหนึ่งถึงรอบสาม (พ.ศ. 2544-2557) พัฒนาการของผลการจัดการศึกษาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีทั้งแบบเพิ่มขึ้น คงที่ และลดลง สถานศึกษาที่มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น คือ ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาทั้งรอบสองและรอบสาม จำนวน 17,543 โรง ไม่มีพัฒนาการ คือ ไม่ได้รับการรับรองทั้งรอบสองและรอบสาม จำนวน 1,422 โรง พัฒนาการลดลง คือ รอบสองได้รับการรับรองแต่รอบสามไม่รับรอง จำนวน 5,403 โรง พัฒนาการเริ่มดีขึ้น คือ ไม่ได้รับการรับรองรอบสองแต่ได้รับการรับรองรอบสาม จำนวน 3,593 โรง ในขณะเดียวกันจากการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยละ 40 มีสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษารอบสาม จำนวนตั้งแต่ 30 โรงขึ้นไป และที่น่ากังวลเป็นลำดับต่อไป คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากกว่าร้อยละ 60 มีจำนวนสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับการประเมินภายนอก รอบสอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การดำเนินงานการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษารอบสามจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จำนวน 31 โรง จากการรายงานการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาบางแห่งยังไม่ให้ความสำคัญกับระบบการประกันคุณภาพภายใน การบริหารจัดการยังไม่ครบวงจร PDCA เป้าหมายของสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพของต้นสังกัด ส่งผลให้การประเมินไม่บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงเป็นเหตุให้ไม่บรรลุผลตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และไม่บรรลุผลตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ควรส่งเสริมให้การช่วยเหลือ สนับสนุน นิเทศติดตามผลสถานศึกษาใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาในดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2558)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญที่จะพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาภายใต้กรอบและนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยยึดเอาแนวทางของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 2 เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกรอบสี่ และเป็นแนวทางการดำเนินงานที่
ดีอันจะเกิดประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงาน
การประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงาน
การประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 2

3.2 ได้แนวทางและคู่มือการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการ
ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 2 มีรายละเอียด ดังนี้ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย
ตลอดจนแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในและสังเคราะห์องค์ประกอบ
ตัวชี้วัด สร้างแบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และ
นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อหาคุณภาพแบบสอบถาม แล้วจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม
ตัวอย่าง จำนวน 205 คน และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และนำผลที่ได้ มา
วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และจัดลำดับความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง
ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 จำนวน 205 คน กำหนดขนาดของกลุ่ม
ตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินการประกัน

คุณภาพภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 1 ฉบับซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามระหว่าง 0.314–0.759 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.875 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามระหว่าง 0.323–0.744 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.795 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และฝากแบบสอบถามทางธุรการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยประสานงานทางโทรศัพท์ถึงผู้อำนวยการและผู้บริหารผิชอบทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล 1)วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) 3)วิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายใน โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น(PNI_{modified})

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้ 1)นำผลการวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice)ของสถานศึกษาด้านแบบ จำนวน 3 โรงเรียน 2)นำผลการวิจัยระยะที่ 1 และผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบมาจัดทำ ร่าง แนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข 3)นำร่างแนวทางฯ เสนอต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ ร่าง แนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice)ของสถานศึกษาด้านแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2)การประเมินแนวทาง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ชนิด ดังนี้ 1)การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ 2)การประเมินแนวทางใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ

น้อยที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 2)การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การจัดกระทำกับข้อมูล 1)การจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาผลการสัมภาษณ์และจัดเรียงให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล 2)การจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางฯ โดยนำแบบประเมินที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบ ตรวจสอบให้คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และบันทึกผลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูล 1)การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ 2)การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 รายละเอียดปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบการประกัน คุณภาพภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ		
1. การกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา	2.77	0.49	ปาน กลาง	4.32	0.41	มาก	0.36	2
2. การจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา	2.75	0.61	ปาน กลาง	4.13	0.43	มาก	0.33	4

องค์ประกอบการประกัน คุณภาพภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ		
3. การจัดระบบบริหารและ สารสนเทศ	2.81	0.69	ปาน กลาง	4.75	0.60	มาก ที่สุด	0.41	1
4. การดำเนินงานตามแผน พัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา	2.77	0.68	ปาน กลาง	4.00	0.57	มาก	0.31	7
5. การจัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	2.79	0.69	ปาน กลาง	3.97	0.58	มาก	0.30	8
6. การจัดให้มีการประเมิน คุณภาพภายในตาม มาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา	2.69	0.56	ปาน กลาง	4.02	0.52	มาก	0.33	4
7. การจัดทำรายงาน ประจำปีที่เป็นรายงาน ประเมินคุณภาพภายใน	2.77	0.67	ปาน กลาง	4.10	0.47	มาก	0.32	6
8. การจัดให้มีการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง	2.74	0.65	ปาน กลาง	4.14	0.44	มาก	0.34	3
รวม	2.76	0.60	ปานกลาง	4.18	0.45	มาก	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และลำดับที่สามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 ด้าน คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา

น้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ลำดับความ ต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ

5.2 การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบของการประกันคุณภาพ ได้องค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ตัวชี้วัดจำนวน 32 ตัวชี้วัด แนวทางดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1)การกำหนดมาตรฐานและการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ประกอบด้วย 1.1)การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 1.2)การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2)การกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 2.1)การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.2)การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2.3)การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2.4)การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.5)การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 2.6)การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ข้อ	รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2	การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
3	การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4	การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
5	การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.20	0.45	มาก	4.60	0.55	มาก
6	การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
7	การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
8	การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม		4.45	0.54	มาก	4.48	0.55	มาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ รัตนา ชื้อสัตย์ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษานครราชสีมา เขต 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับสอดคล้องกับ พัทธกษ ดวองาสงค์ (2558) พบว่า ค่าความต้องการจำเป็น (PNI_{modify}) ของสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

6.2 การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบของการประกันคุณภาพ ได้องค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ตัวชี้วัดจำนวน 32 ตัวชี้วัด แนวทางดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1)การกำหนดมาตรฐานและการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ประกอบด้วย 1.1)การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 1.2)การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2)การกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 2.1)การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.2)การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2.3)การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2.4)การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.5)การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 2.6)การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นวลฉวี ทานุกรม (2558) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

มีการนำเสนอการดำเนินงานที่สอดคล้องกับผลการวิจัย ดังนี้ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาควรกำหนดบทบาทหน้าที่แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพในสถานศึกษาให้ชัดเจน ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์หรือเป้าหมายความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละโครงการ/กิจกรรมให้ชัดเจน ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครู ด้านการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สถานศึกษาควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดทำแบบทดสอบออกประเมินนักเรียนทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดทำรายงานประจำปี และด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรนำผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อปรับปรุง แก้ไขและหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

ผลการประเมินแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ เพ็ญพักตร์ บุรณะเสน (2559) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิก เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิก เขต 2 มีผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิก เขต 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปได้ดังในภาพที่ 1

**แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2**

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีคณะกรรมการปฏิบัติงาน มีค่าเป้าหมายชัดเจน
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีแผนปฏิบัติการ ที่นำกลยุทธ์การพัฒนางานมาใช้ มีการจัดทำปฏิทินการประกันคุณภาพ
3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ มีคณะกรรมการ มีระบบสารสนเทศที่ดี และสร้างความเข้าใจทั่วทั้งองค์กร
4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มอบหมายหน้าที่ ประชุมชี้แจง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม
5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมาย ขอบข่าย ระยะเวลา ตรวจสอบ รายงาน และสะท้อนผล
6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ สร้างความตระหนัก กำหนดขอบข่ายของการประเมิน และนำผลการประเมินสะท้อนผลสู่การปรับปรุง
7. จัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปี รวบรวม จัดทำรายงาน และนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อพิจารณาเห็นชอบ
8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ วางแผนการพัฒนา การศึกษาอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ผลการพัฒนา และส่งเสริมระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายในการปฏิบัติด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของต้นสังกัด

8.1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในอย่างทั่วถึง และมีกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ให้ตรงกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

8.2.2 ครูสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติตามองค์ประกอบของแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

8.3.2 ควรมีการนำแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ไปประยุกต์สำหรับวิจัยในสถานศึกษาสังกัดเขตการศึกษาอื่น

9. เอกสารอ้างอิง

นวลฉวี ทานุกรม. (2558). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พิทักษ์ ดวงอาสงส์. (2558). สภาพความต้องการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพ็ญพักตร์ บุรณะเสน. (2559). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รัตนา ซื่อสัตย์. (2559). แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2558). รายงานการกำกับติดตาม
 การดำเนินงานโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.
 มหาสารคาม : กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการเขียนรายงานการประเมินตนเองของ
 สถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
 พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). แผนปฏิบัติการ 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการ
 สภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ และอาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข
 ข้อบกพร่องของการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และ
 ผู้บริหารแลครูของสถานศึกษาต้นแบบ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บ
 ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม*

ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AT MAHASARAKHAM TOWN MUNICIPALITY SCHOOLS

เบญจวรรณ กองทอง¹, อรุษา พรหมทา², กฤษณก ดวงชาทม³

Benjawan Thongkong¹, Urasa Promtha², Kritkanok Duangchatom³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2,3}

Email : benjawanx2521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 125 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกันเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกันผู้อำนวยการและครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและเป็นรายด้าน 9 ด้าน ไม่แตกต่างกันและ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ควรมีแนวทางการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความสามารถและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติราชการในงานหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบตลอดรอบการประเมินกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติและเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ควรมีการบริหารจัดการด้วยความประหยัด มีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับแผนงานสามารถบริหารงานที่มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและสถานศึกษาควรทำแผนพัฒนาองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่เหมาะสมและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงตามแผนยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : 1. การบริหารงาน 2. หลักธรรมาภิบาล 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the opinions of teachers about the administration based on the principles of good governance of the school administrators in Mahasarakham town municipality schools, 2) to compare the overall opinion of the teachers about the administration based on the principles of good governance of the school administrators in Mahasarakham town municipality schools regarding work position and work experience, and 3) to find useful practical guidelines of the administration based on the principles of good governance for school administrators. The sample group consisted of 125 school administrators and school teachers and 20 experts. Research instruments were questionnaire, interview form. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research result was found that: 1. the study showed that the overall opinion of the teachers about the administration based on the principles of good governance of the administrators was at a high level. 2. The findings indicated that the overall opinion of the school directors and teachers about the administration based on the principles of good governance of the administrators regarding the different work positions was not different. 3. Regarding the practical guidelines, the findings suggested that there should be strategies for following up and evaluating the administration based on the principles of good governance of the administrators for the improvement. The best practical strategy for the administration should base on

the ability and competency of the administrators in accountability, effectiveness, and effectiveness. The practical strategy should be also clear for the administrators. The administration should focus on efficiency in time, money, and resources. The resource management should relate to the development plan for the efficiency and goal of the organization. The schools should have short-term and long-term development plans for appropriate and practical implementation based on the strategic plan and the final goal.

Keywords : 1. Administration 2. Good Governance 3. School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ ทำให้ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติ จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของคนในชาติ ดังนั้น การศึกษาจึงนับเป็นสิ่งสำคัญมากของคนในปัจจุบัน เพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้ทรงตรัสไว้ว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะมีคนดีมีคุณภาพ คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและหลักสำหรับสร้างสรรค์และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาครอบงำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์” (พระบรมราชโองการ ประกาศ แต่งตั้ง, 2554)

อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริงประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งได้แก่ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นจะต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า

“ธรรมาภิบาล”มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วยหลักการดังกล่าวได้แก่หลักนิติธรรมหลักคุณธรรมหลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามในฐานะที่เป็นส่วนราชการ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินงานให้เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูประบบราชการไทยโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญทางด้านการจัดการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและเกิดความคุ้มค่าโดยได้มีการกำหนดจุดเน้นในการดำเนินงานคือ 1)สถานศึกษาในสังกัดจะต้องบริหารจัดการโดยมีส่วนร่วมมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียนและผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก 2)องค์คณะบุคคลระดับโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 3)สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพระดับนานาชาติจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2561) แต่ยังไม่ได้นับประเด็นของหลักธรรมาภิบาลในส่วนหลักประสิทธิภาพหลักประสิทธิผลหลักการตอบสนองหลักการรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใสหลักนิติธรรมและหลักมุ่งเน้นฉันทามติที่กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคามจะต้องดำเนินการในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทั้ง 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ โดยเลือกโรงเรียน จำนวน 7 โรงเรียนที่สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อจะได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของครูผู้สอนนำเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจังหวัดมหาสารคามต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกตามตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ผู้บริหารคณะครูและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

4.2 ผู้บริหารคณะครูและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบข้อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้อำนวยการและครูผู้สอนต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

4.3 ผู้บริหารคณะครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์และปรับใช้ในการบริหารและพัฒนางานได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปีการศึกษา 2561 จาก 7 โรงเรียน จำนวน 125 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น(รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามการเก็บรวบรวมข้อมูล 1)ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละแห่งอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้กลับไปรับแบบสอบถามกลับคืน 2)ผู้วิจัยลงรหัสข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล 1)การวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบ

แบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกำหนดค่าคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) 3)นำค่าคะแนนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาไปหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายโดยถือตามเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) 4)ทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันโดยใช้การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติ t-test (Independent Samples) ส่วนตัวแปรตำแหน่งในสถานศึกษาและประสบการณ์ทำงานใช้การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test(One-way ANOVA) 5)ข้อเสนอแนะแนวทางต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปแล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาความสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย ได้ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Independent Samples)

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหาร จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน นักวิชาการปฏิบัติการ จำนวน 2 คน ครูผู้สอนจากโรงเรียน 7 แห่ง โรงเรียนละ 2 คน รวม 14 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ1)การสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview) 1.1)ศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตามข้อ 1.1 ในระยะที่ 1 1.2)ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัยและนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ 1.3)จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไปการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยผ่านการขออนุญาตจากผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 20 คน โดยสัมภาษณ์ที่โรงเรียนและที่บ้านตามความเหมาะสม เพื่อนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาในภาพรวม และสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นความเรียงการวิเคราะห์ข้อมูลนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้าน

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านหลักประสิทธิผล	4.08	0.43	มาก
2. ด้านหลักประสิทธิภาพ	4.12	0.44	มาก
3. ด้านหลักการตอบสนอง	4.56	0.24	มากที่สุด
4. ด้านหลักการระับผิดชอบ	4.65	0.29	มากที่สุด
5. ด้านหลักความโปร่งใส	4.65	0.47	มากที่สุด
6. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.33	0.29	มาก
7. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.61	0.26	มากที่สุด
8. ด้านหลักนิติธรรม	4.56	0.29	มากที่สุด
9. ด้านหลักความเสมอภาค	4.53	0.27	มากที่สุด
10. ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ	4.48	0.65	มาก
รวม	4.45	0.36	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน และอยู่ในระดับมากอีก 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักการระับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ด้านหลักประสิทธิภาพ และด้านหลักประสิทธิผล

6.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกประสบการณ์ทำงาน

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา	น้อยกว่า 10 ปี		10 ปีขึ้นไป		t	p
	(n = 13)		(n = 112)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านหลักประสิทธิผล	4.15	0.35	4.07	0.44	.683	.496
2. ด้านหลักประสิทธิภาพ	4.06	0.60	4.13	0.42	-.535	.593
3. ด้านหลักการตอบสนอง	4.46	0.24	4.57	0.24	-1.610	.128
4. ด้านหลักภาระรับผิดชอบ	4.54	0.32	4.66	0.28	-1.436	.154
5. ด้านหลักความโปร่งใส	4.60	0.22	4.59	0.21	.175	.861
6. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.42	0.19	4.32	0.30	1.161	.248
7. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.54	0.24	4.62	0.26	-1.085	.280
8. ด้านหลักนิติธรรม	4.72	0.24	4.54	0.29	2.175	.032*
9. ด้านหลักความเสมอภาค	4.55	0.25	4.53	0.27	.317	.752
10. ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ	4.38	0.24	4.28	0.29	1.286	.201
รวม	4.44	0.12	4.43	0.12	.348	.733

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและเป็นรายด้าน 11 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านหลักนิติธรรมบุคลากรครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสรุปประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์ และนำเสนอโดยการสรุปผลในภาพรวมตามหัวข้อประเด็นสำคัญแต่ละประเด็นเป็นแบบความเรียง ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นพบว่า จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความสามารถและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติราชการในงานหรือหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบตลอดรอบการประเมินในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และวิธีการที่เทศบาลได้กำหนดไว้ เปรียบเทียบกับเป้าหมายของผลการปฏิบัติราชการให้สอดคล้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและมาตรฐานผลงานที่วางไว้เมื่อต้นรอบการประเมินว่ามีผลสำเร็จในการปฏิบัติราชการของผู้บริหารเป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการพิจารณาเรื่องต่างๆ เช่น การเลื่อนเงินเดือน การแต่งตั้งหรือการพัฒนา เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความรับผิดชอบ กำหนดผู้รับผิดชอบ และมอบหมายงานอย่างชัดเจนหรือไม่ ควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไร พบว่า จากการสังเกตการณ์การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เห็นว่ามีการบริหารงานด้วยความรับผิดชอบเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้น มีการออกแบบและคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาโรงเรียนของตนให้มีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การเรียน โดยมีการกำหนดและมอบหมายหน้าที่ให้ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ส่วนแนวทางแก้ไขในข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานที่ยังไม่สอดคล้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลบางด้าน บางตัวชี้วัด ควรให้ผู้บริหารเสริมแรงกระตุ้นให้ครูได้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น โดยการเสนอเพิ่มขึ้นเงินเดือน ประกาศและมอบเกียรติบัตรผลการปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ประเด็นที่ 3 บุคลากรมีความพึงพอใจการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและมีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนอย่างทั่วถึงหรือไม่ ควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไร พบว่า ในเรื่องการจัดกิจกรรมจากการพูดคุยกับครูจากทุกโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้นเองมีความพึงพอใจมากที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกับนักเรียน เป็นการนันทนาการที่ทำให้ให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถของตน และครูทุกๆ คนในโรงเรียนได้มีโอกาสผ่อนคลายความตึงเครียดจากการปฏิบัติหน้าที่การสอนมาเป็นพี่เลี้ยงนักเรียนที่อยู่ในชั้นของตน

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนเห็นว่า

ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้จัดทำแผนพัฒนาองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่เหมาะสมและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงมีการบริหารจัดการด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพมีการจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับแผนงานสามารถบริหารงานที่มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กรจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้งานเสร็จได้ทันเวลาและสถานการณ์นำข้อเสนอแนะหรือนโยบายจากเทศบาลเมืองมหาสารคามสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Terry (1977) ที่กล่าวว่า การบริหารที่ดีต้องและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต้องอาศัย กระบวนการวางแผนงานที่ดี การจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพแรงจูงใจในการทำงานและการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์และอื่นๆ ที่มีอยู่เพื่อให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดความสำเร็จขององค์กร และเป็นไปตามแนวคิดของ Agera (2000) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา คือ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปองค์กรของรัฐที่สมบูรณ์ โดยอาศัยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นมิติใหม่ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบ สามารถประเมินผลงานได้อย่างชัดเจนและมีการแข่งขันเพื่อการจัดการการบริการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิรพัฒน์ โฉมฉลุย (2558) ได้วิจัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางแม่นางอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมความคิดเห็นการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จานงค์ นาหนองตูม (2558) ได้วิจัยการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต4พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

7.2 บุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกันเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้มีการบริหารจัดการด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพมีการจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับแผนงานสามารถบริหารงานที่มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กรจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้งานเสร็จได้ทันเวลาและสถานการณ์มีการบริหารโดยการกำหนดบุคลากรที่เหมาะสมกับภาระงานของหน่วยงานซึ่งมีการบริหารทรัพยากรต้นทุนและงบประมาณที่เหมาะสมกับองค์กรให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รินทร์ดี พิทักษ์ (2558) ได้วิจัยพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลาพบว่าครูที่มีเพศและตำแหน่งงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บังอร จันกรม (2559) ได้วิจัยการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ครูจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตำแหน่งงาน และขนาดของสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน

7.3 บุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี เห็นว่าผู้บริหารแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ในแต่ละส่วนยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควรไม่มอบหมายอำนาจให้แต่ละฝ่ายสามารถตรวจสอบและถูกตรวจสอบซึ่งกันและกันการนำพระราชบัญญัติกฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆ มาใช้ในการบริการโรงเรียนยังไม่ครอบคลุมและปฏิบัติได้ลุล่วงวัตถุประสงค์ไม่นำเอาหลักการพิจารณาเรื่องใดๆ ที่ยึดกฎหมายระเบียบกฎเกณฑ์มาใช้เป็นหลักในการบริหารโรงเรียนรวมถึงไม่ให้ความสำคัญแก่บุคลากรทุกคนเท่าเทียมกันตัวบุคลากรในโรงเรียนเองก็ยังไม่ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเท่าที่ควรโดยเฉพาะผู้บริหารยังไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดอย่างเคร่งครัดซึ่งมากกว่าบุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภินันท์ คงใหม่ (2559) ได้วิจัยความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวังวิเศษจังหวัดตรังพบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ที่มีเพศอายุและประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัมมาน โต๊ะมี (2560) ได้วิจัยการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูอำเภอจะนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูอำเภอจะนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต3ที่มีวุฒิ

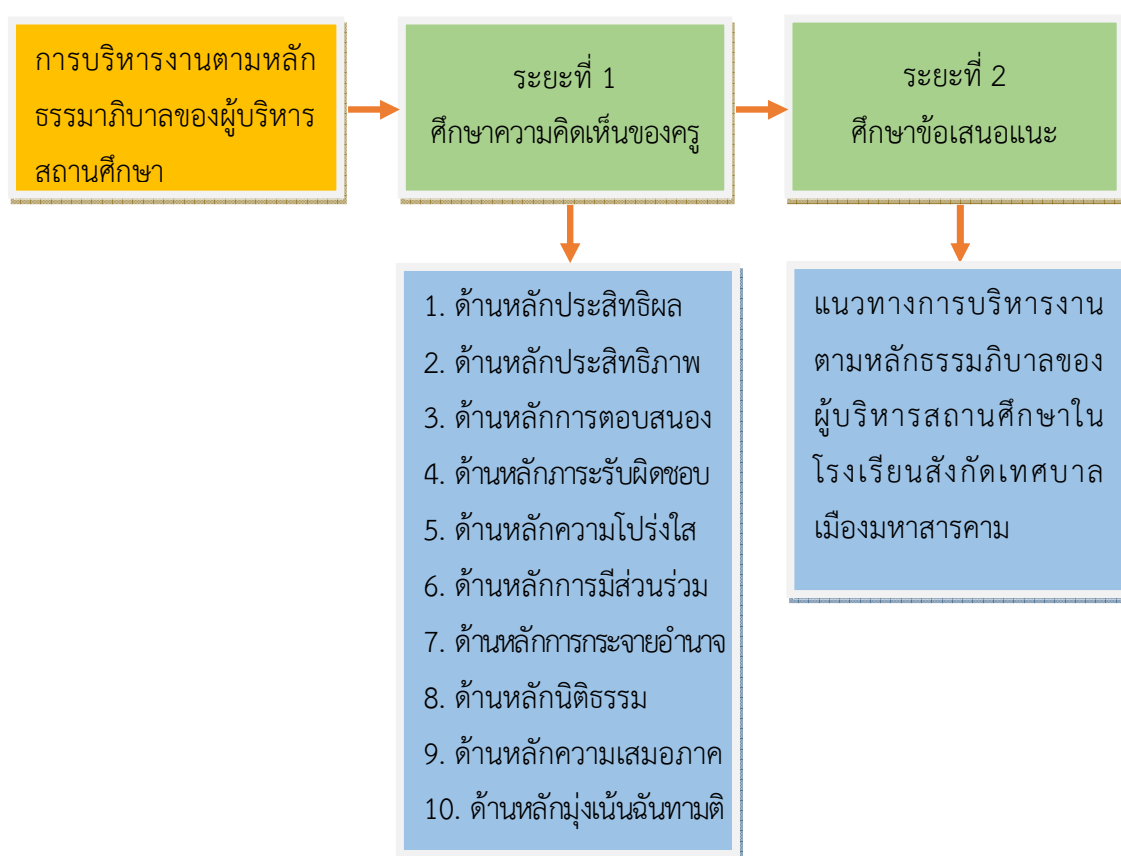
การศึกษาและประสบการณ์ในการสอนต่างกัันมีทัศนะต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

7.4 ข้อเสนอแนะแนวทางต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองการศึกษาหัวหน้าฝ่ายบริหารศึกษานิเทศก์นักวิชาการปฏิบัติการครูผู้สอนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าแนวทางการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความสามารถและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติราชการในงานหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบตลอดรอบการประเมินในเชิงปริมาณและคุณภาพตามระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการที่เทศบาลได้กำหนดไว้เปรียบเทียบกับเป้าหมายของผลการปฏิบัติราชการให้สอดคล้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความรับผิดชอบกำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายงานอย่างชัดเจนรวมถึงการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์การเรียนโดยมีการกำหนดและมอบหมายหน้าที่ให้ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบและบุคลากรควรได้รับการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆในโรงเรียนมากขึ้นโดยครูที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเงินการอนุมัติเป็นผู้ร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการและความเรียบร้อยของงานในโครงการเพื่อหลีกเลี่ยงการคอร์รัปชันรวมถึงสร้างความพึงพอใจให้บุคลากรในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและเปิดโอกาสให้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนอย่างทั่วถึงและครูในสังกัดเทศบาลฯควรเปิดอบรมแลกเปลี่ยนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันบ่อยขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะและการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารและทำความเข้าใจในเรื่องของแผนรวมขององค์การแก่บุคลากรทุกคนที่รับผิดชอบควรมีการชี้แจงแนวทางพัฒนาโรงเรียนให้บุคลากรทราบอย่างชัดเจนรวมถึงเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่องและแนวทางในการหาข้อตกลงจากการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์ควรจัดประชุมชี้แจงการเบิกจ่ายเงินในการจัดทำโครงการต่างๆให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้ทราบทุกขั้นตอนมอบหมายหน้าที่บุคลากรที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุมัติเงินจ่ายเงินอนุมัติโครงการร่วมตรวจสอบโครงการอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาคอร์รัปชันในโรงเรียนและเพื่อให้เกิดความโปร่งใสอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สมคิด มาวงค์ (2558) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารการศึกษาเป็นแนวทางเทคนิคหรือวิธีการซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลัก ๆ คือ การวางแผนการจัดองค์การการอำนวยการการประสานงานการควบคุมงานการตัดสินใจการจัดคนเข้าทำงานการจัดสรรทรัพยากรการติดต่อสื่อสารการประเมินผลและการปรับปรุงรวมทั้งการกระตุ้นหรือการจูงใจที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการปฏิบัติภารกิจการบริหารการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุ

เป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นหัวใจหลักของผู้บริหารจำเป็นต้องทราบกระบวนการทางการบริหารและต้องมีทักษะในการใช้กระบวนการทางการบริหารทุกขั้นตอนอย่างมีแนวคิดและความเหมาะสม

8. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สรุปได้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายและปรับใช้ในการบริหารและพัฒนางานได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผู้บริหารควรคำนึงถึงความยุติธรรมต่อบุคลากรในโรงเรียนใช้อำนาจในการบริหารงานโรงเรียนด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและมีการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและข้อตกลงในโรงเรียนร่วมกันอย่างเสมอภาค

9.2.2 ผู้บริหารควรปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารยึดมั่นความถูกต้อง ด้งามและมีศีลธรรมในการบริหารงาน

9.2.3 ผู้บริหารควรปฏิบัติกับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติผู้รับบริการในชุมชนควรได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก และไม่เลือกปฏิบัติและควรมอบหมายภาระงานให้ตามความเหมาะสมทั้งด้านความรู้ความสามารถ และความสนใจ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

9.3.2 ควรศึกษากิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน

10. เอกสารอ้างอิง

- กองการศึกษา เทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2561). รายงานผลการดำเนินงานของกองการศึกษา เทศบาลเมืองมหาสารคาม ประจำปี 2561. มหาสารคาม : กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- จำนงค์ นานทองตุม. (2558). การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- จิรพัฒน์ โฉมฉวย. (2558). การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- บังอร จันกรม. (2559). การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- พระประเมศวร์ ปญฺญาวชิโร. (2554). **ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รินทร์รดี พิทักษ์. (2558). **พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมคิด มawangศ์. (2558). **การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อภิณัฐ คงใหม่. (2559). **ความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวังพิเศษจังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อัมมาน โต๊ะมี. (2560). **การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูอำเภอจะนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Agere, S. (2000). **Promoting Good Governance: Principles, Practices and Perspective**. London : Commonwealth Secretariat.
- Terry, G. R. (1977). **Principles of Management**. Illinois : Richard D. Irwin. Inc.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้วิจัย ประสบผลสำเร็จก้าวหน้าในวิชาชีพมาตลอด

การพัฒนาแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*
DEVELOPING THE STUDENT COUNCIL'S ACTIVITIES ADMINISTRATION GUIDELINES
FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SAKON NAKHON
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

บุษรา บุญรักษ์¹, มานิตย์ อาษานอก²

Bussara Boonrak¹, Manit Asanok²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : Bussakrs54@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สามารถเรียงลำดับ ความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ 1) กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ 2) กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม 3) กิจกรรมการสร้างเครือข่าย 4) กิจกรรมเสนอแนะ และ 5) กิจกรรม

พัฒนาทักษะผู้นำ 2. แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน 39 แนวทาง คือ 1)กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ 6 แนวทาง 2)กิจกรรมการสร้างเครือข่าย 5 แนวทาง 3)กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม 11 แนวทาง 4)กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ 9 แนวทาง และ 5)กิจกรรมเสนอแนะ 8 แนวทาง โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การบริหารกิจกรรม 3. สถานักเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state, the desirable state, and priority needs index of the student council's activities administration of schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3, and 2) to develop the student council's activities administration for schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3. This research sample group consisted of 190 administrators and the teachers responsible for the student council's activities. The research instruments were a questionnaire, semi-structured interview form, and the guideline suitability and possibility assessment form. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation and priority needs index.

The research results were found that; 1. The current state and the desirable state of the student council's activities administration of schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3 were found that; the current state overall and all aspects were at moderate levels and the desirable state overall and all aspects were at high levels, and the priority needs index of the student council's activities administration of schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3 sorting PNI were as follow; 1)volunteering/public awareness activities, 2) meeting skills development activities, 3)networking activities, 4) suggestion activities, and 5) leadership development activities. 2. Guidelines of student council's activities administration guidelines for schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3 consisted of 5 elements, 39 guidelines were as follow; 1) Leadership development activities 6 guidelines, 2)Networking activities 5 guidelines,

3) Meeting skills development activities 11 guidelines, 4) Volunteering/public awareness activities 9 guidelines, and 5) Suggestion activities 8 guidelines. The result of guidelines assessment by 5 luminaries were found that; the suitability and possibility assessed both overall were at high levels.

Keywords : 1. Guideline Development 2. Activities Administration 3. Student Council

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี รวมทั้งได้บูรณาการนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลและพลังสำคัญของชาติในการสืบทอดความเป็นชาติ ศาสนา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะต้องมีการร่วมมือกันในการขับเคลื่อนหลายส่วน โดยเป้าหมายนอกจากการพัฒนาความรู้ และทักษะของผู้เรียนแล้ว การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ก็เป็นโจทย์สำคัญอย่างหนึ่งที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องให้ความสำคัญและบริหารจัดการให้สัมฤทธิ์ผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) การดำเนินงานสถานักเรียนเปรียบเสมือนเวทีสำหรับฝึกให้นักเรียนเป็นนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือ รู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของครูได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ วิถีประชาธิปไตย มุ่งเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันที่มุ่งเน้นความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องขับเคลื่อนกิจกรรมสถานักเรียน สู่สถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม คุณภาพ

ของผู้เรียนถือเป็นหัวใจของการพัฒนาศึกษาที่เน้นการสร้างคนให้มีความสามารถ มีคุณธรรม มีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การจัดกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีการดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนในสังกัด มีการจัดตั้งสถานักเรียนในสถานศึกษา 1 สภาเป็นประจำปีการศึกษา ทุกโรงเรียนมีการจัดทำระเบียบ/ข้อบังคับ/ธรรมนูญ ว่าด้วยสถานักเรียน และคู่มือแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียน มีการบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริม สนับสนุน และวางแผนการดำเนินงานร่วมกับสถานักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดยังมีปัญหาในด้านการจัดบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ที่ขาดความชัดเจนและเป็นเอกภาพ ทุกโรงเรียนในสังกัดมีการจัดกิจกรรมแบบต่างคนต่างจัด ไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ไม่มีการกำหนดวิธีการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน โรงเรียนขาดการให้ความสำคัญด้านคุณภาพของการจัดกิจกรรมสถานักเรียน และที่ผ่านมายังจัดกิจกรรมได้ไม่บรรลุตามเป้าหมายเท่าที่ควร ขาดการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ จึงทำให้การทำงานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่าที่ควร ตลอดจนครูบางส่วน ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานสถานักเรียน ทำให้ไม่เข้าใจรูปแบบการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2561)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่พัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

3.2 ได้แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

3.3 ได้ข้อสนเทศในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และหลักการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัด จากนั้นทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น และนำผลสู่การวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 95 โรงเรียน จำนวนรวม 190 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ทุกข้อ โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy})ระหว่าง 0.312-0.742และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (∞) เท่ากับ 0.870 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนก(r_{xy}) ระหว่าง 0.368-0.797และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (∞) เท่ากับ 0.827 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อเป็นหนังสือส่งหนังสือและแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม การส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษา โดยสองช่องทาง คือ ผู้วิจัยเดินทางไปส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และจัดส่งและรับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการศึกษารูปแบบที่ดี (Best Practices) ด้านการบริหารกิจกรรมสภานักเรียน โดยศึกษาโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานสภานักเรียน รวมจำนวน 6 คน แล้วนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทาง 2) ยกร่าง แนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และตรวจสอบยืนยันแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน (ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 1) และปรับปรุงร่างแนวทาง 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน (ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ชนิด ดังนี้ 1) การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ 2) การตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) การประเมินแนวทางใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูของโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 2) การตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการ นัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 1 เพื่อประชุมร่วมกัน และตรวจสอบยืนยันร่างแนวทาง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2 เพื่อประเมินแนวทางและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบผลการสัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ครบถ้วน ของประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดเตรียมให้พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา 2) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ สรุป ปรับปรุงร่างแนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 3) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบผลการตอบแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จัดเรียงแบบประเมิน และทำการตรวจให้คะแนน และบันทึกคะแนนผลการประเมินลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

ที่	การบริหารกิจกรรม สถานักเรียนสำหรับ สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3	การปฏิบัติ						ความต้องการ จำเป็น	
		สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
				การ ปฏิบัติ			การ ปฏิบัติ		
1.	กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ	3.47	0.53	ปานกลาง	4.35	0.79	มาก	0.25	5
2.	กิจกรรมการสร้างเครือข่าย	3.41	0.50	ปานกลาง	4.37	0.72	มาก	0.28	3
3.	กิจกรรมพัฒนาทักษะ การประชุม	3.27	0.56	ปานกลาง	4.23	0.87	มาก	0.29	2
4.	กิจกรรมการสร้างจิต อาสา/สำนึกสาธารณะ	3.22	0.60	ปานกลาง	4.46	0.91	มาก	0.38	1
5.	กิจกรรมเสนอแนะ	3.30	0.84	ปานกลาง	4.21	0.95	มาก	0.27	4
รวม		3.33	0.63	ปานกลาง	4.32	0.86	มาก	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ กิจกรรมการสร้างเครือข่าย กิจกรรมเสนอแนะ กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม และกิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนึกสาธารณะ สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ย

จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ กิจกรรมการสร้างเครือข่าย กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม และกิจกรรมเสนอแนะ ลำดับความ ต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เรียงลำดับความ ต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ ลำดับที่ 2 กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ลำดับที่ 3 กิจกรรมการสร้างเครือข่าย ลำดับที่ 4 กิจกรรมเสนอแนะ และลำดับที่ 5 กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ ตามลำดับ

5.2 แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ประกอบด้วย 5 กิจกรรม 39 แนวทาง สรุปได้ดังนี้

5.2.1 กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ จำนวน 6 แนวทาง สรุปได้ว่า จัดอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาทักษะผู้นำให้แก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนานักเรียนได้ วางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำโดยจัดเตรียมด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาทั้งการทำความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ หรือกิจกรรมอื่นๆ อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์ ดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำตามแผนที่วางไว้ และมีการพัฒนาทักษะผู้นำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติในช่วงระหว่างการปฏิบัติ กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ โดยการสังเกตการปฏิบัติ หรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม ประเมินผลสรุปผลการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ ด้านผลสำเร็จ จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนและวิธีแก้ไข และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา

5.2.2 กิจกรรมการสร้างเครือข่าย จำนวน 5 แนวทาง สรุปได้ว่า สร้างข้อตกลงเบื้องต้น โดยศึกษาวัตถุประสงค์ของงาน เพื่อกำหนดเป้าหมาย และบทบาทหน้าที่ จัดทำแผนการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างชัดเจน วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรม ด้านผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วิธีการปฏิบัติ ทรัพยากรที่ใช้ การวัดและประเมินผล และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการสร้างเครือข่าย นำเสนอเครือข่ายเพื่อพิจารณาและร่วมให้ความเห็นชอบก่อนนำไปปฏิบัติมอบหมายหน้าที่ให้แก่ คณะกรรมการสถานักเรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และมีการสังเกตการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบผล ในระหว่างการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหาร ครู มีการติดตามผลการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย สรุป และสะท้อนผลเพื่อพัฒนา

5.2.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม จำนวน 11 แนวทาง สรุปได้ว่า จัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาทักษะการประชุมสถานักเรียน อบรมให้ความรู้ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระยะเวลา สถานที่ รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ด้านผู้เข้าร่วมประชุมหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง งบประมาณ วิธีการประชุม และทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการประชุม และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุมโดยละเอียด ดำเนินการประชุมโดยปฏิบัติตามวิธีการประชุมแบบมีอำนวยการ มีวัสดุ อุปกรณ์ พร้อมสำหรับกิจกรรมการประชุมสถานักเรียน

จัดเตรียมสถานที่จัดเตรียมเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบสารสนเทศต่างๆ ให้พร้อม บันทึกการประชุม และการสรุปมติที่ประชุม และจัดทำรายงานการประชุมที่มีรูปแบบถูกต้อง สรุป และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

5.2.4 กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ จำนวน 9 แนวทาง สรุปได้ว่า มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ครูเพื่อให้จัดกิจกรรมสภานักเรียนได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตอาสา/สำนักสาธารณะแก่นักเรียนอย่างถูกต้อง กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระยะเวลา สถานที่ รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะ วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรม ด้านผู้รับผิดชอบงบประมาณ วิธีการปฏิบัติ และทรัพยากรที่ใช้ และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะโดยละเอียดกำหนดขอบเขตของงาน กำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติในช่วงระหว่างการจัดกิจกรรม โดยการสังเกตการปฏิบัติหรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม ติดตาม ตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมสร้างจิตอาสา/สำนักสาธารณะโดยวิธีการที่เหมาะสม และรายงานผลการติดตามการจัดกิจกรรม ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม ผลสำเร็จ จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนและวิธีแก้ไข และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา

5.2.5 กิจกรรมเสนอแนะ จำนวน 8 แนวทาง สรุปได้ว่า อบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถนำพานักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้องและเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมาย และขอบเขตของการปฏิบัติงาน และวางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายกำหนดผู้รับผิดชอบ และมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติกิจกรรมเสนอแนะอย่างชัดเจน จัดเตรียมงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สำหรับกิจกรรมเสนอแนะอย่างครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสม ปฏิบัติกิจกรรมเสนอแนะตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามแผนที่กำหนดไว้ ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติในช่วงระหว่างการจัดกิจกรรมเสนอแนะ โดยการสังเกตการปฏิบัติ หรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสมติดตาม ตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมกิจกรรมเสนอแนะ โดยวิธีการที่เหมาะสม และรายงานผลการจัดกิจกรรมประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรมเสนอแนะ และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

แนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.67 และ $\bar{X}=4.50$, S.D.=0.62) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารกิจกรรมสภานักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า สาเหตุที่สภาพปัจจุบัน

ของการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3 มีผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากงานด้านสถานักเรียนในปัจจุบัน ของสถานศึกษาในสังกัด มีการจัดตั้งสถานักเรียนในสถานศึกษา 1 สภาเป็นประจำทุกปีการศึกษา แต่ จากการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนในสังกัดยังมีปัญหาในการจัดบริหารกิจกรรมสภา นักเรียน ที่ขาดความชัดเจนและเป็นเอกภาพ ทุกโรงเรียนในสังกัดมีการจัดกิจกรรมแบบต่างคนต่างจัด ไม่มีความเชื่อมโยงกัน ไม่มีการกำหนดวิธีการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพในการบริหาร กิจกรรมสถานักเรียน โรงเรียนขาดการให้ความสำคัญด้านคุณภาพของการจัดกิจกรรมสถานักเรียน และที่ผ่านมายังจัดกิจกรรมได้ไม่บรรลุตามเป้าหมายเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2561) จากสภาพของปัญหาดังกล่าว จึงอาจส่งผลทำให้สภาพที่พึง ประสงค์มีแนวโน้มมีระดับคะแนนสูง เนื่องจากเป็นภาพสะท้อนถึงความต้องการได้รับการพัฒนา ด้าน การบริหารกิจกรรมสถานักเรียน จึงเป็นเหตุผลให้สภาพที่ประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาคำนวณค่าดัชนีความต้องการจำเป็น จึงทำให้ ได้ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีค่าความต้องการ จำเป็น เท่ากับ 0.27 สอดคล้องกับการศึกษาของ ขนาธิป สำเริง (2560) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริม การบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพ ที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีที่แสดงความต้องการจำเป็นเฉลี่ย 0.30

6.2 แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ประกอบด้วย 5 กิจกรรม 23 ตัวชี้วัด 39 แนวทาง

6.2.1 กิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนึกสาธารณะ ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ครูและ บุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสร้างจิตอาสา/สำนึกสาธารณะ เพื่อให้สามารถจัด กิจกรรมให้แก่ักเรียนได้ถูกต้อง และพัฒนานักเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ การจัดทำแผนการจัด กิจกรรม ควรมีการกำหนดเป้าหมายของการจัดกิจกรรมก่อน และจัดทำแผน การจัดกิจกรรมการ สร้างจิตอาสา/สำนึกสาธารณะ ที่มีรายละเอียดครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านผู้รับผิดชอบ บประมาณ วิธีการปฏิบัติ ทรัพยากรที่ใช้ และการประเมินผลโดยละเอียด การดำเนินกิจกรรมสร้าง จิตอาสา/สำนึกสาธารณะโดยปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และมีการติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติ ในช่วงระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ติดตาม ตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมสร้างจิตอาสา/สำนึก สาธารณะ โดยวิธีการที่เหมาะสม และรายงานผลการติดตามการจัดกิจกรรม และประเมินและสรุปผล การจัดกิจกรรม ผลสำเร็จ จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนและวิธีแก้ไข และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุง พัฒนา จากบทสรุปของแนวทางจะเห็นว่า ผู้วิจัยได้นำเสนอแนะทางการบริหารกิจกรรมสภา นักเรียน ควรเริ่มต้นจากการพัฒนาพื้นฐานความรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมสถานักเรียนที่ถูกต้องก่อน เมื่อครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว จะสามารถจัดกิจกรรมให้แก่ักเรียนได้อย่างถูกต้อง และสามารถพัฒนา

นักเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ดังที่การศึกษาของ Jared & Thinguri (2017) ได้ศึกษาประสิทธิผลของผู้นำสถานักเรียนในการจัดการวินัยของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศเคนยา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนควรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วม และได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมแก่สถานักเรียน ซึ่งผลการวิจัยแสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์

6.2.2 กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ควรจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาทักษะการประชุมสถานักเรียน อบรมให้ความรู้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจทักษะการประชุม เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง กำหนดเป้าหมายและจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ที่มีรายละเอียดครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วิธีการปฏิบัติ ทรัพยากรที่ใช้ และการประเมินผล แนวทางสรุปได้ว่ากำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระยะเวลา สถานที่ รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ดำเนินการประชุมโดยปฏิบัติตามวิธีการประชุมแบบมีอาชีพ มีวัสดุอุปกรณ์ พร้อมสำหรับกิจกรรมการประชุมสถานักเรียนจัดเตรียมสถานที่สำหรับกิจกรรมการประชุมสถานักเรียนเหมาะสม จัดเตรียมเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบสารสนเทศต่างๆ ให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมการประชุมสถานักเรียน บันทึกการประชุม และการสรุปมติที่ประชุม และจัดทำรายงานการประชุมที่มีรูปแบบถูกต้อง ตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำเอกสารการประชุม และรายงานการประชุมประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุมสถานักเรียน สรุป และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น แนวทางที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้น นอกจากมุ่งเน้นที่การให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องทราบเป้าหมายของกิจกรรมก่อน จึงกำหนดแผนการจัดกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น และแผนที่ดีจะต้องมีรายละเอียดครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วิธีการปฏิบัติ ทรัพยากรที่ใช้ และการประเมินผล เพื่อให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติ การวางแผนนี้เปรียบเสมือนต้นทางนำสู่ความสำเร็จต่อไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณะภา ลีพรม (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม ประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา

6.2.3 กิจกรรมการสร้างเครือข่าย สร้างข้อตกลงเบื้องต้น โดยศึกษาวัตถุประสงค์ของงานเพื่อกำหนดเป้าหมาย และบทบาทหน้าที่ โดยผู้บริหารและครูเป็นผู้ติดต่อประสานงาน กำกับดูแลจัดทำแผนการดำเนินงานของเครือข่าย อย่างชัดเจน โดยมีกิจกรรมการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมการสร้างเครือข่ายด้วย วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรม ด้านผู้รับผิดชอบ งบประมาณ วิธีการปฏิบัติ ทรัพยากรที่ใช้ การวัดและประเมินผล และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการสร้างเครือข่ายนำเสนอเครือข่ายเพื่อพิจารณาและร่วมให้ความเห็นชอบก่อนนำไปปฏิบัติ มอบหมายหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการสถานักเรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ตามแผนที่ได้ทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษา

และเครือข่าย มีการชักชวนทำความเข้าใจ ก่อนการปฏิบัติหน้าที่ และมีการสังเกตการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบผลในระหว่างการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหาร ครู มีการติดตามผลการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย สรุปร และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมให้ดีขึ้น และพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนและเครือข่ายให้เข้มแข็งขึ้น ในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน การสร้างเครือข่ายที่ปรากฏผ่านมา มีความชัดเจนเกี่ยวกับ เครือข่ายของชุมชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่ ที่มีการขอความร่วมมือเป็นครั้งคราวไป โดยบางกิจกรรมอาจมีการขอความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอทุกๆ ปี ในการบริหารกิจกรรมการสร้างเครือข่าย ผู้บริหาร และครู ควรให้การกำกับดูแลโดยละเอียด เพราะเป็นงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น และต้องให้คณะกรรมการสถานักเรียนมีส่วนร่วมเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยต้องมีการประสานงานและสร้างข้อตกลงร่วมกันเบื้องต้น เพื่อให้สามารถนำวางแผนการปฏิบัติ และปฏิบัติงานได้สำเร็จได้ กิจกรรมการสร้างเครือข่าย ถือเป็นกิจกรรมสำคัญและเป็นโอกาสที่นักเรียนจะได้เรียนรู้การสร้างประโยชน์เพื่อชุมชน การทำงานเป็นทีม การมีจิตอาสา ความสามัคคี และคุณธรรมด้านอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันในนามของคณะกรรมการสถานักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิเชษฐ์ ใจปวน (2561) ได้ศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนของโรงเรียนวชิรป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ร่างกลยุทธ์ การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ สถานักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยใน โรงเรียน กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของ สถานักเรียนกับชุมชน องค์การภาครัฐและเอกชน กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียน และประชาธิปไตยในโรงเรียน กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มมาตรการ พัฒนาผลงานสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียนให้เป็นที่ประจักษ์

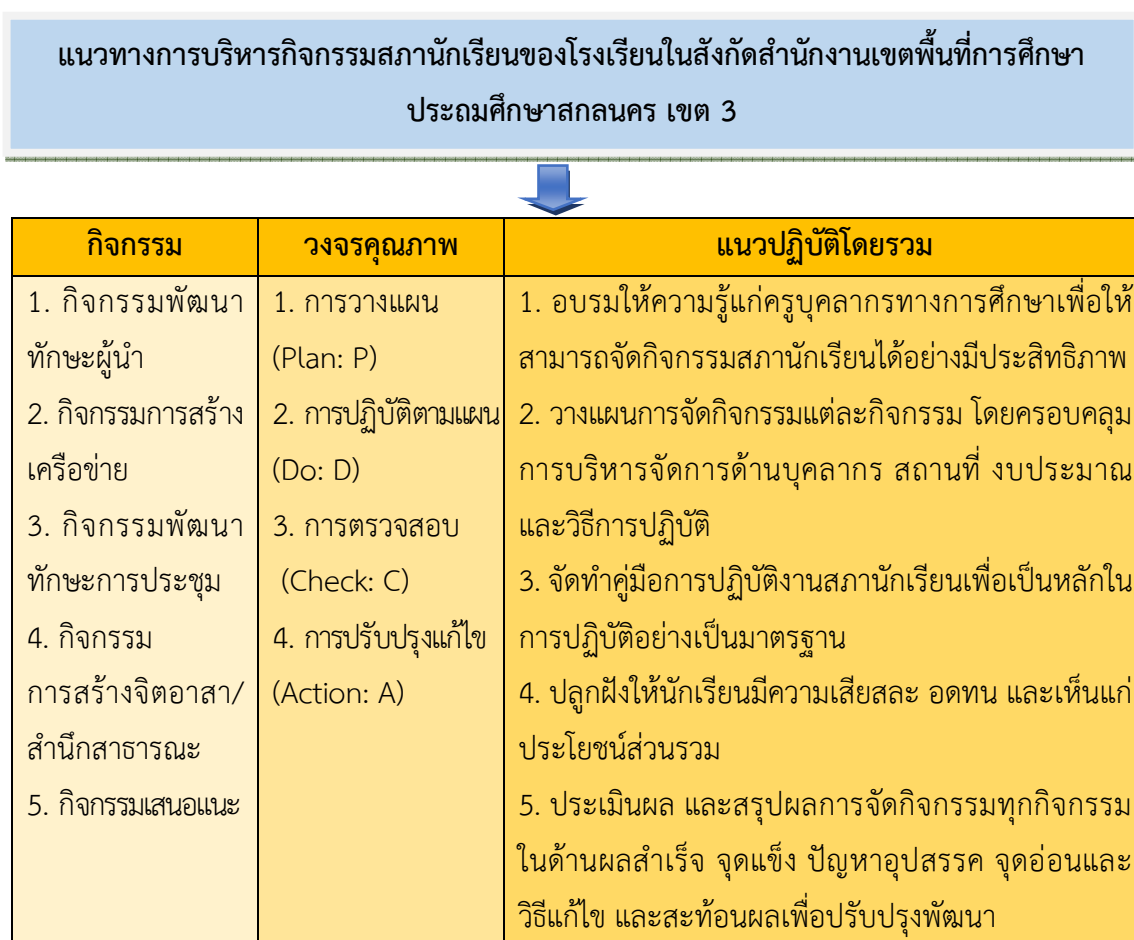
6.2.4 กิจกรรมเสนอแนะ อบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในการจัดกิจกรรมเสนอแนะได้หลากหลายกิจกรรม เพื่อให้สามารถนำพานักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้องและเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมาย และขอบเขตของการปฏิบัติงาน และวางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย กำหนดผู้รับผิดชอบ และมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติกิจกรรมเสนอแนะอย่างชัดเจน จัดเตรียมงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สำหรับกิจกรรมเสนอแนะอย่างครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสม ปฏิบัติกิจกรรมเสนอแนะตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามแผนที่กำหนดไว้ ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติในช่วงระหว่างการทำงานปฏิบัติกิจกรรมเสนอแนะ โดยการสังเกตการปฏิบัติ หรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม ติดตาม ตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมกิจกรรมเสนอแนะ โดยวิธีการที่เหมาะสม และรายงานผลการจัดกิจกรรม ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรมเสนอแนะ ผลสำเร็จ จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนและวิธีแก้ไข และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

6.2.5 กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ จัดอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาทักษะผู้นำให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนานักเรียนได้ วางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ

ผู้นำโดยจัดเตรียมด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสมจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาทั้งการทำความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ หรือกิจกรรมอื่นๆ อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์ ดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำตามแผนที่วางไว้ และมีการพัฒนาทักษะผู้นำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติในช่วงระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ โดยการสังเกต การปฏิบัติ หรือวิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ประเมินผล สรุปผลการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ ด้านผลสำเร็จ จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนและวิธีแก้ไข และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน โดยการส่งเสริมและผลักดันให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และมอบความไว้วางใจแก่นักเรียน ตามความเหมาะสม

8.1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในกิจกรรมของสถานักเรียน และมุ่งเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วมในนามของ คณะกรรมการสถานักเรียน และในนามของนักเรียนทุกคนของโรงเรียน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับความรู้และการแสดงออกด้านประชาธิปไตย อย่างถูกต้อง จากสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบัน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมสถานักเรียน และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ให้เข้าใจถึงความแตกต่าง ของสภาพสังคมที่ต่างกันในยุคผู้ใหญ่ และยุคปัจจุบันที่เด็กเติบโตพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล

8.2.2 ควรสอดแทรกกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง ไม่เน้น วัตถุนิยม หรือทุนนิยมแก่นักเรียน ผ่านทางกิจกรรมสถานักเรียน เพราะคณะกรรมการสถานักเรียน อยู่ในช่วงวัยเดียวกันกับนักเรียนทุกคน จะสามารถควบคุม ประสานสัมพันธ์ และเป็นสื่อกลางระหว่าง โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้เป็นอย่างดี

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมสถานักเรียนเพื่อสร้างเสริมการเป็นคนดี มีประชาธิปไตย และการแสดงออกทางประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้นักเรียน

8.3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยภายใต้หลักคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำเสนอ เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักเรียน

9. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.(2561). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ**

ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เจ. เอส. การพิมพ์.

ชนาธิป สำเร็จ. (2560). **แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

- ณะภา ลีพรม. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3: กรณีกิจกรรมชุมชน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี-ยุวภาษาและกิจกรรมสถานนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พิเชษฐ์ ใจปวน. (2561). กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียนของโรงเรียนวชิรป่าซาง จังหวัดลำพูน. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 29(2). 142-157.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2561). แผนพัฒนาปีงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561. สกลนคร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- Jared, O. O. and Thinguri, R. W. (2017). A Critical Analysis of Effectiveness of Student Council Leadership on Learners Discipline Management in Secondary Schools in Kenya. *International Journal of Applied Research*. 3(1). PART B.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ อาษานอก อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังใจที่ดีจากครอบครัวซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา และคณาจารย์ทุกๆ ท่าน

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*
DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY ENHANCING PROGRAM ON LEARNING
ORGANIZATION IN ACTIVE LEARNING FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 23

วิทยา สมพมิตร¹, ธรินธร นามวรรณ²

Wittaya Sompamit¹, Tharinthorn Namwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : Baitoeyza.4125@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามและแนวทางโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนกลุ่มที่เป็นต้นแบบ (Best Practice) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย 2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) เนื้อหาและสาระสำคัญเป็นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 23 ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1)ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2)ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ 3)ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลอง 4)ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้ 5)ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/นำไปใช้ 6)ขั้นประเมินผล ซึ่งวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่นำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนงาน การนิเทศและกระบวนการพี่เลี้ยง และการวัดและประเมินผลโปรแกรม

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู 2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 3. การเรียนรู้แบบ Active Learning

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state and desirable state of leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23, 2)develop teacher competency enhancing program on leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23. The sample used in this research was a group of 327 people consisting of administrators and teachers.The research instrument used in the data collection were 1) questionnaire guidelines of leaning organization in active learning, 2) structured interview for school administrators and teachers from best practice schools. The statistics used to analyze data were percentage, mean, and standard deviation.

The research results were found that; 1. The current state of leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23 in overall was rated at a low level respectively and desirable state of leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23 in overall was rated at a high level respectively. 2. The development of teacher competency enhancing program on leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23 consisted of 5 components as 1) principles, 2) objectives, 3) models and development methods, 4) the content and syllabus which is the development of teacher competency enhancing program on leaning organization in active learning for educational institutions under the secondary educational service area office 23 consisted of 6 units as 1) warm up, 2) the study and analysis, 3) training/

practice/trying out, 4) conclusion and presentation of learning result, 5) learning improvement/apply, 6) evaluation: the methods of development of teacher competency enhancing used in this program were Workshop, Self Learning, Coaching, Supervising, and Mentoring, and assessment and evaluation of the program.

Keywords : 1. Teacher Competency Enhance Program 2. Learning Organization Competency 3. Active Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีพลังและประสิทธิภาพโดยยึดเงื่อนไขหลักที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง ประกอบด้วยยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ (School Based Decision Making) การมีส่วนร่วม (Participation) การกระจายอำนาจ (Decentralization) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษามีเป้าหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยทบทวนการกระจายอำนาจและระบบเครือข่ายเพิ่มประสิทธิภาพและความพร้อมของสถานศึกษาในปี 2551 มีจุดเน้นให้ส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการบริหารทั่วไปงบประมาณงานวิชาการและงานบริหารบุคคลไปยังสถานศึกษาและกำหนดมาตรฐานที่แสดงถึงความเข้มแข็งของสถานศึกษาโดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาเพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (วิจิตร ศรีสอาน, 2542)

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายดังกล่าว ต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดีมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสามารถสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการในชั้นเรียนได้จัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพการจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้ได้จำกัที่จะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้นดังนั้นการ

จัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล(มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2553)

การเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง(Child Center) และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนคือ ครู สมรรถนะที่ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีคือพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการรวมความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) คุณลักษณะ(Character) ทักษะคติ(Attitude) และแรงจูงใจ(Motivation) ของบุคคลและส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น วิจารย์ พานิช ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะการเรียนรู้(Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูประบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ โดยการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูจึงไม่ใช่ผู้สอนแต่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่ในการออกแบบการเรียนรู้ การเรียนแบบลงมือทำ แล้วผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้จากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (วิจารย์ พานิช, 2555) ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะการออกแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้เหมาะสมกับผู้เรียนจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน(O-net) ปีการศึกษา 2554-2557 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชาต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม จากผลการทดสอบบ่งชี้ถึงแนวทางทางการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ว่าหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการศึกษา คุณภาพของครูและความพร้อมของนักเรียนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้นต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2558)

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น มีความสำคัญอยู่ที่กระบวนการเรียนรู้เพราะการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะได้ร่วมทำงาน ได้ฝึกกระบวนการคิด เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ส่งเสริมให้เกิดการคิด การที่ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์ที่เป็นกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนเปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อได้รับรู้แง่มุมมองต่างๆ เพื่อนำมาเป็นประสบการณ์เพิ่มเติมที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (Siliberrman, 1996) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมวานรนิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูจะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

และการพัฒนาให้ดีที่สุด เต็มตามศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการ พัฒนาการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ทราบสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 และเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัดการศึกษานำไปเป็นข้อมูล ในการวางแผนและกำหนดนโยบายต่อไป

3.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 และเพื่อนำไปใช้ พัฒนาครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ในลำดับต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แล้ว สร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 จำนวน 45 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 125 คน ครู 1,969 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 45 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 80 คน ครู 247 คน โดยใช้ ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 1)ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 2)ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมทั้งแบบสอบถาม ถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยศึกษาผลการปฏิบัติที่ดี(Best Practice) ของสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียนจัดทำร่างโปรแกรมและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบ รับรอง และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 1)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้แก่ ผู้บริหาร และครู จำนวนรวม 9 คน จากสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบ รับรอง และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1)การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี(Best Practice) ของโรงเรียนต้นแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2)การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert' s Rating Scale) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1)ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 2)การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานไปยังโรงเรียนต้นแบบเพื่อนัดหมายวัน เวลาเข้าศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม และนำแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ ไปให้ติดต่อยังโรงเรียนต้นแบบเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3)การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ นัดหมายวัน เวลาเข้าพบและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม แล้วเดินทางไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 1)การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการพิจารณาผลการสัมภาษณ์และจัดเรียงให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ 2)การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสม

และความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ โดยนำแบบประเมินที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบ ตรวจสอบให้คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

การเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนการสอน แบบ Active Learning	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน
1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	2.11	0.53	น้อย	3.91	0.67	มาก
2. ขั้นศึกษาและวิเคราะห์	2.13	0.55	น้อย	3.89	0.66	มาก
3. ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลอง	2.16	0.56	น้อย	3.89	0.65	มาก
4. ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้	2.11	0.55	น้อย	3.93	0.65	มาก
5. ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/ การนำไปใช้	2.14	0.53	น้อย	3.91	0.65	มาก
6. ขั้นประเมินผล	2.11	0.57	น้อย	3.90	0.66	มาก
รวม	2.12	0.54	น้อย	3.90	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลองขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/การนำไปใช้ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้ขั้นประเมินผล ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/การนำไปใช้ชั้นศึกษาและวิเคราะห์ ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลอง ขั้นประเมินผลตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 องค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)รูปแบบและวิธีการพัฒนามี 4 ขั้นตอนคือขั้นที่ 1 เตรียมการขั้นที่ 2 พัฒนาขั้นที่ 3 บูรณาการระหว่างปฏิบัติงานขั้นที่ 4 ประเมินผลหลังการพัฒนาและ 4)เนื้อหาและสาระสำคัญเป็นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1)ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2)ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ 3)ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลอง 4)ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้ 5)ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/นำไปใช้ 6)ขั้นประเมินผล ซึ่งวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่นำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมได้แก่การประชุมปฏิบัติการ(Workshop) การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self Learning) การสอนงาน(Coaching) การนิเทศ(Supervising) และกระบวนการพี่เลี้ยง(Mentoring) และการวัดและประเมินผลโปรแกรม

6. อภิปรายผลการวิจัย

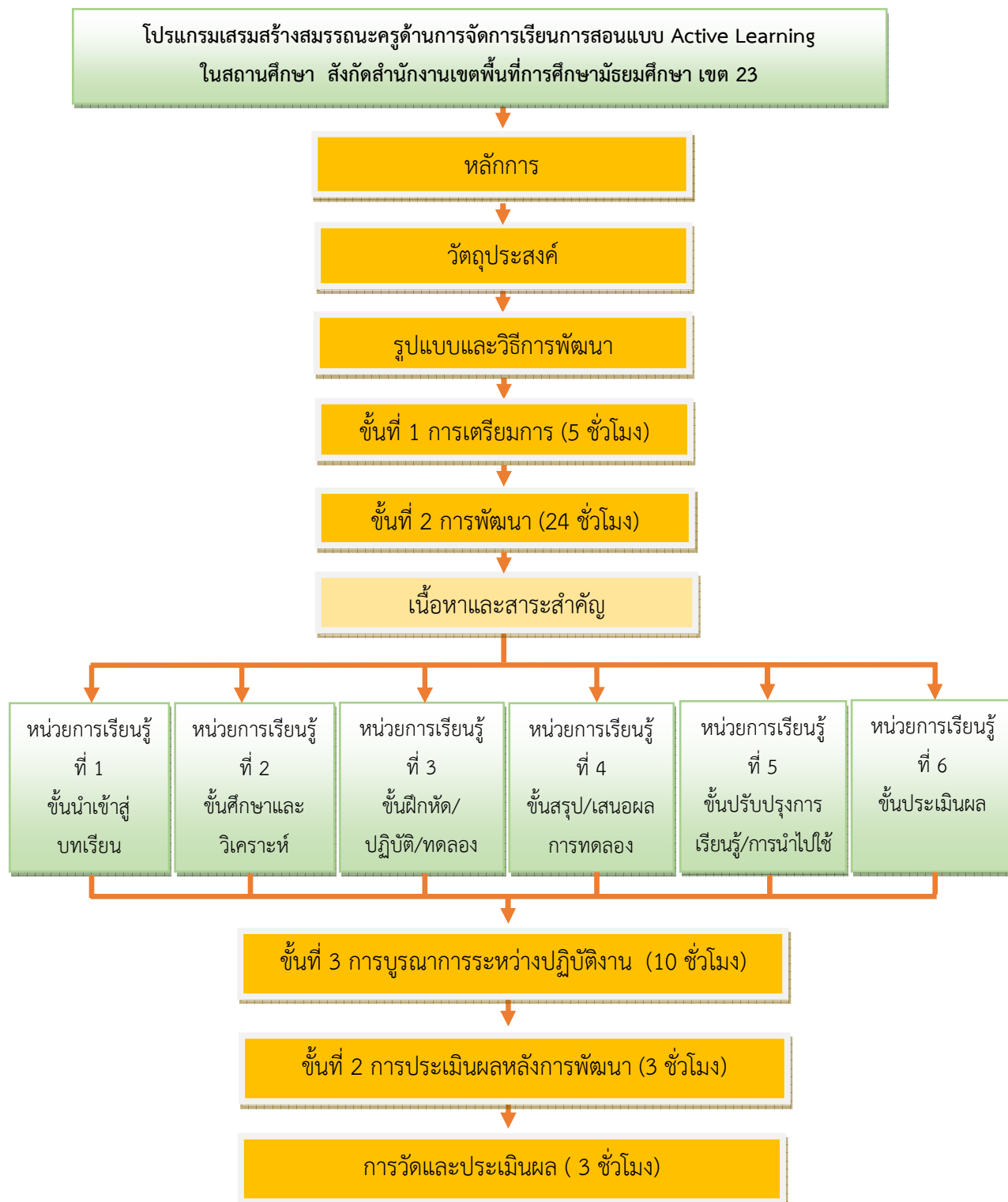
6.1 สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และวิธีเสริมสร้างสมรรถนะโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ(Workshop) การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self Learning) การสอนงาน(Coaching) การนิเทศ(Supervision) และกระบวนการพี่เลี้ยง(Mentoring) สอดคล้องกับ สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ (2548) สรุปไว้ว่า การพัฒนาสมรรถนะมี 3 วิธีคือ 1)วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2)วิธีการฝึกอบรม และ 3)วิธีการเรียนรู้และการฝึกอบรม สอดคล้องกับแนวคิดของ อารณ ภูวิทย์พันธุ์ (2547) เสนอแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะไว้ได้แก่ 1)การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน(On the Job Training) 2)การสอนงาน(Coaching) 3) การหมุนเวียนงาน(Job Rotation) 4) การทำกิจกรรม(Activity) 5)การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self Learning) 6)การศึกษาดูงานนอกสถานที่(Visiting) 7)การเข้าร่วมสัมมนา(Meeting and Seminar) 8)การศึกษาต่อ(Continues Studying) 9)การฝึกและทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ(Counterpart) 10)การเพิ่มคุณค่าในงาน(Job Enlargement) 11)การเฝ้าติดตาม/สังเกตพฤติกรรม(Job Shadowing) และ 12)การเป็นพี่เลี้ยง(Mentoring) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา มีสุข (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการออกแบบ

โปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู ผลการวิจัยพบว่า 1)ครูส่วนใหญ่มีการใช้รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพ 8 รูปแบบ ดังนี้ 1)การฝึกอบรม 2)การศึกษาเป็นกลุ่ม 3)การให้มีส่วนร่วม 4)รูปแบบการเป็นพี่เลี้ยง 5)รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6)การวิจัยปฏิบัติการ 7)การสังเกต 8)การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาพบว่าครูใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดและใช้รูปแบบการศึกษาต่อน้อยที่สุด

6.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แบบ Active สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)รูปแบบและวิธีการพัฒนาเนื้อหาและสาระสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1)ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2)ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ 3)ขั้นฝึกหัด/ปฏิบัติ/ทดลอง 4)ขั้นสรุป/เสนอผลการเรียนรู้ 5)ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้/นำไปใช้ 6)ขั้นประเมินผลซึ่งวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่นำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ(Workshop) การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self-learning) การสอนงาน(Coaching) กระบวนการพี่เลี้ยง(Mentoring) และการนิเทศ(Supervising) การดำเนินการพัฒนาผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการพัฒนาไว้ 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ขั้นที่ 2 การพัฒนา และขั้นที่ 3 การบูรณาการระหว่างปฏิบัติงาน และ 5)การประเมินผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ หรรษา สุขกาล (2543) ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนาไว้ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1)บริบท(Context) 2)เป้าหมาย(Goal) 3)แผนหรือวิธีปฏิบัติ(Plan or Method) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 จะต้องมีความพอเหมาะและมีความพอดีเพื่อให้สามารถเกิดความสำเร็จในการพัฒนาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ พันนึก (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1)โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ความนำ ส่วนที่ 2 รายละเอียดโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนที่ 3 เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคสนาม และส่วนที่ 4 แนวทางเงื่อนไขตัวชี้ความสำเร็จในการนำโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ 2)โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพเห็นได้จาก (1)กลุ่มทดลองมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก (2)หลังการพัฒนาตามโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มทดลองมีความรู้และทักษะตามสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการนำความรู้ทักษะใหม่สู่การปฏิบัติและผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 (3)หลังการพัฒนาตามโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การพัฒนาครูควรเป็นนโยบายของสถานศึกษาที่มีประกาศใช้อย่างชัดเจนและเป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยผู้บริหารกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกับครูและออกแบบวิธีการพัฒนาและการติดตามประเมินผลร่วมกัน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินสมรรถนะครูและพัฒนาสมรรถนะด้านที่มีความจำเป็นเร่งด่วนตามลำดับ

8.2.2 ครูควรมีการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้มีการประเมินตนเองและมีการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นประจำ

8.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการนิเทศการจัดการเรียนรู้และจัดให้มีครูพี่เลี้ยงที่มีความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์คอยสอนงานและแนะนำครูที่ต้องการพัฒนา

8.2.4 ควรใช้แผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) ควบคู่กับโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูทราบถึงสมรรถนะของตนเองสามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2.5 ควรใช้ผลการประเมินและการพัฒนาสมรรถนะมาบูรณาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีของครูและมีผลต่อการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือปรับเงินเดือนเพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้วิธีในการพัฒนาที่แตกต่างและหลากหลายมากขึ้นเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาและหาวิธีการที่ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

8.3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลหรือการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านอื่นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

8.3.3 ควรมีการศึกษารูปแบบโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ในด้านอื่นๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในด้านพัฒนาการศึกษาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

ปริญญญา มีสุข. (2552). ผลการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). **คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : เทียนวัฒนาพรินติ้ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2542). แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. **วารสารปฏิรูปการศึกษา**. 1(12). 7-9.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. (2558). **แผนปฏิบัติการ**. สกลนคร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23.
- สุกัญญา รัตมิตร์มโชติ. (2548). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency**. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.
- हररा सुकुल. (2543). **การพัฒนารูปแบบโปรแกรมระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ พันนึก. (2554). **การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาศรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อากรณ ภูวพิทักษ์. (2547). **Career Development in Practice**. กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Silberman, Melvin L. (1996). **Active Learning: 101 Strategies to Teach Any Subject**. Boston : Allyn and Bacon.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการวิจัยจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ และคณะกรรมการทุกท่าน รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงผู้บริหารและครูของสถานศึกษาต้นแบบที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่าน ผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนกระทั่งการวิจัยสำเร็จสมบูรณ์

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรม
ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่*

THE DEVELOPMENT OF AN ENRICHMENT CURRICULUM ON CONSONANT CLUSTERS
WRITING USING TGT TECHNIQUES WITH BRAIN BASED LEARNING
FOR GRADE II STUDENTS

จุไรรัตน์ ชิตทวงค์¹, ปริณญา สีสทอง²

Jurairat Chittawong¹, Parinyapast Seethong²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง^{1,2}

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : june_jur@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวนนักเรียน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรและแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนคำควบกล้ำ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร และ 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากและประสิทธิภาพของการเรียนตามหลักสูตร เท่ากับ 0.7709 2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที

ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนคำควบกล้ำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. ความสามารถในการเขียนคำควบกล้ำ 3. เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to develop and determine the effectiveness of the development of an enrichment curriculum on consonant clusters writing using TGT techniques with brain based learning for grade II students, 2) to study the effect of implementing the development of an enrichment curriculum on consonant clusters writing using TGT techniques with brain based learning for grade II students in boarding school district. The sample was 34 grade 2 students. The research instruments were curriculum, curriculum manual and test to measure consonant clusters writing. Data were analyzed using statistics, including mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The results of the research indicated as follows: 1. The enrichment curriculum on consonant clusters writing using TGT techniques with brain based learning for grade II students consisted of 7 components, 1) background and significance, 2) principles, 3) objectives, 4) content structure, 5) curriculum learning activities process, 6) materials/ learning resources, and 7) measurement and evaluation. The results of the quality examination by experts revealed that the appropriateness of the developed curriculum was at a high level and the effectiveness index of the developed curriculum was 0.7709. 2. A mean score on consonant clusters writing of the respondents taught with the developed curriculum at a posttest period was higher than before with a statistical significance level of .05.

Keywords : 1. Curriculum Development 2. Consonant Clusters Writing 3. TGT Technique integrated with Brain-Based Learning (BBL)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ภาษาไทยเป็นวิชาประเภททักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งสาระการอ่านและการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ภาษาทุกภาษา ซึ่งในการเรียนระดับพื้นฐานและในระดับสูง การเรียนในระดับพื้นฐานจะเน้นในด้าน การอ่าน การเขียนให้ถูกต้อง มีความแม่นยำในหลักเกณฑ์ทางภาษา ครูผู้สอนในระดับพื้นฐาน จำเป็นต้องมีความรู้ ในเรื่องหลักและเกณฑ์ของภาษาไทยอันได้แก่หลักการสะกดคำ ไตรยางศ์ การผันเสียงวรรณยุกต์ และคำควบกล้ำอักษรนำ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การเขียนคำถือเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการเขียนอย่างหนึ่ง เพราะเด็กต้องรู้จักสะกดคำได้ถูกต้องก่อนจึงจะสามารถเขียนเป็นประโยคและเรื่องราวได้ ถ้าเด็กเขียนสะกดคำไม่ได้ เด็กจะไม่สามารถเข้าใจเรื่องจากผู้อื่น และแสดงให้ผู้อื่นเข้าใจตนเองไม่ได้ กล่าวคือ สื่อสารกันไม่ได้นั่นเอง ดังนั้น การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียน เด็กควรเขียนสะกดคำให้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มเรียนคำ เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักคำต่างๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และช่วยให้เด็กใช้คำต่างๆ ได้ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์จากการเรียนวิชาอื่นๆ ได้มากยิ่งขึ้น (วรรณ โสมประยูร, 2544)

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยพบว่า ผลการประเมินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.01 อยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, 2561) จากผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนบ้านใหม่ (สมบัติทวีประชาสรรค์) ประสบปัญหาในด้านการเขียน พบว่า นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการเขียนสะกดคำที่มีคำควบกล้ำซึ่งนักเรียนจะเขียนตามเสียงที่ออกโดยไม่สนใจว่าการเขียนคำที่ถูกต้องนั้นประกอบไปด้วยพยัญชนะเดียวหรือคู่ทำให้เขียนผิดทั้งนี้ เพราะนักเรียนขาดการฝึกฝนและไม่มีประสบการณ์ในการพบเจอคำที่หลากหลายอันเนื่องมาจากครูผู้สอนใช้หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยเป็นหลักในจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียนไม่ได้ลงมือทำกิจกรรมที่จะช่วยกระตุ้นและเน้นย้ำให้เกิดความเข้าใจและการจดจำที่ดีขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลากหลายวิธีซึ่งวิธีที่สนใจได้แก่การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีจีที เป็นวิธีการสอนที่นำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ผ่านการทำกิจกรรมและเล่นเกมการแข่งขันร่วมกันตามความสามารถของผู้เรียน เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาเนื่องจากอยู่ในวัยที่ชอบเรียนป่วนเล่น และทำให้รู้จัก

การทำงานร่วมกัน ดังที่ ทิศนา ขมมณี (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดทีมแข่งขัน หมายถึง การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มแบบความสามารถ เก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 4 คน สมาชิกในกลุ่มจะได้รับเนื้อหาและศึกษาร่วมกัน หลังจากนั้นสมาชิกจะแยกย้ายเป็นตัวแทนกลุ่มไปแข่งขันกับกลุ่มอื่น โดยแข่งขันตามความสามารถ เมื่อจบการแข่งขันสมาชิกจะนำคะแนนที่ได้กลับไปกลุ่มเดิมของตนเองเพื่อนำคะแนนไปรวมกับสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อเป็นคะแนนกลุ่ม ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคที่จีทีเป็นเทคนิคที่เน้นในส่วนขั้นตอนการทำกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ยังขาดส่วนของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดที่สามารถส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจอีกหนึ่งวิธี โดยขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ความสำคัญกับความพร้อมทางการเรียนของผู้เรียน มีการเตรียมกิจกรรมก่อนเริ่มเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกระตุ้นการทำงานของสมองเพื่อให้สมองเปิดรับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ดังที่ สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2549) กล่าวว่า หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการเรียนพัฒนากระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่การลงมือทำจริงตามหลักการของสมองกับการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักการของสมองและการเรียนรู้ โดยต้องใช้ทุกส่วนทั้งการคิด ความรู้สึก และการลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน และส่งเสริมสมองให้ได้ทำงานอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคนโดยมาถูกสกัดกั้นหรือล่อลวงโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ มีสิ่งเร้าที่หลากหลายครอบคลุมครบถ้วน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนคำควบกล้ำและเป็นแนวทางสำหรับครูที่สอนภาษาไทยในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่

2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในการเขียนคำควบล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่
- 3.2 ผู้เรียนเขียนคำ ประโยค เนื้อเรื่องเพื่อสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง
- 3.3 เป็นพื้นฐานในการเรียนเขียนคำควบล้ำในระดับที่สูงขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จิตที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น(Pre-Experimental Design) ซึ่งแบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ One-Group Pretest-Posttest Design ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอ ในจังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 530 คน ซึ่งทุกโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมปีที่ 2 จำนวน 1 โรงเรียน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านใหม่ (สมบัติทวีประชาสรรค์) อำเภอ วังชิ้น จังหวัด แพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวนนักเรียน 34 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม(Cluster Random Sampling) โดยโรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอ ในจังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2563 เป็นหลัก แล้วทำการสุ่มระดับเขตพื้นที่การศึกษา จากนั้นทำการสุ่มโรงเรียนประจำอำเภอของระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งทุกโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จิตที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จิตที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนคำควบล้ำซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเติมคำ จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีประสิทธิผล และค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จิตที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่

5.1.1 หลักสูตรที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 1)ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2)หลักการของหลักสูตร 3)จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4)โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5)กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6)สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร และ 7)การวัดและประเมินผลของหลักสูตร

5.1.2 ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านปรากฏผลดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.50	0.71	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.65	0.49	มากที่สุด
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.55	0.62	มากที่สุด
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.40	0.58	มาก
6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร	4.40	0.62	มาก
7. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	4.53	0.65	มากที่สุด
รวม	4.49	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.57)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกกล้า โดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.25	0.75	มาก
2. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.33	0.71	มาก
3. กำหนดการสอนของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
4. บทบาทของครูผู้สอนของหลักสูตร	3.60	1.56	มาก
5. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	3.80	1.79	มาก
6. แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.36	0.50	มาก
รวม	4.26	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกกล้าโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.64)

5.1.3 ผลการหาประสิทธิภาพของการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกกล้าโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกกล้าโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	ร้อยละ
		ก่อนเรียน	หลังเรียน		
28	30	373	733	0.7709	77.09

จากตารางที่ 3 พบว่า การเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบกกล้าโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.7709 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.09

5.2 ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่จำนวน 34 คน ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนคำควบล้ำด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	34	30	12.21	3.61	36.18*	0.00
หลังเรียน	34	30	26.21	1.67		

$P < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.21 และ 26.21 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่ สามารถส่งเสริมความสามารถในการเขียนคำควบล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้สูงขึ้นผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคที่จีที่ เพราะสามารถพัฒนาผู้เรียนทางด้านความรู้และด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านกระบวนการทำกิจกรรมกลุ่ม อีกทั้งเทคนิคที่จีที่เป็นการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม มีการแข่งขัน เหมาะกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เป็นวัยที่ชอบเรียนป่วนเล่น นอกจากนี้ กิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนโดยการกระตุ้นการทำงานของสมองให้ตื่นตัวพร้อมเปิดรับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมเทคนิคที่จีที่นั้นจะเน้นกิจกรรมในขั้นการทำกิจกรรมกลุ่มแต่ยังขาดการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนของผู้เรียน เมื่อนำการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานซึ่งมีการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนของผู้เรียนตามกิจกรรมต่างๆ มาช่วยเติมเต็มให้การจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคที่จีที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้ำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดแพร่

6.1.1 หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบลำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร และการวัดและประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962) ที่ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ 3) เลือกเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้ว 4) จัดรวบรวมเนื้อหาสาระที่ได้จัดเลือกมาจัดลำดับ 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง และ 7) กำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการประเมินผล ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับครูที่มีส่วนสำคัญในการออกแบบหลักสูตรสามารถสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญในขั้นตอนการวินิจฉัยความต้องการและการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหาและเหมาะสมกับผู้เรียน ตามที่ อารง บัวศรี (2542) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป โดยต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาตามที่กำหนด ดังนั้น การสร้างและพัฒนาหลักสูตรต้องสร้างหลักสูตรที่ตอบรับกับวัตถุประสงค์เพื่อให้หลักสูตรบรรลุตามสิ่งที่ตั้งไว้ สอดคล้อง เพชรปานิ อินทรพานิชย์ สำราญ กำจัดภัย และสมพร หลิมเจริญ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร ซึ่งกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

6.1.2 จากผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบลำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบลำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบลำโดยใช้เทคนิคที่จีที่ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาและกลั่นกรององค์ประกอบของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและ

การสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นผู้พิจารณาประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร อีกทั้งมีการประเมินความเหมาะสมของประเด็นการประเมินกับองค์ประกอบของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพตาม สอดคล้องกับนิติ นาชิต ชัยวิจิตต์ เขียวชนะ และสิริรักษ์ รัชชานันติ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการนำรูปแบบการประเมินหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ ไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา พบว่า การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

6.1.3 นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้างโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7709 อาจเนื่องมาจากหลักสูตรมีความตรงกับความต้องการของผู้เรียน โดยผู้วิจัยเลือกการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มซึ่งแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถในการเรียนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองและร่วมกับเพื่อนตามที่ สุพร อังกุลดี ธนรัชต์ศิริสวัสดิ์ และสุนันท์ วิวธีรานนท์ (2563) พบว่า การจัดการแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนในกลุ่มที่สมาชิกมีความแตกต่างกันได้ช่วยเหลือกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการฝึกและการใช้ทักษะเพื่อเป้าหมายของกลุ่ม คนเก่งก็ช่วยคนที่อ่อนกว่าจนเกิดการเรียนรู้ภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนที่เพื่อนจะต้องช่วยกันพัฒนาสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้โดยครูใช้รางวัลเป็นสิ่งกระตุ้นความสำเร็จ สอดคล้องกับปราณี พงษ์สุวรรณ (2561) พบว่า การนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรจะส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทิตนา แคมมณี (2561) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเทคนิคที่จีทีไว้ว่า เป็นการจัดนักเรียนเข้ากลุ่มแบบละความสามารถทางการเรียน สมาชิกในกลุ่มจะได้รับเนื้อหาและศึกษาร่วมกัน หลังจากนั้นจะแยกย้ายเป็นตัวแทนกลุ่มไปแข่งขันกับกลุ่มอื่นโดยแข่งขันตามความสามารถ เมื่อจบการแข่งขันสมาชิกจะนำคะแนนที่ได้กลับไปกลุ่มเดิมของตนเองเพื่อนำคะแนนไปรวมกับสมาชิกคนอื่นเพื่อเป็นคะแนนกลุ่ม อีกทั้งผู้วิจัยเลือกการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานมาใช้ร่วมกับเทคนิคที่จีทีเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยการกระตุ้นการทำงานของสมองให้เปิดรับการเรียนรู้ สอดคล้องกับอัศรภูมิ จารุภากร และ พรพิไล เลิศวิชา (2550) ได้กล่าวถึงแนวคิดกิจกรรมสมองเป็นฐานไว้ว่า การทำความเข้าใจหรือมีมุมมองต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจการทำงานของสมองทำให้การจัดการเรียนการสอนวางอยู่บนฐานของความสนใจซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

6.2 ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนคำควบล้างโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน

สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอาเจเนื่องมาจากเนื้อหาและการจัดกิจกรรมอยู่ในวัยที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกขั้นตอนการจัดกิจกรรมเทคนิคที่จีทีซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญศึกษาและเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มโดยแบ่งผู้เรียนละความสามารถทางการเรียน ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานที่เน้นการเตรียมความพร้อมด้านสมองและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจ กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชี้นำและอุ่นเครื่อง 2) ชี้นำแบ่งกลุ่ม 3) ชี้นำเสนอความรู้ 4) ชี้นำลงมือเรียนรู้และแข่งขัน และ 5) ชี้นำสรุป จากการสังเกตเมื่อนำกิจกรรมไปใช้กับผู้เรียนพบว่านักเรียนให้ความสนใจในชี้นำและอุ่นเครื่อง โดยผู้เรียนชื่นชอบการทำกิจกรรมบริหารสมอง (Brain Gym) เนื่องจากเป็นการบริหารกล้ามเนื้อผ่านเพลงและท่าประกอบง่ายๆ และผู้เรียนเกิดความสนุกในชี้นำลงมือเรียนรู้และแข่งขันซึ่งเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตัวเองผ่านกิจกรรมเกมการแข่งขัน สอดคล้องกับพัชรภรณ์ นามทอง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานประกอบแบบฝึกทักษะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานประกอบแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการทำกิจกรรมกลุ่ม

7.1.2 มีการปรับปรุงหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนอยู่เสมอ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคที่จีทีร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานเหมาะสมกับการทำกิจกรรมกับห้องเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 20 คนขึ้นไป เพราะมีการจัดกลุ่มตามความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนหากนักเรียนมีจำนวนน้อยเกินไปจะส่งผลให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมตามหลักสูตรได้

7.2.2 ผู้สอนควรรู้ความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนเพื่อจะได้จัดกลุ่มให้เหมาะสมกับความสามารถ

7.2.3 ครูควรจัดกิจกรรมในพื้นที่โล่งหรือจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มเพื่อสะดวกในการดำเนินกิจกรรมการแข่งขัน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรความสามารถในการเขียนคำควบกล้ำในระดับชั้นที่สูงขึ้น

7.3.2 ควรศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนในเรื่องอื่นๆ เช่น ตัวสะกดไม่ตรงมาตรา อักษรนำ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทิตนา แคมมณี. (2561). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 22 ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : เอรว่าณการพิมพ์.
- นิติ นาขิต ชัยวิจิต เขียวชนะ และสิริรักษ์ รัชชานันติ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการนำรูปแบบการประเมินหลักสูตรวิชาชีพพระยาสันตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 9(1). 611-629.
- ปราณี พงษ์สุวรรณ. (2561). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พัชรภรณ์ นามทอง. (2561). **การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานประกอบแบบฝึกทักษะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เพชรปาณี อินทรพานิชย์. (2558). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรรณิ โสมประยูร. (2544). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2549). การเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ของสมอง. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. (2561). รายงานผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ(NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561.แพร่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.

สุพร อังกูตติ ธนรัชต์ศิริสวัสดิ์ และสุจินต์ วิศวธีรานนท์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 13(1). 220-233.

อัครภูมิ จารุภากร และพรวิไล เลิศวิชา. (2550). สมองเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาการการเรียนรู้.

Taba Hilda. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York : Harcourt Brace & world.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยคำแนะนำและการให้คำปรึกษาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญญา สีสทอง อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ติดตามผลตรวจแก้ข้อบกพร่องต่างๆ ในการดำเนินการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัยจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยให้มีคุณภาพ และความเหมาะสม ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนบ้านใหม่(สมบัติทวีประชาสรรค์) ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือตลอดการวิจัยและขอขอบคุณนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดีสุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว และเพื่อนๆ ที่อยู่เบื้องหลังให้กำลังใจในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การเมืองเรื่องสมณศักดิ์*

THE POLITICS OF APPOINTING HONORIFIC

มนตรี รอดแก้ว¹, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ², วินัย ผลเจริญ³
Montri Lodgaew¹, Piyaluk Potiwan², Winai Poncharoen³

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2}

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม³
Mahasarakham University, Thailand.³

Email : mon_msu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ โดยภาพรวมตามระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560, (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ทำให้ทราบถึงการปกครองคณะสงฆ์และการดำรงตำแหน่งของพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติพระสงฆ์ขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ทั้งกรณีปกติและกรณีพิเศษ หรือการอาศัยอำนาจความสัมพันธ์ที่สามารถทำให้แต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ โดยใช้วิธีการที่เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ที่สามารถใช้เพื่อขอสมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์ในปัจจุบัน 2. กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ โดยภาพรวม การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้การปกครองเพื่อต้องการขอสมณศักดิ์นั้น ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็นศิษย์สำนักเรียนพระปริยัติธรรมและมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียน

ด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดันให้การสนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไปถือเป็นช่องทางหนึ่ง และอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการขอสมณศักดิ์

คำสำคัญ : 1. สมณศักดิ์ 2. การเมือง 3. คณะสงฆ์

ABSTRACT

This research article is aimed 1) to study about the current structure of the government system which is used by monks or Sangha as a guideline to be appointed for the honorific, and 2) to study about the procedures of making a relationship of the Sangha group or the monk group to be appointed for the honorific. This research is a qualitative research. The research instrument is in-depth interview. There are 30 informants in this study and the data was descriptively analyzed.

The research result revealed that; 1. the current structure of the governance system which is used by monks or Sangha as a guideline to be appointed for the honorific, according to Sangha Act B.E. 2505 (Second Edition), Sangha Act B.E. 2535, (Third Edition) Sangha Act B.E. 2560, (Fourth Edition) B.E. 2561 concerning the structure of the governance system of the Sangha group, reveal in overall that the Sangha governance and the position taking as well as the priest rank appointing of authoritative monks in different levels in order to appoint the criteria of the Sangha to be nominated and appointed both in normal and special methods or it relies on the power of the relationship in order to help being nominated or being promoted by using the method of power of relationship making as well as the outcomes of their works on Buddhist spreading, the outcomes of social works, and the outcomes of the education in Phra Pariyattidhamma School in Dhamma-Pali Section in order for the rank of the honorific appointing requisition nowadays. 2. The procedure of making a relationship among Sangha ministry as a guideline to be nominated and honorific appointed reveals that in overall the relationship between the higher-ranking monk and the monk under their governance have already shown some relationship such as students in Phra Pariyattidhamma School or having the same teacher, including their personal childhood friendship during their study. These factors

could help support the nomination or appointing honorific of the Sangha ministry to a higher-ranking one which may affect the requisition of other monks who also request for the honorific appointing.

Keywords : 1. Priest's Ranks 2. Politics 3. Ministry

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สมณศักดิ์ถือเป็นฐานันดรศักดิ์หรือตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์หรือรัฐถวายแด่พระสงฆ์เพื่อเป็นการยกย่องและสนับสนุนให้บำเพ็ญศาสนกิจยิ่งๆ ขึ้นไป มีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งด้านบริหารเพื่อประโยชน์ในด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในทำนองเดียวกับบรรดาศักดิ์ของขุนนางหรือยศในฝ่ายอาณาจักรระบบสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในทุกประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหรือเป็นศาสนาหลัก (พระมหานริศร์ ฐิตสวโร, 2551) ประวัติความเป็นมา “สมเด็จพระราชาคณะ” เกิดจากคำว่า “พระราชาคณะ” การใช้คำว่า “สมเด็จพระ” นำหน้าราชทินนามพระราชาคณะนั้นแสดงถึงการที่พระมหากษัตริย์ทรงยกย่องพระราชาคณะรูปนั้น ให้มีบรรดาศักดิ์ชั้นสูงเสมอด้วยบรรดาศักดิ์ขุนนางชั้นสมเด็จเจ้าพระยา ส่วนคำว่า “พระราชาคณะ” หมายถึง พระผู้ปกครองคณะสงฆ์ สมเด็จพระราชาคณะที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นตำแหน่งหรือชั้นฐานันดรสูงสุดของพระสงฆ์ไทย ทั้งนี้พระสงฆ์ที่ได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้เป็นพระราชาคณะในชั้นสุพรรณบัฏเพื่อจะได้รับการจารึกราชทินนามเป็นเครื่องประกอบยศ และฐานานุศักดิ์ทรงตั้งพระฐานานุกรมได้และมีนิตยภัต เป็นต้น (ธนิต อยู่โพธิ์, 2516) อย่างไรก็ตาม สำหรับการพิจารณาสถาปนาและเลื่อนสมณศักดิ์แด่พระสงฆ์เป็นพระราชอำนาจโดยแท้เป็นพระราชกรณียกิจด้านการศาสนาของพระมหากษัตริย์เพื่อเป็นเกียรติกำลังใจในการจะได้ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาสืบไป

ปัจจุบัน รัชสมัยรัชกาลที่ 10 ได้ทรงการสถาปนาสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะแทนตำแหน่งที่ว่างลงภายหลังการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก มีการเสนอชื่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2558) ซึ่งมีคุณสมบัติทุกด้านตรงตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ที่ได้บัญญัติไว้ แต่ก็ได้ถูกคัดค้านจากการตีความในมาตรา 7 ที่ต้องยึดถืออาวุโสโดยสมณศักดิ์และผู้เสนอชื่อขึ้นทูลเกล้าฯ ในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชขณะที่ฝ่ายกฎหมายได้กล่าวถึงกรณีการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชของคหิมา ได้เกิดประเด็นปัญหาที่มีการคัดค้านเคลื่อนไหวต่อต้านไม่ให้เสนอชื่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) ด้วยเหตุดังกล่าวนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยการคืนพระราชอำนาจให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงพิจารณาการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชด้วยพระองค์ในรัชสมัยรัชกาลที่ 10 พระเจ้าอยู่หัวทรงโปรด

สถาปนาสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร) (ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย) เป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 20 เดิมนั้นสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร) อยู่ในอันดับที่ 3 ในตำแหน่งสมเด็จพระราชาคณะที่มีสิทธิ์ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 20 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 แต่ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ขึ้นใหม่ในมาตรา 7 จึงทำให้การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการที่จะสถาปนาพระสงฆ์รูปใดก็ย่อมทำได้ (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2560)

การตรากฎหมายคณะสงฆ์เพิ่มเติมใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ตามที่ สนช. ยกร่างกฎหมายฉบับนี้ ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบการตรากฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมจำนวน 8 มาตรา คือ มาตรา 5 ตี, มาตรา 12, มาตรา 14, มาตรา 15 มาตรา 15 ทวิ, มาตรา 20 ทวิ, มาตรา 10 วรรคเจ็ด และมาตรา 20/2 สำหรับหลักการของกฎหมายฉบับนี้คือการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากขึ้น (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4), 2561) คือ การให้อำนาจพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมโดยปรากฏอยู่ในมาตรา 5 ตี ที่ระบุว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ ในคณะสงฆ์ และแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคม” ตามกฎหมายเดิมกรรมการมหาเถรสมาคมที่มา จากสองส่วน คือ พระสงฆ์ซึ่งมีสมณศักดิ์ “สมเด็จพระราชาคณะ” ทุกรูป และมาจากการพระสงฆ์ซึ่งมี สมณศักดิ์ “พระราชาคณะ” โดยสมเด็จพระสังฆราชเป็นผู้แต่งตั้ง ตามพ.ร.บ.คณะสงฆ์ ตามปรากฏใน มาตรา 12 ว่า “มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการอื่นๆ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะ หรือพระภิกษุ ซึ่งมีพรรษาอันสมควรและมีจริยวัตรในพระธรรมวินัยที่เหมาะสมแก่การปกครองคณะ สงฆ์” การแก้ไขขององค์ประกอบกรรมการมหาเถรสมาคมครั้งนี้จะทำให้พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจใน การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมได้ทั้งหมดโดยไม่จำเป็นต้องเลือกพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์เท่านั้นซึ่ง ต่างจากกฎหมายเดิมที่กำหนดให้พระสงฆ์ซึ่งสามารถเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมต้องมีสมณศักดิ์เป็น “สมเด็จพระราชาคณะ” หรือ “พระราชาคณะ”

ฉะนั้น ระบบสมณศักดิ์เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จึงถูกมองว่าเป็น เครื่องมือของรัฐในการปกครองหรือในการหาผลประโยชน์ของรัฐบาลมากกว่าเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ของพระศาสนา ดังที่ พระไพศาล วิสาโล (2551) เป็นเหมือนระบบบรรดาศักดิ์ในทางโลกที่ ทำให้พระสงฆ์เกิดกิเลสตัณหาในการวิ่งเต้นชิงตำแหน่งและแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ดังที่ ประสก ธรรมรักษา และคามฟูโณ (2518) ได้อธิบายว่า “สมณศักดิ์เป็นเรื่องของกิเลสตัณหาไว้เพื่อแบ่งบารมีกันในทางที่ ผิด ก่อเวรก่อภัยแก่ผู้หลงใหล จึงควรที่ชาวพุทธจะพร้อมใจกันเลิกเสียเพื่อมิให้ศาสนาของเรามีรอย มลทินอีกต่อไป” ในยุคสมัยรัฐบาล คสช. ได้ปรับโครงสร้างการปกครองสงฆ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะการ ขึ้นสู่ตำแหน่งการปกครองสงฆ์ระดับสูง เช่น เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม หรือเป็นพระสังฆราช

ขึ้นอยู่ซึ่งพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้งไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับอาวุโสหรือด้านสมณศักดิ์ และทำให้พระหนุ่มๆ ที่มีความรู้ความสามารถมีโอกาสเข้ามาบริหารงานคณะสงฆ์ดังกล่าวแล้วรวมถึงการจัดปัญหาการวิงวอนเรื่องสมณศักดิ์ที่มีการ “จ่ายเงินใต้โต๊ะ” ดังที่เป็นข่าว (และไม่เป็นข่าว) ซึ่งนับวันจะกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาตามากขึ้นในวงการสงฆ์ ทำให้เกิดปัญหาว่าพระที่วิงวอนใช้จ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้ถูกเสนอเลื่อนสมณศักดิ์นั้น (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นการเมืองเรื่องสมณศักดิ์ ตามปรากฏการณ์ระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตั้งแต่ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2505) ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560) และ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561) กฎหมายลำดับรองรวมทั้ง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับพระระดับชั้นผู้ปกครองคณะสงฆ์ การขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์กรณีปกติและกรณีพิเศษซึ่งผลการศึกษาน่าจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจการเมืองเรื่องสมณศักดิ์ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปฏิรูประบบโครงสร้างอำนาจทางคณะสงฆ์แก่องค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาในระบบอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

3.2 สามารถนำไปเป็นข้อมูล แนวทางกำหนดหรือปรับปรุงแนวนโยบายการปฏิรูปโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยรวมทั้งเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตามความเหมาะสมกับสภาวะสังคมและการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 รูป/คน ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เป็นรายบุคคลในการสัมภาษณ์ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ สมเด็จพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ พระราชาคณะชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช และพระราชาคณะชั้นสามัญ พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งระดับ เจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะภาค, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด, เลขานุการเจ้าคณะภาค, เลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนกลางและอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) 1)แนวทางการสัมภาษณ์ 2)เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3)การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview หรือ SSI) (ชาย โพธิ์สิตา, 2562)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1)การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ขั้นตอนที่ 3 สร้างแนวทางสัมภาษณ์เกี่ยวกับระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 2 ชุดและสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ชุด ขั้นตอนที่ 4 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสอดคล้องกับวิธีการสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนที่ 5 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็น

และข้อเสนอแนะ และขั้นตอนที่ 6 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

4.3 ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งหมด 3 ชุด คือ 1)การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นพระสงฆ์ทางการดำรงตำแหน่งระดับชั้นปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน 2)แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นพระสงฆ์ดำรงตำแหน่งระดับ เจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะภาค, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง พระสงฆ์ดำรงตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด, ตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะภาค เลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนกลาง และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 3)การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการมหาวิทยาลัย นักวิชาการอิสระ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1)การศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน 2)การสัมภาษณ์ โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจัดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ การหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มของข้อมูล ในแต่ละประเด็นเพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์เครือข่าย เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ รวมถึงโครงสร้างในการปกครองคณะสงฆ์ไทยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าวโดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ และยืนยันกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ว่ามีความสอดคล้องตรงกับข้อมูลจริงหรือไม่ เพียงใดซึ่งมีตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลในบางประเด็น

5. ผลการวิจัย

5.1 ระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ โดยภาพรวมยังไม่มีกรอบโครงสร้างคณะสงฆ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีเพียงแค่แก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เรื่องการสถาปนาพระสังฆราชและคณะกรรมการมหาเถรสมาคมรวมถึงการแต่งตั้งสมณศักดิ์กรณีพิเศษการให้สมณศักดิ์พระผู้สร้าง

ประโยชน์แก่สังคมสถาบันสงฆ์เป็นเครื่องมือรัฐมาโดยตลอดยุคการเกิดขึ้น เพราะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 ถึงปัจจุบัน ซึ่งระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน ยังเป็นการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไปจะส่งผลกระทบให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สำคัญอย่างเร่งด่วนของคณะสงฆ์ทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะการทำงานของคณะสงฆ์มีลักษณะการทำงานเหมือนระบบราชการที่รอคำสั่งจากเบื้องบน จึงไม่เหมาะสมต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงด้วยความล้ำสมัยในรูปแบบโครงการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทำให้เกิดความอ่อนแอของการปกครองคณะสงฆ์นั้น ที่เกิดจากระบบโครงสร้างที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัยการปกครองแบบประชาธิปไตยไทยหรือการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ไม่ได้มาจากสถาบันหรือหน่วยงานที่ฝึกอบรมผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนใหญ่เกิดจากการแต่งตั้งจากเจ้าคณะชั้นผู้ใหญ่ในพระผู้ใหญ่ในระดับหนึ่งโดยไม่มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบอย่างจริงจังยากต่อการคาดหวังด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ที่ควรจะเป็นความพยายามในการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในระดับย่อยลงมาจากระดับประเทศในปัจจุบันคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคในบางส่วนได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรของตนเองบ้างแล้วโดยที่ไม่ได้ทำการเรียกร้องหรือรอการเปลี่ยนแปลงจากส่วนกลางองค์กรคณะสงฆ์ที่ได้ปรับปรุงโครงสร้างและการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการที่ชื่อว่า คณะกรรมการสงฆ์จังหวัด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวในส่วนของภูมิภาคอาจจะยังน้อยเกินไปต่อการจัดการปัญหามากมายที่เกิดขึ้นจากผลเสียของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รอการแก้ไขและนับวันจะทวีปัญหามากขึ้นตามลำดับรอแต่เพียงการร่วมกันขยายพื้นที่ของการแก้ไขปัญหา

5.2 กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ พบว่า การสร้างกระบวนการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบนโยบายส่งเสริมกิจกรรมถือเป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาครัฐนั้น ส่วนหนึ่งได้รับการตอบสนองจากภาครัฐที่เป็นด้านนโยบาย และคณะสงฆ์ส่วนกลางได้ตอบสนองนโยบายภาครัฐเพื่อนำมาสู่การขับเคลื่อนหลายโครงการที่รัฐจัดขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปในรูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาจะมีทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ขอบธรรมก็ได้ไม่ขอบธรรมก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐรัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น ที่กลายเป็นของรัฐแม้กระทั่งพระสงฆ์ในฐานะปัจเจกบุคคลก็มีความพยายามทำให้เป็นของรัฐยิ่งกว่าเป็นของชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัยสมณศักดิ์และตำแหน่งในคณะสงฆ์เป็นอุปกรณ์สำคัญรัฐจะใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แก่รัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่ตนเองตั้งขึ้นแต่รัฐก็ให้ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระศาสนารวมถึงประเทศชาติ และประชาชนผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้นเพราะแม้แต่การทำให้ประโยชน์แก่ตัวเองบางอย่างก็เป็นประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาด้วย

การทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและมีจริยธรรมมากขึ้นเพื่อที่จะได้เกิดความสุขในสังคม โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐหรือรัฐบาลชุดนั้นๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้นกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้าแม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และพระศาสนา รัฐคงไม่ได้ใช้พระสงฆ์เพื่อเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ส่วนตัวตลอดเวลาหรือในทุกเรื่องการเมืองดังกล่าวซึ่งเหมือนกับการมองว่าพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะจึงไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความเป็นธรรมแก่รัฐและโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รวมถึงสมณศักดิ์ด้วยอย่างที่ควรจะเป็น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ภายใต้ระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2535, ฉบับแก้ไข 2560, ฉบับแก้ไข 2561 ทำให้ทราบถึงระบบโครงสร้างอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์และการดำรงตำแหน่งของพระสงฆ์ในระดัต่างๆ รวมถึงการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบัน ตามกระบวนการระเบียบวิธีการคุณสมบัติพระสงฆ์ที่ต้องขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ พระสงฆ์ทั้งกรณีปกติและกรณีพิเศษ หรือการอาศัยอำนาจความสัมพันธ์ที่สามารถทำให้แต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ โดยใช้วิธีการที่เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ที่สามารถใช้เพื่อขอสมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดและมีเจ้าคณะใหญ่ซึ่งมี 5 เจ้าคณะเป็นผู้ควบคุมดูแลเขตปกครองสงฆ์แต่ละคณะส่วนในภูมิภาคนั้นแบ่งเขตปกครองออกเป็น 18 ภาคมีเจ้าคณะภาคแต่ละภาคเป็นผู้รับผิดชอบและมีส่วนที่รับผิดชอบอยู่ภายใต้อีก 3 ชั้น คือ จังหวัด อำเภอ และตำบล โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์เช่นนี้ จึงเป็นการจัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบขององค์กรตามระบบราชการ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยชาญณรงค์ บุญหนุน (2541) ได้ศึกษาเรื่องแนวคิดและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย พบว่า มีการหยิบยก 3 ทรรศนะของนักวิชาการที่ให้ทรรศนะในด้านรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยโดยนักวิชาการทั้งสามท่านพยายามจะเสนอว่ารูปแบบการปกครองที่ดีนั้นควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยความคิดเรื่องประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเป็น“กรอบความคิด”นักวิชาการทั้งสามท่านได้แก่ สุนทร ฦ รั้งสี แสง อุดมศรี และนิธิ เอียวศรีวงศ์โดย สุนทร ฦ รั้งสีได้เสนอรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในรูปแบบของมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2505 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับกรปกครองภายใต้พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 (พ.ศ.2445) และการปกครอง ร.ศ.121

คณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองนระบบโครงสร้างปัจจุบัน ยังรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางโดยการทำหน้าที่บริหารคณะกรรมการมหาเถรสมาคมมากเกินไปส่งผลกระทบการดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ตลอดมาทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัย สายธาร อินทวดี (2533) ได้ศึกษาพบว่า บทบาทของมหาเถรสมาคมในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ไทยเท่าที่ผ่านมาถูกวิพากษ์วิจารณ์ จากนักวิชาการสื่อมวลชน และพุทธศาสนิกชนว่าเป็นองค์กรที่อ่อนแอ เฉื่อยชา ขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานการที่มหาเถรสมาคมถูกวิจารณ์นั้น ส่วนใหญ่มีส่วนที่เป็นจริงก็คือตัวสภาพปัญหาที่ปรากฏขึ้นมาและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในส่วนที่ไม่เป็นจริงสภาพปัญหาต่างๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากมหาเถรสมาคมทั้งหมด

สำหรับแก้ปัญหาระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยต้องปฏิรูปโดยแยกศาสนาออกจากรัฐให้มีความชัดเจนหรือเป็นไปตามแบบรัฐโลกวิสัยเหมือนในหลายประเทศ หากแยกไม่ได้โครงสร้างสงฆ์ยังถือเป็นโครงสร้างทางการเมืองโดยตัวเองและทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยยังรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป รวมถึงถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง การกดขี่ตลอดจนกระบวนการล่าแม่่มด รวมถึงองค์กรสงฆ์ที่อาศัยอำนาจรัฐหรือต้องขึ้นต่อผู้มีอำนาจรัฐซึ่งสอดคล้องงานวิจัย พระมหาไพฑูรย์ วรรณบุตร (2550) ศึกษาพบว่า โครงสร้างและการจัดองค์การบริหารคณะสงฆ์ไทย เป็นสิ่งที่มีการสืบทอดมาอย่างเป็นระบบมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ส่วนสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการจัดองค์การบริหาร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองตามยุคสมัยสำหรับผลกระทบและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน โดยระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ควรปรับปรุงโครงสร้างเดิมและเพิ่มเติมใหม่การปรับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ภายในโดยเน้นการกระจายอำนาจโดยเริ่มตั้งแต่การปรับอำนาจและลดภาระงานของมหาเถรสมาคมให้เหลือเพียงหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแต่ยังคงอำนาจเพียงเล็กน้อยโดยเหลือไว้ และสำหรับการมีหน้าที่เพียงอนุมัติสมณศักดิ์เท่านั้นมหาเถรสมาคมในข้อเสนอนี้จึงไม่ได้มีหน้าที่ในการคัดกรองในการคัดเลือกพระสงฆ์ที่จะได้สมณศักดิ์แต่อย่างใด และมีการกระจายอำนาจโดยให้มีสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือสภาส่วนกลาง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทางบริหารระดับสูงหรือระดับนโยบาย และมีการกระจายอำนาจไปในส่วนของภาค และสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับภาค มีอำนาจหน้าที่บริหารคณะสงฆ์ระดับภาค มีการจัดแบ่งภาคการปกครองใหม่แต่ละภาคมีสภาเป็นของตนเองมีการเชื่อมโยงกับสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์กับสภาส่วนกลางโดยกฎหมายระเบียบวินัยนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น

6.2 กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็น

ศิษย์สำนักเรียนพระปริยัติธรรมและมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียนด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดันให้การสนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไปถึงเป็นช่องทางหนึ่ง และอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการขอสมณศักดิ์ ซึ่งสอดคล้องแนวคิด ฮอลล์, เอ. (2545) ได้อธิบายไว้ว่าถ้า 2 ฝ่ายเห็นว่าตนได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์อันนั้นถ้าเพื่อว่าผู้อุปถัมภ์เรียกร้องมากเกินไปผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ก็มีทางเลือกโดยการอพยพไปหาที่ทำการใหม่เพราะในอดีตไทยเรายังมีพื้นที่ว่างเปล่าพอที่จะทำอย่างนั้นได้ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จึงมีอภิสิทธิ์ที่จะยุติความสัมพันธ์นั้นเสียด้วยเหตุนี้จึงมีกลไกบางอย่างในระบบอุปถัมภ์ซึ่งสร้างดุลยภาพให้กับความพอใจของ 2 ฝ่ายส่วนแนวคิด สกอตต์, เจ. ซี. (2545) ได้อธิบายไว้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะไม่ถาวรในสังคมดั้งเดิมส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะถาวรจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะตายไปแต่ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์นั้นความสัมพันธ์สามารถเปลี่ยนแปลงหรือยุติลงได้เมื่อภาระผูกพันหมด และสอดคล้อง อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์จะเป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนที่ผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ได้เปรียบมีฐานอำนาจในการต่อรองสูงกว่าเพราะผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากรมากเพียงพอที่จะจ่ายให้ลูกน้องที่ตนได้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์จึงเป็นผู้เลือกกว่าจะให้การอุปถัมภ์แก่ใคร และเป็นผู้กำหนดว่าผู้รับอุปถัมภ์ควรให้บริการอะไรแก่ตนในการตอบแทนโดยจำกัดความตามระบบอุปถัมภ์ผู้ได้ประโยชน์มากที่สุดคือผู้อุปถัมภ์

ดังนั้น สมณศักดิ์พดัยศทำให้พระสงฆ์เป็นคนรับใช้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่ระบบสมณศักดิ์ถูกตั้งขึ้น โดยรัฐเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองด้วย จึงถูกวิจารณ์ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นคนรับใช้ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครองการที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายศักดินาผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ศาสนาหรือวัดก็เพื่อใช้ประโยชน์ตามความปรารถนาของศักดินา หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะสมประโยชน์กัน ซึ่งพระสงฆ์ไทยอยู่เหนือการเมืองเพราะพระสงฆ์ไทยไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองนั้นด้านนโยบายของรัฐปัจจุบันที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัดหรือพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องแนวคิดนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) กล่าวว่า ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สร้างขึ้นนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐเข้าไปควบคุมคณะสงฆ์ได้อย่างเต็มที่โดยผ่านองค์กรปกครอง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปในรูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาณานิคมทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ชอบธรรมก็ได้ไม่ชอบธรรมก็ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐรัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้นโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐหรือรัฐบาลชุดนั้นๆ จะได้เลือก

รัฐบาลชุดนั้นกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้าแม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรนำผลการวิจัยเรื่องการเมืองเรื่องสมณศักดิ์พระสงฆ์ไปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาปรับระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย และการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และแยกสมณศักดิ์พัตย์ออกจากตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ รวมทั้งแยกอำนาจพระสงฆ์ออกจากอำนาจรัฐเพื่อไม่ให้เป็นเครื่องมือรับใช้อำนาจรัฐต่อไป ให้สอดคล้องตามวิถีระบอบประชาธิปไตยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรนำผลการวิจัยเรื่องการเมืองเรื่องสมณศักดิ์ไปเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงการปกครองคณะสงฆ์ระบบโครงสร้างอำนาจหน้าที่บทบาทคณะสงฆ์ไทยให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย และให้อยู่ภายใต้การยึดถือปฏิบัติพระธรรมวินัยพระสงฆ์ และจรรโลงสืบทอดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรใช้กลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นที่ต่างกัน เพราะว่าบริบทพื้นที่และสถานการณ์ของการเมืองเรื่องสมณศักดิ์ซึ่งมีกระบวนการและปัจจัยด้านอื่นๆ ที่แตกต่างกันเพื่อให้ผู้ที่สนใจการเมืองเกี่ยวกับพระสงฆ์หรือนักวิชาการด้านสังคมการเมืองและศาสนาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ต่อไป

7.3.2 ควรศึกษาประชากรกลุ่มเป้าหมายที่นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบว่ามีความสัมพันธ์เชิงอำนาจอยู่ภายใต้การปกครองคณะสงฆ์หรือนโยบายเงื่อนไขการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ส่งผลต่อการเมืองและสมณศักดิ์กับระบบการปกครองคณะสงฆ์จะช่วยให้เข้าใจปัญหาได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความประเพณีมิชอบหรือไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งจะได้แนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบการปกครองคณะสงฆ์และการสนับสนุนพระสงฆ์ให้ช่วยทำงานพระศาสนาอย่างจริงจังและมีคุณภาพมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ชาญณรงค์ บุษุนัน. (2541). แนวคิดและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย พุทธศาสนศึกษาปีที่ 5 ฉบับที่ 2-3 (พ.ศ.-ธ.ค.2541). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาย โพธิ์สีดา. (2562). ศาสตร์และศิลป์ แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560). พระมหามุนีวงศ์ สังฆราชองค์ที่ 20. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564. จาก <https://www.thairath.co.th/content/853792>
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2516). ตำนานสมเด็จพระวันรัต และสมเด็จพระราชาคณะผู้ทรงสมณศักดิ์ สมเด็จพระวันรัตในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร : ศิวพร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ประสก ธรรมรักษา และคามहुโณ. (2518). ขุนนางพระ: ฉบับราชวัญยูวสงฆ์ลานอโศกและผ้าตัดสมณศักดิ์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมบูชา.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร.(2558). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหานิรุตต์ ฐิตสวโร. (2551). คู่มือสมณศักดิ์ พัตยศ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : ธงธรรม.
- พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร. (2550). ประวัติการบริหารคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอน 50.
- สกอตต์, เจ. ซี. (2545). การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรีชา คูวินทร์พันธุ์, ผู้แปล. ใน อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คูวินทร์พันธุ์ (บรรณาธิการ.) ระบบอุปถัมภ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายธาร อินทวดี. (2533). บทบาทของมหาเถรสมาคมในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ไทย (พ.ศ. 2445-2530). สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2554). สังคมสงฆ์และพุทธศาสนา: มรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563. จาก <http://prachatai.com/journal/2011/09/37091>
- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คูวินทร์พันธุ์. (2545). ระบบอุปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฮอลล์, เอ. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ แนวคิด และคำศัพท์ ปรีชา คูวินทร์พันธุ์, ผู้แปล. ใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คูวินทร์พันธุ์ (บรรณาธิการ.) ระบบ อุปถัมภ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากการแนะนำให้คำปรึกษาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญการวิจัย ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม รวมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือ ทำให้ผลงานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดท้ายขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กร ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ความเหลื่อมล้ำในการได้รับบริการตามระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

INEQUALITY IN RECEIVING HEALTH CARE SERVICES OF PEOPLE
IN THE NORTHEAST REGION

กล่อมศรี สิริศักดิ์¹, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ², ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์³
Klomsri Sittisak¹, Piyaluk Potiwan², Thanapauge Chamaratana³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2}
มหาวิทยาลัยขอนแก่น³
KhonKaen University, Thailand.³
Email : nongcan2521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาค้นคว้าเอกสาร ร่วมกับการใช้แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต และแนวทางในการสนทนากลุ่ม เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้นำมาตรวจวิเคราะห์ตามทฤษฎีความยุติธรรมของ John Rawls และ อำนาจชี้แนะ ของ Michel Foucault โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนผู้เข้ารับบริการ บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการ ในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. สิทธิการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนไทยการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของคนไทยมี 3 ระบบหลักประกอบด้วย 1)ระบบสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ 2)ระบบกองทุนประกันสังคม 3)ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 2. ความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของไทยพบว่ามี 3 ด้านประกอบด้วย 1)ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ 2)ด้านการเงินการคลัง และ 3)ด้านคุณภาพบริการ การต่อสู้ต่อรองเพื่อคุ้มครองสิทธิในหลักประกันสุขภาพของประชาชนไม่ได้รับสำคัญและความสนใจในการเข้ามาแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ : 1. ความเหลื่อมล้ำ 2. ระบบการให้บริการ 3. หลักประกันสุขภาพ

ABSTRACT

This research article is aimed 1) to study about a condition when obtaining a health care insurance services of people living in the Northeast region, 2) and to study about the inequity and offer suggestions towards the health care insurance services of the people in the Northeast region. This research is a qualitative research. The researcher collected the data by retrieving and studying documents in line with interview, observation, and group discussion guidelines. After the data collection process, the data was analytically checked using John Rawls' Theory of Justice and Michel Foucault's biopower. The targeted people consisted of 30 individuals from those who received health care services, medical staff, and health workers who were related to the service in receiving health care insurance services of the people in a province in the northeast region. The data was descriptively analyzed.

The research result revealed that; 1. the rights on obtaining a health care insurance services of the Thai people consists of three principles, namely; 1) the medical benefit system of government officers and state enterprise employees, 2) Social Security Fund system, and 3) National Health Security Fund system. 2. While the inequity in receiving health care security services consists of three areas, namely; 1) the inequity in benefits, 2) the areas of Finance and Fiscal, and 3) the area of Services. The attempt to obtain the services and to protect the people's rights in order to receive the health security services of the people are not being mindfully regarded and problems are not raised for a proper solution.

Keywords : 1. Inequality 2. Service System 3. Health Insurance

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติประจำตัวที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคน ไม่สามารถจำหน่ายแจกหรือโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งจนขาดเสียมิได้ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีเนื่องจากทุกคนเกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีประจำตัวจึงมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นคนเพื่อทำให้คนๆ นั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย ซึ่งขอบเขตของสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางสังคมซึ่งรวมถึงสิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ (กรมคุ้มครองสิทธิ

และเสรีภาพ, 2556) การเข้าถึงระบบบริการในหลักประกันสุขภาพของคนไทยทั้ง 3 ระบบ เป็นระบบที่มีความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมระหว่างกลุ่มของผู้ใช้สิทธิในแต่ละกองทุน เนื่องจากประชากรไทยกว่า 66 ล้านคน (กองยุทธศาสตร์และแผน, 2562) สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขจากระบบหลักประกันสุขภาพที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) กองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ใช้หลักแนวคิดสิทธิขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้รับบริการคือประชาชนทั่วไปประมาณ 48 ล้านคน ใช้เงินจากรัฐบาลเหมาจ่ายรายหัวประมาณ 3,600 บาท 2) กองทุนประกันสังคมใช้หลักแนวคิดความมั่นคงทางสังคมผู้ให้บริการเป็นกลุ่มลูกจ้างทั้งในและนอกระบบราชการประมาณ 13 ล้านคน ใช้เงินสมทบจากนายจ้างและรัฐโดยมีลูกจ้างร่วมจ่ายต่อหัว 2,575 บาท และ 3) กองทุนสวัสดิการข้าราชการและรัฐวิสาหกิจใช้หลักแนวคิดสวัสดิการของรัฐ ผู้รับบริการคือครอบครัวข้าราชการและลูกจ้างในรัฐวิสาหกิจ จำนวนกว่า 6 ล้านคน ใช้เงินจากกระทรวงการคลังของรัฐบาลเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัว 12,000 บาท (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2563) จากค่าใช้จ่ายต่อหัวของแต่ละสิทธิจะเห็นว่ามีค่าที่แตกต่างกันเป็นอย่างมากพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้มีฐานะดีใช้สิทธิของข้าราชการหรือประกันสังคม และผู้ใช้สิทธิข้าราชการจะได้รับประโยชน์มากกว่า วิโรจน์ ณ ระนอง (2552) ดังเช่นกลุ่มข้าราชการมีโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพมากกว่ากลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้การจ่ายยาสำหรับสิทธิสวัสดิการข้าราชการยังมีความครอบคลุมทั้งยาในบัญชีและนอกบัญชียาหลักแห่งชาติในขณะที่สิทธิในการรักษาพยาบาลอื่นจะครอบคลุมเฉพาะยาในบัญชียาหลักเท่านั้น ซึ่งยานอกบัญชียาหลักนั้นมักจะเป็นยาใหม่ที่มีราคาแพง การที่ข้าราชการได้สิทธิในการรับยาโดยไม่ต้องจ่ายเงินและไม่มีการควบคุมการจ่ายยา ส่งผลให้งบประมาณในส่วนของสวัสดิการข้าราชการสูงขึ้นทุกปี และเพิ่มความเหลื่อมล้ำในค่าใช้จ่ายของรัฐด้านสุขภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของไทยมีดังนี้ 1)ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ของกลุ่มผู้ใช้สิทธิในกองทุนที่แตกต่างกัน 2)ด้านการเงินการคลัง 3)ด้านการกระจายตัวบุคลากรทางการแพทย์และสถานบริการสาธารณสุข และ 4)ด้านคุณภาพบริการ จากทฤษฎีความยุติธรรมของ John Rawls ที่ว่า ความยุติธรรมคือการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรมและหนทางแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมคือการจัดสรรปันส่วนทรัพยากรและสิทธิประโยชน์กระจายให้บุคคลต่างๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งหลักสำคัญของ Rawls คือ หลักเสรีภาพที่ทุกคนต้องมีเท่าเทียมกัน และเสริมด้วยหลักความแตกต่าง คือการให้ปฏิบัติต่อกันในสังคมแตกต่างกันได้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานะเหลื่อมล้ำมีความเท่าเทียม หรือการช่วยเหลือกลุ่มที่ด้อยกว่าหรือกลุ่มเสียเปรียบให้มีโอกาสเท่าเทียมกันในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม Rawls จะปฏิเสธการเลือกปฏิบัติในขั้นเริ่มแรก และปฏิเสธการสร้างความแตกต่างที่จะนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 สร้างความเหลื่อมล้ำให้คนไทยมากขึ้น (สถาบันวิจัยป๊อปปูล่าเรชัน, 2563) คนจนได้รับผลกระทบจากมาตรการล็อกดาวน์มากกว่าคนรวย การเว้นระยะห่างทางสังคมสร้างความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาต้องปรับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ทำให้กลุ่มคนยากจนขาดอุปกรณ์ ขาดโอกาสในการเข้าถึง ด้านเศรษฐกิจ มาตรการปิดสถานบริการโรงแรม การท่องเที่ยวและบันเทิง และบริการอื่นๆ ทำให้ลูกจ้างรายได้น้อยและกลุ่มแรงงานทักษะต่ำได้รับเงินเดือนลดลงหรือต้องออกจากงานส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและปากท้องของสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องพึ่งพา ภายใต้การเมืองสุขภาพ รัฐไทยใช้ข้อมูลสุขภาพ และสถานะสุขภาพจัดการกับสิทธิเสรีภาพและชีวิตของคนได้โดยไม่รู้ตัว โดยรัฐสามารถออกกฎหมายหรือใช้มาตรการที่ไม่เป็นธรรมมาใช้กับประชาชนในสังคม เช่น การบังคับให้ออกกำลังกาย การบังคับให้คนยากจนทำหมันเพื่อควบคุมประชากร การทดลองยาและวัคซีนที่ใช้มนุษย์เป็นผู้ถูกทดลอง การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรณีเกิดโรคระบาด รัฐใช้อำนาจผ่านความรู้ด้านการแพทย์มาสร้างความชอบธรรมในการจัดการกับร่างกายและพฤติกรรมของมนุษย์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) Michel Foucault เชื่อว่ามนุษย์มีอำนาจในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ และภาษาคือกระบวนการสร้างความหมายโดยภาษาและสัญลักษณ์ของอำนาจคือ “กฎหมาย” ที่รัฐใช้เป็นกลไกสำคัญของการบังคับควบคุมแทรกซึมไปอย่างแนบเนียนทั่วทั้งสังคม Foucault เรียกมันว่า อำนาจชีวะ (biopower, or somato-power) (Michel Foucault, 1980) ซึ่งเป็นอำนาจที่มีชีวิตทำงานได้เองภายใต้องค์ประกอบของสังคม เป็นอำนาจภายในจิตใจที่สามารถบังคับให้เป็นร่างกายในโอวาท (docile body) ที่เชื่อฟังอ่อนน้อมง่าย ซึ่งล้วนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทั้งนั้น อำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจกำหนดและปรับเปลี่ยนกติกาของสังคม ทั้งควบคุมให้สมาชิกของสังคมกระทำการตามกติกาเพื่อความมีระเบียบและความสงบเรียบร้อย และการใช้บทลงโทษเมื่อเกิดการละเมิดกติกา (ยศ สันตสมบัติ, 2544) Foucault ชี้ให้เห็นว่าอำนาจชีวะเป็นการนิยามอำนาจกับความเป็นจริง เป็นกระบวนการสร้างความหมายโดยภาษาและสัญลักษณ์ต่างๆ ประกอบกันเป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดว่าอะไรคือความรู้ ความจริง และอะไรไม่ใช่วาทกรรม จัดเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่ถูกใช้ทั้งการเก็บ การกด การปิดกั้น และจัดระเบียบวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่นกำหนดว่า “การออกกำลังกายจะทำให้สุขภาพแข็งแรง” หรือ “การฉีดวัคซีนจะป้องกันการเกิดโรค” เนื่องจากสุขภาพเป็นหลักการตลาดที่สร้างผลประโยชน์ให้กลุ่มผู้มีอำนาจอย่างมหาศาล สร้างความเหลื่อมล้ำส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมของประเทศ และประชาคมโลก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำในการได้รับบริการตามระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อทราบสถานการณ์เข้าถึงหลักประกันด้านสุขภาพของประชาชนไทยรูปแบบและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและผลกระทบรวมถึงการต่อสู้ต่อรองของประชาชนต่อ

นโยบายหลักประกันสุขภาพของรัฐบาลเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการได้รับบริการด้านสาธารณสุขของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสถานการณ์ในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 เพื่อให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งได้แก่ แนวคิดความยุติธรรมและความเป็นธรรมเน้นไปที่ ทฤษฎีความยุติธรรมของ John Rawls แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ โดยเฉพาะแนวคิดอำนาจชี้ชะตาของ Michel Foucault แนวคิดความเหลื่อมล้ำ และแนวคิดสิทธิมนุษยชนด้านบริการสาธารณสุข จากนั้นได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดทางการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหาคำตอบกับข้อคำถามที่ว่า สถานการณ์ในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนไทย และปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพว่ามีปัจจัยที่สร้างผลกระทบอย่างไร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้เข้ารับบริการ บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยจำนวน 30 คน ดังนี้ 1)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประชาชนผู้เข้ารับบริการในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนพื้นที่จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 15 คน 2)ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชน จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ และผู้บริหารหน่วยบริการสาธารณสุข ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ มีลักษณะและเนื้อหา ดังนี้ 1)แนวทางการสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนผู้เข้ารับการบริการด้านสาธารณสุขในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพ โดยมีข้อคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้ (1)การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพของไทย (2)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการบริการ (3)ผลกระทบที่เกิดจากระบบบริการ (4)ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงระบบบริการ 2)แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นผู้ให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์อ้อมตัวผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้บริการ ดังนี้ (1)การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพของไทย (2)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ (3)ผลกระทบที่เกิดจากระบบบริการ (4)ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงระบบบริการ

การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยค้นหา สังเคราะห์รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเมื่อรวบรวมแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ ผู้วิจัยได้ทำการอ่านสรุปเนื้อหาและถอดความสังเคราะห์ข้อมูล จากนั้นทำการลงรหัสบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึก แล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล หากยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยจะย้อนกลับไปค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจนข้อมูลอ้อมตัวครบถ้วนสมบูรณ์ 2)การเก็บรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เป็นรายบุคคลในการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้ารับการบริการในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชน ใช้แนวทางการสัมภาษณ์(Interview Guideline) ชุดที่ 1 ส่วนแนวทางการสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 ใช้ในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นผู้ให้บริการระบบหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชน เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1)การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง(Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ (1)การตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูล

ภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบและยืนยันข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (2)การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบ ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง(Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่ค้นพบดังกล่าวไป ตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริงหรือไม่ เพียงใดเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell, 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์(Pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์(Pattern Forming) โดยการหาความเชื่อมโยงของความหมายระหว่างกลุ่มหัวข้อสรุป แนวคิดต่างๆ เพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์(Pattern)ของความเหลื่อมล้ำของการบริการตามระบบหลักประกันสุขภาพของไทยจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มของข้อมูลในแต่ละประเด็น เพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์เครือข่าย เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ความเหลื่อมล้ำของการบริการตามระบบหลักประกันสุขภาพของไทย ภายใต้บริบทของความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขในการเข้ารับบริการระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริงหรือไม่ เพียงใด ซึ่งมีตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลในบางประเด็น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาก้าวการณ์ในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สิทธิการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนไทยการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของคนไทยมี 3 ระบบหลัก ประกอบด้วย

1) ระบบสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ จัดเป็นสวัสดิการในการให้ความช่วยเหลือแก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญและบุคคลในครอบครัว เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนและช่วยเหลือภาระค่าใช้จ่ายในการรักษายาบาล การเบิกจ่ายจากเงินงบประมาณ โดยมีกระทรวงการคลังทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการเบิกจ่าย ขอบเขตของสิทธิประโยชน์ครอบคลุมการรักษายาบาลและศัลยกรรมทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน การบริการฉุกเฉินรวมทั้งยาและเวชภัณฑ์โดยมุ่งเน้นการให้การรักษายาบาล ระบบการเบิกจ่ายตามที่สถานพยาบาล

เรียกเก็บทั้งโดยวิธีการเบิกจ่ายโดยระบบใบเสร็จรับเงิน หรือระบบเบิกจ่ายตรงที่ได้สมัครไว้ ซึ่งรัฐต้องรับภาระการจ่ายที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจาก 1) ปัจจัยด้านการเบิกจ่าย 2) ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการที่มีกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น 3) ปัจจัยด้านผู้ให้บริการที่มีแรงจูงใจในการสร้างรายได้ให้หน่วยบริการ

2) ระบบกองทุนประกันสังคม เป็นหลักประกันในการให้ความช่วยเหลือแก่ลูกจ้าง มีสำนักงานประกันสังคมเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดำเนินการทำสัญญาและซื้อบริการจากโรงพยาบาลคู่สัญญาและมีวิธีการจ่ายเงินแบบเหมาจ่ายเป็นรายหัว รายได้มาจากเงินสมทบจากลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล ฝ่ายละ 2.5 เท่ากัน สิทธิประโยชน์ครอบคลุมทั้งบริการผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน การทำทันตกรรมค้ำยาและเวชภัณฑ์ ค่าอาหารและห้องสามัญชดเชยกรณีคลอดบุตรกรณีเสียชีวิต พิการ ส่วนปัญหาที่พบในระบบประกันสังคมคือ 1) สิทธิประโยชน์ไม่ครอบคลุมการรักษาที่จำเป็น 2) ปัญหาคุณภาพการรักษาพยาบาล 3) การหลีกเลี่ยงการส่งต่อกรณีเกินขีดความสามารถ และ 4) ผู้ประกันตนเป็นระบบเดียวที่ต้องจ่ายเงินสมทบ

3) ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พัฒนามาจากโครงการสงเคราะห์ระบบสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการทางสุขภาพได้อย่างทั่วถึงเสมอหน้าเท่าเทียมกันเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพที่จำเป็น มีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นผู้ปฏิบัติการกิจด้านนโยบาย งบประมาณสนับสนุนได้มาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีและเงินที่ได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรเงินแบบเหมาจ่ายรายหัว ปัญหาที่พบในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าได้แก่ 1) รัฐเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมด 2) การกระจายของสถานบริการและบุคลากรยังไม่ทั่วถึง 3) ค่าใช้จ่ายในการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคยังไม่เหมาะสมกับภาระงาน 4) การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายมีความซ้ำซ้อนขาดประสิทธิภาพ

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพโดยขยายความครอบคลุมสถานบริการและบุคลากรครอบคลุมประชาชนทั้งในเมืองและชนบท แต่ระบบบริการสาธารณสุขของไทยยังมีสภาพปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงบริการของประชาชน เนื่องจากการกระจายตัวของของโรงพยาบาลและบุคลากรด้านสุขภาพ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการจัดระบบหลักประกันสุขภาพของไทยพบว่า รัฐไทยได้พยายามจัดสวัสดิการหลักประกันสุขภาพสอดคล้องกับหลักความยุติธรรมของ John Rawls จากโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในสุขภาพของประชาชนกลุ่มยากจนและด้อยโอกาสซึ่งมีเป็นส่วนมากในสังคม แต่เนื่องจากประเทศไทยมีระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพที่แตกต่างกันทั้งหลักการแนวคิด และการบริหารจัดการการเงินการคลังรวมทั้งคุณภาพการบริการในแต่ละกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นเหตุให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งโดยมีสาระสำคัญของความเหลื่อมล้ำอยู่ที่การออกแบบระบบ เช่น รูปแบบการจ่าย อัตราการจ่าย ขณะที่รายการรักษาและสิทธิประโยชน์ในภาพรวมไม่ได้มีความแตกต่างกันความเหลื่อมล้ำในระบบ

หลักประกันสุขภาพของไทยพบว่ามี 3 ด้าน ประกอบด้วย ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ ด้านการเงินการคลัง และด้านคุณภาพบริการ ดังนั้น เมื่อแต่ละระบบบริการสุขภาพมีที่มาต่างกัน จึงมีปรัชญา หลักการ ของหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน รวมไปถึงระเบียบวิธีการและกฎหมายรองรับที่ต่างกัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำใน 3 ระบบสุขภาพ โดยมีสาระสำคัญของความเหลื่อมล้ำอยู่ที่การออกแบบระบบ เช่น รูปแบบการจ่าย อัตราการจ่าย ขณะที่รายการรักษาและสิทธิประโยชน์ในภาพรวมไม่ได้มีความแตกต่างกัน

5.2 ผลการศึกษาความเหลื่อมล้ำและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพว่าเป็นความแตกต่างในสถานะสุขภาพหรือการกระจายตัวของปัจจัยด้านสุขภาพระหว่างประชากรกลุ่มต่างๆ ซึ่งสิทธิในการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนชาวไทยทั้ง 3 กองทุนมีความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกัน ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้านสาธารณสุข รูปแบบความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของไทยพบว่ามี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1)ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ 2)ด้านการเงินการคลัง และ 3)ด้านคุณภาพบริการ ที่ผ่านมาการจัดระบบหลักประกันสุขภาพกระจายความครอบคลุมมากขึ้น แต่พบว่ามีปัญหาการบริการที่มีลักษณะหน้าอ รอนานบริการแย่ การมีผู้ใช้บริการมากขึ้นทำให้คุณภาพบริการแยลง จากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการพบปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่เท่าเทียมกันของผู้ป่วยที่ใช้บัตรทองกับสิทธิรักษาอื่น ปัญหาการเข้าถึงยา และคุณภาพยา รวมทั้งการรอคอยนาน และคุณภาพการรักษา ด้านบุคลากรทางการแพทย์และผู้ให้บริการพบว่ามีปัญหา ความขัดแย้งและการถูกฟ้องร้องจากผู้รับบริการทางการแพทย์

ผลกระทบและการต่อสู้อย่างตรง รัฐเวชกรรมทำให้อำนาจรัฐขยายไปครอบคลุมเรือนร่างของประชาชนทั่วประเทศด้วยโครงการสาธารณสุขมูลฐาน รัฐใช้อำนาจผ่านผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส) และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ปฏิบัติการเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ด้วยอุดมการณ์ เสียสละ พัฒนา สามัคคี ปฏิบัติหน้าที่แจ้งข่าวร้ายกระจายข่าวดีให้บริการประสานงานสาธารณสุข ซึ่งโครงการสาธารณสุขมูลฐานทำให้ประชาชนเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพได้ระดับหนึ่ง เมื่อมีการพัฒนาคุณภาพบริการ การดูแลสุขภาพกลายเป็นสินค้าสาธารณะที่แสวงหาผลประโยชน์และกำไร ทำให้เกิดภาวะไม่พึงประสงค์จากระบบบริการสุขภาพที่ขาดการกำกับควบคุมคุณภาพมาตรฐานสร้างความเสียหายและผลกระทบต่อร่างกายจิตใจ และจิตวิญญาณของผู้รับบริการและครอบครัว ความทุกข์ที่เกิดจากระบบบริการสาธารณสุขที่สำคัญมีปัจจัยอีกสองประการนอกจากการสื่อสาร คือ ประการแรก กระบวนทัศน์ที่ผิดพลาดของการแพทย์สมัยใหม่ที่มองชีวิตแบบแยกส่วนทำให้มิติของความเป็นมนุษย์ขาดหายไป ต้องแก้ไขจากการปรับทัศนะทางการแพทย์ในระดับฐานรากที่เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประการที่สองคือโครงสร้าง

ของระบบสาธารณสุขที่แยกขาดจากชุมชน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการต่อรองหรือกำกับระบบบริการทางการแพทย์น้อย

การต่อสู้ต่อรองเพื่อคุ้มครองสิทธิในหลักประกันสุขภาพของประชาชนไทยมีปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้รับความสำคัญและความสนใจในการเข้ามาแก้ไขปัญหาของภาคส่วนต่างๆ ส่วนหนึ่งเนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นชาวพุทธที่สอนให้คนปล่อยวางและโอหังกรรม ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายจากระบบบริการสาธารณสุขขึ้น คนส่วนมากจะบอกว่ามันเป็นเวรกรรมของตนเอง ขอยอมรับกรรมจะไม่จองเวรจองกรรมต่อไปอีก แต่ก็มีส่วนที่ลุกขึ้นมาร้องขอความเป็นธรรมให้ระบบและผู้กระทำผิดมารับผิดชอบความเสียหายและการสูญเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากงานวิจัยนี้สรุปได้ว่ารูปแบบความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพของไทยพบว่ามี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1)ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ 2)ด้านการเงินการคลัง และ 3)ด้านคุณภาพบริการ ส่วนการต่อสู้ต่อรองกับผลกระทบที่เกิดความเสียหายจากระบบหลักประกันสุขภาพประชาชนมีการรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากบริการด้านการแพทย์ ส่วนความพยายามผลักดันให้มีกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขที่ดำเนินการมากกว่า 30 ปี ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากแนวคิดของ Paul Starr ที่กล่าวว่า ความฝันในพลานภาพแห่งเหตุผล(ความรู้)ที่จะปลดปล่อยมนุษยชาติจากความขาดแคลน จากความโง่เขลา จากไสยศาสตร์ จากผู้ปกครองที่กดขี่และกระทั้งจากโรคภัยไข้เจ็บไม่อาจเป็นจริงเต็มที่ได้เพราะเหตุปัจจัยของ “อำนาจ” แม้ผลงานการใช้ความรู้ที่ผ่านมาจะสามารถจัดความหิวโหยและความเศร้าโศกไปได้ไม่น้อย แต่มันก็ได้สร้างอาณาจักรอำนาจใหม่ขึ้นมา ซึ่งในอาณาจักรใหม่นี้บางคนได้สถาปนาความเป็นใหญ่เหนือผู้อื่นในด้านความรู้และอำนาจ อีกทั้งเข้าควบคุมสถาบันทั้งหลายที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อการจัดกิจการใช้ความรู้นั้นๆ “การแพทย์สมัยใหม่” นับเป็นตัวอย่างผลงานชิ้นใหญ่ของการใช้เหตุผล ทว่าการแพทย์สมัยใหม่ก็เป็นอาณาจักรอำนาจ ซึ่งบางคนได้รับรางวัลตอบแทนจากเหตุผลมากกว่าคนอื่นๆ (Paul Starr,1982) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติประจำตัวที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและของครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพทางการแพทย์ หลักความยุติธรรมของ John Rawls คือ หลักเสรีภาพที่ทุกคนมีเท่าเทียมกัน และหลักความแตกต่างที่ให้มีการปฏิบัติต่อสมาชิกของสังคมแตกต่างกันเพื่อให้ผู้คนต่างๆ ที่อยู่สถานะเหลื่อมล้ำให้มีความเท่าเทียมกันมากที่สุด สิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุขเป็นสิทธิในคุณภาพชีวิตที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันอย่างมีมาตรฐาน เมื่อนำหลักความยุติธรรมมาพิจารณาพบว่ารัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพในการได้รับสิทธิประโยชน์จาก

ระบบบริการสาธารณสุขตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและรัฐธรรมนูญ แต่รัฐไม่สามารถคุ้มครองสิทธิ การเข้าถึงบริการ และไม่กระจายความเป็นธรรมให้ประชาชนได้รับบริการอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังที่ปรากฏจากการได้รับสิทธิประโยชน์จากประชาชนผู้ใช้สิทธิในระบบ หลักประกันสุขภาพทั้ง 3 กองทุนของรัฐที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากระบบหลักประกันสุขภาพมี ที่มาต่างกัน จึงมีปรัชญาหลักการของหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน รวมไปถึงระเบียบวิธีการและ กฎหมายรองรับที่ต่างกัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพ โดยมี สาธารณสุขของเหลื่อมล้ำอยู่กับการออกแบบระบบ เช่น รูปแบบการจ่าย อัตราการจ่าย ขณะที่ รายการรักษาและสิทธิประโยชน์ในภาพรวมไม่ได้มีความแตกต่างกัน ความเหลื่อมล้ำในระบบ หลักประกันสุขภาพของไทยพบว่ามี 3 ด้านประกอบด้วย ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ด้าน การเงินการคลัง และด้านคุณภาพบริการ สอดคล้องกับ สถาบันวิจัยระบบบริการสาธารณสุข (2560) รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดความเป็นธรรมทางสุขภาพโดยอาศัยกลไก ประชาคม พบปัญหาด้านบริการสุขภาพยังมีการขาดแคลนทรัพยากร การกระจายบุคคลากรไม่ดี ทำให้เกิดความแออัดของผู้ป่วยในโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายโดยรวมสูงตามต้นทุน และประชาชนขาดโอกาส ในการเลือกบริการที่เหมาะสมตามความต้องการของตนเอง

1. ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าระบบหลักประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบให้ความคุ้มครองชุดสิทธิประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน โดยพบว่าระบบสวัสดิการรักษายาบาล ครอบคลุมรอบด้านทั้งบริการผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน การทำทันตกรรม ค่ายาเวชภัณฑ์โดยเบิกจ่ายได้ ทั้งยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ และยานอกบัญชียาหลัก ค่าอาหารและค่าห้องพิเศษ ในขณะที่สิทธิ หลักประกันสุขภาพอีก 2 ระบบมีความครอบคลุมบริการรอบด้านเหมือนกันแต่ถูกจำกัดด้วย บริการ บางอย่างเช่น เบิกได้เฉพาะค่ายาตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ค่าอาหารและห้องสามัญ การรักษาโรค ทางทันตกรรม สิทธิประกันสังคมถูกควบคุมงบประมาณเพียงปีละ 900 บาทเท่านั้น ซึ่งตามหลักความ ยุติธรรมของ John Rawls ประชาชนทุกคนควรได้รับสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการ รักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียมทั่วถึงและมีมาตรฐานเดียวกันจึงนับว่าระบบหลักประกันสุขภาพของไทย มีความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ในแต่ละกองทุน ดังการศึกษาของ Siwilai, C. (2008) ได้ศึกษา สิทธิในการรับบริการทางการแพทย์ของพนักงานผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคมพบว่า กฎหมายประกันสังคมกำหนดเงื่อนไขการเกิดสิทธิรับบริการทางการแพทย์ของลูกจ้างผู้ประกันตน ทำ ให้ลูกจ้างผู้ประกันตนไม่ได้รับความคุ้มครองทันที อีกทั้งยังมีข้อยกเว้นสิทธิรับบริการทางการแพทย์ อาทิ โรคที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือกรณีมีสิทธิรับบริการทางการแพทย์ตามกฎหมายอื่นก็จะไม่ได้ รับความคุ้มครองตามกฎหมายประกันสังคม จีรวัดน์ ตั้งเจริญถาวร (2552) ได้ศึกษาสิทธิในการได้รับ บริการสาธารณสุขจากรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา พบว่า สิทธิการได้รับ บริการสาธารณสุขจากรัฐเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของรัฐที่จะต้องจัดทำบริการสาธารณสุขให้แก่

ประชาชนเพื่อให้เกิดความครอบคลุมทั่วถึงถ้วนหน้าอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และไพรวลัย เคนพรม (2554) ได้วิพากษ์นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยใช้ทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอร์ลส์ ว่าการกำหนดนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นไปได้ตามทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอร์ลส์เนื่องจากผู้กำหนดนโยบายอาจไม่เลือกหลักเสรีภาพและหลักโอกาส แต่เลือกหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และการกำหนดนโยบายเป็นระบบการกำหนดจากบนลงล่างซึ่งมีการต่อรองของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบาย ทำให้ประชาชนไม่มีเสรีภาพและโอกาสเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในการเข้าถึงบริการ รวมถึงงานวิจัยของ กฤษฎา บุญชัย (2556) ได้เสนอบทสรุปผู้บริหารใน แนวคิดและทัศนคติต่อความเป็นธรรมของกลไกสำคัญในการอภิบาลระบบสุขภาพ ว่ารัฐบาล ราชการ สถาบันการแพทย์ และกลไกสำคัญในระบบอภิบาลสุขภาพทั้งหมดควรที่จะต้องผลักดันให้เกิดปฏิรูประบบสุขภาพ โดยให้หลักความเป็นธรรมตามแนวคิดของ John Rawls โดยมุ่งสร้างความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมของระบบ ด้วยการพัฒนาระบบหลักประกันการเข้าถึงสุขภาพของประชาชนให้มีความก้าวหน้าทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ และมีแนวนโยบายสนับสนุน ค้ำครองสิทธิของประชาชนผู้ด้อยอำนาจให้มีสิทธิพิเศษในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ และมีอำนาจต่อรองในกระบวนการกำหนดนโยบาย และการปฏิบัตินโยบายมากยิ่งขึ้น

2. ความเหลื่อมล้ำด้านการเงินการคลัง เนื่องจากระบบหลักประกันสุขภาพมีที่มาของงบประมาณสนับสนุนจากรัฐไม่เท่าเทียมกัน โดยมีเพียงกองทุนประกันสังคมเท่านั้นที่ผู้รับบริการร่วมจ่ายสมทบกองทุน นอกจากนี้ประเด็นความเหลื่อมล้ำที่สำคัญอยู่ที่ระบบการจ่ายเงินที่แตกต่างกันโดยระบบสวัสดิการข้าราชการใช้การจ่ายตามปริมาณบริการและราคาที่เรียกเก็บย้อนหลัง ส่วนบริการผู้ป่วยในจ่ายตามรายป่วยในอัตราที่กำหนดสำหรับโรงพยาบาลแต่ละระดับ ส่วนอีก 2 ระบบ จ่ายแบบเหมาจ่ายรายหัว ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพบริการและผลลัพธ์ต่อสุขภาพของประชาชนตามมา ดังการศึกษาของ ณวัฒน์ แก้วพนรัตน์ (2557) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำระหว่างระบบประกันสุขภาพของภาครัฐในประเทศไทย พบว่าผลการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในเชิงข้อกำหนดและกฎระเบียบ พบว่า สิทธิรักษาพยาบาล ข้าราชการได้รับการจัดสรรงบประมาณมากที่สุด จึงส่งผลให้ได้สิทธิประโยชน์ในการรักษาที่ดีที่สุดใน 3 สิทธิรักษาพยาบาล ได้แก่ ความครอบคลุมของกลุ่มโรคที่คุ้มครอง จำนวนอุปกรณ์และอวัยวะเทียม โอกาสในการได้รับยาราคาแพง รวมถึงการรักษาโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการรักษาโรคทั่วไป ในขณะที่สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ร่วมจ่ายค่ารักษา 30 บาท กลับดีกว่าสิทธิประกันสังคมที่ผู้ประกันตนต้องร่วมจ่ายค่าเบี้ยประกันให้กับตนเองในทุกด้าน ที่กล่าวมาขณะที่ความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพของการให้บริการนั้น พบว่า ผู้ใช้สิทธิรักษาพยาบาล ข้าราชการมีระดับความพึงพอใจในบริการทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลสูงที่สุด ส่วนผู้ใช้บริการในสิทธิประกันสังคมและสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ากลับมีระดับคะแนนความพึงพอใจจากการให้บริการในระดับที่เท่ากัน และพบว่ามีปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากปัจจัยทางด้านสิทธิ

รักษาพยาบาลที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการรับบริการรักษาพยาบาลได้แก่ เขตที่พักอาศัย สังกัดของสถานพยาบาลที่ไปใช้บริการ ค่ารักษาพยาบาลที่ต้องชำระเอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระดับการศึกษาสูงสุดที่ผู้รับบริการสำเร็จ ส่วน ทวีศักดิ์ เผือกสม (2543) กล่าวถึงการปฏิรูประบบสาธารณสุขอย่างไม่เข้าใจต่อระบบการดูแลสุขภาพอย่างรอบด้านไร้ทิศทาง ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนโยบายของสถาบันปฏิรูประบบสาธารณสุขกับนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาล ในขณะที่สำนักปฏิรูปฯ ต้องการผลักดันให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเป็นของประชาชนตามแนวคิดเสรีนิยม แต่รัฐบาลกลับมีนโยบายให้รัฐเป็นผู้ดูแลสวัสดิการการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ทำให้รัฐต้องจัดสวัสดิการต่อคนจนและคนรวยอย่างเท่าเทียมกัน คือคนรวยซึ่งมีความสามารถจ่ายเงินเพื่อดูแลสุขภาพของตนมากกว่าคนจนอยู่แล้ว สามารถซื้อหาการดูแลสุขภาพได้ถูกลงและจ่ายภาษีเท่าเดิม

3. ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพบริการ เนื่องจากในระบบหลักประกันสุขภาพของไทยที่ผ่านมา มีการใช้ชีวะอำนาจทฤษฎีเชื้อโรคของการแพทย์สมัยใหม่ขยายอำนาจรัฐครอบคลุมเหนือประชาชนอย่างซับซ้อน การบริหารงานสาธารณสุขอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างสิ้นเชิงและรัฐยังใช้การบริหารงานสาธารณสุขเป็นเครื่องมือสร้างนโยบายประชานิยม แม้การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพจะทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการทั่วถึงมากขึ้น แต่ปัญหาการกระจายอัตรากำลังด้านสุขภาพ ความแตกต่างในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพทั้ง 3 กองทุน ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพบริการของระบบหลักประกันสุขภาพของไทยดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Jadej Thammatacharee (2009) ประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพการดูแลของระบบหลักประกันสุขภาพในประเทศไทยโดยใช้กลุ่มเป้าหมายผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดกับโรคเบาหวานเปรียบเทียบแต่ละกองทุนฯ พบว่าแม้จะมีความคุ้มครองจากระบบหลักประกันสุขภาพแต่ผู้ป่วยที่ได้รับสิทธิประโยชน์ความคุ้มครองดูแลแตกต่างกันทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของการดูแล และ กฤษฎา บุญชัย (2556) พบว่าทิศทางนโยบายสาธารณสุขของรัฐก้าวเข้าสู่ตลาดเสรี ทำให้หลักการเรื่องประสิทธิภาพ ผลประโยชน์ กลไกตลาดเป็นหลักการสำคัญในการ กำหนดนโยบายของรัฐ และระบบกลไกของรัฐ สถาบันแพทย์กำลังปรับตัวที่จะดำรงอำนาจ ผลประโยชน์ในการควบคุมจัดการระบบอภิบาลสุขภาพมากขึ้น ทำให้ระบบสวัสดิการด้านสาธารณสุขบนฐานคิดความเป็นธรรมลดน้อยลง ผลกระทบจึงเกิดกับประชาชนมากขึ้น สอดคล้องกับ Suphot Denduang (2010) ได้ศึกษาเรื่องความไม่เป็นธรรมทางสุขภาพและตัวกำหนดสุขภาพเชิงสังคม ผลการวิจัยพบว่าความไม่เป็นธรรมทางสุขภาพถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดโครงสร้างและสถาบันสังคมที่ไม่เป็นธรรมหรือบิดเบือน รวมถึงสถาบันสุขภาพที่ไม่เป็นธรรมด้วย เนื่องจากคนบางกลุ่มถูกกีดกันออกจากผลประโยชน์ โดยเฉพาะเงิน อำนาจและทรัพยากรที่จะนำไปใช้การดำเนินชีวิต การขาดแคลนผลประโยชน์เหล่านั้นทำให้คนเหล่านั้นป่วย เพราะว่าเขาไม่ได้รับสิทธิที่ควรจะได้รับที่จำเป็นต่อสุขภาพ การป่วยและตายด้วยเหตุของความไม่เป็นธรรมทางสังคมนั้นเป็นการป่วยและตายของคนจำนวนมากซึ่งเป็นสิ่งที่แก้ไขได้โดยการสร้างความเป็นธรรมทางสุขภาพและความเป็น

ธรรมทางสังคม ส่วน นวน้อย ตรีรัตน์ ศึกษาความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในตลาดบริการสุขภาพ พบว่าภาพรวมสถานการณ์การบริการสุขภาพด้านการแพทย์ในประเทศไทยการเคลื่อนย้ายของบุคลากรด้านสุขภาพ การผลิตบุคลากร และการให้บริการทางสุขภาพในภาครัฐและเอกชนการผลิตบุคลากรไม่เพียงพอ เกิดการแย่งกำลังคนในระหว่างภาครัฐและเอกชน การขยายตัวของจำนวนโรงพยาบาลเอกชนเพิ่มสูงขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีแนวทางในการบริหารกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบให้เป็นมาตรฐานเดียวหรือมีความใกล้เคียงไม่เหลื่อมล้ำกันมากดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการสาธารณสุขปฐมภูมิเพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนได้รับบริการอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

7.2.2 ควรมีการกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ของระบบหลักประกันสุขภาพทุกระบบครอบคลุม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพโดยใช้แนวคิดทฤษฎีปรัชญาการเมืองอื่นมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ .(2556). **บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561)**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม.
- กฤษฎา บุญชัย. (2556). **สู่ชีวิตที่ดีกว่าเดิม ใน รายงานสถานการณ์ความไม่เป็นธรรมทางสังคม พ.ศ.2554-2555**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2562). **ข้อมูลประชากรกลางปี 2562**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวัดน์ ตั้งเจริญถาวร. (2552). **สิทธิในการได้รับการสาธารณสุขจากรัฐ ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณวัฒน์ แก้วนพรัตน์. (2557). **ความเหลื่อมล้ำระหว่างระบบประกันสุขภาพของภาครัฐในประเทศไทย**. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2543). วาทกรรมกรแพทย์สมัยใหม่ของตะวันตกกับการปกครองของประเทศไทย: ข้อสังเกตเบื้องต้น. *วารสารธรรมศาสตร์*. 26(2). 73-93.
- ไพรวลัย เคนพรม. (2554). การวิพากษ์นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยใช้ทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอร์ลส์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรจน์ ณ ระนอง. (2552). การคลังเพื่อความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ: การกระจายผลประโยชน์จากการใช้จ่ายในโครงการของรัฐ. สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยปววจัยอึ้งภากรณ์. (2563). *ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาชาติ ปาฐกถาอนุสรณ์ชินแคลร์ทอมสัน*. วิทยาลัยพระคริสตธรรมในประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยระบบการบริการสาธารณสุข. (2560). *แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบการบริการสาธารณสุข.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2563). *คู่มือบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- Jadej Thammatacharee. (2009). *Variation in the performance of three public insurance schemes in Thailand*. Ph.D. Thesis. London : LSHTM, University of London.
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*. 62(3). 279-300.
- Siwilai, C. (2008). *The Right to Receive Medical Services of Employees Insured under the Social Security Law*. Ramkhamhaeng University.
- Starr Paul. (1982). *The Social Transformation of America Medical-the rise of a sovereign profession and the making of a vast industry*. New York : Basic Books.
- Suphot Denduang. (2010). *Social Determinants of Health (SDH)*. Retrieved 6 January 2019. From <https://vulnerablegroup.in.th/condition-plan>

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากการได้รับการแนะนำและให้คำปรึกษาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงใคร่ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณประชาชนและบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศไทย*

PERSISTENCE ANALYSIS OF RETURN ON INVESTMENT
IN EQUITY MUTUAL FUND IN THAILAND

แพรววรี มั่นนทีรัย, สุรางค์ เห็นสว่าง²,
ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์กุล³, นิคม เจียรจินดา⁴
Praewaree Mannatirai¹, Surang Hensawang²,
Dhanawat Siri Wattanakul³, Nikhum Jeljinda⁴
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{1,2,3}
Kasetsart University, Thailand.^{1,2,3}
มหาวิทยาลัยรามคำแหง⁴
Ramkhamhaeng University, Thailand.⁴
Email : fbussum@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุน กลุ่มตัวอย่างเป็นกองทุนรวมตราสารทุนที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป ณ ปลายปี 2563 จำนวน 274 กองทุน โดยเป็นกองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผล 100 กองทุน และนโยบายไม่จ่ายเงินปันผล 174 กองทุน ระยะเวลาศึกษา 5 ปี ในช่วง พ.ศ.2559-2563 ผลตอบแทนวัดในรูปกำไรขาดทุน การเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินสุทธิและเงินปันผล การวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนใช้ความสัมพันธ์ระหว่างอันดับในสองช่วงเวลา ซึ่งวัดจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนและวัดความสม่ำเสมอของผลตอบแทนที่สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 3 เกณฑ์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และดัชนีผลตอบแทนรวมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมกองทุนรวมตราสารทุนมีความสม่ำเสมอของผลตอบแทนเนื่องจากสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนในปี 2563 กับค่าเฉลี่ยในอดีต 2, 3 และ 4 ปี มีค่าเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกองทุนรวมที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลมีค่าสหสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี ขณะที่กองทุนรวมที่มีนโยบายไม่จ่ายเงินปันผลมีค่าสหสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปีและ 3 ปี นอกจากนี้ยังพบว่ากองทุนรวมที่มีผลตอบแทนสูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย และมัธยฐาน มีความสม่ำเสมอมากกว่ากองทุนรวมที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ ในทางตรงกันข้ามกองทุนรวมที่มีผลตอบแทนต่ำกว่าเกณฑ์ SET TRI

มีความสม่ำเสมอมากกว่า จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า นักลงทุนควรใช้ข้อมูลผลตอบแทนในอดีตเฉลี่ย 2-4 ปี เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน และไม่ควรลงทุนในกองทุนรวมที่ผลตอบแทนในอดีตต่ำกว่า SET TRI เนื่องจากมีความสม่ำเสมอของผลตอบแทนที่ต่ำกว่าเกณฑ์

คำสำคัญ : 1. กองทุนรวม 2. ความสม่ำเสมอ 3. ผลตอบแทน

ABSTRACT

This research article aims to analyze the persistence of return on investment in equity mutual funds. The set of sampling data comes from 274 equity mutual funds which reach out 5 years or more maturity date at the end of 2020. The sample is divided into 100 dividend paying funds and 174 non-dividend paying funds. A study period covers 5 years during 2016-2020. Return was measured by profit and loss due to the change in net asset value plus dividends. Such persistence is also measured by return that is consistently higher or lower than the 3 benchmarks, namely the average, median, and the Stock Exchange of Thailand's total return index SET TRI.

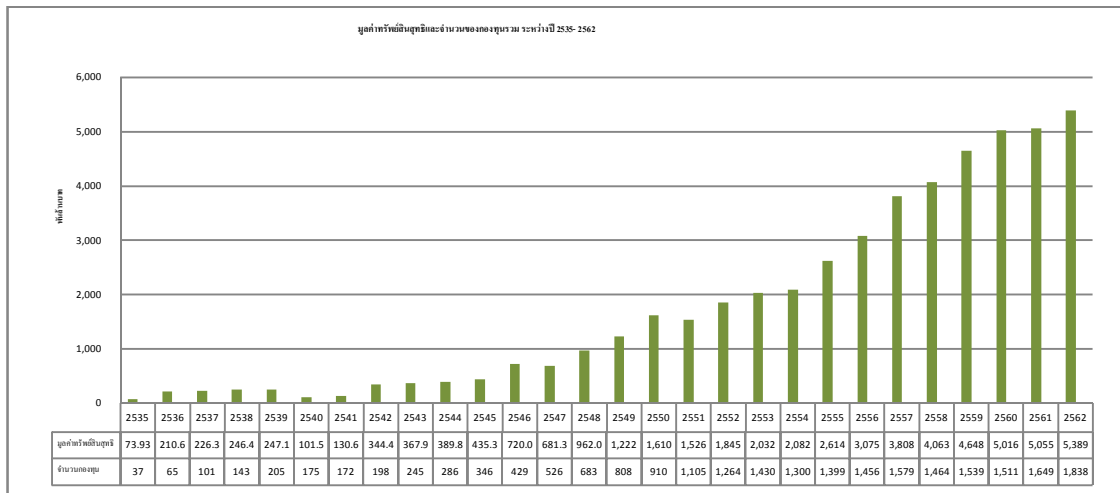
The results reveal that, in overall, equity mutual funds have persistent returns. This is because Spearman's 2020 correlations with 2, 3, and 4 years historical averagereturns are statistically significantly positive. Additionally, dividend paying mutual funds have a correlation with the 2 years historical averages, while non-dividend paying mutual funds have a correlation with the 2 and 3 years historical averages. Moreover, mutual funds that returns are higher than the average and median benchmarks are more persist than the lower ones. On the other hand, mutual funds that are below the SET TRI benchmark are more persist than the higher ones. Based on the results, it is suggested that investors should utilized historical average returns of 2-4 years for decision making in equity mutual fund investment. Furthermore, should not invest in mutual funds with lower historical returns than SET TRI because of their underperformance persistence.

Keywords : 1. Equity Mutual Fund 2. Persistence 3. Return

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การลงทุนเป็นดัชนีการชี้วัดการเติบโตของระดับเศรษฐกิจของประเทศอย่างหนึ่งซึ่งถ้าการลงทุนมีปริมาณมากจะสะท้อนถึงการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและย่อมส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของการผลิตและการจ้างงานในประเทศในปัจจุบันรูปแบบของการลงทุนมีอยู่หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นหุ้น พันธบัตรทองคำหรืออสังหาริมทรัพย์ซึ่งแต่ละรูปแบบของการลงทุนนั้นย่อมมีระดับความเสี่ยงและผลตอบแทนของการที่แตกต่างกันดังนั้นนักลงทุนจึงต้องเลือกรูปแบบของการลงทุนที่สามารถให้ผลตอบแทนตามที่ต้องการภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้รูปแบบการลงทุนที่ง่ายต่อนักลงทุนและเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมนอย่างมากคือการฝากเงินกับสถาบันการเงินซึ่งเป็นรูปแบบของการลงทุนที่ความปลอดภัยและมีความเสี่ยงต่ำแต่ก็จะได้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบการลงทุนในรูปแบบอื่นๆดังนั้นผู้ลงทุนจึงแสวงหารูปแบบของการลงทุนใหม่เพื่อให้ได้รับอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงพยายามให้การลงทุนนั้นยังคงระดับความเสี่ยงที่สามารถรับได้อยู่เช่นกันทางเลือกหนึ่งของการลงทุนที่เป็นที่นิยมของนักลงทุนรายย่อยคือการลงทุนในกองทุนรวม (ธนพร มีศิลป์, 2562)

กองทุนรวมคือการนำเอาเงินของผู้ลงทุนรายย่อยทั้งหลายมารวมกันแล้วนำไปจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลจากนั้นก็นำเงินทุนที่ระดมทุนได้นั้นไปลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินประเภทต่างๆ ตามนโยบายการลงทุนที่ได้ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวนการลงทุนทั้งนี้ผู้ลงทุนจะได้รับหน่วยลงทุนเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันฐานะความเป็นเจ้าของของเงินที่ได้ลงทุนไปโดยมีบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนเป็นผู้จัดตั้งและทำหน้าที่บริหารกองทุนรวมให้ได้ผลตอบแทนที่ออกภายหลังจากนั้นจึงนำผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนของกองทุนรวมมาเฉลี่ยคืนให้กับผู้ถือหน่วยลงทุนตามสัดส่วนที่ได้ของหน่วยลงทุนที่ได้ลงทุนในกองทุนรวมนั้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) กองทุนรวมมีข้อดีหลายประการที่ทำให้ให้นักลงทุนรายย่อยนิยมกันเช่นใช้เงินลงทุนไม่มากมีกองทุนให้เลือกมากมายหลายประเภทและกองทุนรวมจะมีผู้จัดการกองทุนที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลและตัดสินใจการลงทุนมีการกระจายความเสี่ยงการลงทุนในหลายหลักทรัพย์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนนั้นและบางกองทุนยังสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีตามนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้กองทุนรวมจึงเป็นที่สนใจของนักลงทุนรายย่อยและทำให้กองทุนรวมมีแนวโน้มการเติบโตที่สูงขึ้นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กองทุนรวมจึงเป็นที่สนใจของนักลงทุนรายย่อยและทำให้กองทุนรวมมีแนวโน้มการเติบโตที่สูงขึ้น (ที่มา : สมาคมบริษัทจัดการลงทุน, 2563)

กองทุนรวมหากแบ่งตามนโยบายการลงทุนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบหลักคือกองทุนรวมตราสารทุนกองทุนรวมตราสารหนี้และกองทุนรวมผสมซึ่งกองทุนรวมตราสารทุนเป็นกองทุนที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนรวมประเภทอื่นๆ กองทุนรวมตราสารทุนคือกองทุนที่มีนโยบายลงทุนในตราสารทุนประเภทต่างๆ ได้แก่ หุ้นสามัญหุ้นบุริมสิทธิใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหลักทรัพย์รวมถึงหน่วยลงทุนของกองทุนอื่นๆ โดยสัดส่วนในการลงทุนต้องเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์กำหนดคือโดยเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวมทั้งนี้เมื่อผู้จัดการกองทุนได้ลงทุนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดดังกล่าวข้างต้นแล้วเงินทุนส่วนที่เหลือก็สามารถที่จะนำไปใช้ลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินประเภทอื่นเช่นเงินฝากหรือตราสารหนี้หรือจะนำเงินทั้งหมดไปลงทุนในตราสารทุนก็ได้กองทุนรวมประเภทนี้เหมาะสำหรับผู้ลงทุนที่ยอมรับความเสี่ยงได้สูงเนื่องจากเป็นการนำเงินไปลงทุนในตราสารทุนซึ่งมีความผันผวนของราคาหรือมีความเสี่ยงที่ค่อนข้างสูงแต่ก็ให้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงด้วยเช่นเดียวกันผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมเมื่อการลงทุนของกองทุนรวมมีกำไรผู้ถือหน่วยลงทุนจะได้รับดังต่อไปนี้ 1. ส่วนแบ่งกำไรในรูปแบบเงินปันผลเฉพาะในกรณีที่กองทุนรวมนั้นมีนโยบายจ่ายเงินปันผลซึ่งแต่ละกองทุนจะมีนโยบายการจ่ายผลตอบแทนในรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป เช่นบางกองทุนอาจมีนโยบายในการจ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหน่วยลงทุนในขณะที่บางกองทุนมีนโยบายนำเงินดังกล่าวไปทยอยเพื่อลงทุนต่อไปซึ่งผู้ลงทุนควรทราบว่ากองทุนที่ถืออยู่มีนโยบายในเรื่องนี้อย่างไรโดยศึกษาได้จากหนังสือชี้ชวน 2. กำไรส่วนเกินมูลค่าหน่วยลงทุนจะได้รับเมื่อผู้ลงทุนขายคืนหน่วยลงทุนให้กับบริษัทจัดการการลงทุนในราคาที่สูงกว่าราคาซื้อขายมาในตอนแรก (วัดได้จากมูลค่า

ทรัพย์สินสุทธิต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้นจากมูลค่าที่เริ่มแรกลงทุน) ทั้งนี้ผลตอบแทนที่ผู้ถือหน่วยลงทุนได้รับก็คือผลตอบแทนที่กองทุนรวมได้รับการลงทุนในหลักทรัพย์ หรือทรัพย์สินประเภทต่างๆ และนำมาเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิและจำนวนกองทุนรวมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจของนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในรูปแบบของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศไทย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจลงทุนสามารถใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนกองทุนตราสารทุนในประเทศไทยกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษารั้ครั้งนี้แบ่งเป็นนโยบายที่มีการจ่ายปันผล 100 กองทุน นโยบายที่ไม่จ่ายปันผล 174 กองทุน รวมทั้งหมด 274 กองทุนมีรายละเอียดจำนวนกองทุนตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกองทุนรวมตราสารทุนที่นำมาใช้ในการศึกษา

ลำดับ	บลจ.	นโยบายจ่ายปันผล	นโยบายไม่จ่ายปันผล	รวมแต่ละบลจ.
1	หลักทรัพย์จัดการกองทุนวรินทร์	8	7	15
2	หลักทรัพย์จัดการกองทุนกรุงไทย	4	8	12
3	หลักทรัพย์จัดการกองทุนกรุงศรี	13	17	30
4	หลักทรัพย์จัดการกองทุนกสิกรไทย	1	7	8
5	หลักทรัพย์จัดการกองทุนกียรติคุณภัทร	2	1	3
6	หลักทรัพย์จัดการกองทุนทหารไทย	3	20	23

ลำดับ	บลจ.	นโยบายจ่าย ปันผล	นโยบายไม่ จ่ายปันผล	รวมแต่ละ บลจ.
7	หลักทรัพย์จัดการกองทุนทีเอสโก้	4	29	33
8	หลักทรัพย์จัดการกองทุนไทยพาณิชย์	13	18	31
9	หลักทรัพย์จัดการกองทุนธนาชาติ	4	8	12
10	หลักทรัพย์จัดการกองทุนพรินซิเพิล	4	6	10
11	หลักทรัพย์จัดการกองทุนแมนูไลฟ์	1	2	3
12	หลักทรัพย์จัดการกองทุนยูโอบี	11	9	20
13	หลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมบัวหลวง	4	19	23
14	หลักทรัพย์จัดการกองทุนอเบอร์ดีน สแตนดาร์ด	1	6	7
15	หลักทรัพย์จัดการกองทุนเอ็มเอฟซี	22	5	27
16	หลักทรัพย์จัดการกองทุนแอสเซทพลัส	5	7	12
17	หลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมฟิลลิป	0	2	2
18	หลักทรัพย์จัดการกองทุนแลนด์แอนด์เฮาส์	0	1	1
19	หลักทรัพย์จัดการกองทุนอินโนเทค	0	2	2
รวม		100	174	274

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลทูลติยภูมิรายวันตั้งแต่ 4 มกราคม 2559 – 30 ธันวาคม 2563 รวมระยะเวลา 5 ปี โดยรวบรวมข้อมูลมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ(Net Asset Value : NAV) ที่เผยแพร่โดยเว็บไซต์ของโครงการให้เงินทำงานผ่านกองทุนรวม (<http://www.thaimutualfund.com>) และในส่วนของข้อมูลดัชนีผลตอบแทนรวมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI เก็บรวบรวมจากฐานข้อมูลเผยแพร่ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (<http://www.set.or.th>) วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 คำนวณหาอัตราผลตอบแทนโดยใช้มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ(NAV) ณ สิ้นวันของแต่ละกองทุนและคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาด โดยใช้ดัชนีผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI ณ สิ้นวันของแต่ละวันและนำมาเฉลี่ยเป็นผลตอบแทนรายปี

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้น ซึ่งได้แก่ ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดของข้อมูล(Max) และค่าต่ำสุดของข้อมูล(Min) ในแต่ละปีรวม 5 ปี

4.3 วิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุน โดยนำอัตราผลตอบแทนในแต่ละปีมาจัดอันดับจากมากไปน้อยเพื่อวัดความสม่ำเสมอระหว่างอันดับในสองช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกันของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ คือ กองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนในอันดับ

ต้นๆในปีหนึ่งปีใดจะยังคงรักษาระดับที่ดีต่อเนื่องในปีถัดไปได้หรือไม่ ในกรณีนี้จะเลือกใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเพื่อวัดความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยมีวิธีคำนวณดังนี้

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum D^2}{n(n^2 - 1)}$$

เมื่อ r_s = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

$\sum D^2$ = ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของอันดับผลตอบแทนรายปีของกองทุนรวม

n = จำนวนของกองทุนรวมตราสารทุน

หากอันดับของกองทุนกลุ่มตัวอย่างปีใดมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปีที่ผ่านมาไม่ว่าจะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงก็ตาม จะทำให้ค่า D^2 สูงขึ้นและส่งผลให้ค่า r_s ลดต่ำลง และหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างก้าวกระโดด (จากอันดับสุดท้ายไปเป็นอันดับแรก หรืออันดับแรกไปอันดับสุดท้าย) จะทำให้ค่า r_s ลดลงจนมีค่าต่ำสุดที่ -1 แต่หากอันดับของกลุ่มตัวอย่างไม่เปลี่ยนแปลงเลย หมายความว่าทุกกองทุนสามารถคงอันดับอัตราผลตอบแทนได้สม่ำเสมอทุกปี ในกรณีนี้จะทำให้ D^2 มีค่าเท่ากับศูนย์ และส่งผลให้ r_s มีค่าเท่ากับ 1 (r_s จะบอกระดับและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอันดับของผลตอบแทนของกองทุนในปีที่ i และ ปีที่ $i-1$ โดยที่ค่า r_s มีค่าระหว่าง -1 ถึง 1)

4.4. วิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนระหว่างปีในสองช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันโดยใช้อัตราผลตอบแทนของกองทุน เทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 3 เกณฑ์ คือ ค่าเฉลี่ย(Mean) ค่ามัธยฐาน (median) ของอัตราผลตอบแทน และดัชนีอัตราผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI โดยจากข้อมูลจำนวน 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 –2563 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วงเวลา ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ในสามแบบคือ 1)อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทน 2)อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าค่ามัธยฐานของอัตราผลตอบแทน 3)อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าดัชนีอัตราผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI ซึ่งกองทุนที่มีความสม่ำเสมอของผลตอบแทน หมายถึง กองทุนที่มีผลตอบแทนสูง(ต่ำ) ในช่วงเวลาหนึ่งในอดีต (t-1) และยังคงมีผลตอบแทนที่สูง (ต่ำ) ในช่วงเวลาถัดมา (t)

5. ผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) โดยวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดของข้อมูล(Max) และค่าต่ำสุดของข้อมูล (Min) ในแต่ละปีรวม 5 ปี

ตารางที่ 2 รายงานค่าสถิติเชิงพรรณนาของอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยรายปี

ปี	ค่าเฉลี่ย (MEAN)	ค่ามัธยฐาน (MEDIAN)	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ค่าสูงสุด (MAX)	ค่าต่ำสุด (MIN)	SET TRI
นโยบายจ่ายเงินปันผล						
2559	11.49%	12.42%	8.22%	42.73%	-9.66%	23.85%
2560	13.70%	14.59%	8.30%	40.98%	-19.63%	17.30%
2561	-15.47%	-14.88%	6.34%	0.17%	-36.27%	-8.08%
2562	2.02%	1.63%	7.31%	28.72%	-12.71%	4.29%
2563	-9.16%	-11.88%	8.38%	21.57%	-23.26%	-5.24%
นโยบายไม่จ่ายเงินปันผล						
2559	11.53%	13.20%	11.38%	43.45%	-15.99%	23.85%
2560	19.19%	18.85%	8.72%	52.56%	-1.45%	17.30%
2561	-12.31%	-10.92%	5.94%	0.19%	-29.88%	-8.08%
2562	9.18%	5.28%	10.00%	39.10%	-11.05%	4.29%
2563	-0.48%	-5.69%	14.21%	35.49%	-21.47%	-5.24%
กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด						
2559	11.52%	12.61%	10.34%	43.45%	-15.99%	23.85%
2560	17.18%	17.22%	8.97%	52.56%	-19.63%	17.30%
2561	-13.46%	-12.92%	6.27%	0.19%	-36.27%	-8.08%
2562	6.57%	3.45%	9.74%	39.10%	-12.71%	4.29%
2563	-3.65%	-9.37%	13.09%	35.49%	-23.26%	-5.24%

จากตารางที่ 2 พบว่า อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนตราสารทุนจะมีความผันผวนในแต่ละช่วงปี โดยอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของสูงสุดในรอบ 5 ปี ของกองทุนตราสารทุนที่มีนโยบายจ่ายปันผลและนโยบายไม่จ่ายปันผล คือ ปี พ.ศ. 2560 มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยรวมที่ 13.70% และ 19.19% ตามลำดับ ส่วนช่วงเวลาที่อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนรวมตราสารทุนต่ำที่สุด คือ ปี พ.ศ. 2561 โดยมีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ - 15.47% และ -12.31% ตามลำดับ และหากพิจารณาจากกองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมดให้ผลตอบแทนไปในทิศทางเดียวกัน คือ ปี พ.ศ. 2560 เป็นช่วงปีที่ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุด

มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยรวมที่ 17.18 % และ ช่วงเวลาที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนรวมตราสารทุนต่ำที่สุด คือช่วงปี พ.ศ. 2561 โดยมีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ -13.46%

ตารางที่ 3 จำนวนกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยเป็นบวกและลบ

ปี	นโยบายจ่ายเงินปันผล		นโยบายไม่จ่ายเงินปันผล		กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด	
	บวก	ลบ	บวก	ลบ	บวก	ลบ
2559	91	9	131	43	222	52
2560	95	5	173	1	268	6
2561	1	99	1	173	2	272
2562	62	38	158	16	220	54
2563	11	89	63	111	74	200

จากตารางที่ 3 พบว่า กองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลและนโยบายไม่จ่ายเงินปันผล ในปี 2559, 2560 และ 2562 จำนวนกองทุนส่วนมากให้ผลตอบแทนเป็นบวก ปี 2561 จำนวนกองทุนส่วนมากให้ผลตอบแทนเป็นลบ หากพิจารณากองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด พบว่า ปี 2559, 2560 และ 2562 จำนวนกองทุนส่วนมากให้ผลตอบแทนเป็นบวกเช่นกัน และปี 2561 เป็นปีที่จำนวนกองทุนตราสารทุนติดลบมากที่สุด โดยมีจำนวนกองทุนที่ผลตอบแทนเป็นลบถึง 272 กองทุน

ที่กล่าวไปแล้วข้างต้นเป็นการพิจารณาเฉพาะด้านผลตอบแทนเฉลี่ยต่อปีจากการลงทุนในกองทุนรวมตราสารทุน ในส่วนต่อไปนี้จะวิเคราะห์ความสม่ำเสมอของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนระหว่าง 2 ช่วงเวลา จากข้อมูลจำนวน 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559–2563 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วงเวลา เมื่อคำนวณหาอัตราผลตอบแทนรายปีของกองทุนในแต่ละปีแล้ว จึงนำอัตราผลตอบแทนในแต่ละปีมาจัดอันดับจากมากไปน้อย จากนั้นเลือกใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนวัดความสม่ำเสมอระหว่างอันดับในสองช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกันของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนระหว่างปี พ.ศ. 2559 -2563

	นโยบายจ่ายปันผล		นโยบายไม่จ่ายปันผล		กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด	
ช่วงปี	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน/p-value					
2559	0.1670	(**, 0.0956)	-0.0142	-0.5737	0.0519	-0.3925
และ						
2560						

	นโยบายจ่ายปันผล		นโยบายไม่จ่ายปันผล		กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด	
ช่วงปี	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน/p-value					
2560	-0.0895	-0.8141	-0.2329	-0.9989	-0.0695	-0.8738
และ						
2561						
2561	0.9590	(***,0.0000)	-0.0500	-0.7435	0.0880	-0.1470
และ						
2562						
2562	0.3678	(***,0.0002)	0.6040	(***,0.0000)	0.5858	(***,0.0000)
และ						
2563						

หมายเหตุ ***, **, * แสดงถึงระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 พบว่า กองทุนรวมตราสารทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลพบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับเป็นบวกสูงสุดช่วงปี 2561 และ 2562 โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน เท่ากับ 0.9590 ในขณะที่กองทุนที่มีนโยบายไม่จ่ายเงินปันผลพบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับเป็นบวกสูงสุดช่วงปี 2562- 2563 มีและเมื่อพิจารณากองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมดพบว่า ในช่วงปี 2562 และ 2563 เป็นช่วงปีที่มีความสัมพันธ์ระหว่างอันดับเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงช่วงปีเดียว โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน เท่ากับ 0.5858

ตารางที่ 5 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน จากค่าเฉลี่ยในอดีต 2-4 ปี

	นโยบายจ่ายปันผล		นโยบายไม่จ่ายปันผล		กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด	
ค่าเฉลี่ยในอดีต	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน/p-value					
4 ปี	0.0549	(0.5840)	-0.0260	(0.6334)	0.1793	(***0.0031)
3 ปี	0.2134	(**0.0322)	0.4362	(***,0.0000)	0.4547	(***,0.0000)
2 ปี	0.3024	(***0.0025)	0.3477	(***,0.0000)	0.4157	(***,0.0000)

หมายเหตุ ***, **, * แสดงถึงระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน จากตารางที่ 5 พบว่า เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่าเฉลี่ยเพียงช่วงปี 2562 และ 2563 ดังนั้นจึงทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้ข้อมูลจากค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี (พ.ศ. 2561-2562) ค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี (พ.ศ. 2560-2562) และ ค่าเฉลี่ยในอดีต 4 ปี (พ.ศ. 2559-2562) เปรียบเทียบกับผลตอบแทนปี พ.ศ. 2563 ได้ผลดังตารางที่ 6 พบว่า กองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลพบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.3024 ในขณะที่กองทุนรวมที่ไม่จ่ายเงินปันผล พบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4362 เมื่อพิจารณากองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด พบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี เช่นกัน โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4547

ต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลตอบแทนโดยใช้อัตราผลตอบแทนของกองทุนในระหว่างปีใน 2 ช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกัน เทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 3 เกณฑ์ คือ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ของอัตราผลตอบแทน และดัชนีอัตราผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI โดยจากข้อมูลจำนวน 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559–2563 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วงเวลา ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ในสามแบบ คือ 1) อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทน 2) อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าค่ามัธยฐานของอัตราผลตอบแทน 3. อัตราผลตอบแทนของกองทุนสูงกว่าหรือต่ำกว่าดัชนีอัตราผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI ซึ่งกองทุนที่มีความสัมพันธ์ของผลตอบแทน หมายถึง กองทุนที่มีผลตอบแทนสูง (ต่ำ) กว่าเกณฑ์อ้างอิงในทั้ง 2 ปีที่อยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ของผลตอบแทนกองทุนตราสารทุนเปรียบเทียบกับเกณฑ์อ้างอิง

ปี พ.ศ.	ค่าเฉลี่ย(Mean)		ค่ามัธยฐาน(Median)		SET TRI	
	สูงกว่า	ต่ำกว่า	สูงกว่า	ต่ำกว่า	สูงกว่า	ต่ำกว่า
นโยบายจ่ายเงินปันผล						
2559-2560	34	25	32	26	3	85
2560-2561	1	1	1	5	0	12
2561-2562	7	7	7	7	1	26
2562-2563	14	15	18	10	11	36
ค่าเฉลี่ย	14	12	14.5	12	3.75	39.75

ปี พ.ศ.	ค่าเฉลี่ย(Mean)		ค่ามัธยฐาน(Median)		SET TRI	
	สูงกว่า	ต่ำกว่า	สูงกว่า	ต่ำกว่า	สูงกว่า	ต่ำกว่า
นโยบายจ่ายเงินปันผล						
นโยบายไม่จ่ายเงินปันผล						
2559-2560	57	35	44	43	14	84
2560-2561	0	2	0	2	0	2
2561-2562	3	8	2	10	2	10
2562-2563	56	66	61	13	61	12
ค่าเฉลี่ย	29	27.75	26.75	17	19.25	27
กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด						
2559-2560	85	65	80	70	17	169
2560-2561	0	11	0	11	0	14
2561-2562	14	18	8	24	3	36
2562-2563	78	82	87	26	72	48
ค่าเฉลี่ย	44.25	44	43.75	32.75	23	66.75

ผลการศึกษาของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนจากตารางที่ 6 แสดงจำนวนกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าและต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในทั้งสองปีของแต่ละช่วงเวลา โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่ามัธยฐานของอัตราผลตอบแทนของกองทุนเป็นเกณฑ์อ้างอิง ซึ่งใน 4 ช่วงเวลา บางช่วงเวลาก็มีจำนวนกองทุนที่สูงกว่าเกณฑ์มากกว่าจำนวนกองทุนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และบางช่วงเวลาก็มีจำนวนกองทุนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มากกว่าจำนวนกองทุนที่สูงกว่าเกณฑ์ ดังนั้นจึงสรุปผลโดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม พบว่า กลุ่มกองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผล และนโยบายไม่จ่ายเงินปันผล ให้ผลที่สอดคล้องกัน คือ กองทุนที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ค่าเฉลี่ย และค่ามัธยฐานมีความสม่ำเสมอมากกว่ากองทุนที่ผลตอบแทนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และค่ามัธยฐาน ส่วนผลตอบแทนเมื่อเทียบ SET TRI พบความสม่ำเสมอที่ต่ำกว่า และเมื่อพิจารณาจากกองทุนรวมทั้งหมด สรุปได้ว่ากองทุนรวมตราสารทุนให้ความสม่ำเสมอที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐาน ส่วนผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนเมื่อเทียบกับ SET TRI ให้ความสม่ำเสมอที่ต่ำกว่า

ตารางที่ 7 สรุปความสม่ำเสมอของกองทุนตราสารทุน

นโยบายจ่ายปันผล			นโยบายไม่จ่ายปันผล		กองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด	
ค่าสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน						
ค่าเฉลี่ยในอดีต 4 ปี	0.0549	(0.5840)	-0.0260	(0.6334)	0.1793	(***0.0031)
ค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี	0.2134	(**,0.0333)	0.4362	(***,0.0000)	0.4547	(***,0.0000)
ค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี	0.3024	(***,0.0025)	0.3477	(***,0.0000)	0.4157	(***,0.0000)
เกณฑ์มาตรฐาน						
ค่าเฉลี่ย	สูงกว่าเกณฑ์		สูงกว่าเกณฑ์		สูงกว่าเกณฑ์	
ค่ามัธยฐาน	สูงกว่าเกณฑ์		สูงกว่าเกณฑ์		สูงกว่าเกณฑ์	
SETTRI	ต่ำกว่าเกณฑ์		ต่ำกว่าเกณฑ์		ต่ำกว่าเกณฑ์	

หมายเหตุ***, **, * แสดงถึงระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 7 พบว่า กองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลพบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.3024 ในขณะที่กองทุนรวมที่ไม่จ่ายเงินปันผลพบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4362 และเมื่อพิจารณากองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด พบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี เช่นกันโดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4547 ในส่วนของความสม่ำเสมอของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพบว่ากองทุนรวมที่มีผลตอบแทนสูงกว่าค่าเฉลี่ย และมัธยฐาน มีความสม่ำเสมอมากกว่ากองทุนรวมที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่หากพิจารณาจากเกณฑ์ SET TRI กองทุนรวมตราสารทุนที่ผลตอบแทนต่ำกว่า SET TRI จะพบความสม่ำเสมอมากกว่า

6. อภิปรายผลการวิจัย

กองทุนที่มีนโยบายจ่ายเงินปันผลพบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 2 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.3024 ในขณะที่กองทุนรวมที่ไม่จ่ายเงินปันผลพบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4362 และเมื่อพิจารณากองทุนรวมตราสารทุนทั้งหมด พบความสม่ำเสมอระหว่างอันดับสูงสุดจากค่าเฉลี่ยในอดีต 3 ปี เช่นกันโดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนเท่ากับ 0.4547 ในส่วนของความสม่ำเสมอของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพบว่ากองทุนรวมที่มีผลตอบแทนสูงกว่าค่าเฉลี่ย และมัธยฐาน มีความสม่ำเสมอ

มากกว่ากองทุนรวมที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่หากพิจารณาจากเกณฑ์ SET TRI กองทุนรวมตราสารทุนที่ผลตอบแทนต่ำกว่า SET TRI จะพบความสม่ำเสมอมากกว่า จากผลการศึกษาพบว่ามีการศึกษาที่คล้ายคลึงกับ ณัฐวุฒิ เจนวิทยาโรจน์ (2560) ซึ่งศึกษาผลการดำเนินงานและความต่อเนื่องของผลการดำเนินงานของกองทุนรวมพบว่ากองทุนหุ้นไทยโดยเฉลี่ยให้ผลตอบแทนที่ต่ำกว่าผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET TRI และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรศาสตร์ สุขเจริญสิน และปริยดา สุขเจริญสิน (2556) ที่ได้ศึกษาความสม่ำเสมอของผลการดำเนินงานของกองทุนตราสารทุนในประเทศไทยทั้งหมด 78 กองทุนในช่วงปี 2546–2555 กองทุนรวมตราสารทุนส่วนหนึ่งสามารถรักษาผลการดำเนินงานให้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกเกณฑ์ได้อย่างสม่ำเสมอในทุกปีตลอดช่วงปีแต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ คมวุธ วิศวไพศาล และกัลป์ยานี ภาคอัฐ (2557) ซึ่งศึกษาเรื่องความสม่ำเสมอของผลตอบแทนจากกองทุนรวมหุ้นระยะยาวที่มีการบริหารเชิงรุก จากการศึกษาพบว่า กองทุนรวมหุ้นระยะยาวโดยเฉลี่ยมีความสามารถในการเอาชนะตลาดอย่างต่อเนื่องได้ไม่เกิน 3 ปี จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่านักลงทุนควรใช้ข้อมูลในอดีตเฉลี่ย 2-4 ปี เพื่อตัดสินใจลงทุนและไม่ควรลงทุนในกองทุนรวมที่ผลตอบแทนต่ำกว่า SET TRI

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 บริษัทจัดการกองทุนรวม และหน่วยงานกำกับดูแลกองทุนรวม ควรเพิ่มช่องทางเผยแพร่ข้อมูลผลตอบแทนในอดีต ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบมากขึ้น เนื่องจากพบความสม่ำเสมอของผลตอบแทนบางปีกับผลตอบแทนในอดีต และนอกจากข้อมูลผลตอบแทนรายวันแล้ว ควรเผยแพร่ข้อมูลในรูปผลตอบแทนเฉลี่ย 2-4 ปี ด้วยเนื่องจากพบว่าผลตอบแทนเฉลี่ยมีความสม่ำเสมอมากกว่าผลตอบแทนรายปี

7.1.2 ส่งเสริมและเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการลงทุนให้กลุ่มผู้ที่สนใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลตอบแทนตามเป้าหมายที่วางไว้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากองทุนรวมตราสารทุนยังไม่มีประสิทธิภาพในการจับจังหวะตลาด เนื่องจากผลตอบแทนต่ำกว่า SET TRI จากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ หากจะพิจารณาจากผลตอบแทนเฉลี่ย อย่าพิจารณาเพียงข้อมูลย้อนหลังเพียงหนึ่งปี ให้พิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยในอดีตย้อนหลังอย่างน้อย 2-4 ปี และสามารถเลือกลงทุนกองทุนที่สูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย และค่ามัธยฐาน ซึ่งมีความสม่ำเสมอที่สูงกว่า SET TRI

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ในการศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์เพียงความสม่าเสมอของผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุนเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาความสม่าเสมอของประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนรวมด้วย เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกลงทุนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). **เลือกกองทุนฉบับมือใหม่**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564. จาก www.setinvestnow.com
- โครงการให้เงินทำงานผ่านกองทุนรวม.(2564). **มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ**. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564. จาก www.thaimutualfund.com
- ชนินันท์ พฤษภะมูล และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สเปียร์แมนและเคนดอลล์เมื่อข้อมูลแจกแจงแบบไม่ปกติ. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 15(2). 1-16.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). **ดัชนีผลตอบแทนรวมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564 . จาก www.set.or.th
- _____. (2564). **ประเภทของกองทุนรวม**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564. จาก www.set.or.th
- ธนพร มีศิลป์. (2562). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลตอบแทนของกองทุนรวมตราสารทุน และกองทุนรวมอิตีเอฟ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการเงิน. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมาคมบริษัทจัดการลงทุน. (2563). **ภาพรวมกองทุน**. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2563. จาก www.aimc.or.th
- อรุณ จิรวัฒน์กุล.(2558). **สถิติทางวิทยาศาสตร์สู่สภาพเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท ส.เอเซียเพรส.

9. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรางค์ เห็นสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล ประธานกรรมการร่วม เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขข้อผิดพลาดในงานวิจัยให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัวซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญ ที่ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านทุนทรัพย์การให้คำปรึกษาและกำลังใจรวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกท่านที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือตลอดจนหัวหน้างานเพื่อนร่วมงานที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา

สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*

THE DEVELOPMENT OF COACHING FOR SCHOOLS UNDER THE LOWER NORTHEASTERN MUNICIPALITY

พวงอ้อย ไชยดี¹, กาญจน์ เรืองมนตรี²

Puang-oy Chaidee¹, Karn Ruangmontri²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : bankroopasa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการดำเนินการนิเทศแบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 369 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1)แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา 2)แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัด การนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา 3)แบบสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม(Best practice) ด้านการนิเทศการศึกษา 4)แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 1)หลักการและเหตุผล 2)ความมุ่งหมาย 3)แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 3.1)องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ 3.2)องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการ

ดำเนินการนิเทศแบบสอนแนะ 3.3) องค์ประกอบด้านการดำเนินการนิเทศแบบสอนแนะ 3.4) องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ 4) กลไกในการบริหารจัดการ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การนิเทศการศึกษา 3. นิเทศแบบสอนแนะ

ABSTRACT

The objective of research article were 1) to study the current condition, desirable condition, and requirement of coaching for schools under the lower northeastern municipality, and 2) to develop guidelines of coaching for schools under the lower northeastern municipality. Samples are 369 consisting of administrators and teachers. Tools used in the study are 1) component suitability evaluation for coaching indicator for schools, 2) questionnaires about the current condition and desirable condition of coaching in schools, 3) interview from of best practice schools in coaching, and 4) suitability and possibility evaluation of coaching for schools under the lower northeastern municipality. Statistics used for analysis are percentage, mean, and standard deviation.

Results from the study show that: 1. The current condition of coaching of schools under the lower northeastern municipality is low while the desirable condition is high. 2. The guidelines for the development of coaching of schools under the lower northeastern municipality consist of 1) rational criterion, 2) objectives, 3) guidelines of coaching for schools consisting of four components as follows: 3.1) coaching preparation, 3.2) coaching target and plan, 3.3) coaching components, and 3.4) coaching evaluation and track, 4) management mechanism, and 5) condition for success. The overall guidelines of coaching of schools under the lower northeastern municipality are very high as well as the possibility.

Keywords : 1. Guideline Development 2. Academic Supervision 3. Coaching

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

งานบริหารการศึกษา มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ดังนั้น ในการบริหารการศึกษาผู้บริหารจำเป็นต้องทำงานสองอย่าง คือ งานบริหารและงานนิเทศ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ผู้บริหารมีบทบาทในการนิเทศมากโดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษาของตนเอง (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2552) การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การนิเทศการศึกษา เป็นปรัชญาในเรื่องการแสวงหาความจริง ความรู้ และคุณค่า ในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา เป็นประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การแบ่งปันร่วมงานและประสานงานกัน และมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งการนิเทศการศึกษามีความจำเป็นเพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่างกัน จำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูจะต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณจริง เป็นการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน ทำให้ครูทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่นิเทศ จะต้องดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือช่วยเหลือตนเองในการสอนได้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ (กาญจน์ เรื่องมนตรี และ ธรินธร นามวรรณ, 2554) การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตร และเป็นไปตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถบริหาร จัดการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนา เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบการบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ชื่นชมในผลงาน เกิดการประสานงาน และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม วิชาชีพต่างๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การนิเทศแบบสอนแนะ เป็นกระบวนการแนะนำและการสอนงานแบบรายบุคคลเพื่อพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและความสามารถในการทำงาน ปกติมักใช้กับผู้ที่มีความสามารถในบางด้านที่ยังไม่สมบูรณ์และเป็นวิธีการในการกระตุ้นให้พัฒนาการทำงาน(Blanchard&Thacker, 2004) การนำแนวคิดกระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง(Coaching and Mentoring) การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน(Lesson Study) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน(Blended Learning) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนิเทศ จึงช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง การนิเทศในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการนิเทศที่เกิดจากความสมัครใจของครูผู้สอนในการที่จะพัฒนาการจัด การเรียนรู้ของตนตามเป้าหมายที่กำหนด ผ่านการมี

ส่วนร่วมของบุคลากรที่อยู่ในบริบทการเรียนรู้เดียวกัน และส่งเสริมการสร้างบรรยากาศของการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีการเกื้อกูลกันและกันอย่างเป็นมิตร โดยมีผู้สอนงาน(Coach) ซึ่งเป็นผู้รู้ที่เข้ามาส่งเสริมความรู้และฝึกฝนทักษะที่สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ผู้สอนต้องการพัฒนาก่อนการสอน ทำการสังเกตการสอน และกระตุ้นให้ครูผู้สอนวิเคราะห์และสะท้อนผลการปฏิบัติการสอนของตนเองจนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนได้ตรงตามเป้าหมาย และมีพี่เลี้ยง(Mentor) เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริม ให้กำลังใจตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สอนสามารถพัฒนาบทเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนิเทศในศตวรรษที่ 21 ยังต้องมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อความต้องการของผู้รับการนิเทศ โดยเฉพาะระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ทางการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น การติดต่อสื่อสาร การให้คำปรึกษา การเสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ และการนิเทศออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ผู้นิเทศสามารถติดตามพัฒนาการของผู้สอนได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง กระบวนการนิเทศดังกล่าวข้างต้นจะช่วยพัฒนาทักษะการสะท้อนคิด การประสานความร่วมมือ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภวรรณ สัจจิตกุล, 2560)

จากสรุปสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ, 2554) ได้สรุปว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ปัญหาการบริหารจัดการด้านวิชาการ ไม่ค่อยมีวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ไม่ค่อยนำผลการนิเทศไปใช้ และการนิเทศไม่ค่อยสม่ำเสมอ ด้านงบประมาณ มีปัญหาพัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ ด้านการบริหารงานบุคคล มีปัญหาการขาดขวัญกำลังใจ มอบหมายงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ด้านการบริหารทั่วไป มีปัญหาเรื่องระบบข้อมูลสารสนเทศ ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ ซึ่งต้องอาศัยคุณลักษณะความรู้ความสามารถซึ่งต้องปรับเปลี่ยนไปตามความจำเป็น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และจัดทำแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการนิเทศแบบสอนแนะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการดำเนินการนิเทศแบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3. ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการดำเนินการนิเทศ
แบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3.2 ได้แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย
ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะ
(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประชากรที่ใช้ใน
การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบการนิเทศโรงเรียนสังกัดเทศบาล ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปีการศึกษา 2561 จาก 8 จังหวัด โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน
148 คน ครู จำนวน 1,636 คน รวมทั้งสิ้น 1,784 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
ผู้บริหารสถานศึกษา ครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปีการศึกษา 2561
จาก 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 369 คน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา
จำนวน 41 คน และครู จำนวน 328 คน รวมทั้งสิ้น 369 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้
ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (วาโร พึ่งสวัสดิ์, 2551) เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ
ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาเรียนรวม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ
การนิเทศแบบสอนแนะค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ตั้งแต่ 0.50–1.00 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามทั้งฉบับค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันในการนิเทศแบบสอนแนะ
สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีค่าเท่ากับ 0.87 และค่าความ
เชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศแบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษา
สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีค่าเท่ากับ 0.98 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย
ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 369 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ

100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูล 1)วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เพื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม (Best Practice) ด้านการนิเทศ ในภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบการนิเทศ จำนวน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงสถานศึกษา จำนวน 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ กำหนดนัดหมาย วัน เวลา และขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยทำการจดบันทึกไว้ทุกครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบสภาพความสมบูรณ์และความถูกต้องแบบสัมภาษณ์ สรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนา

ตอนที่ 2 การยกร่างแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยให้สอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่างและการศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม(Best Practice) ด้านการนิเทศในภาควิชาออกเฉียงเหนือใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาลภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในระยะที่ 1 และการศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม(Best Practice) ด้านการนิเทศในภาควิชาออกเฉียงเหนือในระยะที่ 2 มาเป็นแนวทางในการยกร่างแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีขั้นตอนดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง การวิเคราะห์ข้อมูล แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่างวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบของการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ	2.30	0.49	น้อย	4.48	0.35	มาก
2. ด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ	2.25	0.61	น้อย	4.44	0.38	มาก
3. ด้านการดำเนินการ การนิเทศแบบสอนแนะ	2.29	0.46	น้อย	4.50	0.32	มาก
4. ด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ	2.16	0.35	น้อย	4.47	0.44	มาก
รวม	2.25	0.48	น้อย	4.47	0.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเตรียมการก่อนการ

นิเทศแบบสอนแนะด้านการดำเนินการการนิเทศแบบสอนแนะ ด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ และด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ ด้านการดำเนินการ การนิเทศแบบสอนแนะด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 1)หลักการและเหตุผล 2)ความมุ่งหมาย 3)แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 3.1)องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ 3.2)องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ 3.3)องค์ประกอบด้านการดำเนินการการนิเทศแบบสอนแนะ 3.4)องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ 4)กลไกในการบริหารจัดการ 5)เงื่อนไขความสำเร็จ แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง

แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและเหตุผล	4.88	0.44	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
2. ความมุ่งหมาย	4.78	0.44	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
3. แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับ สถานศึกษา						
3.1 องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อน การนิเทศแบบสอนแนะ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3. องค์ประกอบด้านการดำเนินการ การนิเทศแบบสอนแนะ	4.89	0.33	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด

แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.4. องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
4. กลไกในการบริหารจัดการ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
รวม	4.86	0.20	มากที่สุด	4.82	0.21	มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบันของการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา อย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการดำเนินการ การนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการนำเทคนิคและวิธีการนิเทศที่หลากหลายมาใช้ในการนิเทศแบบสอนแนะ และ องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการนิเทศทุกครั้ง องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ร่วมกันสรุปจุดเด่น จุดด้อยและนำผลการนิเทศแบบสอนแนะนำมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานพัฒนางานต่อไป ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การทำความเข้าใจสภาพการทำงานวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนางานและระดับความสามารถของผู้รับการนิเทศ องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ติดตามการสอนแนะจนแน่ใจว่าผู้รับการนิเทศสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์โดยแท้จริง และองค์ประกอบด้านการดำเนินการ การนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการนำเทคนิคและวิธีการนิเทศที่หลากหลายมาใช้ในการนิเทศแบบสอนแนะ และมีการสร้างเครื่องมือในการนิเทศอย่างหลากหลายและมีความเหมาะสม ตามลำดับ

องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงาน การนิเทศแบบสอนแนะ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การบอกลักษณะงานที่จะนิเทศแก่ผู้รับการนิเทศอย่างชัดเจน และผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจในแบบการนิเทศติดตามเรื่องที่ต้องการพัฒนาก่อนที่จะได้รับการนิเทศ สอดคล้องกับ สุนีย์ ดอกดวง (2560) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

6.2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง พบว่า แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) มีการสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ ทีมงานหรือคณะทำงานมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้นิเทศร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนงาน ปฏิทินการปฏิบัติงานโครงการในการพัฒนา ศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา กำหนดจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา อย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และมีการจัดสรรงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือในการนิเทศอย่างเหมาะสม 2) องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน มีปฏิทินการปฏิบัติงาน สร้างความรู้และความเข้าใจให้กับผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจในแบบการนิเทศติดตามเรื่องที่ต้องการพัฒนาก่อนที่จะได้รับการนิเทศ มีการสาธิตให้ผู้รับการนิเทศดูก่อนการลงมือปฏิบัติจริง บอกวิธีแก้ปัญหาเมื่อพบปัญหาในการนิเทศ ให้เวลาในการนิเทศอย่างเพียงพอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการนิเทศแบบสอนแนะ 3) องค์ประกอบด้านการดำเนินการการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) การบริหารการนิเทศแบบสอนแนะอย่างเป็นระบบ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและให้ความร่วมมือกับการนิเทศแบบสอนแนะ มีการแนะนำหรือจัดให้มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือดูแลเมื่อจำเป็น การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้รับการนิเทศในขณะที่ทำการนิเทศแบบสอนแนะ การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจในการนิเทศ มีการนำเทคนิคและวิธีการนิเทศที่หลากหลายมาใช้ในการนิเทศแบบสอนแนะและมีการสร้างเครื่องมือในการนิเทศอย่างหลากหลายและมีความเหมาะสม 4) องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) มีประเมินและตรวจสอบผลการนิเทศเป็นระยะ มีการสังเกตการณ์รับรู้และทดสอบความเข้าใจของผู้รับการนิเทศเป็นระยะ กระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศทำงานด้วยตนเอง ทักษะที่ได้รับจากการนิเทศแบบสอนแนะ มีการสรุปผลและนำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาต่อไป มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา จนเกิดทีมงานหรือคณะทำงานที่มีความเชี่ยวชาญมี

ความรู้ที่หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องและมีรายงานผลการนิเทศแบบสอนแนะเผยแพร่ต่อสาธารณชน สอดคล้องกับ จริยา แดงอ่อน (2559) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกแบบ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยผู้บริหาร รองลงมา คือ รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ผลศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ค่าประสิทธิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 1)หลักการและเหตุผล 2)ความมุ่งหมาย 3)แนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (1)องค์ประกอบด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศแบบสอนแนะ (2)องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานการนิเทศแบบสอนแนะ (3)องค์ประกอบด้านการดำเนินการการนิเทศแบบสอนแนะ (4)องค์ประกอบด้านการประเมินและติดตามผลการนิเทศแบบสอนแนะ 4)กลไกในการบริหารจัดการ 5)เงื่อนไขความสำเร็จแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ(Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรศึกษาปัญหา อุปสรรคในการนิเทศการสอนในรูปแบบต่างๆ จากครูผู้สอนอย่างแท้จริงและให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบรูปแบบการนิเทศการสอน

8.1.2 ผู้นิเทศการสอนควรนิเทศการสอนด้วยกัลยาณมิตร มีการเสนอแนะปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการสอนให้แก่ผู้รับการนิเทศ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนสามารถถอดบทเรียนของสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม ด้านการนิเทศการศึกษารวมไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน/ท้องถิ่น

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดนิเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้

8.2.3 ครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแต่ละขั้นตอน ให้ชัดเจนเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ครบถ้วนตามขั้นตอนซึ่งจะนำไปสู่การนิเทศการสอนที่มีคุณภาพ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้การพัฒนาแนวทางการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ในสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่แตกต่างกัน

8.3.2 ควรวิจัยประสิทธิผลการนำแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ไปใช้

8.3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการศึกษาเรียนรวมเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรรณ นามวรรณ. (2554). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- จริยา แดงอ่อน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ศุภวรรณ สัจจิตบูล. (2560). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 37(1). 203-222.

สุนีย์ ดอกดวง. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม
2562. จาก <http://panchalee.wordpress.com/2009/03/30/supervision>

Blanchard, P. Nick and W. James Thacker. (2004). **Effective Training System: System, Strategies and Practices**. 2nd ed. New Jersey : Pearson Prentice Hall.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาสนับสนุนและให้กำลังใจจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความรู้ ความเมตตา
ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ ประธานกรรมการสอบ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ ชูกระเดื่อง กรรมการสอบ
ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงงานวิจัยด้วยดีจนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งคณาจารย์ภาควิชาการ
บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้
ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.
พชรวิทย์ จันทศิริศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ์ ชูสอน ดร.พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว และนายดิเรก
ศรีวะโสภา ที่กรุณาให้ข้อมูลและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศแบบ
สอนแนะขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่าตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย ซึ่งคณะผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ดร.ธีรวัฒน์ เยี่ยมแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.ณัฐกัญญา จันทชุม นางวิภาพร อุปนิสากร และ ดร.เพ็ญศรี บุญเดช
ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม ได้แก่ ดร.สราวุธ
ทองปิ่น ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองวา
รินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และ ดร.ชัชพล รวมธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนโยธินวิทยาคม สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ขอขอบคุณผู้บริหารและครูใน
โรงเรียนสังกัดเทศบาล ภาควิชาออกเสียงเหนือตอนล่าง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้ความร่วมมือใน
การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออ้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา อันเป็น
ที่เคารพยิ่ง สามเณร บุตร และครอบครัว อันเป็นที่รัก เป็นกำลังใจ เป็นแรงบันดาลใจ เป็นแรงผลักดัน
และคอยสนับสนุนจนทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*

DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY STRENGTHENING PROGRAM OF STEM EDUCATION LEARNING MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 21

ชนาธิป โสภภาพ¹, ธรินธร นามวรรณ²

Chanthip Sopapol¹, Tharinthorn Namwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : chanathip.gs014@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 326 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบจำนวน 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผล ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมฯ แบ่งออกเป็น 3 โมดูล(Module) ได้แก่ โมดูลที่ 1 ด้านความรู้ โมดูลที่ 2 ด้านทักษะ โมดูลที่ 3 ด้านคุณลักษณะ ซึ่งโปรแกรมฯ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. สมรรถนะครู 2. สะเต็มศึกษา 3. การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the current state and desirable condition of Teacher Competency Strengthening of STEM Education Learning Management, 2) to develop of Teacher Competency Strengthening Program of STEM Education Learning Management under the Secondary Educational Service Area Office 21. The samples were 326 participants teachers. The research tools were 1) a set of questionnaires, 2) an interview form and 3) an assessment form of Teacher Competency Strengthening Program of STEM Education Learning Management. The statistics employed in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation and reliability, mean, standard deviation and percentage and Modified Priority Needs Index.

The research results were as follow: 1. the current state and desirable condition of Teacher Competency Strengthening of STEM Education Learning Management under Secondary Educational Service Area Office, Area 21 revealed that the current state of all and each components were at more level. The desirable condition of all components was at the most level, ordering from the highest. 2. Development of Teacher Competency Strengthening Program of STEM Education Learning Management under the Secondary Educational Service Area Office 21 consists of 5 parts; 1) principle 2) objectives 3) material 4) Method of operation 5) evaluation. A scope of the program was classified to 3 modules. The first was knowledge, the second was skill and the third was attribute. The program showed that it was suitable as a whole at the most level and was possible as a whole at the most level.

Keyword : 1. Competency 2. Stem Education 3. Learning management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคงในระยะยาว จำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคนไทยให้เป็นพลังสำคัญในการสร้างความมั่นคงของชาติ มุ่งผลักดันให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม คือ การนำ STEM Education มาใช้ เพื่อช่วยพัฒนาให้เป็นคนมีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของชาติ เป็นอนาคตของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดย STEM Education เป็นการสอนแบบ

บูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary Integration) ระหว่างศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์ (Science : S) เทคโนโลยี (Technology : T) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineer : E) และคณิตศาสตร์ (Mathematics : M) นำจุดเด่นเทคนิควิธีการของการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของแต่ละสาขาวิชา มาผสมผสานอย่างลงตัวเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำและประยุกต์ความรู้ในแต่ละแขนงมาบูรณาการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนหลากหลายสาขาร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้ความรู้หลายด้านในการทำงานและแก้ปัญหาโดยไม่ได้แยกใช้ความรู้เป็นส่วนๆ และยังเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อีกด้วย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

ในศตวรรษที่ 21 ครูถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารเข้ามาอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้เปลี่ยนไปจากระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) โดยครูผู้สอนจำเป็นพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้คนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และคิดเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ การดูแล รักษา การพัฒนา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และยังยืน ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับนานาชาติและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) โดยการเรียนรู้ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 56 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด บุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูจะต้องมีความสามารถในการ

จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในแผนปฏิบัติงาน ประจำปี พ.ศ. 2563 ไว้อย่างชัดเจนว่า ให้มีส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการ เช่น สะเต็มศึกษา (STEM Education) การสอน Coding จิตศึกษา PBL, PLC (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21, 2562)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูซึ่งมีบทบาทและมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาต่อไป

3.2 ได้โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสาร สรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จากทั้ง 56 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,130 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 326 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) โดยผู้วิจัยได้ทำการ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และได้กำหนดน้ำหนักคะแนนตามวิธีของ Likert (1967) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.233 - 0.902 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.948 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.205 - 0.840 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.958

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยศึกษาผลการปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 6 คน มาสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จากด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และจัดทำรูปแบบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ

ครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบยืนยันโปรแกรม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ สะเต็มศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้	3.93	0.28	มาก	4.53	0.36	มากที่สุด
2. ด้านทักษะ	3.87	0.33	มาก	4.55	0.26	มากที่สุด
3. ด้านคุณลักษณะ	3.89	0.31	มาก	4.52	0.28	มากที่สุด
รวม	3.90	0.31	มาก	4.53	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะ ส่วนความต้องการความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ และด้านความรู้

5.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ 5)การวัดและประเมินผล ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมฯ แบ่งออก 3 โมดูล(Module) ได้แก่ โมดูลที่ 1 ด้านความรู้ โมดูลที่ 2 ด้านทักษะ และโมดูลที่ 3 ด้านคุณลักษณะ ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน ความรู้ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะ ส่วน ความต้องการความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ และด้านความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของอาภรณ์ภูววิทย์พันธุ์ (2548) ที่ได้กล่าวไว้ว่า Competency เป็นความสามารถ หรือศักยภาพหรือสมรรถนะซึ่งเป็นตัวที่กำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมการแสดงออก เป็นการตอบ คำถามว่าทำอะไรที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จ(How) มากกว่าการตอบคำถามว่า อะไรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานคาดหวังหรือต้องการ(What) ทั้งนี้การกำหนด Competency จะแบ่ง ออกเป็น 3 มุมมอง คือ 1)ความรู้(Knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกส่งสมมาจากการศึกษา 2) ทักษะ(Skills) หมายถึง สิ่งที่จะต้องพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อฝึกการ ปฏิบัติให้เกิดทักษะนั้นขึ้นมา 3)คุณลักษณะส่วนบุคคล(Attributes) หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติ ทักษะ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬาลักษณ์ ไกรพล (2561) ซึ่งได้ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของครูผู้สอนตามแนวสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 และทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างสมรรถนะของครูผู้สอนตามแนวสะเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1)องค์ประกอบสมรรถนะ ของครูผู้สอนตามแนวสะเต็มศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้าน คุณลักษณะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบคือ 0.26, 0.27 และ 0.28 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์คะแนน องค์ประกอบระหว่าง 0.01 ถึง 0.26 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 42.15 ที่องศาแห่งความเป็นอิสระ เท่ากับ 49 ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.75 ส่วนดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ในระดับดี

ส่วนดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ(CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 และดัชนีค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า(RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผล ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมฯ แบ่งออก 3 โมดูล (Module) ได้แก่ โมดูลที่ 1 ด้านความรู้ โมดูลที่ 2 ด้านทักษะ และโมดูลที่ 3 ด้านคุณลักษณะ ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าโปรแกรม คือ ชุดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ 5)การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวัฒน์ จตุสุวรรณ์ (2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของลำยวน ไหวท่า (2562) ที่ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่าโปรแกรมฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1)หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2)จุดมุ่งหมายของของโปรแกรม 3)เนื้อหาของโปรแกรม 4)กระบวนการและวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย (1)กระบวนการเริ่มจากการประเมินก่อนการพัฒนา การพัฒนา และประเมินหลังการพัฒนา (2)วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) การสอนงานและระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การนิเทศติดตาม และการสัมมนาและศึกษาดูงาน 5)การวัดและประเมินผล พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานและแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่ได้จากการวิจัย

7.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนในเชิงนโยบายให้กับสถานศึกษา ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 บุคลากรควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยสร้างความตระหนักและจัดโปรแกรมฯ นี้ในโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาและเสริมทักษะให้กับบุคลากรครูในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

7.2.3 ควรใช้แผนพัฒนาตนเอง(ID Plan) ควบคู่กับโปรแกรมเสริมสร้างเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เพื่อให้ครูทราบถึงสมรรถนะของตนเอง สามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเป็นระยะและต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูมีความความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้วิธีในการพัฒนาที่แตกต่างและหลากหลายมากขึ้นเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาและหาวิธีการ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

7.3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลหรือการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านอื่นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

7.3.3 ควรมีการศึกษารูปแบบโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ในด้านอื่นๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในด้านพัฒนาการศึกษาต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

จุฬาลักษณ์ ไกรพล. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของครูผู้สอนตามแนวสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. 6(2). 29-44.

- ลำยวน ไวกา. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**. 14(1). 109-121
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท ตาตา ปับลิเคชั่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). **ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (2563). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2563. จาก <https://drive.google.com/file/d/1lMtG-sfmF1fqeBAB6aUoiQ5MuXhsEPFZ/view>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). **การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสารคาม.
- อาภรณ์ ภูวพิณพันธุ์. (2548). **Competency dictionary**. กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607 – 610.
- Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. **Attitude Theory and Measurement**. New York : Wiley & Son.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พรวิทย์ จันทศิริสิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธะวา คามดิษฐ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยธิดา ปัญญา ที่ได้กรุณา ถ่ายทอดความรู้แนวคิด วิธีการ คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวและกัลยาณมิตรทุกท่านที่ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ห่วงใยและเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงอย่าง สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอมอบประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และครูบาอาจารย์ ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21*

GUIDELINES FOR DEVELOPING EARLY CHILDHOOD STUDENTS' POTENTIAL OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 IN THE 21ST CENTURY

มีชัย ศรีคุณ¹

Meechai Srikoorn¹

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น¹

Western University, Thailand.¹

Email : Mechai_2508@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน
ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัด
สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่า
ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพ
นักเรียนปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินผล
ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านอาคารสถานที่ ด้านการมีส่วนร่วมและด้านเนื้อหาของหลักสูตร
ตามลำดับ 2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มี เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์บริหาร ต่างกันมีความ
คิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารที่มีอายุต่างก็มี
ความคิดเห็นแตกต่างกัน

คำหลัก : 1. การพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัย 2. ศตวรรษที่ 21 3. ผู้บริหารโรงเรียน

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study and compare the opinions of school administrators towards the guidelines for developing early childhood student potential of school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1 in the 21st century. The sample group was the School Administrators under the Office of Ubon Ratchathani Elementary Education Area 1, 165 people. The tool was a questionnaire. The data were analyzed by computer processing for percentage, mean, standard deviation, t - test and F-test.

The research results were as follow: 1. the opinions of the school administrators on the guidelines for developing early childhood students' potential the overall level is at a high level. Sort the average from highest to lowest is the evaluation aspect. for teachers and educational personnel building participation aspect and the content of the course, respectively. 2. School administrators with gender, education level Executive experience. They have different opinions on the approach to developing early childhood students' potential. No different the executives of different ages had different opinions.

Keywords : 1. Potential Development of Early Childhood Students 2. 21st Century
3. School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาระดับปฐมวัยถือเป็นรากฐานสำคัญของการปลูกฝังและเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องตระหนักและให้ความสำคัญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) และแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2560-2564) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญต่อการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน และกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายให้มีการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยได้ปรับปรุงและได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดนำหลักสูตรฉบับนี้ไปใช้ลงสู่การปฏิบัติ

เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป โดยมีหลักการคือเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพภายใต้หลักการสำคัญ คือ 1)ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน 2)ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3)ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ 4)จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข และ 5)สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นอย่างมาก โดยได้บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาภาคบังคับเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาและการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) เด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในอนาคต จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพต้องเป็นการศึกษาเพื่ออบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็น ต้องการรับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มีจุดมุ่งหมายและเจตนารมณ์เพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 6 ปี ให้มีพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย

ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติบนหลักการที่ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ โดยมีจุดหมายเป็นภาพอนาคตที่ต้องการคือให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) เด็กปฐมวัยสมองจะเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก สมองของเด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งปริมาณ เส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อสารเคมีในสมอง รวมทั้งรอยหยักที่พื้นผิวสมองซึ่งล้วนส่งผลต่อสติปัญญาและความฉลาดของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาและการกระตุ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้องจะช่วยพัฒนาเซลล์สมอง เจตคติต่อการเรียนรู้และวางพื้นฐานของการเรียนรู้ช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2549)

ช่วงปฐมวัย (อายุ 0 – ก่อน 6 ปีบริบูรณ์) ถือเป็นช่วงวัยแห่งการเจริญเติบโตที่สำคัญที่สุดของชีวิตเพราะพัฒนาการทุกๆ ด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ภาษา จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์จะสามารถเจริญเติบโตและพัฒนาได้มากที่สุดในช่วงดังกล่าว อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาในช่วงวัยอื่นๆ ของชีวิตต่อไป ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวโดยการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการปฏิรูปประเทศ และนโยบายรัฐบาล โดยเป้าหมายและแนวทางต่างๆ ได้ถูกถ่ายทอดสู่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความก้าวหน้าในหลายด้านโดยเฉพาะการดูแลหญิงตั้งครรภ์และการเข้าถึงการศึกษาในระดับปฐมวัย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในหลายมิติต่างๆ ยังไม่บรรลุเป้าหมายในภาพรวมเท่าที่ควร เช่น คุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ด้านการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยประกอบด้านอื่นๆ อีกมากมาย เช่นการกำหนดและการแปลงนโยบาย การนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ และพัฒนาระบบสนับสนุนอื่นๆ ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในเรื่องการเกิดที่ลดลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูของครอบครัวไทย ด้วยเหตุผลหลายประการข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี

เขต 1 ว่ามีแนวความคิดและหลักการอย่างไรต่อแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ตัวเองเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นอยู่ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศนำเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีในภาพรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 การศึกษาทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21

3.2 ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 291 โรงเรียนๆ ละ 1 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 291 คน กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 165 คน ได้มาจากการเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จาก

การทดสอบแบบสอบถามทั้งชุดได้ค่าแอลฟา 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูลทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

5. ผลการวิจัย

5.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านอาคารสถานที่	3.83	0.764	มาก	3
2. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	3.74	0.880	มาก	5
3. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา	3.98	0.831	มาก	2
4. ด้านการมีส่วนร่วม	3.81	0.768	มาก	4
5. ด้านการประเมินผล	4.14	0.671	มาก	1
รวม	3.77	0.802	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผล ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านอาคารสถานที่ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านเนื้อหาของหลักสูตร เมื่อพิจารณารายด้านมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีมีสภาพแวดล้อมที่ดี รองลงมาคือ มีสว่างไสวเพียงพอ ไม่จำเจเกินไปเพราะจะทำให้เกิดความร้อน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีระบบความปลอดภัยที่สูง ขึ้นติดตั้งกล้องระบบวงจรปิด

2. ด้านเนื้อหาหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็ก รองลงมาคือ เป็นสิ่งที่เด็กสนใจ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

3. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูประจำชั้นและผู้ช่วยครูประจำชั้นต้องมีการพัฒนาตนเองด้าน

ความรู้ในการจัดการเรียนเด็กปฐมวัยอยู่เสมอ รองลงมาคือ มีสามารถปรับตัวเข้ากับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้ช่วยครูประจำชั้นต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

4. ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับรู้ในโครงสร้างและกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็กระดับปฐมวัย รองลงมาคือ โรงเรียนสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบถึงข้อมูลส่วนบุคคลของครูประจำชั้นและผู้ช่วยครูประจำชั้น พอสังเขป

5. ด้านการประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี รองลงมาคือ มีการบันทึกพฤติกรรมของเด็กอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการบันทึกพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นระบบ

5.2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามเพศ พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามอายุพบว่า ในด้านการมีส่วนร่วมค่า Sig เท่ากับ 0.037 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าผู้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Least - Significant Different(LSD)

5.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามประสบการณ์บริหารพบว่าความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญในการที่จะบริหารจัดการทุกด้านในการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัย ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญ เช่นงบประมาณ บุคลากรต้องมีคุณสมบัติตรงตามคุณลักษณะของครูผู้สอน และครูผู้ช่วย ซึ่งบุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่จะอยู่ใกล้ชิดกับเด็กปฐมวัยด้านอาคารสถานที่ต้องสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และมีสภาพแวดล้อมที่ดีด้านเนื้อหาหลักสูตร ต้องสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีคุณวุฒิที่ตรงตามลักษณะหน้าที่และภาระงานด้านการมีส่วนร่วม ต้องดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในได้มากที่สุด ด้านการประเมินผลต้องมีการประเมินผลเป็นระยะๆ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับการศึกษาของ จงรัก จันทร์ขาว และศิลปชัย สุวรรณมณี (2560) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1)การศึกษาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2)การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสอดคล้องกับการศึกษาของสุรีย์พร ศรีสมบุญ (2558) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็กตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมครูมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูมีการรับรู้อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรรองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านบุคลากร 2) บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านการประเมินผลด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านอาคารสถานที่ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยผู้ศึกษาจะได้นำประเด็นที่ได้จากการศึกษาไปอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านการประเมินผล ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชร จิวพัฒนกุล (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยผลการวิจัยพบว่าแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยจากคะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ซึ่งมีคะแนนเต็ม 93 คะแนน มีเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 1) เด็กในช่วงอายุ 3.0–3.11 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 51 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 51 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 52 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย 2) เด็กในช่วงอายุ 4.0–4.11 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 63 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 62 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 63 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย 3) เด็กในช่วงอายุ 5.0–6.0 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 71 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 70 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 73 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Chapman and Burchfield (1992) ได้ศึกษาความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทของพวกเขในการปรับปรุงและพัฒนาการ

แสดงออกในเชิงวิชาการของนักเรียน พบว่าผู้บริหารมีความเชื่อว่ากิจกรรม 3 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อการติดตามและนิเทศการสอนการจัดการในโรงเรียนและความสัมพันธ์กับชุมชน มีผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาการแสดงออกของนักเรียนในเชิงวิชาการและสอดคล้องกับการศึกษาของ Hanushek and Rivkin (2006) ได้ศึกษาการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้นโดยทำการยืนยันปัจจัยที่ครูประสบผลสำเร็จในห้องเรียนเพราะความสำคัญและคุณภาพของครูเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของนักเรียน มีการบันทึกผลการเรียนของนักเรียนและมีการแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนเพื่อให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น

3) ด้านอาคารสถานที่ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Kate (2007) ได้ศึกษาผลที่ได้รับจากการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีสภาพ คล้ายบ้าน นักเรียน มีความตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านวินัย เพราะสนองตอบตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนดีขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่

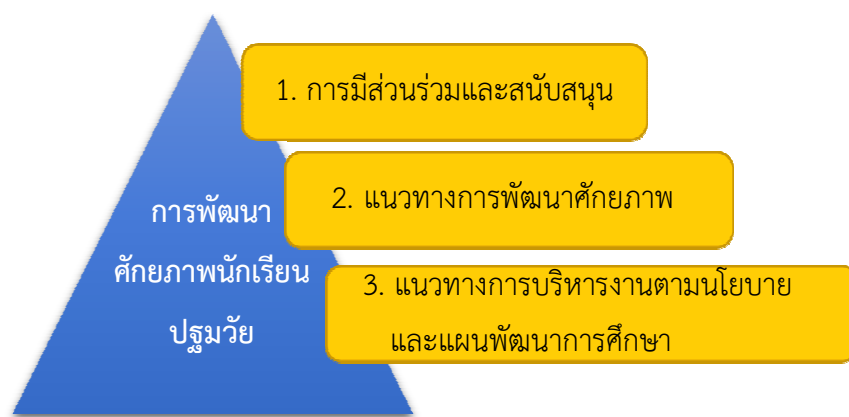
4) ด้านการมีส่วนร่วม ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Jerry (1996) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรขณะเดียวกันได้แต่งตั้งคณะกรรมการเช่นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและการนิเทศการศึกษาเพื่อดำเนินการพัฒนากลยุทธ์ต่อไปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการการศึกษาปฐมวัยถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งต่อสถานศึกษาผู้บริหารและครูผู้สอนการศึกษาปฐมวัยจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้านคือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจด้านสังคม และด้านสติปัญญา ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนการศึกษาปฐมวัยสามารถนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ได้อย่างถูกต้องโดยจัดทำแผนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก ด้านสื่อการเรียนการสอนครูผู้สอนการศึกษาปฐมวัยควรจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอความต้องการในการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมและการจดบันทึกขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบติดตามผลการใช้หลักสูตรของครูผู้สอนการศึกษาปฐมวัยและพัฒนากิจการด้วยวิธีการสังเกตการสอน

การสนทนาและการตรวจเอกสารธุรการในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหา โดยให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

5) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรีย์พร ศรีสมบูรณ์ (2558) ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูผู้ดูแลเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามการรับรู้ของ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ในภาพรวม ครูมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูมีการรับรู้ในระดับ มากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรรองลงมาคือ ด้านการ มีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านส่งเสริม เครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านบุคลากร 2) บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการรับรู้ของ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่เป็น ประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และขยายผลองค์ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพอื่นๆ ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน

จากภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1)การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนและการประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และมีการประสานความร่วมมือที่สามารถพัฒนาพัฒนาศักยภาพของนักเรียนปฐมวัยให้สูงขึ้น 2)แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนทางการเรียน และแบบวัดทักษะที่มีเหมาะสมมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน 3)แนวทางการบริหารงานตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัย การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีการควบคุมและกำกับดูแลการศึกษาระดับปฐมวัยและมีการกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อให้เด็กนักเรียนปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้ตามมาตรฐาน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในศตวรรษที่ 21 ไปบูรณาการกับการบริหารโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านอาคารสถานที่ต้องสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ด้านเนื้อหาหลักสูตร ต้องสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีคุณวุฒิที่ตรงตามลักษณะหน้าที่และภาระ ด้านการมีส่วนร่วม ต้องดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในได้มากที่สุด ด้านการประเมินผลต้องมีการประเมินผลเป็นระยะๆ ดังนั้น ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรรนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพนักเรียนปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

8.3.2 ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนานักเรียนปฐมวัย สู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- _____. (2560). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี).** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จงรัก จันทรขาว และศิลปชัย สุวรรณมณี. (2560). **การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พัชร จิวพัฒน์กุล. (2559). **การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย.** สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุรีย์พร ศรีสมบูรณ์. (2558). **บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาทม จังหวัดน่านบุรี.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- Hanushek and Rivkin. (2006). The Role of Cognitive Skills in Economic Development. **Journal of Economic Literature.** 46(3). 607–68.
- Jerry, E. (1996). A Process for Effective Graphic Design Curriculum Development. **Dissertation Abstract International.** 11(4). 4254–A.
- Kate, M. (2007). **Social and academic benefits of looping primary grade students.** Retrieved 14 October 2015. From <http://www.sciencedirect.com/science?ob=ArticleUR&=>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษาที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้แนวคิด วิธีการ คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวและกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ห่วงใยและเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระทัยของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่*
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND WORK EFFICIENCY OF THE NEW ERA MAYOR

พรเทพ โฆษิตาราวุธ¹

Phorntep Kositworawut¹

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น¹

The Eastern University of Management and Technology, Thailand.¹

Email : Pontepkosit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่ 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ และ 3) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการการเมือง คณะกรรมการชุมชน พนักงานลูกจ้างของเทศบาล รวมทั้งสิ้น 276 คน ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมของนายกเทศมนตรียุคใหม่พบว่า อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน นายกเทศมนตรีมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. ประสิทธิภาพของการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมอาชีพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงาน พบว่ามีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำสูงในทิศทางเดียวกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันที่ .723

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. ประสิทธิผลการทำงาน 3. นายกเทศมนตรียุคใหม่

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study transformational leadership of the new era mayor, 2) to compare the level of effectiveness of transformational leadership of the new era mayor, and 3) to study the relationship between transformational leadership and work efficiency of the new era mayor. There were a sample of 276 was drawn based on purposive sampling. The tool using in this research was a questionnaire. The statistics using in the research consisted of percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation was for hypothesis testing.

The research findings revealed that; 1. the transformational leadership of the new era mayor was at high level overall; when considering in each aspect, it found that the maximum mean score was inspiration, followed by individualized consideration, intellectual stimulation and the lower mean score was idealized influence. 2. Work efficiency of the new era mayor was at middle level overall; when considering in each aspect, it found that the maximum mean score was budget management, followed by environmental, tax concept and the lower mean score was promotion of supplementary occupations. 3. The levels of transformational leadership and work effectiveness were significant at the 0.01 level which are consistent with the assumptions established. Pearson product moment correlation coefficient at the .723 level.

Keywords : 1. Transformational Leadership 2. Effectiveness 3. New Era Mayor

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ระบบการเมืองไทยปรากฏแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยตลอดมา เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสการเมืองโลก นอกจากนั้นการปรับตัวให้มีประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้นก็เป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กันไปด้วยเพื่อรองรับการแข่งขันในด้านต่างๆกับประเทศอื่นๆ ผู้นำหรือผู้บริหารรุ่นใหม่เป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้แสดงหรือสนับสนุนบทบาททางการเมือง ขณะที่สภาพสังคมปัจจุบันที่มีขนาดใหญ่ หลากหลาย ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก “ผู้นำ” แบบเดิมของไทยไม่สามารถแสดงบทบาททางการเมืองให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การเมืองไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยาลัยการเมือง

การปกครอง, 2564) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาผู้นำทุกระดับจึงเป็นภารกิจสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งจะเป็นทรัพยากรสำคัญ และจะเติบโตเป็นผู้นำรุ่นใหม่ในอนาคต ประเด็นที่ต้องตระหนักคือการสร้าง “ผู้นำรุ่นใหม่” เพื่อให้เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง(agent of change) มีศักยภาพในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืน และทันกับกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจำกัดด้วยโครงข่ายการสื่อสารที่ก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว(Ikujiro Nonaka, 2015)

ในการบริหารจัดการองค์กรนั้น ผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์การในภาครัฐ ภาคเอกชน และเป็นองค์การระดับชาติ หรือ องค์การระดับท้องถิ่นผู้นำหรือภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ บุคลิก และคุณลักษณะที่ดีของผู้นำ ได้แก่ การมีความรู้ดี มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการถ่ายทอด ระบุภาพในอนาคตที่ดีกว่าสภาพปัจจุบัน สร้างความใฝ่ฝันและจูงใจให้กับผู้ตามในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนด เป็นบุคคลที่มีความกล้าเสี่ยง กล้าได้กล้าเสีย กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการรับรู้ต่อสถานการณ์เร็ว รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก และความต้องการของผู้ตามได้รวดเร็ว และสามารถสนองตอบต่อความต้องการเหล่านั้นได้อย่างทันสถานการณ์ มีพฤติกรรมแปลกใหม่ไม่เป็นไปตามกระแสหลัก เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน และแก้ไขอย่างมีอิสระ ยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน มีคุณธรรม ย่อมเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถบังคับบัญชาให้เกิดการยอมรับ ไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิผลได้

ภาวะผู้นำย่อมจะมีผลต่อประสิทธิผลของการทำงานนายกเทศมนตรีซึ่งเป็นประธานเทศบาลนั้นจึงจะต้องลักษณะของผู้นำที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของคนส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความเป็นประชาธิปไตย ผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้อย่างเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยใช้ภาวะความเป็นผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้รอดพ้นจากลักษณะปัญหาทางสังคมทั้งหลาย รวมทั้งต้องมีวิสัยทัศน์ในการนำเสนอสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นกับสังคมท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะในภาวะของความเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน และรวดเร็วในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและบรรลุตามเป้าหมายขององค์การกำหนดไว้ และคาดหวังว่า ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่อยู่ในระดับมาก
- 3.2 ประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการทำงานมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ได้ทราบระดับผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่
- 4.2 ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่
- 4.3 กระตุ้นให้นายกเทศมนตรียุคใหม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อนำมาพัฒนาการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรและผู้ร่วมงานกับเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ข้าราชการการเมือง คณะกรรมการชุมชน พนักงานและลูกจ้างของเทศบาลนครอุบลราชธานีจำนวน 276 คน กลุ่มเป้าหมายในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) จากผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนครอุบลราชธานี ได้แก่ ข้าราชการการเมือง คณะกรรมการชุมชน พนักงานและลูกจ้างของเทศบาลนครอุบลราชธานี รวม 276 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1)ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล 2)ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง รวมจำนวนทั้งสิ้น 276 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดย 1)การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเพื่อให้ทราบลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิง

พรรณนา โดยคำนวณจากค่าร้อยละ ค่าความถี่ 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ร้อยละของความคิดเห็น			$\bar{X}$	S.D.
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ		
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	69.85	17.20	10.14	3.82	0.70
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	70.67	18.44	10.58	3.93	0.74
3. การกระตุ้นทางปัญญา	70.34	18.22	11.26	3.88	0.73
4. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	70.30	18.62	11.50	3.91	0.72
รวม	70.29	18.12	10.87	3.89	0.72

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.89$)และเมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระดับ พบว่า การปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 70.29 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 18.12 และระดับต่ำ ร้อยละ 10.87 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่อยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ และส่วนน้อยจะประเมินให้คะแนนระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

6.1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นรายข้อ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 7 ประเด็น และระดับปานกลาง 4 ประเด็น ส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล($\bar{X}=4.22$) รองลงมาคือ นายกเทศมนตรียุคใหม่กล้า

ตัดสินใจทำสิ่งใหม่ๆ แม้ว่าคนอื่นอาจไม่เห็นด้วย($\bar{X}=4.14$) นายกเทศมนตรียุคใหม่มักทำอะไรในสิ่งที่คนทั่วไปคิดไม่ถึง($\bar{X}=4.12$) สำหรับประเด็นที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด มีดังนี้ นายกเทศมนตรียุคใหม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน($\bar{X}=3.41$) นายกเทศมนตรียุคใหม่ได้รับการยกย่อง ศรัทธา และไว้วางใจของผู้ร่วมงาน($\bar{X}=3.41$) และนายกเทศมนตรียุคใหม่ มีศีลธรรมจริยธรรมสูง($\bar{X}=3.32$)

6.1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง($\bar{X}=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกประเด็นคำถามมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงทั้งหมด ส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 3 ประเด็น คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่จริงจังต่อการทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน($\bar{X}=4.00$) นายกเทศมนตรียุคใหม่พูดคุยกับผู้ร่วมงานอย่างเป็นกันเอง($\bar{X}=4.00$) นายกเทศมนตรีทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีทางแก้ไขได้($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ นายกเทศมนตรียุคใหม่ อธิบายเป้าหมายการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน($\bar{X}=3.95$) ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่แสดงความชื่นชมกับผู้ทำงานดีเสมอ($\bar{X}=3.77$)

6.1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นคำถามมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงทั้งหมด 8 ประเด็น คำถามที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมี 3 ประเด็น ส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ระดับ คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่เน้นให้ลูกน้องใช้สติปัญญาในการเอาชนะอุปสรรคปัญหาในการทำงาน($\bar{X}=4.23$) รองลงมา คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่โน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานใช้เหตุผลในการจัดการปัญหาขององค์กร($\bar{X}=4.15$) นายกเทศมนตรียุคใหม่ทำให้ผู้ร่วมงานคิดว่ามีเรื่องอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้องก่อนลงมือทำงาน($\bar{X}=4.13$) สำหรับประเด็นที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย($\bar{X}=3.50$)

6.1.4 ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีคะแนนอยู่ในระดับสูง 11 ประเด็น และระดับปานกลาง 2 ประเด็น ส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่ทำให้ผู้ร่วมงานมีความรักใคร่ปรองดอง($\bar{X}=4.04$) รองลงมาคือ นายกเทศมนตรียุคใหม่มองออกว่าผู้ร่วมงานมีความถนัดและความสามารถในการทำงาน($\bar{X}=4.03$) และนายกเทศมนตรียุคใหม่ให้การช่วยเหลือหรือแนะนำหากมีปัญหา($\bar{X}=4.01$) ส่วนคะแนนต่ำสุด 2 ประเด็น คือ นายกเทศมนตรียุคใหม่ทำหลายวิธีเพื่อให้ลูกน้องได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้น($\bar{X}=3.66$) และนายกเทศมนตรียุคใหม่สามารถพูดคุยกับผู้ร่วมงานเมื่อมีปัญหาอย่างเปิดอกได้($\bar{X}=3.66$)

6.2 ระดับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.63$) เมื่อพิจารณาประสิทธิผลในการทำงานใน 3 ระดับ พบว่าการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ มีประสิทธิผลในการทำงานอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 82.20 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 13.20 และระดับต่ำ ร้อยละ 02.80 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาประสิทธิผลการทำงาน เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ($\bar{X}=3.94$) รองลงมา คือ ด้านการจัดเก็บภาษี($\bar{X}=3.62$) ด้านสิ่งแวดล้อม($\bar{X}=3.61$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมอาชีพ($\bar{X}=3.36$)

6.2.1 ด้านการจัดเก็บภาษี พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.61$) ประเด็นคำถามมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ บุคลากรของเทศบาลนครอุบลราชธานี มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถในการจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย($\bar{X}=3.69$) ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรของเทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถอธิบายเป้าหมายได้อย่างชัดเจนให้กับประชาชนเข้าใจถึงการจัดเก็บภาษี($\bar{X}=3.40$)

6.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.62$) ประเด็นคำถามมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง มี 2 ประเด็น ประเด็นคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ในประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดคือ เทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลทิ้งขยะและสามารถสร้างความสะอาดในเขตเทศบาลได้มากขึ้น($\bar{X}=3.97$) รองลงมา คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ($\bar{X}=3.88$) เทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เป็นอย่างดี($\bar{X}=3.57$) และประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีสามารถจัดหาปรับปรุงแหล่งน้ำจนสามารถให้ประโยชน์เพื่อการเกษตร การเลี้ยงปลา เพื่อการบริโภค และจำหน่าย($\bar{X}=3.29$)

6.2.3 ด้านการส่งเสริมอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.46$) ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมี 1 ประเด็น คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี มีอาชีพและรายได้เพียงพอ โดยร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อย($\bar{X}=3.74$) รองลงมาคือ ประเด็นที่เทศบาลนครอุบลราชธานีมีแนวทางการพัฒนาฝีมือแรงงานและอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานีจนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรม($\bar{X}=3.32$) และเทศบาลนครอุบลราชธานี ได้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรเป็นประจำทุกปีและนำออกสู่ตลาดภายนอกเทศบาลได้($\bar{X}=3.19$)

6.2.4 ด้านการบริหารงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.94$) ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงมี 5 ประเด็น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด คือ เทศบาลได้มีการวางแผนและกำหนดวงเงินงบประมาณในการใช้จ่ายเป็นประจำทุกปี ($\bar{X}=4.34$) รองลงมาคือ เทศบาลมีการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีให้สภาเทศบาล 2 ครั้งตามระเบียบ ($\bar{X}=4.18$) เทศบาลได้ทำเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีล่วงหน้า และสอดคล้องกับภารกิจเสมอ ($\bar{X}=4.09$) เทศบาลมีการวางระบบควบคุมงบประมาณทุกขั้นตอน เช่น การวางแผน การควบคุม และการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณเป็นประจำทุกปี ($\bar{X}=3.60$) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เทศบาลมีข้อมูลข่าวสารเสนอแนะด้านงบประมาณที่เพียงพอและถูกต้องสำหรับการบริหารงบประมาณของหน่วยงานสม่ำเสมอ ($\bar{X}=3.48$)

6.3 การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ ผลการทดสอบพบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์สูงในทิศทางเดียวกันและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการบริหารงบประมาณ ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมอาชีพ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีภาวะผู้นำสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านกระตุ้นทางปัญญา และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านายกเทศมนตรียุคใหม่มีภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลในระดับสูง ทั้งนี้เพราะว่า 1) ภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจ นายกเทศมนตรียุคใหม่ได้เป็นแบบอย่างที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นในการทำงาน โดยการพูดคุยสร้างความเป็นกันเอง และให้ความเชื่อมั่นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานนั้นสามารถแก้ไขได้ 2) ภาวะผู้นำในด้านปัจเจกบุคคล นายกเทศมนตรียุคใหม่เน้นให้ผู้ร่วมงานมีความรักใคร่สามัคคีปรองดอง เพราะการทำงานในองค์กรนั้นต้องทำงานเป็นทีม เมื่อผู้ร่วมงานทำงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ผู้นำเป็นผู้มีความฉลาดรู้จักคน รู้จักงาน รู้จักการใช้คนให้เหมาะกับงาน และตามความถนัดของผู้ร่วมงานคนนั้น เมื่อมีปัญหาผู้นำจะเข้าไปช่วยเหลือแนะนำพูดคุยกับผู้ร่วมงานอย่างเป็นกันเอง 3) ภาวะผู้นำในการกระตุ้นปัญญา นายกเทศมนตรียุคใหม่เน้นให้ผู้ร่วมงานใช้สติปัญญาในการเอาชนะอุปสรรคของปัญหาที่เกิดขึ้น โน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานใช้เหตุผลในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น

ในองค์กร แนะนำวิธีการทำงานว่าต้องจัดลำดับความสำคัญของงานว่าอย่างไรควรทำก่อน สิ่งไหนควรทำหลัง ให้มีการวางแผนในการทำงาน 4) ภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ นายกเทศมนตรียุคใหม่ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารงาน เป็นคนกล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่คนอื่นคิดไม่ถึง แม้จะโดนวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น กระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุสู่เป้าหมาย ข้อเสนอแนะ การศึกษาครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งให้คะแนนนายกเทศมนตรียุคใหม่ระดับปานกลาง ในหัวข้อการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน การได้รับการยกย่อง ศรัทธา และไว้วางใจ การมีศีลธรรมและจริยธรรม การสอนงานที่นายกเทศมนตรียุคใหม่รู้ให้กับผู้ร่วมงาน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย มีความสามารถที่ทำให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน สามารถพูดคุยกับผู้ร่วมงานเมื่อมีปัญหาอย่างเปิดอกได้ และนายกเทศมนตรียุคใหม่ทำหลายวิธีเพื่อให้ผู้ร่วมงานได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นถึงผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนี้ มีความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้วยบุคลิกส่วนตัวนายกเทศมนตรียุคใหม่ เป็นคนพูดจาตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม พูดเสียงดัง แต่เป็นคนที่ใจดี มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อลูกน้อง เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง เมื่อมั่นใจว่าทำได้ ทำแล้วดีขึ้นกว่าเดิม แม้คนอื่นไม่เห็นด้วย แม้คนอื่นไม่เคยทำ แม้คนอื่นไม่กล้าทำ แต่ผู้นำคนนี้จะทำ ทำให้ผู้ร่วมงานกลุ่มหนึ่งเกิดความไม่ไว้วางใจ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่หวาดระแวง ไม่คุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน แต่จะคุ้นเคยกับสิ่งที่เคยทำ หากทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ และไม่ทำในสิ่งที่คนอื่นทำ จะเกิดความไม่ไว้วางใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีประภา ผิวเงิน (2557) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนครโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกชน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา และสอดคล้องกับ ปณิสรา ตรีศรี (2559) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ

7.2 ระดับประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ จากการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงเพียง 1 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ เป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีประสิทธิภาพของการทำงานมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านสิ่งแวดล้อม และ

ด้านการส่งเสริมอาชีพ 1)ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่าประเด็นที่มีคะแนนสูงสุดคือ ผู้บริหารได้มีการวางแผนและกำหนดวงเงินประมาณในการใช้จ่ายเป็นประจำทุกปี แสดงให้เห็นว่าผู้นำได้มีการวางแผนเกี่ยวกับงบประมาณในการใช้จ่ายของเทศบาลนครอุบลราชธานีเป็นประจำทุกปีอย่างรัดกุม และรอบคอบส่งผลให้การบริหารจัดการเรื่องงบประมาณไม่มีปัญหา และเทศบาลนครอุบลราชธานีได้มีการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีให้สภาเทศบาลทราบตามระเบียบ 2)ด้านการจัดเก็บภาษี พบว่า ประเด็นที่มีคะแนนสูงสุด คือ เทศบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย บุคลากรของเทศบาลมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถในการจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่าบุคลากรในหน่วยงานมีทักษะ มีความรู้ ความสามารถอธิบายให้ประชาชนเข้าใจการจัดเก็บภาษี ทำให้องค์การสามารถจัดเก็บภาษีได้ครบตามจำนวนเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3)ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าประเด็นที่มีคะแนนสูงสุด คือ เทศบาลสามารถทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลทั้งชายและสามารถสร้างความสะอาดในเขตเทศบาลได้มากขึ้น แสดงให้เห็นถึงเทศบาลได้ให้ความสำคัญกับเรื่องขยะ และเรื่องความสะอาดอย่างจริงจัง และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ การร่วมมือ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกคนที่ทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะ ทำให้เมืองในเขตเทศบาลทั้งตามอาคารบ้านเรือน ร้านค้า โรงเรียน ตลาด ถนนหนทาง มีความสะอาดเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่านมอง 4)สำหรับด้านการส่งเสริมอาชีพ พบว่าประเด็นที่มีคะแนนสูงสุด คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ส่วนมากมีอาชีพและมีรายได้เพียงพอ แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรียุคใหม่ที่ได้นำความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของชนในชุมชน นายกเทศมนตรียุคใหม่สื่อออกมาให้ผู้ร่วมงานได้เห็นว่า นายกเทศมนตรียุคใหม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการทำงานอย่างตั้งใจ และทุ่มเทเอาใจใส่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี มีอาชีพอย่างทั่วถึง และมีรายได้เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของประนอม แมนมาศวิหค (2559) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือ ด้านการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสอดคล้องกับ วรณภรณ์ สุดชนะ (2560) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ด้านการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะและพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น โดยภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอยู่ในระดับปานกลาง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านกระตุ้นทางปัญญา โดยสามารถทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 31.50 และยังสอดคล้องกับ มณีประภา ผิวเงิน (2557) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร พบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7.3 การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ ผลการทดสอบพบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์สูงในทิศทางเดียวกันและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการบริหารงบประมาณ ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การทำงานในองค์การนั้น องค์การจะมีประสิทธิผลหรือไม่ ต้องประกอบด้วยผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีสามารถเปลี่ยนแปลงให้บุคลากรขององค์การเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะสามารถนำความชำนาญจากการทำงานให้เกิดความคล่องตัวขึ้น และนำประสบการณ์ที่เกิดจากการทำงานมาแก้ไขปัญหาและคิดหาวิธีในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นอีก และกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีความเสียสละในการปฏิบัติงาน ทั้งผู้นำและผู้ร่วมงานจะต้องมีเป้าประสงค์ร่วมกันเพื่อความสำเร็จขององค์การ จึงจะทำให้้องค์การมีประสิทธิผล ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าในการทำงานนั้นแม้ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิดกล้าทำ เป็นนักบริหารรุ่นใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงให้องค์การดีขึ้น แต่การบริหารจัดการองค์การให้มีประสิทธิผลได้นั้น ต้องอาศัยผู้ร่วมงานจากทุกๆ ฝ่าย ทุกๆ คน โดยเฉพาะบุคลากรขององค์การ ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์การมีประสิทธิผล สอดคล้องกับ Leithwood, Jantzi & Femandez (1994) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสัมพันธ์กับความผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงของครู พฤติกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อครู มีผลกระทบต่อการปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนด้วย หากครูมีความผูกพัน มีความพึงพอใจ การปฏิบัติงานดี ส่งผลต่อนักเรียนนั่นเอง ดังนั้น หากจะถามว่าผู้บริหารมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์หรือไม่ก็อาจได้คำตอบว่ามีแต่ส่งผลกระทบทางอ้อมผ่านตัวแปรตัวอื่นๆ และมีผลทางบวกและความสัมพันธ์ด้วย ในการศึกษาภาวะผู้นำ พฤติกรรมผู้นำตั้งแต่กล่าวมา

ทั้งหมด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ซึ่ง Leithwood (1994) ได้สรุปว่า การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อการรับรู้ของครูที่เกี่ยวกับเงื่อนไขของโรงเรียน ความผูกพันการเรียนรู้ขององค์กร และพบอีกว่าในภาวะผู้นำหลายๆ รูปแบบที่ศึกษามา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมครูมากที่สุด Leithwood&Jantzi (2000) ได้เสนอแนะว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครู มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง

8. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยกระตุ้นให้นายกเทศมนตรียุคใหม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อนำมาพัฒนาการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรต่อไป นอกจากนี้นายกเทศมนตรียุคใหม่ ต้องถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปสู่ผู้ร่วมงาน และต้องสื่อให้ผู้ร่วมได้ได้กระตุ้นเพื่อปฏิบัติตาม และนายกเทศมนตรียุคใหม่ต้องใช้ภาวะผู้นำที่มีอยู่สร้างศักยภาพบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะใช้ประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและหาทางป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นกับองค์กรในอนาคต นายกเทศมนตรียุคใหม่ต้องสร้างขวัญและกำลังใจเกิดขึ้นกับบุคลากรในเทศบาลทุกคน ต้องสื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับความยุติธรรม เมื่อทุกคนมีความรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา ทำให้มีขวัญกำลังใจ จะเคารพศรัทธา ไว้วางใจต่อผู้นำ จะทำงานอย่างทุ่มเท เต็มตามความสามารถ ส่งผลให้เทศบาลมีประสิทธิภาพ ประชาชนอยู่ดี มีความสุขกันถ้วนหน้า

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ควรให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน ผู้นำต้องมีศีลธรรม จริยธรรมสูง ต้องได้รับการยกย่อง ศรัทธาและไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน เมื่อผู้ร่วมงานเกิดความศรัทธาและไว้วางใจในตัวผู้นำ ทำให้ผู้ร่วมงานมีความเต็มใจและมีความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงานด้วย ก็ทำงานอย่างมีขวัญและกำลังใจ นำไปสู่ประสิทธิภาพขององค์กร

9.1.2 ควรให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการแสดงความชื่นชมกับผู้ร่วมงานที่ทำงานได้ดี เพราะการชื่นชมเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้ทำงาน เป็นการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานอยากทำงาน และทำให้ผู้ร่วมงานมีความเคารพ ศรัทธา มีความไว้วางใจต่อผู้นำ

9.1.3 ควรให้ความสำคัญกับการกระตุ้นทางปัญญา ด้วยการถ่ายทอดสิ่งใหม่ๆ ในการทำงานให้ลูกน้องได้เข้าใจอย่างละเอียดถูกต้อง และเปิดโอกาสให้ลูกน้องได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการทำงาน นอกจากนี้ผู้นำต้องมีความสามารถทำให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน และต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ร่วมงานเห็นว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีทางแก้ไขได้ แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมายก็ตาม

9.1.4 ควรให้ความสำคัญกับค่านึงถึงปัจเจกบุคคล ด้วยการสื่อให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึก ว่าตัวเขามีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เมื่อผู้ร่วมงานมีปัญหาสามารถเข้ามาคุย มาขอคำปรึกษาได้อย่างเป็นกันเอง ไม่เกิดความรู้สึกกลัวหรือหวาดระแวง เมื่อได้เข้าขอคำปรึกษาแล้วเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย เกิดความรู้ที่รู้สึกรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงานด้วย ตลอดจนแสวงหาและหาแนวทางในการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้ผู้ร่วมงานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เป็นการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกรักและผูกพันต่อองค์กร

9.1.5 ในการปฏิบัติงานของเทศบาล ควรให้ความสำคัญในเรื่องบุคลากรของเทศบาล ต้องพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ บุคลากรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะในด้านการจัดเก็บภาษี และสามารถอธิบายเป้าหมายการจัดเก็บภาษีให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการเสียภาษี และเสียภาษีอย่างเต็มใจ ส่งผลทำให้การเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย

9.1.6 เทศบาลต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในเขตเทศบาล รู้จักอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ และจัดหาแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลา เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนและเป็นอาชีพเสริมให้กับชุมชน

9.1.7 ควรหาแนวทางการพัฒนาฝีมือแรงงานและอาชีพให้กับผู้มีรายได้น้อย จนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรมได้

9.1.8 ควรพัฒนาการปฏิบัติงานการวางระบบควบคุมในการบริหารงบประมาณในทุกขั้นตอน เช่น การวางแผน การจัดทำ การควบคุม และติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณเป็นประจำ ต้องมีการศึกษาข้อมูลสารสนเทศด้านงบประมาณเพื่อประกอบในการบริหาร

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 กระตุ้นให้นายกเทศมนตรียุคใหม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อนำมาพัฒนาการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การต่อไป

9.2.2 ในการปฏิบัติงานของเทศบาล ควรพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการจัดหาตลาดในการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในเขตเทศบาล รวมทั้งหาแนวทางเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือนโดยการพัฒนาฝีมือแรงงานและอาชีพ

9.2.3 ควรพัฒนาการปฏิบัติงาน กระตุ้นให้ประชาชนปรับปรุงรักษาสภาพแวดล้อมให้มากขึ้น จัดหาปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ เน้นให้ประชาชนรู้จักอนุรักษ์และปรับสภาพแวดล้อมชุมชนให้เป็นเมืองน่าอยู่

9.2.4 ควรให้ความสำคัญด้านพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะที่สามารถอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงหน้าที่ ที่ประชาชนต้องไปเสียภาษี เมื่อประชาชนเข้าใจสามารถจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย

9.2.5 ควรพัฒนาการปฏิบัติงานในการวางระบบควบคุมการบริหารงบประมาณในทุกขั้นตอน มีการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณเป็นประจำ และมีข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการบริหารงบประมาณอย่างถูกต้องอยู่เสมอ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรียุคใหม่ตามมุมมองของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบกับมุมมองของพนักงานจากการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกันหรือไม่

9.3.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการทำงานของนายกเทศมนตรียุคใหม่ แบบเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์ การสนทนา เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของข้อมูลเชิงลึก ได้ตรงตามที่ต้องการและทั่วถึง

10. เอกสารอ้างอิง

ปณิสรา ตรัสศรี. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- มณีประภา ผิวเงิน. (2557). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรรณปกรณ์ สุตคณา. (2560). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิทยาลัยการเมืองการปกครอง. (2564). **ผู้นำยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตย**. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2564. จาก <http://register.kpica.th/course/coursedetail/59>
- สุรชิน วิเศษลา. (2551). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- Ikujiro Nonaka, Prof. (2015). **A virtuous habit of making judgments and taking actions that serve the common good**. Retrieved 25 September 2021. From <http://bwww.cgu.edu/pages/1603.asp?EventID=114>
- Leithwood, K. (1994). The move toward transformational leadership. **Educational Leadership**. 49(5). 8-12.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2000). Transformational leadership: How principals can help reform school cultures. **School Effectiveness and School Improvement**. 1(4). 249-280.
- Leithwood, K, Jantzi, D., & Femandez, A. (1994). **Secondary school teachers' commitment to change: The contributions of transformational leadership**. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Atlanta, GA.

11. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์นที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยและขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกคนที่ให้ข้อมูลในระหว่างศึกษาวิจัย รวมทั้งเจ้าของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยได้นำมาค้นคว้าอ้างอิงในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น*

PARTICIPATION IN PROMOTING LEGAL KNOWLEDGE TO PEOPLE OF KHONKAEN PROVINCE

ไกรสร เดชสิมมา¹

Kraisorn Dessimma¹

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Faculty of Social Sciences and Humanities, North Eastern University, Thailand.¹

Email : Kraisorn.des@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน ด้านความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย ด้านบทบาทหน่วยงานท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ .676 และ .174 ตามลำดับ 3. แนวทางการพัฒนาควรสร้างกระบวนการหรือนโยบายเรื่องกฎหมายให้กับประชาชน โดยมีรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้ประชาชนที่ปฏิบัติตามกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในช่วยเหลือกรณีเกิดข้อพิพาท จัดอบรมและจัดทำคู่มือเกี่ยวกับความรู้เรื่องกฎหมายในชุมชน หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายในการปฏิบัติ โดยการปลูกฝังค่านิยมให้มีจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในความรู้เรื่องกฎหมายชุมชนและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. การส่งเสริม 3. กฎหมาย 4. ประชาชน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the participation in promoting legal knowledge to people in KhonKaen Province, 2) to study the factors influencing participation in promoting legal knowledge to people, and 3) to study the guidelines for the development of participation in the promotion of legal knowledge for people in KhonKaen province. The sample consisted of 400 people who had the right to vote in KhonKaen Province and 10 people who were interviewed by interviewees. The research tools including questionnaires and interview forms. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The qualitative data analysis used descriptive analysis.

The results showed that: 1. The level of participation in the promotion of legal knowledge to people in KhonKaen province, dependent variables in all aspects, found that a moderate level. 2. Factors Influencing Participation in Promoting Legal Knowledge to People in Khon Kaen Province Overall in all aspects, it was found that assistance from network partners. The role of local authorities. The predictor coefficients in raw scores were .676 and .174, respectively. 3. Development guidelines should create a legal process or policy for the people there is a campaign for people to participate in promoting knowledge of the law. For people who follow the law Listening to people's opinions in helping in case of disputes organize training and prepare a manual on legal knowledge in the community Government agencies come to provide knowledge about participation in promoting legal knowledge in practice by cultivating values of consciousness and raising awareness of community law knowledge and the benefits of legal participation.

Keywords : 1. Participation 2. Promotion 3. Law 4. Population

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ(United Nations' Sustainable Development Goals: SDGs) ว่าด้วยสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยกและความมีประสิทธิภาพของสถาบันในทุกระดับโดยมีการกำหนดเป้าประสงค์เพื่อไปสู่เป้าหมายโดยครอบคลุมหลายภาคส่วนในสังคมและเกี่ยวข้องกับกฎหมายและมาตรการทั้งภายในและระหว่างประเทศการส่งเสริมหลักการ

ปกครองภายใต้กฎหมายหรือหลักนิติธรรมและการประกันการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกระดับ การจัดให้ทุกคนมีอัตลักษณ์ทางกฎหมายและการส่งเสริมให้มีและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่วางอยู่บนฐานการไม่เลือกปฏิบัติมิใช่ส่วนต่อขยายของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษขององค์การสหประชาชาติได้วางกำหนดเวลาของการบรรลุผลสำเร็จไว้ที่ปี ค.ศ. 2015 ครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างเป็นการรวบรวมหลักการพื้นฐานที่สำคัญต่างๆ และจากการมุ่งหมายให้การพัฒนาเป็นไปในลักษณะองค์รวมมากที่สุดอย่างใดก็ตามสาระสำคัญของการบรรลุผลสำเร็จคือ การสร้างสังคมที่ทุกคนได้รับการได้รับการยอมรับต่อหน้ากฎหมาย สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะและความยุติธรรมได้ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมและความครอบคลุมทางสังคม และรัฐจำกัดตนภายใต้กฎหมายตามหลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2553)

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายที่ดำเนินไปในทิศทางนี้อยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ในหมวดที่ 3 ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่สอดคล้องกับสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีรวมถึงมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยควรปฏิบัติตาม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นับแต่ฉบับปี พ.ศ. 2540 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ยังได้กำหนดหลักการและกลไกเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ซึ่งรวมไปถึงการส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการสร้างเสริมประสิทธิภาพของสถาบันของรัฐไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความเป็นอิสระของศาลหลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, 2556) กลไกการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรวมถึงศาลปกครอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่รัฐมีขนาดใหญ่และประกอบไปด้วยหลายองค์กร อีกทั้งประชาชนมีจำนวนมากและเต็มไปด้วยความหลากหลาย ด้วยเหตุนี้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและมุ่งไปสู่สังคมที่มีความสงบสุขจึงยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายให้กับประชาชน (ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, 2556)

จากปัญหาการขาดความเข้าใจในเรื่องความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชน จึงการเป็นปัญหาหลักในการรับรู้ในสิ่งที่เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตประจำวันที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนต้องได้รับองค์ความรู้เรื่องของกฎหมาย เพื่อนำไปใช้ในการเข้าถึงสิทธิ ความยุติธรรม ในกระบวนการต่างๆ ทางกฎหมายที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องดำเนินการเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายให้กับประชาชน(เฉลิมวุฒิ สารกิจ, 2557) จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนประชากร จำนวน 1,802,872 คน แยกเป็นชาย 887,501 คน หญิง 915,371 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองขอนแก่น มีจำนวน 416,285 คน ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอเวียงเก่า มี จำนวน 19,950 คนทั้งนี้จึงเป็นสาเหตุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้องค์ความรู้ในด้านกฎหมายอย่างจริงจัง และให้การ

ช่วยเหลือในสิทธิ ความยุติธรรมในสวัสดิการต่างๆ อย่างเหมาะสมในแต่ละกระบวนการและการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ (พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, ภูวนิดา คุณผลิน และกนกอร บุญมี, 2562)

จากข้อมูลการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่า ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นยังมีปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนและพัฒนาการด้านกฎหมายซ้ำ ซึ่งการแก้ไขปัญหามาประชาชนที่มีพัฒนาการในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรต่างๆ จะต้องมีการให้ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมเรื่องกฎหมายและส่งเสริมพัฒนาการประชาชนที่เหมาะสมเกี่ยวกับกฎหมาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศาลและสำนักงานความ ควรมีการรณรงค์ในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชน โดยเน้นในเรื่องของการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนที่เหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชน รวมถึงนำเอาประชาชนมาร่วมกิจกรรมด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นมีการเจริญเติบโตที่มีคุณภาพและมีพัฒนาในความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

3.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นสามารถนำไปใช้ในเขตพื้นที่อำเภอที่จังหวัดอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,440,935 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ คำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถ จำแนกออกเป็นชั้นภูมิเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนและครอบคลุม (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2560) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถ ในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ศาล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุน ผลการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ และการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขต จังหวัดขอนแก่น

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น
ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้าน

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับ ประชาชนในจังหวัดขอนแก่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ด้านกระบวนการนโยบายการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย	3.32	.49	ปานกลาง
2. ด้านหลักการสร้างการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย	2.85	.79	ปานกลาง
3. ด้านประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย	3.30	.46	ปานกลาง
รวม	2.93	.62	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.93$, S.D.=.62) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกระบวนการนโยบายการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย($\bar{X}=3.32$, S.D.=.49) ด้านประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย($\bar{X}=3.30$, S.D.=.46) และด้านหลักการสร้างการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย($\bar{X}=2.85$, S.D.=.79) ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.789	.168		-4.686	.000*	-1.120	-.458
ด้านบทบาทเจ้าหน้าที่ศาล(X_1)	-.054	.023	-.026	-2.370	.018	-.098	-.009
ด้านบทบาทหน่วยงานท้องถิ่น (X_2)	.174	.055	.054	3.182	.002*	.067	.282
ด้านความช่วยเหลือจาก ภาคีเครือข่าย(X_3)	.676	.028	.723	23.780	.000*	.620	.731
ด้านบทบาทผู้นำชุมชน(X_4)	.490	.041	.325	11.957	.282	.409	.570
ด้านความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานของรัฐ(X_5)	-.014	.010	-.015	-1.369	.172	-.034	.006
SE _{est} = $\pm$.13276							
R = .982; R ² = .963 ; Adj. R ² = .963; F = 1999.192; p-value = 0.01							

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย(X_3) ด้านบทบาทหน่วยงานท้องถิ่น(X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ(b) เท่ากับ .676 และ .174 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมาย

ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านบทบาทผู้นำชุมชน(X_4) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ(X_5) และด้านบทบาทเจ้าหน้าที่ศาล(X_1) อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้งหมดรวมกันพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้านด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายมีความเชื่อมั่น 96.3%, ความคาดเคลื่อนเท่ากับ ± 13.276 ($F = 1999.192$; $p\text{-value} = 0.01$)

5.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรสร้างกระบวนการหรือนโยบายเรื่องกฎหมายให้กับประชาชน โดยมีรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้ประชาชนที่ปฏิบัติตามกฎหมายรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในช่วยเหลือกรณีเกิดข้อพิพาทจัดอบรมและจัดทำคู่มือเกี่ยวกับความรู้เรื่องกฎหมายในชุมชน หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายในการปฏิบัติ โดยการปลูกฝังค่านิยมให้มีจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในความรู้เรื่องกฎหมายชุมชนและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกระบวนการนโยบายการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย ด้านประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย และด้านหลักการสร้างการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย ตามลำดับซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพล ศิริ (2564) ที่ได้ศึกษาอำนาจรัฐกับสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ฉุกเฉิน: กรณีการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย พบว่า การใช้อำนาจรัฐของรัฐบาลไทยภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินในช่วงการระบาดของโควิด-19 โดยการศึกษากฎหมายและมาตรการที่รัฐนำมาบังคับใช้ ผ่านแนวคิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉินและหลักการของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ซึ่งที่บทความนี้นำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ประกอบไปด้วย ICCPR และหลักการชีราคุซาซึ่งขยายความบทบัญญัติของ ICCPR ประกอบกับเอกสารแนวปฏิบัติที่ออกโดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (OHCHR) ซึ่งในที่สุดแล้วบทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้อำนาจรัฐและมาตรการควบคุมโรคระบาดในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและขัดกับหลักการที่ปรากฏในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งในแง่ของตัวบทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น บทความนี้จึงเสนอว่ารัฐควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินให้เป็นไปตามหลักการสากล และยิ่งไปกว่านั้น ในฐานะที่รัฐไทยเป็นรัฐภาคีสมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ

การเมือง รัฐไทยมีพันธกรณีที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกติกาสากลดังกล่าว โดยมีหน้าที่ที่ต้องยุติการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ และหันมาคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพให้เป็นไปตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศให้มากขึ้น

6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้านพบว่าด้านความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย(X_3) ด้านบทบาทหน่วยงานท้องถิ่น(X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ .676 และ .174 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ด้านบทบาทผู้นำชุมชน(X_4) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ(X_5)และด้านบทบาทเจ้าหน้าที่ศาล(X_1) อย่างไรก็ตามก็ตีตัวแปรทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายมีความเชื่อมั่น 96.3%, ความคาดเคลื่อนเท่ากับ ± 13276 ($F = 1999.192$; $p\text{-value} = 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภธิดา สุกใส (2564) ได้ศึกษาปัญหาของผู้เสียหายในการเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญา แต่หากพิจารณาถึงสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พบว่ามีบทบัญญัติที่เป็นอุปสรรคต่อผู้เสียหายในการดำเนินคดี โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเอง กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีว่าห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่ผู้เสียหายจะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือได้รับอนุญาตจากศาลเยาวชนและครอบครัวก่อน ผู้เสียหายจึงจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ซึ่งเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการฟ้องคดีของผู้เสียหาย อันเป็นการจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายที่ควรได้รับการคุ้มครอง ผู้เขียนจึงได้ศึกษาอุปสรรคและปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องเงื่อนไขและข้อจำกัดในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด รวมถึงคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

6.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น ควรสร้างกระบวนการหรือนโยบายเรื่องกฎหมายให้กับประชาชน โดยมีรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมาย ให้ประชาชนที่ปฏิบัติตาม

กฎหมาย รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในช่วยเหลือกรณีเกิดข้อพิพาท จัดอบรมและจัดทำคู่มือเกี่ยวกับความรู้เรื่องกฎหมายในชุมชน หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายในการปฏิบัติ โดยการปลูกฝังค่านิยมให้มีจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในความรู้เรื่องกฎหมายชุมชนและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย เอมราช (2563) ได้ศึกษางานวิจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายในประเทศไทย พบว่า การยอมรับบุคคลเพศหลากหลายที่เพิ่มมากขึ้นโดยลำดับในสังคมไทยไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิความเสมอภาคของบุคคลเพศหลากหลายเท่านั้นในขณะเดียวกันการศึกษาวิจัยในประเด็นสิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายเริ่มได้รับความสนใจจากนิสิตนักศึกษาตลอดจนนักวิชาการในหลายสถาบัน ทว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายในประเทศไทยยังคงจำกัดอยู่เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ในบริบทของการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อบุคคลเพศหลากหลายหรือการขาดกฎหมายรับรองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลาย โดยการวิพากษ์ถึงความสอดคล้องของบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับต่างๆ กับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับเป็นหลัก ในขณะที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้บริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับก่อนๆ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพศหลากหลายได้ ประกอบกับการที่สิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายมีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับในระบบกฎหมายไทยอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนำไปสู่สภาพปัญหาใหม่ด้านกระทบต่อสังคมและระบบกฎหมายที่ยังไม่เคยได้รับการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังมาก่อน รวมทั้งยังคงขาดการศึกษาวิจัยที่ลึกซึ้งถึงหลักเกณฑ์ที่มีลักษณะเชิงทวิสัยและเป็นระบบในสาระสำคัญของเพศ การสมรสและครอบครัวในระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศหลากหลาย ซึ่งจะทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายในประเทศไทยมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ด้านการมีส่วนร่วม ควรให้ความร่วมมือประสานงานแก่ทุกฝ่าย โดยให้ทุกหน่วยงานเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชน เพื่อความปลอดภัยในสิทธิความยุติธรรมในชีวิตชุมชนอย่างทั่วถึง

7.1.2 ผู้นำชุมชนหรือบุคลากรภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการกำวางแผนในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนอย่างชัดเจนซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านกระบวนการนโยบายการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนอย่างชัดเจน โดยนำไปปฏิบัติต่อชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.2 ด้านหลักการสร้างการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมายหน่วยงานภาครัฐหรือภาคีเครือข่ายควรมีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายอย่างจริงจัง

7.2.3 ด้านประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมายควรให้หน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้ความรู้เกี่ยวประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเรื่องกฎหมายในชุมชน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในเรื่องประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนเชิงเนื้อหาและเชิงวิเคราะห์ โดยใช้พื้นที่วิจัยที่มีขนาดกว้างและครอบคลุมทั้งปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงเป็นรูปแบบในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3.2 ในส่วนของการวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนควรที่จะเพิ่มขนาดพื้นที่ทำการวิจัยในครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

ฉัตรชัย เอมราช. (2563). งานวิจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายในประเทศไทย. *CMU Journal of Law and Social Sciences*. 13(2). 120-147.

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2556). คำสอนวิชา กฎหมายภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยามพับลิชชิง จำกัด.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2553). คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์รัฐอุษณ จำกัด.

- พระบุญเพ็ง สิทธิวิชา, ภูวนิดา คุณพลิน และกนกอร บุญมี. (2562). การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 9. *วารสารวิชาการธรรมทศวรรษ*. 19(2). 91-100.
- วัชรพล ศิริ. (2564). อำนาจรัฐกับสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ฉุกเฉิน: กรณีการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย. *CMU Journal of Law and Social Sciences*. 14(2). 1-37.
- ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. (2556). *กฎหมายภาษีอากร*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จตุลักษ์ 79.
- สุกธิดา สุกใส. (2564). ปัญหาของผู้เสียหายในการเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด. *CMU Journal of Law and Social Sciences*. 14(2). 209-236.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

9. คำขอบคุณ

งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายให้กับประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่นสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ได้กรุณาให้ข้อมูลคำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของปัญหาเพื่อให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและการเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษา ความรู้และประสบการณ์ศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัยมา ณ โอกาสในครั้งนี้ ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ร่วมสถาบันและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์*
QUALITY OF WORK LIFE OF PERSONNEL LOCAL GOVERNMENT OFFICES
IN THE ROI KAEN-SARASIN AREA

หทัยวรรณ ธัญญาณิชย์¹, วิรัช พิมพา²
Hathaiwan Tunyapanich¹, Wirat Pimpa²
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
North Eastern University, Thailand.^{1,2}
Email : hathaiwan.tun@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ จำนวน 400 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความผูกพันต่อองค์กร ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล และด้านการบูรณาการทางสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ .422 .401 และ -.703 ตามลำดับ 3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรควรมีการรับรู้ความพึงพอใจสภาวะทางด้านร่างกายจิตใจ ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยการมีสุขภาพดีไม่มีที่เจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต และมีการได้รับการผ่อนคลายด้านจิตใจ ตลอดจนการพึงพอใจในรายได้และการสนับสนุนจากตลอดจนการรับรู้และพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่มี

ผลต่อการดำเนินชีวิตของการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคลากรซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เพื่อรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายการรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวดในการดำเนินชีวิตประจำวันการรับรู้สภาพทางจิตใจของบุคลากรโดยมีการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อบุคลากรการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อการรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจของบุคลากรในการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของบุคลากรกับบุคคลอื่นไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมีความมั่นคงในชีวิต

คำสำคัญ : 1. คุณภาพชีวิต 2. การทำงาน 3. บุคลากร 4. สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the quality of working life of personnel Office of local government organizations in the Roi Kaen-Sarasin area, 2) to study the factors affecting the quality of working life of personnel Office of local government organizations in the Roi Kaen-Sarasin area, and 3) to study the guidelines for improving the quality of working life of personnel Local government offices in the Roi Kaen-Sarasin area. The sample consisted of 400 people who had the right to vote in Roi Kaen-Sarasin area and 10 people who were interviewed by interviewees. The research tools including questionnaires and interview forms. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The qualitative data analysis used descriptive analysis.

The results showed that: 1. Quality of life in the work of personnel Local government offices in the Roi Kaen - Sarasin area. The overall dependent variables in all aspects were moderate. 2. Factors affecting quality of work life of personnel of local organization offices in Roi Kaen-Sarasin Area Overall in all aspects, it was found that the relationship with the organization, the development of individual abilities and social integration X_4 the predictor coefficients in raw scores were .422, .401 and -.703, respectively. 3. Guidelines for improving the quality of life in the work of personnel satisfaction with the physical and mental state should be perceived in order to establish social and environmental relationships. By having good health without any illnesses that hinder life and having to get mentally relaxed as well as satisfaction with income and support as well as perception and satisfaction in the environment that affects the way of life of personnel perceptions of physical condition

which affects daily life To perceive the state of physical fitness, perception of feeling of comfort, no pain in daily life, perception of personnel's mental state. There is a perception of positive feelings that people have towards personnel, perceptions of perceptions, perceptions of pride of personnel, perceptions of personnel relationships with other people, that they are not imprisoned, are safe and have stability in life.

Keywords : 1. Quality of Life 2. Work 3. Personnel 4. Local Government Office

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

คุณภาพชีวิตมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการสร้างผลงานทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบายในชีวิตแก่ประชากร รวมทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพทางด้านร่างกายและสภาพจิตใจ ล้วนแล้วก็เป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น (วิจิตร (ฟุ้งถัดดา) วิเชียรชม, 2555) การตื่นตัวในการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรมีมานานหลังจากที่แพร่ขยายในประเทศทางตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและแคนาดาไปสู่นานาชาติทั่วโลก เป็นการยืนยันถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาในด้านของระบบการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรอันจะนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในกลไกต่างๆ หรือวางแผนนโยบายของประเทศเพื่อเป็นกระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศนั้นๆ แต่ในสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชาติในทุกๆ ด้านซึ่งมีแนวทางการพัฒนามาบนพื้นฐานของการให้ประชากรเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาและจากการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนทางคุณภาพชีวิตโดยการรากฐานการพัฒนาประชากรให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้ประชากรในประเทศมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสู่ระดับสากลและมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องโดยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น โดยให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้และความสามารถรวมทั้งให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและการนำพาสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้งในส่วนระดับบุคคลครอบครัว ระดับชุมชน จำต้องมีการพัฒนาในประสิทธิภาพด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดีรู้จักการบริหารชีวิตประจำวันและการเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม

และศีลธรรม แต่ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับการยกระดับทั้งตนเองและสังคมทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงามสามารถปัญหาต่างๆ ในสังคมลดน้อยลง (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2555) ประเทศต่างๆ ทั้งโลกจึงมีความพยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาแก้ไขปัญาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนทุกคนในสังคมมีความกินดีอยู่ดี มีสุข ในประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และกระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงและพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อมาแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและปัญหาสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันเกิดความร่วมมือร่วมใจในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมที่จะเห็นได้ว่าหากประชากรในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไกลขึ้น (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2552)

จากคำจำกัดความข้างต้น คุณภาพชีวิตจะกล่าวถึงความผาสุก ความเป็นอยู่ดีมีสุข ของบุคคลและสังคม ที่บริบท สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การศึกษาทางดารเมืองและศาสนา สุขภาพ การศึกษาสวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้ การมีงานทำ ความเสมอภาค เทคโนโลยี ความผูกพันในสังคมมาเกี่ยวข้องแม้แต่มิติหรือองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตส่วนหลักมีความเหมือนกันและจะมีมิติหรือองค์ประกอบบางอย่างที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล บริบทอื่นๆ ดังนั้นเขตพื้นที่ร้อยแก่นสาร-สารสินธุ์ จึงมีบริบทที่จะต้องมีการแก้ไขปัญาเรื่องคุณภาพชีวิตให้บุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อมีการบริการในการทำงานให้มีคุณภาพและมีการทำงานอย่างครบองค์ประกอบของหน่วยงานในแต่ละส่วนโดยการมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทในพัฒนาศักยภาพ (บุญเพ็ง สิทธิวิชา, 2563) และยังมีปัญหาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ซึ่งการแก้ไขปัญาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรต่างๆ จะต้องมีการให้ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับพัฒนาภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่เหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร โดยเน้นในเรื่องของคุณภาพชีวิตให้กับบุคลากรที่เหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้บุคลากรในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ มีการเจริญเติบโตที่มีคุณภาพและมีการพัฒนาที่มีคุณภาพของหน่วยงานและประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์
- 3.2 ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์
- 3.3 ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ จำนวน 4,039,003 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครบคลุม และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ จำนวน 400 คน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2560) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วยท้องถิ่นจังหวัดผู้อำนวยการกลุ่มหัวหน้าฝ่ายบริหาร จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาที่มีระดับความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.86 ขึ้นไป และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ และการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้าน

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านคุณภาพชีวิตร่างกาย	3.32	1.22	ปานกลาง
2. ด้านคุณภาพชีวิตจิตใจ	2.52	1.49	น้อย
3. ด้านคุณภาพชีวิตความสัมพันธ์ทางสังคม	3.28	1.23	ปานกลาง
4. ด้านคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อม	3.13	.70	ปานกลาง
รวม	3.00	.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านพบว่าระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$, S.D.= .00) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพชีวิตร่างกาย($\bar{X}=3.32$, S.D.= 1.22) ด้านคุณภาพชีวิตความสัมพันธ์ทางสังคม($\bar{X}=3.28$, S.D.=1.23) ด้านคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.13$, S.D.= .70) และด้านคุณภาพชีวิตจิตใจ($\bar{X}=2.52$, S.D.=1.49) ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นใน
เขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้าน

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-6.703	1.028		-6.523	.000*	-8.723	-4.683
ด้านความรับผิดชอบ ในงาน(X ₁)	1.552	.062	.807	24.900	.704	1.429	1.674
ด้านการสื่อสาร ภายในองค์กร(X ₂)	1.346	.289	.335	4.665	.439	.779	1.914
ด้านความผูกพันต่อ องค์กร(X ₃)	.422	.154	.416	2.734	.007*	.119	.726
ด้านการบูรณาการ ทางสังคม(X ₄)	-.703	.107	-.681	-6.546	.000*	-.914	-.492
ด้านการพัฒนา ความสามารถของ บุคคล(X ₅)	.410	.054	.470	7.653	.000*	.305	.516
SE _{est} = $\pm$.41480							
R = .857; R ² = .734 ; Adj. R ² = .731; F = 212.401; p-value = 0.01							

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้าน ด้านความผูกพันต่อองค์กร(X₃) ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล(X₅) และด้านการบูรณาการทางสังคม(X₄) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ(b) เท่ากับ .422 .401 และ -.703 ตามลำดับส่วนตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบในงาน(X₁) ด้านการสื่อสารภายในองค์กร(X₂) อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้งหมดรวมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้านด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่น 96.3%, ความคาดเคลื่อนเท่ากับ $\pm$.41480 (F = 212.401 ; p-value = 0.01)

5.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ พบว่า ควรมีการรับรู้ความพึงพอใจสภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมโดยการมีสุขภาพดีไม่มีที่เจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต และมีการได้รับการผ่อนคลายด้านจิตใจ ตลอดจนการพึงพอใจในรายได้และการสนับสนุนจากตลอดจนการรับรู้และพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคลากรซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวันเพื่อรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายการรับรู้ถึงความรู้สึกละเอียดสบายไม่มีความเจ็บปวดในการดำเนินชีวิตประจำวันการรับรู้สภาพทางจิตใจของบุคลากรโดยมีการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อบุคลากรการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อการรับรู้ถึงความรู้สึกละเอียดของบุคลากรในการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของบุคลากรกับบุคคลอื่นไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมีความมั่นคงในชีวิต

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้าน พบว่าระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพชีวิตร่างกาย ด้านคุณภาพชีวิตความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อม และด้านคุณภาพชีวิตจิตใจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนสุตา เฟื่องภู (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดกรมสนับสนุนบริการสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า 1)บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุสถานภาพการสมรส ประเภท ตำแหน่งงานและอายุราชการ แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีอัตราเงินเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2)ปัจจัยการทำงานด้านความรับผิดชอบในงาน การสื่อสารภายในองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร และ 3)ตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร คือ ความรับผิดชอบในงานและความผูกพันต่อองค์กร โดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลสูงที่สุดและเป็นไปในทิศทางเชิงบวก

6.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความผูกพันต่อองค์กร(X_3) ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล(X_5) และด้านการบูรณาการทางสังคม(X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ .422 .401 และ -.703 ตามลำดับส่วนตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบในงาน(X_1) ด้านการสื่อสาร

ภายในองค์กร(X_2) อย่างไรก็ตามที่ตัวแปรทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ โดยรวมทุกด้านด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่น 96.3%, ความคาดเคลื่อนเท่ากับ ± 4.1480 ($F = 212.401$; $p\text{-value} = 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายชล คงทิม (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อันดับแรกคือ ด้านลักษณะงานที่ให้ผลประโยชน์ต่อสังคม เป็นด้านที่ข้าราชการคิดเห็นว่ามีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี รองลงมาคือ ด้านการบูรณาการทางสังคม มีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับดีเช่นกัน ถัดมาคือ ด้านสิทธิในการทำงาน ด้านความสมดุลในชีวิต ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และพอเพียง ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถและเพิ่มศักยภาพของบุคคล และอันดับสุดท้ายคือ ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าข้าราชการที่มีเพศอายุระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาในการปฏิบัติงานรายได้ต่อเดือน และสถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ควรมีการรับรู้ความพึงพอใจสภาวะทางด้านร่างกายจิตใจ ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยการมีสุขภาพดีไม่มีที่เจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต และมีการได้รับการผ่อนคลายด้านจิตใจ ตลอดจนการพึงพอใจในรายได้และการสนับสนุนจากตลอดจนการรับรู้และพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคลากรซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เพื่อรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายการรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวดในการดำเนินชีวิตประจำวันการรับรู้สภาพทางจิตใจของบุคลากรโดยมีการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อบุคลากรการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อการรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจของบุคลากรในการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของบุคลากรกับบุคคลอื่นไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์รัตน์ ภริมย์รัตน์ ฤเดช เกิดวิชัย และ ญัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร (2563) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2)ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดแพร่ ปัจจัยด้านชุมชนและสังคมที่เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัด ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นข้าราชการและปัจจัยด้านครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001–20,000 บาท เป็นปัจจัยมีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอายุ 31–40 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา และอายุ

51 ปี ขึ้นไป เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ โดยตัวแปรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ได้ร้อยละ 99.7 และ 3)รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่ประกอบด้วย หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีการจัดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ให้มากยิ่งขึ้น

7.1.2 ควรเน้นการพัฒนาสุขภาพ และการศึกษาให้กับบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรมีการนำคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยหลักกระบวนการ และขั้นตอนการพัฒนา ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

7.2.2 ควรมีการศึกษาคูณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ให้เข้าใจทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ชัดเจน ก่อนนำรูปแบบไปใช้

7.2.3 ควรมีการเตรียมความพร้อมด้วยการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการในหน่วยงาน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระหว่างหน่วยงาน ชุมชน และองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ที่ยั่งยืนด้วยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

7.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์

8. เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

- กาญจนสุตา เพ็งภู. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดกรมสนับสนุนบริการสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**. 5(1). 167-177.
- บุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 9(2). 636-646.
- พงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ ฤเดช เกิดวิชัย และ ณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 8(4). 1492-1505.
- วิจิตรา(ฟูงัดดา) วิเชียรชม. (2555). **กฎหมายสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาปนิกรูปแห่งชาติ. (2558). **วาระปฏิรูปพิเศษ 7: ปฏิรูปองค์การมหาชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สายชล คงทิม. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2555). **กระทรวงแรงงานดูแลช่วยเหลือคนพิการอย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ไบรท์แอนด์พรีน.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่ร้อยแก่น-สารสินธุ์ ได้กรุณาให้ข้อมูลคำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของปัญหาเพื่อให้ความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและการเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษา ความรู้และประสบการณ์ศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัยมา ณ โอกาสในครั้งนี้ ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ร่วมสถาบันและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม*

THE GUIDELINES TO DEVELOP THE DIGITAL LEADERSHIP FOR TEACHERS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAHASARAKHAM

พิชญ์พิมล สุนทวงษ์¹, ธรินธร นามวรรณ²

Pitpimon Sunthawong¹, Tharinthorn Namwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : pitpimon_ed@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 54 คน และครู จำนวน 260 คน รวม 314 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความร่วมมือ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ส่วนความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2)ด้านการสื่อสาร 3)ด้านความรู้ดิจิทัล 4)ด้านความร่วมมือ ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีทั้งหมด 25 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมของ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนา 2. ภาวะผู้นำดิจิทัล 3. ภาวะผู้นำของครู

ABSTRACT

This research aimed 1) to study current conditions, desirable conditions, and needs of the digital leadership for teachers and 2) to study the guidelines to develop the digital leadership for teachers under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham. The participants were 54 school directors and 260 teachers totally 314 participants and 5 academic experts. The research instrument was questionnaire semi-structured interview and questionnaire on appropriateness and feasibility of the guidelines to develop the digital leadership for teachers under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham. The statistics used to analyze the data consisted of the frequency, the percentage, mean, standard deviation, and priority needs index.

The findings revealed that; 1. The current conditions of the digital leadership for teachers under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham were overall at the low level. The highest average was the cooperation. The desirable conditions of the digital leadership for teachers under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham were overall at the highest level. The highest average was the digital vision. The needs of the digital leadership for teachers and under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham were ranked in the order from high to low as follows; digital vision, communication, digital knowledge and cooperation. 2. The guidelines to develop the digital leadership for teachers under the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham consisted of 25 guidelines. In overall, the mean of appropriateness was 4.98 as the highest level and the mean of feasibility was 4.93 as also the highest level.

Keywords : 1. Guidelines to Develop 2. Digital Leadership 3. Teacher Leadership

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนที่อาศัยอยู่ภายใต้ความก้าวหน้าแห่งเทคโนโลยี ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความทัดเทียม ความทันสมัย และสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สังคมทุกสังคมถูกเชื่อมโยงเป็นสังคมเดียวกัน และเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2550) ผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้กระทบทั้งทางบวกและทางลบ แต่ละประเทศต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้คือการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีความก้าวหน้า

การศึกษาในยุคใหม่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยเป็นการนำทรัพยากรต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษา รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาการศึกษา โดยมุ่งหวังให้สังคมเป็นสังคมแห่งข้อมูล ข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต อีกทั้งระดับการศึกษา ความต้องการของบุคคล ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันต้องมีการเตรียมพร้อมรับมือให้สามารถบริหารจัดการองค์กรให้ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ (มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2550) เทคโนโลยีทางการศึกษามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษาด้วยเช่นกัน เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในการศึกษานั้น สามารถช่วยในการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Polly, 2010) แนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) กล่าวว่า การศึกษาควรเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียน ต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากขึ้นและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันอย่างรุนแรงเช่นปัจจุบัน เราจึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อผล ซึ่งปัจจุบันผู้นำองค์กรยุคใหม่ต้องเผชิญปัญหาที่หลากหลาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกิดจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดให้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น กระบวนการศึกษาก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหาร การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ และเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์

ภาวะผู้นำของผู้ครุมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยส่งเสริมความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการใช้ระบบประเมินผลและระบบฐานข้อมูล ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน ขยายความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนสู่ความเป็นมืออาชีพ (กิตติพัฒน์ คำแพง, 2557) จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดีในระดับปฏิบัติการหรือในระดับสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำ โดยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาปรับใช้ควรเป็นสิ่งที่ทันสมัย และสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย เป็นการประหยัดทรัพยากรโดยใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาน้อย แต่คุ้มค่าและสร้างความน่าสนใจให้แก่บุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างมาก (สุวรรณา เทพประสิทธิ์, 2555) เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในยุคสมัยนี้คือ เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ด้านสังคมเองก็ตาม ล้วนมีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้องสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นนโยบายไทยแลนด์ 4.0 จึงได้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการศึกษา เพื่อให้การศึกษาได้นำไปพัฒนาสังคมให้มีความก้าวหน้าในลำดับต่อไป

ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับระบบและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับของโครงสร้างการปฏิรูปสังคมไทยให้เท่าเทียมกับประเทศที่กำลังพัฒนาในอาเซียน และเป็นผู้นำทางด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น (นิกร จันภิรม และศตพล กลัยา, 2562) ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการทำงานที่จำเป็นจะต้องรู้จักทักษะดิจิทัล ถือเป็นเครื่องมือและวิธีการสำคัญในการทำงานในยุคดิจิทัล โดยนายหนึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคดิจิทัลกระตุ้นความต้องการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ตลอดจนเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล สื่อใหม่ในรูปแบบสามมิติ แอนิเมชันปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการ การจัดการเรียนการสอน ที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของเทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมดิจิทัลใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนบนพื้นฐานของการหลอมรวมเทคโนโลยี ทั้งนี้ นวัตกรรมดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นการนำเอามาใช้งานจึงควรเริ่มจากการตั้งเป้าหมาย สำหรับการจัดการศึกษาในอนาคตให้ชัดเจน ก่อน จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์และนำเอาเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล ที่เหมาะสมมาปรับใช้ตามวิสัยทัศน์ขององค์กรนั้นๆ (ทินกร บัวชู, 2562)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานทางราชการหลายแห่งให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งหน่วยงานรัฐมีนโยบายมุ่งเน้นให้มีแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล หรือการเป็นภาคราชการที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ รัฐบาลแบบเปิดและเชื่อมโยงกัน รัฐบาลที่มีความทันสมัยและยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และรัฐบาลที่มีวัฒนธรรมดิจิทัลภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552) ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่งก็ได้ให้ความสนใจเช่นกัน และมีนโยบายในการสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 35 โรงเรียน ก็ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยเช่นกัน ซึ่งได้กำหนดนโยบายพัฒนาระบบ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้อย่างชัดเจน และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเหลือนในแทบทุกภาระงาน ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับบุคลากรทางด้านการศึกษาเอง หรือจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทางด้านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ และยังมีการจัดอบรมมอบความรู้ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในสถานศึกษาสำหรับงานต่างๆ แต่ก็ยังพบปัญหาอยู่สำหรับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือกล่าวง่ายๆ ว่ายังไม่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้อย่างเต็มที่จากประโยชน์ของเทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการหาแนวทางในการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม อย่างจริงจัง ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ดิจิทัล ความรู้ดิจิทัล ความร่วมมือ และการสื่อสาร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยมุ่งหวังให้การศึกษามีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมไปถึงเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3.2 ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีจำนวน 314คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนจากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี(Best Practice) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินแนวทางที่ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5คน ที่ผ่านการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความต้องการ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	2.29	0.46	น้อย	4.72	0.45	มากที่สุด	1.06	1
2. ด้านความรู้ดิจิทัล	2.41	0.49	น้อย	4.68	0.46	มากที่สุด	0.94	3
3. ด้านความร่วมมือ	2.44	0.52	น้อย	4.63	0.45	มากที่สุด	0.89	4
4. ด้านการสื่อสาร	2.38	0.48	น้อย	4.65	0.48	มากที่สุด	0.96	2
รวม	2.38	0.49	น้อย	4.67	0.46	มากที่สุด	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความร่วมมือ($\bar{X}=2.44$) ด้านความรู้ดิจิทัล($\bar{X}=2.41$) ด้านการสื่อสาร($\bar{X}=2.38$) และด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล($\bar{X}=2.29$) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล($\bar{X}=4.72$) ด้านความรู้ดิจิทัล($\bar{X}=4.68$) ด้านการสื่อสาร($\bar{X}=4.65$) และด้านความร่วมมือ($\bar{X}=4.63$) ตามลำดับ ลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล (1.06) 2)ด้านการสื่อสาร (0.96) 3)ด้านความรู้ดิจิทัล (0.94) และ 4)ด้านความร่วมมือ (0.89) ตามลำดับ

5.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2)ด้านการสื่อสาร 3)ด้านความรู้ดิจิทัล 4)ด้านความร่วมมือ ทั้ง 4 ด้าน มีแนวทางการพัฒนา

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูรวมทั้งสิ้น 25 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 5 แนวทาง ได้แก่ จัดประชุมเพื่อให้บุคลากรร่วมกันกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกในองค์กรมีเป้าหมายไปในแนวทางเดียวกัน จัดการอบรมสัมมนา หรือพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของดิจิทัล เพื่อให้ครูได้เห็นมุมมองใหม่ๆ สร้างโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทั้งจากภายในสถานศึกษาเดียวกันและสถานศึกษาอื่น ทำให้ครูได้เห็นมุมมองและแนวทางของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูมีการสร้างเครือข่าย ทั้งเครือข่ายที่เป็นมนุษย์เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด และเครือข่ายในการสร้างเทคโนโลยี และจัดหาข้อมูลใหม่ๆ เพื่อให้ครูเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน

2) ด้านการสื่อสาร มี 8 แนวทาง ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก และสร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในหน่วยงาน การสื่อสารจะต้องใช้ภาษาที่เหมาะสม รวมถึงไม่แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง สื่อสารกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ให้เกียรติต่อบุคคลที่ทำการสื่อสาร การสื่อสารที่เป็นการแสดงความคิดเห็นจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ผู้สื่อสารจะต้องมีความรู้จริง และมีเหตุและผลในการแสดงความคิดเห็น การสื่อสารจะต้องครอบคลุมทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนหรือเครือข่ายภายนอกได้รับทราบถึงการดำเนินงานของสถานศึกษา การพูด หรือการแสดงออกทางกายควรทำอย่างสุภาพ เหมาะสมกับคุณวุฒิและวัยวุฒิ ไม่สื่อสารให้เกิดผลทางลบ การสื่อสารจะต้องมีเจตนาที่ดี มุ่งไปสู่การพัฒนางาน และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3) ด้านความรู้ดิจิทัล มี 5 แนวทาง ได้แก่ จัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนได้ หาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในดิจิทัล เพื่อให้ครูเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงบนโลกดิจิทัล และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา รวมไปถึงนำดิจิทัลเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ให้ครูมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจในเรื่องการทำงาน มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสม รวมไปถึงการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศในโลกดิจิทัล จัดหาแหล่งข้อมูลที่ดี และเชื่อถือได้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของครู เช่น วิทยุวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ หรือจัดสัมมนาศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย และครูเข้าใจและสามารถนำดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการทำงานและการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการแบ่งปันและส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานได้เข้าใจในการใช้ดิจิทัล

4) ด้านความร่วมมือ มี 7 แนวทาง ได้แก่ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู เพื่อดึงเอาศักยภาพของครูมาร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความคิด ทศนคติต่อประเด็นปัญหาและร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขอย่างเหมาะสม โดยมีผู้บริหารเป็นฝ่ายสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของครู รับฟังความคิดเห็น ไม่ละเลยการแสดงออกทางความคิดเห็นของครู เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงความเอาใจใส่ ในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิด ประเด็นปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกันในรูปแบบการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้เป็นหัวหน้างาน มีส่วนในการตรวจสอบ ประเมินผลติดตาม และต้องกำหนดบทบาทในการทำงานให้เหมาะสม และกำหนดให้ทุกคนทำงานของตนเองที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ซึ่งทุกคนก็จะมีส่วนร่วมในความความสำเร็จของโรงเรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

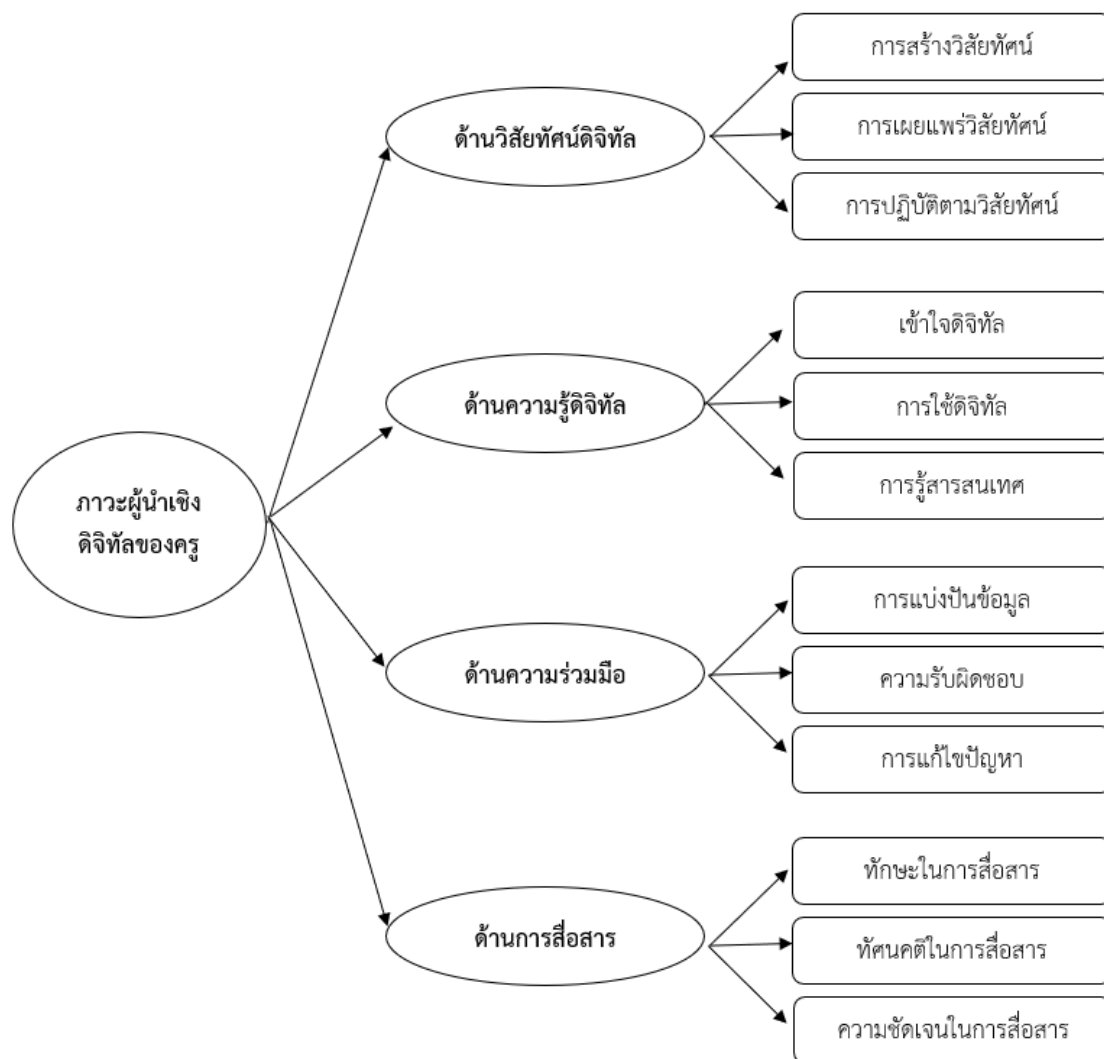
6.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสหารคาม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสหารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เรียงตามลำดับขององค์ประกอบดังต่อไปนี้ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสาร ด้านความรู้ดิจิทัล และด้านความร่วมมือ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ซึ่งจากงานวิจัยของ กัญญรัตน์ สุขแสน (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย องค์ประกอบของผู้นำดิจิทัล และวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล ในส่วนสภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจากงานวิจัยของ รัฐนันท์ รดทอง และ มลรัศม์ เลิศวิสัย (2564) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่ามี ภาวะผู้นำดิจิทัล 3 ด้าน คือ 1) การปรับตัวและการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาดิจิทัล 2) การปรับกฎระเบียบ กฎหมาย และการปรับวัฒนธรรม และทัศนคติเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) วิสัยทัศน์ดิจิทัลและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีก้าวกระโดดสอดคล้องกับ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562) ได้กำหนดนโยบายและกำลังปรับกฎระเบียบในการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) การปรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเอื้อต่อการดำเนินการธุรกรรมดิจิทัลในภาพรวมและ

ทุกภาคส่วน(Laws and Regulation) และ 2)การปรับวัฒนธรรม และทัศนคติเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Mindset)

6.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามหาสารคาม มีจำนวน 25 แนวทาง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และ 4.93 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประกอบไปด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากรและเมื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่า ผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผสมกับข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูล ในการสร้างแนวทางการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม อีกทั้ง องค์ประกอบ การดำเนินงาน วิธีดำเนินการ และผลการประเมิน ทำให้สามารถตัดสินใจในการ ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสม เป็นไป ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันชัย สุขตาม และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่ สังคมดิจิทัล ผลการศึกษายืนยันพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล จำเป็นต้อง เป็นผู้ที่มีความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลครอบคลุมใน 7 มิติคือ มิติการรับรู้ดิจิทัล มิติการมุ่งเน้น ประชาชน มิติความสามารถในการเรียนรู้ มิติความสามารถในการปรับตัว มิติการขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มิติการยอมรับทางวัฒนธรรม และมิติการทำงานร่วมมือกัน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ โดยสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2)ด้านการสื่อสาร 3)ด้านความรู้ดิจิทัล 4)ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไป วางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของครู เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูให้ บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเกิด ความก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดขององค์กร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู ให้มี ความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอบรมเพื่อพัฒนาครู โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือสัมมนาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริงอันจะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สรุปได้ว่ามีความต้องการด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ครูเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูได้ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน และมีตัวบ่งชี้ 12 ตัวบ่งชี้ สามารถนำไปประยุกต์ ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูเป็นรายด้านโดยเฉพาะด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

8.3.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

8.3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เพื่อวางกรอบหรือกำหนดช่วงเวลาในการพัฒนาระยะสั้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ สุขแสน. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา. วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- กิตติพัฒน์ คำแพง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2562). การปฏิรูประบบราชการไทย. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.opdc.go.th>
- ทินกร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์สาร. 9(1). 285-294.
- นิกร จันภิรม และศตพล กัลยา. (2562). เทคโนโลยีการศึกษาในยุค Thailand 4.0. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 11(1). 309-311.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2550). ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปในสังคมไทยและวิธีการแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มัทนา วังนอมศักดิ์. (2550). **รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐนันท์ รถทอง และ มลรัักษ์ เลิศวิสัย. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(11). 223-234.
- วันชัย สุขตาม และคณะ. (2562). การเสริมสร้างความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารท้องถิ่นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. 1(2). 175-187.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. (2564). **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561-2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.ses26.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). **ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.ocsc.go.th>
- สุวรรณ เทพประสิทธิ์. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1**. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Polly, D. (2010). **Preparing teachers to integrate technology effectively : The case of higher-order thinking skills (HOTS)**. Pennsylvania, USA : IGI Global.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาปรับปรุงแก้ไขจนสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดีและขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในเอกสารอ้างอิงและขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูทุกท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดีตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา จนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3*

DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR IMPLEMENTATION OF STUDENT CARE AND
SUPPORT SYSTEMS USING DIGITAL TECHNOLOGY IN SCHOOLS UNDER NAKHON
RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

แพรวพลอย พัฒนะแสง¹, ธรินธร นามวรรณ²

Praeploy Phattanasang¹, Tharinthorn Namwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 63010581041@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และครู จำนวน 242 คน รวม 344 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ โรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากและความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านการคัดกรองนักเรียน 2)ด้านการส่งเสริมนักเรียน 3)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

4)ด้านการส่งต่อนักเรียน และ 5)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาตามลำดับ 2. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านการคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5)ด้านการส่งต่อนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 22 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. เทคโนโลยีดิจิทัล

ABSTRACT

This research aims to 1) study current condition, the desirable condition and the necessity for implementation of student care and support systems using digital technology in schools under Nakhon Ratchasima primary educational service area office 3. 2) development of guidelines for implementation of student care and support systems using digital technology in schools under Nakhon Ratchasima primary educational service area office 3. The sample group consisted of 92 school administrators and 242 teachers, totaling 344 people. The informatization group includes 3 schools with best practices and 5 experts. The tools used in the research include questionnaire, the semi-structured interview and the evaluation of the possibility. The statistics used in this research is average, standard deviation, and modified priority index.

The results showed that; 1. The overall opinions concerning the current, and desirable conditions to Development of implementation of student care and support systems using digital technology in schools under Nakhon Ratchasima primary educational service area office 3. were found to be at the moderate level. In addition, the desirable conditions could be observed at highest level. Furthermore, the priority need order including: 1) aspect of student screening 2) student promotion 3) knowing students individually 4) student referral and 5) prevention and problem solving respectively. 2. Development of guidelines for Implementation of Student Care and Support Systems Using Digital Technology in Schools Under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3 consisting of 5 aspects as follows: 1) knowing

students individually, 2) aspect of student screening, 3) student promotion, 4) prevention and problem solving, and 5) student referral. These 5 aspects could be elaborated into 22 detailed guidelines for Implementation of Student Care and Support Systems Using Digital Technology in Schools. The degree of suitability and possibility of this present of guidelines were ranked at the highest level.

Keywords : 1. Development Guidelines 2. Student Care and Support System 3. Digital Technology

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดเกือบทุกมิติในยุคโลกไร้พรมแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญ ส่งผลกระทบ ต่อวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและ เยาวชน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต การล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จด้านการเรียนและอาชีพ เป็นต้น การสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและ เยาวชนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเองและสังคมได้ อย่างปลอดภัย จากภาวะวิกฤติดังกล่าวข้างต้นนั้น นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของประเทศในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ นักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงนำระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบหนึ่งที่ช่วยใน การแก้ปัญหาให้นักเรียนดังกล่าว การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงมีบทบาทหน้าที่ตามแนวทางการดำเนินงาน การดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีการ ดำเนินงานสะดวกขึ้นนักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหได้ดีขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา, 2550)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้นำระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการในสถานศึกษา พบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามหลักการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายยังไม่เข้าใจถึงขั้นตอนของระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดการส่งต่อข้อมูลนักเรียนที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดต่อประสานงานล่าช้า ข้อมูลการติดต่อไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการติดตามกำกับดูแลจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน การดูแลไม่ทั่วถึงทำให้นักเรียนที่มีปัญหาทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรมและขาดทักษะในการดำเนินชีวิตมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแทนที่จะได้รับการช่วยเหลือแก้ไขแต่ถูกปล่อยปละละเลยเพิกเฉย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งภายในสถานศึกษาทั้งตัวครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดทักษะและความรู้ความชำนาญในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้านอย่างมาก จึงเห็นว่าหากการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกรอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วจะมีผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนและชุมชน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3, 2564)

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีการใช้นวัตกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้นส่งผลให้มีการนำมาใช้ในงานการศึกษาอย่างกว้างขวาง เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาและถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยการนำสื่อดิจิทัลรูปแบบต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารการศึกษา ดิจิทัลเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ เพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีบริหารการศึกษามีประโยชน์ทำให้ผู้บริหารได้รับทราบรายงานและเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วช่วยในการประเมินคุณภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติงานจะได้ผลที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายจริงช่วยในการส่งข้อมูลและรายงานที่ประมวลผลได้แล้วไปให้ผู้รับที่อาจจะอยู่ห่างไกลจากหน่วยงาน ทำให้ผู้รับได้รับข้อมูลและรายงานอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้บริหารในอนาคตต้องมีทักษะโดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในศักยภาพ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่องค์กร ผู้บริหารต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ต้องรับผิดชอบในการกำหนดกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

และคงไม่มีใครปฏิเสธว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของราชการในอนาคต (สุวัฒน์ ดอนทอง, 2558)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนพร้อมทั้งได้เล็งเห็นความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการบริหารการศึกษา ที่จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาในอนาคต จึงได้นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน แต่เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขาดการควบคุม การกำกับการใช้เทคโนโลยีขาดประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา และหากมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในด้านบริหารจัดการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนด้วยนั้น หากไม่ทำการศึกษาสภาพและปัญหาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่จัดระบบให้สอดคล้องกับงาน ไม่มีการควบคุม และไม่พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีแนวทางในการนำไปใช้อย่างชัดเจน ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาให้ก้าวหน้าตามวิวัฒนาการ ก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนเท่าที่ควร และเป็นการใช้งานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน และจัดระบบการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 ได้แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 มีจำนวน 334คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนจากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานฯ และครูผู้สอน จำนวน 3 โรงเรียนโรงเรียนละ 3 คน รวม 9 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี(Best Practice) ในด้านการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินแนวทาง

ที่ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

องค์ประกอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับความต้องการ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.10	0.85	ปานกลาง	4.47	0.54	มาก	0.442	3
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	2.75	0.85	ปานกลาง	4.46	0.52	มาก	0.622	1
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	2.97	0.87	ปานกลาง	4.52	0.54	มากที่สุด	0.521	2
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	3.22	0.85	ปานกลาง	4.50	0.55	มาก	0.398	5
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	3.06	0.85	ปานกลาง	4.33	0.65	มาก	0.414	4
รวม	3.02	0.85	ปานกลาง	4.46	0.56	มาก	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห($\bar{X}$ =3.22) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล($\bar{X}$ =3.10) ด้านการส่งต่อนักเรียน($\bar{X}$ =3.06) ด้านการส่งเสริมนักเรียน($\bar{X}$ =2.97) และด้านการคัดกรองนักเรียน($\bar{X}$ =2.75) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์

ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการส่งเสริมนักเรียน($\bar{X}$ = 4.52) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 4.50) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$ = 4.47) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.46) และด้านการส่งต่อนักเรียน($\bar{X}$ = 4.33) ตามลำดับ ลำดับความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านการคัดกรองนักเรียน (0.622) 2)ด้านการส่งเสริมนักเรียน(0.521) 3)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล(0.442) 4)ด้านการส่งต่อนักเรียน(0.414) และ 5)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา(0.398) ตามลำดับ

5.2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านการคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5)ด้านการส่งต่อนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน มีแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งสิ้น 22 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และอยู่ในระดับมาก อีกจำนวน 4 ด้าน เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เรียงจากความต้องการมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในบางโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนหรือตามแผนที่วางไว้ได้ นอกจากนั้นยังมีสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นปัจจัยสำคัญส่งผลทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการดำเนินงานตามระบบช่วยเหลือนักเรียน นั้นมีกระบวนการ ขั้นตอน ที่ต้องจัดเตรียมเอกสารต่างๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละขั้นตอน ทำให้เพิ่มภาระให้ครูนอกเหนือจากหน้าที่หลักคือการสอนแล้วนั้น ยังทำให้ครูมีเวลาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาส นาคประวัตติ (2553) ที่ได้ศึกษา

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-3 เขตอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน อีกทั้งการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นมีการดำเนินงานหลายขั้นตอนตามกระบวนการ ครูที่ปรึกษาต้องจัดเตรียมเอกสารรายงานต่างๆ เป็นจำนวนมากเป็นการเพิ่มภาระให้ครูมากขึ้นและที่ผ่านมามีภาระงานต่างๆ มากมายนอกเหนือจากการสอน ทำให้มีเวลาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนน้อยลงอีก ทั้งครูหรือผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ (2547) ซึ่งได้ทำการศึกษากการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสายนงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นทำให้ครูต้องจัดทำเอกสารรายงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้ครูต้องมีภาระในการกรอกข้อมูลเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันครูก็มีภาระงานที่ต้องปฏิบัติหลายด้านอยู่แล้ว รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษายังคงคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านบริบทของโรงเรียน ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อับสัญญาณอินเทอร์เน็ต ด้านฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ผู้ปกครองที่ขาดงบประมาณในการใช้เครื่องมือที่เป็น Smart Phone ด้านความรู้ ความเข้าใจเทคโนโลยีของครูและบุคลากรทางการศึกษาแต่ละโรงเรียน อาจส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย และอาจรวมไปถึงทัศนคติของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในบางโรงเรียนที่มีข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ๆ เข้ามาปรับเปลี่ยนระบบการดำเนินงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumak, Polanoio and Hencko (2010) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ทั้งในมุมมองของนักศึกษาและอาจารย์ โดยเน้นการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า ความคาดหวังในประสิทธิภาพของงานและอิทธิพลทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้ใช้เทคโนโลยีมากที่สุด และอิทธิพลทางสังคมก็ยังส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งานเทคโนโลยี คือ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีและความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาพิมล ชัยพันธ์ (2561) ศึกษาการบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของข้าราชการด้านเทคโนโลยี คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ขาดการฝึกอบรมเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานไม่ทันสมัย และปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบเครือข่าย สภาพความพร้อม และทัศนคติของผู้ใช้

6.2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า มีผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนว ทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี นำมายกร่างเป็นแนวทางจากนั้นได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ ประเมินความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขและนำไปประเมินความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ยังคงพิจารณาเห็นความสำคัญของการดำเนินงานโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล และมีสถานศึกษาที่ส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลได้ให้แนวทางที่ผู้วิจัยสามารถนำข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลในการสร้างและนำเสนอ แนวทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่แสดงให้เห็นถึงการปรับระบบการ ทำงานให้ทันสมัยตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไป พยายามลดภาระงานของครู ในการดำเนินงาน ต่างๆ โดยพยายามหาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะทางการวิจัยของ วิไล รัตนทิพย์ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์ (2562) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการ นำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือและการเพิ่มขีดความสามารถจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็น รายบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีเป็นโอกาสที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชุม ปิ่นสกุล (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาแล้วพบว่า การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบผลสำเร็จจะต้องมีปัจจัย เชิงบวกสนับสนุน คือ มีระบบสารสนเทศที่ใช้ในการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษา ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และภาวะผู้นำของผู้บริหาร จากเหตุผลสนับสนุนข้างต้น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถ นำไปวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพการทำงานของครู เพื่อปรับปรุงและ พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาให้บรรลุ

ตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดและช่วยส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา 5 ขั้นตอน ดังนี้

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา	
ขั้นที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	
ตัวบ่งชี้	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
1) การเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน 2) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน 3) สืบหาข้อมูลของนักเรียนเพิ่มเติม ทุกๆ ภาคเรียน 4) สืบหาสถิติการมาเรียน การเข้าชั้นเรียนของนักเรียน 5) ประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียน	1) คลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) -การสำรวจข้อมูลต่างๆ ด้วย Google Form การจัดการข้อมูลด้วย Google Sheet และจัดเก็บข้อมูลด้วย Google Drive 2) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) -ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line ในการเก็บข้อมูล และประสานงานกับผู้ปกครอง - นำเสนอคลิปวิดีโอการใช้งานระบบดิจิทัลของโรงเรียน 3) อุปกรณ์สื่อสาร (Mobility Device) -การใช้อุปกรณ์สื่อสาร ประสานงานกับผู้ปกครอง และใช้ในการรวบรวมข้อมูล
ขั้นที่ 2 การคัดกรองนักเรียน	
ตัวบ่งชี้	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
1) คัดกรองจากข้อมูลประวัติของนักเรียน 2) แบ่งกลุ่มนักเรียน เป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหา 3) บันทึกผลการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล 4) รายงานสรุปผลการคัดกรองนักเรียน	1) คลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) - การจัดการข้อมูลด้วย Google Sheet และแปลผลแบ่งกลุ่มนักเรียนบันทึกผลและจัดเก็บข้อมูลนักเรียนด้วย Google Drive 2) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) -ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line หรือ Facebook ในการส่งรายงานสรุปผลการคัดกรองนักเรียน

ขั้นที่ 3 การส่งเสริมนักเรียน

ตัวบ่งชี้	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2) ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) 3) เยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน 4) จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต 5) ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	1) คลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) - โฮมรูม ประชุมผู้ปกครอง หรือจัดกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบออนไลน์ด้วย Google Meet การจัดทำสารสนเทศออนไลน์ ด้วย Google Sheet การสำรวจและจัดเก็บข้อมูล ด้วย Google Form 2) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) - ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line ในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือการดำเนินการต่างๆ 3) อุปกรณ์สื่อสาร (Mobility Device) - การใช้อุปกรณ์พกพา ที่สามารถติดต่อสื่อสารกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ตัวบ่งชี้	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
1) มีแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา 2) เลือกกิจกรรมเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ มีปัญหา 3) มีการให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) บันทึกข้อมูลสภาพปัญหาและวิธีการช่วยเหลือนักเรียน 5) ประสานงานกับบุคคลเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน	1) คลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) - ใช้ Google Docs ในการบันทึกการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อนำไปวิเคราะห์ แนวทางการแก้ไขปัญหา 2) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) - ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการติดต่อสื่อสาร หากนักเรียนมีความประสงค์จะขอคำปรึกษาออนไลน์, ใช้ในการประชาสัมพันธ์เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่ป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ และเป็นช่องทางในการส่งรายงานข้อมูล 3) อุปกรณ์สื่อสาร (Mobility Device) - การใช้อุปกรณ์พกพาที่สามารถติดต่อสื่อสารกับนักเรียนให้คำปรึกษาเบื้องต้น และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทันที

ขั้นที่ 5 การส่งต่อนักเรียน	
ตัวบ่งชี้	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
1) ส่งต่อข้อมูลของนักเรียนที่มีปัญหา	1) คลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) - ใช้ข้อมูลที่จัดเก็บไว้ใน Google Drive ประกอบการส่งต่อนักเรียนทั้งการส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก
2) ส่งต่อนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ	2) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) - ใช้ในการสืบค้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถให้การช่วยเหลือให้นักเรียนหากต้องการส่งต่อภายนอก
3) ส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียน	3) อุปกรณ์สื่อสาร (Mobility Device) - ใช้ในการสืบค้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถให้การช่วยเหลือให้นักเรียนหากต้องการส่งต่อภายนอก
4) รายงานข้อมูลนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ	ประสานงานการส่งต่อและรายงานข้อมูลนักเรียน
5) ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญภายนอกโรงเรียน	

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในสถานศึกษา โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือสัมมนาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การนำแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน คือ ความพร้อมของผู้ปกครองนักเรียนในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การใช้อุปกรณ์สื่อสาร และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ควรมีการปรับใช้ให้สอดคล้องตามกำลังของแต่ละสถานศึกษา เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อการศึกษา ติดต่อประสานงาน การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพได้

8.2.2 แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา ที่ได้พัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 แนวทางที่ได้จึงมุ่งเน้นที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาภายใต้บริบทของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่จะนำแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไปใช้ควรมีการปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการองค์กรตนเอง และควรสร้างความตระหนักในการขับเคลื่อน
ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละด้าน เพื่อปรับปรุงการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบ
และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8.3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำ
แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ไปใช้

8.3.3 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทาง
การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- ประชุม ปิ่นสกุล. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ประภาส นาคประวัตติ. (2553). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอน
ในช่วงชั้นที่ 1-3 ในเขตอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ. (2547). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. การค้นคว้าแบบอิสระ
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภาพิมล ชัยจันทร์. (2561). การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0.
วิทยานิพนธ์การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิไล รัตนทิพย์ และ ชัยยุทธ ศิริสุทธ. (2562). กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์.
6(4). 716-729.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3.
สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 เมษายน 2564. จาก <https://www.korat3.go.th/?p=2549>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2550). การประชุมปฏิบัติการพัฒนาความเข้มแข็งระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ภูมิภาค คู่มือการจัดอบรมยุวชนแนะแนว. กรุงเทพมหานคร :
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สุวัฒน์ ดอนทอง (2558). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของ
โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2564. จาก
<http://www.truelookpanya.com>
- Sumak, B., Polancic, F. & Hencko, M. (2010). An Empirical Study of Virtual Learning
Environment Adoption Using UTAUT. Paper presented at the 2010 Second
International Conference on Mobile, Hybrid, and On-Line Learning. 17-22.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรณ นามวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ ที่ได้กรุณา
ให้คำแนะนำ คำปรึกษาปรับปรุงแก้ไขจนสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และ
ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและได้กรุณาปรับปรุง แก้ไข
ข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้
อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรมและขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความ
สะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ทุกท่านที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่
ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา จนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*
LEADERSHIP OF THE VILLAGE HEADMAN OF PASUNG VILLAGE, PASUNG SUB-DISTRICT,
CHATURAPHAK PHIMAN DISTRICT, ROI ET PROVINCE

วชิราวุธ ถวัลย์เศรษฐ์¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์²
Wachirawut Thawalset¹, Pongsawut Rachjun²
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}
Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}
Email : seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารวรรณกรรมและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีภาวะผู้นำสูงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีชาวบ้านสามารถพึ่งพาอาศัยได้เป็นผู้ที่มีความรู้ในงานหน้าที่ของตนเองเป็นผู้ที่มีความเสียสละมีคุณธรรมยึดถือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะนำผู้อื่นเป็นผู้ที่มีความสุจริตใจต่อทุกคนเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมในการปกครองดูแลหมู่บ้านมีความเป็นกลางไม่เอนเอียงซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา 2. ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ขาดงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้น้อยและไม่มีอาชีพที่มั่นคงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ขาดงบประมาณในการจัดสรรซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำไม่มีการกระจายอำนาจการสั่งงาน ขาดคำสั่งในการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในบางกิจกรรม 3. แนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ควรจัดให้มีการอบรมให้แก่ผู้นำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับผู้นำ ทั้งยังควรส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ผู้นำจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางราชการการตัดสินใจด้านการปกครองและการพัฒนาหมู่บ้าน

คำสำคัญ : 1. ผู้นำ 2. ภาวะผู้นำ 3. ผู้ใหญ่บ้าน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the leadership of the headmen, 2) to analyze the leadership problems of the headmen, and 3) to suggest ways to solve the leadership problems of the headmen. It is a qualitative research. The sample group consisted of 21 people. Research tools include an in-depth interview form. Then take the information collected obtained from literary documents and interview forms for content analysis.

The results showed that; 1. The village headman has high leadership and has good human relations., villagers can rely on who are knowledgeable in their own duties a person who has sacrificed Have morals, adhere to the interests of the public who is ready to lead others who is honest with everyone who is fair in governing the village, is impartial, unbiased, honest and straightforward Leadership issues of the village headman. 2. Leadership of the village headman Lack of budget for village development Village people have low incomes and no stable jobs. The resources and environment in the village are not conducive to village development. Lack of budget to allocate the purchase of materials and equipment for village development that is insufficient for development Leaders do not have decentralized work orders. Lack of written assignments for certain activities and the issue of guidelines for solving the leadership problems of the village headman. 3. Guidelines for solving the leadership problems of the village headman Training should be provided to leaders or village committees to increase their leadership potential. It should also promote the occupation of the villagers. Leaders must be good examples of subordinates or associates. Especially in government operations, administrative decisions and village development.

Keywords : 1. Leader 2. Leadership 3. Village Headman

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

องค์กรทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดกลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใดๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริการกำกับและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่เกี่ยวกับการบริการ ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้นำ(Leader) จึงเป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544) ในอดีตลักษณะผู้นำที่ดีและเข้มแข็งนั้นจะมองเพียงในด้านกายภาพ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความมั่งคั่ง และบารมีเท่านั้นแต่สำหรับในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาผู้นำที่ดีและเข้มแข็งยังต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการติดต่อสื่อสารในองค์กรที่ดี เป็นต้น เพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามที่เป้าหมายได้ตั้งไว้ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดความพึงพอใจในงานที่เขาทำด้วย (นิത്യ สัมมาพันธ์, 2546)

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชักนำให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์กรเป็นจุดหมายปลายทาง (พยอม วงศ์สารศรี, 2534) ผู้นำนักปกครองควรมีจรรยาบรรณเป็นหลักปฏิบัติอันมีปฏิปทานักแน่นในจรรยาบรรณ ย่อมทำหน้าที่ปกครองได้เป็นอย่างดี และสามารถยกระดับฐานะของตนให้สูงขึ้นได้เรื่อยๆ ทั้งจะสามารถนำสังคมที่ตนปกครองอยู่ให้เกิดสันติสุขให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปได้ด้วย ในสังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามากมายเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจนปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเรื่องการเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นต้นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ยากที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่ามีสาเหตุมาจากส่วนใด ทั้งนี้เพราะปัญหาต่างๆ มีความซับซ้อนหลายประการยากที่จะตัดสินว่าเป็นปัญหาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงด้านเดียว การแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ยุ้งยากไม่ยักนักต่อการจัดการได้อย่างถูกต้อง เมื่อปัญหาเกิดขึ้นประชาชนมักปิดความรับผิดชอบกลับโทษสถาบันปกครองบ้าง สถาบันครอบครัวบ้างสถานศึกษาบ้างหรือสถาบันศาสนาบ้างปัญหาต่างๆ ก็แก้ไม่ตรงจุด (สนิท จรอนันต์, 2549)

บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันนี้ ในอดีตเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่า นก หนูอาศัยอยู่มากมาย มีหนองน้ำและลำคลองรอบหมู่บ้านในป่ามีสัตว์น้อยใหญ่ได้อาศัยต็มก้น ในเวลานั้นยังไม่มีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บ้านป่าสังข์มานานักแล้วผู้นำผู้ใหญ่บ้านและผู้คนจำนวนหนึ่งได้มีการพูดคุยตกลงกันจะตั้งเป็นหมู่บ้านของตนเองเพราะชาวบ้านเริ่มมีการก่อสร้างบ้านเรือนมากขึ้น นับแต่นั้นเป็นต้นมาก็ได้เกิดหมู่บ้านขึ้นมาคือ บ้านป่าสังข์

จนถึงปัจจุบัน และปัจจุบันบ้านป่าสังข์มีประจําจนวนชากรทั้งหมด 524 คน ชาย 261 คน หญิง 263 คนและหมู่บ้านป่าสังข์ ทิศเหนือ จดกับบ้านหนองหม่มหมู่ที่ 8 ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ จดกับบ้านโคกมอญ หมู่ที่ 7 ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออก จดกับบ้านร่องคำ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตก จดกับบ้านพานมูล หมู่ที่ 7 ตำบลดงกลาง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด หมู่บ้านป่าสังข์ครัวเรือนบ้านที่ใกล้เคียงทางทิศเหนือติดกับตำบลดงแดงอำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ติดกับตำบลดงกลาง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออกติดกับอำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตกติดกับตำบลดงกลาง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตที่พื้นที่ราบสูง บ้านป่าสังข์มีอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนคือการประกอบอาชีพหลักคือ อาชีพเกษตรกรหรือทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพเสริม รับจ้าง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ทุรกันดาร มีหนองน้ำและลำคลองรอบหมู่บ้านในการทำนา ทำนาได้ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น รายได้จึงไม่ค่อยดีต้องอาศัยอาชีพเสริมอย่างอื่น เช่น ปลูกยาเตอร์กีซและเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยรายบุคคลจึงไม่สูงมากนักจึงมีปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาสภาพร่างกาย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพในการเจ็บป่วยก็ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐและงบประมาณจากรัฐ ส่วนบ้านป่าสังข์หมู่ที่ 14 ได้รับการบริการในด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลอำเภोजตุรพักตรพิมานเป็นหลัก

นายสุภาพ ชนไชย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ หมู่ที่ 14 ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ.2551 มีแนวทางการปกครองคือพร้อมจะเสียสละส่วนตัว จะพัฒนาชุมชนให้อยู่ดี กินดี มีอาชีพ คิดในการทำงานคือมนุษยสัมพันธ์ดี มีวินัย ขยัน ซื่อสัตย์ พึ่งได้ เป็นผู้นำที่ดีที่มีความสามารถในการปกครองหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดีที่จะรับใช้ท้องถิ่นและประชาชนในการรับใช้ประชาชนในชุมชนบ้านป่าสังข์โดยการดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านนายสุภาพ ชนไชย เป็นบุคคลที่สมควรแก่การยกย่องเพื่อปฏิบัติหน้าที่และเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถที่จะเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม พัฒนาชุมชนให้อยู่ดีกินดี มีอาชีพ และมีการวางแผนในการปฏิบัติหน้าที่ในการปกครองหมู่บ้านหรือชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานโครงการธนาคารโคกระบือ ประธานร้านค้าประชารัฐ ประธานโครงการอยู่ดีมีสุข ผู้ใหญ่บ้านได้ส่งหมู่บ้านเข้าประกวดร้องสรภัญญะก็ได้รางวัลระดับที่ 1 ระดับตำบลมีการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนให้ทัดเทียมกับชุมชนพัฒนาดีแล้วและจัดกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อช่วยเหลือพี่น้องในชุมชนให้มีรายได้ ลดรายจ่าย อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญและเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจในการเป็นผู้นำในด้านต่างๆ เช่น ด้านการปกครอง ด้านอาชีพ ด้านบริการ ด้านผดุงความเป็นธรรม ด้านพัฒนา ด้านอุปโภคบริโภค ด้านความสามัคคีมีส่วนร่วมในชุมชนในการปกครองและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวไว้ข้างต้นในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด ว่ามีภาวะผู้นำตามสภาพที่เป็นจริงหรือไม่ ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับประชาชนในเขตบ้านป่าสังข์ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านเพื่อไปสู่เป้าหมายด้านคุณภาพทางการปฏิบัติหน้าที่และเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ตำบลป่าสังข์อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบถึงภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ตำบลป่าสังข์อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ได้ทราบถึงปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.3 ได้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1)กำนันตำบลป่าสังข์ 2)ผู้ใหญ่บ้าน 3)ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 4)คณะกรรมการหมู่บ้าน 5)ประชาชน และ 6)ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวนทั้งสิ้น 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยโดยอยู่ภายใต้ประเด็นการวิจัยดังนี้คือ 1)ประเด็นภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน 2)ประเด็นปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน และ 3)ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหามาของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1)ข้อมูลปฐมภูมิ คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่างๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิดเพื่อทำให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเบส (Bass) ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารวรรณกรรมและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.1 ประเด็นการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์พบว่า เป็นผู้นำที่มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจต่อราษฎร มีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ ปกครองลูกบ้านอย่างมีความสุข และมีวิสัยทัศน์ที่มีอุดมการณ์ที่ดีอย่างยั่งยืน มีการแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงความสุจริต ความโปร่งใสจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ มีการเปิดเผยสรุปรายละเอียดผลงานในการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันปรับปรุงภูมิทัศน์ในหมู่บ้านให้สวยงามจัดการประชุมราษฎรเป็นประจำทุกเดือน และจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกปี มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำข้อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นภาวะผู้นำในระดับดีสามารถนำพาลูกบ้านสู่จุดหมายได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพอีกทั้งลูกบ้านเกิดความศรัทธาในตัวของผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้านบริหารงานอย่างยุติธรรม ยังมีความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงาน มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งมองจากการทำงานที่ผ่านมาและความรับผิดชอบต่องานอีกทั้งยังมีความทุ่มเทกับการทำงานที่ได้รับผิดชอบ มีการประชุมวางแผนในรูปแบบคณะกรรมการในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ใช้มติในที่ประชุมหรือระดมความคิดเห็นเป็นหลัก ให้ความสำคัญภาคประชาชน มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง

5.1.2 ประเด็นการสร้างแรงบันดาลใจ ภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้าน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า มีความมุ่งมั่นในการปกครองหมู่บ้านและพัฒนาชุมชน มีความรับผิดชอบต่อลูกบ้านเป็นที่ปรึกษาและผู้คอยชี้แนะได้ดี คิดดี คิดในแง่บวก ด้านการทำงานในหมู่บ้านเป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย เสียสละทั้งทรัพย์สิน เวลา ให้ความเป็นกลางมีไหวพริบในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน การนำโครงการต่างๆ ไปเสนอหน่วยงานเพื่อนำงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านผู้นำก็มีความอดทนอดกลั้นต่อการยั่วยุของฝ่ายที่ไม่พอใจ รู้จักการมอบหมายงานให้ได้ตรงกับความสามารถของลูกน้อง มีการวางแผนงาน การปฏิบัติงาน มีทักษะที่สามารถที่สร้างประโยชน์ให้กับองค์กรและชุมชนได้มีการให้กำลังใจผู้ร่วมงาน มีการกระตุ้นผู้ร่วมงาน รู้จักให้เกียรติคนอื่นในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ

5.1.3 ประเด็นการกระตุ้นทางปัญญาภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการกระตุ้นทางปัญญาพบว่า มีการประสานงานกับกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการในหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดต่างๆ เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มเพื่อที่จะพัฒนาหมู่บ้านในมีความเจริญก้าวหน้า มีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นมองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีความซื่อสัตย์ต่อชาวบ้านดอนเรือทุกคน เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี พูดจาดีมีความคิดสร้างสรรค์

5.1.4 ประเด็นการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนและให้ความช่วยเหลือ เป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาให้กับประชาชนได้ทุกเรื่อง และเป็นผู้นำที่เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นคนที่วางตัวได้ดี อหิยาภัยดี เข้ากับคนได้ง่าย มีเหตุผล มีความเป็นผู้นำสูง การพูดจากับชาวบ้านก็เป็นกันเองไม่ถือตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตาต่อชาวบ้าน อีกทั้งยังมีการกระจายอำนาจโดยการมอบอำนาจงานให้ผู้ร่วมงานสนับสนุนการทำงานของลูกน้อง มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้นำที่มีน้ำใจในการปกครองประชาชน มีการสนับสนุนการทำงานของลูกน้อง

5.2 ปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.2.1 ประเด็นการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ปัญหาภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า ประชาชนบางส่วนก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำงานเกี่ยวกับหมู่บ้าน เห็นแก่ตัว ไม่คิดเห็นถึงคนอื่น เกิดปัญหาให้กับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำตัดสินใจโดยที่ไม่ขอความคิดเห็นจากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชน งานบางงานจึงเกิดความล้มเหลว ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนไม่มีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค

5.2.2 ประเด็นการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลปัญหาภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า มีปัญหาในการบริหารงานในระดับหนึ่ง เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ขาดความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านฝ่ายตรงข้าม ขาดงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้น้อยและไม่มีความมั่นใจ การติดต่อของงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านจะไม่ค่อยเอื้ออำนวยมากเท่าไรในการพัฒนา ขาดงบประมาณในการจัดสรรซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการพัฒนาหมู่บ้านที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนา ไม่มีการกระจายอำนาจการสั่งงานกับลูกน้องไม่เด็ดขาด และยังขาดคำสั่งในการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในบางกิจกรรมทำให้งานที่ได้รับมอบหมายออกมาไม่ค่อยดี อีกทั้งยังขาดการกำหนดเป้าหมายในการมอบหมายงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบผลสำเร็จ ซึ่งก็เป็นปัญหาภาวะผู้นำในการปกครอง

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

5.3.1 ประเด็นการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์แนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่าผู้นำจัดให้มีการศึกษาให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีทักษะด้านความรู้ และการจัดให้มีการอบรมให้แก่ผู้นำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับผู้นำ มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้าน และต้องของงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อที่จะมาบริหารจัดการด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับชาวบ้าน และต้องจัดศูนย์กลางการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านป้องกันสาธารณสุขภัยต่างๆ ด้านความสงบเรียบร้อย ด้านความมั่นคง ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ หรือให้มีความหนักแน่น ในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นตัวยึดความเป็นผู้นำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ให้มีความมั่นใจในการทำงานมากกว่านี้ และช่วยกระตุ้นในชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สร้างความสามัคคีปรองดองกันในหมู่บ้าน

5.3.2 ประเด็นการกระตุ้นทางปัญญาแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำในการปกครองหมู่บ้านด้านการกระตุ้นทางปัญญาพบว่า ผู้นำจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานโดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางราชการ การตัดสินใจตัวเองให้มากขึ้น มีความเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปกครอง และการพัฒนาหมู่บ้านให้มีศักยภาพ ระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ให้มีความหนักแน่นในการในการบริหารงาน มีความมั่นใจในการทำงานช่วยกระตุ้นในชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สร้างความสามัคคี ปรองดองกันในหมู่บ้าน เวลา มีงานจากทางราชการหรือส่วนต่างๆ ก็ให้แจ้งประชาชนได้ทราบ และเตรียมความพร้อมเพื่อทำให้เกิด

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานการสื่อสาร ช่วยให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพอีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานการปรับความสัมพันธ์ต่างๆ ในการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านที่แท้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

6.1 ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จากการวิจัย พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำในด้านนี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นผู้ที่มี การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและจริงจังต่อราษฎร มีความรู้ ความสามารถมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ ปกครองลูกบ้านอย่างมีความสุขและมีวิสัยทัศน์ที่มีอุดมการณ์ที่ดีอย่างยั่งยืน มีการแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงความสุจริต ความโปร่งใส จริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ มีการเปิดเผยสรุปรายละเอียดผลงานในการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันปรับปรุงภูมิทัศน์ในหมู่บ้านให้สวยงาม จัดการประชุมราษฎรเป็นประจำทุกเดือน และจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกปี มีการส่งเสริม สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำข้อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นภาวะผู้นำในระดับดีสามารถนำพาลูกบ้านสู่จุดหมายได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพ อีกทั้งลูกบ้านเกิดความศรัทธาในตัวของผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้านบริหารงานอย่างยุติธรรม 2)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำในด้านนี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีความมุ่งมั่นในการปกครองหมู่บ้าน มีความรับผิดชอบต่อลูกบ้านเป็นที่ปรึกษาและผู้คอยชี้แนะได้ดี คิดดี คิดในแง่บวก ด้านการทำงานในหมู่บ้าน เป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย เสียสละทั้งทรัพย์สิน เวลา ให้ความเป็นกลางมีไหวพริบในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน การนำโครงการต่างๆ ไปเสนอหน่วยงานเพื่อนำงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้าน ประเด็นการกระตุ้นทางปัญญามีการประสานงานกับกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการในหมู่บ้านเพื่อชี้แจงรายละเอียดต่างๆ เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มเพื่อที่จะพัฒนาหมู่บ้านในมีความเจริญก้าวหน้า มีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นมองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีความซื่อสัตย์ต่อชาวบ้านดอนเรือทุกคน เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี พูดจาดีมีความคิดสรรค์ 3)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำในด้านนี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนและให้ความช่วยเหลือ เป็นผู้ที่ทำให้คำปรึกษาให้กับ

ประชาชนได้ทุกเรื่อง และเป็นผู้นำที่เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นคนที่วางตัวได้ดี อธยาศัยดี เข้ากับคนได้ง่าย มีเหตุผล มีความเป็นผู้นำสูง การพูดจากับชาวบ้านก็เป็นกันเองไม่ถือตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตาต่อชาวบ้าน อีกทั้งยังมีการกระจายอำนาจโดยการมอบอำนาจงานให้ผู้ร่วมงานสนับสนุนการทำงานของลูกน้อง มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ที่มั่นใจในการปกครองประชาชน มีการสนับสนุนการทำงานของลูกน้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ดนัย เทียนพุมิ (2530) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำในองค์กรสมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทั้งจากสั่งสอนมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์และกลั่นกรองสิ่งนั้นให้สอดคล้องและเหมาะสมกับองค์กร เป็นผู้ที่มองการณ์ไกล สามารถคาดการณ์หรือปัญหาต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและหาทางป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นปัญหามีความรับผิดชอบต่อการกระทำคำพูดเพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาและความน่าเชื่อถือแก่ผู้อื่นมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นเอาใจจริงเอาใจในการทำงานหาวิธีการทำงานจากผู้ที่ประสบความสำเร็จตลอดจนความทะเยอทะยาน เพื่อความก้าวหน้าขององค์กรและตนเองกล้าตัดสินใจ แสดงถึงความเป็นคนที่มีความกล้าเสี่ยงอยู่ในตัวเองมีมนุษยสัมพันธ์สูง อ่อนน้อมและสุภาพ พูดจาดี เข้ากับใครก็ได้ และที่สำคัญมีความสามารถในการรวมคนให้ทำงานร่วมกันได้ ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและประสานกับการมีคุณธรรม

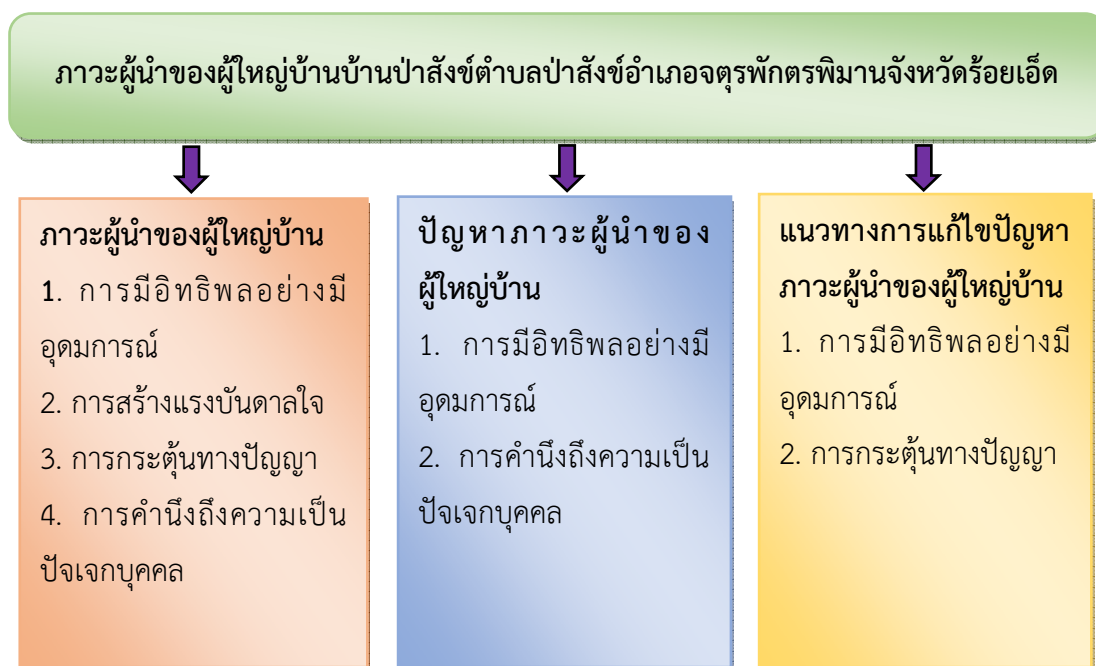
6.2 ปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 1)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีปัญหาภาวะผู้นำด้านนี้ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนบางส่วนก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำงานเกี่ยวกับหมู่บ้าน เห็นแก่ตัว ไม่คิดเห็นคนอื่น เกิดปัญหาให้กับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำตัดสินใจโดยที่ไม่ขอความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานบางงานเกิดความล้มเหลว ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนไม่มีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค 2)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีปัญหาภาวะผู้นำด้านนี้ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีปัญหาในการบริหารงานในระดับหนึ่งอย่างปัญหาความขัดแย้ง ขาดความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านฝ่ายตรงข้าม ขาดงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้น้อยและไม่เอาชีวิตรอดที่มั่นคง การติดต่อของงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านจะไม่ค่อยเอื้ออำนวยมากเท่าไรในการพัฒนา ขาดงบประมาณในการจัดสรรซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาหมู่บ้านที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนา ไม่มีการกระจายอำนาจ การสั่งงานกับลูกน้องไม่เด็ดขาด และยังขาดคำสั่งในการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในบางกิจกรรมทำให้งานที่ได้รับมอบหมายออกมาไม่ค่อยดี อีกทั้งยังขาดการกำหนดเป้าหมายในการมอบหมายงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบผลสำเร็จ ซึ่งก็เป็นปัญหาภาวะผู้นำในการปกครอง

6.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 1)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านควรจะแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำด้านนี้กล่าวคือ การจัดให้มีการศึกษาให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีทักษะด้านความรู้ และการจัดให้มีการอบรมให้แก่ผู้นำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับผู้นำ มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้าน และต้องของงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อที่จะมาบริหารจัดการด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับชาวบ้าน และต้องจัดศูนย์กลางการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านป้องกันสาธารณสุขภัยต่างๆ ด้านความสงบเรียบร้อย ด้านความมั่นคง ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ หรือให้มีความหนักแน่นในการในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็ตัวยึดความเป็นผู้นำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ให้มีความมั่นใจในการทำงานมากกว่านี้ และช่วยกระตุ้นในชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สร้างความสามัคคี ประองตองกันในหมู่บ้าน 2)ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านด้านการกระตุ้นทางปัญญา จากการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านควรจะแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำด้านนี้กล่าวคือ ผู้นำจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานโดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางราชการ การตัดสินใจตัวเองให้มากขึ้น มีความเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปกครอง และการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความศักยภาพ ระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ให้มีความหนักแน่นในการในการบริหารงาน มีความมั่นใจในการทำงานช่วยกระตุ้นในชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สร้างความสามัคคีประองตองกันในหมู่บ้าน เวลามีนงานจากทางราชการหรือส่วนต่างๆ ก็ให้แจ้งประชาชนได้ทราบ และเตรียมความพร้อมเพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานการสื่อสาร ช่วยให้การงานเกิดประสิทธิภาพอีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานการปรับความสัมพันธ์ต่างๆ ในการทำงานให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านที่แท้จริงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชญานันท์ ตระกูลพิชยะชัย (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า 1)บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประองตอง ความร่วมมือร่วมใจ และการประนีประนอม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบังคับ และด้านการหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับปานกลาง 2)ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้หมู่บ้านชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ช่วยส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้ ช่วยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐให้กับประชาชน จัดให้มีการศึกษาให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีทักษะด้านความรู้ และการจัดให้มีการอบรมให้แก่ผู้นำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับผู้นำให้มีประสิทธิภาพ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถค้นพบองค์ความรู้ใหม่โดยการนำเสนอในรูปแบบโมเดล ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์
อำเภोजตุรพักรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้นำควรจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางราชการ ควรเพิ่มเติมการทำงานให้ดีกว่าเดิม และมีการตัดสินใจตัวเองให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปกครอง การพัฒนาหมู่บ้านให้มีศักยภาพ เพื่อให้หมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีกิจกรรมในการพัฒนาผู้นำด้านการตัดสินใจในการปกครองหรือสั่งการให้เด็ดขาด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรจะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

8.3.2 ควรจะศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองของผู้ใหญ่บ้านในประเด็นอื่นๆ เช่น ประเด็นการสื่อสาร ประเด็นบุคลิกภาพ

9. เอกสารอ้างอิง

- เฉลิม รุ่งตรานนท์. (2552). ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดนัย เทียนพุฒ. (2530). การบริหารทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). ภาวะผู้นำ : พลัสขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิกส์.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2534). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สุภาการพิมพ์.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์.
- สนธิ จรอนันต์. (2549). ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา.

10. คำขอบคุณ

คุณค่าจากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี ขอมอบแด่คุณครู อาจารย์ ทุกๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ข้าพเจ้าและคุณงามความดีจากงานวิจัยนี้ขอมอบให้บิดาและมารดาอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้า

หากประโยชน์คุณค่าและความรู้ทางวิชาการของงานวิจัยนี้จะทำให้นักศึกษาและผู้อ่านเกิดประโยชน์เป็นพลเมืองที่มุ่งมั่นจริงจังในการทำงานเข้มแข็งมีคุณภาพและจินตนาการไม่ยึดติดในกรอบที่คนอื่นกำหนดให้ผู้วิจัยขออุทิศความดีดังกล่าวต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สถาบันการศึกษาอันทรงเกียรติ

รูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด*
THE PATTERNS OF THE FUNERAL OF BUDDHISTS IN PHUKHAO THONG SUB-DISTRICT,
NONGPHOK DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระอธิการพรมมา จันทธมโม¹, ไพฑูรย์ สวนมะไฟ²,

พระครูปลัดสมหมาย อตฺตสิทฺโธ³

Phra Athikan Promma Candadhammo¹, Phaithun Saunmaphi²,

Phrakrupralad Sommai Attasitto³

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand.^{1,2,3}

Email : phrapromma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 50 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาและการสรุปแบบอุปนัย แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนตำบลภูเขาทองเป็นชุมชนชาวพุทธ มีข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตาย ประเพณีการปฏิบัติต่อศพ ประเพณีการปฏิบัติในการสวดศพ ประเพณีการบวชน้ำศพ และการจูงศพ ประเพณีการปฏิบัติในการเผาศพ และประเพณีการเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนของตนเอง ปัจจุบันประเพณีการจัดงานบำเพ็ญกุศลศพของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมเช่นในสมัยดั้งเดิมนั้นมักนิยมฝังศพไว้ก่อนแต่ปัจจุบันเมื่อตายแล้วมักนิยมทำบุญอุทิศบาปกิจคือเผาให้แล้วเสร็จซึ่งแต่ละชุมชนก็จัดงานศพตามฐานะของเจ้าภาพแต่ในขั้นตอนพิธีการต่างๆ ชุมชนก็ยังยึดถือเอาประเพณีและข้อปฏิบัติที่ได้รับจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาตามความเชื่อดั้งเดิมบวกกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายต่อไป 2. รูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยสรุปประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1)ด้านการเตรียมจัดงานศพ 2)ด้านการดำเนินการก่อนเผาศพ 3)ด้านการดำเนินการในวันเผาศพ 4)ด้านการดำเนินการหลังวันเผาศพ

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ 2. การจัดงานศพ 3. ชาวพุทธ

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the concept of a funeral arrangement of Buddhists in Phu Khao Thong Sub-district, 2) to study patterns of funeral arrangements of Buddhists in Phu Khao Thong Sub-district, Nong Phok District, Roi Et Province. This research is a qualitative research. The sample groups used in the interview were 50 people. The research instrument was the observation interview form. Data analysis by using document data and field data for analysis with the qualitative data analysis method by content analysis and synthesis content analysis and inductive inference and presented in a descriptive and analytical way.

The research results were found that: 1. the concept of the intended funeral in accordance with the Buddhist guidelines; the desires of Buddhists in Phu Khao Thong Sub-district, Nong Phok District, Roi Et Province. Phu Khao Thong subdistrict community, being a Buddhist community, has the following practices when there is a person who is terminally ill: treating the deceased body, funeral prayer, the ordination of the descendants for merit dedicating to the deceased and leading the deceased body procession for cremation, cremation ceremony, and keeping the ashes of the deceased body and merit-making. All of which are the specific characteristics of the community. At present, the funeral arrangement of the community has been changed according to fashion. Back in the past, the deceased body was buried before being cremated, but nowadays the cremation and merit-making are usually done right away. Although each community has the funeral arrangement according to the host, the procedures of the ceremony still follow the tradition and practices that have been inherited from the ancestors based on the original and Buddhist beliefs with the purpose of dedicating merits for the deceased. 2. A model of the funeral arrangement for Buddhists in Phu Khao Thong Sub-district, Nong Phok District, Roi Et Province. From studying a model of the funeral arrangement by Buddhists in Phu Khao Thong subdistrict community, Nong Phok district, Roi Et province, it was found

that there consist of 4 aspects as follows: 1) The overall funeral arrangement. 2) Before the cremation. 3) On the day of cremation. 4) After the cremation.

Keywords : 1. Model 2. Funeral Arrangements 3. Buddhists

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิถีชีวิตของชาวพุทธโดยทั่วไปจะมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดเช่นพิธีพืธีโกนจุกหรือโกนผมไฟพิธีแต่งงานจนกระทั่งบั้นปลายชีวิตพระพุทธศาสนาก็จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในงานศพด้วยซึ่งทำให้มีขั้นตอนและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความตายในแต่ละพื้นที่ก็จะแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ การจัดงานศพแต่เดิมนิยมปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมของท้องถิ่นและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยไม่มีอบายมุขใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกียรติและอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย (เสถียร โกเศศ, 2531) แต่ในยุคปัจจุบันจะพบว่าอบายมุขคือการดื่มสุราหรือแอลกอฮอล์รวมทั้งการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยตลอดทั้งมีรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็นสร้างภาระรายจ่ายสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์แก่เจ้าภาพและทำให้เสียเวลาเกินความจำเป็นภาพลักษณ์งานศพจึงเปลี่ยนไปจากงานไว้ทุกข์ให้เกียรติผู้ตายกลายเป็นงานรื่นเริงมีการพนันและการดื่มแอลกอฮอล์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

งานศพในภาคอีสานในปัจจุบันจะพบว่ารายละเอียดหลายประการมีการปรับเปลี่ยนไปในรูปแบบที่แตกต่างทั้งพิธีกรรมและพิธีการอีกทั้งในงานก็มีอบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันและเครื่องดื่มมีนเมานอกจากนี้ในรายละเอียดอื่นๆ ยังพบว่ามีรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดความฟุ่มเฟือยเกิดการใช้จ่ายอย่างไม่จำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นสอดแทรกเข้าไปในวิถีสังคมวัฒนธรรมและการเลี้ยงเหล้าในงานที่จัดในชุมชนยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงวัฒนธรรมวิถีคิดและการให้ความหมายเช่นเหตุผลที่ว่าจัดงานประเพณีจะต้องมีเหล้าเพราะถ้าไม่มีจะถูกนิโทษและไม่มีการมาร่วมงานดังนั้นการเลี้ยงเหล้าจึงปรากฏอยู่หลายงานในชุมชนรวมทั้งงานศพด้วยอบายมุขอีกประการหนึ่งคือการพนันพัฒนาจาก “จันเหือนดี” มาเป็นการพนันหรือธุรกิจการพนันที่ชัดเจนเพราะมีนายทุนมารับเหมาเป็นเจ้าภาพงานศพจากเดิมธรรมเนียมโบราณอีสานเคยตั้งสวด3วันก็ขอขยายเป็น 10 คืน จากที่มีเงินหมื่นเวียนเล็กๆ น้อยๆ บางแห่งมีเงินหมื่นเวียนเป็นหลักล้านภายในเวลาไม่กี่คืนจากผลสำรวจสถานการณ์การพนันระดับท้องถิ่นในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าการพนันมี3 กลุ่มคือ 1)การพนันผิดกฎหมายแบบดั้งเดิม 2)การพนันผิดกฎหมายที่เชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมและ3)การพนันผิดกฎหมายที่ใช้เทคโนโลยีซึ่งบ่อนพนันงานศพจัดอยู่ในกลุ่มที่สองโดยประเภทของการพนันคือไฮโลผู้เล่นคือชาวบ้านที่มาร่วมงานศพอายุตั้งแต่ 5–70 ปี ทุกเพศเฉลี่ยวงเงินแทงพนันระหว่างคืนละ 10,00–15,000 บาทต่อวง ซึ่งแต่ละคืนจะมีวงไฮโล 3–4 วง นอกจากเรื่องอบายมุขแล้วยังพบปัญหาอื่นที่สามารถสร้างความเดือดร้อนให้เจ้าภาพงานศพไม่น้อยประเภทแรกคือค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้มาร่วมงานเจ้าภาพจะต้องล้มหมอนล้มวัวล้มควายมาทำอาหารเลี้ยงดูครั้งละหลายตัวใช้เวลาอย่างต่ำ

3-5 วัน ในขั้นตอนการประกอบพิธีฌาปนกิจยังพบรายละเอียดหลายประการของพิธีกรรมและพิธีการที่ปฏิบัติที่เพิ่มเติมจากประเพณีโบราณอีสานแต่เดิมมากทำให้เปลืองงบประมาณและทำให้พิธีการใช้เวลานานมากพร้อมกันนี้ยังมีระบำหน้าไฟดนตรีหรือรายละเอียดอื่นๆ ซึ่งไม่มีแก่นสารของงานศพทำให้สิ้นเปลืองทุนทรัพย์และเสียเวลาเป็นอย่างมาก (พระอนุชิต ปทุมวณโณ (หวั่งวณรัตน์), 2549)

สำหรับชาวบ้านในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติต่อความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนา ชาวชุมชนตำบลภูเขาทองต่างก็มีความเชื่อที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตมีการเกิด การตายนั้น ถือว่าเป็นประเพณีที่มีการปฏิบัติตามกรอบความเชื่อของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะประเพณีการตายนั้นชาวบ้านในชุมชนตำบลภูเขาทองได้มีการปฏิบัติตามคติความเชื่อที่แม้จะเป็นไปตามกรอบของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะประเพณีการจัดงานศพของชาวบ้านในชุมชนตำบลภูเขาทองนั้น มีขั้นตอน พิธีการปฏิบัติต่อคนตายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ก่อนตายญาติผู้ป่วยจะนิมนต์พระไปสวดต่ออายุให้เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับกุศล แม้เมื่อตายแล้วก็จะมีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมหลายอย่าง มีการมัดตราสังข์(มัดสามเปลาะ) การแต่งตัวให้ศพรวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีการจัดงานศพ เช่น การเป็นเจ้าภาพในการสวดอภิธรรม การจูงศพ เป็นต้น (ปราณี วงษ์เทศ, 2534) นอกจากกิจกรรมดังกล่าวนี้ชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทองได้ประสบปัญหาในการจัดงานศพคือการจัดงานศพในแต่ละครั้งจะมีอบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนันการดื่มสุราเป็นต้นทำให้การจัดงานศพต้องใช้ระยะเวลาในการจัดงานรวมถึงค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งมีจำนวนมากทำให้เป็นภาระของทางเจ้าภาพในงานศพและทำให้การจัดงานศพในแต่ละครั้งไม่มีความมุ่งมั่นถึงวัฒนธรรมเก่าๆ คนในอดีตได้ดำเนินมาเพียงแค่การจัดงานศพโดยมุ่งเน้นเพียงการเล่นการพนันเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในฐานะที่เป็นพระสงฆ์มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทองอำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดการจัดงานศพสาเหตุปัญหาและอุปสรรคในการจัดงานศพรวมถึงรูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทองอำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการดำเนินการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใดต่อการศึกษาในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบแนวทางการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ได้ทราบรูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา ภาคสนาม คือ ชาวบ้านในเขตตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1)กลุ่มนักปราชญ์ชาวบ้าน 2)กลุ่มผู้นำชุมชน 3)กลุ่มสัปเหร่อ 4)กลุ่มชาวบ้านในเขตตำบลภูเขาทอง 5)กลุ่มพระสงฆ์ รวมประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด จำนวน 50 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต ที่ผ่านการตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นที่จะสัมภาษณ์ และความเหมาะสมของเนื้อหาโดยมีผู้เชี่ยวชาญ การเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ (1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เป็นเอกสารหลัก และ (2)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ คือ ศึกษาเอกสารวิชาการ บทความ หนังสือ ข้อมูลจากระบบสารสนเทศอินเทอร์เน็ตและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2)การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 รูป/คน โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ตามความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการจัดสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดงานศพที่พึงประสงค์ของชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์บริบทพื้นที่นำข้อมูลที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกันรอบด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาและการสรุปแบบอุปนัยแล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์โดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย หลังจากวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว นำเสนอข้อมูลในลักษณะการ

พรรณนาความ เนื้อหาบางส่วนนำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูล เนื้อหาบางส่วนมีการนำเสนอแผนภาพ ประกอบผลการวิจัย และการอธิบายความประกอบกับภาพถ่าย โดยมุ่งตอบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบสำคัญในการวิจัยรวมทั้งการสร้างชุดความรู้ในการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะจากการวิจัยโดยสรุป ผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาแนวคิดการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประเพณีเกี่ยวกับการจัดงานศพในสังคมไทยคำว่าตายในสังคมไทยนั้นถือเป็น เรื่องที่ถูกมองเป็นไปในเชิงลบคือเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าเศร้าและทุกคนไม่อยากจะเกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง แม้ว่าสังคมไทยจะมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาว่าเป็นพื้นฐานของคติความเชื่อค่านิยมของคนในสังคมก็ตามแต่ก็ปรากฏว่าการจัดประเพณีเกี่ยวกับการตายของคนในสังคมไทยนั้นก็มีรายละเอียดที่เกิดจากความเชื่ออื่นๆ โดยความเชื่อเหล่านั้นก็คือความเชื่อด้านศาสนาพราหมณ์ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ความเชื่อด้าน โหราศาสตร์ซึ่งการมีความเชื่อดังกล่าวนั้นก่อให้เกิดให้จัดประเพณีเกี่ยวกับการตายที่แปลกแยกออกไปจาก สาระเดิมที่มีปรากฏอยู่คัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเช่นการคำนึงถึงเรื่องช่วงเวลาการประกอบพิธีกรรม ต่างๆภายในงานศพหรือการมีความเชื่อว่าการตายแบบต่างๆ มีผลต่อความดุร้ายของวิญญาณเป็นต้นแต่ อย่างไรก็ตามสังคมไทยก็เชื่อในเรื่องต่างๆ เหล่านั้นและถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อความเชื่อดั้งเดิมในวิถีแห่ง สังคมเลยและค่านิยมดังกล่าวก็ได้กลายมาเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมในที่สุด

5.2 ผลการศึกษารูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประเพณีการจัดงานศพของพุทธศาสนิกชนชาวไทยเปลี่ยนไปจากเดิมมากและแต่ละ ท้องถิ่นก็จัดงานศพแตกต่างกันไปตามความนิยมและตามฐานะของเจ้าภาพอย่างกรณีการจัดงานศพของ พุทธในชุมชนตำบลภูเขาทองก็เช่นเดียวกันก็มีรูปแบบพิธีกรรมข้อปฏิบัติและความเชื่อในประเพณี การจัดงานศพดังนี้

- 1) รูปแบบข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตายก็จะมีลูกหลานมาดูแลปฏิบัติเฝ้าไข้ให้กำลังใจคนป่วยใกล้ตายมีการให้สวดมนต์พระมาโปรดเป็นการบอกทางแก่คนป่วยใกล้ตาย
- 2) รูปแบบการปฏิบัติต่อศพเมื่อตายลงก็มีการปฏิบัติต่อศพเช่นการแจ้งเรื่องการตาย การเตรียมสถานที่จัดงานศพการจัดพิธีตั้งศพบำเพ็ญกุศล
- 3) รูปแบบการปฏิบัติในการสวดศพก็จะมีพิธีการสวดมาติกาบังสุกุลการสวดพระอภิธรรม การสวดพระพุทธรูปเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์เป็นต้น

4) รูปแบบการบวชน้ำศพและการจุศพลูกหลานของผู้ตายบวชเป็นเณรหรือเป็นพระในวันเผาเรียกว่าบวชน้ำไฟหรือบวชน้ำศพถ้าเป็นหญิงก็จะให้บวชศีลจารินีเป็นการบวชชั่วคราวตามปกติมักบวช 3 วัน แต่ที่บวชตลอดชีวิตก็มีเป็นการบวชเพื่อจุศพลูกและอุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์นั่นเอง

5) รูปแบบการปฏิบัติในการเผาศพการเผาศพในปัจจุบันมีพิธี2ตอนคือตอนแรกเผาพอเป็นพิธีที่เรียกอย่างสามัญว่าเผาลอกตอนที่สองเป็นการเผาจริงซึ่งปัจจุบันนี้มักจะดำเนินการต่อจากจากเผาลอกเป็นการเผาจริงเลยที่เดียวเมื่อถึงกำหนดประชุมเพลิงหรือเผาศพจริงพนักงานของทางวัดหรือสัปเหร่อจะยกศพลงจากจิตกาธานหรือเชิงตะกอนแล้วเปิดฝาหีบให้เจ้าภาพดูศพเป็นครั้งสุดท้ายแล้วก็จะใช้น้ำมะพร้าวรดลงที่ศพทั้งนี้เนื่องจากเชื่อถือนั่นมาแต่โบราณว่าน้ำมะพร้าวเป็นน้ำบริสุทธิ์ผู้ที่ไปเผาศพก็อาจจะช่วยกันนำพื้นคนละต้นสองต้นไปเผาเหมือนอย่างที่ทำกันอยู่ในชนบทเป็นส่วนมากต่อมาภายหลังจึงใช้รูป1ดอกเทียน1เล่มและดอกไม้จันทน์1ช่อจุดไฟแล้ววางไว้ที่เชิงตะกอนได้ศพเวลาเผาพระสงฆ์4รูปสวดพระอภิธรรมเรียกว่าสวดอภิธรรมหน้าไฟเวลาจุดไฟเผาศพมีความเชื่อถือนับถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาว่าห้ามมิให้ต่อไฟกัน

6) รูปแบบการเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายเมื่อทำพิธีเผาศพแล้วเจ้าภาพจะทำการเก็บอัฐิในวันที่เผาศพเลยที่เดียวแต่ถ้าหากว่าเก็บอัฐิไม่ทันเพราะมีดหรือดึกไปก็จะไปทำการเก็บอัฐิในวันรุ่งขึ้นแล้วจึงนำอัฐิมาตั้งบำเพ็ญกุศลเพื่ออุทิศให้ผู้ตายต่อไปซึ่งมีประเพณีพิธีกรรมคือประเพณีการแปรรูปประเพณีการตั้งอัฐิบำเพ็ญกุศลประเพณีการทำบุญอุทิศให้ประเพณีการบรรจุอัฐิไปตามตามลำดับจนเสร็จพิธี

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 แนวคิดการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ภายในชุมชนเองได้นำเอาหลักคำสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาใช้ปฏิบัติในการจัดการงานศพ กล่าวคือ การตายนั้นคือการที่ชั้น 5 แตกสลาย การทอดทิ้งร่างกายความขาดสูญแห่งชีวิตินทรีย์การที่ชีวิตสูญสิ้นความสิ้นไปความเสื่อมไปความแตกแห่งชั้นการตายนั่นคือจุดสิ้นสุดของชีวิตเมื่อมีการตายเกิดขึ้นพระพุทธศาสนาสอนให้จัดประเพณีที่เกี่ยวกับการตายอย่างประหยัดเรียบง่ายให้ได้ธรรมคือข้อคิดจากการตายมากที่สุดและให้เป็นไปตามกรอบของสังคมคือสังคมรับได้และไม่ขัดกับหลักการทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกล้วยาณธรรมโฆส(รุ่ง กลยาณโณ) (2554) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคติธรรมจากประเพณีงานศพ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ ที่สรุปว่า ความตาย คือการสิ้นใจ การสิ้นสภาพของการมีชีวิตไม่สามารถที่จะรับและตอบสนองได้ ไม่มีการเคลื่อนไหวของการหายใจ ไม่มีการตอบรับหรือตอบสนองจากการกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก เป็นวิญญักษ์ของสรรพสิ่ง เป็นสัจธรรมของชีวิต เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเกิดของมนุษย์ควบคู่กับความตาย ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์ทุกคน

6.2 รูปแบบการจัดงานศพของชาวพุทธในชุมชนตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นรูปแบบการจัดงานศพที่เรียบง่ายถูกต้องตามธรรมเนียมและมีคุณค่าต่อจิตใจเตือนสติให้

ตัวไม่ประมาทและเป็นสื่อการสอนให้ผู้ยังมีชีวิตอยู่ได้รู้และเข้าใจความจริงหรือสัจธรรมของชีวิต มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของวิธีการกับ รัตนะ ปัญญาภา และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดงานศพเชิงสร้างสรรค์ของชาวพุทธในชุมชนชนบทตามทัศนะของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องของการเตรียมตัวตาย เป็นพิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อสร้างกำลังใจให้กับผู้ป่วยเพื่อให้มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ฟุ้งซ่าน เมื่อเสียชีวิต ก็มีพิธีกรรมการจัดงานศพ เริ่มตั้งแต่การแจ้งข่าวการตาย อาบน้ำศพ การหาลงหรือการจัดแต่งตัวให้ศพ แล้วก็นำศพบรรจุโลงหรือหีบศพ มีการตั้งบำเพ็ญกุศลสวดอภิธรรมศพตามวันเวลาที่กำหนดขึ้น จัดเตรียมสิ่งของเครื่องไทยธรรม ประดับตกแต่งสถานที่ เมื่อถึงวันที่กำหนดฌาปนกิจ ก็นิมนต์พระสงฆ์มารับไทยทานที่บ้านตั้งศพ เคลื่อนศพไปสู่สุสานเพื่อประกอบพิธี หลังจากเผาศพเสร็จก็ดับกองฟอน นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวต่อไป (พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ(ใจกว้าง), 2554)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการจัดงานศพที่พึงประสงค์ในพื้นที่โดยอาจจะกำหนดเชิงนโยบายให้ท้องถิ่นนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติหรือเป็นแนวทางการกำหนดระเบียบข้อบังคับของชุมชนเพื่อปฏิบัติร่วมกันอย่างไรก็ตามพระสงฆ์ในพื้นที่ยังถือว่าเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานศพที่พึงประสงค์นี้ให้ประสบความสำเร็จ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสริมสร้างรูปแบบการจัดงานศพที่พึงประสงค์ตามหลักของศีล 5 ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

7.2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมรูปแบบการจัดงานศพที่พึงประสงค์ตามหลักของศีล 5 ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

7.2.3 ควรมีการยึดหลักศีล 5 ในการจัดงานศพทุกครั้งเพื่อให้ประหยัดและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการจัดงานในแต่ละครั้ง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาหลักธรรมอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการจัดงานศพที่พึงประสงค์

7.3.2 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างการจัดงานศพที่พึงประสงค์ของชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

7.3.3 ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้นนอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเช่นการสังเกตพฤติกรรมหรือการสนทนากลุ่มเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด

8. เอกสารอ้างอิง

- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). **พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูกลุณยธรรมโฆษ (รุ่ง กล้วยาณโณ). (2554). **การศึกษาคติธรรมจากประเพณีงานศพ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวจ อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ (ใจกว้าง). (2554). **ศึกษาความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธ: กรณีศึกษา บ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุชิต ปทุมวณโณ (ห้วงวนรัตน์). (2549). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความตายในศาสนาตั้งเดิมของเผ่าม้ง**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนะ ปัญญาภา และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดงานศพเชิงสร้างสรรค์ของชาวพุทธในชุมชนชนบทตามทัศนะของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 7(2). 287-301.
- เสถียร โกเศศ. (2531). **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและการตาย**. กรุงเทพมหานคร : แม่คำผาง.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหาร อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สอนมะไฟ ประธานที่ปรึกษา และพระครูปลัดสมหมาย อดุลสีโท, ดร. กรรมการที่ปรึกษา ที่ท่านได้เป็นทั้งที่ปรึกษาตลอดถึงการให้คำแนะนำเพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการประสานงานในส่วนพื้นที่วิจัย ขอกราบขอบคุณ พระสงฆ์ในตำบลภูเขาทอง ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาด้วยดีเสมอมา รวมทั้งร่วมกันให้ข้อมูลการทำวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดถึงอุปาสกและอุปาสิกาที่ให้การสนับสนุนทุกท่านขอขอบคุณท่านที่มีอุปการคุณทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมดในขณะนี้ และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตรุ่นที่ 2 ทุกท่าน ที่เป็นกัลยาณมิตรและให้กำลังใจกันด้วยดีเสมอมา

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ*

THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR STRENGTHENING THE ELDERLY'S
ATTRIBUTES AT THE SCHOOL FOR THE ELDERLY PEOPLE SCHOOL
BASED ON CONTEMPLATIVE EDUCATION

นิคม สุวพงษ์¹, สุเทพ เมย์ไธสง², สกล คามบุศย์³, อารณ์ เชาว์ชาญ⁴
Nikom Suwapong¹, Suthep Maythaisong², Sakol Kambust³, Arworn Chaochan⁴

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1³
Roi Et Primary Education Service Office 1, Thailand.³

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2⁴
Roi Et Primary Education Service Office 2, Thailand.⁴

Email : nikomsuwapong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะ 3) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างคุณลักษณะ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครูในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ 525 คน กลุ่มตัวอย่างการทดลองรูปแบบเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ 101 คน เครื่องมือประกอบด้วย 1)แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2)รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 3)แบบทดสอบวัดคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 4)แบบสัมภาษณ์หลังการร่วมจัดกิจกรรม 5)แบบสอบถามความพึงพอใจ 6)แบบตรวจสอบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีเนื้อหาประกอบด้วย ความตระหนักรู้ในตนเองการฟังอย่าง

ลึกซึ้งสุนทรียสนทนาจิตอาสา/จิตสาธารณะและความรักและเมตตา ผ่านการจัดกลุ่มสนทนาการประเมินดัชนีความสอดคล้อง และผ่านการทดลองใช้ 3. ผลการทดลอง ผู้สูงอายุมีคะแนนเฉลี่ยหลังร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 81.65 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม คะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 82.20/81.65 ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด 4. รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. ผู้สูงอายุ 2. คุณลักษณะผู้สูงอายุ 3. จิตตปัญญาศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study states on the elderly's attributes to construct a format and develop it for strengthening their attributes, 2) to pursue results of the constructed format, 3) to evaluate the format based on contemplative education. Sample sizes constituted 525 samplers selected through multi-stages adding up to 525 individual. The preceding group comprised one school principal, teachers and the elderly's representatives. The sampling group on a voluntary basis consisted of 101 elderly students at a contemplative education-based school in Thailand's north-east region. Research devices comprised: 1) the poll on undertaking the elderly's school administration, 2) the format for strengthening their attributes, 3) the testing set for measurements of strengthening their attributes, 4) the post-interview set, 5) the questionnaire on their satisfaction, 6) the evaluation form for strengthening their attributes. The statistics used to analyze data comprised percentage, frequency, mean and standard deviation.

The research results were found that: 1. States on undertaking the contemplative education-based school managements were rated at the moderate scale. 2. Essence of strengthening their attributes contained: self-awareness, critical listening, aesthetic dialogues, public mind, and affection and mercy. All the essence was carried through focus groups, evaluation of IOC, and trial. 3. Activity test scores accounted for 81.65 %. In comparison between pretest and posttest scores, those participating in the activities owned higher points with the statistical significance at .05. The format for

strengthening their attributes based on contemplative education possessed efficiency at 82.20/81.65. The elderly were satisfied with participating in activities at the highest level. 4) The developed format had their own suitability at the high scale.

Keywords : 1. Elderly 2. Elderly Attributes 3. Contemplative Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการแพทย์ และการสาธารณสุข ทำให้คนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น อายุเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าในอดีต จำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนประชากรไทยใกล้จะถึงจุดอ้อมตัวแล้วทำให้โครงสร้างอายุของประชากร เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในปี 2563 ประเทศไทยมีประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากถึง 11.13 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.73 ของประชากรทั้งหมดผู้สูงอายุตามความหมายของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุปี 2546 และองค์การสหประชาชาติ (United Nations) คือ บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559) ซึ่งผู้สูงอายุในสังคมไทยได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลในการสนับสนุนและพัฒนาให้สามารถทำประโยชน์ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย(Aged society) ตั้งแต่ปี 2550 โดยมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดของคนไทยลดลงอย่างมาก และชีวิตคนไทยที่ยาวขึ้น ในปี 2558 ประชากรผู้สูงอายุไทยมีจำนวนมากถึง 10.3 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด และในปี 2562 ประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก โดยจะมีแรงงานเพียง 2 คนต่อผู้สูงอายุหนึ่งคนเท่านั้น โครงสร้างผู้สูงอายุของประชากรไทยจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก จนทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคม ผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” คือ มีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของ ประชากรทั้งหมด ในปีพ.ศ. 2564 และเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” มีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ในปี พ.ศ.2574 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553) จากสถานการณ์และแนวโน้มเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุ โดยมีการกำหนดนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555-2564) มีการจัดตั้งกรมกิจการผู้สูงอายุ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง นำไปสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2553) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้มีการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยพัฒนาคนทุก ช่วงวัยและเตรียม

ความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์ และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สมาคม มูลนิธิ ชมรมองค์กรเพื่อผู้สูงอายุต่างๆ (สุปราณี ศรีฉัตรากิมข, 2558)

การเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการบูรณาการและเอื้ออาทรต่อกัน พบว่า แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา(Contemplative Education) เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551) ที่ได้พัฒนาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้แก่ศึกษานิเทศก์ระดับอุดมศึกษา พบว่า นิสิต นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจใน เรื่องของสมาธิ ความตระหนักรู้ภายในตน สามารถเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น สอดคล้องกับ Battistich, et al (1997) ที่ได้ศึกษาและวิจัยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 15 ปีในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทางด้านจิตใจ การมีส่วนร่วมต่อชุมชน การแก้ปัญหาตามความสนใจ การสร้างความตระหนัก ในความต้องการจำเป็นของผู้อื่น การเคารพตนเอง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น โดยใช้ การวัดพฤติกรรมที่ผู้สูงอายุแสดงออก พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณลักษณะแนวจิตตปัญญาศึกษาสูงขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและหน่วยงานที่สนใจแนวจิตตปัญญาศึกษา และได้อธิบายความหมายของจิตตปัญญาศึกษาไว้ เช่น ราชบัณฑิตยสถาน (2551) ได้ให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษาไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่สร้างกระบวนการทัศนใหม่ต่อชีวิต และความเป็นมนุษย์ เน้นการปลูกฝัง ความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตา และจิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาและศาสนาธรรมมาพัฒนาจิต ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ผู้อื่นและสังคม และธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551) ที่กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน ได้แก่ การเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตน เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่อยู่บนฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา เป็นวิธีการจัดกิจกรรมที่พัฒนามาจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การศึกษาควรทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และเรียนรู้ไปพร้อมกับประสบการณ์ โดยจำแนกเป็นการเรียนรู้ด้านวิชาการ ด้านคุณลักษณะ และด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า

วิธีการการจัดกิจกรรมแบบจิตตปัญญา เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ 5 ประการดังนี้ คือ 1) ปฏิบัติการคิด(Active learning) หมายถึง การสอนที่กระตุ้นผู้เรียนได้คิด ได้ทำกิจกรรมตามความสนใจ 2) การแสดงออกที่ดี(Behaving well) เป็นการแสดงออกที่นำไปสู่การเรียนรู้ 3) การเรียนแบบร่วมมือ(Cooperative learning) หมายถึง การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำลังใจ ให้การดูแลกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกและไว้วางใจการเรียนรู้ด้วย 4) การค้นพบ(Discovery learning) หมายถึง ต้องให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและครูต้องมีความรู้เต็มที่ รู้วิธีการสอนพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่องที่บังเกิดความรู้ด้วยการป้อนข้อมูลกลับของครู และ 5) ความก้าวหน้าในการเรียนรู้(Progress) หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ ระหว่างกระบวนการเรียนการสอน จากลำดับที่ง่ายที่สุดไปถึงลำดับที่ยากที่สุด ซึ่งการสอนแบบจิตตปัญญามุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ และมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมโนทัศน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและคิดด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายการสอนอยู่ที่การจำ นำไปใช้ได้นาน และสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2553) โดยประยุกต์เอาปรัชญาพื้นฐานเรื่อง “ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์” และ “กระบวนการค้นแบบองค์รวม” มาใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ คือ ใช้การเข้าถึงความจริง ความงาม ความดี ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เองเป็นแกน และเป็นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งกาย ใจ และความคิดเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงจากภายนอกสู่ภายใน และจากภายในสู่ภายนอก จิตตปัญญาศึกษา จึงเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนา ด้านในได้แก่ จิตและการคิดผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย จนเกิดกระบวนการคิด ใคร่ครวญด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณา ทำให้จิตใจเปิดกว้าง สามารถทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ จนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา จิตสาธารณะ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พร้อมด้วยศีล สมาธิ อันเป็นรากฐานของการก่อเกิดความรู้ที่ถึงพร้อม นั่นคือ ปัญญา ที่สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามที่เป็นจริง เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยง ก่อเกิดเป็นการงานอันสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์อันกว้างขวางต่อสังคมและผู้คนรอบข้าง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มาใช้ในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของผู้สูงอายุให้เกิด ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา จิตสาธารณะ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริง นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พร้อมด้วยศีล สมาธิ อันเป็นรากฐานของการก่อให้เกิดปัญญา ทั้งนี้ผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้จัดกิจกรรม ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพหรือเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น

สำหรับผู้สูงอายุต่อไป และผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลของการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนได้ในทุกหมู่เหล่าและทุกชนชั้น ได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพและออกแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.2 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.3 เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.4 เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่มีคุณภาพ

3.2 ผู้สูงอายุที่ได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีคุณลักษณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นอย่างดี

3.3 เพื่อเสนอการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา(Research and Development) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครูในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ 525 คน กลุ่มตัวอย่างการทดลองรูปแบบเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ 101 คน เครื่องมือประกอบด้วย 1)แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2)รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 3)แบบทดสอบวัดคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 4)แบบสัมภาษณ์หลังการจัดกิจกรรม 5)แบบสอบถามความพึงพอใจ 6)แบบตรวจสอบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยได้นำเสนอการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินการและออกแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาลำรวม วิเคราะห์และรวบรวมสภาพปัญหาความต้องการในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พร้อมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา และการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1)การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ และการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 2)ศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ 3)กำหนดกรอบรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 กำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พร้อมทั้งกำหนดวิธีการวัดและประเมินตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมประกอบด้วย 1)การสร้างโครงสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้สอดคล้องกับผลการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 2)การตรวจสอบโครงสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงสร้างของรูปแบบฯ โดยการจัดกลุ่มสนทนา(Focus Group Discussion) 3)การประเมินดัชนีความสอดคล้องร่างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ด้วยวิธีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง(IOC) 4)สร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบวัดคุณลักษณะของผู้สูงอายุ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 5)การทดลองใช้(Try Out) รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 6)การปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในเทศบาล ตำบลกลาง ตำบลภูเงิน และตำบลบึงงาน จำนวน 101 คน เป็นเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการประกอบด้วย เพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบ ประกอบด้วย 1)ทดลองรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ และเครื่องมือประกอบรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ 2)ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยพิจารณาจาก (1)ความเหมาะสมของรูปแบบเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ (2)ค่าเฉลี่ยของ

คะแนนคุณลักษณะของผู้สูงอายุ (3)ระดับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ (4)ระดับความพึงพอใจในรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นการประเมินและการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ โดยนำผลจากการประเมินผลการทดลองรูปแบบมาประกอบการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ ทำให้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น 1)ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาตามแนวทางการประเมินมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้ ด้านอรรถประโยชน์ ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด 2)ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า 1)ผู้สูงอายุ เป็นบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์เป็นวัยที่มีความแตกต่างจากวัยอื่นเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต ดังนั้นปัญหาของผู้สูงอายุในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสังคม ด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิตแตกต่างจากคนในวัยอื่นๆ ควรได้รับการเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากสังคม โดยเฉพาะการสร้างเสริมให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านใน ซึ่งประกอบด้วยจิตและการคิดผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กระบวนพุทฺธคฺย การฟังและการคิดอย่างใคร่ครวญด้วยจิตที่มีความเมตตา กรุณา จนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยความตระหนักรู้ในตนเอง การฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนา จิตอาสา และ ความรักและเมตตาซึ่งเป็นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกที่ดีของผู้สูงอายุ ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข 2)ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X} = 3.28$, $S.D. = 0.61$) 3)ผู้วิจัยนำผลการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี และการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการในการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มากำหนดเป็นกรอบรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ จำแนกเป็น 5 หน่วย คือ 1)หลักการและเหตุผล 2)ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3)หลักการจิตตปัญญาศึกษา 4)กิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และ 5)การวัดและประเมินผลคุณลักษณะของผู้สูงอายุ

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ 1)หลักการและเหตุผล 2)ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3)หลักการจิตตปัญญาศึกษา 4)กิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และ 5)การวัดและประเมินผลคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ส่วนคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วยความตระหนักรู้ในตนเองการฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนาริยสนทนาจิตอาสา/จิตสาธารณะและความรักและเมตตา โดยดำเนินการผ่านการจัดกลุ่มสนทนา สรุปได้ว่ามีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้สูงอายุได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้อง และทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้องผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

5.3 ผลการดำเนินการทดลองการพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ สังกัดสำนักงานเทศบาล ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 โรงเรียน ผู้สูงอายุรวม 101 คน สรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวม เท่ากับ 57.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.12 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 57.76 ระหว่างการร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 41.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 82.20 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 81.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.93 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.65 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 82.20/81.65 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดสรุปได้ว่า การพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทั้งด้านความตระหนักรู้ตนเอง ด้านสุนทรียสนทนา ด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้านจิตอาสา/จิตสาธารณะ และด้านความรักและเมตตา ของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน

5.4 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอรรถประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องตามลำดับส่วนการปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามข้อเสนอแนะโดยเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา คำถามท้ายบทเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาการจัด

กิจกรรมส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้ปรับปรุง ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างจัดกิจกรรม และการปฏิบัติกิจกรรม ตามความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลจากการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุในโรงเรียน ผู้สูงอายุ พบว่า สภาพการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นำผลการศึกษามากำหนดกรอบคุณลักษณะของผู้สูงอายุเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความตระหนักรู้ตนเอง ด้านสุนทรียสนทนาด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้านจิตอาสา และด้านความรักและเมตตาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไชยาหัตถะประกอบ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันกับ องค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ และควรเพิ่มองค์ประกอบ ด้านการมีส่วนร่วม การบริหารและการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยรวมสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับ กลุ่มผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานได้ และสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549) กล่าวว่า การพัฒนาชีวิตของคณนั้นได้รับการพัฒนาครบถ้วนหรือไม่ มีหลักระบบตรวจสอบ คือ 1)กายภาวนา คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางเกื้อกูล และได้ผลดี 2)ศีลภาวนา คือการมีความสัมพันธ์ ที่เกื้อกูลแก่สิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ 3)จิตภาวนา ทำจิตให้ เจริญออกงานขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และ 4)ปัญญาภาวนา คือการอบรมเจริญ ปัญญา เสริมสร้าง ความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา

6.2 ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ 1)หลักการและเหตุผล 2)ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3)หลักการจิตตปัญญาศึกษา 4)กิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย ความตระหนักรู้ในตนเองการฟังอย่างลึกซึ้งสุนทรียสนทนาจิตอาสา/จิตสาธารณะและ ความรักและ เมตตา 5)การวัดและประเมินผลคุณลักษณะของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการผ่านการจัดกลุ่มสนทนา สรุป ได้ว่ามีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้สูงอายุได้อย่างดีเยี่ยม และผ่าน การประเมินดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้อง และทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้องผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนารูปแบบของ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) ทิศนา ขัมมณี (2553) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ จะต้องคำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาพัฒนาหลักการ วัดดูประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล โดยองค์ประกอบของรูปแบบจะจัดไว้อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับ พิมพ์ใจ

ทนาย (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยเพื่อ การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการ จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยความสามารถ ด้านการเข้าถึง ด้านการประเมิน ด้านการรวบรวม ด้านการจัดการ และด้านการสร้าง ซึ่งขั้นตอนการสร้างรูปแบบ และขั้นตอนการประเมินยืนยัน รูปแบบอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจระดับมากและ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องในระดับมากที่สุด

6.3 จากผลการดำเนินการทดลองรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุสังกัดสำนักงานเทศบาลในจังหวัด ร้อยเอ็ด จำนวน 101 คน สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวม เท่ากับ 57.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.12 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 57.76 ระหว่างการร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 41.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 82.20 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 81.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.93 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.65 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการเสริมสร้าง คุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผ่านการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอนที่มี คุณภาพ โดยดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาและผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสูงขึ้น สอดคล้องกับ พิษขาดา สุทธิแป้น (2559) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการจัดการตนเองที่มี ต่อพฤติกรรมกระทำการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาวะที่ดีและผลลัพธ์สุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูง ผลการวิจัยพบว่า การทดลองแบบรายบุคคลแบบกลุ่มเล็กและแบบกลุ่มใหญ่ มีประสิทธิภาพสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดเนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างมีระบบ สอดคล้องกับ สุปรีย์ส กาญจนพิศศาล (2562) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสุขในองค์กรด้วย กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ข้อ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวจิตตปัญญา ศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างความสุขในระดับองค์กรของมหาวิทยาลัยมหิดล คือ 1)บุคลิกภาพ และความ เชี่ยวชาญในองค์ความรู้ด้านจิตตปัญญาศึกษา 2)ความสัมพันธ์ใกล้ชิด 3)การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล 4)การหยิกยกประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่ผู้เข้าร่วมประสบมา ใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ 5)การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ฝึกออกแบบและจัดกระบวนการ เรียนรู้ และ 6)การอาศัยผู้เข้าร่วมที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย รวมถึงคุณสมบัติที่เอื้อให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสุขของผู้เข้าร่วม 4 ประการ ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตปัญญาศึกษา คือ 1)การตระหนักรู้ในตนเอง 2)การเปิดใจและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง 3)การเผชิญหน้ากับความขัดแย้งภายในใจและกรอบโลกทัศน์ความเชื่อ และ 4)การยอมรับสถานะความเป็นจริงของตนเองจนนำไปสู่การเกิดมุมมองใหม่ ซึ่งผลลัพธ์เชิงสถิติในแบบสำรวจความสุขด้วยตนเองเพิ่มขึ้นทุกมิติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ การถอดบทเรียนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เรื่องอำนาจภายใต้กรอบแนวคิดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตปัญญาศึกษา ตามแนวทางที่โครงการได้วางไว้

6.4 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษามีค่าคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านอรรถประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องตามลำดับและได้ปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุมีความเหมาะสม และทุกองค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างมีระบบตามขั้นตอนของการพัฒนา พร้อมทั้งมีการสำรวจความต้องการของตัวอย่างผู้สูงอายุจึงส่งผลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาไชยา หัตถประกอบ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ โดยใช้วัดเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับสอดคล้องมากถึงมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาได้เพิ่มขึ้นดังนั้นรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา น่าจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ดีอีกรูปแบบหนึ่งที่โรงเรียนผู้สูงอายุ และผู้เกี่ยวข้อง จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

7.1.2 การนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ไปใช้โรงเรียนผู้สูงอายุ ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ และควรดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดและพยายามให้ผู้สูงอายุทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ครูผู้จัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาไปใช้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรได้ศึกษารูปแบบ

การเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุการจัดเตรียมสถานที่การเตรียมสื่อการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดสอบวัดคุณลักษณะ และเตรียมตัวผู้สอนให้พร้อมทุกครั้ง

7.2.2 ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้จัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรตระหนักถึงความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะผู้สูงอายุให้หลากหลายเทคนิคที่นำมาใช้ควรเป็นเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมกับวัย สถานภาพและตัวผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 การจัดทำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาควรมีการขยายผลในการจัดทำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านอื่นๆ เพื่อใช้ในโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง

7.3.2 ควรมีการติดตามผลการนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาหลังจากใช้ไปแล้วเพื่อศึกษาว่าคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาไปในทิศทางใดบ้างและจะดำเนินการพัฒนาต่อไปได้อย่างไร

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2553). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2562. จาก https://www.dop.go.th/download/laws/law_th_20152309144546_1.pdf
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2553). **การสอนแบบจิตตปัญญา แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนา นิลชัยโกวิท. (2551). **“การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา” จิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). **ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอสพรีนติ้ง ไทย แฟคตอรี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). **สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : กองการแพทย์ทางเลือกกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- พระมหาไชยา หัตถประกอบ. (2560). **การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิชชาดา สุทธิแป้น. (2559). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการจัดการตนเองที่มีต่อพฤติกรรม
การดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาวะที่ดีและผลลัพธ์สุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูง.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์ใจ ทายะติ. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยเพื่อการรู้เท่าทัน
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2553). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552.
กรุงเทพมหานคร : บริษัททีคิวพี จำกัด.
- _____. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม(ศูนย์คุณธรรม). (2551). การสังเคราะห์งานวิจัย
เกี่ยวกับคุณธรรมในประเทศและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิก.
- สุปราณี ศรีฉัตรวิมุข. (2558). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภพจิตและการเรียนรู้ของคนพิการ
ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในยุคการหลอมรวมเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุปรียาส์ กาญจนพิศศาล. (2562). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จศจศ 528 แนวคิดชีวิตและความตาย.
นครปฐม : จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Battistich; et al. (1997). Caring school communities. *Educational Psychologist*. 32(2).
137-151.

9. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างยิ่ง
ของ พระครูวิจิตรปัญญารมณ, ผศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด พระมหาอำนาจ มหาวิโร, ดร.
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำให้ความช่วยเหลือและให้ข้อคิดต่างๆ
ในการวิจัยมาโดยตลอดผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และตระหนักในความเมตตากรุณา ที่ท่านได้มอบให้จึงขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม

และตรวจสอบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทำให้การวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ ครูผู้สอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลสภาพการดำเนินการด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ และขอขอบพระคุณผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างทดลองรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้สูงอายุตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทำให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ขอขอบคุณทุกๆ คนในครอบครัวที่ทำให้กำลังใจ และสนับสนุนในการจัดทำรายงานการวิจัยครั้งนี้จนสามารถสำเร็จลุล่วงได้ในวันนี้ คุณค่าและประโยชน์ อันพึงมีจากรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัยตลอดจนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้า จนทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จด้วยดีผู้วิจัยขอรำลึกถึงพระคุณท่านตลอดไป

**THE COMPLIANCE OF THE TAX PLAN ON RELATIONSHIP WITH THE SUCCESSFUL
RESULTS OF SMES ENTREPRENEURS IN THE AREA OF
NONGBUALAMPHU PROVINCE***

Vanida Na Lamphun¹

Pitchayabundit College, Nongbualamphu Province, Thailand.¹

Email : vanidavonnarut@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs, 2) to study the successful results of the SMEs entrepreneurs and 3) to study the relationship between the compliance of the tax plan and the successful results of the SMEs entrepreneurs. The samples were 216 persons from the SMEs entrepreneurs. The instruments using for data collecting were questionnaires. The statistics using for data analysis included mean, standard deviation and pearson's correlation coefficient.

The results of findings were as follows: 1. For overall and each aspect of the compliance of tax plan for the SMEs entrepreneurs for the aspect of operation of the administrators and the assignees representatives were in high level. 2. The successful results on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs were in high level for overall and 3. The compliance of tax plan with the successful of the SMEs entrepreneurs was in high relationship and was on statistical significance at 0.01 level and for exception on the operation of the administrators with the successful of the SMEs entrepreneurs was in medium relationship and was on statistical significance at 0.01 level.

Keywords : 1. The Compliance of Tax Plan 2. The Successful Results on the Compliance of Tax Plan 3. Nongbualamphu Province

*Received: January 8, 2021; Revised: June 27, 2021; Accepted: July 7, 2021

1. Background and Problem Statement

The business as SMEs was general perceived by the meaning from the office of small and medium enterprise promotion (OSMEP), The office of main duty on promotion of SMEs and was on limit the characterize of SMEs as follow:

Category	Small		Medium	
	Manpower (person)	Fixed Asset (million)	Manpower (person)	Fixed Asset (million)
Production	50	50	51-200	50-200
Service	50	50	51-200	50-200
Wholesale	25	50	26-50	50-100
Retail	15	30	16-30	30-60

The Business SMEs by the office of small and medium enterprise promotion should be on considering from the fixed asset on the entrepreneurship and the numbers of manpower by dividing on the category of the entrepreneurship on the highest level and would be on the high value of the fixed asset for the entrepreneurship on production or services not more than 200 million bahts and not more than 200 persons on employment.(The office of small and medium enterprise promotion,2006).

The Decree was issued the revenue code and the benefit for the SMEs entrepreneurs as follow:

1. The decree was issued by the revenue code on decreasing of the revenue rate (No.431) B.E.2548 for the company and juristic partnership with the payment capital on the last day of accounting period for not more than 5 millions bahts and the decreasing of the tax rate for the juristic persons of the SMEs as follow:

Net profit (Baths)	Tax rate (Percentage)
1-1,000,000	15%
1,000,001-3,000,000	25%
3,000,001	30%

2. The decree was issued by the revenue code on the wear deduction and depreciation of asset (No.145) B.E.2527 for the company or the juristic partnership with the fixed asset and with none of land for not more than 200 persons should be on decreasing the wear, tear and depreciation in the acceleration.

At present, there were many SMEs entrepreneurs in Thailand such the business on services, trading and industry in the format of ordinary people, partnership and limited company. The entrepreneurs with the good planning on the aspect of taxation and operation by the setting tax plan could be on receiving the benefit from the promotion of the state sector such as tax rate reduction for juristic persons and deduction for expense by the revenue code on depreciation, deduction and could be on more depreciation deduction than the others. The compliance of tax plan in organizations of the entrepreneurs could be on operation of the administrators and assignees representatives on the tax plan for business by the way of the operational sectors of the administrators, there could be on limit for practices in general aspects to the various sections of the business including the assigning for the duty of each sector for operation on mobility and could be on attaining the limited goal of the business. For the aspect of operation for the assignees representatives should be of working by the plan as limited by the administrators and the report should be on following up after working for acknowledgement of the administrators on improvement the occurring problems and obstacles, (Sutheppongpitak,2550)

For the mentioned data, the researcher as the lecturer of the faculty of business administration in accounting of Pitchayabundit College was interested in the study of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province on their compliance of tax plan, The successful results of themselves on relationship for using data on study and lecturing management on accounting of Pitchayabundit College and for the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province on the compliance of the tax plan for more efficiency.

2. Research Objectives

- 2.1 To study the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs.
- 2.2 To study the successful results of the SMEs entrepreneurs.

2.3 To study the relationship between the compliance of tax plan and successful results of the SMEs entrepreneurs. In the area of Nongbualamphu province.

3. Research Benefits

3.1 Get to know the results of studying the implementation of the tax plan of SMEs entrepreneurs

3.2 Get to know the results of studying successful results of the SMEs entrepreneurs.

3.3 Get to know the results of studying relationship between the compliance of tax plan and successful results of the SMEs entrepreneurs. In the area of Nongbualamphu province.

4. Research Methodology

The research methodology was divided into 3 steps as follows:

Step 1 : A study on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province as follows:

1. The population and the samples were as follows:

1.1 The population were the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for 493 persons by dividing on 1) Productive business for 346 persons, 2) Contributive business for 25 persons and 3) Service business for 122 persons.

1.2 The samples were the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for 216 persons by dividing on 1) Productive business for 152 persons, 2) Contributive business for 11 persons and 3) Service business for 53 persons by stratified random sampling and on the size limit by using the sample of Krejcie&Morgan (Boonchom Srisa-ard, 2017)

2. The instruments using in the research were the 5 rating scales on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of NongbuaLamphu province (Boonchom Srisa-ard, 2017) included 2 aspects as 1) The aspect on operation of the administrators and 2) The aspect on operation of the assignees representatives

for 16 items with the reliability for 16 items with the reliability for 0.83 (Boonchom Srisa-ard, 2017)

3. The collecting of data by enquiry from all persons of the samples.

4. The analysis of data included mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) for comparison the mean ($\bar{X}$) with the criterion. (Boonchom Srisa-ard, 2017)

5. Conclusion on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for overall and each aspect.

Step 2 : A study on the successful results of SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province as follow:

1. Population and the samples

1.1 Population were the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for 493 persons by dividing on 1) Productive business for 346 persons, 2) contributive business for 25 persons and 3) Service business for 122 persons.

1.2 The samples were the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for 216 persons by dividing on 1) Productive business for 152 persons, 2) contributive business for 11 persons and 3) Service business for 53 persons from the stratified random sampling and on the size limit by using the sample of Krejcie&Morgan (Boonchom Srisa-ard, 2017)

2. The instruments using in the research were the questionnaires on the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province with the 5 rating scales for 7 items and with the reliability of 0.35. (Boonchom Srisa-ard, 2017)

3. The collecting of data used the enquiry for all persons of the samples.

4. The analysis of data used mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) on comparison with the criterion of interpretation of the mean ($\bar{X}$) in the first section of 4 items.

5. Conclusion on the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for overall and each aspect.

Step 3 : A study of the relationship between the compliance of tax plan and the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province as follow :

1. The use of population data, samples, instrument and data collecting from the first section and the second section.

2. The analysis of data used the coefficient of correlation by pearson (r) for comparison with the criterion of interpretation of coefficient of correlation. (Choosri Wongrattana) as follow:

Coefficient of correlation	Relational level
.71 - 1.00	High
.31 - .70	Medium
.01 - .30	Low
0.00	None

3. Conclusion on the study of relationship between the compliance of tax plan and the successful of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province.

5. Research Results

5.1 The results of the study on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province were as follows: The questionnaires on the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province were collected by the researcher of analyzing by using mean and standard deviation on comparison with the criterion and concluded the results were as follows:

Table 1 The results on compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for overall and each aspect were as follows :

The compliance of tax plan	$\bar{X}$	S.D.	Conceptual level
1. The operation of administrators	4.02	.71	High
2. The operation of assignees representatives	3.94	1.12	High
For overall	3.98	1.23	High

From the table 1, It was founded that the compliance of tax plan for the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province was in high level ($\bar{X}$ = 3.98) for overall. The aspect with the highest level was the compliance of tax plan of

the administrators ($\bar{X} = 4.02$) and the rest was the compliance of tax plan of the assignees representatives ($\bar{X} = 3.94$).

5.2 The results of the study on the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province were as follows: The questionnaires on the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province by the researcher for analyzing by using mean and standard deviation on comparison with the criterion and concluded the conclusion were as on the table 2.

Table 2 The successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for overall and each aspect.

Successful results	$\bar{X}$	S.D.	Conceptual level
1. The payment for tax was less than before	3.99	.84	High
2. The problems and obstacles should be on solving	3.91	1.03	High
3. None of fine and extra money for tax	3.98	.92	High
4. Step down on operation	3.90	1.21	High
5. Being on able use the benefits on taxation	4.00	.78	High
6. The result of tax checking by the state officer	3.72	.94	High
7. The system of internal control was on efficiency for more	4.00	.92	High
For overall	3.92	.88	High

From the table 2, There were founded that the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province were in high level for overall ($\bar{X} = 3.92$), The items with the highest successful results were No.5 and No.7 and were on using the profits of taxation and the system of internal control was on efficiency for more ($\bar{X} = 4.00$), The rest was the item No.1 ($\bar{X} = 3.99$), The item No.3 ($\bar{X} = 3.98$), The item No.4 ($\bar{X} = 3.90$) and the item No.5 ($\bar{X} = 3.72$) as respectively.

5.3 The results of the study on relationship between the compliance of tax plan and the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province by the researcher for determination of coefficient of

correlation from regulation of pearson and on bringing up the relationship for comparison with the criterion and on conclusion of the results by table 3 as follow:

Table 3 The relationship between the compliance of tax plan and the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province for overall and each aspect was as follow:

The compliance of tax plan	The successful results		Relationship Level
	(r)	P-value	
1. The operation of administrators	.556**	.000	Medium
2.The operation of assignees representatives	.850**	.000	High
For overall	.741**	.000	High

*This symbol denoted that it was on statistical significance at 0.01 level.

From table 3, There were founded that the compliance of tax plan and the successful results of the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province were in high level for relationship ($r = 0.741$) and were statistical significance at 0.01 level. The aspect on the relationship with the high successful results was the operation of the assignees representatives ($r_1 = .850$) and the rest was the operation of the administrators ($r_2 = .556$).

6. Research Discussion

6.1 The result of study were founded that the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs for overall and each aspect as the operation of administrators and the assignees representatives was in high level from their skill and ability on operation by the role and duty such as 1) Assignment for working to the concerning personnels for the compliance of tax plan, 2) The assignment on authority to the deputy or the personnels on convenience for operation, 3) The considering, commanding and control in the case of occurring problems on the compliance of tax plan and 4) The following up for the results on the plan for attaining the goal. The assignees representatives with the skill and ability also could be on operation on the plan for

agreement of the steps on leading the tax plan for operation on attaining the goal. From the reason as mentioned above, the compliance of tax plan of the SMEs entrepreneurs was in high level for overall and each aspect.

6.2 For overall and each item of the successful results of the SMEs entrepreneurs such as the less of tax payment than before were in high level on depending up on the assignees representatives were on clearing in the role and were accepted in the role and duty with the skill and ability on operation by plan and suggestion from the administrators for the occurring problems on operation by plan. From the reason as mentioned, There were the successful results of the SMEs entrepreneurs in high level for overall and each item as accordance with Peter and Lower (1974) on their explanation for operation as the factors enhancing towards the operation of personnels on depending up on the ability and the skill of themselves, the clearness on the role, duty and the satisfaction of the personnels.

6.3 The compliance of tax plan of assignees representatives was on positive relationship with the successful results of the SMEs entrepreneurs and was in high level on accordance with Suwakit Sripattha (2010). For his saying as the system with the input for the process on production as output and in the case of good productivity, the input or the process for performance was on appropriation or good for the both factors, in the contrary, for poor productivity should be on poor input or poor process of performance or poor factors for the both.

7. Research Recommendations

7.1 Policy Recommendations

7.1.1 From the results of findings, there were founded that the compliance of tax plans of the administrators with the positive relationship on the successful results of the SMEs entrepreneurs and was only in medium level. Then the administrators should be on operation by the role and duty for the evident reality.

7.2 Implementation Suggestions

7.2.1 Assigning the work to the assignees representatives.

7.2.2 Decentralization for decision of deputy or the personnels.

7.2.3 The considering, commanding and control.

7.2.4 The more following up on operation for the plan.

7.3 The suggestion for the further research

7.3.1 The operation should be on the satisfaction of the personnels or the assignees representatives for compliance of tax plan for the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province.

7.3.2 The process of tax plan for the SMEs entrepreneurs in the area of Nongbualamphu province should be on study.

8. References

- Boonchom Srisa-ard. (2017). **Fundamental research**. 10th ed. Bangkok : Suweeriyasarn.
- Choosriwongrat. (2010). **Technique on using statistics for research**. 12th ed. Bangkok : Thai neramitInterprogressship.
- Dharmniti office for development. (2018). **Revenue code on completeness for the year 2018**. Bangkok : Dharmniti office for Development.
- Rorter, L.W. (1974). Organizational Commitment, Job Satisfaction and Turnover Among Psychiatric Technicians. **Journal of Applied Psychology**. 59. 603-609.
- Sukhothaidhammathirat University. (2008). **Document for audit, tax accountant and tax plan**. Nonthaburi : Sukhothadhamathirat University.
- Suwakit Sripattar. (2010). **Theory and Strategy of Administration**. Mahasarakham : Document for Lecturing.
- The Decree issued on Revenue code for tax rate reduction (No.431). (2005). Retrieved 18 June 2020. From <http://rd.go.th/phblish/22675.0.html>
- The office of small and medium enterprise. (2016). **SME report of yearly 2015**. Retrieved 18 June 2020. From https://www.sme.go.th/upload/mod_download/รายงานประจำปี%202558.pdf

9. Acknowledgement

The research was completed by the advisory lecturer Theeradet Jirathanatat, The associate dean of faculty of education in Pitchayabundit College for his suggestion, checking for the completeness and so on.

การรถไฟแห่งประเทศไทย ภาพลักษณ์ ความตั้งใจ และความคาดหวัง*
STATE RAILWAY OF THAILAND, IMAGE, INTENTION AND EXPECTATION

วณดา วงศ์โรจน์¹, ขกิชาดิ ราซแสง²

Varunada Vongrot¹, Kapichart Ratsaeng²

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี¹

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand.¹

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช²

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

Email : kapi312516@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพรวมการดำเนินการให้บริการรูปแบบการขนส่งทางรางของการรถไฟแห่งประเทศไทยในตลอดช่วงเวลาว่า 123 ปี และนำเสนอให้เห็นภาพลักษณ์ความตั้งใจใหม่ที่การรถไฟคาดหวัง เนื้อหาของบทความประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนของประวัติความเป็นมา ส่วนของภาพรวมปัญหาที่ผ่านมา และส่วนของแนวทงนโยบายแผนฟื้นฟูกิจการของการรถไฟแห่งประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่าจากภาวะการขาดทุนมาอย่างต่อเนื่องของการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นเหตุผลทำให้ต้องเข้าสู่แผนฟื้นฟูกิจการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยได้วางแนวทงแผนฟื้นฟูกิจการขึ้นใหม่ภายใต้แนวคิด Change to the Future ที่มุ่งหวังสู่การเป็นผู้ให้บริการระบบรางของรัฐที่ดีที่สุดในอาเซียนในปี 2570 โดยยึดโยงนำเอานโยบายของภาครัฐอันได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์รัฐวิสาหกิจ แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม และแผนฟื้นฟูกิจการการรถไฟแห่งประเทศไทย เข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์กร

คำสำคัญ : 1. การรถไฟแห่งประเทศไทย 2. แผนฟื้นฟูกิจการ 3. การขนส่งทางราง

ABSTRACT

This article aims to 1) present an overview of the service of railway transport model of the State Railway of Thailand for over 123 years and 2) present the image of the new intentions expected by the State of Railway. The content of the article consists of 3 important parts, the history section, an overview of past problems, and the policy guidelines for the rehabilitation plan of the State Railway of Thailand. The results of the study revealed that due to the continuous loss, the State Railway of Thailand has to precede the rehabilitation plan to make changes. The State Railway of Thailand has laid out a new business rehabilitation plan under the concept of Change to the Future, aiming to become the best state rail service provider in ASEAN in 2027. The plan consists of a national strategic plan and a 20-year national economic and social development plan, the Strategic Plan of the Ministry of Transport, and the State Railway of Thailand rehabilitation plan, involved in determining the direction of the organization's policies and strategies.

Keywords : 1. State Railway of Thailand 2. Rehabilitation Plan 3. Rail Transport

1. บทนำ

Change to the Future คำคมที่ต้องการสร้างพลังและเป็นเป้าหมายมุ่งหวังของคณะกรรมการรถไฟที่ตั้งใจและมุ่งมั่นจะพัฒนาขับเคลื่อนการรถไฟแห่งประเทศไทยให้สามารถดำเนินงานได้ตามนโยบายของรัฐบาลและผลักดันให้ก้าวไปสู่การ “เป็นผู้ให้บริการระบบรางของรัฐที่ดีที่สุดในอาเซียนในปี 2570” อันเป็นวิสัยทัศน์ปัจจุบันของการรถไฟแห่งประเทศไทย (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2562) ที่ได้ตั้งไว้ตามความ ท้าทายภายใต้แผนฟื้นฟูกิจการระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2561-2570) ของการรถไฟแห่งประเทศไทย (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2562) แผนฟื้นฟูกิจการดังกล่าวเป็นแผนพัฒนารูปแบบองค์การที่จัดทำขึ้นมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวเพื่อก้าวไปสู่อีกระดับที่ดีกว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจที่มีปัญหาผลประกอบการขาดทุนเข้าสู่แผนฟื้นฟูกิจการ ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มฟื้นฟูกิจการตามมติของคณะกรรมการนโยบายและกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ (คนร.) (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2558) ที่ต้องมีการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหา ระยะยาวให้ฟื้นกลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง แผนฟื้นฟูกิจการของการรถไฟแห่งประเทศไทยจึงมีความสำคัญในแนวทางปฏิบัติ โดยเนื้อหารายละเอียดของบทความผู้เขียนขอนำเสนอภาพสะท้อนการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของการรถไฟแห่งประเทศไทย และกล่าวนำให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการรถไฟแห่งประเทศไทยในการดำเนินกิจการขนส่งระบบราง และอภิปรายถึงแนวทางการ

บริหารจัดการของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่ต้องดำเนินงานตามแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐและกระทรวงคมนาคม เนื้อหาบทความทั้งหมดผู้เขียนหวังเพียงเป็นกระจุกสะท้อนการดำเนินงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยช่วยเป็นข้อมูลอีกด้านที่เสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการรถไฟแห่งประเทศไทยต่อไป

2. ย้อนรอยอดีตที่มา

การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคมที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางระบราง (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2563) ถือกำเนิดก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2433 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนากรมรถไฟขึ้น ภายใต้อำนาจกระทรวงโยธาธิการ กระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. 2494 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งการรถไฟแห่งประเทศไทยขึ้น (พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494, 2494) โดยให้องค์กรการของกรมรถไฟทั้งหมดเข้ามาอยู่ในสังกัดองค์การดังกล่าว หากย้อนพิจารณากลับไปถึงจุดเริ่มต้นที่มาของเส้นทางรถไฟสายแรกได้เกิดขึ้นภายหลังจากที่รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบหมายให้เซอร์แอนดรู คลาร์ก (Sir Andrew Clark) และบริษัทป็นชาร์ด แมกทักการ์ด โลเธอร์ ทำการสำรวจเส้นทางทั้งหมด 8 เส้นทาง (ทำการสำรวจให้แล้วเสร็จเป็นตอนๆ รวม 8 ตอน) (สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา, ม.ป.ป.) เพื่อสร้างทางรถไฟในปี พ.ศ. 2430 แต่ในท้ายที่สุดพระองค์ทรงพิจารณาเห็นสมควรในการก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายแรกคือ เส้นทางจากกรุงเทพไปเมืองนครราชสีมา เมื่อการก่อสร้างสำเร็จไปบางส่วนพอที่จะเปิดการเดินรถได้ ต่อมาพระองค์ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพระราชพิธีเปิดการเดินรถไฟเส้นทางระหว่างกรุงเทพฯ-อยุธยา ที่มีระยะทางรวม 71 กิโลเมตร ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2439 ถือได้ว่าเป็นการเปิดดำเนินการกิจการรถไฟโดยรัฐเป็นครั้งแรก การรถไฟแห่งประเทศไทยจึงถือฤกษ์วันมงคลดังกล่าวนี้เป็นวันสถาปนากิจการรถไฟแห่งประเทศไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, 2564)

อาจกล่าวได้ว่าการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่ให้บริการระบบขนส่งประเภทรางบริการขนส่งผู้โดยสารในเชิงพาณิชย์และสังคมรวมถึงการขนส่งสินค้าของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นระบบการขนส่งที่มีค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับระบบขนส่งอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารกิจการของการรถไฟแห่งประเทศไทยมีความเจริญเติบโตและเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันมีเส้นทางเดินรถที่เปิดให้บริการ 5 เส้นทางหลัก ได้แก่ 1) เส้นทางสายเหนือมีระยะทาง 781 กิโลเมตร 2) เส้นทางสายตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะทาง 1,094 กิโลเมตร 3) เส้นทางสายตะวันออกมีระยะทาง 534 กิโลเมตร 4) เส้นทางสายใต้มีระยะทาง 1,507 กิโลเมตร และ 5) เส้นทางสายแม่กลองมีระยะทาง 65 กิโลเมตร รวมเส้นทางเดินรถทั้งหมดครอบคลุมพื้นที่ 47 จังหวัดของประเทศไทย (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2563)

3. รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการ : ภาพรวมปัญหาของการรถไฟแห่งประเทศไทย

การรถไฟแห่งประเทศไทยเริ่มต้นกิจการจากการเป็นหน่วยงานของรัฐบาลก่อนจะเปลี่ยนบทบาทและสถานะมาเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นองค์การขนาดใหญ่มีความซับซ้อนทั้งในเชิงการบริหารและสายการบังคับบัญชาที่มีหลายระดับตลอดจนมีความหลากหลายของลักษณะงาน (ขมา ร่วมใจ, ศรีณย์ ธิติลักษณ์, และ ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม, 2563) แต่ทั้งนี้หากย้อนช่วงเวลากลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นช่วงที่สถานการณ์ทั่วโลกกำลังประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง การดำเนินงานและบริหารงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวนี้ย่อมได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ทำให้ฐานะทางการเงินตกต่ำลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ประสบภาวะการขาดทุนและต้องพึ่งการอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินการต่อไปได้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) จากกิจการที่มีกำไรเปลี่ยนแปลงเป็นกิจการที่ขาดทุนและเพิ่มมากขึ้นเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน (ธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2555) ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นปัญหาด้านการเงินอย่างแท้จริงของการรถไฟแห่งประเทศไทย

ภายใต้การบริหารงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยนั้นส่วนหนึ่งย่อมต้องการดำเนินงานในเชิงธุรกิจเพื่อแสวงหาผลกำไรไว้ใช้ในการประกอบการและขยายกิจการ แต่ในส่วนจำเป็นอีกด้านหนึ่งต้องดำเนินกิจการที่อยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลเพื่อสร้างประโยชน์แก่ประชาชน อาทิ เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้กับประชาชน เป็นต้น จนทำให้ลักษณะการดำเนินกิจการดังที่กล่าวมากลายเป็นสิ่งที่การรถไฟแห่งประเทศไทยต้องเผชิญและประสบกับภาวะขาดทุนมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง การดำเนินงานที่อยู่ภายใต้กรอบนโยบายการควบคุมอัตราค่าบริการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด (ก้านทอง บุหระ, 2559) กฎเกณฑ์ที่รัฐเป็นผู้สร้างและควบคุมจึงเป็นสาเหตุใหญ่ของการขาดทุน (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) และกลายเป็นภาระทางการเงินของรัฐบาลโดยไม่อาจมีเงื่อนไขในการปฏิเสธได้ ประเด็นปัญหาภาวะขาดทุนของการรถไฟแห่งประเทศไทยอาจถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคในการพัฒนากิจการขนส่งด้านระบบรางของประเทศที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะว่าการรถไฟแห่งประเทศไทยยังคงมีบทบาทและภารกิจภาพรวมในความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องทางด้านการสร้าง การบริหาร และการบำรุงรักษาที่เป็นองค์ประกอบหลักของการขนส่งระบบราง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านระบบควบคุมการเดินรถ ด้านอาคารสถานี และด้านล้อเลื่อน ที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในภาระงานขององค์กร จึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ภาวะการขาดทุนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การขนส่งระบบรางของการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันให้ทัดเทียมเท่ากับรัฐวิสาหกิจในกิจการประเภทอื่นๆ

จากประเด็นดังที่กล่าวในข้างต้นได้กลายมาเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความพยายามในการปรับโครงสร้างการบริหารการรถไฟและการขนส่งระบบรางของประเทศ ตามมติของคณะรัฐมนตรีในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ที่เห็นชอบนโยบายที่จะแปรรูปการรถไฟแห่งประเทศไทยจากการเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดแผนปฏิรูปเพื่อปรับปรุงและวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยมีหลักการแยกการ

ดำเนินการขององค์การการรถไฟแห่งประเทศไทย ออกเป็น 3 ส่วนหลัก กล่าวคือ ส่วนแรกด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในเรื่องเส้นทางและระบบอาณัติสัญญาณ รัฐบาลเป็นผู้รับภาระความรับผิดชอบ ในส่วนที่สองด้านการให้บริการเรื่องการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า กับส่วนที่สามด้านการบริหารทรัพย์สินและธุรการอื่นๆ มอบหมายให้การรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2542) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรมาอย่างต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในแต่ละขณะที่เข้ามาบริหารประเทศ อาทิ มติของคณะรัฐมนตรีในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2553 ที่ให้ความเห็นชอบในหลักการของแผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของการรถไฟแห่งประเทศไทย ระยะเร่งด่วนปี พ.ศ. 2553-2557 ภายใต้งบวงเงินลงทุน 176,808 ล้านบาท ที่ภาครัฐรับภาระการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบอาณัติสัญญาณวงเงินลงทุนรวม 152,334 ล้านบาท และการรถไฟแห่งประเทศไทยรับภาระการลงทุนด้านรถจักรและล้อเลื่อน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้า และการซ่อมบำรุงรถจักรและล้อเลื่อน วงเงินลงทุนรวม 24,474 ล้านบาท ตามที่กระทรวงคมนาคมได้เสนอมา (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2553; นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2561)

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยก็ยังคงยังประสบภาวะการดำเนินงานที่ขาดทุนและมีแนวโน้มผลขาดทุนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องกลายเป็นภาวะการขาดทุนสะสม (อัฐนันท์ ชลายนนวิณ, 2560) โดยในปี พ.ศ. 2555 พบว่ามีภาวะการขาดทุนสะสม 70,315 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2554 คิดเป็นร้อยละ 12.88 และภาวะขาดทุนยังคงสะสมเรื่อยมาจนในปี พ.ศ. 2557 มีภาวะการขาดทุนสะสมสูงถึง 102,021 ล้านบาท ซึ่งภาวะขาดทุนสะสมยังคงมีแนวโน้มที่สูงเพิ่มขึ้น (ก้านทอง บุหระ, 2559) แต่ทั้งนี้การนำเสนอรายได้ของการรถไฟแห่งประเทศไทยเข้าสู่รัฐ ยังคงต้องดำเนินการอยู่เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 43 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494 ซึ่งถือเป็นกฎหมายจัดตั้งการรถไฟแห่งประเทศไทย ที่ระบุว่า “รายได้ที่ได้รับในปีหนึ่งๆ เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินงาน ค่าภาระต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น ค่าบำรุงรักษา ค่าเสื่อมราคา และเงินสมทบกองทุนสำหรับจ่ายสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในการรถไฟแห่งประเทศไทย และครอบครัว เงินสำรองธรรมดาซึ่งตั้งไว้เพื่อขาด เงินสำรองขยายงาน และเงินลงทุนตามที่ได้รับความเห็นชอบตามความในมาตรา 42 แล้ว เหลือเท่าใดให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ” และในวรรค 3 ของกฎหมายเดียวกันยังได้ระบุต่อว่า “แต่ถ้ารายได้มีจำนวนไม่พอสำหรับรายจ่ายดังกล่าว นอกจากเงินสำรองที่ระบุไว้ในวรรคก่อน และการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่สามารถหาเงินจากทางอื่น รัฐพึงจ่ายเงินให้แก่การรถไฟแห่งประเทศไทยเท่าจำนวนที่ขาด” (พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494, 2494) จากข้อบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การรถไฟแห่งประเทศไทย แม้ว่าจะขาดทุนเท่าใดในแต่ละปีรัฐก็ต้องให้การอุดหนุนช่วยเหลือเพื่อให้กิจการดำเนินต่อไปได้

4. การพัฒนาปรับปรุงการรถไฟแห่งประเทศไทย : ว่าด้วยแผนฟื้นฟูกิจการการรถไฟและกรอบแนวนโยบายการแปรรูป

การกำหนดนโยบายสาธารณะในกรณีรัฐวิสาหกิจภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privatization) (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2548) ดังที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ว่ารัฐจะให้เวลารัฐวิสาหกิจปรับปรุงกิจการระยะเวลาหนึ่ง หากพ้นเวลานั้น รัฐวิสาหกิจใดดำเนินกิจการไม่ได้ผลโดยไม่มีสาเหตุอันควร จะพิจารณายุบเลิกแปรรูปหรือจำหน่ายจ่ายโอน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภคหรือไม่ (ธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2555) และมีปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 ว่ารัฐได้กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนารัฐวิสาหกิจว่าจะพิจารณากำหนดแนวทางแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานซึ่งสามารถทำได้ 3 รูปแบบ คือ 1)การแปลงการบริหารภายในของรัฐวิสาหกิจให้เป็นเชิงธุรกิจมากขึ้นโดยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการ การลงทุน และการบริหารกำลังคน รวมถึงการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน 2)การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การให้เช่า จ้างเหมา และให้สัมปทาน และ 3)การแปลงสภาพการเป็นเจ้าของบางส่วนหรือทั้งหมด เช่น การขายหุ้น หรือจำหน่ายจ่ายโอน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นภารกิจอันชอบธรรมอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐจึงมีความชอบธรรมในการที่จะกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจนในการเข้าไปมีส่วนแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจโดยผ่านรัฐวิสาหกิจ (ธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2555)

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงการรถไฟแห่งประเทศไทยภายใต้ภาพรวมของแผนฟื้นฟูกิจการรถไฟแห่งประเทศไทยที่วางกรอบกำหนดไว้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอีก 10 ปีข้างหน้า ตัวแปรสำคัญที่ทำให้การรถไฟแห่งประเทศไทยต้องเข้าสู่แผนฟื้นฟูส่วนหนึ่งมาจากผลการดำเนินงานในตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาที่ประสบปัญหาขาดทุนสะสมต่อเนื่องมาโดยตลอด ประกอบกับสภาพสังคมในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปวิทยาการสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทและแทนที่การทำงานรูปแบบเดิมๆ อย่างรวดเร็ว แผนฟื้นฟูกิจการจึงนับเป็นตัวช่วยสร้างความชัดเจนว่าส่วนใดของรัฐจะสนับสนุนเพื่อให้การรถไฟแห่งประเทศไทยสามารถปรับตัวแก้ไขจุดบกพร่องในอดีตและเพิ่มขีดความสามารถเพื่อรองรับการแข่งขันในอนาคตได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

ในประเด็นเนื้อหาของบทความส่วนนี้ผู้เขียนขอเสนอทฤษฎีเพื่อการนำมาปรับใช้กับแนวทางการให้บริการของการรถไฟแห่งประเทศไทยโดยขอหยิบยก ทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งบริการ (Service Triangle: ST) ของ Albrecht (2003) ที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการบริการที่ดีแก่ลูกค้าไว้อย่างน่าสนใจว่ามีปัจจัยหลักสำคัญ 3 ส่วนในการบริการ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1)ส่วนของกลยุทธ์ธุรกิจ (Strategy or Purpose) อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้

ส่วนที่ 2) ส่วนของระบบงาน(System or Process) จะต้องเป็นระบบการทำงานที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน จัดองค์กรตามความจำเป็นของแต่ละหน้าที่ให้ได้ดีที่สุด ให้เป็นองค์กรที่ถูกค่าเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย เอื้ออำนวยต่อการให้บริการที่ดีกับลูกค้า และส่วนที่ 3) ส่วนของพนักงาน(Staff or People) กล่าวคือ พนักงานในทุกๆ ระดับต้องมีความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมหรือสไตล์(Style)การทำงานที่มีจิตสำนึกต่อการให้บริการที่ดี (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2563) กล่าวโดยสรุปหลักปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายบริการตามหลักทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งบริการปัจจัยสำคัญทั้ง 3 ส่วนองค์ประกอบนี้ เปรียบเสมือนแต่ละด้านของสามเหลี่ยมด้านเท่าที่มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันทุกด้าน หากนำหลักการของทฤษฎีมาเทียบเคียงปรับใช้กับแนวทางการบริหารการรถไฟแห่งประเทศไทย จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องมีกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รวมถึงมีระบบงานที่ดีในการขับเคลื่อนแผนฟื้นฟูกิจการโดยมีพนักงานทุกคนของการรถไฟแห่งประเทศไทยต้องพร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสไตล์การทำงานที่มุ่งเป้าไปข้างหน้าเพื่อ Change to the Future ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้จริง เพราะทั้งนี้ภาพรวมของการฟื้นฟูกิจการคงไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารแต่คงหมายรวมถึงเป็นหน้าที่ของพนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทยทุกคนที่จะต้องปรับตัวทำงานเสียสละเพื่อองค์กรอย่างจริงจัง พลิกฟื้นการรถไฟแห่งประเทศไทยให้กลับมาได้อีกครั้ง

5. การรถไฟแห่งประเทศไทย : การดำเนินงานที่ท้าทายสู่อนาคตเพื่อ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

การขนส่งทางรถไฟถือเป็นกิจการด้านโครงสร้างพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งรัฐมีภาระหน้าที่ต้องดำเนินการจัดหาบริการให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยในสังคม แม้ว่าการดำเนินการนี้จะไม่เกิดผลกำไรก็ตาม และด้วยการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปการที่จัดตั้งขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ดำเนินกิจการด้านการขนส่งทางรางเพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชนโดยเฉพาะการให้บริการประชาชนผู้มีรายได้น้อยซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยการใช้บริการนี้อยู่ (ธีรพัฒน์ อังศุขवाल, 2555) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายใหญ่ของแผนฟื้นฟูกิจการที่กำหนดไว้ว่าจะต้องนำการรถไฟแห่งประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นผู้ให้บริการระบบรางของรัฐที่ดีที่สุดในอาเซียนภายในปี 2570 ช่วยยกระดับคุณภาพการเดินทางของประชาชนให้มีความสะดวกสบาย มีความปลอดภัย มีเป้าหมายแนวทางการเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนและเพิ่มศักยภาพให้แก่ประเทศ จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ของประเทศที่กลายมาเป็นแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยต้องขานรับนโยบายของภาครัฐเหล่านี้ นำมาปรับใช้ ส่งผลให้เกิดแผนวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแผนพัฒนาองค์กรต่อมาใน 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนารถไฟทางคู่ ด้านการพัฒนารถไฟความเร็วสูง ด้านการพัฒนารถไฟฟ้าชานเมืองสายสีแดง ด้านการพัฒนารถไฟเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

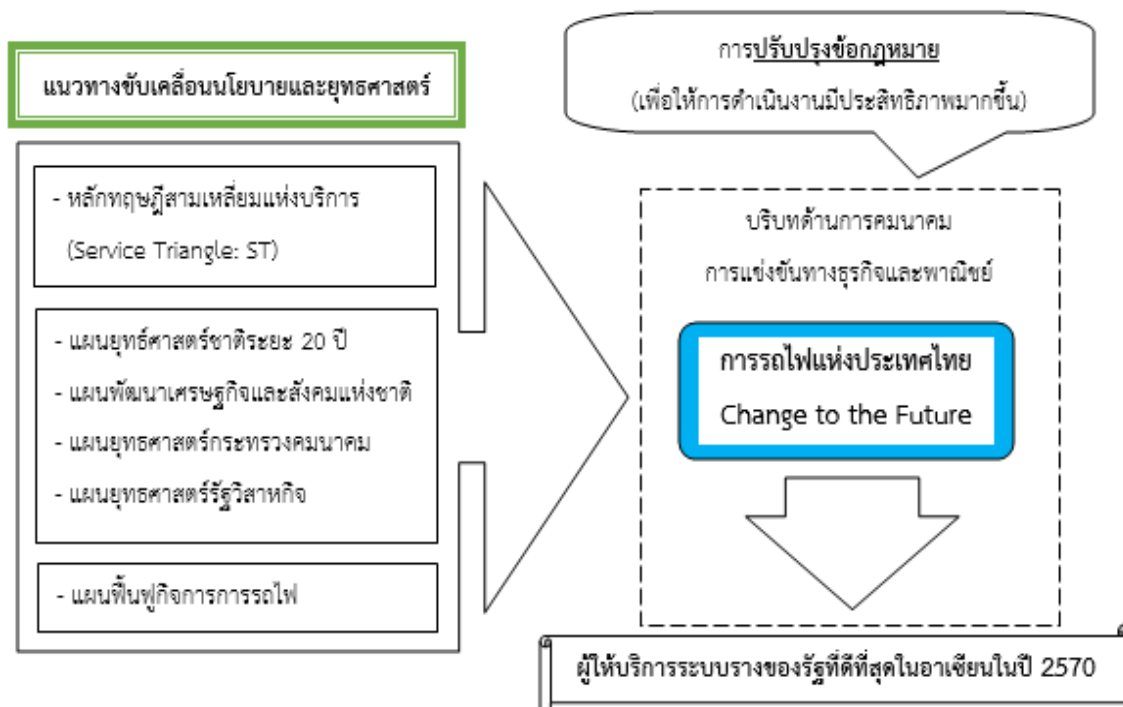
และด้านการพัฒนาสถานีกลางบางซื่อเป็นศูนย์กลางระบบรางแห่งใหม่ของประเทศไทย (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2562) ใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูกิจการของการรถไฟแห่งประเทศไทย

สิ่งที่น่าสนใจต่อจากนี้ คือ การรถไฟแห่งประเทศไทยมียุทธศาสตร์และรูปแบบวิธีการอย่างไรที่จะนำมาปรับใช้เพื่อให้การขนส่งระบบรางสามารถแข่งขันต่อไปได้? หากความสำคัญของการขนส่ง คือ การนำปัจจัยการผลิตและผลผลิตไปยังที่ต่างๆ ที่มีความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นนั้นแล้วการขนส่งผ่านระบบรางก็จะมีอุปกรณ์หลักคือ ขบวนรถไฟ โดยรูปแบบของการขนส่งนี้เหมาะสำหรับการขนส่งสินค้าปริมาณมากและมีระยะทางที่ไกล (ณัตพร ไชยเสนา, 2560) เมื่อการขนส่งมีประสิทธิภาพและมีต้นทุนโดยเปรียบเทียบต่ำจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างยั่งยืน สิ่งนี้เองคือความจำเป็นและคำตอบที่ต้องให้มีการขนส่งระบบรางต่อไป หากมองย้อนกลับไปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางถนนเพื่อผลักดันให้เกิดการกระจายความเจริญไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศก่อให้เกิดการสร้างถนนและขยายถนนไปยังทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้การขนส่งทางถนนเป็นรูปแบบการขนส่งหลักของประเทศ และแนวทางพัฒนาประเทศในช่วงระยะต่อมาได้มีนโยบายให้ความสำคัญกับการขนส่งทางรางและทางน้ำเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการขนส่งจำนวนปริมาณที่มากขึ้น ด้วยเหตุผลที่การขนส่งทั้งสองรูปแบบมีต้นทุนต่อหน่วยโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าการขนส่งทางถนนที่แม้จะมีความสำคัญและมีสัดส่วนมากที่สุด แต่ทั้งนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการขนส่งทางรางและทางน้ำยังคงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้มีสมรรถภาพความสมดุลมากยิ่งขึ้นเพื่อประสิทธิภาพในการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

จากเนื้อหาประเด็นที่กล่าวมาความจำเป็นและความต้องการของการขนส่งทางรางที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญมาก การปรับตัวของการรถไฟแห่งประเทศไทยในอนาคตเพื่อรองรับปริมาณขนส่งในการให้บริการและขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นตามกรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ(ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี) ระบบการขนส่งทางรางของประเทศจึงต้องมีความพร้อมและศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับการให้บริการในภูมิภาคแห่งนี้ โดยรถไฟจะมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อขนส่งผู้โดยสารหรือสินค้าจำนวนมากได้อย่างต่อเนื่องและตรงเวลา (Chanin Manopiniwes & Ulrich Zachau, 2017) เมื่อแนวโน้มสถานการณ์เป็นเช่นนี้แล้วการรถไฟแห่งประเทศไทยต้องเปลี่ยนและปรับปรุงบริการให้เร็วขึ้น เชื่อถือได้มากขึ้น สะอาดและสะดวกสบายมากขึ้น การพัฒนาการให้บริการของรถไฟและความเร็วจะช่วยให้การเดินทางท่องเที่ยวหรือขนส่งด้วยระบบรางจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจของคนไทยขึ้นมาได้อีกทางหนึ่ง เพราะผู้มาใช้บริการย่อมมีความต้องการและความคาดหวังของตนเองในการได้รับบริการ (Tenner & DeToro, 1992) การบริการที่มีคุณภาพจึงเป็นเครื่องมือและเป็นการสร้างมาตรฐานการให้บริการ (Simachockdee, 2002) ที่การรถไฟแห่งประเทศไทยจะต้องพัฒนาขึ้นมาให้ได้เพื่อประสิทธิภาพของการรถไฟเอง

6. สรุป

จากสภาพปัญหาฐานะทางการเงินของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่มีมาจากเหตุผลหลายประการด้วยกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วนำไปสู่การขาดเงินรายได้เพื่อนำส่งเข้ารัฐ นั่นคือประเด็นปัญหาของปัจจุบันที่การรถไฟแห่งประเทศไทยยังคงต้องประสบอยู่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาต่างๆ ของการรถไฟแห่งประเทศไทยก้าวต่อไปจากนี้ การกำหนดทิศทางขับเคลื่อนดำเนินนโยบายขององค์การคงต้องหมายรวมถึงการนำนโยบายของภาครัฐ อันได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์รัฐวิสาหกิจ แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม และแผนฟื้นฟูกิจการการรถไฟแห่งประเทศไทย เข้ามายึดโยงเกี่ยวข้องด้วยซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องวางกรอบแนวทางการบริหารจัดการและกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานเพื่อให้เกิดความสมดุลหากมองวิเคราะห์ตามแนวทางของทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งบริการ(Service Triangle: ST) เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาของการรถไฟแห่งประเทศไทยเอง โดยทั้งนี้ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรถไฟแห่งประเทศไทยให้มีขีดความสามารถในการดำเนินงานเชิงธุรกิจและพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เพื่อเป็นการช่วยลดภาระของภาครัฐและช่วยให้การบริหารจัดการของการรถไฟแห่งประเทศไทยสอดคล้องกับบริบทด้านการคมนาคมในปัจจุบันมากขึ้น ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการรถไฟแห่งประเทศไทยเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ให้บริการระบบรางของรัฐที่ดีที่สุดในอาเซียนในปี 2570

ท้ายที่สุดของบทความนี้หากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดไม่สามารถดำเนินการแก้ไข หรือพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ สิ่งที่น่ากังวลและเป็นคำถามต่อไปก็คือ การรถไฟแห่งประเทศไทยจะยังประสบกับปัญหาเช่นนี้ตลอดไปหรือไม่ แล้วอะไรคือแนวทางหรือคำตอบของการแก้ปัญหาได้จริง สำหรับองค์กรแห่งนี้ ภาพลักษณ์เดิมๆ ขององค์กรที่มีการบริหารงานล่าช้า ไม่ทันสมัย ประสบปัญหาภาวะขาดทุน ก็คงจะเป็นคำตอบเช่นเดิมต่อไป คำกล่าวที่ว่า Change to the Future คงเป็นไปได้ เพียงแค่คำขวัญปลุกใจและเป็นคำคมที่ดูสวยหรูแต่ไม่อาจสัมผัสหรือเห็นประจักษ์เป็นรูปธรรมขึ้นมา ได้จริง ประชาชนที่รอคอยบริการสาธารณะที่จะช่วยยกระดับสวัสดิภาพของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง คงเป็นไปได้แค่เพียงภาพในความฝันของการรถไฟแห่งประเทศไทย และคนไทยที่รักรถไฟไทยต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- ก้านทอง บุหระ. (2559). แนวทางการปรับปรุงการรถไฟแห่งประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 11(2). 279-288.
- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2553). รายงานความคืบหน้าแผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของการรถไฟแห่งประเทศไทยระยะเร่งด่วน พ.ศ.2533-2557(เพิ่มเติม)ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2533(ฉบับปรับปรุง). สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563. จาก https://www.soc.go.th/wp-content/uploads//slkupload/53v_225.pdf
- _____. (2558). รายงานประจำปี 2558. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563. จาก <https://railway.co.th/RailwayMiddleFile/PlanIMG/89/2558.pdf>
- _____. (2562). การรถไฟแห่งประเทศไทย จัดงาน “Change to the Future” ครั้งที่ 1/2562 ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอนาคตใหม่ของรถไฟไทย. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2563. จาก <https://www.railway.co.th/NewsAndEvents/NewsdetailSRT?value1=00DE5502B5AA7B42A92BE9FF953D8EBD010000001CCC0C37062169D79C8B0963677E32EC72A7D3C0058E579DAF4CC48C9A0442B4E13635513A1F1864E399661977A7565B&value2=00DE5502B5AA7B42A92BE9FF953D8EBD01000000ED5ED4BE2A8817B77ECE5CCF5D68D694EF0AE5A5AC95416A50A45F18>
- _____. (2562). รายงานประจำปี 2562. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2563. จาก https://132263842142801929_SRT_2019.pdf
- _____. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) งานจ้างที่ปรึกษาโครงการสำรวจความพึงพอใจ ความไม่พึงพอใจและความภักดีของลูกค้าของการรถไฟแห่งประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ 2563. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564. จาก https://www.railway.co.th/AboutUs/Performance_detail?value1

- ณัฏพร ไชยเสนา. (2560). **การจัดเส้นทางขนส่งด้วยวิธีเมต้าฮิวริสติกส์** กรณีศึกษา บริษัทผู้ให้บริการขนส่งทางด้านโลจิสติกส์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ธีรพัฒน์ อังศุขวาล. (2555). **รัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย: ปัญหาด้านรายได้ แนวนโยบายของรัฐและแนวทางปฏิรูป**. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2563. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1783>
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2548). **กระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย(ตอนที่ 1)**. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2564. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=399>
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2550). **การแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2561). **รัฐบาลดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2564. จาก <http://public-law.net/publaw/>
- ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2563). **แผนปฏิบัติการดิจิทัล การรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 ประจำปี 2564**. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2564. จาก https://www.railway.co.th/download/Digital-Economy-Plan/_draft_2210_2563.pdf
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2540). **แผนวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2540-2544**. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2564. จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/01/H75.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2494). **พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494**. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 68 ตอนที่ 40 (30 มิถุนายน 2494).
- ศักดิ์ดา มะเกลี้ยง. (2549). **ประสิทธิภาพด้านต้นทุนการรถไฟแห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขมา ร่วมใจ, ศรีณย์ ธิติลักษณ์ และธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม. (2563). **การเพิ่มศักยภาพในการบริหารทรัพย์สินของการรถไฟแห่งประเทศไทย**. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์. 6(1). 142-153.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2542). **Short-Term Financial Strategy Development**. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564. จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/01/h99.pdf>
- สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา. (ม.ป.ป.). **พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระบิดาแห่งรถไฟไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2563. จาก <https://www.tungsong.com/ram5/Rama5003.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก (พ.ศ. 2530-2534)**. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2563. จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112304.pdf

- สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. (2564). การรถไฟแห่งประเทศไทย_ประวัติ. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2564. จาก <https://www.mot.go.th/about.html?id=13>
- อัสนันท์ ชลายนนาวัน. (2560). แนวทางการบริหารความเสี่ยงของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่มีต่อโครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่ ช่วงหัวหิน-ประจวบคีรีขันธ์. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Chanin Manopiniwes, & Ulrich Zachau. (2017). อนาคตของรถไฟไทย. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2563. จาก <https://blogs.worldbank.org/th/eastasiapacific/future-of-thai-railways--fundamental-questions>
- Simachockdee, W. (2002). **Quality Means Survival**. Bangkok : Technology Promotion Association(Thailand-Japan).
- Tenner, A. R., & DeToro, I. J. (1992). **Total Quality Management: Three Steps to Continuous Improvement**. Boston : MA, Addison-Wesley.

ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านมุมมองทางการบริหารจัดการ*
MODEL OF PUBLIC POLICY FORMULATION THROUGH THE ADMINISTRATION

พิกุล มีมานะ¹, ทองหมูน น้อยนนท์², วิภาพรรณ อุปนิสากร³
Pikul Meemana¹, Thongmoon Noinont², Wipaphan Ubpanisakorn³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2}
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม³
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.³
Email : chokooooon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายถึงการกำหนดนโยบายที่สัมพันธ์กับหลักการบริหารจัดการและต้องการศึกษาถึงปัจจัยด้านการเมืองที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านมุมมองการบริหาร ตลอดจนการนำเสนอรูปแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะในมุมมองที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะในมุมมองด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านวิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติสูงสุด เป็นหลักนั่นคือเกิดธรรมาภิบาลในการกำหนดนโยบายสาธารณะ องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลพิจารณาไว้ คือ 1)ปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักจริยธรรม หลักนิติธรรม และหลักนิติรัฐ 2)วิธีการหรือกระบวนการบริหาร ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล หลักการรับผิดชอบ และหลักการกระจายอำนาจ 3)ผลของการบริหาร ได้แก่ หลักความมีประสิทธิภาพ หลักความมีประสิทธิผล หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักการตอบสนอง และ 4)ผลลัพธ์ทางการบริหาร ได้แก่ หลักความยุติธรรม หลักค่านิยมประชาธิปไตย และหลักประโยชน์สุขของประชาชน

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ; การบริหารจัดการ; ปัจจัยทางการเมือง

ABSTRACT

This article is intended to explain policy making in relation to management principles and to study the political factors affecting public policy formulation through the management perspective. Throughout the presentation of the form of public policy making in terms of management principles. The results of the study found a model of public policy making from a management perspective mean The public policy making through quality management methods primarily affects the highest performance. That is, good governance in public policy making, which outlines the elements of good governance for consideration that is 1) Administrative factors such as morality, ethics, rule of law and rule of law. 2) Management methods or processes are: principle of participation Principles of checks and balances responsibility principle and the principle of decentralization. 3) The results of management are the principle of efficiency. Effectiveness Principles transparency principle Value principle and response principles and 4) administrative outcomes, i.e. the principle of justice democratic values and the principles of public welfare.

Keywords : Public Policy; Administration; Political Factor

1. บทนำ

นโยบายเป็นกระบวนการสำคัญมากของการบริหารงานภาครัฐหรือรัฐบาล เพราะนโยบายของรัฐและรัฐบาลมีผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคมไม่อาจจะเลี่ยงจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายได้ สมาชิกในฐานพลเมืองของรัฐจึงเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากเนื้อหาของนโยบายโดยตรง เช่นเดียวกับกระบวนการทางนโยบายนั้น มีขั้นตอนที่ซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับตัวกระทำของฝ่ายผู้กำหนดนโยบาย ฝ่ายผู้นำนโยบายปฏิบัติอันเป็นการส่งผลให้ทราบว่านโยบายออกมาสู่การปฏิบัติที่อาจจะขนานนามนโยบายว่า นโยบายดี นโยบายไม่ดี หมายถึงว่า นโยบายนั้นอาจจะเป็นที่ถูกต้อง ชื่นชอบ ตรงตามความต้องการของประชาชน ตรงกันข้ามกับบางนโยบายที่ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน อาจส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาของการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐนั่นเอง ดังนั้น ในกระบวนการกำหนดนโยบายและให้ความหมายของคำว่านโยบายแตกต่างกันไปตามลักษณะของการบริหารจัดการที่มีตัวกระทำต่อนโยบายที่แตกต่างกันและมีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ จากในปรากฏการณ์ที่เป็นจริงของการกำหนดนโยบาย พบว่าในบางลักษณะแม้ฝ่ายการเมืองการเมืองจะเป็นฝ่ายผู้กำหนดหรือผ่าน

นโยบายออกมาเพื่อนำไปปฏิบัติก็จริง แต่สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายว่านโยบายนั้น
 เนื่องนำไปใช้แล้วจะเกิดผลในทางปฏิบัติที่ได้อย่างไรซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ต้องพิจารณาได้หลาย
 ประเด็นประกอบด้วย 1)ปัจจัยทางการบริหาร 2)วิธีการหรือกระบวนการบริหาร 3)ผลของการบริหาร
 และ 4)ผลลัพธ์ทางการบริหาร (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) ตรงกันข้ามกับบางระบบการเมืองพบว่า
 นโยบายผ่านออกมายาก ถูกต่อต้านถูกวิพากษ์ หรือบางระบบการเมืองผ่านออกมาเป็นนโยบายมาแล้ว
 ไม่อาจจะปฏิบัติได้เลย อาจจะเป็นในช่วงหรือลักษณะการเมืองยุคเดียวกัน หรืออาจจะพบแตกต่างกัน
 ในบางระบบการเมือง หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วพบว่านโยบายจะสัมพันธ์กับอำนาจของตัวกระทำ
 ทางการเมืองท่ามกลางความแตกต่างกันของแต่ละระบบการเมืองด้วย(รงค์ บุญสวยขวัญ, 2560)

กระบวนทัศน์นโยบายสาธารณะ (Policy paradigm) ตามแนวความคิดของสัญญา เคนาภูมิ
 ที่เชื่อว่าประเทศที่มีธรรมาภิบาลจะมีการพัฒนาแล้วผลประโยชน์ตกถึงประชาชนได้มากกว่า
 ประเทศที่ขาดธรรมาภิบาล พร้อมได้วางกรอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายตามแนวคิด
 ทางการบริหารการปกครองที่เป็นหลักการปกครองที่มีธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลจึงเป็นเงื่อนไข
 สำคัญในการพิจารณาอนุมัติให้เกิดนโยบายสาธารณะใดเพื่อยกระดับคุณภาพการบริการภาครัฐใน
 ประเทศเหล่านั้นให้ประสบความสำเร็จ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) กระบวนการนโยบายที่เกิดจากการ
 หยิบยกประเด็นปัญหาสำคัญบางประการของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคมเข้าสู่
 การพิจารณาตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบาย(บุรฉัตร จันทรแดง และคณะ, 2562) ตัวแบบการกำหนด
 นโยบายสาธารณะในมุมมองด้านการบริหารจัดการ จึงควรเป็นตัวกำหนดนโยบายสาธารณะผ่าน
 วิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติสูงสุดเป็นหลัก นั่นคือเกิดผลความสัมฤทธิ์
 ผลของนโยบายสาธารณะ ดังจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ

ได้มีผู้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะไว้ท่านดังนี้

เดวิด อีสตัน (David Easton, 1953) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การแจกแจง
 สิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับสังคมส่วนรวม โธมัส ดาย (Thomas Dye,
 1978) ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า เป็นสิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ อมร
 รักษาสัตย์ (2520) อธิบายความหมายของนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง ความคิดของรัฐบาลที่ว่าจะ
 ทำอะไรหรือไม่ อย่างไร เพียงใด เมื่อใด โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การกำหนดเป้าหมาย หลักการ
 และกลวิธีที่ปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ และการเตรียมการสนับสนุนต่างๆ กุลธน ธนาพงศธร (2535)
 สรุปความหมายของนโยบายสาธารณะว่า เป็นแนวทางกว้างๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งๆ ได้กำหนด
 ขึ้นเป็นโครงการ แผนการหรือกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นหนทางชี้แนะให้มีการปฏิบัติต่างๆ

ตามมามาทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ศุภชัย ยาวะประภาส (2538) นิยามนโยบายสาธารณะว่า เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เมื่อก้าวถึงการกำหนดนโยบายหรือการกำหนดนโยบายสาธารณะภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Public Policy Making” หนังสือบางเล่มอาจใช้คำว่า “การวางนโยบาย” หรือ “การตัดสินใจนโยบาย” ซึ่งดรอร์(Dror) ได้ให้ความหมายว่าการกำหนดนโยบายคือการตัดสินใจนโยบายของรัฐที่จะตอบสนองต่อความต้องการและใช้แก้ปัญหาของประชาชน (สมคิด ดวงจักร์ และอิมรอน มะลูลีม, 2555) นอกจากนั้นลินด์บลอม(Lindblom) ได้กล่าวว่าการกำหนดนโยบายหมายถึงกระบวนการทางการเมืองที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน ในขณะที่รีเพลและแฟรงคลิน (Ripley&Franklin) มองว่าการกำหนดนโยบายหมายถึงการที่รัฐบาลเลือกที่จะตัดสินใจที่จะทำอะไรบ้าง(จุฬพล หนีพานิช, 2547) หรือนักรัฐศาสตร์ยังได้ให้ความหมายว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการทางการเมืองซึ่งเป็นการต่อรองการประนีประนอมกันระหว่างกลุ่มอิทธิพลหรือศูนย์รวมอำนาจต่างๆ ในระบบการเมือง (ปกรณ ปรียากร, 2539) จากการศึกษาของนักวิชาการส่วนใหญ่มักจะพบว่าผู้มีอำนาจในการคิดริเริ่ม และกำหนดนโยบายที่แท้จริงนั้นคือฝ่ายบริหารหรือข้าราชการประจำมากกว่าการที่กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้เห็นชอบนโยบายที่สำคัญๆ นั้นมันก็มีลักษณะเป็นไปตามอุดมการณ์แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางกว้างๆ ที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ รวมไปถึงได้วางแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีกระบวนการเริ่มตั้งแต่การระบุปัญหาการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการวิเคราะห์ปัญหาการเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาการเสนอร่างนโยบายและการอนุมัติประกาศเป็นนโยบายซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

Frederic Winslow Taylor ซึ่งเป็นนักทฤษฎีการบริหารที่ยิ่งใหญ่ เขาได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Principle of Scientific Management)” ซึ่งได้นำแนวความคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) มาใช้กับระบบอุตสาหกรรม (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) นอกจากนั้นแล้วเทย์เลอร์ (Frederic W.Taylor) ยังพบว่าในอดีตฝ่ายบริหารได้เข้าไปควบคุมดูแลคนงานอยู่น้อยและปล่อยให้คนงานมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงานตามใจชอบ ดังนั้นในการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเทย์เลอร์ จึงได้นำเสนอการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้คือ 1)จะต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานเพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุดใช้เวลาทรัพยากรและพลังงานในการทำงานน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอื่นที่ทำงานในลักษณะเดียวกัน 2)การคัดเลือกคนงานจะต้องมีการนำเอากฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยเพื่อให้ได้คนที่มีความรู้

ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่สุด 3) มีการพัฒนาคนงานโดยการสอนวิธีทำงานให้ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์การจัดการเพื่อขจัดความเคยชินให้หมดไปจากคนงานเดิม 4) ต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารกับคนงานอันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตของโรงงาน (พิทยา บวรวัฒนา, 2543)

Lyndall Urwick & Luther Gulick สองนักทฤษฎีองค์กรและกระบวนการบริหารงานได้ให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารมากกว่าการทำงานของฝ่ายพนักงานระดับล่าง และมุ่งเน้นไปยังวิธีการทำงานตลอดจนพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูงเป็นหลัก โดยหลักการที่เป็นที่รู้จักในระดับสากลนั้นก็คือ POSDCoRB ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นหลักการบริหารที่ดีเยี่ยม และในปัจจุบันเองต่างก็ได้มีการพัฒนาหลักการบริหารกันมาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา (พิมลจรรย์ นามวัฒน์, 2544)

Henri Fayol เป็นชาวฝรั่งเศสคือผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีหลักการบริหารจัดการ และเป็นนักบริหารระดับสูงในอุตสาหกรรมซึ่งตามแนวความคิดของฟาโยล์ที่จะทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นประการแรก ฟาโยล์ (Henri Fayol) เห็นว่านักบริหารจะต้องทำหน้าที่ทางการบริหารซึ่งประกอบด้วยการวางแผน(Planning)การจัดองค์การ(Organizing)การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน(Coordination) และการควบคุม(Controlling) ประการที่สองนักบริหารจะต้องทราบถึงหลักการบริหารที่สำคัญๆ ซึ่งฟาโยล์ได้นำเสนอหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพของฟาโยล์ ที่มีอยู่ 14 ข้อดังนี้ 1)หลักของการแบ่งงานกันทำ(Division of Work) 2)หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ(Authority and Responsibility) 3)หลักของความมีระเบียบวินัย(Discipline) 4)หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว(Unity of Command) 5)หลักของการมีเป้าหมายเดียวกัน(Unity of Direction) 6)หลักของผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ(Subordination of Individual to the General Interest) 7)หลักของการกำหนดค่าตอบแทนและวิธีการจ่ายค่าตอบแทน (Remuneration and Methods) 8)หลักของการรวมอำนาจ(Centralization) 9)หลักการจัดสายการบังคับบัญชา(Scalar Chain) 10)หลักของความเป็นระเบียบเรียบร้อย(Order) 11)หลักของความเสมอภาค (Equity) 12)หลักของความมั่นคงในงาน(Stability of Tenure) 13)หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์(Initiative) และ 14)หลักของความสามัคคี(Esprit de Corps) (สมยศ นาวิการ, 2526; ธงชัย สันติวงษ์, 2539) เมื่อรวบรวมหลักการบริหารตามแนวคิดทฤษฎีจากนักวิชาการข้างต้น ผู้เขียนจึงขอนำรายละเอียดที่ได้จากการศึกษานี้มาเสนอตัวแบบการผลิตนโยบายสาธารณะที่ได้จากแนวคิดด้านการบริหารจัดการ ที่จะนำเสนอต่อไปนี้

3. ตัวแบบนโยบายสาธารณะผ่านมุมมองทางการบริหารจัดการ (Management Policy)

เมื่อกล่าวถึงการบริหารจัดการแล้วเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าหากนโยบายหรืองานก็ที่ตามได้รับการบริหารจัดการที่ดีย่อมส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องประสบผลสำเร็จ ซึ่ง Frederic

Winslow Taylor บุคคลที่โดดเด่นที่สุดในยุคและถือเป็นผู้เริ่มต้นสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการเลยก็ว่าได้ เขาได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Principle of Scientific Management)” ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่นำแนวความคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) มาใช้กับระบบอุตสาหกรรม และ Lyndall Urwick & Luther Gulick สองนักทฤษฎีที่โดดเด่นในเรื่องทฤษฎีองค์กรและกระบวนการบริหารงาน ที่ให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารมากกว่าการทำงานของฝ่ายพนักงานระดับล่าง และมุ่งเน้นไปยังวิธีการทำงานตลอดจนพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูงเป็นหลัก โดยหลักการที่เป็นที่รู้จักในระดับสากลนั้นก็คือ POSDCoRB ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นหลักการบริหารที่ดีเยี่ยม และในปัจจุบันเองต่างก็ได้มีการพัฒนาหลักการบริหารกันมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ วิรัช สงวนวงศ์วาน (2547) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด กล่าวคือ ใช้วิธีการให้เกิดการจัดการ ทรัพยากรที่สิ้นเปลืองให้น้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือประสิทธิผลหรือให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้สูงสุด หรือ Good Governance เป็นการรวมคำของธรรมและอภิบาล เป็นธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีในการอำนาจเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในภาคต่างๆ อาทิ ภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเจกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาลคือ เพื่อการมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ก็คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ แต่อาจประกอบไปด้วยหลักการอื่นๆ อีกได้ด้วยแล้วแต่ผู้นำไปใช้ โดยสภาพแวดล้อมของธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ประมวลจริยธรรม ประมวลการปฏิบัติที่เป็นเลิศและวัฒนธรรม (ลัดดา ผลวัฒนะ, 2557) ซึ่งล้วนเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการที่ดี ธรรมาภิบาลจึงเป็นเรื่องของหลักการบริหารแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีใช้หลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหารงานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุดคือ ความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545)

การบริหารแบบระบบธรรมาภิบาล เป็นการต่อยอดแนวความคิดมาจากกระแสการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่มีอิทธิพลมาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 1980 ซึ่งระบบธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่สำคัญและมีมิติที่หลากหลายพอสมควรซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้หลายประการเพื่อช่วยในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลซึ่งถือว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบธรรมาภิบาลให้เดินไปได้และไม่พ่นที่ภาครัฐจะต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนดังกล่าว ดังนั้น การบริหารจัดการภาครัฐให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลจึงมีความจำเป็นอย่างมากทีเดียว โดยต้องเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญของระบบธรรมาภิบาลด้วย(อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2563) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก การให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม(Rule of Law) ซึ่งหลักนิติธรรมนี้จะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตของคน กลุ่มคน องค์กรที่เปลี่ยนแปลงไปและต้องใช้บังคับให้เสมอภาคกันด้วยหลักคุณธรรม (Merit System)

ประการที่สอง การให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาค(Equity) ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการบริการสาธารณะที่เสมอภาคเท่าเทียมกันรวมถึงการเข้าถึงบริการสาธารณะนั้นๆ อย่างทั่วถึงอย่างเสมอภาคด้วย

ประการที่สาม การให้ความสำคัญกับหลักความโปร่งใส(Transparency)ซึ่งภาครัฐจะดำเนินการอย่างใดจะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถอธิบายอย่างมีเหตุผล มีผลได้รวมถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริงด้วย

ประการที่สี่ การให้ความสำคัญและพร้อมรับการตรวจสอบ(Accountability) ซึ่งสอดคล้องกับความโปร่งใสซึ่งต้องควบคู่กันไป คือโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงานนั่นเอง

ประการที่ห้า การให้ความสำคัญกับหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล(Efficiency and Effectiveness) ในการบริหารงานแล้วสองคำนี้ต้องมีควบคู่กัน กล่าวคือ ประสิทธิภาพเน้นผลผลิต ประหยัด ส่วนประสิทธิผลเน้นเรื่องของการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั่นเอง

ประการที่หก การให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม(Participation) ซึ่งภาครัฐต้องเปิดใจให้กว้างพร้อมที่จะให้ทุกฝ่ายทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยที่จะเข้าร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของทุกภาคส่วน

ประการสุดท้าย การให้ความสำคัญกับหลักมติมหาชน(Consensus) นั่นคือการเห็นพ้องต้องกัน ความเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งเป็นคนละความหมายกับพวกมากลากไป หมายถึงว่าทุกคนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมและตัดสินใจร่วมกันภายใต้ข้อมูลข่าวสารที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ถึงแม้จะถือเสียงส่วนใหญ่เป็นข้อยุติแต่จะต้องไม่เพิกเฉยหรือละเลยต่อเสียงส่วนน้อย(Majority Rule, Minority Rights) นั่นเอง (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2563)

หลักการและความสำคัญของระบบธรรมาภิบาลข้างต้นนั้นหากนำไปปฏิบัติได้จริงในการบริหารภาครัฐ จะส่งผลให้เกิดระบบคุณธรรม(Merit System) ซึ่งเป็นระบบที่ทุกภาคส่วนพึงปรารถนาของการบริหารที่ดีเพราะระบบธรรมาภิบาลตามหลักการนี้มีธรรมาภิบาล(Good Governance)

ในที่สุด จะส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกให้กับประชาชนและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐมากขึ้น เพราะแท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานภาครัฐอย่างแท้จริง (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย, 2563)

สถาบันพระปกเกล้า ได้อธิบายไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลไว้ 6 ประการ ประกอบด้วย 1)ด้านหลักนิติธรรม(Rule of Laws) หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ซึ่งต้องยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ 2)หลักด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักคือหน่วยงานปลอดการทุจริต ปลอดจากการทำผิดวินัย และปลอดจากการทำผิด 3)ด้านความโปร่งใส(Transparency) ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ด้านการให้ทุน ด้านการให้โทษ และด้านการเปิดเผยข้อมูล 4)หลักการมีส่วนร่วม(Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 5)หลักสำนึกรับผิดชอบ(Accountability) ซึ่งเป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่า รัฐสำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกและเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภาระกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ 6)หลักความคุ้มค่า(Value for Money) หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการ อันประกอบด้วย 1)การประหยัด 2)การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3)ความสามารถในการแข่งขัน (ธงชัย คล้ายแสง, 2562)

สัญญา เคนาภูมิ (2559) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลพิจารณาได้หลายประเด็นประกอบด้วย 1)ปัจจัยทางการบริหาร 2)วิธีการหรือกระบวนการบริหาร 3)ผลของการบริหาร และ 4)ผลลัพธ์ทางการบริหาร

วิรัช สงวนวงศ์วาน (2547) ได้ให้แนวคิดว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึงความสามารถในการบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด กล่าวคือ ใช้วิธีการให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่สิ้นเปลืองให้น้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือประสิทธิผลหรือให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้สูงสุด

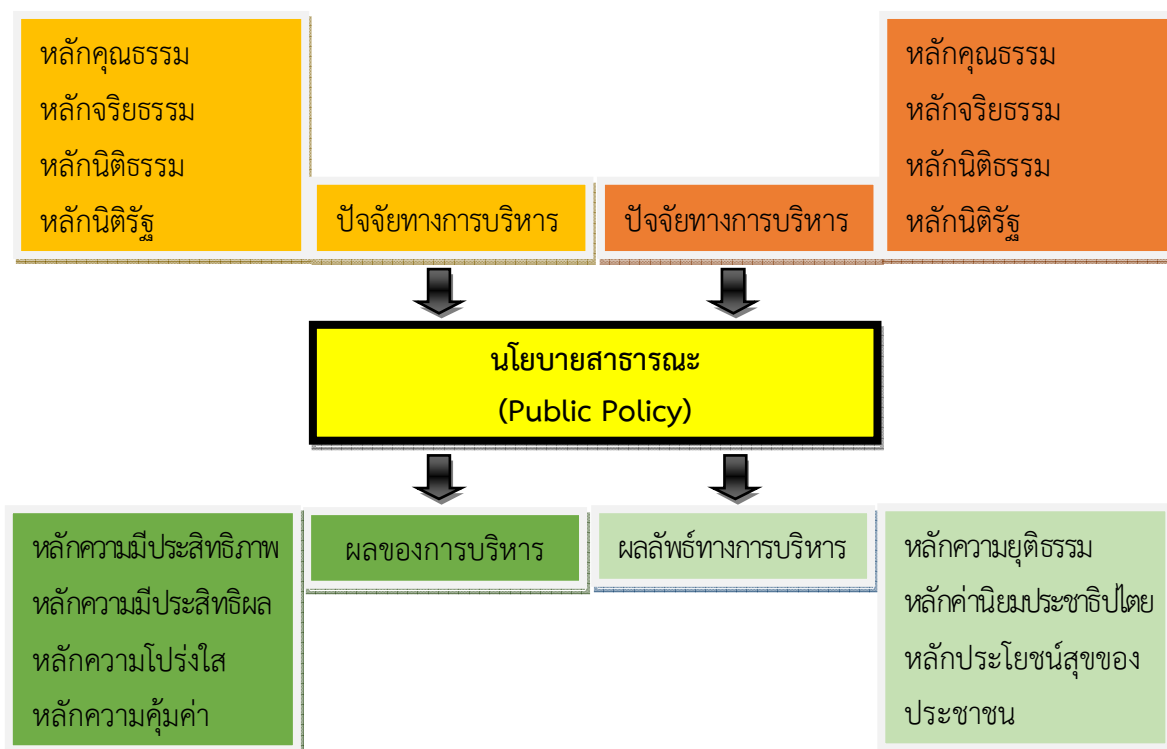
อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย (2563) กล่าวว่า รัฐหรือรัฐบาลมีบทบาทหน้าที่พื้นฐานที่สำคัญว่าจะให้ใครดำเนินการไม่ได้เพราะจะเกิดความไม่ยุติธรรม เท่าเทียมและเสมอภาคได้ รัฐหรือรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินการแทนประชาชนทุกคน โดยเฉพาะการให้ได้รับซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนทุกคนในรัฐเข้าถึงซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะนั้นทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ส่วนรูปแบบในรายละเอียดจะเป็นเช่นใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมของรัฐนั้น อาทิ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

เป็นต้น นอกจากนั้นแนวทางในการผลิตนโยบายเพื่อใช้ในการพิจารณาถึงบทบาทฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ประการที่ 1 นโยบายสาธารณะต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) ในการบริหารงานคำสั่งคำนี้อาจมีความสำคัญควบคู่กัน ประการที่ 2 นโยบายสาธารณะต้องให้ความสำคัญกับการพร้อมรับการตรวจสอบ (Accountability) ประการที่ 3 สำหรับประเทศไทย นโยบายที่รัฐบาลจะตัดสินใจดำเนินการอย่างไร ควรคำนึงถึงบริบทของความเป็นไทยด้วย เช่น คุณค่าทางวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย เป็นต้น

4. สรุป

รัฐบาลควรพิจารณาถึงการทำงานที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม(Proactive) มากกว่าการอิงกับข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญในวงราชการเท่านั้น รัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนที่มีความรู้และชำนาญในเรื่องนั้นๆ มาช่วยในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วย นอกจากนั้นการที่รัฐบาลต้องคลายความวิตกกังวลและต้องเห็นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นอันดับแรกก่อนจะตัดสินใจอย่างไร รวมทั้งต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมก่อนการกำหนดนโยบายด้วย จึงจะนำไปสู่การก่อรูปนโยบาย การเลือกนโยบาย และการตัดสินใจใช้นโยบายนั้นๆ ไปปฏิบัติต่อไป

จากรายละเอียดที่ในข้างต้น ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะในมุมมองด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านวิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติสูงสุดเป็นหลัก นั่นคือเกิดธรรมาภิบาลในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และขอยกเอาผลงานของ สัญญา เคนาภูมิ ที่วางกรอบขององค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลพิจารณาไว้ คือ 1)ปัจจัยทางการบริหาร ประกอบด้วย หลักคุณธรรม หลักจริยธรรม หลักนิติธรรม และหลักนิติรัฐ 2)วิธีการหรือกระบวนการบริหาร ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล หลักการรับผิดชอบ และหลักการกระจายอำนาจ 3)ผลของการบริหาร ประกอบด้วย หลักความมีประสิทธิภาพ หลักความมีประสิทธิผล หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักการตอบสนอง และ 4)ผลลัพธ์ทางการบริหาร ประกอบด้วย หลักความยุติธรรม หลักค่านิยมประชาธิปไตย และหลักประโยชน์สุขของประชาชน มากำหนดเป็นตัวแบบการกำหนดนโยบายนี้ และสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะในมุมมองการบริหารจัดการ

จากแผนภาพที่ 1 ตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะในมุมมองการบริหารจัดการ

1. ข้อดีของตัวแบบนโยบายสาธารณะในมุมมองการบริหารจัดการ ได้แก่ 1)การกำหนดนโยบายสามารถทำได้ตรงประเด็นความต้องการของผู้เดือดร้อนจริงๆ เนื่องจากได้ทำการวิเคราะห์ดีแล้ว 2)อาจเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติได้น้อย เนื่องจากผู้ปฏิบัติได้รับการฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญดีแล้ว3)เกิดการทุจริตได้ยาก เนื่องจากมีการตรวจสอบถ่วงดุลทุกขั้นตอน 4)นโยบายจะมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จเป็นสำคัญ และมุ่งแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนเป็นหลัก

2. ข้อด้อยของตัวแบบนโยบายสาธารณะในมุมมองการบริหารจัดการ ได้แก่ 1)การกำหนดนโยบายอาจขึ้นได้ช้าเนื่องจากต้องรอการตัดสินใจและแนวทางจากฝ่ายการเมืองซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจการปกครอง 2)ไม่สามารถกำหนดนโยบายได้ทันต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 3)ผู้ปฏิบัติขาดความมั่นใจ เนื่องจากต้องคอยเอาใจจากฝ่ายการเมืองที่มีอำนาจ 4)ผู้ได้รับผลกระทบอาจไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง

5. เอกสารอ้างอิง

กุลธนา ธนาพงศ์ธ. (2535). **หลักการกำหนดนโยบายของรัฐ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 จุมพล หนิมพานิช. (2547). **การวิเคราะห์นโยบาย : ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎีและกรณีตัวอย่าง**.
 นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 2(2). 177-188.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *องค์การและการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- บุรฉัตร จันทน์แดง และคณะ. (2562). กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 8(1). 49- 60.
- ปกรณ ปรียากร. (2539). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการบริหารโครงการระบบการจัดการโครงการ*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2543). *รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา(ค.ศ.1887-ค.ศ.1970)*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2560). การเมืองของนโยบาย (Politics of Policy). *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 8(1). 197-203.
- ลัดดา ผลวัฒน์. (2557). ธรรมาภิบาลกับการบริหารมหาวิทยาลัย. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. 8(2). 16-27.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2547). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2538). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด ดวงจักร์ และอิมรอน มะลูลีม. (2555). ประสิทธิภาพของนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 38(2). 57-70.
- สมยศ นาวิการ. (2526). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กระบวนทัศน์ธรรมาภิบาล : กรอบแนวคิดทางการบริหารการปกครอง. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*. 4(1). 123-143.
- อมร รักษาสัตย์. (2525). บทบาทจากผู้บังคับบัญชาในการส่งเสริมประสิทธิภาพของข้าราชการ. *รัฐประศาสนศาสตร์*. 6(1). 27-35.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย. (2563). นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 6(ฉบับพิเศษ). 610-623.
- David Easton. (1953). *The Political System An Inquiry in to the State of Political Science*. New York : Alfred A. Knorf.
- Thomas R.,Dye, (1978). *Understanding Public Policy*. 3rd ed. Engle-wood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.

กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ประเทศไทย 4.0*
THE DEVELOPMENT STRATEGY OF THE INNOVATION OF COMPETITIVE ADVANTAGE
IN BUSINESS OF THAILAND 4.0

บุญเพ็ง สิทธิวงษา¹, กนกอร บุญมี², อภิวิชญ์ ศรีแสง³,
ทรงพล โชติกเวชกุล⁴, วิฑูรย์ วีรศิลป์⁵
Boonpeng Sittivongsa¹, Kanokon Boonmee², Apiwich Srisaeng³,
Songphon Choutikavatchagul⁴, Witoon Weerasin⁵
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2,3,4,5}
Northeastern University, Thailand.^{1,2,3,4,5}
Email : boonpeng.sit@neu.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทย 4.0 เป็นความมุ่งมั่นของนายกรัฐมนตรี ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ค่าฐานเศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรมเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้นดังนั้น ประเทศไทย 4.0 จึงควรมีการเปลี่ยนวิธีการทำที่มีลักษณะสำคัญ คือเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ เปลี่ยนจากที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็นบริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำและเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูงในการพัฒนาเทคโนโลยีทางธุรกิจของประเทศ

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. การพัฒนา 3. นวัตกรรมธุรกิจ

ABSTRACT

Thailand 4.0 is a commitment of the Prime Minister. Who want to change the economic structure Towards the economic base Or an economy driven by innovation The main idea is to shift from commodity production to innovative products Change from driving the country with the industrial sector Towards technology driven Creativity and innovation, and shifted from an emphasis on product manufacturing to To focus more on the service sector, Thailand 4.0 should therefore change the way of doing things that are important Is the transition from traditional agriculture today to modern agriculture With emphasis on management and technology In which farmers have to get richer And being an entrepreneur farmer They change from existing and the state needs assistance all the time Towards becoming a high-potential emerging company Which has a relatively low value creation and has shifted from low-skilled labor to the skilled labor Expertise And high skills in developing country business mechanisms.

Keywords : 1. Strategy 2. Development 3. Innovation Business

1. บทนำ

การจัดการธุรกิจที่มีหลายๆภาคส่วนองค์กรให้ความสำคัญนวัตกรรมการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรรัฐ องค์กรเอกชน หรือแม้กระทั่งองค์กรรัฐวิสาหกิจ และในแต่ละองค์กรก็มีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไป บางองค์กรมุ่งเน้นการจัดการที่ผลผลิตอย่างสุดโต่ง บางองค์กรมุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เป็นเลิศ หรือบางองค์กรมุ่งเน้นรายได้เป็นหลักชัย แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกองค์กรต้องการจะเป็นเหมือนกันก็คือ การมุ่งมั่นที่จะเป็นหนึ่งทางธุรกิจ (ธวัช ทะเพชร และกนกอร บุญมี, 2560) นั่นคือหัวใจหลักที่องค์กรต้องพิชิตให้ได้หรือพูดให้ทันสมัยก็คือ กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจโดยอาศัย มนุษย์นวัตกรรมใหม่ 10 ประการ การจัดคนให้เกิดงาน Work Force Management ต่อไปนี้ 1) End-User Specialist ผู้เชี่ยวชาญในการให้บริการลูกค้า 2) Vertical-Level Specialist ผู้เชี่ยวชาญในการผลิตและการจัดจำหน่าย 3) Customer-Size Specialist ผู้เชี่ยวชาญตามขนาดของลูกค้า มีความชำนาญในกลุ่มลูกค้า ขนาดเล็ก กลาง หรือขนาดใหญ่ ธุรกิจรายย่อยๆ 4) Specific-Customer Specialist ผู้เชี่ยวชาญลูกค้าเฉพาะราย 5) Geographic Specialist ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์ 6) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสายผลิตภัณฑ์ (Product or Product-Line Specialist) มีความชำนาญในการผลิตเพียงหนึ่งสายผลิตภัณฑ์เท่านั้น 7) Product-Feature Specialist ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะผลิตภัณฑ์

8) Job-Shop Specialist ผู้เชี่ยวชาญประจำร้าน เป็นผู้มีความชำนาญเกี่ยวกับการขาย ผลิตภัณฑ์ และอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า 9) Quality Price Specialist ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพหรือราคาที่มีความชำนาญทางด้านคุณภาพ/ราคา สูงหรือต่ำ 10) Service Specialist ผู้เชี่ยวชาญการบริการมีความชำนาญในการให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ

ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะได้มีการบริหารจัดการภาคธุรกิจที่มีนโยบายควบคู่ไปกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารภาคธุรกิจ ตามที่มีการวางกรอบนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการในด้านบริหารธุรกิจของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ด้วยการเน้นระเบียบลดขั้นตอนมีกรอบการบริหารงานที่ดี และเป็นแนวทางในการกำกับการกำหนดนโยบายภาคธุรกิจให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตามแนวทางของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติตามบริบทและยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมสู่ไทยแลนด์ 4.0

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

2.1 ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ หมายถึง การบริหารองค์การสู่ความเป็นเลิศ เป็นการบริหารที่กำหนดแนวทางที่ดีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของ องค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพความสำคัญ ประกอบด้วย กลยุทธ์ระดับกิจการ(Enterprise Strategy) กลยุทธ์ระดับบริษัท(Corporate Strategy) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ(Business Strategy) กลยุทธ์ระดับหน้าที่(Functional Strategy) ซึ่งกลยุทธ์ชนิดใดจะเหมาะสมที่จะนำมาใช้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ คือ 1)ตลาดในปัจจุบันของผลิตภัณฑ์และฐานะทางต้นทุนของผลิตภัณฑ์ 2)ขั้นตอนของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (อัตราการเติบโตทางการตลาด) 3)ทรัพยากรของกิจการเทียบกับคู่แข่ง 4)ช่วงเวลา 5)ผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่ 6)การกระทำและการปฏิบัติตอบต่างๆ ของคู่แข่ง ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543) ได้ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ หรือ Strategy เป็นศาสตร์ที่มีมานานมากแล้วตั้งแต่เริ่มมีการค้าขายหรือการทำศึกสงคราม คำว่ากลยุทธ์ หรือ Strategy นั้นมาจากภาษากรีกสองคำรวมกัน คือ Stratos ซึ่งหมายถึง กองทัพ และ Legei ซึ่งหมายถึง การนำหรือผู้นำ ดังนั้น Strategy มีที่มาจาก Strategia ในภาษากรีก ซึ่ง หมายความว่า Generalship ในช่วงศตวรรษที่ 19 คำว่า กลยุทธ์มักจะถูกนำมาใช้ในการจัดการ ด้านการเมืองเศรษฐกิจ และการทหาร เพื่อใช้สนับสนุน ในด้านการบริหารนโยบายของประเทศซึ่งต่อมาก็ได้มีการนำกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการ ในการบริหารจัดการองค์การธุรกิจภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายด้านการบริหารในทุกระดับชั้นมากขึ้น

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจที่สัมพันธ์กับการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและเป็นการตัดสินใจ และการปรับตัวให้เข้ากับการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในอนาคต การกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์องค์การอย่างเป็นระบบ เพื่อให้้องค์การมีทิศทางเป้าหมายชัดเจน โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่ได้คิดค้นขึ้นมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เพื่อให้้องค์การสามารถดำเนินงานตามภารกิจและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ้องค์การ

2.2 ความหมายของความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขันมีบุคคลหลายบุคคลที่ได้ให้ความหมายไว้ซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้ วิทยา ด้านดำรงกุล (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถขององค์กรใดองค์กรหนึ่งในการสร้างผลงานเหนือองค์กรอื่นๆ จากการผลิตสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าต้องการด้วยประสิทธิภาพที่เหนือกว่า พื้นฐานของการสร้างได้เปรียบทางการแข่งขันคือ ความเหนือกว่าในด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรมและการตอบสนองต่อผู้บริโภค ปพฤกษ์ อุตสาหะวานิชกิจ (2547) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถของธุรกิจที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในผลิตภัณฑ์และการบริการได้ในตลาดโลก สมยศ นาวิกการ (2548) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขันหมายถึง การที่บริษัทมีบางสิ่งบางอย่างที่คู่แข่งไม่มี กระทำบางสิ่งบางอย่างได้ดีกว่าบริษัทอื่นหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่บริษัทอื่นไม่สามารถทำได้ ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันจะเป็นส่วนประสมที่จำเป็นต่อความสำเร็จ และการอยู่รอดในระยะยาวขององค์กร Porter (1990) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เหนือกว่าคู่แข่ง ้องค์กรต้องสร้างความแตกต่างจาก คู่แข่ง 3 ด้านประกอบด้วย กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน(Overall CostLeadership) กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่าง(Differentiation) และกลยุทธ์การเน้นตลาดเฉพาะส่วน(Focus)

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถขององค์กรใดองค์กรหนึ่งในการสร้างผลงานเหนือองค์กรอื่นๆ จากการผลิตสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าต้องการด้วยประสิทธิภาพที่เหนือกว่าพื้นฐานความสำคัญของการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน คือความเหนือกว่า ในด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรมและการตอบสนองต่อผู้บริโภค ซึ่งสามารถทำให้กิจการดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

การสร้างความมั่ง คั่ง และมั่นคงให้้องค์การที่ดีที่สุด คือการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน(Competitive Advantage) ซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง (เสนาะ ตีเยาว์, 2543) ความสามารถที่้องค์การดำเนินธุรกิจของตัวเองได้ดีกว่า้องค์การอื่น นั่นคือหากไรได้สูงกว่ามาตรฐานของอุตสาหกรรมนั้น หรือ้องค์การสามารถสร้างให้เกิด

คุณค่าแก่งการของตัวเองมากกว่าคู่แข่ง ความได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นอยู่กับความสามารถที่เป็นเลิศใน 3 ด้านคือ ขายสินค้าและให้บริการที่ดีกว่า ขายสินค้าที่ถูกกว่าและตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่าคู่แข่ง คำว่าสินค้าและให้บริการที่ดีกว่าเรียกว่าขายสินค้าหรือให้บริการที่แตกต่าง (Differentiation) การขายสินค้าที่ถูกกว่าจะต้องผลิตด้วยต้นทุนต่ำกว่าเรียกว่า Cost Leadership และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่าก็คือ Quick Response คำว่าสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากองค์กร อื่นหรือ Differentiation นั้น หมายถึง สินค้าและบริการขององค์กรที่พิเศษไปจากสินค้าและบริการ ขององค์กรอื่นไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง หรือหลายๆ ทางและความแตกต่างนี้ ทำให้ผู้ซื้ออยากใช้สินค้า นั้นและยินดีจะจ่ายซื้อสินค้านั้นในราคาที่สูงกว่าสินค้าอื่น ความแตกต่างของสินค้าอาจทำได้หลาย รูปแบบหลายวิธี ได้แก่ ความแตกต่างในรูปร่างลักษณะทางวัตถุหรือประโยชน์ ใช้ความได้เปรียบทางด้านต้นทุนหรือ Cost Leadership ก็คือ องค์กรผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และเปรียบเทียบกับประโยชน์ใช้สอยของสินค้านั้น โดยปกติต้นทุนต่ำจะเกิดขึ้นเมื่อตลาดใหญ่มาก และสินค้าที่ผลิตจะต้องเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานเดียวกัน อนึ่งการที่ต้นทุนของสินค้าเพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างต่ำเท่านั้นไม่เพียงพอ แต่จะต้องเป็นต้นทุนส่วนรวมขององค์กรและของทุกผลิตภัณฑ์ ผลดี ของต้นทุนต่ำก็คือ บริษัทมีกำไรสูงกว่ากำไรปกติและขณะเดียวกันป้องกันคู่แข่งไม่ให้ลดราคาลง ป้องกันลูกค้าและผู้ขายวัตถุดิบกดดันในด้านราคาเพราะต้นทุนต่ำอยู่แล้วการตอบสนองโดยรวดเร็ว (Quick Response) เป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างหนึ่ง การตอบสนองโดยรวดเร็วหมายถึง ความเร็วในการทำผลิตภัณฑ์ใหม่พัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตัดสินใจทางการบริหารที่รวดเร็วที่ส่งผลโดยตรงต่อลูกค้า การตอบสนองโดยรวดเร็วแสดงให้เห็นถึงการมีความยืดหยุ่นขององค์กร แม้้องค์กรจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว แต่ถ้าไม่มีความยืดหยุ่นพอการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงก็ทำได้ยากการตอบสนองอย่างรวดเร็วส่งผลไปถึงการสร้างความแตกต่างและการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนด้วยการตอบสนองอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดผลดีในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิตสินค้าตามความต้องการ

2.3.1 การออกแบบกลยุทธ์ทางการแข่งขัน(Designing Competitive Strategies) (สุตาตวง เรืองจิระ, 2540) ประกอบด้วย

1) กลยุทธ์ของผู้นำในตลาด(Market-Leader Strategies) ประกอบด้วย การขยายอุปสงค์ในตลาดรวม(Expanding the Total Market) การกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ซื้อใหม่ให้ใช้ผลิตภัณฑ์ บริษัท การค้นหาและส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และการเอาชนะผู้บริโภคร่วมให้ใช้ผลิตภัณฑ์ในโอกาสต่างๆ เพิ่มขึ้น การปกป้องส่วนครองตลาด(Protecting Market Share) การป้องกันโดยตั้งป้อมรับ (Position Defense) เป็นวิธีการที่อยู่ในสภาพเตรียมพร้อมโดยการพยายามขยายสายผลิตภัณฑ์การป้องกันด้านข้าง(Flanking Defense) เป็นการป้องกันไม่ให้คู่แข่งมาแย่งชิงลูกค้าโดยผู้นำต้องจัดจุดอ่อน แล้วแก้ไขปรับปรุงในเรื่องนั้น การป้องกันด้านหน้า(Preemptive Defense) เป็นวิธีการวางแผน

ไว้ล่วงหน้าโดยสร้างจุดแข็งทางการตลาดการป้องกันโดยการตอบโต้(Counteroffensive Defense) เป็นวิธีการปกป้องการแย่งลูกค้าโดยใช้เครื่องมือการตลาด(4 Ps) ตอบโต้กับคู่แข่ง อย่างเข้มข้น การป้องกันแบบเคลื่อนที่(Mobile Defense) เป็นวิธีการที่ผู้นำมีการเคลื่อนไหวในการเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ธุรกิจใหม่ หรือบริการใหม่ การป้องกันแบบถอยมีเชิง(Contraction Defense) ผู้นำทางการตลาดพยายาม ขยายส่วนครองตลาดให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเพิ่มขึ้น

2) การขยายส่วนครองตลาด(Expanding Markeet Share)ผู้นำทางการตลาดจะต้องพยายามขยายส่วนครองตลาดให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเพิ่มขึ้น กลยุทธ์ผู้ท้าทาย (Market challenger Strategies) กลยุทธ์การลดราคา กลยุทธ์สินค้าราคาถูก กลยุทธ์สินค้าคุณภาพดี กลยุทธ์ ผลิตภัณฑ์หลายชนิด กลยุทธ์การผลิตสินค้าใหม่ กลยุทธ์การปรับปรุงบริการกลยุทธ์การใช้ ช่องทางการ จำหน่ายใหม่ กลยุทธ์การลดต้นทุนการผลิต การโฆษณาและส่งเสริมการตลาดอย่าง กว้างขวาง

3)กลยุทธ์ผู้ตาม(Market-Follower Strategies) ประกอบด้วย Counterfeiter: ผู้ปลอมแปลงทำการเลียนแบบผลิตภัณฑ์ และหีบห่อขายในตลาดมืด หรือขายผ่านตัวแทนจำหน่ายที่ ชื่อเสียงไม่ดี Cloner: ผู้ลอกเลียนเป็นผู้ที่เอาอย่างผู้นำในด้านผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่ายการโฆษณา สินค้าในหีบห่อของผู้เลียนแบบอาจคล้ายกับของผู้นำ แต่ชื่อตราหีบห่อจะต่างกันเล็กน้อย Initiator: ผู้เลียนแบบจะลอกเลียนบางสิ่งจากผู้นำ แต่มีความแตกต่างกันในด้านหีบห่อ การโฆษณา การตั้งราคา เป็นต้น Adapter: ผู้ปรับปรุงจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้นำให้ดีขึ้น เพื่อสร้างความแตกต่าง และเลี่ยง การ แข่งขันแบบผู้เผชิญหน้า

4) กลยุทธ์ผู้เชี่ยวชาญในตลาดเล็ก(Market-Nicher Strategies) การเป็นผู้นำใน ตลาดเล็ก หรือกิจการขนาดเล็ก โดยปกติจะหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับกิจการขนาดใหญ่กว่าโดยมุ่งเป้า ไปยังตลาดเล็กๆ หรือตลาดที่ไม่อยู่ในความสนใจของตลาดใหญ่ โดยมีภารกิจ 3 อย่าง คือ Creating Nichgs (สร้างตลาดเล็กขึ้น) Expanding Niches(ขยายตลาดนั้นออกไป) และ Protect Niches (รักษา ตลาดนั้นไว้) กลยุทธ์ในตลาดเล็กนี้จะมีผลกำไรมากเพราะผู้ทำตลาดรู้จักลูกค้ากลุ่มเป้าหมายดีที่สุด จนสามารถตอบสนองความต้องการได้และสามารถกำหนดราคาเหนือต้นทุนได้มาก

2.3.2 กลยุทธ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจรายย่อย เกือบทุกอุตสาหกรรมจะมี บริษัท รายย่อย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2543) ในส่วนของตลาดที่ธุรกิจเหล่านี้จะหลีกเลี่ยงการ ปะทะกับบริษัทใหม่ บริษัทที่ค่อนข้างเล็กพยายามค้นหาตลาดเล็กๆ ซึ่งบริษัทจะสามารถบริการอย่าง มีประสิทธิภาพ โดยใช้ความชำนาญเฉพาะด้านและเป็นตลาดที่บริษัทขนาดใหญ่มองข้ามไปหรือไม่ สนใจส่วนของตลาดเล็กๆ จะเป็นที่น่าสนใจของบริษัทเล็กและผลิตภัณฑ์เล็กๆ ของบริษัทใหญ่ซึ่งอาจมี ปัญหาไม่สามารถเป็นผลิตภัณฑ์ชั้นนำได้บริษัทรายย่อยจะต้องพยายามค้นหาส่วนครองตลาดเล็กๆ จำนวนหนึ่งและมีกำไรเพิ่มเติมลักษณะของตลาดควรมีลักษณะดังนี้ 1)มีขนาดและอำนาจการซื้อเพียงพอ

พอที่จะให้กำไรได้ 2)มีกำลังในการขยายตัวได้ 3)เป็นตลาดย่อยที่ผู้แข่งขันใหญ่ไม่สนใจ 4)บริษัทมีความสามารถที่จะบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5)บริษัทจะสามารถป้องกันตำแหน่งจากคู่แข่งรายใหญ่

2.3.3 การบริหารความแตกต่างทางการแข่งขัน ผู้ขายบริการจะต้องทำให้ผลิตภัณฑ์แตกต่าง จากคู่แข่ง เป็นการลำบากที่จะสร้างให้เห็นข้อแตกต่างของบริการอย่างเด่นชัดในความรู้สึกลูกค้า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง สามารถทำได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) คุณภาพการให้บริการ(Service Quality) เป็นการรักษาระดับการให้บริการที่เหนือกว่าคู่แข่งโดยเสนอคุณภาพการให้บริการตามลูกค้าคาดหวังไว้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการที่ลูกค้าต้องการ(Where) ในรูปแบบที่ต้องการ(How)

2) บริการที่นำเสนอ(Offer) โดยพิจารณาความคาดหวังของลูกค้าซึ่งประกอบด้วย 2 ประการ คือ (1)การให้บริการพื้นฐานเป็นชุด(Primary Service Package) ซึ่งได้แก่สิ่งที่ลูกค้าคาดหวังที่จะได้รับ เช่น มีภาพยนตร์ให้เลือกตามต้องการมีนวัตวิดีโอมีคุณภาพที่ดีเป็นต้น (2)ลักษณะการให้บริการเสริม(Secondary Service Features)

3) การส่งมอบบริการ(Delivery) ที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอเหนือกว่าคู่แข่ง โดยการตอบสนองความคาดหวัง ในคุณภาพการให้บริการของผู้บริโภคตามความคาดหวังจากประสบการณ์ในอดีต คำพูดการโฆษณาของธุรกิจ ลูกค้าเลือกธุรกิจให้บริการโดยถือเกณฑ์ภายหลังจากการรับบริการ เขาจะเปรียบเทียบบริการที่รับรู้กับบริการที่คาดหวัง ถ้าบริการที่รับรู้ต่ำกว่าบริการที่คาดหวังไว้ลูกค้าจะไม่สนใจ ถ้าบริการที่รับสูงกว่าความคาดหวังของเขาลูกค้าจะใช้บริการนั้นซ้ำ

4) ภาพลักษณ์(Image) การสร้างภาพลักษณ์สำหรับบริษัทที่ให้บริการ โดยอาศัยสัญลักษณ์(Symbols) ตราสินค้า(Brand) โดยอาศัยเครื่องมือการโฆษณาและประชาสัมพันธ์และการสื่อสารการตลาดอื่นๆ

5) ลักษณะด้านนวัตกรรม(Innovative Features) เป็นการเสนอบริการในลักษณะที่มีแนวความคิดริเริ่มแตกต่างจากบริการของคู่แข่งทั่วไป

2.4 ลักษณะของความแตกต่างที่ดีลักษณะของความแตกต่างที่ดี ประกอบด้วย

2.4.1 มีลักษณะแปลกใหม่และแตกต่างจริงจากคู่แข่งรายอื่น บริการที่ถือว่าสร้างความแตกต่างจะต้องมีนัยของความแตกต่าง คือต้องแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ในตลาด เช่น การเปิดคลินิกรักษาโรคนอนกรน ก็มีความแตกต่างจากคู่แข่งอย่างชัดเจน เนื่องจากหากคนไข้ไปปรึกษาที่โรงพยาบาลอื่นจะไม่มีแพทย์ที่ดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ

2.4.2 ความแตกต่างนั้นสามารถสื่อสารออกมาได้อย่างชัดเจนและลูกค้ารับรู้ความแตกต่าง นั้นได้ ในธุรกิจบริการ ผู้บริหารจะต้องทำให้ผู้ใช้บริการรับรู้ถึงการสร้างความแตกต่างของ

บริการได้ โดยลูกค้าต้องรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการสอบถาม การทดลองใช้โดยอาศัย การติดต่อสื่อสารในหลายรูปแบบกับลูกค้า เช่น อี-เมล อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ ทีวี และข่าว จนลูกค้ารับรู้ หากสื่อสารแล้วแต่ลูกค้าไม่รับรู้ประโยชน์และไม่ตอบสนอง จะต้องตรวจสอบว่าความ แตกต่างนั้นชัดเจนหรือไม่ สร้างประโยชน์จริงหรือไม่

2.4.3 ความแตกต่างต้องสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจให้ ผู้บริโภค หากบริการนั้นไม่ได้สร้างความพอใจหลังการใช้ หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการ อย่าง แท้จริงให้แก่ผู้บริโภค ผลที่ตามมาคือ บริการนั้นก็ย่อมหายไปจากตลาด ในทางตรงข้ามหาก บริการใดสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง บริการนั้นย่อมคงอยู่และแพร่หลายจน กลายเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี เช่น การส่งสินค้าหรืออาหารถึงบ้าน เป็นบริการที่แก้ไขเรื่องปัญหาการจราจร และปัญหาการไม่มีเวลาของลูกค้าได้ การบริการส่งสินค้าถึงบ้านจึงได้แพร่หลายไปยังธุรกิจต่างๆ

2.4.4 ลูกค้าต้องจ่ายได้ การสร้างความแตกต่างนั้น ผู้ให้บริการอาจจะต้องลงทุน เครื่องมือต่างๆ เพิ่มเติมมีการศึกษาเพิ่มเติม แต่อย่างไรก็ตาม การตั้งราคาค่าบริการไม่ควรแพงจนกระทั่ง ลูกค้า รู้สึกว่าไม่คุ้มค่าในการจ่าย การสร้างความแตกต่างนั้นควรเป็นความแตกต่างที่ลูกค้าสามารถจ่ายได้

2.4.5 การสร้างความแตกต่างสำหรับการตลาดบริการ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546) เป็นการทำให้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การพัฒนาบริการที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น สามารถทำได้โดยสอบถามความเห็นลูกค้า การวิเคราะห์ข้อร้องเรียนจากลูกค้า หรือสอบถามความเห็นจากพนักงานผู้ให้บริการเพื่อปรับปรุงการ บริการให้ดีขึ้น

2) การสร้างบริการใหม่ขึ้นมาทำให้เกิดการบริการที่แปลกและแตกต่างจากคู่แข่ง รายอื่นๆ หากความแตกต่างนั้นลอกเลียนแบบไม่ยาก คู่แข่งย่อมให้บริการได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว แต่หากลอกเลียนแบบยากอันเนื่องจากเทคโนโลยีหรือเงินทุน บริการนั้นย่อมมีความแตกต่างได้นาน

3) การใช้บริการเสริมอื่นๆ การให้บริการเสริมนั้นเหมาะสมมากสำหรับสินค้าที่มีความ ซับซ้อนทางด้านการใช้งานอันมีผลมาจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือการให้บริการเสริมแถมไปกับ บริการหลัก เพื่อช่วยสร้างความรู้สึกรู้สึกคุ้มค่าทั้งขณะให้บริการหรือหลังให้บริการบริการเพิ่มนิยมใช้ใน ธุรกิจที่ขายสินค้ามาก โดยเฉพาะการขายอุปกรณ์และเครื่องจักรสำหรับผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อนใน การใช้งาน หากธุรกิจใดที่ได้จัดให้มีการอบรมการใช้งานและการซ่อมบำรุงของเครื่องจักรนั้นย่อมทำ ให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งรายอื่นได้ พนักงานผู้เข้าอบรมย่อมเห็นถึงประโยชน์ รู้จัก สินค้า และ ราคาสินค้านั้นเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อสินค้าและบริการนั้นเป็นอย่างมาก บริการการ อบรมการใช้งานจึงเป็นบริการเสริมที่สร้างความแตกต่างและลูกค้าเห็นคุณประโยชน์

2.5 นวัตกรรม (Innovation)

นวัตกรรม (Innovation) เป็นคำใหม่ที่ได้มีการกล่าวถึงกันมานานนวัตกรรมสามารถสร้างได้จากความคิดสร้างสรรค์และแนวทางของการพัฒนาเทคโนโลยีที่ดีในองค์กรซึ่งสามารถช่วยทำให้กิจการสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน(Competitive Advantage)ได้ในอดีตมนุษย์สามารถสร้างเทคโนโลยีขึ้นมามากมาย เช่น การทอผ้า การสร้างถนน การสร้างระบบความร้อน เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้ทำให้คนในประเทศอังกฤษในช่วงเวลานั้น สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศของตนในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้ในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป ซึ่งทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องมากมาย ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1)การใช้เครื่องจักรแทนฝีมือของมนุษย์ 2)การใช้กำลังของสิ่งไม่มีชีวิตแทนกำลังของมนุษย์และสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครื่องจักรไอน้ำ 3)การปรับปรุงการใช้วัตถุดิบ เช่น วัตถุเคมีและโลหะ เป็นต้น การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้มนุษย์มีผลิตภาพ(Productivity) สูงขึ้นจากเดิมมากทั้งจำนวนและเวลาที่รวดเร็วมากขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่นเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรม เพราะต้องเร่งผลิตสินค้าให้มีจำนวนมากตามอุปสงค์ที่มากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยี ได้ทำให้การปฏิวัติอุตสาหกรรมมีการผลิตสินค้าและบริการที่มากขึ้น แต่ถ้าสินค้าไม่มีการพัฒนา ปรับปรุงหรือคิดค้นขึ้นมาใหม่ ก็จะมีแต่จะทำให้สินค้าเหล่านั้น ลดหรือเสื่อมความนิยมลงจากผู้บริโภค ดังนั้นกิจการต่างๆ จำเป็นต้องคิด และสร้างนวัตกรรม(Innovation) ใหม่ๆ ขึ้นมา สำหรับองค์กร นวัตกรรมมีความสำคัญมาก นายคริสโตเฟอร์ ฟรีแมน กล่าวว่า ถ้าเราไม่มีการสร้างนวัตกรรมขึ้นมาใหม่ก็เหมือนกับคนที่ตายไปแล้วหลายๆ องค์กรได้มีการนำเทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรมจนทำให้ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ผู้บริหารธุรกิจต่างๆ จะต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ออกมาสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ ไม่สามารถที่จะหยุดอยู่กับที่ได้ เมื่อใดก็ตามที่วิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญแล้ว ก็จะทำให้ไม่มีการสร้างสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น

นวัตกรรม มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือ Innovare ซึ่งหมายถึง “การทำให้สิ่งใหม่ขึ้นมา” การประดิษฐ์(Invention) มีความหมายที่แตกต่างจากนวัตกรรม เพราะการประดิษฐ์จะมีความหมายที่เน้นเฉพาะในแง่ของการประดิษฐ์ขึ้นมาเท่านั้น อาจจะประสบความสำเร็จในทางธุรกิจหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้ประดิษฐ์จะมีแนวทางหรือรูปแบบธุรกิจที่จะทำให้การประดิษฐ์นั้นมีความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ นวัตกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร บุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้นมีผู้ให้นิยาม สำหรับคำว่า นวัตกรรม หลายแง่มุม ดังนี้ 1)นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ เช่น แนวคิด ผลิตภัณฑ์ หรือโครงการที่มีผู้เห็นว่าใหม่สำหรับตน 2)นวัตกรรม คือ กระบวนการรับสิ่งใหม่ๆ เพื่อมาปรับปรุงให้เกิดแก่น (บุคคล องค์กรหรือสังคม) ทั้งในรูปแบบเทคนิควิธีการหรือสิ่งที่จับต้องได้จนทำให้เกิดนวัตกรรม 3)นวัตกรรม คือ การคิดค้นและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่

ในตน(บุคคล องค์กรหรือสังคม) และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ จนทำให้เกิดนวัตกรรม 4) นวัตกรรม คือ คุณลักษณะของบุคคล องค์กรหรือสังคมที่มุ่งแสวงหาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ จนทำให้เกิดนวัตกรรม 5) นวัตกรรม คือ การเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ เพื่อให้เกิดผลดีทาง เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการกำเนิดผลิตภัณฑ์ การบริการ กระบวนการผลิตใหม่ การปรับปรุง เทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลพวงทาง เศรษฐกิจและสังคม

นวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมากจากรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ เราจะต้องทำให้ทุกคนมีโอกาสในการสร้างนวัตกรรมซึ่งนวัตกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ 1)Improvement Innovation ที่ทุกคนสามารถคิดได้และทำได้ที่หน้างานของตนเองซึ่งเป็นการ ส่งเสริมและสร้างฐานความคิดเชิงพัฒนาให้กับทีมงานเริ่มต่อยอดเชื่อมโยงทำสิ่งที่ใหญ่ขึ้นยกระดับสิ่ง ที่พัฒนาขึ้นมาจนเห็นความแตกต่างเช่น นวัตกรรมของ บริษัท NOK เป็นต้น 2)Incremental Innovationส่วนมากจะเกิดจากการต่อยอดความคิดเชื่อมโยงกระบวนการและเทคโนโลยีมาสร้างเป็น สิ่งใหม่ที่ดียิ่งและมีคุณค่ามากกว่าเดิมเช่น การสร้างเทคโนโลยีใหม่ของธุรกิจโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น 3)Break through Innovation เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้อื่นต้องใช้เวลาตามเราเป็นการสร้างโอกาสที่ เป็นผู้นำในตัวสินค้าหรือบริการก่อให้เกิดคุณค่าแก่ลูกค้าและประสบความสำเร็จในตลาดอย่างชัดเจน เช่น Google เป็นต้น

2.6 ประเภทของนวัตกรรม

นวัตกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมที่จับต้องได้(Tangible Innovation) เป็นนวัตกรรมที่เน้นในส่วน ของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์(Product Innovation) แบ่งได้เป็น 1)ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้(Tangible product) เป็นนวัตกรรมที่ผู้ผลิตสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาและผู้ใช้สามารถเห็นและสัมผัสได้ เช่น รถยนต์รุ่นใหม่ เครื่องเล่นดีวีดีรุ่นใหม่ โทรศัพท์มือถือระบบใหม่ เป็นต้น 2)ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้(Intangible Product) เป็นบริการ (Service) ที่ผู้ให้บริการพยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น การใช้ Internet Banking ของธนาคาร การขาย Software ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. นวัตกรรมที่จับต้องไม่ได้(Intangible Innovation) เป็นนวัตกรรมที่เน้นในส่วน ของนวัตกรรมกระบวนการ(Process Innovation) เพราะทำให้ระบบการทำงานต่างๆ ในองค์กรมีการ เปลี่ยนแปลงแบ่งได้เป็น 1)นวัตกรรมกระบวนการทางเทคโนโลยี(Technological Process Innovation) เป็นการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาทำให้กระบวนการ และรูปแบบการทำงานในองค์กรมีการ พัฒนามากขึ้น เช่น การนำหุ่นยนต์(Robot) มาใช้ในการผลิตรถยนต์ ธนาคารนำตู้ถอน-ฝากเงิน อัตโนมัติ(ATM) มาใช้ เป็นต้น 2)นวัตกรรมกระบวนการทางองค์กร(Organization Process Innovation) เป็นการนำเอากระบวนการบริหารงานรูปแบบใหม่เข้ามาพัฒนากระบวนการและขีดความสามารถ

ทางการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ระบบ Just In Time(JIT) ของโตโยต้า Six Sigma ของการบินไทย Balanced Scorecard(BSC) ของธนาคารกสิกรไทย เป็นต้น

2.7 กระบวนการจัดนวัตกรรมการจัดการนวัตกรรมมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

2.7.1 เริ่มจากการที่มีพันธกิจเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรยึดไว้เป็นหลักในการที่จะวิเคราะห์สภาพการณ์และหาแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2.7.2 วิเคราะห์คู่แข่งทางธุรกิจเพื่อที่จะสามารถตามได้ทันและสร้างความแตกต่างได้

2.7.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกดูความต้องการของตลาดสภาพเศรษฐกิจความก้าวหน้าของเทคโนโลยีวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ที่จะสามารถเข้ามาทดแทนได้ในอนาคต

2.7.4 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในดูรูปแบบโครงสร้างขององค์กรการบริหารจัดการที่เป็นอยู่สถานะทางการเงินการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและแผนการดำเนินงาน

2.7.5 จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาเป็นปัจจัยในการกำหนดกลยุทธ์และยุทธวิธีที่จะนำไปสู่นวัตกรรมที่ตรงตามพันธกิจและวิสัยทัศน์

2.7.6 นำแผนงานและกลยุทธ์ที่วางไว้มาดำเนินการปฏิบัติจริง

2.7.7 ประเมินผลการทำนวัตกรรมโดยเน้นพฤติกรรมของคนในองค์กรที่เปลี่ยนไปว่าเป็นตามที่ต้องการหรือไม่ก่อนอย่าไปคาดหวังที่ผลเลยมากเกินไปต้องค่อยๆ ปรับเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป

2.7.8 บทบาทของนวัตกรรมจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน นวัตกรรมได้เข้ามามีบทบาทต่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กรและปัจเจกบุคคล เราสามารถยกตัวอย่างนวัตกรรมที่สำคัญได้ดังนี้

1) นวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์

1.1) พลังงานดิบกับพลังงานบริสุทธิ์ จากในอดีตพลังงานมีการใช้จากถ่านหิน น้ำมัน และสารอินทรีย์ต่างๆ เช่นแอลกอฮอล์ เป็นต้น มาเป็นพลังงานปรมาณูหรือพลังงานนิวเคลียร์ และจนถึงปัจจุบันที่มีการพัฒนามาเป็นพลังงานแสงอาทิตย์(Solar Cell) ซึ่งถือว่าเป็นพลังงานบริสุทธิ์

1.2) การบินส่วนบุคคลกับการบินเชิงพาณิชย์ จากต้นศตวรรษที่ 20 ฟิน้องตระกูลไรท์ ได้สร้างเครื่องบินที่สามารถบินได้เพียง 10 วินาที เป็นระยะทาง 100 หลา จนปัจจุบันสามารถพัฒนามาเป็นเครื่องบินโดยสารเชิงพาณิชย์หลากหลายบริษัท เช่น บริษัท แมกดอนเนลล์ ดักลาส จำกัด บริษัท โบอิง จำกัด เป็นต้น

1.3) สายพันธุกรรมกับเทคโนโลยีชีวภาพ จากการที่มนุษย์สามารถเข้าใจความลับของสายพันธุกรรมซึ่งก็คือยีนส์(Genes) และโครโมโซม(Chromosome) ทำให้มีการวิจัยและสามารถพัฒนาสายพันธุ์พืชและสัตว์ ซึ่งเรียกว่า(GMO) หลากๆ องค์กรโดยเฉพาะเอกชนสามารถนำไปสร้างรายได้ให้กับกิจการ แต่ก็ถูกการคัดค้านกับผู้ที่ยังไม่เห็นด้วยกับการตัดต่อยีนส์หรือโครโมโซม แต่

ที่เป็นประเด็นสำคัญกว่าก็คือการโคลนนิ่ง(Cloning) สัตว์หรือมนุษย์ ซึ่งยังเป็นหัวข้อที่ยังถกเถียงถึงความถูกต้องทางจริยธรรมหรือไม่

1.4) อิเลคทรอนิกส์กับระบบสารสนเทศ จากการพัฒนาของวงจรอิเลคทรอนิกส์ ในปี ค.ศ.1970สามารถทำให้มีการพัฒนาเป็นคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่เครื่องแรกคือ Mainframe ซึ่งมีมูลค่า 20 ล้านบาท ในพื้นที่ห้อง 150 ตารางเมตร ต้องใช้ระบบหล่อเย็นของเครื่องทำความเย็นขนาด 10 ตัน มูลค่ากว่า 10 ล้านบาท เพียง 30 ปีผ่านไป เครื่องคอมพิวเตอร์ มีขนาดเล็กลง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถเชื่อมโยงจนเป็นเครือข่ายออกไป โดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนั้นนวัตกรรมทางด้านสารสนเทศ จึงเป็นระบบที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการเปลี่ยนแปลงมวลมนุษยชาติ ภายในระยะเวลาสั้นๆ สามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบหลายๆ ด้านมากกว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นของโลกที่ผ่านมาในอดีต

2) นวัตกรรมทางด้านธุรกิจ

ได้มีการเกิดขึ้นของธุรกิจใหม่ๆ อย่างหลากหลายและสามารถนำไปประยุกต์ต่อกิจการ และทำให้เกิดนวัตกรรมของธุรกิจรูปแบบใหม่(New Paradigm Business) ซึ่งปัจจัยที่สำคัญและทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาประกอบด้วย

2.1) ระบบคอมพิวเตอร์(Computer System) เป็นการประสานเทคโนโลยีทั้งด้านภาพ(Image) หนังสือ(Text) เสียง(Voice) เข้าเป็นระบบด้วยกันทำให้มีกิจการสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมาย

2.2) ระบบการสื่อสารข้อมูล(Data Communication) มีการพัฒนาในช่วงทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 ที่ทำให้การติดต่อสื่อสารมีการพัฒนาไปมากโดยอาศัยเครือข่ายสัญญาณที่สำคัญคือ ดาวเทียม ไมโครเวฟ สายโทรศัพท์ สายใยแก้วนำแสง ซึ่งทำให้ธุรกรรมต่างๆ สามารถส่งผ่านข้อมูลระหว่างซีกโลกได้ ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

2.3) ระบบฐานข้อมูล(Database System) เป็นระบบที่ช่วยทำให้องค์กรต่างๆ สามารถวางแผนและพัฒนากิจการเพื่อเข้าถึงผู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เช่น ลูกค้า พนักงานในองค์กร หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ระบบฐานข้อมูลจึงเป็นระบบที่กิจการเป็นอันมาก ในการสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

3) นวัตกรรมทางด้านการจัดการ ในอดีตการบริหารองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงมาตลอด บางองค์กรก็ประสบความสำเร็จ แต่บางองค์กรก็ล้มเหลว ซึ่งองค์ประกอบทางด้านการจัดการที่สำคัญประกอบด้วย คน(Man) เครื่องจักร(Machine) วัตถุดิบ(Material) เงิน(Money) ตลาดหรือลูกค้า(Market) และการจัดการ(Management) ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดต่อการบริการก็คือ คนหรือบุคลากร เพราะเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ให้องค์กประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั่นเอง

3. สรุป

นวัตกรรม(Innovation) ด้านต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมานั้นไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์ที่มีการผลิตเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกหรือสร้างความปลอดภัย นวัตกรรมด้านธุรกิจที่ช่วยสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้กับองค์กรหรือนวัตกรรมด้านการบริหารที่ช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำแนวความคิดกับการบริหารใหม่ๆ มาใช้ในองค์กร ทั้งหมดนี้ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัยและเข้ากับรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ที่จำเป็นที่สุดในการบริหารธุรกิจเพื่อชิงความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ไทยแลนด์ 4.0 นั้น ต้องสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์นวัตกรรมใหม่หมายถึงให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญอย่างน้อย 10 ด้าน การจัดคนให้ทำงาน Work Force Management ต่อไปนี้ 1)End-User Specialist ผู้เชี่ยวชาญในการให้บริการลูกค้า 2)Vertical-Level Specialist ผู้เชี่ยวชาญในการผลิตและการจัดจำหน่าย 3)Customer-Size Specialist ผู้เชี่ยวชาญตามขนาดของลูกค้า มีความชำนาญในกลุ่มลูกค้า ขนาดเล็ก กลาง หรือขนาดใหญ่ ธุรกิจรายย่อยๆ 4)Specific-Customer Specialist ผู้เชี่ยวชาญลูกค้าเฉพาะราย 5)Geographic Specialist ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์ 6)ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสายผลิตภัณฑ์ (Product or Product-Line Specialist) มีความชำนาญในการผลิตเพียงหนึ่งสายผลิตภัณฑ์เท่านั้น 7)Product-Feature Specialist ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะผลิตภัณฑ์ 8)Job-Shop Specialist ผู้เชี่ยวชาญประจำร้าน เป็นผู้มีความชำนาญเกี่ยวกับการขาย ผลิตภัณฑ์และอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า 9)Quality Price Specialist ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพหรือราคา มีความชำนาญทางด้านคุณภาพ/ราคา สูงหรือต่ำ 10)Service Specialist ผู้เชี่ยวชาญการบริการ มีความชำนาญในการให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ประเทศไทย ได้แก่ 1)กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ประเทศไทย 4.0 มีความสำคัญสำหรับประเทศกำลังพัฒนา การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อการก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ 2)การจัดทำกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจต่างๆ ควรให้ความสำคัญต่อทุกภาคส่วนในการนำเสนอแต่ละกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจ เพื่อการตอบสนองต่อภาคประชาชน หรือองค์กรต่างในการนำไปปฏิบัติ และ 3)หลักกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญในการจัดทำแผนกลยุทธ์ประกอบของแต่ละส่วน เพื่อง่ายต่อการนำไปใช้ในโครงการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เอกสารอ้างอิง

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). **การบริหารผลการดำเนินงาน(Performance Management)**. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ทะเพชร และกนกอร บุญมี. (2560). กลยุทธ์การจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ
ในจังหวัดขอนแก่น. **วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น**. 4(1). 201-212.
- ปพฤกษ์ อุตสาหะวานิชกิจ. (2547). **การแข่งขันในผลิตภัณฑ์และการบริการในตลาดโลก**.
กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา การพิมพ์.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. (2546). **การบริหาร (Management)**. กรุงเทพมหานคร : เฮอร์ดเวฟเอดดูเคชั่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2543). **การจัดการการตลาด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธีระฟิล์ม
และไซเท็กซ์.
- _____. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธีระฟิล์มและ
ไซเท็กซ์.
- สมยศ นาวิการ. (2548). **ความได้เปรียบทางการแข่งขันและการอยู่รอดในระยะยาวขององค์กร**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณกิจ.
- เสนาะ ดิยาวี. (2543). **การสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้องค์กร**. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพลส
แอนด์กราฟฟิกส์.
- Porter. (1990). **Marketing Management**. Upper Saddle River, N.J. : Pearson Prentice Hall.

วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา*

ANALYTICAL STUDY OF VEGETARIANISM BASED ON KAMMA PRINCIPLE IN BUDDHIST PHILOSOPHY

พรทิพย์ พฤทธิกิจติวงศ์¹, พระมหามหาณวินทร์ ปุริสุตตโม²

Pornthip Pruettittiwong¹, Phramaha Maghavin Purisuttamo²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1,2}

Mahamakut Buddhist University, Thailand.^{1,2}

Email : maghavin9@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการกินเจ 2) เพื่อศึกษาหลักกรรมในพุทธปรัชญา และ 3) เพื่อวิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบเอกสาร ซึ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การกินเจ หมายถึง การไม่รับประทานอาหารเนื้อสัตว์และมีความหมายกว้างครอบคลุมถึงการถือศีล การปฏิบัติธรรม การสำรวมทางกาย วาจา ใจ ด้วยหลักการกินเจในศาสนาพุทธฝ่ายมหายานมีการบัญญัติไว้ห้ามมิให้บริโภคเนื้อสัตว์ ส่วนฝ่ายเถรวาทนั้นไม่มีข้อบัญญัติที่ห้ามในการมิให้บริโภคเนื้อสัตว์ แต่มีข้อห้ามที่ปรากฏในศีลปาณาติบาต คือ ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ไม่ให้เบียดเบียนชีวิตของสัตว์ อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาฝ่ายมหายานและเถรวาทมีหลักการเดียวกันคือการอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตากรุณาต่อกันระหว่างคนกับคน และคนกับสัตว์ การไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน และการอยู่ร่วมกันด้วยความสันติ ผู้ที่กินเจส่วนใหญ่พบว่า 1) กินเพื่อสุขภาพ 2) กินด้วยจิตเมตตา และ 3) กินเพื่อเว้นอกุศลกรรม หลักกรรมในพุทธปรัชญามีหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ 1) ผู้ทำมีเจตนา และ 2) การกระทำนั้นจะต้องให้ผลเป็นบุญหรือเป็นบาป กรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม กรรมชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม จำแนกตามทางที่ทำ แบ่งเป็น 3 ทาง ได้แก่ 1) กายกรรม กรรมที่ทำทางกาย 2) วาจากรรม กรรมแสดงออกทางวาจา 3) มโนกรรม กรรมทางใจวิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา พบว่า การกินเจด้วยกุศลกรรมคือ ผู้กินเจควรมีเจตนาที่บริสุทธิ์โดยมีการกินเจด้วยจิตเมตตาได้กุศล เห็นแก่ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ โดยถือการไม่เบียดเบียนชีวิตเลือดเนื้อสัตว์เป็นสำคัญ และในขณะที่กินเกิดการพิจารณาว่าเรากินเพื่ออยู่ ไม่ได้อยู่เพื่อกิน และไม่ได้กินด้วยความอยากเพราะรสชาติอร่อยเพียงแค่นั้น และเจตนาหลังที่กินเจไปแล้ว ยังคงยึดในความเมตตาต่อสรรพชีวิต

การกินเจด้วยหลักอกุศลกรรมนั้นหมายถึง เมื่อกินเจแล้วไม่สำรวมวาจา มักพูดจาหยอกล้อคนอื่น อีกทั้งกินเจมีจิตเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์หรือยึดมั่นในความดี ส่วนการกินเจด้วยหลักอภัยกถากรรม หมายถึงกินเจโดยไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในกุศลกรรมและอกุศลกรรมทั้งปวง

คำสำคัญ : 1. การกินเจ 2. หลักกรรม 3. พุทธปรัชญา

ABSTRACT

The purposes of this thesis were: 1) to study the perceptions and theories of vegetarianism, 2) to study the Kamma principle in the Buddhist philosophy, and 3) to analyze the vegetarianism based on Buddhist philosophy. The data of this documentary qualitative research were collected from the Tipitaka, Commentaries, textbooks, and relevant research works. The research results revealed as follows: 1) Vegetarianism means the abstinence from food containing meat, including the observation of religious precepts, Dhamma practicing, and bodily, verbal, and mental restraint. In Mahayana Buddhism, the vegetarianism principle is clearly recommended by the abstinence from meat consumption whereas Theravada Buddhism does not indicate the direct prohibition of meat consumption. However, there is a prohibition appearing in the five precepts that forbids human beings from killing and violating animals. Nonetheless, both Mahayana Buddhism and Theravada Buddhism have the same principles, which are living together with benevolence between human beings and human beings, and between human beings and animals, without encroachment, and living together peacefully. The main objectives of vegetarianism among the vegetarians include 1) eating for healthiness, 2) eating with loving-kindness, and 3) eating for abstaining from unwholesome. 2) The Kamma principles in Buddhist philosophy consist of 2 criteria; (1) The doer has intention to do, and (2) That action results to merit or demerit. Kamma is a neutral word referring to a good action or a bad action. A good intention is called wholesome and a bad action is unwholesome. The actions are categorized into 3 ways according to the ways people do; (1) Bodily action, (2) Verbal action, and (3) Mental action. 3) Analyzing the vegetarianism based on Kamma principle in the Buddhism philosophy can be concluded that the vegetarians should have honest intention for all three situations; to have mercifulness towards all creatures by holding the principle of non-violence as the main reason before practicing

vegetarianism; while eating, to keep considering that eating to live not living to eat, and not eating because of its taste; and after eating, to have loving-kindness towards all creatures. The vegetarianism with unwholesome means to eat meat of the animal killed by one's self which concerns taking away the other's life. Even if the person does not kill animals by himself/herself but he/she guides others to kill. Eating the meat of animals specifically killed is regarded as destruction and encroachment of the life they love and which is considered as their own properties. The practicing vegetarianism by neutral mind or principle means not having attachment to goodness or wholesome so that the vegetarian neither holds on the wholesome nor unwholesome, then the mind will be able to access the purity and calmness without any attachments.

Keywords : 1. Vegetarianism 2. Kamma Principle 3. Buddhist Philosophy

1. บทนำ

สำหรับการกินเจบางคนมองว่าเป็นเรื่องความเชื่อหรือวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาของบุคคลเฉพาะกลุ่มหรือเป็นการถือปฏิบัติในผู้ที่นับถือศาสนาพุทธฝ่ายมหายานเท่านั้น ในปัจจุบันมีหลายคนหันมากินเจกันมากขึ้น แต่บางคนก็มองว่าเป็นการปฏิบัติที่สุดโต่ง ทำความลำบากในการดำเนินชีวิต และไม่ได้อยู่ศีลวินัยของทางพุทธศาสนา เพราะพระภิกษุทางเถรวาทในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญของการกินเจ

นอกจากคนกินเจส่วนใหญ่กินตามประเพณีเทศกาลเดือน 9 กินเจ 10 วันต่อปีแล้ว กลุ่มผู้นิยมการกินเจบางคน ยังได้ตระหนักถึงประโยชน์ในการกินเจที่มีผลต่อร่างกาย กล่าวคือ ร่างกายสามารถต้านทานสารพิษต่างๆ ได้ อีกทั้งสารอาหารที่มีในพืชผักจะช่วยให้ระบบขับถ่ายและการย่อยเป็นปกติ อีกทั้งกลุ่มคนบางกลุ่มกินเจเพราะมีจิตเมตตาสงสารสัตว์ ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น แต่เมื่อกินครบ 10 วันตามเทศกาลแล้ว บางคนก็ไม่ได้มีความคิดจะกินเจต่อไป กล่าวได้ว่าคนส่วนใหญ่ กินเจเพียงแค่กินเจตามประเพณีเท่านั้น ไม่ได้ตระหนักถึงจิตเมตตาต่อสรรพชีวิตอื่น เหมือนกับทำบุญสะเดาะเคราะห์ปล่อยวัว แต่ออกมาหน้าวัดซื้อลูกชิ้นวัวกินอย่างนั้น หรือทำบุญปล่อยปลา แต่ก็ยังกินเนื้อปลาอยู่แสดงว่ากินเจไม่ได้เข้าถึงจิตเมตตาหรือหยุดการสร้างกรรมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยตระหนักว่าเหตุผลที่คนไม่กินเนื้อสัตว์เพราะไม่คิดว่าการเบียดเบียนเอาชีวิตเลือดเนื้อสัตว์มาปรุงหล่อเลี้ยงชีวิตของเราเป็นการสร้างกรรมหรือไม่อย่างไร

ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการกินเจในพุทธศาสนาและหลักกรรม แล้วนำมาวิเคราะห์การกินเจว่ามีผลต่อหลักกรรมในพุทธปรัชญาในแง่มุมที่เป็นทั้งกุศลกรรม

อกุศลกรรมและอภัยกตธรรมเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันและสอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าสู่กุศลจิตอย่างแท้จริงต่อไป

2. แนวคิดและทฤษฎีการกินเจในพุทธศาสนา

คนในสังคมโดยทั่วไป อาจเข้าใจว่าการกินเจนั้น หมายถึง การบริโภคอาหารจำพวกพืช ผัก ผลไม้ และไม่กินเนื้อสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทุกประเภท แต่ความจริงแล้วกินเจตรงกับคำในภาษาจีนว่า ซื่อใจ ซึ่งหมายถึงการถือศีล ในทางพุทธศาสนาเถรวาทนั้นคือ ศีลอุโบสถหรือศีล 8 เป็นการงดอาหารทุกชนิดหลังเที่ยงวัน และการทำจิตใจให้สงบ ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงการกินอาหารจำพวกพืชผัก และการกินอาหารมังสวิรัตินั้น

มังสวิรัตินั้นมาจากคำภาษาบาลี 2 คำ คือ มังสะ แปลว่า เนื้อ และวิรัตติ แปลว่า งดเว้น แปรรวมความแล้วจึงหมายถึง การกินอาหารที่งดเว้นจากเนื้อสัตว์ทุกประเภท(เคอ ฮั่น คุณ, 2552) อันได้แก่ การบริโภคอาหารจำพวกพืชผัก ผลไม้ ไม่กินเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทุกประเภท เช่น ไข่ นม และอาหารที่มีกลิ่นฉุน 5 อย่าง ได้แก่ กระเทียม ต้นหอม กุยช่าย กระเทียมโทนและใบยาสูบ ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกันในแง่ของการไม่กินเนื้อสัตว์ แต่ในความเป็นจริงมีความแตกต่างกัน เพราะการกินเจ มีความหมายที่กว้างกว่าเพราะครอบคลุมถึงการถือศีล การปฏิบัติธรรม การสำรวมทางกาย วาจา ใจ ส่วนมังสวัตินั้นมีความหมายแคบกว่า ซึ่งหมายถึงเฉพาะระเบียบปฏิบัติในการกินที่เว้นจากเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เท่านั้น ซึ่งศัพท์นี้มีใช้ในศาสนาพุทธทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน โดยเฉพาะฝ่ายเถรวาทจะคุ้นเคยกับคำว่า มังสวิรัตินั้นมากกว่าคำว่า กินเจ เพราะเป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาบาลีและมีความหมายตรงตามตัวอักษร

ในพุทธศาสนาฝ่ายมหายานมีหลักการและข้อบัญญัติที่ห้ามการบริโภคเนื้อสัตว์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งตามเนื้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ลัทธิสังฆปริณายกของพุทธปรัชญาฝ่ายมหายาน (มูลนิธิธรรมมุต, 2552) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติห้ามมิให้บริโภคเนื้อสัตว์อย่างชัดเจนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมทั้งพระองค์เองก็ทรงตรัสยืนยันว่าไม่เคยบริโภคเนื้อสัตว์เลย และการห้ามบริโภคเนื้อสัตว์นี้ให้ถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต หากบัญญัติห้ามเฉพาะในช่วงเทศกาลกินเจอย่างใด คนจีนหรือบางกลุ่มปฏิบัติกันในปัจจุบันนี้ไม่ โดยประเด็นหลักของพระพุทธองค์ก็คือ การที่ทรงมองเห็นว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่เคยเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานด้วยกันทั้งสิ้น และต่างเคยเป็นพ่อแม่ญาติพี่น้องเกี่ยวพันกันทางสายเลือดทั้งหมด ดังนั้นการบริโภคเนื้อสัตว์จึงเท่ากับเป็นการบริโภคเนื้อของพ่อแม่ญาติพี่น้องของตนเองด้วย และพระพุทธเจ้าในฝ่ายมหายานได้ตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า พระองค์ไม่เคยบริโภคเนื้อสัตว์เลย เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลาย ไม่เคยบัญญัติว่าเนื้อสัตว์เป็นสิ่งที่ควรบริโภค เพราะเนื้อเกิดจากเลือดและน้ำอสุจิ จึงไม่ควรบริโภคสำหรับสาวกแห่งพระพุทธศาสนาที่ประสงค์ความสะอาดบริสุทธิ์ คือความหลุดพ้นทุกข์ทางจิตใจ

พระองค์เป็นผู้ซึ่งมีปัญญาตัดแล้วซึ่งความอยากในโลกียวัตถุได้ทั้งหมด อีกทั้งเปี่ยมล้นด้วยความเมตตา กรุณาต่อสรรพชีวิตทั้งหลาย แล้วพระองค์จะทรงบัญญัติให้สาวกของเราบริโภคเนื้อลูกของเราได้อย่างไร

ส่วนพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกินเจมากนักเพราะมีแนวคิดที่ว่า พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติห้ามหรือสนับสนุนการบริโภคเนื้อสัตว์เสียทีเดียว เพียงแต่ทรงให้อิสระ และเสรีภาพแก่พระสงฆ์สาวกในการปฏิบัติ โดยมีหลักการอยู่ว่า ห้ามฉันเนื้อสัตว์ที่ทรงห้าม 10 อย่าง (วิ.ม. 7/59-60/97-98) คือ เนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อหมี เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือดาว และเนื้อเสือเหลือง และถ้าเนื้อนั้นเป็นเนื้อบริสุทธ์โดย 3 ฐานะ (วิ.ม.หา. 3/592/563) คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจหรือสงสัยว่าเขาทำเนื้อเพื่อถวายตนโดยเฉพาะ ภิกษุก็สามารถฉันได้ ดังที่พระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาตตามคำขอของพระเทวทัต 5 ประการ ผู้ซึ่งประสงค์จะแสดงตนเองว่าเป็นผู้มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าพระพุทธเจ้า ได้แก่ 1)ภิกษุควรอยู่ป่าตลอดชีวิต 2)ภิกษุควรบิณฑบาตตลอดชีวิต 3)ภิกษุควรทรงผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต 4)ภิกษุควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต 5)ภิกษุไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิตพระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาตตามที่พระเทวทัตขอ จึงถือว่าทรงเปิดโอกาสให้เสรีภาพในการปฏิบัติแก่ภิกษุทั้งหลายโดยอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธ์ด้วยอาการ 3 อย่าง คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพระองค์ไม่ได้ห้ามการฉันเนื้อและปลาสำหรับภิกษุแต่อย่างใดและให้เสรีภาพในการปฏิบัติแก่ภิกษุทั้งหลาย เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าเนื้อนั้นภิกษุต้องไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน หรือไม่ได้รังเกียจว่าเนื้อนั้นทำมาเฉพาะเจาะจงสำหรับตนเอง และไม่ใช่นเนื้อต้องห้าม 10 อย่างนั้น

ในความเป็นจริงแล้ว ไม่มีคุณประโยชน์ใดๆ ในการเบียดเบียน ไม่ใช่สิ่งที่น่าสรรเสริญ กลับเป็นสิ่งที่ควรละอายว่าเรายังต้องใช้ชีวิตสัตว์อื่นมาเลี้ยงกายสังขารเพื่อเสพกิเลส พระพุทธเจ้าท่านไม่เคยตรัสว่าห้ามกินเนื้อสัตว์ เพราะจริงๆ แล้วมีเนื้อสัตว์ที่กินได้อยู่ นั่นคือซากสัตว์ที่สัตว์อื่นล่ามาแล้วเหลือทิ้งไว้ และสัตว์ที่ตายเองตามกรรมของมัน นั่นคือเนื้อที่กินได้ ไม่บาปในส่วนของการปทานิปาต ท่านยังตรัสตอบในตอนที่พระเทวทัตขอให้บัญญัติว่าให้นักบวชในพุทธศาสนาห้ามกินเนื้อสัตว์ พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้เห็นด้วยตามพระเทวทัต เพราะโดยสัจจะนั้นเนื้อที่กินได้ตามที่กล่าวมาข้างต้น ท่านจึงได้บัญญัติว่าสามารถกินเนื้อได้โดยให้เนื้อนั้นบริสุทธ์ โดย 3 ประการ คือ 1)ไม่ได้เห็นว่าเขาล่ามา เนื้อชิ้นนั้นแม้ว่าเราไม่ได้เห็นไม่ได้รับรู้ว่าเขาได้จากการฆ่าสัตว์มาเพื่อเป็นอาหารในมื้อนี้ แต่ในปัจจุบันเราก็เห็นแล้วว่ามีการฆ่าสัตว์ มีโรงฆ่าสัตว์ 2)ไม่ได้ยินว่าเขาล่ามา เนื้อชิ้นนั้นถึงแม้เราจะไม่ได้ยินใครบอกว่าเขาได้จากการฆ่าสัตว์มาเพื่อเป็นอาหารในมื้อนี้ แต่เราก็ได้ยินแล้วว่าเนื้อชิ้นนั้นซื้อมาจากตลาดที่มาจากรอฆ่าสัตว์ 3)ไม่รังเกียจว่าเขาล่ามา ในข้อสุดท้าย เรารู้อยู่เต็มอกว่าเนื้อสัตว์ในยุคสมัยนี้เกิดจากการฆ่ามา ไม่ว่าจะเนื้อสัตว์ในจานใดๆ เขาก็ฆ่ามาทั้งนั้น เมื่อเกิดการฆ่า เราผู้เฝ้ามองความเมตตาและความสงบยอมไม่ยินดีในการฆ่านั้น เมื่อไม่ยินดีจึงเกิดความรังเกียจในเนื้อนั้น เมื่อเกิดความรังเกียจก็ไม่สามารถกินเนื้อนั้นได้ เพราะไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่งที่จะกินเนื้อสัตว์ที่เบียดเบียนมา

พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ไม่เห็นความสำคัญของการกินเจ และคิดว่าการกินเจนั้นไม่ใช่รูปแบบในการบริโภคในการดำเนินชีวิต แต่การที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สาวกกินเนื้อสัตว์ได้ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ของฝ่ายเถรวาทนั้นจึงเข้าใจได้ว่าเป็นคนละเรื่องกับการสนับสนุนให้กินเนื้อสัตว์ ระบบจริยธรรมของพุทธศาสนาเถรวาทนั้นเป็นระบบที่คิดเพื่อให้มีทางออกสำหรับสถานการณ์ที่เราไม่อาจรู้ล่วงหน้าได้ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเราเข้าไปอาคารใหญ่ อาคารนั้นต้องมีทางออกบันไดหนีไฟสำหรับเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงในกาลข้างหน้า แต่ไม่ได้หมายความว่าเราต้องเข้าออกทางบันไดหนีไฟตลอดเวลา เป็นไปได้ว่าพระพุทธองค์ทรงคิดเช่นนี้จึงไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับในการห้ามชาวพุทธบริโภคเนื้อสัตว์เราไม่รู้ว่าในอนาคตหลังจากที่ทรงปรินิพพานแล้วพุทธศาสนาอาจเผยแผ่เข้าไปในพื้นที่ที่อาหารหลักของผู้คนคือเนื้อสัตว์เช่น บริเวณขั้วโลกเหนือที่ปลูกพืชแทบจะไม่ได้เลยมีแต่ปลาและเนื้อเท่านั้นที่ผู้คนจะกินเป็นอาหารได้การปิดประตูสนิทสำหรับการกินเนื้อสัตว์จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่การมีทางออกอย่างบันไดหนีไฟไม่ได้แปลว่าเป็นการเชิญชวนให้ทุกคนต้องใช้ทางออกบันไดหนีไฟ แต่การมีอยู่ของบันไดหนีไฟนั้นควรเข้าใจว่ามีอยู่ในฐานะช่องทางสำหรับการเลือก

หลักการกินเจและมังสวัติดิในศาสนาพุทธในฝ่ายมหายานมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงการห้ามมิให้บริโภคเนื้อสัตว์ ตามเนื้อความที่ปรากฏในคัมภีร์สังฆาทถายสูตร ฝ่ายมหายานนั้นผู้ที่ฆ่าสัตว์และผู้ที่บริโภคเนื้อสัตว์มีความผิดบาปในระดับเดียวกัน ส่วนฝ่ายเถรวาทนั้นไม่มีข้อบัญญัติที่ห้ามในการมิให้บริโภคเนื้อสัตว์ แต่มีข้อห้ามที่ปรากฏในศีลห้าคือห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ไม่ให้เบียดเบียนชีวิตของสัตว์ ซึ่งแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างผู้ฆ่า ผู้สั่งให้บุคคลอื่นฆ่าและผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ทั้งฝ่ายมหายานและเถรวาทมีหลักการเดียวกัน นั่นคือ การอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตากรุณาต่อกันระหว่างคนกับคน และคนกับสัตว์ การไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน และการอยู่ร่วมกันด้วยความสันติ

3. จุดประสงค์และประโยชน์ของการกินเจ

ผู้ที่กินเจมีทั้งกลุ่มที่กินเจเฉพาะโอกาสหรือวันพระหรือแค่ช่วงเทศกาลหนึ่งครั้งต่อกับกินเจตลอดชีวิต แต่ทั้งสองกลุ่มนี้มีจุดประสงค์ในการกินเจที่ไม่ต่างกันซึ่งพอจะสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. กินเจเพื่อสุขภาพ อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันนี้ต้องยอมรับว่าพฤติกรรมบริโภคอาหารที่ไม่ได้ถูกหลักโภชนาการ ทำให้เกิดภาวะของโรคต่างๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากสถิติคนไทยจำนวนรายของผู้เสียชีวิตจากโรคที่สำคัญในปี 2557–2561 จากรายงานสถิติสาธารณสุข สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าโรคมะเร็งและเนื้องอกทุกชนิดเป็นอันดับแรก โรคหลอดเลือดในสมอง เป็นอันดับที่สอง โรคหัวใจเป็นอันดับที่สาม โรคเบาหวานเป็นอันดับที่สี่ และโรคความดันโลหิตสูงเป็นอันดับที่ห้า ส่วนใหญ่พบว่าผู้ที่กินเจช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็ง โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน เป็นต้น เนื่องจากอาหารเจเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูงและมีกากใยอาหารมาก

จากการศึกษาทางด้านวิวัฒนาการของมนุษย์ได้แสดงให้เห็นว่า สรีระของมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์ที่กินพืชโดยกำเนิด โดยดูจากโครงสร้างร่างกายของมนุษย์คล้ายกับสัตว์กินพืชจำพวกสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม ซึ่งแตกต่างจากสัตว์กินเนื้อ สัตว์กินเนื้อจะมีเล็บจุ่มแหลมคมและแข็งแรงสำหรับการตะปบ แต่สัตว์กินพืชจะเล็บแบนซึ่งมนุษย์ก็เล็บแบนเช่นกัน สัตว์กินเนื้อฟันหน้าจะแหลมคมเพื่อเอาไว้ฉีกเนื้อและไม่มีฟันกรามด้านหลังสำหรับบดอาหาร สัตว์กินเนื้อจึงไม่ต้องบดเคี้ยวเอื้องและกินเร็วมากส่วนสัตว์ที่กินพืชจะมีฟันหน้าไม่แหลมคมและมีฟันกรามด้านหลังสำหรับบดอาหาร และใช้เวลานานกว่าส่วนมนุษย์ไม่มีลักษณะฟันที่จัดอยู่ในสัตว์กินเนื้อนอกจากนี้ยังพบว่าน้ำลายของสัตว์กินเนื้อตามปกติจะเป็นกรด และไม่มีน้ำย่อยเอนไซม์สำหรับย่อยอาหารจำพวกข้าวในขั้นตอนอีกทั้งยังมีต่อมน้ำลายเล็กๆ ในปาก เนื่องจากไม่จำเป็นต้องย่อยอาหารประเภทข้าวหรือผลไม้ในขั้นตอนในขณะที่มนุษย์เหมือนสัตว์กินพืช คือเมื่อสุขภาพดีน้ำลายจะเป็นด่าง มีน้ำย่อยเอนไซม์สำหรับย่อยอาหารประเภทข้าว ผิวหนังของสัตว์กินเนื้อจะมีความหยาบกระด้าง ไม่มีรูขุมขน คายน้ำโดยรู้ที่ลิ้นเพื่อให้ร่างกายเย็นในขณะที่มนุษย์มีลักษณะเหมือนสัตว์กินพืช คือ มีการขับเหงื่อโดยรูขุมขนตามผิวหนัง ลำไส้ของสัตว์กินเนื้อจะยาวเพียง 3 เท่าของร่างกายเท่านั้น เพื่อขับถ่ายเนื้อที่เน่าเสียออกได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่มนุษย์เหมือนกับสัตว์กินพืช คือ มีลำไส้ยาวกว่าร่างกายถึง 10-12 เท่า จึงผ่านการย่อยและดูดซึมเข้าผ่านลำไส้ได้ตามปกติไม่มีความจำเป็นต้องเร่งถ่ายออกคนที่กินเนื้อสัตว์มากจึงมักเป็นโรคท้องผูกเพราะเนื้อสัตว์ไม่ค่อยมีกากไฟเบอร์ทำให้การเคลื่อนไหวทางเดินอาหารเป็นไปอย่างช้ามากเกิดความหมักหมมและก่อโรคมะเร็งในลำไส้ และก่อโรคอื่นๆ ตามมาในที่สุดจะเห็นได้ว่าเมื่อวิเคราะห์ตามสรีระโครงสร้างร่างกายแล้ว สัตว์กินเนื้อส่วนใหญ่มีอายุไม่ยืน เช่น สิงโตมีอายุเฉลี่ย 18 ปี ขณะที่ช้างมีอายุเฉลี่ย 60 ปี ม้า วัว และควายก็มีอายุเฉลี่ยที่ 40 ปี คนเราก็เช่นเดียวกัน ตัวอย่างจากชาวเอสกิโมที่กินเนื้อและไขมันจำนวนมาก เนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่หนาวเย็น จึงต้องสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกายด้วยการกินอาหารที่ให้พลังงานสูง ก็มีอายุเฉลี่ยเพียง 29 ปี ขณะที่ชาวชนเผ่าในปากีสถานซึ่งกินเมล็ดธัญพืช อาหารสด ผลไม้และผัก จะมีอายุยืนยาวถึง 110 ปี

ดังนั้น มนุษย์เรานั้นแท้จริงแล้วเรามีโครงสร้างของร่างกายที่ถูกออกแบบมาให้กินอาหารประเภทพืชผัก แต่มนุษย์เราได้ดัดแปลงการกินอาหารให้มากินทั้งพืชและเนื้อสัตว์ ทำให้การบริโภคอาหารของเรานั้นผิดเพี้ยนไปจากโครงสร้างหลักเดิม ซึ่งผลของการทำงานเช่นนี้ทำให้ร่างกายของเราเสื่อมสภาพและทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็วกว่าที่ควรจะเป็น และยังทำให้ต้องเผชิญกับโรคภัยต่างๆ มากมาย เปรียบเหมือนกับร่างกายเราเป็นเหมือนรถยนต์ที่ถูกออกแบบให้ใช้น้ำมันเบนซิน แต่เรามาดัดแปลงรถของเราให้ใช้แก๊สร่วมด้วย เหมือนกับการที่เรากินทั้งพืชและสัตว์ การใช้แก๊สนี้ทำให้เครื่องยนต์และรถของเรามีสภาพเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วและมีอายุการใช้งานสั้นลงกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาบางครั้งต้องคอยปรับจูนเครื่องยนต์ เหมือนกับคนเราที่ร่างกายไม่แข็งแรงเจ็บไข้ได้ป่วยตลอดเวลา เพราะเราดัดแปลงการกินอาหารเนื้อสัตว์ด้วย จึงทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพและอายุสั้นลงกว่าที่ควรจะเป็น

จากการวิเคราะห์ถึงแม้จะมีงานวิจัยรองรับมากมายถึงการกินเจแล้วมีสุขภาพที่ดี แต่ทำไมคนส่วนใหญ่ไม่นิยมการกินเจกันอย่างกว้างขวางหรือกินทุกวันไม่เว้นเฉพาะช่วงเทศกาล เป็นไปได้ว่าคนส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลหรือมีความรู้ทางหลักโภชนาการมากพอ อีกทั้งยังปรากฏเห็นคนที่ทานเจหรือมังสวิรัตมีการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บ แต่ไม่ได้คำนึงว่าโรคร้ายไข้เจ็บนั้นไม่ได้มีสาเหตุจากการไม่ทานเนื้อสัตว์ แต่อาจเกิดจากสาเหตุอื่นเช่นเป็นการบริโภคที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ เช่นการรับประทานของทอดซึ่งยังมีน้ำมันในปริมาณมาก หรือรับประทานผักที่ล้างไม่สะอาด หรือมีความเครียดสะสมจากวิถีการดำเนินชีวิตก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็แล้วแต่เมื่อศึกษาแล้วจะพบว่าผู้ที่กินเจจะมีอัตราการเสียชีวิตด้วยโรคร้ายน้อยกว่ากว่าการบริโภคเนื้อสัตว์ และพบว่าผู้ที่กินเจมีแนวโน้มการมีสุขภาพดีทั้งกายและใจมากกว่าผู้ที่บริโภคเนื้อสัตว์

2. กินเจเพื่อเมตตาจิต พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนภิกษุว่า ภิกษุทำตนให้เป็นอุปัชฌาย์ สัตว์ทั้งปวงย่อมสะดุ้งต่ออาชญาสัตว์ทั้งปวงย่อมกลัวต่อความตาย แล้วไม่พึงฆ่าเอง ไม่พึงใช้ผู้อื่นให้ฆ่า ภิกษุทำตนให้เป็นอุปัชฌาย์ สัตว์ทั้งปวงย่อมสะดุ้งต่ออาชญา ชีวิตเป็นที่รักของสัตว์ทั้งปวง แล้วไม่พึงฆ่าเอง ไม่พึงใช้ผู้อื่นให้ฆ่า ผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน ย่อมเบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายผู้ใคร่ความสุขด้วยอาชญาผู้นั้นย่อมไม่ได้ความสุขในโลกหน้า ผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน ย่อมไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย (ขุ.ธ. 42/20/66) ตั้งแต่อดีตพระพุทธองค์ทรงถือกำเนิดในชนชั้นกษัตริย์ ที่นับถือกันว่า เป็นชนชั้นที่สูงที่สุดในประเทศอินเดีย ทรงเติบโตใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างชาวฮินดู คือการไม่กินเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ไม่เพียงแต่ไม่ทรงฉันเนื้อสัตว์ ยังทรงมีแต่ความรักเมตตาต่อสัตว์ทั้งปวง ทรงมีพระกรุณาช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลาย ให้พ้นทุกข์จากการถูกเบียดเบียนถูกจับขัง ถูกทรมาน จนถึงถูกฆ่าตาย ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ(ท่อนไม้) วางศาสตรา(ของมีคม) แล้วมีความละอาย มีความเอ็นดู(เมตตา) มีความกรุณา(ลงมือช่วยเหลือ) หวังเกิดประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ (อง.ติก. 34/510/387) พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลข้อที่ 1 ไว้เพื่อสร้างความเมตตากรุณาให้มีต่อสรรพชีวิต โดยต้องการให้เรามีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ทั้งหลาย ทรงมุ่งหมายไม่ให้เกิดเบียดเบียนทำร้ายกัน เว้นจากความรุนแรง ไม่ฆ่า ไม่ทำลายชีวิตผู้อื่น แต่ให้รักและปรานีชีวิตผู้อื่น เหมือนกับรักและปรานีชีวิตตัวเอง พระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นความมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายนั้นเป็นสัตว์ที่เกิดแก่เจ็บตายเหมือนกับเรา มีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับเรา ดังนั้นย่อมรักตัวกลัวตายเฉกเช่นเดียวกับเรา เราจึงไม่ควรอาศัยเลือดเนื้อและชีวิตของสัตว์หรือบุคคลอื่นมาหล่อเลี้ยงชีวิตของตัวเอง ดังนั้นเพื่อความบริสุทธิ์ในศีลข้อที่ 1 เราจึงไม่ควรฆ่าสัตว์ด้วยตัวเอง และไม่ต้องให้ใครฆ่าสัตว์แทนเราด้วย ทั้งทางตรงคือบอกให้เขามาฆ่าให้ และทางอ้อม คือรู้กันว่า เขาฆ่าสัตว์ไว้วางขายให้เราไปหาซื้อมาเอง

3. กินเจเพื่อเว้นอกุศลกรรม สัตว์ที่ถูกฆ่าเพื่อรอให้เราไปกินกันนั้น จะนับได้ว่าเขาเจาะจงฆ่าเพื่อให้เราได้มาซื้อหาไปกินกันใช่หรือไม่ เหตุเพราะมีคนต้องการบริโภค ผลคือจึงมีการฆ่าสัตว์เตรียมไว้ให้ท่านล่วงหน้ามีใช่หรือไม่ อย่างนี้จะถือได้ว่าเป็นการเจาะจงฆ่ามาเพื่อเรากินได้หรือไม่

ดังนั้น ผู้กินย่อมตระหนักว่าการกินซึ่งอาศัยการฆ่าเพื่อเอาเลือดเนื้อผู้อื่นมาเป็นของเราเป็นการสร้างอกุศลกรรม แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือฆ่าเองก็ตาม การซื้อจากผู้อื่นก็เหมือนกับการจ้างฆ่าเพราะถ้าไม่มีคนกินก็ไม่มีคนฆ่ามาขาย กรรมที่สร้างนี้จะติดตามสนองเราในไม่ช้า ทำให้สุขภาพร่างกายอายุขัยของเราสั้นลงเป็นบ่อเกิดของโรคภัยไข้เจ็บ ประโยชน์ของการกินเจจึงมีอันสูงส่งมาก เพราะผลของกุศลกรรมที่เราไม่กินเนื้อสัตว์ ไม่ฆ่าสัตว์และไม่เบียดเบียนสัตว์ คือ จะทำให้ชีวิตของเราไม่ต้องตายด้วยปืนผาหน้าไม้ คมหอกคมดาบ ไม่ตายด้วยเหตุการณ์อันน่าสยดสยองหรือภัยพิบัติต่างๆ ทั้งยังสามารถตัดกรรมในเรื่องการฆ่าและยุติการจองเวรกับสรรพสัตว์ทั้งหลายอีกด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระผู้เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาอันได้ทรงรักใคร่สรรพสัตว์ทั้งหลายประดุจลูกในอุทรของพระองค์เองเมื่อได้บรรลุอนุตรสัมโพธิญาณสูงสุดแล้ว ก็ยังทรงมีพระทัยห่วงใยปรารภนาให้เวไนยสัตว์ทั้งหลายได้หลุดพ้นออกจากบ่วงกรรม และระงับดับการจองเวรซึ่งกันและกัน ฉะนั้น ผู้ที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมต้องไม่เพียงแต่ไม่คิดโกรธเกลียด ไม่เข่นฆ่า ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นไม่ว่าคนหรือสัตว์ แต่ยังมีจิตเมตตากรุณา คิดสงสารต่อผู้ที่หลงผิดประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งเพียรพยายามหาวิธีอุทิศช่วยเหลือให้กลับเข้าสู่เส้นทางแห่งความถูกต้องดีงาม หากปฏิบัติได้เช่นนี้แล้ว ไม่เพียงแต่จะไม่มีเวรกรรมหนี้แค้นต่อกัน กลับจะเป็นการผูกบุญสัมพันธ์อันดีต่อกันอีกด้วย เพราะการจะสำเร็จธรรมถึงขั้นพุทธะได้นั้นต้องผูกบุญสัมพันธ์อันดีกับสรรพสัตว์เป็นฐานบารมี

4. หลักกรรมในพุทธปรัชญา

กรรม แปลว่า การกระทำ มีความหมายกลางๆ ใช้ได้ทั้งในทางดีและทางไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดีเรียกว่า กุศลกรรม กรรมไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม การกระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม การกระทำทางวาจา คือ การพูดนั้น เรียกว่า วาจากรรม การกระทำทางใจ คือ ความคิด เรียกว่า มโนกรรม และการกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำที่มีเจตนา ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่า เป็นกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ (อง.ปญจก-ฉก. 36/63/153)

1. เกณฑ์วินิจฉัยกรรม กรรมแต่ละอย่างจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ ผู้ทำมีเจตนา และการกระทำนั้นจะต้องให้ผลเป็นบุญหรือเป็นบาป ที่ว่าผู้ทำมีเจตนามีหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ไว้ใน นิพเพธิกปริยายสูตร ฉก.กนิมาต อังคตตรนิกายว่า เจตนาหังภิกขเวกัมมังวาทมิ แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาเป็นกรรม เจตนาที่ได้แก่ ความตั้งใจหรือความรู้ ซึ่งแบ่งไว้เป็น 3 อย่างคือ 1)บุรพเจตนา เจตนาจะทำ 2)มัญจนเจตนา เจตนาในเวลาทำ 3)อปราปรเจตนา เจตนาเมื่อได้ทำไปแล้ว ส่วนหลักเกณฑ์ข้อที่ 2 ที่ว่า การกระทำนั้นจะต้องให้ผลเป็นบุญหรือเป็นบาป ก็เพื่อแยกการกระทำของพระอรหันต์ออกจากการกระทำของปุถุชน เนื่องจากพระอรหันต์เป็นผู้หลุดพ้นจากกิเลส ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน การกระทำเรียกว่า อภัยกฤต ไม่นับว่าเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว บุญและบาปก็ไม่มี การกระทำของพระอรหันต์จึงไม่เรียกว่า กรรม แต่เรียกว่า กิริยา ส่วนปุถุชนยังมีความ

ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนอยู่ จะทำอะไรก็ยังยึดถือว่าตนเป็นผู้กระทำ การกระทำของปุถุชนจึงเป็นกรรม ย่อมจะก่อให้เกิดวิบากหรือผลเสมอ กรรมดีก่อให้เกิดบุญ ส่วนกรรมชั่วหรืออกุศลกรรมก่อให้เกิดบาป

2. เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดีและกรรมชั่ว เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดีและกรรมชั่วมีว่า ในแง่ของกรรม ให้ถือเอาเจตนาเป็นหลักตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่ว ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ดังนี้ 1) เกณฑ์วินิจฉัยหลักตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดย (1) พิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูลหรืออกุศลมูล คือความโลภ โกรธ หลง (2) พิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบายผ่องใส สมบูรณ์หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร 2) เกณฑ์วินิจฉัยร่วม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเรียกว่า เกณฑ์รองก็ได้ เพราะเป็นเกณฑ์ที่อยู่ในระดับชั้นรองจากเกณฑ์หลัก โดยที่เกณฑ์ร่วมมีการใช้ “มโนธรรมความยอมรับของวิญญูชนและพิจารณาลักษณะและผลของการกระทำ” ซึ่งเป็นเกณฑ์วินิจฉัยสำหรับวินิจฉัยกรณีต่างๆ ที่เป็นปัญหาทางสังคมมีคำอธิบายดังนี้ใช้มโนธรรม หมายถึงใจมีธรรมคือมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ (พันตรี ป. หลงสมบูรณ์, ม.ป.ป.) ส่วนมโนธรรมในทางปรัชญา หมายถึงประสบการณ์ที่ผ่านการปรับสภาพทางอารมณ์มาแล้วเป็นธรรมประจำใจของบุคคล เป็นการควบคุมภายในจิตใจของบุคคล เป็นระบบความคิดและความรู้สึกซึ่งช่วยบุคคลในการตัดสินว่า การกระทำอะไรถูก อะไรผิด อะไรชั่ว อะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำในสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญหน้า กล่าวโดยสรุป การใช้มโนธรรม คือการใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองมาวินิจฉัย อีกทั้งพิจารณาว่าการกระทำนั้นตนเองดีเสียตนเองหรือไม่ หรือเสียความเคารพตนหรือไม่ความยอมรับของวิญญูชน หมายถึง ความยอมรับของบุคคลผู้รู้ผิดชอบตามปกติ หรืออย่างภาษาชาวบ้านว่า ผู้รู้ผิดชอบชั่วดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ดังนั้น ความยอมรับของวิญญูชนนั้นจึงเป็นความรู้ หรือความคิดที่ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับของคนในกลุ่มหรือท้องถิ่นนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความคิดที่ปรากฏผ่านจารีตประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชน เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นบนเหตุผลของคนในชุมชนนั้นได้ช่วยกันศึกษาเรียนรู้และได้กำหนดเกณฑ์ในการใช้ร่วมกันจนกลายเป็นดังผู้รู้ที่เป็นผู้ควบคุมและคอยดูการกระทำการแสดงออกของคนในชุมชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนหรือผู้รู้ยอมรับหรือไม่ ชื่นชมสรรเสริญหรือตำหนิตีเดีย

3. การพิจารณาลักษณะและผลของการกระทำ การพิจารณาลักษณะและผลของการกระทำ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ 1) ว่าโดยคุณโทษต่อชีวิต หรือต่อจิตใจและบุคลิกภาพ คือ เป็นสภาวะที่เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่เอื้อหรือไม่ต่อคุณภาพชีวิต ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ทำให้กุศลธรรมหรืออกุศลธรรมทั้งหลายอื่นลดถอย หรือเจริญงอกงาม ช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพที่ดีงามหรือไม่ 2) ว่าโดยคุณโทษต่อบุคคล คือ เป็นการเบียดเบียนตนหรือไม่ ทำให้ตนเดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรืออำนวยการประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ตน 3) ว่าโดยคุณโทษต่อสังคม คือ เป็นการ

เบียดเบียนผู้อื่นหรือไม่ ทำผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น และแก่ส่วนรวม 4)ว่าโดยมโนธรรม หรือโดยสำนึกอันมีตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ คือ พิจารณาเห็นด้วย ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองว่า การนั้นเมื่อทำแล้ว ตนเองดีเตียนหรือกล่าวโทษ ตนเองได้หรือไม่ 5)ว่าโดยมาตรฐานทางสังคม คือ ตามบัญญัติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งขึ้นต่อการใคร่ครวญตรวจสอบถ่วงน้ำหนักของวิญญู ทั้งหลาย ตามกาลสมัย ที่จะมิให้ถ้อยกันไปโดยมโนมายหรือผิดพลาดคลาดเคลื่อน

ตารางที่ 1 วิเคราะห์การกินเจตามเกณฑ์วินิจัย

เกณฑ์วินิจัย	การกินเจ
1. ว่าโดยคุณโทษต่อชีวิต	เป็นสภาวะเกื้อกูลต่อชีวิตจิตใจหรือไม่ เป็นสภาวะที่เกื้อกูล
2. ว่าโดยคุณโทษต่อบุคคล	เป็นการเบียดเบียนตนหรือไม่ ไม่เบียดเบียนตน
3. ว่าโดยคุณโทษต่อสังคม	เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
4. ว่าโดยมโนธรรม	สำนึกตามธรรมชาติความเป็นมนุษย์ มีสำนึกในการไม่เบียดเบียน
5. ว่าโดยมาตรฐานทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี	เป็นที่ยอมรับของสังคมที่ปฏิบัติ สืบต่อกันมา

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการกินเจนั้นเมื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์วินิจัยที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้ว มีความสอดคล้องโดยเป็นสภาวะเกื้อกูลต่อชีวิตจิตใจทำให้กุศลกรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม เป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยไม่เกิดการทำร้ายทำให้ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลายต้องเดือดร้อน มีความสำนึกในจิตมโนธรรมว่าการเบียดเบียนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำเพราะทุกชีวิตล้วนรักตัวกลัวตาย ทั้งสิ้น และท้ายสุดเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าการกินเจเป็นประเพณีเทศกาลที่คนยึดถือเป็นประเพณีในเดือน 9 ของจีน เป็นการถือศีลสำรวมทั้งกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์

5. วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา

หนึ่งมื่อกินเจ หมิ่นชีวิตรอดตาย เป็นทรศนะในเชิงศาสนาของผู้ทานเจและมังสวิรัต ที่เป็นส่วนหนึ่งของการตีความของศีลข้อปาณาติบาตอย่างเคร่งครัด เป็นกุญแจที่เปิดประตูไปสู่ความบริสุทธิ์ ความดีงาม ความเมตตาต่อสัตว์และต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน รวมถึงการนำไปสู่สันติภาพและความสงบสุขในโลกที่มนุษย์ไม่เคยหยุดรบราฆ่าฟันดังที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวปาโลวาทชาดก ว่าบุคคลผู้ไม่สำรวม ประหารสัตว์ เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ ให้ทานแก่สมณะใด สมณะนั้น บริโภคภตเช่นนี้ ย่อมเข้าไปติด บาปด้วย (ขุ.ชา.57/342/507) นั้นหมายความว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำให้สัตว์ต้องตายนั้น

ถือเป็นการติดบาปเข้าไปด้วย อาจกล่าวได้ว่า เนื้อสัตว์ที่คนนิยมกินในสมัยนี้ แท้จริงแล้วเป็น เนื้อ ปาณาติบาต มาก่อนทั้งสิ้น เพราะมีคนอยากกินเนื้อสัตว์ จึงมีการฆ่าเพื่อตอบสนองคนที่อยากจะกิน ตามหลักอุปสงค์อุปทานโดยแท้จริง การทำร้ายสัตว์โดยกินเนื้อสัตว์เป็นเรื่องใหญ่มาก สำหรับผู้ถือศีล และผู้ปฏิบัติธรรม หนึ่งในอริยมรรคมีองค์แปด หนทางสู่ความหลุดพ้นนั่นก็คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบนั้น หมายรวมถึง การไม่เอาชีวิต เลือด เนื้อ จากสัตว์ที่ถูกฆ่าสังหารมากินด้วย โดยความจริงแล้ว พวกสัตว์มันก็มี ชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนว่ายตายเกิด ถูกขังอยู่ในวัฏฏะสงสารเหมือนกับเรานี่เอง

ในเกณฑ์วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็น วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกุศลกรรม หลักอกุศลกรรมและหลักอภัยกถาธรรม โดยใช้หลักกรรม 3 ในการวิเคราะห์ คือ กายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม

1. วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกุศลกรรม การสร้างกุศลกรรม คือการกระทำที่เป็นความดี ซึ่งธรรมเป็นกุศลได้แก่ กุศลมูล 3 คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ, เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธ ที่ประกอบด้วยกุศลมูลนั้น, กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม อันมีกุศลมูลนั้นเป็นสมุฏฐาน สภาวธรรมเหล่านี้ชื่อว่า ธรรมเป็นกุศล (อภิ.สง. 76/663/336) หลักกุศลกรรมทางกายกรรมนั้น ผู้ที่กินเจถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีเมตตาจิต ไม่มีจิตที่จะเบียดเบียน ทำร้ายหรือฆ่าสัตว์เหล่านั้นมาเป็นอาหารของเรา จึงจัดได้ว่าเป็นกุศลกรรมทางกาย ในหลักกุศลกรรมทางวาจากรรมนั้น ผู้ที่กินเจไม่ได้เป็นผู้ที่สั่งฆ่าหรือ บอกให้ผู้อื่นฆ่า จึงทำให้สัตว์เหล่านั้นไม่ได้ถูกทำร้ายหรือถูกฆ่าตาย ผู้ที่กินเจมักจะบอกถึงประโยชน์ของการกินเจให้กับผู้อื่นเสมอ อีกทั้งความหมายของการถือศีลกินเจที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นยังคงต้องสำรวจว่า ไม่ให้เกิดวาจากรรมอีกด้วย เช่นนี้จึงจัดได้ว่าเป็นกุศลกรรมทางวาจาและในส่วนของหลัก กุศลกรรมทางมโนกรรมนั้น ผู้ที่กินเจด้วยจิตบริสุทธิ์ ปราศจากซึ่งความโลภความอยาก ไม่อยาก เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่นมาเป็นอาหารของเรา หากเรากินเจมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเอาชนะกิเลสคือ ความอยากของเราก็เป็นการตัดซึ่งกิเลสต้นเหตุอย่างหนึ่ง เช่นนี้จึงจัดได้ว่าเป็นกุศลกรรมทางมโนกรรม

การกินเจด้วยหลักกุศลกรรมนั้น ผู้กินเจควรมีเจตนาที่บริสุทธิ์ทั้ง 3 กาล โดยมีการกินเจด้วย จิตเมตตา ได้กุศล การไม่กินเนื้อสัตว์ที่ถูกเจาะจงฆ่า คือ จิตที่ก่อนกินเจนั้นจะต้องมีเจตนาที่บริสุทธิ์ เห็นแก่ความเมตตาต่อสรรพสัตว์โดยถือการไม่เบียดเบียนชีวิตเลือดเนื้อสัตว์เป็นสำคัญ และในขณะที่ กินเกิดการพิจารณาว่าเรากินเพื่ออยู่ ไม่ได้อยู่เพื่อกิน และไม่ได้กินด้วยความอยากเพราะรสชาติอร่อย เพียงแค่ปลายลิ้น และเจตนาหลังที่กินเจไปแล้ว ยังคงยึดมั่นในความเมตตาต่อสรรพชีวิต จากการศึกษา ค้นคว้าเรื่องการกินเจด้วยหลักกุศลกรรม ได้ทำการวิเคราะห์สรุปไว้ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกุศลกรรม

กุศลกรรมบถ			ประโยชน์การกินเจ
กรรม 3	กุศลมูล	เจตนา	
กายกรรม	อโลภะ	บุรพเจตนา	จิตโลภสลาย ไร้โรค ปลอดภัย
เว้นจากการฆ่า	อโทสะ	มูญจนเจตนา	ผ่องใส สมบูรณ์ กุศลกรรม
เว้นจากการลักขโมย	อโมหะ	อปราปรเจตนา	เพิ่มขึ้น
เว้นจากการผิดประเวณี			
วจีกรรม			
เว้นจากการพูดเท็จ			
เว้นจากการพูดส่อเสียด			
เว้นจากการพูดคำหยาบ			
เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ			
มโนกรรม			
ไม่เพ่งเล็งทรัพย์ผู้อื่น			
ไม่ปองร้าย			
เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม			

2. วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักอกุศลกรรม การสร้างอกุศลกรรมคือการกระทำเป็นความชั่ว ไม่ใช่ความดี ซึ่งธรรมเป็นอกุศล ได้แก่ อกุศลมูล 3 คือ โลภะ โทสะ โมหะ และกิเลสที่ตั้งอยู่ฐานเดียวกันกับอกุศลมูลนั้น เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธ ที่ประกอบด้วยอกุศลมูลนั้น, กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม อันมีอกุศลมูลนั้น เป็นสมุฏฐาน สภาวธรรมเหล่านี้ชื่อว่า ธรรมเป็นอกุศล (อภ.สง.76/663/336) ในลังกาตารสูตรได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า บรรพชิตควรเว้นเสมอจากเนื้อสัตว์ หัวหอม กระเทียม และนานาประเภทแห่งเครื่องดื่มอันมีเมาเขาผู้ฆ่าสัตว์ชนิดใดๆ ก็ตามเพื่อเงินและเขาผู้ซึ่งจ่ายเงินเพื่อซื้อเนื้อนั้น ทั้งสองพวกได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบอกุศลธรรม และจักจมลงสู่โรฐานรก และนรกอื่นๆ เราบัญญัติ ห้ามกินเนื้อสัตว์ไว้ในข้อความแห่งคัมภีร์เหล่านี้คือ 1) หัสติกักสะยะ 2) มหาเมฆะ 3) นิรวาณางคสีมาลิกา 4) ลังกาตารสูตรฉันเดียวกับที่ ความถูกพันธนาการเป็นข้าศึกของความหลุดพ้น เป็นอริสภาพ เนื้อสัตว์สุรา เป็นต้น ก็เป็นข้าศึกของนิรวาณ(นิพพาน) ฉะนั้นดังนั้นเนื้อสัตว์ซึ่งเป็นของคู่ควรแล้วแก่สรรพสัตว์ และเป็นอุปสรรคแก่การปฏิบัติเพื่อวิมุตติ จึงเป็นของไม่ควรกิน นี่คือ ธงชัยแห่งอารยชนจะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงทั้งผู้ฆ่าและผู้ซื้อล้วนเป็นผู้ก่ออกุศลกรรมทั้งสิ้น ในหลักอกุศลกรรมทางกาย บุคคลที่ทานเนื้อสัตว์ บางคนเป็นผู้ที่ฆ่าสัตว์นั้นด้วยตัวเอง จึงถือเป็นการสร้างกรรมปาณาติบาต แต่บางคนไม่ได้เป็นผู้ที่ฆ่าเอง แต่เป็นผู้ซื้อให้ผู้อื่นฆ่า ก็เปรียบเหมือนกับเป็นผู้บงการฆ่า ส่วนบางคนกล่าวว่าเป็นผู้ที่กินอย่างเดียวไม่ได้เป็นผู้ฆ่าหรือบงการฆ่า จะยังเกี่ยวกรรมเพราะยังทำให้สัตว์นั้นตายหรือถูกเบียดเบียนไม่โดยตรงก็โดยอ้อม การกินเนื้อสัตว์ที่ถูกเจาะจงฆ่า เป็นการลักเอา

ชีวิตเลือดเนื้อของสัตว์ที่มันหวงแหนมากิน เอาสิ่งที่สัตว์เขาไม่ยินดีให้ มาดูแลบำรุงหล่อเลี้ยงชีวิตของเราเท่ากับเป็นการเบียดเบียนสัตว์คนบางคนหรือบางครั้งวามีศรัทธา หรือได้บำเพ็ญทาน หรือรักษาศีล หรือเป็นผู้มีปัญญา เป็นต้น อันเป็นกุศล แล้วเกิดความลำพองในความคิดเหล่านั้น ถือเป็นเหตุยกตนข่มผู้อื่น ความลำพองก็ดี ยกตนข่มผู้อื่นก็ดีเป็นอกุศล อย่างนี้เรียกว่า กุศลเป็นปัจจัยแก่ออกุศล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) บางคนเมื่อกินเจแล้วพูดจาตู่ตู่แคลนผู้ที่ไม่ได้กินเจ พูดจากยกตนข่มท่านว่าเป็นผู้ที่อยู่เหนือกว่าผู้ที่ไม่ได้กินเจ ย่อมกล่าวได้ว่าได้สร้างอกุศลกรรมทางวจีกรรม ส่วนการกินเจด้วยหลักอกุศลกรรมทางมโนกรรม ถ้าผู้ทานเจมีจิตเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ หรือแค่อยากจะเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติที่เคร่งครัด ก็ไม่จัดว่าเป็นกุศล เมื่อเรากินเจแล้วคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีแต่ไปยึดมั่นถือมั่นในความคิด นั้นเท่ากับเป็นการเพิ่มกิเลส เช่นคนกินเจอาจจะมีความภาคภูมิใจว่าตัวเองมีจิตเมตตา เห็นคนอื่นไม่ได้กินเจแบบเดียวกับเรา ก็เลยคิดเหมาเอาว่าคนอื่นนั้นไม่มีจิตเมตตาเหมือนเรา เช่นนี้จัดว่าเป็นการกินเจด้วยหลักอกุศลกรรม

ตารางที่ 3 วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักอกุศลกรรม

อกุศลกรรม			การไม่กินเจ
กรรม 3	อกุศลมูล	เจตนา	
กายกรรม	โลภะ	บุรพเจตนา	จิตใจไม่สบาย
ฆ่า, ลักทรัพย์, ผิดประเวณี	โทสะ	มูญจนเจตนา	ไม่ปลอดโปร่ง
วจีกรรม	โมหะ	อปราปรเจตนา	อกุศลกรรมเจริญ
พูดเท็จ, พูดส่อเสียด			
พูดคำหยาบ, พูดเพ้อเจ้อ			
มโนกรรม			
เพ่งเล็งทรัพย์ผู้อื่น			
ปองร้าย			
เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม			

3. วิเคราะห์การกินเจด้วยหลักอภัยกถากรรม หลักอภัยกถากรรมเป็นอารมณ์แห่งจิตคือจิตที่ไม่ยินดียินร้ายไมโสมนัส แลไมโทมนัส เรียกว่า อภัยกถุต เหมือนน้ำจะดีหรือเสียเมื่อตกลงบนใบบัว ย่อมไม่อาจซึมและแทรกลงบนใบบัว หรือเปรียบเสาที่ขุดจนเป็นมันวาวแล้วฝุ่นผงจะปลิวมา มากมายปานใดก็ไม่อาจเกาะเสานั้น หรือภาชนะที่เต็มล้นด้วยน้ำแล้วถึงจะใส่น้ำเข้าเพียงใดก็ไม่อาจเพิ่มน้ำลงในภาชนะนั้นเพิ่มได้จิตที่เป็นอภัยกถุต มีแต่จิตของพระอริยะเจ้าเท่านั้น บุคคลไม่อาจมีได้ มีแต่จิตที่เป็นบุญและเป็นบาปเท่านั้น มีแต่พระอรหันต์จำพวกเดียว เมื่อเข้าสู่นิโรธสมาบัติแล้วจิตที่เป็นบุญเป็นบาป ไม่บังเกิดแก่ท่าน กินเจตามหลักอภัยกถากรรมกล่าวได้ว่า กินเจเพราะเกิดจิตเมตตา

เป็นกุศลกรรม แต่ผู้ทานเจ้านั้นต้องไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในความดีหรือกุศลกรรมนั้น ท้ายที่สุดการปฏิบัติจนเข้าสู่การหลุดพ้นนั้น ต้องสามารถปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรมทั้งปวง จิตจึงจะเข้าถึงความบริสุทธิ์ และความสงบได้โดยไม่ยึดหมายใดๆ

6. สรุป

การกินเจด้วยหลักกุศลกรรมนั้น ผู้กินเจควรมีเจตนาที่บริสุทธิ์ทั้ง 3 กาล โดยมีการกินเจด้วยจิตเมตตา ได้กุศล การไม่กินเนื้อสัตว์ที่ถูกเจาะจงฆ่า คือ จิตที่ก่อนกินเจนั้นจะต้องมีเจตนาที่บริสุทธิ์ เห็นแก่ความเมตตาต่อสรรพสัตว์โดยถือการไม่เบียดเบียนชีวิตเลือดเนื้อสัตว์เป็นสำคัญ และในขณะที่กินเกิดการพิจารณาว่าเรากินเพื่ออยู่ ไม่ได้อยู่เพื่อกิน และไม่ได้กินด้วยความอยากเพราะรสชาติอร่อย เพียงแค่ปลายลิ้น และเจตนาหลังที่กินเจไปแล้ว ยังคงยึดมั่นในความเมตตาต่อสรรพชีวิต จัดได้ว่ากินเจด้วยหลักกุศลกรรม การกินเจด้วยหลักอกุศลกรรม ผู้ทานเจมีเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ หรือแค่อยากจะเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติที่เคร่งครัด ก็ไม่จัดว่าเป็นกุศล เมื่อเรากินเจแล้วคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีแต่ไปยึดมั่นถือมั่นในความดี นั้นเท่ากับเป็นการเพิ่มกิเลส เช่นคนกินเจอาจจะมีความภาคภูมิใจว่าตัวเองมีจิตเมตตา เห็นคนอื่นไม่ได้กินเจแบบเดียวกับเรา ก็เลยคิดเหมาเอาว่าคนอื่นนั้นไม่มีจิตเมตตาเหมือนเรา ผู้กินเจเพราะเกิดจิตเมตตาเป็นกุศลกรรม แต่ผู้ทานเจนั้นต้องไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในความดีนั้น ท้ายที่สุดการปฏิบัติจนเข้าสู่กระแสแห่งการหลุดพ้นนั้น ต้องสามารถปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรมทั้งปวง จึงเป็นการกินเจด้วยหลักอภัยภาตธรรม หากเราลองพิจารณาด้วยใจอันบริสุทธิ์แล้ว การถือศีลกินเจ ละเว้นการกินเนื้อสัตว์ทุกชนิด จึงเป็นช่วงเวลาแห่งการฝึกฝนขัดเกลาจิตใจตนเองให้บริสุทธิ์ด้วยวิถีแห่งพุทธโดยแท้ ก่อเกิดซึ่งความรัก ความเมตตาต่อกัน เลิกการเบียดเบียนเพื่อนร่วมโลกและสรรพชีวิตทั้งหลาย เพื่อให้โลกนี้เกิดความสันติสงบสุข

7. เอกสารอ้างอิง

- เคอ ฮั่น คุณ. (2552). **อนุตตรธรรม : เสียงร้องขอชีวิต : ที่ไม่มีใครได้ยิน**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ..
- พันธุ์ ป. หลงสมบุญ. (ม.ป.ป.). **พจนานุกรมมคธ-ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เรื่องปัญหา. มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2557). **พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**. นครปฐม : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิธรรม. (2552). **ลังกาวดารสูตร ฉบับเพิ่มเติมข้อคิดพิจารณาธรรมจากชุมนุมพินัยกรรมของปราชญ์**. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ธรรม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : ผลิต.
- _____. (2559). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ผลิต.

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

(สำหรับบทความที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป)

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและความเจริญก้าวหน้าในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษาและเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย ทั้งในและนอกสถาบัน บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร โดยตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

2. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : Journalmburec@gmail.com

3. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) เขียนตามแบบ (Modeling) ที่กำหนดไว้ เช่น ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

2) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความให้ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปี พ.ศ. ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง และเลขหน้า ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เอกสารที่นำมาอ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้นิพนธ์บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) การอ้างอิงเอกสารภาษาไทยจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า เช่น (องจตุกก. 21/31/37) หรือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย
- 3) โจทย์วิจัย(ถ้ามี)
- 4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- 6) ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย
- 8) ผลการวิจัย เสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน
- 9) อภิปรายผลการวิจัย เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้ อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) นำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1)ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ และ 3)ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

12) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิชาการ ให้จัดเรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทนำ
- 2) เนื้อเรื่อง แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 3) บทวิจารณ์
- 4) คุณค่าของหนังสือ
- 5) เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

4. การเขียนเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

2) วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่). เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในวารสาร.

เช่น

ธนวัฒน์ พรหมทอง. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. 4(1). 103-127.

Rootman. (2002). Three perspectives on the placebo response: Expectancy conditioning and meaning. *Advances in Mind-body Medicine*. 16(1). 216-232.

3) สารนิพนธ์ /วิทยานิพนธ์ /ดุษฎีนิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

เช่น

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์
<http://xxxxxx>

เช่น

อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562.
จาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/polscimujournal/article/download/.../71727/>

Kendra Cherry. (2019). Self Efficacy and Why Believing in Yourself Matters Updated. Retrieved 7 October 2019. From <https://www.verywellmind.com/what-is-self-efficacy-2795954>

5) การประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระบุการประชุมวิชาการ. สถานที่ประชุม. ระบุ วันที่/เดือน/พ.ศ. .: เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในรายงานการประชุม.

เช่น

วริทธิ์ธร คำหมาย, เพ็ญศรี อมรศิลป์ชัย. (2559). การพัฒนาระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทโรงสีบุญรุ่งเรืองชัย (ประเทศไทย) จำกัด. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน”. วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. 17 มิถุนายน 2559. 38-45.

นุสรุา บุญทศ และคณะ. (2556). การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มเสี่ยงเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกระจาย อำเภอบ้านดุง จังหวัดยโสธร. การประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 10. วันที่ 24-26 กรกฎาคม 2556. 61-73.

โสมรัตน์ จันทรัตน์ และคณะ. (2562). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน?. งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2562 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ โรงแรม Centara Grand at Central World กรุงเทพมหานคร. 30 กันยายน–1 ตุลาคม 2562. 1-4.

6) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). พระไตรปิฎก อรรถกถา. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

7) การสัมภาษณ์

ระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน พ.ศ. ที่สัมภาษณ์. ระบุสถานที่สัมภาษณ์

เช่น

ยุรชฎ ชาติสุทธชัย ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2562. ณ มหาวิทยาลัยรังสิต 52/247 ตำบลหลักหก อำเภอบางเขน จังหวัดปทุมธานี

5. การส่งต้นฉบับ

การส่งในระบบ(Online Submission) ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิด สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: Journalmburec@gmail.com

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

การจัดเตรียมต้นฉบับ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

**แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ (16 pt หนา)

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ : 1. 2. 3. 4. 5. (3 – 5 คำ)

ABSTRACT (16 pt หนา)

Keywords : 1. 2. 3. 4. 5.(3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย(16 pt หนา)

.....
.....(ความยาวประมาณ 2/3 หน้ากระดาษ A4)

2. โจทย์วิจัย(ถ้ามี) (16 pt หนา)

2.1

2.2

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย(16 pt หนา)

3.1 เพื่อ

3.2 เพื่อ

4. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (16 pt หนา)

4.1

4.2

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย(16 pt หนา)

5.1

5.2

6. วิธีดำเนินการวิจัย(16 pt หนา)

.....

.....(ความยาวประมาณ ½ หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....

มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (16 pt หนา)

.....

ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

10. ข้อเสนอแนะ(16 pt หน้า)

.....

11. เอกสารอ้างอิง(16 pt หน้า)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

12. คำขอบคุณ(16 pt หน้า)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/4 หน้ากระดาษ A4)

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ(16 pt หนา)

.....
.....

คำสำคัญ :, ..., ..., ... (3 – 5 คำ)

ABSTRACT(16 pt หนา)

.....
.....

Keywords :;;;

1. บทนำ(16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....
.....
.....
.....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. สรุป (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....
.....

4. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

แบบการเขียน “บทวิจารณ์หนังสือ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิต

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

วิจารณ์โดย

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt).....¹

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt).....¹

Email : (16 pt).....

1. บทนำ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. บทวิจารณ์ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

4. คุณค่าของหนังสือ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

5. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

6. ประวัติผู้วิจารณ์ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....
.....

A Buddhist University
Where Academic Excellence Meets Good Conduct,
Helping to Foster Peace and Harmony
in The Individual and The World.
Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

"Vijjacaranasampanno so setthodevamanuse"
"A person who is wholesome in knowledge and conduct
is a beacon for mankind."

ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชา (ความรู้) จรรยา (ความประพฤติ) เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา
ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลคลองลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th

บรรณาธิการ: ดร.บรรจง ลาวะสี
Tel. +66-934390684
E-mail: Journalmburec@gmail.com